EX MISCELLANEORVM SCRIPTORIBVS CODICIS, NOVELLARVM, FEVDORVM, necnon etiam INSTITVTIONVM Iuris Ciuilis interpretatio.

Opus antehac à M. ANTONIO DELRIO *Regio in Brabantiæ Cancellariæ Consiliario editum. Nunc verò studio ac diligentia* PETRI BROSSÆI I.C. *quàm accuratissimè auctum, multisq; Scriptoribus cum veteribus tum neotericis locupletatum.*

His accesserunt Indices duo: Prior Authorum atque Scriptorum Miscellaneorum, ex quorum libris has notas excerpsimus: Posterior Titulorum Codicis, Nouellarum, Constitutionum Imperialium, Feudorum, & Institutionum Iuris Ciuilis passim hoc in libro explicatorum.

LVGDVNI,

Apud Franciscum Fabrum, & Samuelem Crispinum.

CIↃ. IↃↃ. VI.

CLARISSIMO NOBILISSIMOQ. VIRO DOMINO DE LAFFIN, Beauuoir, &c. Regis Christianissimi in Anglia Legato, P. Brossæus, I.C.

S. P. D.

OMNIVM *ferè artium (vir amplissime) quæ ab hominibus aut discuntur aut docentur, quò faciliùs summam inter mortales gloriam consequi possint, nulla est in qua plures naturæ quodam instinctu operam locarint, quàm in hac iustitiæque cognitione, eiusmodi enim est vt vix alia reperiatur scientia, quæ plura in communem omnium vtilitatem afferat cõmoda, summáque & amplissima præmia, vel ad gratiã, vel ad opes, vel ad dignitatem ei proponantur. Quo pacto mirari minimè debemus quî fit, vt hominũ animi ad huiusmodi studia, igniculis quibusdã cupiditatis incẽdantur, ac ex omni memoria ætatum, ingẽs adeò Iurisconsultorum numerus extiterit, & vt omittam veteres illos, Bartolum,* Baldum, *cæterosq;, qui ea doctrina quam incredibili quodã studio assecuti sunt, ad eã gloriã peruenerunt, ad quã nõ cõmunis, sed paucorum notata vestigiis via quædã est, quorum quidẽ nomina multorũ & sermonibus & scriptis celebrata, nulla tẽporis vetustate extingui possunt. Sed vt veteres illos reticeã, quocunq; oculos conuertamus, permultos huius disciplinæ doctores hoc seculo videmus, summæ non solum expectationis sed etiam virtutis, qui non lucri spe illecti, sed scientiæ studio, veræque gloriæ (quæ præmium virtutis industriæque altrix est) desiderio impulsi, in has sacratissimas leges incumbunt. Hinc factum est vt in hac iusti veríque cognitione libenter omnem meam ope-*

ram industriámque locarim & ab eo tempore quo eam degustaui, cæpi quædam adnotare, quæ mihi olim vsui fore existimabam, ea nempe quæ in abditissimis locis pronunciata fuerant, breuiter attingere, quo factum est vt multæ leges variis in locis explicatæ, qui eas explicauerint, quóue in loco optimè scirem. Verùm cũ perpauci adhuc extitissent, qui hoc scribendi genus tentarint, quíque huius sciẽtiæ iuuandæ talem inierint rationem, decreui quæ collegeram in lucem proferre, & ad genus hoc scribendi iuris ciuilis scientiæ perquam necessarium, alios quasi facibus admotis inflammare, vt industria mea aliquid attulisse huic studiorum generi diceretur, etsi maximo cum labore sit coniuncta, verum vt ait Cicero, virtus videtur esse præstantissima, quæ est fructuosa aliis, sibi autem laboriosa. *Quapropter statuens quæ iam increbuit seruare consuetudinem, vt de quibus optimè sentimus, iis dicata esse & eorum nomini insigniri nostra scripta cupiamus, cui aptius lucubrationes hæ meæ permitti potuerunt, quàm ei quem noui omni egregiæ virtutis laude cumulatum, cui etsi maxima sit grauissimorum negotiorum imposita moles, quam summa cum laude sustinet, tamen in illa ipsa occupatione, literarum delectatio ita afficit ac delectat, vt eas maxima cum voluptate legat. Præterea in ea ipsa legatione, quam ipsi Christianissimus Francorum Rex demandauit, in qua ita eius personæ grauitatem omni re & loco tutus est, vt nec humanitatem, comitatémque desiderare quispiam possit, quæ virtutes specie dispares prudentia coniunguntur. Verum enimuero si virtutes atque cùm corporis tum animi dotes quas natura in te effudisse videtur, hic enarrare conarer multitudine ita obruerer, vt neque vnde initium sumendum, neque quid præ cæteris dicendum neque quomodo finis faciendus facile reperire possem, ideo satius esse duxi hæc silentio præterire, illasque & animi & corporis dotes in te potius admirari & suspicere, quàm vt de istis dicendo, nihil dixisse merito cupiã videri possim. Hæ autem sunt causæ quæ me vt hunc librum tibi dicatum tuo nomini potissimum inscriberem impulerunt, quem cupio à te probari qualiscũque is sit, quas vt locum apud te inuenire patiaris, méque & studia mea commendata tibi habeas, vehemẽter etiam atque etiam rogo. Datum ex Musæo Calendis Iunij. 1590.*

ALTERA EIVSDEM AVTHORIS

IN CODICEM

AD LECTOREM EPISTOLA.

OPTIME ab Aristotele dictum est (Lector beneuole) lib. 2. τῶν ἐλέγχων, omnium rerum principia tenuia esse, nec statim ad consummationem perductas esse omnes artes, sed aliis atque aliis subinde addentibus, diligentiúsque perscrutatibus tũ demũ id factũ οἷον ἐκ διαδοχῆς τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων. Cum itaque in Pandectarum & Digestorum libros notas conscripsissem, ne quibusdam opus hoc imperfectum videretur, operæpretium esse duxi idem in Codicis, Nouellarum, Feudorum, nec non etiam Institutionum libros præstare. Non minus etenim hæ Imperatorum Constitutiones interpretum ope & auxilio indigent, quàm illa Iurisconsultorum responsa: quod iis manifestum est qui ius ciuile, vel primis labiis degustarũt: nec negligenda est Iustiniani Codicis lectio, nã etsi hic à perfectione Pandectarum, (in quibus omnia meliore methodo, atque etiam vberius explicantur) non parum absit, tamen illis antecellit in nonnullis: supplet etenim & ea quæ à veteribus Iurisconsultis decisa non sunt, eorúmque pugnas & controuersias dirimit, & emendat antiquorum subtilitatem, substitutis iis, quę ad vsum potiora sunt. Et sanè praxi daturis operam vtilius fore videtur in his Imperatorum Constitutionibus, potiùs quàm in Iurisconsultorum responsis peruolutandis multum temporis collocare, nam in his sępe non minus subtilitatis quàm vtilitatis est: at Imperatorum Constitutiones in Codicẽ relatæ definiunt quæstiones à medio vitæ quotidianæ vsu sũptas. Verũ de horũ librorũ collatione hic pluribus agere nõ est mei instituti, hæc pauca tamẽ in laudẽ Cõstitutionum Imperatoriarum dicta esse volui. Cum itaque secunda pars iuris nostri his Imperatorum Constitutionibus constet, vtile censui has iam satis per se obscuras, intellectu faciliores reddere, videbam etenim tot tantísque tenebris grauissimorum etiam virorum mentes à variis infinitisque scriptoribus obrutas esse, vt vix emergere possent, opinionúmq; varietates, quibus plerumque Doctores huius scientiæ longissimè inter se dissident, tam sine vllo or-

dine explicatas vt de illarum veritate iudicare, viri alioqui in hoc studio plurimum exercitati prorsus ignorent. Hac autem via quæ compendiosior est(vt in Pandectis iam satis declaraui) quæ tam ab antiquis, quàm recentioribus Iurisconsultis fusius dicta fuêre, certo quodam ordine ac methodo, & quasi prætereuntes omnes facillimè inuenire possint, quæ colligere ita dispersa immensi laboris esset: etenim quę notatu digniora mihi videbantur, ea in vnum quasi corpus contuli, non aliam ob causam quam vt legũ studiosos quasi manu ducerem ad præstantissimorũ illorum virorũ scripta cognoscenda ac euoluenda. Nec puto mihi aliquid abesse quod in hac omni tractatione nihil noui adferam, vtputa ab aliis iam factũ pręstitúmve, quódque ea doctrina ingenióve non sim, vt quidquã à me egregium expectari debeat, nihilominus tamen arbitror maiorem ab eruditis, harúmque rerũ intelligentibus hominibus me gratiam initurum, si quæ viri doctissimi scripta, quę variis in locis nobis reliquerunt, ea quasi latẽtia per indicem suísque locis traderem. Si quis enim Constitutionis alicuius plures interpretationes quærat, & à quibus materia aliqua pertractetur scire cupiat, pręstitum nunc est, vt pręsto sint omnia vbi maximè requiruntur, magnáque ex parte responso ac legi adhęreant. Viguit enim semper in meis studiis cura illa, nec in eis quidquam antiquius habui, diligentiúsque obseruaui, quàm vt ea quę dispersa in iure essent, certo ac congruo loco collocarem, & ad certa quędam capita referrem, quod quidem non fuit exigui temporis aut parui laboris, cui tamen quod ad studiorum nostrorum vtilitatem maximè conduceret non peperci. Testatum autem omnibus esse volo me non glorię cupiditate, vel insana quadã libidine, quæ iam plures torquet, hæc in publicum conferre, hoc enim si quęrerem stultus essem, sed vera causa fuit, vt de aliis bene mererer, & vt studiis nostris aliqua per me tolleretur eorum incommodorũ pars, quæ iuri ciuili incumbentibus maximas & molestias & difficultates pariunt, alij qui maiori doctrinæ copia præditi sunt, multò maiora pręstabunt. Hic tamen admonitum esse volo, me non omnia hîc notasse, quæ notari poterant, quæ ne bis repeterẽtur consultè omisi, pluribus etenim egi in Pandectis. Si nostrum hunc laborem gratum tibi esse comperero, idem in ius canonicũ me præstiturum polliceor: est enim eiusmodi hoc nostrum scribendi genus, vt in vtroq. iure magnas quotidiè & accessiones & incrementa accipere possit. Interim, Amice Lector, his fruere, & nostrum hunc laborẽ æqui boníq. consule. Vale. Dat. ex Musæo Calend. Iunij. 1590.

PETRVS BROSSÆVS.

IN PE-

IN PETRI BROSSÆI NOBILIS ET DOCTI IVVENIS praeclaram industriam.

Me tua non patitur Brossæe modestia, de te
Atque super meritis dicere multa tuis
Expediam. Censum dum tu cuiusque recenses
Censum quem minimè captat auara manus,
At cuius docta virtus, cum mente fodina est
Quæ sempiterna sola ministrat opes,
Interea Censor (quos tu non quæris honores)
Iustinianæi factus es imperij,
Munere sed reliquis præstas, cælestia nempe
Quanto fortuitis anteferenda bonis?

TH.G.A.

IN LIBROS REMISSIONVM PETRI BROSSÆ I.C.

Carmen.

Cautior vt voluas, sinuosa volumina legum
Hic tibi sunt facili tradita iura manu,
Ne malus ancipites tortis ambagibus error
Inuoluat mentes hoc lege, LECTOR, *opus.*
Quod vetos aperit sensus moderamine certo,
Abditáque obscuro tramite iura docet.

I.H.P.I.V.D.

ALIVD.

DELRIO *cæpit,* BROSSÆVS *perficit, ergo*
Hic illo melior, nam meliora facit.

FR.M.M.

Lau-

Disputationes.

Quæstiones.

A

Augustini Beroi.
Aymonis Crauettæ.
Ægidij de Mandelbertis.

B

Berengarij Fernandi.
Bartholomæi de Capua.
Bartoli.
Benedicti de Benedictis.

C

Celsi Masei Veronensis.
Caccialuppi.

D

Dyni.

E

Eguinarij Baronis.

F

Francisci Albergottis.

G

Guidonis de Suzaria.
Guillelmi Benedicti.

H

Hartmanni.

I

Iacobi Blonosci.
Iacobi de Beluiso.
Iacobi de Rauenna.
Ioannis Petrucij.

L

Leazarij.

M

Martini de Fano.

N

Nicolai Picolhominæi.
Nicolai Boerij.

O

Oberti Cremonensis.

P

Pilæi Petri Bertrandi.
Petri Ioannis Anchorani.
Philippi de Cursinis.
Philippi Probi.

R

Rolandi à Valle.
Roffredi Beneuentani.
Raynerij Foroliuij.

T

Thomæ Grammatici.

V

Vincentij Herculani.

Decisiones.

A

Antonij Capitij.
Antonij Gabrielij.

F

Friderici Schenk.

I

Ioannis Galli.
Iaffredi.

L

Ludouici Iosephi.

P

Petri Royzij.
*Petri Surdi.

S

Stephani Vvolfij.

T

Thomæ Grammatici.

Authores Practici.

A

Antonij Massa Galessi.
Alberti de Oliua.
Alberti Gandini.

B

Bernardi Doënni.
Bartholomęi Brunatij.

C

Cæsaris Parisij.
Curiæ Galliæ.

D

Iodoci Damhouderij.
Didaci Couarruuiæ.

F

Ioannis Foucherij.
Petri Follerij.

G

Andreæ Gail.

H

Hippolyti de Marsiliis.

I Iaffredi

I

Iaffredi Cheriensis.
Ioannis Berberij.

L

Lancelloti Corradi.
Leonis Speluncæ.

M

Falui de Monte.
Ioannis Millei.

N

Iacobi de Nouello Veneti.

O

Octauiani Vstrij.
Iacobi Omphalij.

P

Petri de Aurilaco.
Petri Rebuffi.

R

Rolandina.
Roffredi.

S

Friderici Schenck.
Iacobi Sprengheri.

V

Petri de Vnzola.
Bonifacij de Vitallinis.

Authores Philosophici.

A

Augustinus.

E

Epiphanius.
Euagrius.

S

Socrates.

V

Victorinus.

Singularia Doctorum.

A

Abbatis Assaldi.
Alberti de Albertis.
Andreæ de Isernia.
Andreæ de Capua.
Antonij Colombeti.

B

Baldi de Vbaldis.
Bartoli.
Bartholomæi de Capua.
Bartholomæi Cæpollæ.

C

Catelliani Cottæ.

D

Dyni de Muxello.

F

Francisci de Calesia.
Francisci Casoni.

G

Guillelmi de Ludo.
Guillelmi à Perno.

H

Henrici de Bouerio.

I

Innocentij.
Ioannis Antonij Trigonæ.
Ioannis Dilecti.

L

Ludouici Romani.

M

Marcelli Boni.
Marci Mantuæ.
Matthæi de Mathesilanis.

N

Nicolai Ruffi.

P

Petri Girardi.
Pauli Antonij de Bene Veronensis.

R

Raynerij de Forliuio.

T

Thomæ Ferrariis.

F I N I S.

INDEX TITVLORVM CODICIS ordine Alphabetico digestus.

Primus numerus librum, secundus titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

Bono-

I

Ne quis

Q

implę-

Suariis.

FINIS.

INDEX NOVELLARVM CONSTITVTIONVM SECVNDVM LITERARVM ORDINEM, prout vulgò allegantur ex editione vetere.

Primus numerus collationem, secundus titulum, tertius constitutionem, quartus paginam huius editionis demonstrat.

Filiis.

INDEX CONSTItutionum Imperialium.

Primus numerus constitutionem,secundus paginam huius editionis denotat.Præterea E,edicta Iustiniani:I,Cōstitutiones Iustiniani:T,Tyberij:I,T, Iustini & Tyberij, aliorúmque demonstrat.

FINIS.

TITVLORVM FEVdorum Index iuxta seriem literarum.

Prior numerus librum, alter titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

Nota hac * *Titulos ex editione Cuiacij sumptos ostendit.*

Lege

TIT. CONSTITVTIONUM *Friderici Imperatoris.*

TITVLI EXTRAVAGANTIUM.

INSTITVTIONVM TITVLORVM INDEX, IVXTA ORDINEM ALPHABETI.

Prior numerus librum, alter titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

Perpetuis

FINIS.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ CONSTITVTIONVM INTERPRETATIONIS

PETRI BROSSEI I.C.

IN QVO, VELVTI DIGITO, DEmonstratur, unde & quibus ex authoribus, cùm Veteribus, tum Neotericis singularum penè constitutionum, singulares intellectus, emendationes & interpretationes peti possunt.

CODEX.

* In libros nouem Codicis scripsit Raphael Fulgosius natione Placentinus Iason de Mayno. Placentinus autem scripsit summas in libros nouem Codicis.

AD singulas leges duodecim librorum Codicis Iustinianei, extat Asonis commentarius, & magnus apparatus, Bald. Salic. extant etiam Campegij explanationes Codicis & Christophori Hegendorphini exegesis in omnes Titulos Codicis.

* Raphael Cumanus iuris ciuilis insignis professor scripsit. in singulas leges 9. lib. & Ludouicus Pontanus de Roma.

Nouella De Iustinianeo Codice confirmando.

¶ Contius *c.7.* Cuiac. *lib.15 obs.c.17.*

Liber primus.

In hunc librum scripserunt Alciatus, Franciscus Ramponus, Ioannes Bologhetus.

Titulus primus.

* De summa trinitate & fide Catholica & vt nemo de ea publicè contendere audeat.

Ad hunc tit. scripsit Alciat. & Corrasius. Est autem huic titulo iungẽdus tit. 4. primi Decret. Sext. & Clement. adde Georgiũ Ederũ.

*Vide Lirinensem *aduersus profanas notationes.* Tertull. *de præf.* Tertul, *3. Apolog.* Euseb. *5. hist.1.*

l. Cunctos populos. 1.

Vide ad hanc l. Mercerium *2. opinionum, c.7.* & Vvalth. *2. Miscellaneorum, c 3.* Adde Bartol. hîc quærentem an statutum vim suam exerat extra territorium. Adde Ias. *in l. si arrogator. de adopt. C. & in Rub. de acquir. poss.* Alex. *2. cons. 185.* Socin. *reg. 4.*

*De voce *Cuncti*, vide Festum *in voce cuncti.* De electione Damasis Pontificis Ammia. *lib. 27.* Ruff. *2. cap. 20.* Socrat. *4. c. 24.*

Tractant & hic quoque interpretes de vsuris, an Imperator possit permittere vsuras, de quo vide Alex. *1. cons. 107. & 1. cons 59.* Adde Archidiaconũ *post Gl. in C. Si licet. 10. dist.*

§. Hanc legem. 1.

An infamis repellatur à testimonio, vide Socin. *reg. 406.*

*An & quomodo intelligatur quod Imperator sit Rex totius mundi, vide Bart. *in l.1. §.per hanc. ff. de rei vindic.* De natura relatiui quis vel qui, Barb. *cons.38 col.16. in 2. vol.* Bald. *in l. præcipimus. 1. de appell.* Ang. de Aret. *in §. omnium. Inst. de act.* Old. *cons.126.* De proprietate verbi volo, vide Alex. Iaf. & alios *in l. certi condictio, §. fin. ff. si cert. pet.*

¶ An statuta generalia includant omnes, vide hic Bald.

l. Nullus. 2.

Vide *c. firmiter. 1. ext. de sum. trin. & fid. cath.* *An & quotuplex sit dementia Bald. *in l. quod Nerua ff. depos.* An hæretici sint infames & qua ratione puniendi Gloss. & Doct. *in ca. fœlicis. de pœnis lib.6.* Glo. *in c. at si clerici de iud.* Ioan. de Imola *in c.1. de off. ordin.* Ioann. de Anania *in c. qualiter. de accusat.* Bald. *in l. nullum, C. de testib.* Ang. *in l. si vacantia, C. de bon. vac.*

§. is autem. 1.

* Loquitur textus hic de Trinitate, qua de re vide Victorinum *lib. 1. aduersus Arium.* & formulam fidei apud Socrat. 1. *hist.5.* Cuia. 12. *obs.26.*

§. Qui verò. 2.

*Vide *l.8. §.3. infra de hæreticis.*

l. Sancimus. 3.

Vide Euagrium *lib.1. c.11.* & Glo. *in can. qui contra 32. .24. q.1.*

*Alias incipit hæc lex *docere.* De Porphyrio, vide Epiphan *lib.1. tom.2. hæres.* Aug. 10. *de ciuit.21 ad fin. lib.* Socra. 5. *hist.19. & 1. hist.6.*

l. Nemo. 4.

Extat hæc constitutio in actis cõcilij Chalcedonensis *act.3.*

l. Cum recta. 5.

Vide Tertull. *lib. de præscrip.* Vincent. Lirinensem aduersus profanas nouationes.

l. Cùm saluatorem. 6.

Contius hanc constitutionẽ Latinam fecit.

l. inter claras. 8. & vlt.

Alciat. 40. *parerg.22.* Cuiac. 12. *obs.26.*

Tit. 2. De sacrosanctis Ecclesiis, & de rebus & priuilegiis earum.

Ad omnes leges huius Tituli, Alciatus & Corrasius scripserunt.

*Leges omnes quæ habentur in hoc Titulo & in Titulo sequenti sunt sublatæ de iure canonico, vide Fulgos. *in l. iubemus nulla. j. eo.* Ang. *cons.29.* Pract. Papiens. in forma libelli & Bal. *in c.1. §. clericus. de pace tenen.* An & quomodo capiatur Ecclesia, vide Glossam *in c. si, ne præl. vic. su. can.1. 63. dist.7. j.1. can. sacra. & c. sicut, & c. cum clerici de verb. sign.*

l. Habeat. 1.

Ad hanc l. Cagnolus scripsit, vide Forneriũ *lib.1 select. c.28.* latè Clarus *3. sent. §. testamentum. q.5. cum seq.* potestatẽ autem facit cuique quoquomodo relinquẽdi ecclesiæ in vltima volũtate, quod ante Constantinũ nõ erat. Alex. *cons.182. par.5.* Bal *cons.174. par.5.* Panorm. *cons 63. videtur 1. par.1. & cons.54. videtur, & cons.13. casus, par.1. & con.32. circa duo, par.2.* Ludo. Ro. *cõs.177.* Pet. de Anch. *cons.61.* Fulg. *cons.99.* Calde. *cons.23.* Old. *cons.287 & cons.174. & cons.100.*

*Alex. *cons 41. & 320. & 352. 284 594.* Iaf. *in l. hac consultissima in prin. C. de test.* An dispositio facta fauore libertatis dicatur facta secundũ pias causas. Alex. *cons.624. & consi.69.* Io. de Ana. *consi 52.* Fran. *consi.64. 67.* An legatum factum pro pictura sanctorum dicatur ad pias causas. Bart. & Alex. *in l. lineam margaritarum, ff. ad l. Fal.* Cæpol. *caut.131.* Gell. *lib.1. cap.12.* Symm. 1. *epist.40.* Papo. 1 *arrest.4. d'amortissement.* Tiraq. *tract. de priuil. pia causa.* Grass. *lib.10 fin. §. testamentum. q.17.18.19.20.21.*

l. Nemo Apostolorum. 2.

Istam legẽ repetiit Signorolus de Homedeis. vbi multa adducit in materia in summa hæc l. cõstituit, mortuos in ecclesia non esse sepeliẽdos, qua occasione quærunt interpretes an aliquis citari possit in ecclesia, tutores & curatores, ibidem dari, an protestationes & similes fieri.

*An citari quis possit in ecclesiis, vide *in l. præsenti. C. de his qua ad eccle. conf.* Bart. *in l. actus. infra de feriis.*

l. Nemo martyres. 3.

Martyrum corpora in cõmercio esse vetat. *Harm. *lib.3. tit.3.*

l. Non plures. 4.

Oldr. *consi.265.* An priuilegia concessa iis, qui in ecclesia ministrãt, ipsi ecclesię cõcessa intelligãtur. An priuilegiũ datũ filio, intelligatur datũ patris contemplatione, hîc quæri solet, quib. Adde Bar. *l.2. infra de libertis.*

l. Placet. 5.

Ecclesiæ immunes sunt ab omnib. collectis gabellis & exactionibus, de quo, vid. c.1. *de venit. eccl. lib.6.* Bal. *cons 174. par.5.* Old. *consi.86.*

l. Omni innouatione. 6.

Ausonius *in epigr.1. l.5. j. de temp. appell.*

l. ad instructiones. 7.

Vide Peckiũ *de eccl. repar. c.22.* ecclesia quibus oneribus teneri possit, v. hîc apud Bal. *& cõs.312. par 3.* Ecclesiastic⁹ tenetur ad gabellã pro põte reficiẽdo, qđ an hodie locũ habeat, vide

Dec.

Dec.ad c.ecclesia.§.Maria,in fi.ext.de cōst.Gui. Pap.sing.409.Rip.de comm. quod hæc lex nō sit correcta,resp.1.nu.5.& 9.de mun.& hon.vide nouissime Cachera.decis 68.num.3.

l. Sacrosancta. 8.

Vide Molinęum ad consuetud. tit.2.§.51.n.9.

l. Qui sub prætextu. 9.

Priuilegia denegari iis, qui munus constitutum non obeunt,hîc notant interpretes.

l. iubemus. 10.

Priuilegium generalibus verbis conceptū, non cōprehendit casus publicæ vtilitati cōtrarios. Adde huic l. Decr.in cap. præsentia,ext. de probatio.Ruin.in rubr.solut.mat.Ias.in l.2.C. de iur.emphyt. Soc. 460. Cotta in voce Emphracta. An ea quę publicātur propter nō solutum vectigal, possint à quoquam retineri salua conscientia, vide hîc Bald. & cons.174. parte 5.Ludouic.Rom.cons.28.

*Vide l.2.ff de nau. exc. Innoc.in c postulasti ext.de foro compet.

Felicem Emboliam, quo anni tempore fuerit vide Edict.Inst.13.cap.6.cap.76. de reg.iur.in 6.

Limitationes ad hanc legem vide per Felin.in cap.cum omnes ext.de const.*

l. Neminem. 11.

Exercitui quantum liceat in res priuatas, notat hîc Alciat.

l. Priuilegia. 12.

Priuilegia quemadmodū confirmentur, vide hîc apud Alc.Cot.in voce Orthodoxus.Bal. cons.141.parte 3.Rom.cons 344. Ante Constantini magni Imperatoris tēpora collectionib⁹ & elemosinis,quas oblationes appellabāt à fidelibus pro pauperum alimonia erogatis sustentabantur:postquam verò Constātinus, Imperio Romano securè,&trāquillè potitus est in celebribus vrbibus,non modo templa Christianis construenda curauit,sed etiā prospexit,vt ministris ipsis ecclesiasticis honestū ex publico salarium præstaretur,ita vt eis in singulos annos certa tritici viniq.nec non aliarum rerū victui, vestituique necessariarū pēsio suppeditaretur,in quarū perceptione, &fruitione cùm Iulianus impius Imperator, (cui apostatæ nomē meritò inditum est) eos turbasset, postea tamē in integrum restituti sunt & redintegrati à pio principe Valentiniano,anno 454.vt hac lege videre est.

* An confirmatio priuilegiorum aliquid operetur,vide Panorm. in capit.1.numer.6.& passim ext. de confir.vtil.

*§. Omnes. 1.

* Res ecclesiastica iuri ciuili præferenda est. In decisionibus quæ authoritas præferenda sit, an scilicet legum vel canonum vide Abb.cons.94.col.4.in 4.dub in 2.vol. Felin in cap.1.de const.in 4.fall.coll.& sequent. Barb consilio 13.numero 3. Anton.de Butr.consilio 25. Roman. cons.275. Imol.in consil.102.column 3. Cardin. in cons.123.columna secunda Anan. in consi io 80. Alexan. consilio 59. & cons 35. Paul. de Castr.in Auth.cassa 1.tit.2. Abbas.in cons. 93.& in consil. 18. eodem volumine.Alexander cons 5.columna tertia.

Authentic. Cassa.

Statuta & consuetudines libertati ecclesiæ contrarias tollit, de quo vide hîc Salyc. Bald.cons.174.parte 5.Panorm.cons.21.& cons. 63.parte 1. Dec.cons.70 Socinum cons.292.

l. Generali 13.

Hæc lex immutata est, duabus Authenticis sequentibus.

Authentic. Ingressi.

Panor.44.parte 1. Dec cons.16. & cons.419. & cons.159.Bartol.Veron.cons 36.Ioan de Anan.cons.8 .Ludou Rom.cons.237.& cons 268. & cons.292.& 296.ingressi monasterium nō possunt amplius testari, Aret.ad cap.fin.const. quib.non est perm.fac.nu.5. Felin.ad cap in præsentia,nu.54.& per totum de probat. Rom cons. 439.Soc.reg.180.Tiraq.in tract le mort.2.parte 14.declarat.Alex.cons.10 vol.5. Afflic.dec.320. n.3.& per totum Cepa.caut.201.tit.1.cau.4 Et quid si ante fecit testamētū, an per ingressū religionis reuocetur gloss.ad §.illud,in Auth. de monoch.Iul.Char.lib.3 sen.§.testamētū,q.28.

Authen. Si qua mulier.

Dec.cons.246.Panorm.cons 86.& 63.parte 1. & cons.4.parte 2.

l. iubemus. 14.

Vide Cuiac. 3.obs.c.19.& 12.c.28. Pilæum q. 2 Lapum alleg.26. Adde Tiraq.tract.de iure cōstitut,3.parte Oldradrum cons.209.Guid.Papæ q.355.Alexan.cons.81. Aug.cons.275.Rom. cons.184.Ias.in l.3.ff.quod quisque iuris.Bar.in l. qui à,D.qui in fraud.cred.Bald. cons.156.parte prima.Rom.consil.302.& consil.188.in fine.

Authent. Hoc ius.

Vide Soc.reg.548.& 100. Dec.cons.36.Felin. in c.cum causa de sententiis, & re iud.Boer.dec. 248.Panorm.cons.10.& cons.7.parte 2 Zabarel. cons.95.Feder.cons.249. Bald. cons.378. & 353. parte 3.& 221.parte 1.Dec. cons. 174.& 330.

Auth. Multo magis.

Adde Rom. consil.430.Dec.cons.61.omissa.

Auth. Quibuscunque.

Panorm.consil.41.videndum parte 1.

Auth. Qui res.

Ad hanc Auth.scripsit Cagnolus,Guid.Pa-

pæ *conf.5.impediri*, Baldus *conf.9.factum ,par.e* 1.Panorm.*conf.41.videndum, parte* 1.

Auth.Si quas.

Bald.*conf.156.Abbas,parte*.1. Ludou.Bologni.*conf.67.ide r.e.*

Auth.Perpetua.

In fundo emphyteutico iustum pretium quid sit,tradit Baldus *conf.*103

Auth.Qui rem huiusmodi.

Emphyteuta nō potest expelli,nisi steterit per tres annos neque soluerit canonē,vide fallentias Socini ,*regul*.153. ¶Nota autem hic quatuor esse casus in quibus permittitur alienatio rei ecclesiasticæ,qua de re *in cā.*15. *cau.*12.*q.*1.Baldus *conf.*257.*Titius ,parte* 1.

l.Si quis donauerit.15.

Hanc legem edidit Antonius Augustinus, aliam editionem habet Cuiacius *lib.*2.*ca*.18.

l.Decernimus.16.

Panor.*conf.61.videtur,parte* 2 Vide in hanc legem Cuiacium *lib.3.obs.cap.19.& libro* 12.*c.* 28.& Pilæum *q quæst.*2. ¶*Rem mobilem.* Tria rerum genera hic nobis notanda sunt , mobilium,immobilium vel semouentium, [illegible]

l.Priuilegia mane.17.

Hæc est constitutio græca ex interpretatione Contij.

§.Existentibus autem.5.

Pro intellectu huius §.vide Paponem 1. *Arrest.*1.

l.Illud quod.19.

Quod donatio pauperibus facta nō valeat nisi sit aliquis præsēs qui recipiat,vide fallētias Socin.*reg*.144.Oldrad.*conf.*252.

¶Promittens aliquid an possit pœnitere antequam acceptauerit, vide Bald.*in l.3 C.de pet hæred.vers quare q sid si scriptus.*

¶.Vide & in hanc legem Pileum ,*quæst*.132. Bald.*conf.*8.

¶An donatio ecclesiæ facta insinuanda sit, hic pluribus declarat Doct.Gothof. Romanus *conf.295.donatio.*

¶Denique pro faciliori hui⁹ legis intellect. vide Paul.de Cast *conf.5. præstātis,col.1.vol.*1.

¶Quod causa pietatis debeat subesse realiter,vide Decium *conf.120.numero* 3.

l.Nec ex sacra.20.

Duplicem esse huius legis lectionem in verbo *Archiepiscopi* ,declarat hic doctissimus Cuiacius,& 12 *obser.cap*.28.

l.Sancimus nemini.21.

Vide Ferrandum *libro 2.explicationum,cap.* 2.Panor.*conf.13.ne hunc,parte* 2.

¶Quod Episcopus possit agere pro ecclesia,sibi immediate nō mediate subiecta,vide *cap.1.de success ab intest.*

¶In fine huius legis dicitur animas hominum præferri cæteris rebus,vide *in can. præcipimus*,12.*q*.1.Bart.*in l.1.c.ll.16.C.eodē tit.*Ias.*in Auth.ex causa,numero 6.C.de lib.præt.*

l.Vt inter diuinum.23.

Vide pro intellectu huius legis Ferrādum *dicto libro 2.c* 2.Cuia.*d.c.20.& lib.5.cap.5.*& Pileum.*q*.133.Cuman.*conf.*158.Fulg.*conf.*105.Panorm.*conf.104 & conf.27.1.parte,& 53.& cōs. 54.parte 2.& conf.101.parte 1.& conf.6.parte 2.*

Ecclesia & ciuitas in rebus relictis iure hæreditario legatis donationibus,& venditionibus habēt priuilegia circa præscriptionē centum annorū,& circa domini acquisitionē,sine traditione possessionis,quod amplia procedere in cōfessione,seu recognitione facta dispositiuè in aliquo instrumēto, Afflict.*decis.*164 limita vt procedat in re certa , secus in quātitate relicta,Paris.*con.77.n.6.cū seq.vol.* 1.& nota quod licet ex solo titulo trāsferatur dominiū sine traditione ,nō tamē cōpetit ei publiciana,nisi fuerit facta traditio,cū iste casus non sit expressus in hac lege dicit cōmunē,Ias.*ad §.sed iste,in 2.not.n.34.*&75.*inst. de act.*Gom.*ad §.ex malef.n.49.e.tit.*Quid in donatione tacita & præsumpta,Rip.*ad l.si aliquā in rē,nu.36 ff de acq poss.* Tiraq.*in ll. cōnub. gl.5.nu.59.& ad l.si vnquā,in verbo donatione largitus,n.153.de reuoc.donat.*Roland.à Vall.*in tract.de luc.dot.q.75.n.30.*Quid in possessiōe, dic idē esse maximè quādo tacitè siue expressè quis offert se & sua monasterio.Doctores *ad caput in præsentia de probat.circa fi.* Alex.*ad l. 3.de acquir poss.*vide Ias.*ad Auth.ingressi Co.de sacros.eccl.*Tiraq. *in tract.le mort saisit,par.1. declar.*14. limita in voce simplici. Ias.*ad d. Auth.ingressi,num.16.in fine eod. tit.*Bart.Bald. & Doct.*ad l.etiam C.de furt.*Ad hūc textū circa trāslationē dominij ex solo titulo donationis nouissimè de cōmuni,Frāc. Viui *lib.1. com.opin.in verb.in Ecclesiā sub litera Actio.*Ad illud de priuilegio centum ānorū circa prescriptionē āplia idē in fisco Dec.*ad cap.1.nu.168.verf.nō obstat,ext.de proba.*itē āplia idē in ōni castro & villa,vt cōmuniter determināt Doct.Alex.*ad l.si finita,§.si de vect gal bus,D. de dam.inf.*Balb.*in tract. præscr.in 3.part 5.part. princ.q.2.& q.1.n.3.vbi limit.pluribus modis.*& vide per Guid.Pap.*q.*36.an imperiū gaudeat præscriptione cētenaria, Crau.*de antiq. tēp. 4.par.in verbo absolutis,nu* 40.41.& 46.In materia ad hunc textum adde Paris.*d.conf.77 li.* 1.Afflict.*decis.*146. Cott.*in memorab.in verbo vēditio.*Mates.*not.*43.Crauet.*de antiq.tēp part. 4.n.*47.pro intellectu Philip.Franc.*in dispu. petit.4. dub. numero* 19. 4.*vol. tract.* Ad hunc

textum

textum dum allegatur quod quis præsumitur viuere vsque ad centum annos, vide Dec. *ad leg. fi. num. 28. C. de edicto diui &c.* Alciat. *de præsumpt. reg. 1. præsumpt* 44. Silu. nup. *lib. 1. nu.* 111. limita vt per Socin. *conf. 89 lib. 1.* Cad. *ad clem. 1. de reb. eccl. non alien.* alibi legitur de homine viuente centum & viginti annos, textus est *in Auth. de monachis* §. 1. & per Alber. *in dictio. suo, in verbo ætas.* Coras. *lib. 5. miscel. c. 18* Beren. à Paul. *ad l vn Cod. de sent. quæ pro eo, num.* 294. Ioan. Crot *conf. 67. nu. 30* Limita commune dictum non habere locum in regionibus in quibus homines non viuunt nisi 60. aut 70. annis quia præsumitur quis viuere secundum communem vsum in suis regionibus, argumento à communiter accidentibus. Alciat. *de præs* 44. *nu. 2.* Limita quando essent relicta alimenta & fructus ad vitam, & quando essemus in computatione Falcidia, per textum *in l. hæreditaria D. ad leg. Falc.* contra quem tenet Afflict. *decis. 34. nu. 2. & in fine.* In materia adde latissime per Phil. Por *lib. 1. conclus.* 11.

¶ Quod priuilegia ecclesiarum spatio 30. ann. præscribantur vide Abb. *in cap. excedentibus in princ. de priuileg. & exces. priuig.* Bartol *conf.* 81. Oldra. *conf.* Bald. *conf. 86. parte 5 & 416, parte 4. & conf. 9. parte 1.*

Auth. Quas actiones.

In correctoriis non est licita extensio, secundum glossam & doctores. Bar. *in Auth. sed cum. num. 4. C. ... ad leg. Falcid. & ad l. Marcellus. num. 6. D. ad Trebell.* Ias. *ad l. 2. nu. 32. D. de leg. 1.* Bart. *ad leg. si constante. num. 39. D. solut. matr.* vbi Iason. *nu.* 89. idem Iason. *ad l stipulatio hoc modo concepta. num. 11. de verb. obligation.* Ripa. *ad rubr. ex. de iud. nu. 22* Bart. *conf. 2.* Oldra *conf. 17.* Panor. *conf. 54. parte 2.*

Pro declaratione ad hunc textum nouissimè Ari. Pinel. *in repet. ad Auth. nisi Tricen. C. de bon. mat.*

§. iure colonario. 1.

Hoc ius colonarium ... vocatur, qua de re Iustinia. *in Nouel. 7.* Cuiac. 1. *Feud. 2. fol.* 480.

l. Chartularij. 2.

Qui dicantur Chartularij dicemus *in tit. de actuariis & chartulariis.*

§. Fiunt chartularij. 1.

Quomodo fiant chartularij declarat hic §. fiunt enim præeunte libello. Erat præterea officij nomen cuius mentio fit in l. 3. *de can. largit. lib.* 10.

l. quoniam in plerisque. 26. & vltima.

Couarr. *resolutionum pag. 243. num. 14.* Tractatuum 4. *fol. 110. numero 19.*

Titulus tertius. de Episcopis & clericis, &c.

Tota hæc rubrica optimè explicatur à doctissimo Gothof hîc.

l. iuxta sanctionem. 1.

Clerici an & quando gaudeant priuilegio vide Alexand. *conf. 6. 1. volum.* & Andream de Isern. *in constit. reg. Apost.*

¶ Clericus an possit per statutum laicorum submitti collectioni collectarum. vide Bart. *in l. rescrip. §. sciendum, D. de muner. & honor. & in l. placet. Codice de sacrosan. eccles.*

¶ Quod clericus non possit concubinæ donare, vide Bartol. *in l. affectio. D. de donation.*

l. Omnis à clericis. 2.

Vxor gaudet priuilegio viri, de quo vide Tiraq. *in l. commu. in gl. ... 2. nu. 53. cũ seq. & nu. 61. cum seq* Panorm. *conf. 13. parte 2.* Bald. *conf. 414. cõcessiõis parte 5. & conf. 22. or. ẽtalibus par. 1.*

§. Verum etiam. 1.

Quod hic dicitur de acquisitis post beneficium adeptum vide Dynum *in regu. ratum de regul iur. in 6 in fi* & ibi per Boer. latissimè allegata. Bald. *con. 80 ad euidentiam parte 2.*

§. itaque. 2.

Probare potest clericus vt per vnum testẽ. vide Iason. *in l. rescripta in procem. imper. offer.*

¶ Quod clerici non debeant tabernam intrare, est l. 2. *in verb. taberna. hoc titulo.* & Felin. *in ca. licet vniuers. in fine de testib.* Petrus de Ancnar. *in c. si iudex de sentent. excommu.* Bald. *in cap. dudum de electione.*

Auth. item nulla.

Panor. *conf. 13. parte 2.* Pet. de Anch *conf. 61.*

l. De his clericis. 3.

Zabar. *consilio 12. in dubiis.*

Auth. Sed neque.

¶ Quod cancellarij sacerdotes esse possint, tractat Petrus de Bella pertica *quæst.* 238. Rebuffus *in procem. constit. gloss. 5. num. 25.*

l. Si quis non. 5.

Punitur affectus, licet non sequatur effectus vide per Afflict. *decis* 270. Felin. *in tract. de dona. in pi. lectur. super decretal.* Dec. *conf.* 316.

An propter frequentiam actus, affectus sine effectu puniatur. vide Ioan. de Plat. *ad l. cũ quidam, Co. qui mil. pos. lib.* 12. Hanc tamen legem in Gallia non obseruari notat Rebuf. *in procem. const. gl. 5. nu. 18 ad 21.* Adde tamẽ Beluis. *c. 13. &* Cui. 5. *obs. c. 25.* Bal. *conf. 294. parte 4.*

l. Presbyteros. 6.

Pro intellectu huius legis vide Duarenum *primo de sacr. eccl. minist.* 11. Bald. *conf. 330. par. 1.*

l. Nec honore nec. 7.

Episcopi an testimonium ferre possint, vide Rebuffum *in proœm. const glo.5 numero 27.*

l. Presbyteri citra. 8.

Hanc legem Ioannes. Aurpachus *lib. 1. sing. allegat cap. 44. explicat. vide §.2. leg. 25. cum clericus & quæ ibi dixi.*

l. Nulla nisi. 9.

Paul. 1. *ad Timoth. cap. 5. vers. 9*

l. Si quis in hoc. 10.

Pro intellectu huius legis vide Menoch. *in tract. de arb. iud. lib. 2. centu. 4. cas 389. num. 5.* Pet. de Anchar. *cons 15. spiritualis.*

Quod religiosis non liceat vindictam poscere, vide Bonif. *in tract. maleficiorũ. in Rubr. quis poss. alium defendere. fol.* Doctores *ad leg. vt vim, D. de iust. & iur.*

Quod vindicta regulariter sit prohibita, vide Alexan. *ad l. qui bona. §. si quis, iuxta vers. aut cautio. nu 4. de damn. infect.*

An quis possit cogi ad remittendam iniuriam vel simultatem declarat. Abbas *ad c. 1. in fi de maled.*

An peccet offensus, qui pacem denegat. vide per Alber. *in tract. statut. par. q. 62. vers. de secundo articulo col. 1.*

l. in Ecclesiis. 11.

Vide Paponem, 3. *notar. cap. 6.*

l. Si quis curialis. 12.

Bart. *cons 96.* Ripa. *cons. 4.*

l. Si venerabilis. 13.

Pœna huius legis cui applicetur quærit hic Baldus vide Salicet. *in l. mulctarum. ff. de mod. mulct.* Bart. *in l. Agraria de term. mot.*

l. Conuenticula. 15.

Conuenticulas illicitas Cuia. 2. *feudor.* Bald. legit. *Conuenticulam.*

l. Placet nostræ. 17.

An clerici possint esse aduocati, vide *hic gl.*

Scaccorum ludus clericis permittitur, & quid de paxillorum ludo vide Decium *cons. 155.* ad materiam huius ludi quod ingenio naturali consistat, adde quod dicit Gloss. *in l. vxor. D. de iure & fact. ignor.*

l. Parabolani 18.

Parabolani qui sint, vide Alciatum *libro 4. dispunct. cap. 9.* Turnebum *lib. 13. aduers. ca. 23* Tiraquellum *de nobilitate pag. 327. & seq.* vide etiam Cuiacium. *ad Nouellam 3.* Connanus *lib. 2. cap. cap. 10. num. 5.*

¶De hac lege multa vide per Decium. *ad cap. decernimus, coll. 4. ext. de iudic.* & per Felinum *ad c. 1. de sum. trinit. & fide cathol.*

l. Eum qui probabilem. 19.

Quisquis similis illis præsumitur quibuscũ est amicitia, consuetudo & familiaritas. vide Tiraquel. *in legib. connub. 5. part. gloss 1. num. 29. & parte 16. nu. 15. & 16.* vide l. *ædiles, §. pedius. vbi glossa in verbo conseruorum. D. de ædil. edict. & in Auth. de monachis, §. cogitandum in fine,* vide Cuiacium *libro secundo obseruationum, ca. 29.* Euseb 7. *histor. 30.* Alciat. 1. *pres. 34.*

Auth. Multo magis.

Quis huius Authenticæ sensus sit optimè declarat D. Gothof.

l. Si quis presbyter. 20.

Vide Cuiacium ad Nouellam 131. Ludo. Rom. *cons. 296. circa declara.*

l. Ad similitudinem. 21.

Nota hîc argumentum ab Episcopis ad illustres personas, de quo vide Bal. hîc pluribus declarantur an Episcopi sint illustres. Lud. Roman. *cons. 297. & cons. 338.*

l. Si qua per calumniam. 22.

Dec. *cons. 125.*

§. Quinetiam omnia. 1.

Cæpol. *cons 11.*

§. Præterea iubemus. 2.

Quod ad has literas de quibus hîc mentio fit, vide Rebuffum *tom. 2. tract. de literis requisitoriis num. 7.*

¶An percutiens ignoranter domninum, incidat in feloniam vel canonem. vide Molinæum 1. *consuetud. 30. num. 150. 151. 152. 153.*

l. Quoniam venerabilis. 23.

De Flauiano Episcopo Constantinopolitano. vide Euagrium, 2. *histor. 4.*

l. id quod 24.

Pro intellectu huius legis, vide Bald *in tractatu de executoribus testamen.* Petr. de Anch. *cons. 387.* Cum. *cons. 12.*

l. Cum clericis. 25.

Bart. *cons. 179.*

§. Memorati autem. 1.

Clericus conuentus actione pecuniaria, etiamsi immobilia non possidet, non tenetur satisdare, de quo vide Abb. *in c. quoniam frequenter, §. in aliis. 1. coll. vt lite non contest.* Bald. *cons. 63. parte 5.*

¶An œconomus iurare cogatur. Cuiacius negat, quem vide *Nouell. 49. in fine,* rationi tamen consentanea est Gothof. opinio hic.

§. Statuimus autem 2.

Ex hoc §. notandum est humanius ac mitius agendum esse cum clerico quàm cum laico, de quo tract. *lib. 8. 5.*

Auth.

Auth.Sed hodiè.

Quid sit Siliqua, & quod nos vocamus Carat. vide Molineum, *de vsur. num.* 64. 68.

De Siliquorum exactionibus, de oneribus monopolij, aurariæ fūctionis, vide Cuiaciū *lib.16.obser.cap.23.*

Auth.Generaliter.

Quod hodie audiatur actor persequens litem, licet non caueat de ea prosequenda vsque ad finem, & de soluendis expensis, vide Rebuff. *in proœm.const.gloss.5 num.37.* Roland. à Valle. 1. *cons.71.num.19.*

l.Decernimus.26.

Huc refer dictum Alexandri Seueri ex Lāpridio.

l.Nulli licere.28.

Vide pro intellectu huius legis Ioannem Aurpachum *li. 4. epistol. cap. 3.*

¶Legatum relictū in redēptionē captiuorū valet nō obstāte incertitudine personarū

¶Nota cautionem ad hoc, vt episcopus nō possit post annū effici executor per Cæpol. *caut.*207. Bald. *cons.* 188. *& cons.* 96.

¶Quid iuris de fructibus perceptis per hæredem ante constructionem templi quod teneatur ad restitutionem, vide Bart. *cons.*58. *& 59. cum.seq.lib 2.*

¶Quid de commutatione huius relicti facti pro tēplo, an solus episcopus id possit. Dic vt per Bart. *ad l. legatum ff. de vsufr.leg & à l. si ff. de oper.publ. & in cons.*109. *lib 2* Oldr. *cōs.*61 Dec. *cons.*72. Ludou Rom. *cons.*2 0.

¶Quod propter negligentiam executorū potestas exequēdi deuoluatur ad Episcopū, & quare Episcopus teneatur obseruare ea, quæ tenebatur executor, vide Iasonē *ad l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis caut. n.* 21 22. *&* 24. & an possit alij cōmittere, Dec. *cons.*72. *nu.*2. Fulg. *cons.*47. Cum. *cons.*136. Zabar. *cōs.*49. Panorm. *cons.15. parte* 2.

§.Etsi quidem.1.

Ex hoc § habes quod propter negligētiam executorum, potestas exequendi deuoluitur ad Episcopum.

Auth.Licet testator.

Bart. *cons.*177. Dec *cons.*91.

l.Si quemquam.31.

Quod ad materiam Simoniæ attinet, vide peregrinum textum *in can. ex multis.* 1. *q.* 3.

l.Orphanotrophos.32.

Quod orphanotrophi inuentarium facere teneantur & quinam alij, vide Rolan. à Vall. 1. *cons.*49. vide Cuiacium *Nouella prima*. Lud. Rom. *cons.*389. Bald. *cons.*378.

¶Pro intellectu huius legis vide Baptistam Pium, *annotamentor. cap.*42. Socin. *cons.*127.

l.Omnes qui.33.

Pius *dicto cap.*42. Lapus *allegat.*40. Cotta in vocibus *Ptochotrophium* & *Xenodochium*. Bald. *cons.*205. *instrumentum parte* 1.

§.Executoribus.5.

De citatione verbali, & an in alieno territorio fieri possit, vide Baldū & Vvurmserum 1. *obs.*6. *cap.*9.

Auth.Statuimus vt.

Ad hanc imperatoris Friderici constitutionem, vide Socinum *cons* 12. *col.*5. *ver. solus.* Romanum *consilio* 369.

¶Clericus non potest coram iudice seculari in causa quauis trahi, nec ei iustitia denegari sub pœna hîc statuta, vide Federic. de Sen. *cons.*99. Roman. *cons.*369. *nu.*39. Cottā *in memorabilibus, in verbo clerici non possunt.*

¶De verbo *statuimus*, vide per Felin. *ad cap. super qq. §. 1. de off. deleg.*

l.Sacrosanctæ.34.

Zabar, *cons.*79. *dico de iure.*

Auth.Sed episcopalis.

Episcopalis dignitas ius patriæ potestatis soluit: sed si desinit Episcopus esse, vtrum recidat in patriam potestatē, vide l. *qui liberatus. ff. de adoption.* Tiraq. *in leg. connub. gl.*3.

¶Quod filij Episcopi liberētur à patria potestate, vide Ias. *ad l. qui se patris n.*18. C. *vnde liberi.* quod procedit si hoc est vtile ipsi filio: secus si id cederet in eius detrimētum, vide Tiraq. *in tract. le mort saisit le vif par.7. declar.* 1. *n.*2. *& in tract. de nobili. c.6. n.*49. *& c.*24. *n.*7.

Auth.Licentiam.

Hanc licentiā optime Baldus explicat hoc loco. Ioan. de Ana. *cons.*87. Bald. *cons.*298. *par.* 1. Zabar. *cons.*79. *dico.*

¶Episcopus de bonis ante episcopatū quæsitis rectè testari potest.

¶Item clerici qui bona antequam ad ecclesiasticam dignitatem promouerentur, acquisiuerunt post clericatū aliunde quàm ex beneficiis de his testari possunt, *cap.*1. *& cap. quia nos, de testam.*

Auth.Presbyteros.

Sacerdotes vel clerici sunt sub potestate patris constituti, possunt tamen de quasi castrensi peculio tam inter viuos quàm in vltima volūtate disponere. Declar. vt per Host. & Inoc. *in cap. indecorum. extr. de ætat. & qual.* vide addit. ad Port. *ad §. filiusfam. Inst. quib. mod. ius patr. potest. fol.* Bart. *cons.*61. Dec. *cons.* 402. *&* 195. Zabar. *dicto cons.*79 De intellectu Bart. *in tract. de præd.*

l. Omnia priuilegia. 35.

Vide pro intellectu huius legis Cuiacium *lib.1.obser.c.12.* Cottam in voce *Orphanotrophium.* Oldra.*conf.*100. Bald.*conf.*132.

l. Vnaquæque. 36.

De Isauria vide Ammianum *lib.* 14. vide etiam Strabonem *lib.*12.

l. Iubemus. 37.

¶Nota autem hîc improbum eum esse qui nititur infringere pia iudicia defunctorum, *vt optimè notat hic Bald.* ¶An quolibet iudicium defuncti dicatur pium, licet nõ ad pias causas relictum sit, vide in Authen.*de hæret. & Falcid.§.si vero expressim.*

§. Primo.

¶An electio executoris alteri cõmitti possit, notãt Doct.*in l.cap.a.orias,c.ue milit.test.*

§. Omnes prætereà. 2.

An contra simplicem ministrum detur actio, vide hic Bald. & Ioan. Andr. in Addit. Spec.*in tit.de instrument.edit.* §.*nunc vero aequa.*

An episcopus possit executori prorogare terminum anni, vel an episcopus vices suas alteri committere possit, notat hic Bal. *& in l.1.in fin.de his quæ pœna nomine,* notat Bar.*in l.1.D.de leg.3.*

Auth. Adscriptitios.

¶An executor teneatur facere inuentariũ vide Bald.*in l.si quis pro redemptione. C.de donation.* vbi dicit eum teneri conficere inuentarium, sic etiã tenet Speculator *in titulo de instrumentorum editione.*

Auth. si seruus.

¶*Et non contradicente*, Bart. *conf.* 61. Lud. Rom.*conf.*311.

Nota hîc quod fauore religionis qui non contradicit consentire intelligitur. ¶Dicitur autem hîc quod seruus eo ipso quod in clericum ordinatus, & ab episcopo, liber ac ingenuus est: cũ tamen olim expressè libertas esset cõferenda, vt vidimus *in* §. 1.*leg. superi.*

l. Seruus si dominorum. 38.

Nota hîc quod consensus præstitus contemplatione certæ personæ tamdiu duret, quãdiu durat ipsa causa: vnde loquitur Bal hîc de priuilegio concesso studiosis quod sanè intelligitur si in studio perseuerent, qua de re vide *cap.2.de condit.appo.*

l. Reperita. 41.

¶Vult hæc lex quod clerici non debent se intromittere de iurisdictione ad eos nõ pertinente, nec de insinuatione testamẽtorum.

¶Quæritur autem hic an testamentum factum coram episcopo insinuari debeat corã iudice cõmuni qua de re pluribus Bal. hic, & an voluntaria iurisdictio probari possit. v. eundem.

l. Omnem. 42.

Sacerdotes ob id potissimum ordinari tradit, vt suis precibus benignitatem Dei rebus adquirant communibus hoc etiã est episcopi munus vt testatur Diuus Paulus *in Actis Apostolorum.cap.6.ver.4.*

§. De his vero episcopis. 2.

Dicitur hic Episcopos nõ habere facultatem testandi vel donandi, vel per aliam quã cumque excogitationem alienãdi de rebus suis, quas postquã facti fuerint Episcopi possederint & adquisierint, vel ex testamentis, vel donationib. vel ex alia quacũque causa.

§. Post mortem verò. 4.

Oeconomi rationibus reddendis obnoxij post mortem episcopi.

§. Et ipsos quidem. 5.

Præcipit hic œconomos cũ iudicio & diligẽti discussione creari, ita vt singulis annis rationes reddere teneãtur Episcopo suæ administrationis.

¶Hîc autẽ obiter notabis quod obnoxius rationibus reddẽdis, si eas nõ reddiderit, onus earum reddẽdarũ ad hęredes trãsmittit.

§. Necessarium quoque. 6.

Nota hic quod præpositi locorum religiosorum de acquisitis testari non possunt.

§. Præterea sancimus. 9.

Cõcordat quod hic dicitur cũ *can.*28. *Apost.*

§. Præterea sancimus. 10.

De pseudoclericis vide Duar. 1. *de sacris.*17.

§. Tua igitur excellentia. 3.

Ex hoc § nota pœnã negligentis Episcopi.

l. Sacris canonibus 45.

De his sacris canonibus de quibus mentio hic fit, vide can. *Nicænsium dist.* 31. *& epistol. prim.ad Timoth.cap.3.vers.2.& 4.cap.4.vers.2. 2.& 3.can.50.Apostolorum.*

l. Sacris nostris. 47.

Huius legis mentio fit in Nouellis.

l. Si quis ad declinãdam. 49.

Quis huius legis sensus sit. vide D Goth. hic optimè hanc legem repetiit, Bal. Ludou. Rom.*conf.*30.*&* 408.*&* 29.*&* 133.

§ in omnibus autem. 8.

Hunc §. optimè explicat Baldus hic. Bald. *conf.*86. Oldra.*conf.*61. Panor.*conf.*59. *conf.* 5.. Bart. *conf.*3.*& conf.*3., Feder.*conf.*282. Cumanus *conf.*56.

Authen-

Authentica. Si captiui.

Vide Lud. Bolog. *ad* l. 4. §. Cato, D. *de verb. oblig. nu.* 113. *&* 124. Fulgos. *cons.* 81. *in causa qua vertitur*, Tiraq *in tract. cess. caus. in* 1 *parte, nu.* 25. *& post ll. connub. glo.* 8. *nu* 284. *&* 288. Raph. Cuma *cons.* 81. Bald. *cons.* 113.

l. Cum lege. 50.

Zabar. *cons.* 79.

l. Si quis in. 51.

Optimè hæc lex explicatur à D. Gothofr. *Vide quæ notaui *in l. si quis in conscribẽdo*, C. *de pact.*

l. Generaliter. 52.

Hoc generaliter vult hæc lex, quod omnes clerici immunitatem habent à tutela & cura, & à præstatione munerum personalium. Panorm. *cons.* 5 *parte* 2. *& cons.* 61.

Auth. Presbyteros.

Ad hanc Authenticam, vide Bart. *ad l. legitim* 5, §. *fi.* D. *de legit. tutor.* vide Abba. *in cap. ex parte* 1. *libro* 2 *de appella.* Bart. *cons.* 143.

§. Episcopos. 1.

Quod sacerdotes non possint esse tutores, vide Franc. de Are. *cons.* 10. Bart. *cons.* 144.

l. Raptores. 54.

Substantia dicitur ecclesiæ nõ prælati, qui solam habet administrationem, de quo per Felinum *ad cap. constitutus, num.* 29. *de rescript.* Cum 5 *cons.*

¶ Ad hunc textum, vide Guid. Papæ *decis.* 355. Et quo modo committatur raptus, vide quæ scripsit Bar *in l.* 1. C. *de rap. virg.* Ad intellectum istius textus, vide Aret *in l.* 1. *in prin. n.* 24. *vers. non consta: raptores*, D. *de acquir. poss.*

l. Vt non liceat. 55.

In hanc legem, vide Cuia. 12. *obs.* 26. *in fin.*

l. Deo nobis. 56.

Vide Lap. *alleg.* 109. *in quæstione proposita & seq.* Rom. *singul* 37. Tiraq. *in tract. le mort.* 2. *parte declar.* 14. *in fin.* Doctores *ad repetit. leg. Gallus.* §. *& quid si tantum*, D. *de lib. & posthu.* vbi Fortun. Garf. *num.* 55. Tiraq. *de vtroque retract. tit.* 1. §. 1. *gl.* 8. *nu.* 19 Bald. *cons.* 170. *&* 52 *&* 481. *&* 232. Panorm. *cons.* 27.

§ Hoc etiam cognitum. 1.

Vide Gomesium *tom* 1. *variar. resol. c.* 5 Rainaldum Corsum *lib.* 2. *indag. cap.* 2. Boerium *quæst* 34. Lapum *alleg.* 102 *&* 109. Oldrad. *cons.* 174. Ingressus monasterium retinet ius succedendi & suitatis, vide Rom. *sing.* 37. Soc. Iun. *num.* 19. Tiraq. *de vtroque retra. tit.* 1. §. 1. *gl.* 8. *num.* 19.

Tit. 4. De Episcopali audientia & diuersis capitulis quę ad ius curámve, & reuerentiam pertinent pontificalem.

¶ *Episcopali audientia.* Malè interpretatur hic Accursius Episcopalem audientiam pro iurisdictione, nec etiam melius Haloander, pro diocesi, quoniã & foro & apparitione & executione carent episcopi. Audientia igitur est iudicium atque notio quæ episcopo in Clericos & Monachos competit.

l. Negotiatores. 1.

An vendere quis cogatur, notant hic Doctores.

l. Si clericus antè. 2.

Vide Cuiacium *obs* 12. *cap.* 6.

¶ An & qua pœna puniatur appellans frustratoriè. An ante diffinitiuam sentẽtiam appellari possit: an licitum sit appellare a citatione. An à primo aut secũdo decreto appellari de iure ciuili liceat, an à nimis magna dilatione appelletur. An appellari possit à sentẽtia lata super desertione appellationis declara, vt per Bald. hic.

l. Nemo deinceps. 3.

Vetat hæc lex diebus paschalibus captiuos in carcere detineri, nisi pro crimine aliquo enormi. ¶ An & quando ratione criminis quis sit detinendus, vide hic Bald.

Nisi semel commissa.

An geminatum delictum venia careat, vide Bellouisanum 3. *pract. c.* 16. *num.* 7. *& c.* 19. *num.* 10. Papon. 24. *Arrest.* 10. *num.* 8.

l. Tres tantummodò.

Hæc lex deest in Haloandri editione, est autem vltima *tit.* 1. *de off. prat.*

l. Archigerontes. 5.

Hotomanus legit *Archigerontes.*

¶ *Ergasiotanorum.* Alciat. 3. *dispunct* 18. & hoc nomine intelligit dispẽsatores annonæ principalis: aliter etiam legit Hotomanus.

l. Addictos supplicio. 6.

In hanc legem, vide Egidium Bossium, *tit. de captura nu.* 15. vult autem hæc lex damnatũ ad supplicium neminem posse eximere, Bar. *cons.* 102. Oldr. *cons.* 63.

l. Si qui ex consensu. 7.

Benedictus Capra, *in regulis in tractatu de prorogationibus post conclusionem* 153.

l. Episcopale iudicium. 8.

Vide Grammaticum *decisio.9.* Old. *consi.83. an episcopus.*

Auth. si quis litigantium.

¶ Rolandus à Valle 1.*consil 37.numero* 1.

l. iudices.9.

Vide Alciatum *lib.1.parerg.cap.*17. Forcatulum *in pen.rurn.cap* 23.

l. Mathematicos. 10.

¶ Quinam dicantur Mathematici, & qui illi fuerint, optimè declarat ibi clarissimus Got.

l. Christianos 11.

Huius legis sensus hic est, vt subditi Romani hostium vicini operam dare debeât, vt captiuis Romanis libera ad suos sit redeũdi facultas, qua de re *lib.5.C.Theo.tit.*4.l 2.

l. si lenones.12.

Maritus debet esse author vxori colendi bonos mores, vt notat gl. *in cap.discretionem, qui cog.consi. vxor.su.*

l. Decernimus.13.

Oldradus *consi.*148.*factum.*

l. Neque seruum.14.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Antonij Augustini.

l. Nemo vel in foro. 15.

Nota hic non alios quàm Christianos orthodoxos ad Reip.curam admitti *Nou.8.c.3.*

l. Si legibus.16.

Hæc lex repetitur *in* l. *vlt.7.de sponsal.* vbi dicemus.

l. Electione.17.

Hæc constitutio Grӕca est ex constitutione Augustini.

l. Milites qui.18.

Vide Cuiac.*consultatione* 49. Veget.*lib.3.c.*4.

l. iubemus.19.

Pertinet hӕc lex *ad t.de defensoribus ciuitatũ.*

Authen. Statuimus.

Quod hæc authentica non approbetur consuetudine, vide hic Bart.

l. Si præsens.21.

Hæc lex pars est l. *in contractibus, §.vlt.J.de non numerata pec.*

l. Neminem volumus.22.

Variam esse huius legis lectionem, notat hic Cuiacius *c.3.de præscrip.*

l. Priuatos.23.

Ad intellectum huius legis, vide l. *vn.C.de priu.car.*

l. Quæ de alea.25.

Episcopi munus est in aleatores inquirere, eósque castigare.

l. De creationibus 27.

Quod tutor in dolo versare præsumatur, si inuentarium facere neglexerit, vide Roland. à Valle, 1.*consi.49.num.*55. Bat *consi.* 44.*iudex.*

l. Tam dementis.28.

Nota hic, dementem à furioso separari. Raph.Fulg.*consi.*80.*quidam.*

§. Quoniam verò.5.

Metropolitanus quis dicatur, & quæ appelletur vrbs metropolitana optime declarat hic D.Goth.

l. Sancimus in.30.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l. Sancimus vt si.31.

Multa quæ in hac lege sunt, desunt in veteribus Codicibus.

§. Hæc igitur nobis.1.

Quod ecclesiasticis personis ne dum alea ludere liceat, sed nec ludentes spectare notat hic D.Gothof.

Tit.5. De hæreticis & Manichęis.

De hæreticis nonnulla scripsit Menochius *de arbitr.iud. cas.372.num. 3 seq* Ægidius Bossius, *tit.de hæreticis* Clarus §.*hæresis*, Conradus Brunus *in tractatu de hæreticis.*

l. Priuilegia quæ.1.

Priuilegia data ecclesiasticis ad hæreticos non pertinẽt, quoniam odio hæreticos prosequimur, *vt in Nou.*45.

Auth. Item priuilegium.

Priuilegiũ hic contentũ est *in l.12.qui potior.*

l. Omnes vetitę.2.

Quod denarius falsus non sit denarius, plurimum notant doctores, *in l.eleganter, §.sed qui reprobus, D.de pign actio.*

¶ Quod reproba pecunia nõ liberet soluentem tradit Bar. *in l.lecta, in princ. D.si cer .pet.*

§. Hęreticorum.1.

Quis dicatur hæreticus, optimè declarat hic D.Goth. quẽ vide, & textus per eũ allegatos.

l. Manichęos.4.

De Manichæis, vide Aug. *tom.6* Epiphan.2. *tom.2.hæres.66.* Bart.*consi.217.ad declar.*

¶ Pro intellectu huius legis, vide Cuiacium *lib.11.obs.cap.*30.

¶ De Donatistis, vide August. *to.7.aduersus Donatistas.*

§. Ac

§.Ac primum quidem.1.

Cuiacius 12.*obs.*c.30.

§.In mortem quoque.4.

Nota hic argumentum à maiestate terrena, ad cœlestem sumptum.

§.Ergo & suprema.5.

Vide Cuiacium *lib.12.obs.*c 30.

§.sed nec filios.6.

Pœnitenti ignoscitur, *est can.si habet* 24.43.

Authen.Credentes.

Ioan.de Ana.*cons.*91.*illud.*

l.Arriani & Macedoniani.5.

De Arrianis, vide Epiphanium, 2.*to* 2.*haeres.*59.* l.2.*de sum.trin.*

De Macedonio, vide Theodoret.2.*histor.*6.

De Pneumatomachis, vide Epiphanium, *libro* 3.*tomo* 1.*haeres.*73.

De Apolinariorum libris, vide Eusebium 4.*histor.*26.

De Nouatianis, vide Eusebium 7.*histor.*7.

De Sebatianis, vide Socrat.7.*histor.*5.

De Eunomianis, vide Ruffum, *lib.*1.*histor.c.*25. Theodoret.2.*histor.*29. De Valentinianis, vide Tertullianum, *aduersus Valentinianos*, & de iisdem vide Epiphanium, 1.*tom.*2.*haeres.*31. De Paulianis, vide Epiphanium, 2.*tomo* 2.*haeres.*65.

De Montanistis, vide Epiphanium, 2.*tomo* 1.*haeres.*48.

l.Damnato.6.

Vide Epiphanium *d.loco & haeres.*49.

l.Curiales.7.

Aliàs hæc lex incipit *cohortales.*

l.Humanum.9.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l.Hæretici.9.

Hæretici legitimo modo, vt cæteri sepeliuntur, *can.ecclesia de consecrat.*

l.si qui orthodoxæ.10.

Actio alicuius popularis nullo modo peruenit ad nobiles, facit quod notat Bald.*in l. non dubium*,3.*de legib.*

l.Manichæi.12.

Meminit huius constitutionis, *Nou.*109.*de priuil.dot.*

l.ex Manicheo.16.

Contumaci grauior pœna imponitur hic, quàm *in l.*10.*infra de episc.aud.*

l.sanctæ,&c.17.

Ce Samaritanorum synagogis, mentio fit *in Nouell.*124.144. vide apud Epiphanium, 1. *tomo* 1.*haeres.*9.

l.Quæ de.18.

Hæc cōstitutio est ex interpretatione Antonij Contij.

l.Cognouimus.19.

Bartolus *cons.*118.

Authen.idem est.

Restitutus ad bona in alium alienata, non per hoc recuperat fructus, adde Ias.*ad l.Gallus,§.& quid si tantum,n* 64.*& seq.ff.de lib. & posth.* Dec.*in reg.in conditione,§.*1.*num.*2.*de reg. iur.* Fortun.Garzi *ad* l.Gallus,*§.& quid si tantum,n.*250. Iason,*ad* l.*si.ff de const.princip.num.*17. Ioan.Crot.*cons.*127.*num.*9.

Authen.Gazaros.

De his nominibus propriis, vide D.Gothofredum hic.

l.Quoniam.21.

Iudæus testis esse non potest contra Christianum, vide Felynum *ad cap.Iudaeis de test.* Afflict.*decis.*214. Crau. *cons.*73.*num.*18. Alber. *in tract.de test.*1.*parte.* De quibus actibus legitimis hic mentio fiat, vide Hotoman.32. Illust.& Cuiacium 15.*obser. cap.*16. vide Gloss. *in cap.testimonium,*53. *extra de testib.*

Tit. 6. Ne sanctum Baptisma.

Damnatur hic secta siue potius hæresis Anabaptistarum.

l.Antistitem.i.

Vide Alciatum 2.*praesum.*4.

l.Nulli.3.& vlt.

Quæ sit pœna reiterantis Baptisma, vide hic Bartolum.

Tit.7.De Apostatis.

Apostasia quid sit, & qui illi dicantur, vide paratitla Brant.

l.si quis lege.1.

Salicetus notat hoc loco bona Apostatæ confiscari.

l.Hi qui sanctam.3.

Fides heretico data, an priuato seruanda sit declarat Clarus 5.*sent.§.haeresis, vers.praeterea.*

Tit.8.Nemini licere.&c.

In hunc titulum, vide Vvaltherum *libro* 2. *miscell.* Peckium *in praefatione libri de sacrosanctis & catholicis ecclesiis reparandis, nu.*3. quod autem hic titulus non obseruetur in Gallia, tradit Bugnon.*in legib.abrog.*

Tit. 9. De Iudæis & Cœlicolis.

Oldradus *cons. 264. num. 1.*

l. Quod Cornelia. 1.

Cuiacius *obs. lib. 7. cap. 36.*

l. Iudæis. 3.

Iudæi irruentes in conuersum ad Christi cultum sunt concremandi, vt notat hic Salyc.

l. Ne quis. 6.

In hanc legem, vide Alciatum, *libro 2. parerg. cap. 23.* Menochium *de arbitr. iudic. capite 290.*

¶ Iudæi contrahentes cum Christianis matrimonium, puniuntur pœna capitis, quod ampliari debet etiamsi cum Christiana meretrice iudæus matrimonium contraheret, qua de re Didacus, Couar. *in epit. ad lib. 4. decret. 2. part. c. 6. §. 11. num. 3.* contra Gomes. *ad c. mulieres, num. 12. de Iud. in 6o.*

¶ Quid de Iudæo habente rem cum Christiana: Oldend. *in cons. suo vlt.* Dec. *ad* l. 1. *col. 2. num. 20.* sed de seruo fugit. Gand. *in tract. malef. in Rub. de rapt. num. 7.* Barba. *cons. 63. libro 4.* Bertac. in verbo Iudæus. In materia Cornel. *cons. 114. libro 1.* Dec. *ad c. 1. numero 17. de consti.* Boer. *decis. 316.* Didac. *vbi supra de intellectu, & sensu, d. l.* Dec. *cons. 272. consultus.*

l. Iudæi. 8.

Iudæi ligant ll. constitutiones, & statuta loci, Paris. late *cons. 2. in prin. libro 4.* in materia latissimè Isidorus, *in tract. de iudæis*, aliquid per Dec. *in l. si fugitiui, C. de seruis fugitiuis*, Con. *cons. 114. libro 1.* Goz. *ad cons. 24. col. pen.* Ferrat. *caut. 24.* Roman. *cons. 155. ad fin.* Iason *ad l. 3. §. in earum, num. 10. D. de iur.* Dec. *ad cap. 1. numero 90. extra de probat.* Afflictus *decis. 151.* Serenissimus Zoannetus, *rerum quotidianarum, cap. 60.*

l. Nemo. 9.

Inter iudæos vetitæ sunt nuptiæ inter descendentes, & ascendentes, & inter collaterales certis gradibus.

l. Iudæos. 11.

Inuocatio diuini numinis ab homine diuersæ sectæ videtur fieri in contemptum, quod declara, vt per Bart. *ad Rub. 1 constit. C. Inst. num. 1. 2.* vbi infert quando Iudæus contra fecerit, à quo iudice puniri debeat seculari vel ecclesiastico, Guido Papæ *quæst. 63* Felinus *ad c. postulasti, numero 4. & sequen. extra de iudæis*: ad hunc textum in fine, adde Hip. Rim. *inter consil. diuersi. ad caut. vlt. vol. cons. 165. volum. 1.* Cuiacium *libro 12. obs. cap. 30.* Const. Land. *præter. c. 12.*

l. Hac valitura. 19.

Iudæi non possunt habere aliquem honorem. An hæc lex loquatur solùm in administratione publica vel etiam priuata, Iason *ad Rub. de inst. & iure, col. 2.* Vbi multa in materia huius leg. ff. & per Afflict. *super Const. reg. in principio*, Felin. *ad cap. si. extra de iudæis*, Iason *ad Rubr. de noui operis nunt. col. 2.* Crauet. *cons. 73. numero 26.* Cuiac. *dicto cap 30. & libro 16. cap. 3.*

Tit. 10. Ne Christianum.

In Glossa, *in verbo capitali.* Quod pœna in dubio ad exilium sit extendenda, vide Doct. *ad l. imperium ff. de iurisd. omn. iud.* Boer. *decis. 254. num. 10. & seq. in lege vel statuto*, Iason *ad l. si quis iniquum, §. hac pœna, numer 3. D. quod quisque iuris*, Paul. de Castr. *ad l. præsente, num. 2. C. de his qui ad ecclesi. confug.* Immo plenè, *ad l. 2. D. de pub. iudic.* & propterea quando iudex condemnat ad mortem adiicit, *caput separetur à collo*, ita per Fulg. *ad l. 1. Cod. de his qui ad ecclesi. confugi.* & per Felinum, *in cap. qualiter, §. ad corrigend. per totum præsertim, num. 52.*

l. Iudæus. 1.

In hanc legem vide Corras. *lib. 3. miscell. c. 17.* Maran. *de ordin. iudic. 5. parte 2. distinct. num. 47. & 2. distinct. numer. 1. & 2. sequent.* Moder. Ancon. *in tract. de mercatu, 4. parte num. 18.* & seq. & vide not. text. qui ab aliis non solet ad hoc allegari, contra decisio. huius gloss. *in l. cum autem. §. excipitur, D. de ædilitio edict.* ibi capitalis fraus est propter quam quis capite punitur, & ibi videre poteris Cepo. adde Afflict. *decis. 404. num. 14.*

l. Græcus. 2.

Hæc est constitutio Græca, ex interpretatione Contij.

Tit. 11. De paganis.

Alciatus *libro 1. parerg. c. 13.*

l. ne quis. 2.

Vide Niceph. *libro* 18. c. 4.

l. Omnia loca. 5.

Apud Gallos obseruatur dominium principis alienari non posse, vide Paponem 5. *Arrest. 10.*

Tit. 12.

Tit. 12. De his qui ad Ecclesiam.

Agitur hoc titulo de confugis, sic enim appellantur *in* l. *si qua per calumniam, sup. de episc. & cler* vide *can. eos qui, 27. dist.*

l. Iudæi. 1.

Nota hic Iudæos criminum reos, vel debitores non frui iure asyli.

l. Fideli. 2.

Alciatus *libro 2. parerg c. 42.*

l. Si seruus. 4.

An fugientes reos liceat officiali vulnerare, latè Grammaticus *decis. 41.* Bar. *cons. 100.*

l. Denunciamus. 5.

Plaza *lib. 1. miscell. c. 7.* Alex. *cons. 111. ponderatis, parte 1.*

l. Præsenti. 6.

Corrasius *lib 5. miscell. c. 23.* vide Ias *in* l. *vinum, num. 6. D. si cert. pet.* & ibi decis. Boer. *decis 109 cum seq* Guid. Pap. *quæst. 12* . Alciat. *de præsum. reg. 3. præsump. 33.* Lud. Rom. *consil. 227 spectabilis.*

l. Qui habet. 7.

Græca est hæc constitutio ex interpretatione Contij.

Tit 13. De his qui in eccles. manumitt.

l. Iamdudum. 1.

Bald. *cons. 278. dolo parte 4.*

Tit. 14. De legibus vel constitutionibus.

Vide Harmenop. *1. tit. 1.*

¶ Constitutionum vocabulo, quid hîc intelligẽdum sit, optimè declarat hic D. Goth.

l. inter. 1.

Cuius sit legem mitigare, *v. l. 9. 11. 12. infra eod.* Vide autem hîc quod de iuris & constitutionum differentiis vtiliter scripsit Cuiacius *obser. 7. c. 18.* Oldr. *cons. 287. quæst.*

l. Quæ ex. 2.

Loquitur hæc lex de priuilegiis qua de re vide hic Goth.

l. Leges. 3.

Quibus signis leges generales esse deprehendantur declarat hic D. Goth. Cuiac. 16. *obs. 9.* Quod leges ab omnibus sint seruandæ, *v. c. canonum. 1. extr. de constit. & l. constitutiones. C. de iur. & fact.*

l. Digna vox. 4.

Ferrandus, *libro 2. explicat* c. 3. Bart. *cons. 226. cauetur.*

De principis authoritate, *vide Alciat. 3. præsum. 8.* Papa & Imperator legibus velle viuere profitentur, c *canonum. extr. de const.*

l. Non dubium. 5.

Hanc legem Corrasius, ex professo explicuit. Bart. *cons. 206.*

Facta contra legis dispositionem non valent, nec quę ex iis sequuntur, nec iuramento confirmantur limita, vt per Ias. *in addit. ad Port. Instit. quibus ex causis manu non lic. 2. col. & in §. præterea. Instit. quibus modis ius pat. pot. solut.* Idem Iason. *ad* l. 2. §. 1 *num. 25. ff. solut. matr. & ad* l. 1. *num. 10. ff. de lib. & posth. & ad* l. 1. *num. 8 Cod. de num. tutor. & ad Auth. Sacramenta puberum, col. 8 in prin. ver. quarto dicunt, Cod. si aduer. vend.* Fortun. Garzi. *in tract. vlt. fin. vtr. ius, num. 109.* per Alexand. *in Authent. ex causa in 2. col. circa med. Cod. de liberis præt.* Declarat Marc. Ang. *inter cons. diuer. ad* c. *vlt. volun. cons. 83 num. 6. vol. 1.* Soc. Iun. *consilio 47. num. 6. vol. 3.* Ad textum iuncta gl. in verbo *pro infectis* quæ dicantur esse contra vel præter legem, Tiraquel. *de vtroque retract. in præfat. num. 31.* Dec *cons. 17. viso.*

l. Quod fauore. 6.

Dec. *cons. 386. licet.* Bald. *cons 394.*

l. Leges & constitutiones. 7.

Benedictus Capra *in Reg. conclu. 6.*

l. Humanum. 8.

Sarmientus *lib. 3. select. c. 14.*

l. Leges sacratissimæ. 9.

In hanc legem vide Corras. *lib. 4. Miscell. c. 7.* Cuiac. *lib. 2. obseru. c. 31.* Benedictum Caprã *in reg. concl. 3 4. & 14. §. 9.* Alciatum *1. præs. 31.*

¶ Quod leges non debeãt ab aliquo ignorari declara, vt per Aretin. *ad §. suspectus, Instit. de suspect. tutor.* per Alex. *ad* l 1. § *si quis ita, num. 9. ff. de verb. oblig.* Ias. *ad* l. *quod te num. 31 ff si cert. petat.* Bart. *ad* l. *de quibus ff. de legat.* quem refert Ias. *in addit. ad Port. ad § sed quod princip, num. 24* Inst. *de iur. natur.* Rip. *ad c. sæpe. 92 extr. de restit. spol. & ad* l. 1. §. *si quis ita.* Abb. *ad* c. 1. *num. 9. extr. locati.*

l. Omnes. 10.

Hanc legem Cuiacius restituit, *obser. c. 31. libro 2.*

l. Cum de nouo. 11.

Nouum ius quod appelletur: vide hic D. Goth.

l. si imperialis. 12.

De voce *Sensus*, Menochius *de arbitr. iud. lib. 1. quæst. 7. à numer. 45.* Dec. *cons 690.* Oldr.

l.Si quis.5.

Bossius *in titul. de supplica.aduersus sentent. fol.326.*

l.Vniuersis.6.

Oldr.*cons*.317.*Seneca.*

l.Rescripta.7.

Corrasius *ad* l.*nuptiis de Senatoribus*.Philip. Dec.*cons*.357 *in casu.*

l.instrumentorum.8.

• De instrumentorum vi ac potestate, vide hic gloss.

Titul.20.Quando libel.princip.datus litis contest.faciat.

Ad hunc titulum scripsit Brissonius *libro 3. select.cap.7.*

l.Dubium.1.

De subscriptione huius legis, vide hic Pac.

l.Temporales.2.

Pileus *quæst*.75.

Titul. 21. Vt lit. pendent. vel post prouocationem, aut definitiuam sentent. nulli liceat imp.supplicare.

l.Licet.1.

Molinæus *ad consuetudines Parisienses*.§.52. *glossa* 1.*num*.88.

l.Supplicare.2.

Petrus de Ancha.*cons*.16 *viso processu.*

Tit.22. Si contra ius vel vtilit. publ. vel per mendac. fuerit aliquid postul. vel impet.

Rescripta contra ius Dei & sanctorum, contra ius naturale, contra ius ciuile lædens aliquem an valeant, vide hic summam Azonis.

l.Non idcirco.1.

Menochius *de arb.iud. lib* 1. *q*.37. Benedictus Capra *in regul.concl*.46.*&* 47.

l.Præscriptione.2.

Philip.Dec.*cons*.42.Baldus *cons*.341.*parte* 4.

l.Puniri.3.

Oldradus *cons*.256.*clemens.*

l.Etsi.4.

Card.Zaba.*cons*.145.

l.Et si.5.

Oldradus *cons*.143.*thema.*

l.Omnes.6.

Menochius *de arbit.iudic.cas*.203.

Tit. 23.De diuers. rescript.& pragmat.sanctionibus.

l.Si libellum.1.

In hunc titulum erant *Menesii commentaria*.Ludouicus Rom.*cons*.455.*&* *cons*.80. Bal. *cons*.341.*parte* 4.

l.Falso.2.

Menoc.*de arb.iud.cas*.202. *&* *cas*.204. Rescriptũ est perpetuũ nõ annale, nisi aliud tẽpus definiatur in rescripto: de hoc textu latè, & not.Felin.*ad c.licet vndique, col.2.de off. deleg*.Socinus Iun.*cons*. 89. *magnã ad fi.vol.1.* per Aret.§ *præterea,n*.10.*Inst.de excep*.Fel.*ad c.cum accessissent,nu*.26.*de const*.vide gloss.*in c. venerabilis,extra de iud.*

l.Sancimus.3.

Ludouicus Rom *cons*.336.*circa.*

l.Si qua beneficia.4.

Rescripta non valent sine die & consule, *can.dicenti*,25.*q*.2.Papon.3.*notar*.5.

l.Vniuersa.7.

Bart *cons*.90.Philip.Dec *cons*.350.*visis.*

Tit.24. De statuis.

De statuis & imaginibus, vide hic Vesembechium.

l.Si quis.1.

Ioan.de Ana.*cons*.86.Pet.de Anch. *cons*.113.

l.Si quando.2.

Oldradus *cons*.217.*super eo.*

l.Et virtutum.4.

Honor alterius damno esse non debet.

Tit.25. De his qui ad statuas.

l.Quia ad.1.

Ferrandus *lib*.2.*explicat.cap*.4.

Tit. 26. De offic. præf. præt.

Vide eundem titulum, D.*lib*.1.*tit*.11.

l.Libellus.1.

Corrasius *epistol.quæst.c*.5.

l.Formam.2.

Alciat. *lib 2.paradox.ca.9*.Philip. Dec.*conf. 403.quamuis*. Budou.Rom.*conf.*218.

l.Si quos.3.

Iudex remoueri poteſt ob aduerſam valetudinem negligentiam vel furtum.

Titulus 27. De offic. præf. præt.

l.Quas.1.

Cuiacius *libro 12.obſer.cap.*40.

l.2.

Cuiacius 3.*obſ.*24.

Titulus 28. De officio præf. vrb.1.

¶*Studentibus*,adde Rom.*cõſ*.292 *& cõſ*.293. Grammaticus *ai cõſ.30.à numero* 2.Vbi examinat vtrum iuriſdictio competens inferiori,dicatur competere priuatè, ad ſuperiorè an cumulatiuè.

l.Quod.2.

Ludouicus Rom.*conſ.*59.

l.Omnia.4.

Corporati vnde dicantur,notat hic D.Gothofredus.

l.Primicerius.5.

Cuiac *lib.13.obſeruat.cap.*1.

Tit.29. De off.magiſtri militum.

Magiſter militum an illuſtris ſit,notat hic Brant.

l.Cum propitia.5.

Cuiacius *in pr œm. Inſtitut.Iuſtiniani*: quomodo reſtituenda ſit declarat.

Tit.30. De officio quæſtoris.

Quæſtorum origo,dignitas & munus,explicatur hîc à Veſembechio.

l.Totius minoris.1.

Quæſtor à Caſſiodoro dignitas literarum dicitur.

l.Omnis.2.

Quod fuerit laterculum maius aut minus, vide hic.

Tit.31. De officio magiſtr.officior.

Ex quæſtore plerumque magiſter officiorum ſit,ideo ſubiicitur.

l.Curæ tui.4.

Cuiac 3.*obſer.*24.

Tit. 32. De offic.com.ſacr.larg.

Comes ſacrarum largitionum an ſit illuſtris aut ſpectablis,notat hîc Aſo.

Tit.33. De off.com.rerum priuatarum.

De diſtinctione bonorum, vide hic Cuiac. *in Paratil.*

Tit. 34. De off.com.ſacr.palatij.

l.Ad palatinorum.1.

Molineus,*ad conſ.tit.1.in prînc.à num 35.*

Tit.35.de off.proconſulis.

Quæ differentia ſit inter præſidem & proconſulem,vide Brant *in parat.*

l.Legati.1.

Legatorum prouincialium ſpecialia iura *notat. D.h.tit.Gloſſ.hic.*

Tit.36. De offic.comitis orientis.

Is præerat quindecim prouinciis orientis quæ enumerantur hic à doctiſſimo Cuiacio.

l.Titulus.1.

Cuiac. *lib.2.obſer. cap.*13 *à lib.8.cap.21.ad* l. 6.D.*de excuſat.*

Cotta *in voce limenarcha.*

Tit.37.de off.præf.Aug.

Quæ prouinciæ & quot fuerint ſub præfecti Auguſtalis cura, notat hic D.Goth.

l.Præfectus.2.

Cuiac *lib.8.obſer.cap.*21.

Tit.38.de off. Vicarij.

Multa hic de Vicario annotantur Brantio *in paratitlis.*

l.in ciuilibus.1.

Alciat.

Alciat.*lib.2.paradox.c.12.* Corrasius *libro 3. miscel.c.19.*

Tit.39. De off. prætorum.

De prætoribus eorúmque munere & officio, vide hic Vesembech.

l. Prætor.1.

Oldr.*consi.214.tactum.*

Titul. 40. De officio rector. prouin.

l. Potest.1.

Bart.*consil.189.primo.*

l. Præsides.2.

Ammian.*lib.26.*

l. Ciuitas.6.

Cuiac.*lib.16.obs.cap.6.* Oldr.*consi.*100.

l. Ne quis.8.

Huc pertinet *l.ne præfectianus exactoris, C. Theod.lib.12.*

l. Si quis.13.

Rom.*consil.327.iste.*

Tit.41. Vt nulli patriæ.

Cassiodorus 1.*variorum.* Paulus 5.*sent.*12. Papon.3.*notar.*8.

Tit. 42. De quadrimenstruis & breuibus.

De quadrimenstruis, vide Cassiod.*lib.12. varior.* Breuibus, vide Zonaram in concilio Carthaginensi.

Tit.43. De offic. præf. vigil.

l. Præfecti.1.

Cassiodorus eleganter de præfecto vigilum.

Tit.44. De off. præf. anno.

Extat hic Titulus in libro Auredami.

Tit. 45. De off. ciuil. iud.

Cuiacius *lib.16.obs.cap.9.*

l. Honorati.1.

An omnibus temporibus iudices olim adiri potuerint, notat hic D. Gothof.

l. Si quis pro publicis. 2. & vlt.

Non præsumitur quis facere aliter quàm debeat, cócordat l.*incredibile, C.de pœnis.* Idé in voluntate principis, quæ talis esse præsumitur, qualis esse debet, Bal.*ad proœm.in verbo Augustus, & ad* l.*omnes popul. D.de iust.& iur.* Paris.de Put.*in tract.syndic.versi.est autem circa prædicta.*

¶Et quando aliquid factum est, præsumitur ab eo factũ qui tenetur illud facere, Bal. *ad* l.1.*C.de alim.pup.præst.* etsi nõ apparet quis ex duobus actibus præcesserit, præsumitur præcedere is qui præcedere debet, Felin. *ad c.pastoralis, col.4.extra de rescript. in decreto.* An præsumatur solemniter factum, vide *ad* l *ex ea parte, D. de probat.* in materia, *ad* l. *merito, D.pro socio.* adde quod per hunc textum dicit Bald.*ad* l.*vnicam, Co.ne quis in sua causa,* quòd præsumitur pro iudice, de quo latè per Alc. *de præsump.reg.3.præs.9.*

Tit. 46. De officio militarium iudicum.

Magister militum de curialibus, vel priuatis personis non habet potestatem.

l. Numquam 1.

Vide Harm.1.*tit.*4.

l. Duces.4.

Cuiacius *libro 3.obs.c.*24.

Tit. 47. Ne rei militaris comitibus vel tribunis lauacra præstentur.

l. Omnem. 1.

In hanc legem Cuiacius.

Tit. 48. De officio diuersorum iudicum.

Bellonus *libro 1.supput.cap.*12.

Tit. 49. Vt omnes iudices tam ciuiles, quàm militares post administrationem depositam quinquaginta dies in ciuitat. vel certis locis permaneant.

Cicero *epist.*11.*&* 5.

l. Nemo. 1.

Lud Rom. *cons.* 415.

§. Ipse autem. 1.

Per sex menses. De sex mensibus, v. Cuiac. c. 18 *de prascript.*

Tit. 50. De offic. eius qui vicem alicuius iudicis vel præsidis obtinet.

Bellonus *libro* 1. *supput* c. 12. Hic autem titulus in quo differat à titulo, *D. de officio eius cui, &c.* vide ibi.

l. Suggerente. 2.

Oldr. *consi.* 102.

Tit. 51. De assessoribus domesticis & cancellariis iudicum.

Assessor quis, & cur assumatur. An præsides debeant secum ducere domesticos pro officialibus, vide summam Asonis.

l. Studiorum. 1.

Oldr. *cons.* 148. *studium.* Philip. Dec. *cons.* 8. *viso puncto.* Iure communi cautum est, & rectè vt qui maiorem iurisprudentiæ studiis impenderint, in assessorum numero pro suorũ studiorum meritò cęteris anteponãtur, vtque laborem honos & salarium sequantur.

l. Præsides. 2.

Nota hic adsessores non esse iudices, nec libellos posse subscribere.

l. Velut. 7.

Ad intellectum huius legis, vidè *l.* 4. *de aduoc. diuer. iud.*

l. Si post. 9.

Nota hic quod potestas tenetur pro familia sua.

l. in consiliariis. 10.

Brissonius *libro* 1. *Selectionum*, c. 12.

l. Non minus. 11.

Notatur hic immunitas eorum, qui adsident maioribus magistratibus.

l. Liceat. 12.

Baldus *cons.* 318 *ponitur, parte* 3.

l. Nemo. 14.

Philip. Dec. *consi.* 42. *pro facultate.*

Tit. 52. De annonis & Capitatione administrantium & eorum adsessorum aliorúmue publicas sollicitudines gerentium, vel eorum qui aliquas consecuti sunt dignitates.

Capitatio quomodo accipiatur, vide Azonem hic.

Tit. 53. De cõtractibus iudicum vel eorũ qui sunt circa eos & inhibendis donationibus in eos faciendis & ne administrationis tẽpore proprias ædes ædificent sine sanctione pragmatica.

l. Quicumque. 1.

Philip. Dec. *cons.* 661. *in casu*, Franc. Aret. *cõs.* 24. *quatuor.*

Tit. 54. De modo mulctarum quæ à iudicib. infliguntur.

Mulcta quid & in quantum distet à pœna, Vesembechius hic.

l. Multa. 1.

Raphael Fulg *cons.* 71. *mulier.*

l. Curator. 3.

Vide Cuiac. *in l.* 3. *C. de his qui spõte munera, l.* 12. *obs.* 30.

l. Eos. 6.

Rainaldus Corsus *libro* 1. *indag.* c. 7. Ægid. Bossius *in suis tractat. tit. de mulctis.*

Tit. 55. De defensoribus ciuitatũ.

Ordines & magistratus municipales proportione quadã respondẽt, & similes sunt vrbicis, vt Curia Senatui, Decuriones Senatoribus, Duumuiri Cõsulibus, Defensores ciuitatũ (qui & defensores plebis) tribuni plebis.

l. Si quis. 1.

Alciatus *libro* 3. *dispunct.* c. 5.

l. Deffensores. 8.

De literis sedis prętorię, vide Cuia. *ad Nó.* 8.

Titul. 56. De magistratibus conueniendis.

Alciatus *lib.* 3. *dispunct.* c. 5.

Titul.

Tit.57. De off.iurid.Alexandriæ.

l.Iubemus.1.

Cuiacius *libro 3 obs.cap.14.*

CODICIS LIBER secundus.

IN hunc librum secundum scripsit Franciscus Ramponus * & Petrus Olicinus Senēsis Cōmentaria, Cumanus.

Tit.1. De edendo.

*In hūc Titulū scripsit Iulius Rōdinellus. Paulus de Venet. Lælius de Valle discipulus Pauli Castrensis. Vide Alciat. Rip. Cagnol. & Ferretū, *in lecturis*, Rainaldum Corsū, *lib.1.indagat.iur. cap.2 & lib.3.c.6.* tradita etiā huius Tituli interpretatio est in Academia Rostochiēsi, à Domino Laurētio Kirchouio.

l.Ipse dispice.1.

Bellon *lib.2. supput.c.11.* Zoānet. scripsit ad hanc *leg.1. & l.2.3. & 4. Auth si quis in aliquo.* Bald.*cons. 23. praemittendum, parte 4. & cons. 98. nam probat, parte 2.* Ias.*cons.103. in hoc passu, parte 1* Rom.*cons.398. vt clarior.*

Ad eius intelligentiam *ibi ad offic.iud.* vide Dec.*in cap.1.n.55. extra, de probat. & in versic. quemadmodum.* Ad communem intellectum circa fin. Dec. quærit, quæ sit ratio, quod argentarius non cōueniatur actione mandati, cùm tamen aliter non teneatur, nisi præcesserit mandatum, circa rationem quā ipse assignat Sciendū est ideò nō dari, quia quędam sunt operæ, quæ licet locentur, & quædam merces interueniant, tamen propter earum nobilitatem non oritur actio, iuxta Doct. *in l.vnica.C.de suffrag.* Repetitionum 7. *folio 73. nu.40.42. & 43. & folio.75.num.34. & sequen.* Repet.7. & 78.*nu 6.* Repet.*folio 7 folio 77. numero 7.* Repetitionum 7. Bald *cōs.343 parte 4. & cons.98.* Ias.*cons 103.* Rom.*cons.398.*

l.Is apud.2.

Bellonus *d.l.2.c.12.* Bossius *in tit.de public. processu.* Bald.*cons.257. Titius emit, parte 1.* Repetitionum *folio 82. numero 38.49.58.60. & 61.*

l.Edita.3.

Vaconius *lib.1.declar.26. & lib.6.declar.87. cū duabus seq.* Menoch.*de arbit.iudic. cas.176.* Reuard.*pro tribun.cap.9.* Bart *cons.117.* Rom. *cons.381.* Dec.*cons.363.* Rom *consilio 108.*

Libellus sine cōclusione singulariter non procedit nec valet, notatur hic per doctores latè & *ad c.examinata, de iudic.* Soc.*reg.231 libellus, & reg.132.* & dū hic dicitur quod ante litē contestatam emendari & corrigi potest, vide Soc.*reg.235. & seq.* Ad hūc text. Afflict.*decis.44.nu.3.* Caciap *decis.10. & 116.* Vacon.*declar.242.* Crau *cons.273.nu.7.* Tiraq.*de vtr.retr. prima par.§.8.gl.7.n. 4.* Bello *lib.1. supput.c.9.*

Quomodo intelligatur, vide Glossam *in §. si minus*, in verbo *eodē iudice. Inst.de actionibus in pr* & ibi Doctores dicentes hāc legem hodie esse correctam per *Authenticam. Qui semel, C. quomodo & quando iudex*, Iason tamen ibi tenet cōtrarium *numero 9.* Afflictus *decis. 102.* Repetit.7 *folio 111. num. 129. & 139.* Bar. *con.117.* Ro.*cons 381.* Dec.*con.362.* Rom.*con.398.*

l.Qui accusare.4.

Actore nō probāte reus absoluitur, intellige reū absolui diffinitiuè, vt per Mars *sing. 169.* limita prout in *sing 170.* Cur. Iū. *ad l.vnicam, in fin. C. de sent. quæ sine certa quā.* Specul. *in tit.de prob. §.probare, numero 9 & seq* Pro āpliatione, Marcel.*singulari 17.* in materia, per Rom *consilio 192.* Pro limitatione Rot.Rom. *decis.11. in no.* Rip.*ad l.admonendi, nume.65.* vide Cot.*in memor.in verbo actore*, Ias.*ad l §.omnium, numero 111. inst.de actio.* Rot.*decis. 120. actore, in no.* Alexan *ad l.properandum, §. & siquidem, C. de iud.*

¶Ad illud quod reus nō tenetur edere actori propria instrumenta, vide copiosè per Felin *ad c.1.extra de probat.nu.9.cum pluribus seq.* & ibidem latè per Decium *n.47.cum seq.* Soc.*reg.112.edere*, vbi ponit 14. limitationes Alex.*ad l.1.vbi omnes, hoc eodem tit.* Vide Socinum *in reg. 412* Menoch. *de arbit.iudic. libro 2.cas.98.*

l.Non est nouum.5.

De libris argentariorum & mercatorum & quam fidē habeāt, Menochius tradit.*2.de arbitrariis iud.lib.2. casu 91.92 93.* Fulgosius *consilio 103.* Adde Glossam *in l.1 .§.dies, D.de edendo.*

l.Iustum est.6.

Editio fit etiam priuato à fisco ad defensionem probandam.

l.Procurator.7.

Edens instrumentum an teneatur edere originale, præter hic dicta à Bald. vide Bart. *in Rub.de noui operis nunt.*

Authent.Si quis in aliquo.

Oldra.*cōsilio 121.* Decius *cons.36. & 302.152. 288.* Baldus *consilio 10. parte 1.* Fulgosius *cōsilio 133. & 193.* Cumanus *consilio 188.* Alexander *in l.sciendum, columna 3. D.de verborum obligat.* Oldradus *cōsilio 121.* Decius *cōs.36. & 302.*

Instrumento alterius mentionem facienti non creditur, nisi producatur originale, vel veritas aliude probetur, Doctores hic, Deci. *consil o 35.num.2* Bellonus *i.supp.n.16.* Cepola, *cautela 16.* Doctores, *a. l. sciendū, C. de ver. oblig.* Socinus *regula 136* Bauerius *ad §.penul. Inst. de testamentis*, Ferretus *consilio 42* Boeri* *dec.f.28. numero 4* Bartolus *ad l 1. numero 26. D. si certum.* Affl. ct, *decisione 72 numero 7.*

Tit. 2. De in ius vocando.

Ad totum titulum scripsit Alciatus, vide Cuiacium *libro 13. obs. 11.*

l. Sicut bonis. 1.

Raphael Cumanus *consilio 82. casus talis.*

l. Venia. 2.

Peckius *de eccles. repar. cap. 6.* tractat illud Bald. quod princeps ius patris læsę non possit remittercre, Cepol. *consilio crim. 24.* Baldus *cons. 144 parte 1.*

Pro intellectu huius textus, Rimin. *ad prin. Inst. de dona. num. 205.* ad textū & glossam finalem hic, vbi Bart. no. quod princeps per suū rescriptum non potest remittere pœnam pecuniariam applicādam parti, secus in ea, quæ applicatur fisco, limita, vt per Ias *ad l. Gallus, §. & quid si tātùm, num. 80. vbi aly, D. de lib. & p sth.* Fel. *ad c super eo. n. 5. de offi deleg.* & quod princeps non possit aliquem priuare dominio suo, Felin. *ad cap. qua in ecclesiarum, num. 27. de const.* Crau. *consilio 115 num. 21. & seq.*

¶ Vide Socinum *in reg. 148.*

Ad istū textū in verbo *haredes*, vide Gom. *Inst. de act. super gl. in verb patrono, in §. pœnales.*

¶ Ad declarationem huius legis, vide Azo. *in summa C. de operis libert. in 2. cap. quod incipit hic assignari, in pri. verbo.*

l. Qui in potestate. 3.

Aret. *de patria potestate, §. ius autē, circa prin. & ibi Glos. mag.*

l. Qui semel. 4. & vlt.

Cuiacius *libro 10. obs. capite 10.*

Tit. 3. de pactis.

Ad legem primam & Rubricam scripserunt Ferretus, Cagnolus & ad totum titulū Alc. & vt audio, Donellus, extat etiam Frā. Hotomani disputatio, de pactis. * In hunc titulum commentaria edidit Vesembechius.

l. Conditionis. 1.

Ad hanc legem Ripa scripsit, vide Corras. *libro 1. miscel. cap. 19* Forcatul. *Necyoman. dial. 91.* Bart. *consilio 212. & 72.* Bald. *cons. 191.* Oldr. *consilio 107.* Dec. *consilio 265. & 379.* Bald. *cons. 89.* Fulg *cons. 101.* Cum. *consilio 3.6.*

Soc. *reg. 280. pactū factum*, & post repet. hic, vide Barbat. *ad l cum acutissimi, C. de fid. nume. 186. 194. 202.* Forcat. *in Necyom. iur. dial. 51. numero 1.* vide per Baldum *in ea lege 2. de cond. ob causam co. 2.*

l. Post venditionem. 2.

Franciscus Curtius *consilio 97.*

Vbert. Zuccar. *ad Rub. eo. tit. nu. 65.* Cur. Iun. *cons. 97. ad fi. n. 7.* Iaco. de Alb. *in repet. ad Rub. D. de verb. oblig. num. 83. & seq folio 136. nume. 65.* Repet. 7 *folio 90. numero 3/1.* Repet. 3.

l. postquam. 4.

Ad hanc Ferretus, vide Corrasium *4. mis. 5.* ad Glossam in verbo *renunciasti*, vide Baldum *in l. 2. in principio, D. de pactis*, Aretinum *in l. naturaliter, §. nihil commune, D. de adquirēda possessione*, Alciatum *4. parad. 10.*

Renuntians liti motæ, renuntiare videtur tam instantiæ, quàm iuri in illud iudicium deducto. Adde ad hūc textum post repetitionem hic, quæ ad dec. Capel. Tolos. *decis. 5.* Luchi. de Curt. *consilio 111. numero 18. inter cons. diuers. ad cau. vlt. volunt. volumine 1.*

Ad glossam 1. *in verb. postquam liti*, vbi quòd renuncians liti, censetur renuntiare instātiæ & iuri. Adde quòd fallit in beneficialibus, vt per Rom. *decis. 38. in nouis*, & Rip. *ad l. naturaliter, §. nihil commune, numero 107. de acquiren. poss.* vbi ponit etiam aliam limitationem.

Item renuntians liti, non videtur fateri quòd aduersarius habeat ius, l. *si re, C. de ingen. manumis.* Ro. *sing. 796.* Tiraq. *ad l. si vnquam. num. 203. in verbo donatione, C. de reuoc. donat.*

l. Creditori. 5.

Repetitionum 1. *folio 441. numero 35.*

* Cuiac. *ad l. 1. D. de pact.*

l. pacta quæ. 6.

Isernienfis *singulari 2. folio 42.*

l. debitori. 7.

Guido Papæ *consilio 226.* Romanus *consilio 276. & consilio 26.*

l. Si paciscenda. 8.

Baldus *consilio 93.* Ioannes *parte 2.* Marhesilanus *singulari 86. numero 3 folio 148.*

l. Legem. 10.

Ex professo Ferretus, obiter Sarmientus 1. *select. 11.* Guido Papæ *consilio 12.* Franc. Curt.

l. Ex conuentione. 11.

Vide Iasonem *in fine Rubrica de noui operis nunciatione*, & alios Modernos.

l. pacta nouissima. 12.

Baldus *consilio 215. Proponitur parte 2. & cons. 213. Primo stat. parte 1. & 303 parte 1.*

L. In.

l.In bonæ fidei.13.

Repetitionum *tomo 7.folio* 201.*n.*22. Alciat.

l.Si pacto.14.

Praceius *sententiarũ,ca.*5. Bald.*consilio* 476. *Factum*, *parte* 1. Repet.*folio* 476 *numero* 187. *& folio* 44. *numero* 23.*folio* 69.*num.*51. *& tomo* 7.*folio* 182.*numero* 11.*& folio* 183.*numero* 6.Mathesilanus *singulari* 76.

Pro intellectu ad hunc textum Præpositus Senẽsis *in suis quæstionib.quæst.*44.*casu* 5.Dec. *ad l.legẽ*, *Cod.de pactis*, Alciatus *ad rubr. D.de verb.oblig.n* 14.vbi Hieronym.Verin.*numero* 128 Iacobus de Nigris *numero* 51. Dynus *ad regulã non est in mora. De regulis in* 6.Socinus Iunior *ad l.si ita stipulatus*,*numero* 187. *D.de verb. oblig.*Bartolus *in d.l.si ita,in fin.* Alexander *ibidem* Gloss.*in verbo,debetur.Instit.de actionibus*, Doctores ibidem Aretinus & Iason.

l.Pactum quod dotali.15.

Guterius 1.*parte resolut.cap.*59. Pilæus *quæst.* 120.Oldrad.*consilio* 127 *viso instrumento*, Dec. *consilio* 184.Ludo. Rom.*consilio* 293 Feder. de Se.*consilio* 140.Baldus *consilio* 440.*parte* 1.

*An habeat locum in pacto iurato & vide Fachineum *lib.*2. *Controuersiarũ iuris cap.* 101.

l.Cum proponas.16.

Panor.*consilio* 11.*Tria sunt*,*parte* 1.Card.Sabarel.*consilio* 148

¶Vide Socinum *reg.* 1495.*folio* 400.*numero* 196.Repet.8.

l.Pactũ quod bona fide.17.

Romanus *consilio* 106.*viso themate*,Decius *consilio* 79.*& pro tenui*,Fulg.*consilio* 133. *proponit*,Panorm.*consilio* 76 *parte* 1.

l.Si creditores.18.

Raphael Cumanus *consilio* 80.*visa copia.folio* 187.*numero* 21.*&* 23.Repet.7.

l.Licet inter.19.

Sarmientus *libro* 2.*select.c.*5. Forcat.*Necyomãt.dial.*55.Cuia.*lib.*16.*obs.cap.*39.Guid Pap. *cons.*234 *non valuit*,Dec.*cõs.*516. *quoniã causa.*

l.Traditionibus.20.

Contius *lib.*1.*disput.cap.*8.Duarenus *in comment.de pactis*,*folio* 38. Zoannetus *rerũ quotid. cap.*1. Gomesius,*tomo* 2.*variar.resol. cap.*2.*nu.* 5.*in fine*,Decius *cons.*343.*& cõsilio* 139. Panor. *cons.*79.*& cons.*5. *omissis*,Baldus *consilio* 468.*factum parte* 5.

Limita secundum Castrensem,& intellige secundũ eum,*in l.singularia.in* 3.*lect.si cert.pet.*

In materia huius legis,Dec.*ad l.cũ seq.Co. eod.tit.*per Tiraq.latè *in tract.de vtroq.retract.* 2.*par.*§.1.*glo.*7.*nu.*6.*& num.*12. Limita in contractibus principis,Ias. *ad l.ciuitas.nu.*6.D.*si si cert.pet.& ad l.quoties.C.de rei vend.*Limita vt per Diac. *regul.*207. *in Emphiteutico iure*, Corn.*cons.*237.*nu.*2.3.*&* 9.*vol.*1 ad intellectũ ius legis,Hotom.*in comment.verb.iur.in verbo pacta,vers.sic etiã.*Ad glo pe.quod ex præscriptione non transferatur dominium directum,sed vtile,Soc.*reg.*97.*dominium.*

l.Cum proponas.21.

Decius *cons.*380.*Conclusio*,*& cõsilio* 282.*viso puncto*,Alexander *cõs.*212. *Visis.parte* 2. Decius *cons.*264.*in instrum.*

l.Pactum curatoris.22.

Ludouic.Roman.*cons.*28.*Visa*,Panorm.*cõs.* 45.*facti,parte* 1. *& cons.*39. *punio*, *vol. parte* 1. Decius.*cons.*97.*&* 255.*&* 479.

l.Filius paciscendo.23.

Baldus *cons* 14. *filiusfã.parte* 1.*& cons.*496. *eneor,parte* 1.Repet.8.*folio* 81.*numero* 66.

l.Debitorum.25.

Romanus *cons.*275.*quo ad*,1.

l.Paulo successorum.26.

Oldradus *cõs* 313.*thema.in* 1.*addit.*Repetit. 1.*folio* 398.*numero* 73 *& seq.*

l.Petens ex.27.

Alciatus *libro* 5.*paradox.cap.*2.Cuiacius *libro* 10.*obs.cap* 24.*& ad *l.iurisgentium* 7.§. *Quinimo ff.de pact.*Forcatulus *dial.*90.

Ad glossam magnam in fine,vide Bar.*in l. Iurisgent.* §.*quin,de pactis,n.*14.Ad gloss.max. in verbo,*sed quid si cũ ipse alibi interposuit,considera vel sit hoc* illa verba *& modo ipse*,id est stipulator in cuius fauorem,sed alius id est promissor in sui fauorem interposuit,& contra Alciat.vide Caccialup.

Hiero.Groso *ad l.lecta,numer.*45. D.*si cert. pet.* Bereng.Fern.*ad l.pacta conuenta,D.de contrahẽ.empt.*2.*cap.num.*30.Forcatulus *ad Rubr. de verborum oblig.numero* 34.*&* 51.

Repet.2.*folio* 120.*numero* 45.*folio* 302.*num.* 30.*& seq.&* 34. Repetitionum 2.*folio* 195.*nu.* 9.18.21.27.38.40. *&* 41. Repetitionum 7.*& folio* 200.*nu.*13. Repetitionum 7.Fran.Curt.

l.Si certis annis.28.

Corrasius *libro* 3.*miscell.cap.*15.Molinæus *ad consuet.Parisien.tit.*1.§.7.*Glossa* 1.*nume* 19. Pileus *quæst.*21.*&* 84.Beroius *quæ* 14. Lud.Ro. *consilio* 109.Panor. *consilio* 6.*parte* 2. Lud.Ro. *cons*311.Bald.*cons.*425.*&* 134. Chass.*cons.*18.*viso*,Cardin.Zaba.*cons.*118.Socinus *cons.*145.

l.Si quis in cõscribendo.29.

Guterius 1.*parte resolut.cap.*28.*numer.*8.Pa-

norm.*conf.*61. *&* 72. Baldus *conf.* 4. Raphael Cumanus *conf.*90. Romanus *conf.*338. *&* 167.

¶ Quilibet renũtiare potest fauori suo, vltra scribentes, hic, præsertim Curt. & Goz. *in repetit*, vide Tiraq. *in tract. le mort saisit, 7 parte* 1. *declar. numero* 1. *&* 4. *&* *per tot.* Marf. *sing.* 101.

*Hanc legem desumptam esse ex l. *si quis in conscribendo C. de episc. & cler.* verba ipsa & inscriptiones & subscriptiones vtriusque legis indicant.

¶ Fachineus *lib.* 1. *controu. iur. cap.* 61.

¶ Vide Socinum *in reg.* 336.

l. De quæstione. 30.

In hanc Cognolus scripsit, vide Forcat. *d. dialogo* 55. Couar. *libro* 3. *variar. resolut. cap.* 12. Ioannem Aurpachũ *libro 3. epist. cap.* 2. Pileum *quæst.* 67 Oldr. *conf.* 160. Bart. *conf.* 8. Deciũ *cõf.* 351 *&* 84. *&* 293. Bald. *conf.* 18. Dec. *conf.* 31. *&* 465. Ioan Cald. *conf.* 1. *eod. tit.* Curt. *conf.* 81. *&* *conf.* 98. Pet. de Anch *conf.* 115. Bald. *conf.* 38. Hypol. de Marf. *conf.* 106. Fulg. *conf.* 73. Guid. Pap. *conf.* 31. Bald. *conf.* 337. Dec. *con.* 339. *&* 225. Cor. *conf.* 255. Baldum *consilio* 437. *quadam parte* 1.

¶ Pactũm de hæreditate viuẽtis non valet, vide pulchram repetitionem ad hunc textũ per Mant. hic. vbi latissimè in materia plenè per Alex. *conf.* 28. *vol.* 3. *per tot.* Soc. Iun. *conf.* 95. *lib.* 2. Mod. Anco. *in tractat. de mercat. in tit. de sponsio, in 4. parte, nu.* 9. Doct. *ad l.* 1. *Co. eod.* vbi Ias. *numero* 13. Dec. *n.* 17. *infi.* Cur. Iun. *nu.* 24. vbi amplia in hereditate eius, de cuius vita dubitatur, limita in pacto vicissitudinario, vt pulchrè per Marf. *sing.* 333. *Pactum.*

Ad notata per Bart. *ibi in 2. col. in verf. ad istã lect.* vide Ruin. *in §. & quid si tantum*, l. *Gallus, de lib. & posthu. in* 49. *char.* Et ad ibi dicta per Bar. *in vlt. col. verf. prædicta forte nõ habent locũ*, vide Abb. *in c. in præsentia, in 5. not. ext. de prob.*

Benuenut. *tract. de sponsalibus, num.* 9. *pagina* 189. *decisionum Capitu.*

Tit. 4. De transactionibus.

Ad totum Titulum Alciatus, Padilla, Donellus, plerique alij scripserunt.

l. Neque pactio. 1.

Fulg. *conf.* 178. *Titius dũ ageret, & conf* 135. *in proposita quæstione*, Cum. *consi io* 24. *Testator.*

l. Cum te propo. 2.

Romanus *consilio* 371. *In propositio.* Decius *consilio* 351. *in casu*, Romanus *consilio* 88. *tribus*, Cuiacius *libro 9. obseruationum, c.* 24. * Ant. Faber *libro* 17. *coniecturarum c.* 4.

l. Age cum. 3.

Lud. Rom. *conf.* 294. *hac confessio*, Socin. *conf.* 103. *in casu, parte* 3. Praeteius *sententiarum capite* 9.

l. Actione. 4.

Baldus *conf.* 186. *ad euident. parte* 2. Decius *consilio* 393 *Consulut.*

l. Cum te. 5.

Philip. Dec. *conf.* 118. *Viso instrumento.*

l. Cum mota. 6.

Alciat. *lib. 5. parad. cap.* 6. Repet. 2. *fol.* 309. *nu.* 75. Repet. 6. *fol.* 71 *numer.* 161. Difficilis textus secundum omnes hîc, post quos, vide scrib. *ad Rubricam, D. de verborum oblig.* vbi præcipuè Crot. *in prima lect. nume.* 40. *columna* 9. *in fine*, & ibi Aret. *nume.* 33. Hispanus *ad §. sic itaque, numero* 6. *Inst. de action.* Pro intellectu, Alcia. *libro* 5. *parad. c* 6. Bulg. *Ad d. Rubr. de verb. oblig. numero* 37. Veri. *numero* 207. 261. 316. *& sequ.* Niger. *numero* 161. Torniel. *num.* 144. & Soc. Iun. 359. Fernan. *ad l. pacta cõuenta*, 3. *& num.* 75. *D. de contrahend. emp.* Corras. *libro 2. miscel. cap.* 10. *Cuiacius *ad l. iurisgentium D. de pact.*

* De conciliatione huius legis cum l. *si constante D. de inoff. testam.* vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.* 1. *cap.* 10.

l. Transactionis. 7.

Roman. *consi.* 115. *Viso*, Bologn. *consi.* 6. *reuerendi.*

l. De alimentis. 8.

Ioan. de Ana. *consi.* 51. *Visis*, Rom. *consilio* 458. *proposita.* Hæc autem lex locum habet in simplici transactione, non autem in pacto Machell. *patrocin. forens.* 28. *numero* 4. *folio* 164. Menoch. *de arbit. iud. cas.* 170.

l. De fideicommisso. 11.

Decius *consi.* 122. *pro tenui.*

l. Præses. 12.

Panor. *conf.* 97. *Viso, parte* 2. *&* 52. *illud, parte* 1. Baldus *consi.* 448. *quæritur, parte* 1. Decius *cõf.* 404. *Viso, & consi.* 72. *Viso*, Cumanus *consi.* 148. *numerabilis*, cui se subscripsit Fulgosius, Pan. *consi* 15. *duo sunt, parte* 2.

l. interpositas. 13.

Guido Pap. *conf.* 209. *Repræsalia*, Decius *consilio* 42. *pro facultate*, Petrus de Anch. *conf.* 410. *ponderata, &* 299. *Visa*, Aug. *conf.* 379. *optimè.*

l. Vt responsum. 15.

Repetitionum 6 *folio* 234. *num.* 10.

l. Causas. 16.

Bartolus *consilio* 87. *factum*, Decius *consilio* 295. *in causa*, Baldus *consi.* 25. *querela, parte* 2.

l. Cum proponas. 17.

Guibertus Regius 2. *enantio. cap.* 17.

l. transigere. 18.

Baldus *consi.* 30. *viso, parte* 4. *&* 175. Bart. *consilio* 175. Romanus *consilio* 213. *Præsuppo. & consilio* 115. *viso.* Hanc legem repetiit Antonius Del Rio, & Alciatus 5. *Parad.* 8. *&* 9.

Vide

¶Vide nouem rationes ad hunc textum per Corras.*lib.2.miscel.c.1.in mar.* Bar.& alios,*ad l.maritus,§.si negauerit,prima col.D.de adul.*Romanum *sing.*668.latè Mantu. *in repet.ad h.tex.* Ferr.Gargia.*consi.*123.*n.*28.*inter cōsi.crim.vol.*1.

* ¶ Ad interpretationem huius legis, vide Fachineum *Controuersiarum iuris lib.*1.*c.*8.9.

l.Sub prætextu.19.

Fulg.*consi.*181.*in causa*,Cumanus *consilio* 156. *visa serie*,Rom.*consilio* 213.*præmissa.*

l.Non minorem.20.

Forcat.*auxary*,c.10.Socinus *in reg.*369.

l.Si quidem.24.

Romanus *consilio* 143.*licet.*

l.Transactione.26.

Ripa *consi.*15 *inter donatio.,titulo de donat.*

l.Siue apud.28.

Cornelius *consilio* 60 *viso,parte* 1.*& consi.*9. *præmitten. ad par.e,&* 339.*quamuis,&* 6.*in hac eade in parte*, Corrasius *libro* 1. *Miscell. capite* 23.Math.*singulari* 106.*numero* 9.*folio* 157. vide repet Doct.*folio* 99.*numero* 97.*& seq.*

l.Sub prætextu.29.

Roman.*consilio* 118.*idem*,Panor.*consi.*114 *attingendo*, Baldus *consilio* 86. *in arti.parte* 3. *&* 249.*parte* 4.Panor.*con.*79. Aret.*consilio* 60 *excellenti*, Bald.*consi.*,7.*quoniam,parte* 2.Maria. Socin.*consi.*18.*prosequendo*,Panor *consi* 97.*viso, parte* 2 vide Repet.2.*folio* 217.*numero* 54.

l.Transactione.30.

Cæpola *consilio* 57.Franciscus de Bissa.

Nemo debet allegare turpitudinem suam, vide de hoc Ang.& quando & quomodo procedat,per Bart.*ad l.iusiurandum, §.procurator, nu.*3.*D.de iureiur.*vbi etiā Ias.*num.*31.*cum seq.* Gram.*consi.*45.Tiraq.*de vtro.retract.tit.*1.*§.*1.*gl.*9.*nu.*67 *& latissi.gl.*18.*num.*20.24.25.*&* 27.*& gl.*14.*nu.*46.*& post leg.connub.gl.*8.*n.*141 Quid in simulatione contractus,An possit vēditor allegare,Tiraq.*de retract.tit.*1.*gl.*2.*§.*1.*num.*15. limita hanc regulā duodecim modis , & vno modo,amplia vt per Dia.*in regula* 14. & vide Dec.*consilio* 14.*col.finali,& consilio* 587.*numero* 10.Crau.*consilio* 125.*numero* 6.

l.Si de certa.31.

Bart.*consilio* 90.*dilecto*, Panor.*consilio* 6.*in q. qua parte* 2. Roma.*consilio* 184.*triplici,& cons.*403.*pro decis.*Bald.*consilio* 417. *in facto,parte* 5. Rom.*consilio* 171. *in proposita*, Bald. *consilio* 115. *factum parte* 3 Rom.*consi.*31.*visis*,Alex.*cons.*11. *viso,parte* 2. Bald.*cons.*37. *quoniam re, parte* 2. Maria.Socin.*cons.*18 *prosequendo*,Socin.*consilio* 103.*in casu,conuentio,parte* 3. Rom.*consilio* 258. *in casu,decis.*285.*numero* 13. *folio* 511. *decisionum Afflicti.*

Clausula generalis trahitur ad specificata. Adde Afflict *decis.*285.Alexan.*cons.*117.*libro* 1. Ias.*ad l.qui Roma,§.duo fratres, D.de verb.obl. numero* 47.Curt.Iun.*cons.*101.*numero* 2.

l.Si causa.32.

Roma.*cons.*504.*in casu.*

l.Si pro fundo.33.

In hac lege,vide Repet. *folio* 253.*numero* 9. *folio* 241.*numero* 47.

Si datur fundus ex causa transactionis,debetur euictio,si verò dimittitur,nō debetur, vide ad intellectum huius legis per Alex. *ad l.naturaliter,§.nihil commune,D.de acq.poss.* vbi Fab Acoramb.*numero* 70. Cremens.*singulari* 131.Cæp.*cons.*133.*numero* 81.1.*parte.*

l.Cum donationis.34.

Rom.*cons.*475.*quoad* 1.Cum.*con.*170.*domin.* Fulg.*cons.*25.*spectabilis*,Sarmien. *li.*2.*select.c.*3.

l.Transactionem.35.

Romanus *cons.*280.*in ca. proposito*, Iason *con.*3. *fine alio,parte* 1.ad ibi dicta per Bartolum,vide Socinum *in l.*1.*in* 3.*not.D.de rebus dub.*

Præsentia amicorum facit cessare metus præsumptionem Adde quod habet locum si vnus tantum amicus adsit,vt per Tiraq.*ad l.si vnquam,in verbo susceperit liber.* 5, *num.*258. *C. de reuo.donat.* Hippolitus,*sing.* 417. intelligit hanc l. vbi non agitur de commodo eorum, sed alterius tertij,Bart.*ad l.vidua, C.de nupt.* Alciat.*de præsump.reg.prima præsump.*21.Cotta *in memorab.in verbo, contractus mulier*, Tiraq. *post ll.connub.glossa* 5.*numero* 37.*& seq.*

Idem operatur decretum seu præsentia iudicis & honestorum virorum,Castrensis hic, & confirmatio superioris , supplet defectum formæ solēnitatis,personæ & alios defectus, secundum Bal.*ad l.fi.D.de test.tut.*Hip.*sing.*35

l.Promissis.37.

Cumanus *cons.*179 *pacta fuit.*

l.Transactio.38.

Philip.Dec.*consilio* 351.*in casu.*

l.Quamuis.39.

Oldradus *cons.*231. *vt eius*, Alciatus *libro* 5. *parad.c.*12.

l.Vbi pactum.40.

Petr.de Anch.*consilio* 116.*secundum ordi.*Molinæus,*in labyrint.de diuiduis & indiuiduis,parte* 2.*numero* 579. Menochius *de arbit.iud.libro* 1.*quæst.*16. Alciatus *libro* 2.*paradox.c.*12. *Repetit.doct.folio* 442.*num.*41.*folio* 258.*numero* 1.vide Repet. Doct.*folio* 458. *numero* 164. *Repet.*6. *folio* 441.*numero* 209.

l.si quis maior.41.

Qualiter hęc lex intelligatur, Guido Pap. *sing.620.3.de materia,f.442.*Bart.*conf.*110.*Girardus in flu.*Ripa.*conf.7.sustè, tit.de donation. & conf*8.*n causa*, Bald. *conf.*142.*dominantib. parte* 1.Philip.Dec.*conf.*452.*visa*,Alex.221.*visa,parte* 2.Guid.Pap.*conf.63. circa*,Cum.*consi.*156.*visa*,Rom.*conf.*158.*in casu*,Corn.*conf.*40.*viso,parte* 4.Zabarel.*conf.*148.*ad* 1.Ad hanc etiam legem Cagnolus *tomo* 1. Vide Portium *lib.2.reg.conclu.*10.Contium *ad legem Iul.maiest.pag.*28.Guterium 1.*par.*2.*resol.c.61 numer.*31.*& seq.*Rainaldum Corsum *libro 3.indagat.* c.9. Materiam periurij tractat Clarus,§.*periurium.*

Secundum communem,locum habet non solùm in actore,sed etiam in reo,*conf.57.nu.*14.Rolandus à Valle.Item secundum communem habet locum in quocunque contractu,*vt in numer.*15. idem Rolandus à Valle. Hæc etiam locum habet in fœminis, Tiraquellus *in retract.num* 2 3.

Veniens contra transactionem iuratā non solùm efficitur infamis, sed etiā patitur pœnas,de quibus hic.Vltra tradita latissime,hic per scribentes,vide Dec.*consil.*452. Rom.*singul.*515.Mates.*sing.*50.*nota magnum periculum*, Alex *conf.*131.*lib.*4.Sen.*consil.*43 *num.*1.Alex. *ad Rubri. de verb. oblig.num.*16.*ad* l *sciendum, num 34.cum sequent.D.eodem*, Ioan Cepha. *consil.*192.*num.*17.*& consil.*265.*num.*2.*& conf.*215.*num.*13.*vol.*2.Iacob Niger.*ad* l.*si insulam, nu.*290. vbi Anni.de Cano.*num.*164 Bolog. *conf.*18.*nu.*3.Guido Papæ *conf* 31. Moder.Anco.*in tract.de mercat.in tit.de contr.mercat.nu.*18.Cotta in verbo,*mora non obst.* Ferrat.*caut.*20. Diaz. *regula* 177.Plot.*ad l.si quando,num.*543.C.*vnde vi.*¶Adde quod hęc lex habet locum & in fidei pręstatione,Zoannet.*in tract. de differ.inter ius Cano.& Ciuil.num* 92. item non solùm in actore,sed etiam in Reo.Bapt. de sancto. Blas. *in tract. correlat.nu.*15.item in vniuersi.& repub.Ias.*consi.*118.*Remitto,libro* 1. item in eo quòd fit modicū,super quo transactio non seruatur,Crauet. *conf* 182.*num.*16. *item etiam copulatiuè*, Iason *consil.9.lib.*1.item in laudo compromisso præcedente iurato sponte facto, Ias. *consilio* 11.*alleg.libro primo*, item in societate omnium bonorum contracta cum iuramento, Corn.*conf.*266.*lib.* 3. item in omni pacto, & in omni contractu,vt per Bartolum hic,*numero* 12.qui communem approbat, vt per Curt.*conf.16.superpræmissa, & consilio* 43.

Limita in herede qui seruauit,notat Corn. *conf.*252.*n.9.lib.*2.vbi dicit hanc exorbitantē. Adde quòd difficultas excusat à pœna legis, imò omnis causa exclusiua doli,post Alex & Bald.vbi ibi Rip.*ad l.quod te,num.*40 *ff.si cert. pet.*Dec.*d.conf.*452.*n.*4. *de commu.* Cagno.hic *num.*187.Alcia.*num.* 3 in materia ad hanc legem,vide nouis.Phil. Port. *lib.2.regul.*10.vbi ponit 28.ampliationes,& 15 limitationes,Io. Cephal.*conf.*24.*n.*32. *& conf.*41.*num* 13.*vol.*1. Roland.à Valle *conf* 57.*volum.*1.vide glossam *in cap.testimonium*,53.*extra de testib.*

* ¶ Fachineus *controuersiarum iuris lib.*1.c. 11.12.13.

l.si ex falsis.42.

Bart. *consil.* 159. *visa,in fin.*Lud.Rom.*consil.*66.*viso*,Bald.*consil.66.factum,parte* 3.Lud.Bolog.*consi.*77.*idcircò*, Cum *conf.*156.*visa serie*, Cuiac.*lib.6.obseru.*c.11 Menoch.*lib.2.de arbit. iudic.*15.Ioan.Aurp.*lib.* 1.*epist.*c.11.vide Bart. *in l.si vnus testam.*

l.Iubemus.43.

Cuiacius *libro* 12.*obs.c.*35.

Tit.5. De errore calcul.

Transactio retractatur propter errorem calculi.

l.Errorem.1.

Lud.Rom.*conf.*346 *in hac causa*,Dec.*consil.*350.*visis*,Ioan.de Ana.*consil.6.viso*,Fulg.*consi.*1 2.*Titius*,Baldus *conf.*98.*non probant,parte* 2. Corn.*conf.*62.*quanquam,parte* 4.

* Extat huius legis breuis enodatio Iacobi Airer.

Tit.6. De postulando.

Lucius 5.*placit.*1.

l.Nec cæterorum.2.

An in patrono, vel iudice requiratur eruditio, D.Goth.hic.

l.si sub specie.3.

Romanus *consilio* 238.*pro habendo.*

l.Quisquis.6.

Parladorius,*quæstion.quotid.*c.2.

l.Prouidendum.7.

Ferrandus *lib.2.explic.c.*5.

Tit.7. De aduocatis diuersorum iudiciorum.

Quid sit aduocatus, vide Asconium,Cuiacium 4.*obs.*40.

l.Si patronum.1.

Cuiacius 9.*obs.*v.t.

l Qui necessariò.2.

Vide Cuiacium hic.

l.Ne quis.3.

De vectigalibus loquitur hæc lex.

l.Quicq uid

l.Quicquid.5.

Vide Nouell.Valentin.*de postulando.*

l.Sancimus.6.

Notatur pœna eorum qui violant priuilegia aduocatorum.

l.Cum aduocatio.8.

Cuiacius *libro* 16.*obs.cap.*22.

l.Binos.10.

Rom *consilio* 25.*viso*,Lapus *alleg.*88.*sub fi.*Arius Pinellus,C.*de bonis maternis.*

l.Aduocati.14.

Chassa.*consi* 64.*viso*,Fulgo.*consi.*173 *in causa*,Ferrand.*d.l.*1.*c.*6.Hugolinus *in consi.pro filia Senatoris*,Cuiacius *libro* 16.*obs.cap* 9.

l.Post duos.15.

Philip.Decius *consilio* 70.*& pro tenui.*Repet.doct.*folio* 255.*numero* 25.

Tit.11.Vt quæ desunt aduocatis partium iudex suppleat.

Iudex regulariter non interponit suum officium nisi imploratus *l. non dubitandũ hic*, *l.*4.*§.hoc autẽ iudicium,D.de damno infecto.*Sed vide 35.fallentias hic positas per Soc.*in regul.*245.*incip.Iudex potest,&c.*Bened. Capr. *in reg. concl.*17.

l.Non dubitandum.

Rom.*consi.*227 *spectabilis*,vide Aret.*Inst.de Accep .in prin.in* 2.*col. vers. in dic*,& Bart.*in l. Assiduis quam in suis,de lega.l.*3.Soc.*in reg.*197.

Tit. 12. Ex quibus causis infamia irrogatur.

Paulus 1.*sent.tit* 2.§.1.Harmenop.15. Lampridius in Alexandro.

l.infamiæ.1.

Cuiacius *libro* 15.*obs.c.*7.

l.Neque.2.

Pœna peculatus quæ,vide Glossam hic.

l.Etsi.3.

Collige hic infamiam ad tempus inuri posse.

l.Si possidonium.4.

Cuiacius 20.*obs.c.*38.

l.Decuriones.5.

An iniuriæ nominatim damnatus sit infamis,D.Goth.hic.

l.Ad tempus.6.

Cuiacius 15.*obs.*21.

l.Nemo.7.

Abstinere à bonis paternis infamiam non affert.

l.Si furti.8.

Zasius 2.*libro* 5.*intell.c* 2.

l.Neminem.9.

Qui infames non fiant,declarat hic Glossa.

l.Debitores.11.

Nou.3.4.Hotom.24.*illust.*Cuia.*ad Nou.*135.

l.Si te expilasse.12.

Et ibi Glossa *in verbo euitasti*,vbi dicit.Item nota furto improbius esse crimen expilatæ hæreditatis,sed rapinam improbissimũ. Sed tamen adde text.*in l.*1.*§.*1.*populatum ff de effractor.* appellat expilatores fures atrociores.

l.Ea quæ.13.

Cuiacius *ad Nou.*18.*fol.*367,*in fin.*

l.Nullam.14.

An sit infamis qui fustibus castigatus est ad torquendam veritatem,vide hic Bald.

l.Decreto.15.

Baldus *cons* 478.*quadam parte* 5.Fulgos.*cons.* 17 *proposi a.*

l.Fustibus.16.

Cuiacius *libro* 1,.*obs.c.*3.*& libro* 8.*c.*7.

l.Verbum.17.

Cuia.13.*obs.c.*3.Forcat. *in sphæra legali fol.*17.

l.Non damnatos.18.

Harmenopulus 1.*tit.*10.*&* 6.*tit.*15.

l interlocutio.19.

An admonitio præsidis infamet,vide Bartolum hic.

l.improbum.20.

Mol. *in tractatu contractuum, numero* 44.*&* 45.*& sequent.*de fœneratorum pœnis,Menochius *de arbitr.iud.cas.*3,8.

l.Si fratres.21.

Vide Math *sing.*49.*clem.*1.*de vsur.*

l.Fidem.22.& vlt.

Harmenopulus 6.*tit.*16.

Tit.13.De procuratoribus.

Procurator competens pro alio, si certum sit eum habere mandatum, regulariter non tenetur cauere de rato. Adde duas fallentias per Socinum *in regula* 317.*incip.procurator,si dotuus,&c.*

l.Cautio.1.

Adde 3.fallentias,Socin.*in regula* 275. Nota

quod quando procurator est dubius de mandato, cũ cautione de rato admittitur. Adde 20. fallentias per Socinum 318.

Procurator. ad negotia non potest reuocari re non integra. Ita Rom. *cons. 551. col. 2. per l. si quis prohibuit, D. de public.* Et in *l. si pecunia, §. itē si quis dederit, de cō d. ob causam.* Panorm. *consi. ex corde, parte 2.* Fulgo. *consi 15. quaedam.*

Ad vnum quod dicitur per Glossam, vide Abb. *c. 1. in 2. not. extra eod.* & Aretinum, post Ioannem Fabrum *instit. de satisd. §. sin autem per procur. inter Glossam magn. inter 2. part.*

l. Eum qui. 3.

Adde, an & quando ex cõtumacia procuratorum dominus teneatur, vide Socinum *reg. 394* Et Felinum *in ca. 1. vt lite non contestata,* Rom. *cons 428 in terminis.* Repetitonum 5 *f. 163. numero 67.* Socinum *in reg. 311.*

Michael. Vrcur. *ad l. si finita, §. Iulianus, D. de damno infecto, numero 67.*

l. Reum criminis. 6.

Roman. *cons. 297.* in casu Aret. *Inst. de except. §. fin.* vide Glossam *in c. testimonium, 53. extra de testibus.*

l. Militem. 7.

Bartolus *consi. 159. visa.*

l. Quisquis sibi. 8.

Procurator regulariter non potest substituere alium procuratorem Vide 6. fallẽtias per Socinum *reg. 352.* Hanc legem limita, vt per Socinum *in regula 319.* & ad ibi dicta per Cynum, vide Bartol. *in l. si is qui pro emptore.*

An si quis in instrumento procuratorio, non dedit expresse potestatem substituẽdi, sed promisit habere ratum quicquid fuerit gestum per procuratorem, vel eius substitutum, an videatur data potestas substituendi, vide Gemin. *in c. 1. § extra, de procurat. lib. 6.* Et Hyppo. *sing. 60. alias nota, &c.*

l. Qui stipendia. 9.

Oldadrus *cons. 303. breuis.*

l. si Procurator. 10.

Ad *c. nonnulli, §. extra de rescriptis,* & aliqua per Doct. maxime Abb. *in c. cum M. in glossa, infra de consti.* Rom. *cons. 459. approbo,* Cuman. *consi. 148.* Romanum *consi. 60. mandatum.*

l. Neque tutores. 11.

Tutor ante litem contestatam procuratorem dare non potest, *d. l. neque tut. §. ipsi etiā.* Praelatus tamẽ potest, tanquam habens liberiorem administrationem, potius quàm tutor aut curator text. vbi signanter voluit Imol. *in c. pen. de iur. calum.* Oldradus *consi. 130.* Iason. *consi. 4. & veritas,* Fulg. *cōsi 182. & 150.* Socinus *cōsi 131.* Romanus *consi. 3 6. incōsulte.*

Vide Rot. *decis. 345. in antiq.* quid in patre administratore filij, dic secus, vt per Mates. *singulari 190.* & ibi quid in Praelato vel Clerico litigā e nomine ecclesiae beneficij sui, notat Romanus *decis. 223. de procu. in nouis.*

l. Exigendi. 12.

Minor 25 annis, maior 17. etiā in negotiis, ad quae procurator deputatus est, in iudicio procurator esse non potest. Quod si factum fuerit, & parte tacite consentiente, processus cum ipso iure nō tenet, *d. l. exigen. Et l. minor, Cod. eod* sed vide decis. Egid. de Bellam. *143. in tit. de procurat. chart. 29.* Panorm *cōsi. 7 parte 2.*

¶ Gloss. in verb. *non cogitur.* Conuictus non admittitur sine mãdato in casibus, in quibus requiritur speciale mãdatum Adde quod idem tenet Abb. *in c. cum M. in 1. glossa, extra de consti. u* Bald. *decis 92.*

Amplia procedere in valde amico, & seruatur in Praticta, refert. Ias. *ad l. Tria. nu 14 D. de verborum oblig. n tit. de procur.* Fort. Garzi. *a l. 1. D. de iustit. & iur. num. 50.* Bald. *decis. 92.* Cotta *in memor. in versiculo coniuncta persona.* limita non habere locum in coniunctione spirituali. Fel. *ad c. e icceri, num. 10. de rescrip.*

l. Ita demum. 13.

Ludouic. Rom. *cons. 40;* Oldr. *cons. 317.* Roman. *consi. 235* Socin. *con. 109.* Roman. *con. 384.* Benedictus Capra *in reg. cencl 57* Repet. *1. fo. 26. nu. 50.* vide Iaso. *in l. si arrogata ff. de adopt.* Alex. *in cons. 33. vide l. 4.*

¶ Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestatam. missa in causa principali non potest opponi in causa appellationis, v. Ioan. Bapt. Ferret. *con. 2 3. n. 8.* vbi amplia hũc textum etiam in religioso, in materia, vide Mathes. *in not. 98 nota text.* quem pauci sciũt, & ibi multa in addit. Paris. *ad c. pastoralis, nu. 52. extra de except* quatuor modis limitat Felyn. *ad c. ad audientiam. extra de rescr num. 13.* & per eundem in materia, *ad c. except. extra de except.*

l. Non eo. 14.

Bart. *consilio 159.* Roman. *consilio 316* Alex. *consi. 3.* Oldr. *cons. 110.*

l. Litem. 15.

Cuiac. *8. obser. 31.*

l. Procuratorem 16.

Zabar. *consi. 89* Bald. *consi. 138.*

l. Inuitus. 17.

Cuiac. *lib. 13. obser. c. 5.* Pileus *q. 26.*

l. Alie-

l. Alienam.18.

Vide can. :r.a 3.q 6.

l. Nihil arbitramur.20.

Socin. reg. 16.

l. Maritus.21.

Maritus potest agere nomine vxoris sine mandato. Ita Rom. *cons.* .17. *& in c. constitutus, de procura.* sed distin. vt per Scriben. *in ista l. & in l. fin. infra de pactu.*

¶ Ad d.l maritus. Ibi *sin autem mandatum,* nota quòd inclusio vnius alterius est exclusio. Vide Ripam *in lib 2 Respon.* c 3.

¶ Ad d.l. maritus ad propositum hic ab authore allegatum, vide Tiraquell. *in tractat. de legib. connub. gloss. 5. num. 212. & præsertim vbi alia loca citat.*

¶ Maritus potest agere nomine vxoris sine mandato. Distingue vt per Scriben. *hic, & ad l. si. C. de pact. conuent.* Socin. Iunior *cons.* 105. *num.* 11. *lib.* 1. Et ad hunc textum adde Tiraq. *post legib connub. gloss. 5. num. 212.* Quòd non procedat in sponso de futuro, Roland. à Valle *in tract. de lucr. dot. q. 12. num. 9.*

¶ Oldrad. *cons.* 290. & 368 Cumanus *cons.* 104. Roman. *cons.* 461. Cornel. *cons.* 209.

l. Procuratoribus.22.

Oldr. *cons.* 317. & 130.

l. Nulla.23.

Fulgos. *cons.* 182. *Titius fecit.* Cuiac. *lib. 2. obseru. c. 31.*

l. Licet.24.

Procurator falsus quis dicatur. Vltra Alex. *in ista l. in princ.* adde Baldum *in l. fal us. 1. notab. infra de furtu.* Et adde, quod habens mandatum generale, & faciens actum requirentẽ speciale, dicitur fuisse falsus procurator, secundum Bald. *in c. nonnulli. 1. colu. de rescript.* Et quis falsus procurator dicatur, vide Ioan. de Ana. *cons.* 96. Roman. *cons.* 283. Panor. *cons.* 18. Rom. *cons* 170. Dec. *cons.* 198. Ioan. de Ana. *cons.* 104 & 96. Chassan. *cons* 44.

¶ Regulariter tenetur quis per se in iudicio maximè criminali litigare, cap. *pastoralis, extra de iudicijs.* Sed vide 17. fallentias, Socin. *reg.* 395.

l. in pecuniariis.26.

Oldr. *cons.* 298. *profunda*, Cuiac. *d.c.5.*

l. Constitutio.27.& vlt.

Menoch. *de arb. iudic. lib. 2. cas.* 68.

Tit.14. Ne liceat potentioribus.

Id est, ne potentiores actionem ad alium pertinentem vel procuratorio vel suo nomine moueant.

¶ In hunc titulum Cuiac. *libr. 8. obseru. c. 31.* Menoch. *de arbitr. iud.* 276.

l. Diuinæ.1.

Bald. *cons.* 151. Fulg. *consi.* 148. Oldra. *cons.* 83. *an episcopus.*

l. si cuicunque.2.

Cessio est regulariter permissa. d.l. sed videas 9. fallentias per Soc. *in reg. 67. incip. cessio.*

¶ Non potest fieri cessio in potentiorem. Adde & limita per Ias. *ad l. si ita quis. §. ea lege, n 13 ff. de verb. oblig.* Rot. Rom. *decis.* 177. *in nouis.* Adde Soc. *in reg. 48. cessio.* Petr. Reb. *ad l. vnicam. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, n.* 341. & 347. Tiraq. *ad l. si vnquam, in præfat. nu.* 53. *C. de reuoc. donat.* vbi limitat vt non solùm in filium potentiorem fieri possit cessio, sed etiam in alios consanguineos. limita in casu, c. 2. *extra de feud.* vbi Abb. *in vlt. not.* Rom. *consilio* 518. *in casu.* Rip. *cons.* 39.

Tit.15. De iis, qui potentiorum nomine.

Bart. Bald. *in l. sanctum. de rer. diuis.* Chass. *in cons. Burg. Rub. des iust.*

l. Vel vela regia.

Nota, quod supponens, Titulum vel alia regia, rebus ab alio possessis, iustè vel iniustè, si plebeius est, vltimo supplicio afficitur, si aut nobilis est, deportatur. Licet etiam vnicuique ista frangere, etiam tollere, de quo non poterit accusari. Et iudex recipiens accusationem, non punitur pœna hîc statuta. Nota etiam, quod clericus pro nobili habetur. Bartol. in Rubr. *de rebus Eccles. non alien. coll.* 14.

Tit.16. Vt nemo priuatus.

Gilbertus Reg. *lib. 1. enantioph. c. 5.*

l. Ne quis.1.

Ræuardus *libro 5. varior. c. 11.* Menoch. *de arbitr. iud. cas.* 338.

Tit.17. Vt nemini liceat.

Gilbertus *d.c.5.* Ræuardus *d. libro 5. cap. 16.* Fornerius *libro 1. select. c. 24.*

Tit.18. Ne fiscus vel Respub.

Vide Paulum Castr. hîc.

Tit.19. De negotiis gestis.

Cicero *1. in Bruto.*

l.Cum tutores.1.

Baldus *conf.* 363. & 74. Concenatius *libro* 2.*q.c.*6.

l.Cum puberes.2.

Cumanus *conf.*86.Fulgosius *conf.*246.

l.Siue.3.

Vide Bartolum *in* l.2.§.*ex tuo,in* 2.*col.pro declaratione.*& ibi Papien.*in* 5.*colum n.* 10.*char. de verbor.oblig.*

l.Si pecuniam.9.

Panorm.*conf.*7.Rom.*conf.*201.*pro decisio.*

l.Alimenta.11.

Nota quod si mater expendit in alimenta pro filio,ab eo nō repetitur:quia videtur expendisse pietate materna,& non animo repetēdi: Secus quod expēditur circa res filij Nam id negotiorum actorum ratione repetere potest. Et videtur gl. *in verbo,materna,* quæ facit distinctionē.Pan.*conf* 48.Bal.*consi.* 478.*n* 87 27.Soc.*consi.*286.& *consi.*5.Bol.*consi.* 27.Corn.*consi.*165.

¶Adde l.*alimenta,ad gl.magnam* vide Ioan. de Ana.*consil.*144.quod mater intra triennīū debet alere filium : adde *c. ex literis, de com. in fi.d.vbi aliquis,&c.*

¶Beroius *quæst.*11.

l.Si filius.12.

Dec.*consi.*442.& *consi.*21.vide Bart.*in l.*2.§. *si vero,ff.de donat.*

l.Quod in vxorem.13.

Panor.*consi.*85.Cuma.*consi.*175 Socin.*consi.* 286.

l.Si paterno.15.

Panor.*consi.*85.*videtur parte* 2.Cuma.*cōsi.*87. *casus talis.*Rom.*consi.*255.*quoad* 1. Cuiac.*libro* 9.*obser.c.*18.

l.Si negotium.16.

Decius *conf.*21.*viso.*

l.Curatoris.17.

Forcatulus Necyomant.*dial.*63.& 65.Roman.*consi.*13.Fulg.*consi.vlt.*

l.Ab vno.19.

Decius *consi.*282.*viso puncto.*

l.Tutori.20.

Rom.*consi.*426.*negotiorum.* & 413. *quo ad* 1. Marian.Socin.*consi.*2.*sequendo ordinem.*

l.Negotium.22.

Dec.*consi.*7.& *pro tenui.*Rom.*consi.* 413.*quo ad.*

l.Negotiis.23.

Roman.*sing.*129.

l.Si quis nolente.24.

Vbi aliquis aliquid impedit cōtra eius voluntatē expressam, etiamsi vertatur in eius vtilitatem,illum nō liberat,nec potest repetere regulariter,per istā l.etiam. *per l. si propter ff.Mand.* etiā per Bart.*in l.ipsius, ff.solut. matrim.*licet Roffred.ibi dicat contrariū.Ad de 6.fallentias per Socin.*in reg.* 180.*incip.expendens.*Oldra.*consi.*38.Panor.*conf.* 91. Rom. *conf.*292.

Ad eandem l. vide Cottam *in verbo,beneficium.*Et Socin.*reg.*157.Alciat.*lib.* 2.*c.*17.*pater.* Pileum *quæst.*6.Bald.*conf.*[illegible]. Petr.Ancharan. *conf.*316.

Prohibitio domini tollit negotiorum gestorū actionem,in his quæ post prohibitionem geruntur , vt licet impēderit aliquid in domini vtilitatem , non tamen possit repetere.Vide Socinū *reg.*137. *expendens,*Me.noc. *de arbitr.iu lic lib.*1 *q.*69.*n.*27.An si quis soluerit pro carcerato ipso inuito possit repetere,& an si medicus curauit prohibentē infirmū,possit mercedē petere, vide per Frāc. *ad c.fi.de foro comp.*[illegible]. Fel.*in c.inter cæteras. de rescr.n.*13.*in fi.*Adde Dec.*conf.*69.Soc.*conf.* 286.*visa protestatione.*

Tit.20. De iis quæ vi metusque causa gesta sunt.

Papon 3.*Notar.cap.* 9. *De force & violence.* Paul.1.*sent.*7.

l.Persecutione.1.

Vis an & quot modis committatur , vide Bossium *in prax.tit.de plurib.violent.*

l.Cum te non.2.

Adde quod idem est in gestis in dolo:quia si postea ratificantur ex interuallo,vel adimplentur cessat dolus,& nō possunt eo capite rescindi. Vide decis.Socin. 220. *in hoc dubio.* & Glossam *in can.Quærendum* 18.*c.*2.*q.*7.

l.Si vi.3.

Vide *c.in me.extrà,hoc tit.*

l.Non interea.5.

Vide *c. Abbas.* [illegible]

l.Ad inuidiam.6.

Quis dicatur metus iustus declarat hic D. Gothofr.

l.Si donationis.2.

Bellon.2.*sup.c.*2.

l.Cum

l.Cum si.8.

Bald.*cons.* 240. *o ratio.parte* 1. Decius *consil.* 219 *viso puncto.* Iason.*cons.* 72.*in causa parte* 1. Fulgos.*consil.*191 *Titius iussit.*

l.Metum.9.

Alexand.*cons.*156.Iason.*cons.*7. Fulg. *consil.* 191.Cuman.*cons.*68.

l.Accusationis.10.

Vide Bossium *in titulo de violentiis, numero* 111.*&* 112.

l.Si per impressionom.11.

Dec.*cons.*42.*pro facultate.*Fulgos.*cons.*191.*Titius,*Cuiac.*lib.*16.*obseruat.capi.*13. Zoannetus *rerum quot.cap.*44.

Tit.21.De dolo malo.

Paulus 8.*sent.ti.*2.Papon.3.*Notar.cap. de dol. & fraude.*

l.Si fideiussori.1.

Cuiacius *lib.*3.*obser.cap.*37.

l.De dolo.2.

Actio de dolo cum qua concurrere possit, vide hic Glossam.

l.Cum proponas.4.

Corras.*lib.*2.*miscell.cap.*10.* Cuiac.*ad l.iurisgentium* D.*de pact.*

l.Si superstite.5

Gilbertus Regius *li.*1.*enant.cap.*15.Cuman, *cons* 180.

l.Dolum.6.

Cuiac.*libr.*11.*obseruat.cap.*11.Bald.*cons* 250. *&* 75.Fulgos.*cons* 80.Zabar.*cons.* 115. Socinus *cons.*264.

Tit. 22. De in integrum restitutione.

Vide.Paponem 3.*Notar.cap.*9.

l illud.1.

Oldr.*cons.*237.

l.si curatorem.3.

Adultus habens curatorem non potest, sine eius authoritate res suas vendere: sed an poterit mortis causa donare, cum donare sit alienare? vt Cotta *in verbo, decretum continens* Dic vt per Tiraq. *post leg.comment.gl* 5. *num.* 12.Vbi an super eo liberè testari possit. Et *n.* 83.Vbi an mortis causa donare. Vide Fab.& post eum Angel. *Instit. quibus alien.licet vel non.* §.*Nunc autem.*Soci.*Reg.*346.Rom.*consil.* 318.Ias.*consil.*48.

¶Minor habens curatorem, si contrahat, sine illo, contractus est ipso iure nullus, secus si non habeat, quia solummodo restituitur. Ias.*ad* l.*videamus,numero* 17.*ff. de in lit. iuran.* Emanuel Costa *lib.*2.*Select.cap.*10.*Declaratur hæc lex à Fachineo *controuersiarum iuris libro* 3.*capite* 1.

l.si minorem.4.

Bald.*cons.*418.*parte* 2.

l.Minoribus.5.

Alciat.2.*pres.*54.

l.De tutela.7.

Rom.*cons.*396.Bart.*cons.*157.

l.Non videtur.vlt.

Cuiac.*libro* 16.*obs capite* 14.Cuman.*cons.*72

Tit.23. De filiofamilias minore.

Titul.24. De fideiussoribus minorum.

Tit.25.Si tutor vel curator.

Tit.26.Si in cõmuni eademque causa in integrum restitutio postuletur.

l.Nec si maior. quæ est l.vnic.

Pactum sororis non præiudicat fratri, nec restitutio minoris, prodest maiori secum communem causam habenti. vide Alex.*cons.* 55.*numero* 17.*libro* 5.Ruin.*con.*77.*libro* 4.Afflict. *decis.*213.

Tit.27.Si aduersus rem iudicatam.

Zoannetus *rerum quotidian.cap.*21. Bossius *tit.Si aduersus rem iud.fol.*323.

¶Gloss.*in verbo constat.* De ista glossa Bald. *in cap.*Bartol.*in* 3.C.*de re iud.*

l.Minus.1.

Ad limitationem eorum, quæ ibi habentur per gloss.1.& Doct vide ea, quæ latè ponit Aret.*in l.*1.§.*si stipulanti.de verborum oblig.* Rom. *cons.*450.*&* *cons.*295.*in casu.*

l.Aduersus.3.

Declara vt per Abb. *in capite studuisti. extra de off.delegat.*

Tit. 28. Si aduersus venditionem.

l. Si minori. 1.

Menochius *de arbitr. iud. cas.* 1, 2. Pileus *qu.* 118.

Auth. Sacramenta.

Iuramentum præstitum à pubere in contractu nullo, facit cōtractum valere, vltra ea quæ hîc per doct. latissimè, præsertim in repet. an habeat locum in pupillo doli capace, & an talis iurans possit vltra quadriennium dicere se enormiter læsum. Afflict. *deci.* 322. *dominus*. An hæc dispositio habeat locum in contractu donationis per Dec. *consi.* 81. Affli. *deci.* 323. *num.* 11. Hippol. *sing.* 299. Tiraq. *de ll. connub. gl.* 3. *num.* 49 An in donat. iuris patro. Dec. *consi.* 639. An in donationibus remuneratoriis & refutationibus, & sic vbi oritur obligatio ex parte minoris quod sic est communis opin. Curt. *consi.* 65. Dec. *d. consi.* 639. Alex, *consi.* 125. *visis lib.* 1.

¶In materia Dec. *consi.* 31 *nu* 2 Guid. Papæ *q* 35. Bologn. *cons* 44 Tiraq *de ll. connub gloss.* 5. *num* 7. *&* *num.* 127. *&* 128. Soc. Iun. *consi.* 44. *num.* 19. *lib.* 1. *&* *num.* 28. *&* *seq.* *&* *consi.* 48. *nu.* 27. *eod. lib.* Annib de Cano. *ad l. nemo potest nu mer.* 287. *ff. de leg* 1. Rom. *ad* §. 2. *num.* 2 1. *Instit. quibus alien lic. vel non. &* *ad prin. eo. tit. nu.* 212. Curt. Iun. *cons.* 141. *sa: ratissime*, Dec. *consi.* 45. *&* 349. Afflict. *dec.* 322. Socin. Iun. *consi.* 3. *libro* 2. Paris. *cons* 96 *num.* 53. *lib.* 1. latissimè post alios quos ibi citat, vt hęc dispositio non procedat data enormi læsione, Cepha. *consi.* 207. *nu.* 74. *vol.* 2. *&* *consi.* 208. *nu.* 8. *&* *eodem volum.* Pro intellectu Ferd. Vasq. *in tract. de success. creat.* §. 10. *numero* 648. Hæc autem est noua constitutio Friderici.

Matth. *sing.* 164. *num* 2. *fol.* Repet. 4. *fol.* 167. *nu.* 287. Repet. 2. *folio* 305. *numero* 7. 24 26. 30. *&* 32.

Tit. 29. Si aduersus venditionem pignorum.

l. Finali.

Vbi Bald. per hunc textum dicit, appellatione contractus non venire propriè distractus. Vnde statuta facientia mentionem contractus, non procedunt in distractibus. Vide Tiraq. *de ll connub. gl.* 5. *in prin. &* *per tot. etiam max. num.* 6. *&* 28. vbi dicit id procedere in odiosis.

Tit. 30. Si aduersus donationem.

Tit. 31. Si aduersus libertatem.

Pilæus *q.* 130.

l. Etsi minor. 2.

Ræuardus *protribun. cap.* 12. Repet. 6. *folio* 116. *num.* 47.

Tit. 32. Si aduersus transactionem.

l. Vnic.

Ad l. primam istius tit vide Tiraq. *in tract. de legib. connub. gl.* 3. *num.* 216. *q.* 21. Bart. *cons.* 159. Pet. de Anch *cons.* 404. Soc. *cons* 254.

l. Cum in integrum.

Bart. *cons.* 159. *visa*. Pet. de Anchar. *cons.* 404. *tr a*. Socin. *cons.* 254 *visa*.

Tit. 33. Si aduers. solutio.

Cuiacius 17. *obs. cap.* 6.

l. Indebito.

Deci. *cons.* 348. *de duobus*.

Tit. 34. Si aduers. dotem.

l. Quoniam.

Rom. *cons.* 314. *in casu*. Bald. *cons.* 108. *quaritur: parte* 1.

Tit. 35. Si aduers. delict.

l. Licet.

Rom. *consi.* 179. *viso thema*. Fulg. *cons.* 52. *quidam Antho*. Bald. *cons.* 303. *mater, parte* 4. Fulg. 36. *quidam mag.*

Tit. 37. si aduers. fisc.

l. Edicto.

Dec. *cons* 357. *in casu*, Bald. *cons.* 253. *illustris, parte* 1.

Tit. 39. si minor ab hęred. se abstin.

l. si vos.

Oldr. *cons.* 171 *thema*. Gloss. in verbo *ob eam rem*: adde quod si filius tanquam hæres conueniatur, non sufficit probare quod sit filius, nisi quod sit hæres.

Resti-

Restitutio aduersus hereditatem conceditur post tres menses, si citandi citati non cõpareãt. Vide ad istum tex. Rot. *decis.9.in nou.* Declara vt per Guid.Pap. *decis* 141. *&* 143.

Auth. si omnes.

Decius *cons.700.in causa.*

Titul. 41. In quibus causis in integrum restitutio nõ est necessaria.

l. Adolescentiæ. 2.

Cuman *cons.147.*

l. Sancimus fin. 1.

Ad regulam, quæ non possunt præscribi. vide Franc. Bald. *in tract. de præscript. in 5. part. 5. vel 6. partis principalis. in 4. quæst.* Dec. *consil. 423. negari.*

De materia huius legis quando præscriptio currat contra pupillum & adultum, vide omnino Bald. *in tract. præscript. prima parte 6. par præscr. 23. cas.* vbi refert omnium doctorum dicta hic & in aliis locis circa hanc materiam, & reducit ad ordinem, & vide Dec. *consil.556.* Balb. *decis.3:9.*

Tit. 42. Qui & aduers. quos restit. in integ. non possu.

l. In consilio. 1.

Roma. *cons.318 quæritur. Et 481. præsentis.*

l Cum apud 2. & vlt.

Gilbert. Nosoren. *lib. 1. enantioph.* cap. 15. Bart. *cons.70:*

Tit. 43. Si minor se maiorem dix.

l. si cum. 1.

Roland. à Valle *consi.31.*

l. si alterius. 3.

Vide decisiones Rotæ, 137. Ias. *in Auth. sacram. pub. Cod. si aduers. vend.* Boerium *qu. 43.* Gramm. *decisi.12. à n.5* Panorm. *cons.71.* Curt. *consil.118.* Franc. Creme. *sing.*

l. Cum circa. 4.

Adde in materia huius legis latè, & an cõpetat exceptio nullitatis Paris. *consil.097. lib. 1.* Ruin. *cons.103. lib.4. contra* Soc. Iun. *cons.3. libro 2.* Cur. Iun. *cons.119.* Crem. *sing.163.* Rot. Rom. *decis.137.* Rim. *ad §.2. numer.30. Inst. quibus alien. lic. vel non.* limita vt per Rom. *cons. 12. nu.4.* cum seq. Moro. suo tract. *tract. de fid. reg. & pac. par.1. quæst.10.*

Tit. 44. Si sæpius in integrum restitutio postuletur.

Paul. 1. *sen.* §.3

Tit. 45. De his qui veniam ætatis impetrauerunt.

Papon 3. *notar. 9. c. des lettres de iustice.*

l. si quis, quæ est l. fin.

Verba debent propriè & naturaliter intelligi, non ciuiliter & fictè vel impropriè, vide tex. *in* l. *ex ea parte. §. in Insulam vbi* Bartol. & omnes Ias. plenè *in 1. not. D. de verb. obl.* Fort. Garzi. *ad* l. *Gallus, §. & quid si tantùm D. de lib. & posthum. nu.* 121. declarat, hunc textum Soc. Iun. *cons.63. num.49. vol.3* Rom. *consil.92.* Dec. *consi.404. Romanus 82.*

Tit. 46. Si maior factus ratũ habuerit.

l. Cùm proponas.

Ias. *ad l. procurator. ad fi. D. de cond. indeb.* Paris. *cons 49. num.9 38. & 47. lib.1.* Forcat. *in necyom. iur. dial.100. num.4.*

l. Si quando.

Alienatio rei minoris facta sine decreto, quæ non valet, confirmatur superueniente maiori ætate, prout hic distinguitur, adde Alexan. *cons.117. viso processu. lib.5.* Bald. *cons.45.* quanquam contract. *& cons.* 184. ad intellectum huius leg. vide Cor. *consil.36. in hac consultatione lib.2. & cons.207. videtur prima facie. lib.3. &* vide Dec. *ad l. quod ab initio de reg. iur. num.11.* Paris. *cons.33. num.29. lib.1. cons.49. num. 56.* eodem volum. *& cons.16. numer.96.* volum 2. Roma *sing.778.* vide Cagnol. *ad d. l. quod ab initio numer.2.* vbi exornat. Ad hunc textum in vers. *cum autem.* vide Mari. Soc. *in tract. de oblat. libel. 9. num.* 25. & quomodo intelligatur, Cachera *decis.179. num.13.*

Tit. 47. Vbi & apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda.

l. Quoniam. 2.

Couarruuias *lib.1. var. res. c.4.*

Tit. 48. De reputationibus quæ fiunt in iudicio in integrum restitutionis.

Tit.49. Etiam per procuratorem causam in integrum restitutionis postulari posse.

Tit.50. In integrum restitutione postulata.

Limita vt per Socin. *In reg.429.incip.Restitutione in integrum.*

Titul.51. De Restitutionibus militũ & eorum qui Reip. causa absunt.

Charondas *lib.1.verisi.pag.46.*

Titul.53. De temporibus in integrum restitutionis.

l. Ea quæ.5.

¶ Et ibi gloss. In verb. adita hær. Vbi nota quod aduersus hæreditatem iacentem præscriptio non currit, nisi fuerit adita. Adde Dyn. *in reg. sine possessione de reg.iur.in 6.* Et ibi Boer. *in verb. hæreditatem iacentem.* Petrus de Anch. *cons.403.viso.*

l. Petendæ.6.

Roman. *Cons.246.charissime.*
*Masue. *in pract.f r.tit.2. de dilat.num* 20.

l. Superuacuam.

Quadriennium quod ex persona pupilli mortui in pupillari ætate maiori hæredi ipsius pupilli competit, currere incipit, nedum à tempore, quo maior hęreditatem huiusmodi pupilli adiuit, sed statim post mortem pupilli etiam hæreditate iacẽte, per l. *ad diem. & l. cùm filius.§.1. etiam ibi Bar.ff. de verborum obligat. etiam* l. *fin.ff.de naut.fœn.* & per Dyn. *in reg. cùm quod in iure. de reg.iur.in 6.* vide decis. Ægid. Bella.653. *Inst. de in integ.restit. chart.77.*

Pro anno vtili datur hodie quadriennium continuum, ad implorandam restitutionem in integrum, vide ad hunc textum Innocen. Abb & alios *ad c.in literis, de restit. spol.* Cur. Iun. *Cons.110.num.14.* Dec. *cons.36.n.9.* Ægid. *decis.653.in tit.de in integ.restit.* Ias. *ad §.rursus. Inst.de act.num.74.* Sed melius declarat Boer. *decis.39.* Soc. Iun. *cons.128. num.164. cum pluribus seq. lib.1.* Rom. *cons.38.*

Titul.54. Quibus ex causis maiores in integrum restituuntur.

Papon *2 notar.9.folio 651.* Oldendorp. *clas.6.act 9.*

l. Respublica.4.

Glossa in verb. *Solent.* Semper allegatur quod res pupilli & ecclesiæ semper ęquiparantur. Adde Gloss. *in c.audiens & ibi per Abb. de in integrum restitut.* Ad istam vide Cepoll. *Caut.139.*

Ad gloss. hîc, dum quærit, an Castrum vel villa debeat restitui in integrum, adde an & quando ciuitas vel vniuersitas restituatur, per Soc *cons.259.Capto primò.vol.2.* & per Iason. *ad § rursus, num.35. Inst.de act* & communis opin. est, quòd vniuersitates etiam paruæ habeant restitutionem in integrũ. Corn. *consi.io 1,8. Viso quodam libro 1.numero* 10. & procedit in ciuitate, Dec. *consil.41.in fin.num.13.* & Respublica vtitur iure minoris. Iason. *consilio 118.omitte.libro* 1. audacter firmat M rs. *sing 699. priuilegia*, quod est pen sing. vbi de communi.

Tit.55. De alienatione iudicij mutandi causa facta.

Cuiacius *lib.8.obseru.c.31.*

l. Cum in rem.

Circa illud verb *poss.* declara vt intelligatur siue verè, siue fictè, Item vt largè intellige, siue sit possessio, siue detentio, nam & possessio hæc dari potest rei vindicatione vt latè declar. per Ias. *in l. naturaliter.§.nihil.col.1.de acquir.possess.* Bellonus, *lib.1.sup.c.9.* Dec. *cons.187.& protenus.*

Tit.56. De receptis arbitris.

Modum huius actionis vide apud Ferrariensem in forma compromissi.

l. Ex sententia arbitri.1.

A sententia arbitri non est appellandum l. 1. quam hîc nota. Add. 13 fallentias, *per hoc reg.31.incip. Appellare, &c.* Pet. de Anch. *consi.210. Inter.* Ludouicus Vitalis *libr. 6. variarum lection.c.6.*

A sententia arbitri non licet appellare, vide Socin. *in reg. 17. in versi. appellare*, vbi limitat Felin. *ad c. super his, num.6. extra de accusat.* Boer. *decis.284.num.* 16. Annib de Cano. *ad l.nemo potest de leg.1. numer.* 437. Ducn. *reg.57.arbitri.*

l. Si

l. Si contra. 2.

Vurmser. 1. *pract.3.obs.*1.

l. Arbitrorum. 3.

Panorm. *consi.*56. Oldr. *cons.*156. Zabar. *Cons.* 139.

l. Ne in arbitris. 4.

Panorm. *Cons.*81. Oldr. *consi.*251. Fulg. *consilio* 142. Cotta in voce *Homologare.* Cuiac. *lib.*17. *obs.cap.*16.

l. Cum antea. 5.

Adde quod Ecclesia, non obstante homologatione & non obstante quòd esset lapsum quadriennium, & non obstante quod prælectus seu rector iurauerit, potest in integrum restitui aduers. laudum. Felin. *in l. placui.* 6. *columna de præscriptionib.* Vitalis, *d.l.*1. *capite* 4. *&* 5.

Vide Anni. de Cano. *ad l. nemo potest, de leg.* 1. *nu.* 430. 437. 441. *&* 445. Marant. *de ordin. iudic.* vide Parr. *vers. appellatio. nu.*113. *& numer.* 250. *cum plurib. sequent.* Zucca. *ad Rubr. C. de pact. post nu.*81 fallit decisio huius legis quando ex hoc sequeretur enormis læsio. Dec. *cõs.* 60. *colum. fi.* Alex. *cons.* 31. *si causa lib.*2. Adde quod hæc lex loquitur in arbitriis, non in arbitratoribus, Bartol. *ad l. si societatem,* §. *arbitrorũ, n.*16. *D. pro Socio.* Sequitur Immol. *ad l. si conuenerit. D. de re iud.* vide Ias. *ad l. Iulianus. n.*23. *D. de condict. indeb.* Genera arbitrorũ tria sunt, vt per Ias. *ad* §. *omnium Instit. de act.* in materia Hippol. *sing.*467. Ad textum in versic. plenius, vbi quòd acta coram arbitris facta scribenda sunt. Limita duobus modis, vt per Socin. *in reg.*5.

l. Sancimus. 6.

Cuiacius *lib.*13. *obs. c.*23.

Tit. 57. De satisdando.

Paul. 1. *sent.* *Tit.*11. Vurmse. 1. *pract.*10. *obs.*1.

Tit. 58. De formulis & impetrationibus actionum sublatis.

Quomodo conciperentur formulæ istæ, ponit Alciat. *in l. pecunia,* §. *actionis verb. de verbor. signif.*

l. iuris formulæ. 1.

Charondas *de Iuris. pagina* 50.

l. Nulli. 2.

Alciat. *lib.*4. *dispunct. c. fin.*

Tit. 59. De iureiurando propter calumniam dando.

Vurms. 1. *pract.*14. vid. Rebuff. *in proœm. const. gloss.*5. *numero* 50.

l. Cum & iudices. 3.

Gloss. in verb. narrationem &c. Nota ex d. gloss. quod illud quod fit in continenti post actum, dicitur fieri in principio act⁹. In add. meliorem gloss. *in l. Pomponius.* §. *Ratihabitionis in fine. De procuratoribus.* quæ fortius dicit quòd id quod fit post actum, quia post litis contestatiotem dicitur fieri antè, dummodo fiat in continenti. Ad istam regulam cumulat Ias. nomina similia *in l. edita sup. de Edendo.* Pilæus *quæst.*40.

* Ad iurandum de calumnia non datur parti nec eius procuratori aliqua dilatio, secus in iuramento ad litem & in iuramento veritatis & maximè si factum est antiquum.

Auth. Principales.

Cuiac. *lib.*1. *obser c.*21. Pilæus Modic. *quæst.*1 Decius *consi.*268.

CODICIS LIBER Tertius.

In hunc *lib.*3. *scripsit* Andreas Losæus, Franciscus Ramponus.

Tit. 1. De iudiciis

Ad totum hunc titulum Zasius scripsit. Iudex post completum officium per 50. dies manere debet in ciuitate, vt reddat rationẽ per eum gestarum. §. *fin.* 9. *de collation.*

¶ Iudex antequam veniant scandala prouidere debet, ne veniant ad rixam & arma l. *æquissim. D. de vsuf.* Alex. *in l. quemadmodum. D. de acquirenda possessione.*

¶ Iudex dare debet aduocatos petentibus l. *nequaquam,* §. *obseruare, ver. aduocatos. D. de officio. proco. & leg.*

¶ Iudici non obediens propter decretum, inualidum nõ incurrit pœnam l. *iustè possidet.* & ibi Alexander *in pen. col. D. de acquir. poss. c. sollicitudinem, de appell.*

¶ Iudex, quando sunt plures opiniones, opinionem Glo. sequi debet Bald. *in l.* 1. *D. de*

vulg. & pupill. & ibi Imol. Iac. Butri. *in l. 1. ff. qui pro sua iurisd. &c.* Bald. *in l. de eo precio. de iudic. qui male iudic.*

¶ Iudex in dubio opinionem ordinariam tenere debet Bald. *in l. 2. in princ. ff. de sent. qua sine cert. quant.* Apost. *in l. de precio, de public.*

l. Iudicio cœpto 1.

An petitio sortis impediat cursum vsurarum pendente iudicio, vide hic Bald.

l. Licet iudice. 2.

Roman. *cons.* 98. Iaso. *cons.* 48. Bald. *cons.* 516. *casus, parte* 5.

l. Quoties. 3.

Oldr. *cons.* 126. Dec. *cons.* 77. Gilbertus Reg. *lib. 2. enantioph. c.* 20.

l. si cum tibi. 4.

Vide hic *D. Godofr.*

l. A iudice. 5.

Adde quòd etiam delegatus à principe sub delegat. *cap. pastoralis, & cap. si. extra de off. deleg. ca. pastoralis. §. praeterea, extra de off. ordin.* de quo vide per Alexand. *cap. 1. de off. eius cui per.* Dec. *cõsil.* 456 Panorm. *cons.* 61. Fulg. *cons.* 144. Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 1 q* 54.

Auth. Ad hæc.

Probat iuncta cõmuni intelligentia Gloss. in verbo *delegatus*, quòd faciliùs permittitur iudici ordinario delegare causas integraliter, quàm delegare reseruata sententia: contrariũ videtur de directò probari in l. *placet, C. de pedan. iudic.* secundum Bart. vide Vaconium *lib. 6. cap.* 236 Fulg. *cons.* 167. *visis*, adde Ioan. Bapt. Ferret. *in cons.* 116. Ioã. Longol. *ad l. Imperium. nu. 37. & 39. ff de iurisd. omn. iud.*

l. Seruus in iudicio. 6.

Seruus in iudicio stare non potest, vt hac lege, nisi putetur liber, *l. Barbarius. D. de offic. prat. & l. 1. C. de testam.*

l. Cum debitoris. 7.

Cuiac. *lib. 12. obser. cap.* 1.

l. Placuit. 8.

Panorm. *cons. 69. & cons. 13. parte* 1 Duaren. *libro 2. disput. cap.* 18. Augu. *lib 4. emend. cap.* 8. Moder. Ancon. *in tract. de mercat. in titulo, quo modo in casu mercat. procedẽdum sit. 1. parte, nu.* 4. Fortun. Garz. *ad l. 1 ff de iust. & iur.*

l. Iudices. 9.

Rebuffus *tomo 1. tractat. de senten. praiud. siue prouisio.*

Auth. Iubemus.

Oldr. *cons. 320. breues.* *optimè hic Iason.

l. Nulli prorsus. 10.

Ad eã vide *cap. dispendia, de rescript.* In quo iudice hæc lex procedat, vide Alciatũ *parad. libro 2. cap* 5. quid sit continentia causæ idem *Parerg. lib. 1. cap 9. cap. 61. vel 69.* Dec. *cons.* 700. Ias. *cõs.* 9. Cuiac. *libro 9. obser. cap.* 10. Menoch. *de arbitr. iudic. cas.* 371. Afflict. *decis.* 353. Io. Ign. *in repetit. l. necessarios. §. non alias,* D. *ad Syllan. in 2. parte.*

l. Subtilitatem. 11.

Cuiacius hanc legem restituit. *9. obs.* 20.

l. Omnes magistratus. 12.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l. Properandum. 13.

*Masuer *Tit. 2. de dilat. num 3. in fine.* In regno Neapolitano intra tres mẽses causa est decidenda *const. incip. causas alias.* Sed in constit. ponitur tempus breuius duorum mensium. Vide practicã Reginæ Ioannæ *in chart.* 97 & pro tẽpore duorum mensiũ vide cõst. *regn. incip. Instit. 7. arg.* quod intelligẽdum est, dummodo iustitia petatur à parte, alias imputari non potest negligentia officiali, vide Par. de Pute. *char. 17. cum consil.* 58. Fulgos. *cõs.* 150. Cuiac. *dicto libro 9. cap.* 22. Ræuard. *libro 4. uariar. ca.* 14. Nicolaum Vallam *de rebus dub. tracta.* 15. Gutier. *resolut. parte 3. ca.* 5. Cuiac. *libro 17. obseruat. capite* 23. Vvaltherum *libro 2. Miscell. cap. 14. libro 1 cap.* 1.

¶ Ciuiles causæ debent intra triennium, à tẽpore litis cõtestatæ terminari. Adde Rot. Neapol. *decis.* 346. Cotta *in memoral. in verbo, iustam,* Bald. *decis.* 392. Alexand *consilio 50. numero 7. volum. 2.*

§. Etsi quidem. 2.

Repet. 2. *fol.* 310 *numero* 81.

§. Huiusmodi. 5.

Istum versiculum intellige quando non cõstat de causa vt possit ferri definitiua, quo casu si eramus in fine triennij, ferebatur absolutoria ab obseruatoria obseruatione iudicij, & sup. *in §. & si quidem, cum seq.* alias si de causa constaret nihil prohiberet fieri deffinitiua parte absẽte, *l. ad peremptorias, D. eodem,* vide Bartolũ in §. *& si quidem*: Monochium *libro 1. de arbit. iudic. q.* 74. Ioan. Aurpa. *lib. 1. sign. alleg. cap. 10. &* 30.

§. Illo.

§.Illo proculdubio.9.

Iudex tenetur exprimere causam in sententia quæ ipsum mouet, adde *l.quod ait, §.penul'. D.de his qui notantur infam.*

l.Rem non nouam.14.

Guid.Papæ, *consilio* 157. Ferrandus *libro* 2. *ex; lit.c.*7.Ræuardus *libro* 5. *varior.c.*8.

Auth.Hodie.

Litis contestatio qualiter & quotupliciter fiat, adde gloss. *in c.dudum, in verbo Responsionem, & in verbo plectio, extra de elect. & elect. potest.*

l.Sancimus.15.

Panorm.*consil.*64. Menochius *de arbit.iudi. libro* 1.*q.*36. & *libro* 2.*cap.*154.

l.Apertissimi.16.

Iudex delegatus etiam principis ex iusta causa suspicionis potest recusari, & partes tūc coguntur arbitros recipere, qui officio delegati fungantur, adde Staff. *de lit.grati.& iust.* In materia recusationis, vide Lanfrancum, *in tract. & volum.tract.fol.*146, Barb.*in tractat.de Cardinal.legat.à La.*3.*q.*Basil.*numero* 14 declarat Iacob.Menoch *in tract. de arbitr.iud.libr.*1. *q.*74.*numero* 51.

¶Cuiacius *libro* 6.*obs.*10.Menoch.*de arbitr. iud.c.*152.

¶Recusatione Iudici facta, ligatæ sunt Iudici manus, & quicquid ab eo gestum est, non tenet, *l.*1.*C.si quacunque prad.potestate.* Et Bar. *in l.quia poterat, D.ad Senatusc.Trebell.* Petr.de Anchar.*in c.iudex, de off deleg.in* 6.

¶Notarij recusatio vt suspecti, solum iuramentum sufficit, quia ex hac recusatione non infertur magnum præiudicium, Petr.de Anch.*consil.*251.*incip.in Christi nomine.* allegat in argumentum *l.thesaurus, D.de exhib.etiam. c.ex literis, de in integrum restit.*

¶ In eadem l.apertissimi. Ibi gloss.*in verbo accusare*, sufficit allegare suspicionem. Adde Gloss.*in l.quia poterat, D.ad Senatusconsult.Trebell.etiam in l.ita suspectus, D.de procur.* Abb.*in c si quis contra,*3.*col.extra de foro compet.* quæ ponit differentiam inter Ius Canonicum & Ciuile. Pro ista Gloss. est tex.in *l.pariter, D.de lib.causa.* Adde *cons.Petr.de Anch.consil.*63.vbi dicit, quòd Consultor, Procurator & Notarius, etiam Magister actoris possunt amoueri, vt suspecti sine causæ allegatione, sequitur Alex.*Consi.*104.*incip.circa pretium, in* 5.*volum.* Vide etiam Matth.de Afflict.*in constitut.regni, iustitiarij, &c.*4.*notab.*

¶ Adde, quòd in regno lite contestata nullatenus potest allegari suspicio Iudicis, vt est in constitutione regni incipiens, prolixitatem. Etiam quòd post litem contestatam emerserit, vt ibi habetur, sed secùs est de Iure communi, *l.*2.*Vbi de consort.eius lit.* & Ias. *hic.*

¶ Item in regno Iudex hodie non recusatur absque causa inserta & probata, prout est constitut. regni incip. *Item, si contingat Iudicem, chart.*98.

¶ Etiamsi de nouo emergat suspicio post conclusionem in causa, non potest opponi exceptio suspicionum. Ita Abb.*in c.*2.*in* 4.*coll. extr. de ord. cog.* Sed tu omnia vide Philipp. Franc.in c.*cum speciali.*5.*col.vers.septimò quaeritur.de appellat.*

Auth.Si verò.

Panorm.*Cons*69.Bart.*Cons.*159.

l.Certi.17.

Ibi cùm sciamus. Nota argumentum à communiter accidentibus validum esse in Iure. Vide Hippol.*sing.*1. latè Panor.*cons* 47. Coras. *lib.*5. *miscell.* c.19. Menoch. *de arbitriis iud.casu* 237.

l.Cum specialis.18.& vlt.

Hæc Lex quotidiè allegatur, quòd ab arbitris iuris appellatur. Adde textum in c.*ab arbitris, de offi.deleg.* Cuiacius *libro* 9 *obseruation. cap.*23.

Et Ias.*ad §.omnium nu.*9.*inst.de act.* Alex.ad Rub. *D.de offi.eius, col.*3.*circa med.& ad l.à diuo Pio, in prin.de re iud.& ibidem* Ias. & Rui.ad h.tex.in fin.Menoch.*in tract.de arbitr.iud.libro* 1.*q.*74.*numero* 50.

Tit. 2. De Sportulis & Sumptibus in diuersis iudiciis faciendis & de executoribus litium.

l.Quisquis.1.

Cuiacius 12.*obs.*22.

l.Qui constitutiones.2.

Cassiodorus *libro* 9.

l.Omnibus.3.

Cuiacius *ad Nou.*82.

l.Qui publica.4.& vlt.

Cuiacius 12.*obs.*22.

Quid sit Sportula, vide Alciat.*libro* 3.*dispu.* c.13.*vel* 17.Bud.*l.si mulier.D.de donat.inter virum & vxor.*

Tit. 2. De pedaneis iudicibus.

De pedaneis & vnde dicantur vide Nou. 71. & 81. & ibi Cuiac.

l. Procuratori. 1.

Alciatus *libro 1. parerg.* c. 43. Crinitus *lib.* 15. *de honest. discip.* c. 7. Corrasius *Epistolic. quæst.* c. 2. Rainaldus Corrasius *libro 2. indagat.* c. 21. Aulus Gell. *libro 3. capite* 18. Brissonius *libro 3. selectar.* c. 18.

l. Placet. 2.

Per moder. Sabin. *libro 6. declarationum iuris* c. 235. Io. Longaual. *ad* l. *imperium, numero* 20. & 35 *de iurisd. om. iu.*

Ex professo totam hanc legem explicuit Corrasius, multa obiter Alciatus *lib. 2. parad.* c. 2. Charondas *de iuris lect. pag.* 51. Vandus *lib.* 1. *q. iuris* c. 10. Vaconius *libro 6. declarat.* 81.

l. Placuit. 4.

Cuiacius *libro 1. obser.* c. 6.

l. Quædam 5. & vlt.

Cuiac. *d. Nou.* 82.

Titul. 4. Qui pro sua iurisdictione iudices dare datiue possunt.

Vurmser. *lib. 1. pract. tit. 1. obs.* 4.

l. in causarum. 1. & vlt.

Rom. *Cons.* 30. Zaba. *Cons.* 105. Menoch. *arbitr. iud. lib. 1. q.* 54. Cuiac. *lib. 1. obs.* c. 6. Bened. Capr. *in reg.* 76. Marant. *de ord. iud. 4. par. 5. dist. num* 27. Et de intellectu huius legis vide per Doct. *ad* l. 1. *D. de offi. eius*, vbi Ias. post Alex. *n.* 63. *versi. 3. principaliter*, & Dec. *num.* 84. & Modern. Bonon. *num.* 136. & 137. Sebast. Sapia. *n.* 86. Gaspar Valas. *ad* l. *imperium, D. de iur. omn. iud. nu.* 112. vbi Longauallius *numero* 28. Iac. Menoch. *in tract. de arbitr. iudic. libro primo q.* 37. *numero* 33. & *q. 54. mun.* 17. * Fachineus *controuers. iuris libro* 1. c. 47. & 48.

Titulus 5. Ne quis in sua causa iudicet, vel ius sibi dicat.

Oldendrop. c. 6. *de sent. & re iud.* Roland. à Valla 1. *consilio* 99.

l. Generali. 1. & vlt.

Vide quinque fallentias, Socin. *in reg.* 243. incip. *Iudex in causa, &c.* Oldr. *Cons.* 234. Bald. *cons.* 43. Oldr. *Cons.* 156. Glossa *in c. cæterum,* 5. *extr. de iudiciis.*

¶ Iudex in causa propria quis minimè esse potest, vide Soc. *in reg.* 195. *iudex.* Felin. *ad c. cum venissent. in fi. de iud.* Ias. *ad l. qui iurisd. de iurisd. omn. iud.* aliquid per Soc. *in reg.* 203. limita in eo qui est magnæ famæ, & sanctæ vitæ. Ias. *ad Auth. iubemus, C. de iud. num.* 11. & quòd stetur iudicanti in causa propria, quando de eius sententia partes non opponerent, per Ias. *ad l. pat. e furioso, D. de his qui sunt sui vel alien. iu.* Hip. *sing.* 405. vide *in §. fin. Inst. de vulg. substit.* vbi princeps fuit Iudex in causa propria, idē in episcopo, d. c. *cùm venissent*, & in Imperatore, *l. si quis forte, §. si quis, de pœnis*, & in quouis iudice quando vult declarare de incompetentia, *l. si quis ex aliena, D. de iud.* vid. Balb. *dec.* 107. & aliquos casus, in quibus quis ius dicit, vide per Forcatu. *in Necyom. iur. dial.* c. 6. *num.* 5. An Papa possit esse iudex in causa sua vide Glo. *in c. cùm venisset, extr. de iud.*

Tit. 6. Qui legitimam personam standi in iudiciis habeant vel non.

Ad istam Rubricam quæro an minor possit constituere procuratorem in iudicio? Dic quod non: nisi quando illum constituerent ad petendum sibi dari curatorem. Vide Pau. de Castr. *in l. munus, §. licet, D. de procurat.* Et est text. *in l. neque tut. de procurat.*

¶ Ad eādem Rubricam vide quædam infr. in *Auth. excipitur, sub tit. de bonis, quæ li.* quantum videlicet ad filiumfami. pertinet. Quia autem hîc dicitur, quod minor non possit constituere procuratorē, vid. Tiraq. *post LL. commun gl. 5. num.* 183. *cum seq.*

l. Si cum esses. 1.

Dec. *Cons.* 549. *requisitus.*

l. in rebus. 2.

Oldendorp. *cap.* 12.

l. Momentaneæ. 3. & vlt.

Momentanea possessio dicitur ea, quæ apta est parum, vel quia cito debet expediri eius iudicium. Vide exemplum Inst. *de interdict. §. recuperandæ.*

Tit. 7. Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur.

l. Inui-

l.inuitus.1.& vlt.

Ad gloss. verbi *inuitus* ibi solet quæri: An Bononien.&c. Tu adde: An Iudex possit compellere ad agendum. Par. de Put. *in tract. de Sind. in verbo, accusatus.* Pet. de Anch. *consi.* 306. *efficax.*

Tit. 8. De ordine iudiciorum.

Gilbertus Regius, *lib.* 1. *enantioph. c.* 23.

l. Adite. 1.

Et ibi Gloss. *in verb. quoniam.* Nota ibi, an incidenter sit pronunciandum, & distinctionem inter incidentem & emergentem. Adde etiam gl *l. quæsiisset, D. de re iud.* Barto. *cons.* 91. Oldr. *consi.* 187. Pet. de Anch. *con.* 62. Robert. *lib.* 1. *sent. iur. c.* 12 Menoch. *de arb. iud. cas.* 168.

*Antonius Faber *lib.* 17. *Coniect. c.* 8.

l. Cum ciuili. 3.

Vide Symmachi epistol.

l. Quoniam. 4. & vlt.

Priùs de criminali est pronunciandū, quàm de ciuili causa cognoscatur. Ista lex intelligitur quando ciuilis intentatur ab vno, & criminalis ab alio, tunc ciuilis cessat, donec criminali finis imponatur, & iste est communis intellectus, vt per Dec. *ad l. edita, num.* 65. vbi Claud. de Seis. *n* 68. *C. de edend.* Fab. A corambo. *ad d. l. naturaliter, §. nihil commune, nu.* 108. *D. de acq. poss.*

Titul. 9. De litis contestatione.

Parladorius, *rerum quotid. cap.* 14.

l. Res in iudicium. 1.

Dec. *consi.* 302. Cuma. *cons.* 71. Fulg. *cons.* 190. Cuiac. *lib.* 9. *obs. cap.* 21. Zoannet. *rerum quotid. cap.* 52.

Auth. Offeratur.

Zabarel. *cons.* 39. *factum.* *Masu. *in tract. for. tit.* 2. *de dila. n. m* 6.

Auth. Libellum.

Vurmser. 1. *pract.* 13. *obseru.* 2.

Tit. 10. De plus petitionibus.

Paul. 1. *sent.* 10.

l. Omnis actor. 1.

Menoch. *de arbit. iud. lib.* 2. *c.* 52. Qui per dolum exigit cautiones plures & etiam de plus petendo, punitur pœna, de qua hîc, nempe toto debito, nec locus est pœnitentiæ, ad euitandam hanc pœnam nisi ad litis contestationem, idem est de iure canonico *vt in c.* 1. *etiam ibi per Doct. de plus petit.* Sed vide quatuor fallentias positas per Socin. *reg.* 64.

l. Si quis actor. 3.

Hæc lex restituta est à Cuiac. *lib.* 12. *obs. c.* 21.

l. Odiosas. 4.

Panorm. *cons.* 71. Rom. *consi.* 391. & 346. Ias. *cons.* 111. Ful. *consi.* 179. Lapus, *alleg.* 82.

Tit. 11. De dilationibus.

Vide Rebuffum *tom.* 2. *tract. de dilationib.* Ant. Gaill. *lib.* 1. *obs.* 91. Harmen. 2. *obs.* 12.

*An pendente appellatione sententia ferri debeat, Bald. & alij *in l. siue pars, C. h. t.* vide latius Sebastian. Vantium *de nullitate sentent. in tit. ext. de off. iurisd. & c. nu.* 157. Salycet. *in l. fi. in* 2. *col. C. de test.* Camp. *in tract. de testib. reg.* 281. Anton. Thassara *de error. notar. c.* 78. *nu.* 4. Hennig. *in process. iudic. par.* 1. *Rub.* 21. *numero* 1. Ferrar. *in pract. form. respon. lib. in act. hypot. §. & renuntiationis, num.* 2. & 3. De dilationibus. Syluester Aldobrandinus Florentinus, *in §. & si in rem, & §. si quis aliud Instit. de action.* Cornel. Iaco. Omphal *lib.* 5. *de vsurp. leg. c.* 4. *numer.* 3. Ioan. Bellon. *in communibus iurium sententiis.* Socin. *reg.* 93. Boer. *decis.* 294. *nu.* 21.

Dilatio quid, Bart. *in l. fin. ff. de feriis.* Christ. Brechter. *in process. iudiciar. tit. de dilatio. in prin.* An & quando iudex dicatur abreuiare vel propagare dilationes à iure statutas vide Bar. *in l.* 1. *ff. de re iud.*

l. Quoniam. 1.

Panorm. *consilio* 64. Rom. *consil.* 226. Menoc. *de arbit. iud. lib.* 2. *c.* 52.

l. Si quando. 2.

Can. *induciæ* 3. *q* 3.

l. Siue pars. 3.

Appellatione pendente nihil est innouandum, & iudicis officium quiescit. Sed vide 7. fallentias per Soci. *in reg.* 42. vide Federic. de Senis *folio* 223. vbi ponit qualiter intelligatur iste terminus nihil innouari, Bald. *consilio* 71. *quando parte* 3.

* Masuerus *in pract. form. tit.* 2. *de dilationib. numero* 22.

l. A procedente. 4.

Bartolus *consilio* 199.

l. Cum à nobis. 5.

Bartolus *consilio* 309. & 358. *super eo,* Zabarel *consilio* 23. *in causa.*

l. Nec de statu. 7. & vlt.

Pet. de Anch. *consil.* 62. *duplici.*

Tit. 12. De feriis.

Vide tom. 2. des ordonnances royaux *tit. 16. du temps des vacations.*

l. Quoniam. 1.

Oldendorp. c. 31. *de exception.*

l. Vt in die. 2.

Alciat *lib. 6. parergon. c. 9.*

l. Omnes iudices. 3.

Harmenop. 1. *tit.* 4. Nouel 4.

l. A nullo iudice. 4.

Vide Pap. *3. notar. 8. des lettres de feries.*

l. Publicas. 5.

Cuiac. cap. 13. de præscription.

l. Quadraginta. 6.

De quadraginta diebus vide c. 11. *de praescrip.* Cuiac.

l. Omnes dies. 7.

De septem diebus vide Cuiac. c. *6. de praescript* Forcat. *in sphera legali.*

*Extant Barnabæ Brissonij in hanc legem commentaria.

l. Actus omnes. 8.

Pet. de Anch. *cons.* 116. Oldr. *cons. 253. factum*

l. Prouinciarum. 10.

Paul. *2. sent. tit.* 25. Alciat 3 *disput.* 30. Duar. *2. disput.* 12.

l. Dies festos. 11.

Debitor fugitiuus potest capi die feriata etiam in honorem Dei, secundùm Doct. hic vltra glossellam in verbo fideiussorum, & etiam propria authoritate per casum singularem *in l. ait prætor, §. si debitorē, D. de his quæ in fraud. credit* & est gloss. notab. *Inst. de action. in princ. in verbo persequendo, & gloss. in c. 1. de part. iur. fer.* de quo videtur casus *in l. generali, de decurionib. lib.* 10. sed vide duas fallentias per Soc *in reg. 3. incip. debet fugitiuus.* Bal. *cōs. 6. statuto, parte* 1. *& cons. 2. parte* 2. Extāt hominis eruditi libri duo diuinarum & humanarum obseruationum, Parisiis ante paucos annos excusi, quibus multa ad hanc legem pertinentia fusè traduntur. Citatus die feriata vt sequenti die veniat, nihil valet hęc citatio. adde scribentes *in c. conquestus, de inferiis*, consuetudo tamen distinctè admittit quod quis citari possit, die feriata in honorem Dei pro alia die feriata: ita Ioh. Andr. *in c. finali de feriis.* Bart. *in tractat. suo de citationibus 7. quæst.* Menoch. *de arbit. iudi. li. 1. quæst.* 28. Bartol. *in l. cum filius, §. final. D. de verb. oblig.* Qui actus extraiudiciales fieri possint in diebus feriatis, vide Alciat. *li. 6. parer.*

¶Nullus debet vexari in die feriato, nec actus iudiciarius expediri, & pręsertim in die dominico. Limita vt per gloss. ad quam adde Iasonem *ad l. vinum, numero 3. D. si certum petatur.* & in quibus causis sit concessa executio in dieb⁹ festiuis. Guid Pap. *decisione* 215. Iason *ad l. num 71. de offic. eius.* Balb. *decis.* 2. Et de debitore fugitiuo, vide Soc. *regul. 28. in verb. debitor.* & quòd possit capi etiam propria authoritate. Casus est singularis *in l. Ait prætor. §. si debitorem. D. de his qui in fraud. cred.* Rui. *ad l. 1. nu. 169. D. de nou. oper. nunc.* exponit d. tex. Menoch. *de arbit. iud. li. 1. q. 30. nu.* 13.

Tit. 13. De iurisdictione om. iudic. & de foro competenti.

Brisson. *lib. 3. select. cap.* 18.

l. Non quidem. 1.

Panorm. *cons.* 61 *in causa.*

l. iuris ordinem. 2.

Actor regulariter sequitur forum rei. *d. l.* sed vide 8. fallent. per Soc. *reg. l. 15. incip. actor. &c.*

¶Actor debet sequi forum Rei, non reus forū actoris. Adde *in reg. 10. in verbo, actor.* Vbi limita & quod forum sortiatur quis pluribus modis, & pluribus ex causis, Hipp. *singul.* 404. & ad cognoscendum ad quem forū spectet cognitio delicti per eundem Hipp. *sing.* 480. Adde ad hunc textum, Tiraq. *Post ll. connu. glo. 5. numero* 8.

l. Priuatorum. 3.

In gloss. verbo, *priuatorum.* Cōsensus vel ratihabitio patris, licet possit validare processum vel iurisdictionem prorogare illius, qui aliàs non est Iudex, non tamen potest inducere deuolutionē nec iurisdictionem. Vide decision. Bellameræ, *in titul. de for. compet. 25. charta* 6. Pro intelligentia dictę gloss. *priuatorum*, vide Bart. *in d. l. col. 10. vers. ex prædictis. de dignitatib. li.* 10. Panormit. *cons. 92. contra part.* Fulg. *cons. 167. visis.*

l. Nemo post. 4.

Roman. cons. 242. & 392. Bald. *cons. 142. in casu.* Odorie. *parte* 5. Rom. *cons.* 30.

l. in criminali. 5.

Vbi gloss. in verbo, *habeatur.* Quando lex est futuri temporis, & aliquid vetat, dicitur quod.

quòd isto casu requiritur sententia: secus, si verbo præsentis tẽporis vtatur, quia tunc intelligitur ipso iure, de quo allegatur ista gl. Habetur etiam in Glo *in Authen. habita.*]. *ne filius pro patre.* Et est Glo. *in l. iubemus*, §. *Oeconomus. super de sacrosanct. Ecclesiis.* Et quod dicit Anth. But. *in cap. quemadmodum sequenter.* §. *porrò, qui lite non contestata.* Sed vide 10. fallentias, Soc. *in reg.* 446. *incip. sententia requiritur.* Et Bald. *in Authen. ex causa, infra. de li. prate.* Sed vide fallẽtias ad d. Bald. *in l. ext. iuxta si. D. quod metus causa.* Ad d. gloss. vide etiam c. *quicunque de haret. in 6.* de quo etiam per Bal. *in l. final. Locat.* & idem quod ista glossa sentit. Lud. licet ipsam non alleget, *in c. Imperialem.* §. *item si filius in princ. de prohib. feud. alien. per Frid.* etiam, *in c. sancimus.* l. 1. *columna* 5. *vers. damnetur. de re milit.* vbi tenet, quod saltem quoad reuocandam possessionem requiritur sententia, Pileus *q.* 126.

Ad Gloss. hic ab Accursio allegatam. Et ad idem Propos. vide Ro. *sing.* 2. Et quę ibi latè per Nicol. Pig adiuncta sunt.

¶ Trahẽs aliquem in vetito examine, perdit causam & puniuntur qui prestant milites suos executoribus Iudicum incõpetentium Iud. Borg l. *si se subyciat. num.* 118. *ff. de iudic.*

¶ Ad gloss. in verbo *habeatur*, de verbo futuri temporis, quod quando lex per verbum futuri temporis loquitur, requiritur sententia secus si per verbum præsentis temporis, quia iura intelligunt requiri ipso iure, vide Socinum *ad reg.* 360. *sententia requiritur.* Rom. *sing.* 2. & quæ ibi ad eum not. Rip. *ad c. sæpe. de restit. spoliat. n.* 99. Balb. *deci.* 229. Cott *in verb. verbum futuri temporis.* Cremens. *sing* 70. Mathesil. *not.* 111. & 114.

Titu. 14. Quando Imperator inter pupillos vel viduas vel alias miserabiles personas cognoscat & ne exhibeantur.

l. Si contra. vnic.

Personæ miserabiles non debent trahi in ius extra prouinciam, sed ipsæ alios trahere possunt. quænam sint personæ miserabiles, vide Affli *decis.* 257. per Fel. *ad c. significãtibus. de offic. delegat.* Et in materia de vidua priuilegia habẽte, vide Didac. Couar. *li. pract. quæst.* c. 7. & licet iste textus non habeat locum in vxore: tamen militat in spõsa de futuro. Roland, à Vall. *in tract. de lucr. dot. q.* 12. *nu.* 8. Declarat hunc text. Iaco. Menoch. *in tract. de arbit. iud. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 66. *num.* 4. *in mat.* Rol. *consilio* 10. *libro* 2.

¶ In vers. *quod si pupilli*, &c. Quænam sint personæ miserabiles, vide Rot. *decis.* 257. Grãmat. *decis.* 20.

Tit. 15. Vbi de criminibus agi oporteat.

l. Quæstiones. 1.

In d. l. notatur, quòd in delictis regulariter non habet locum remissio. Ita Bart. hic, & est tex. *in Auth. vt null. in d.* §. *si quis non comp.* Adde 6. fallentias per Socin. *in reg* 415. Et tres alias fallentias *in reg.* 417. vbi regulariter in contractibus non habet locum remissio, sicut in delictis. Et vide Salic. *cons.* 167. 3. *volum.* Panorm. *cons.* 25 *parte* 1. Bald. *cons.* 471. *præsupponitur parte* 3. Fulgos. *cons.* 149. *epigram. deci.* 26. Gramm. *decis.* 26.

l. Sciens. 2.

Vide Socin. *reg.* 336.

Tit. 16. Vbi de possessione agi oporteat.

l. Vbi. vnica.

Philipp. Dec. *cons.* 694. *pro resolu.*

Tit. 17. vbi fideicommissum peti oporteat.

Zoannetus *rerum quot. cap.* 15.

l. Fideicommissum. 1. & vlt.

Hotom. 3. *obser.* 7.

Tit. 19. Vbi in rem actio exerceri debeat.

l. in rem. 1.

Bart. *Cons.* 219. Fulg. *Consil.* 194.

l. Si quis alterius. 2.

Et ibi per glos. Quid autem si conuentus reali actione dixit se possidere, & postea in termino conclusionis dicit, quòd alieno nomine possidet, an ipse sit condemnandus. Vide decis. Ias. *consi.* 126.

¶Adde Dec. *cons.* 62. & Moder. Sen. *cons.* 46. *l.* 1. de quo etiam per Bisig. *decis.* 1. *in titulo de offic.* Archid. & Afflict. *decis.* 217. vtrum conuentus in causa possessorij recuperare possit in iudicio nominatim dominum. Lud. Bolo. *ad l. si finita. §. iulianus. ff. de dam. infect. nu.* 184. Ias. *in §. omnium. Inst. de act. nu.* 100. *&* 103. Menoch. *in tract. de arbit. iud. libro* 1. *q.* 74. *nu.* 34.

*Masuer. *in pract. for. tit.* 2. *de dilat. nu.* 17. *pag.* 17.

l. Actor. vlt.

Nota istam glossam, quod est in electione actoris quãdo quis habet plures iudices, sub quibus potest conueniri coram quo conueniat: vide cons. Lud. 412. Abba. *in ca. cum sit. in* 1. *notab. de foro compet.* Limita vt per Bald hic in fine. Rom. *cons.* 212. Old. *cons.* 83. Bart. *cons.* 196. Rom, *cons.* 127.

Tit. 20. Vbi de hæreditate agatur, vel vbi hæredes scripti in possessionem mitti postulare debeant.

l. Illic. 1. & vnic.

Chassan. *consil.* 19. *nobilis in fine.*

Titul. 21. Vbi de ratiociniis tam publicis quàm priuatis agi opotet.

Qui raciociniis obnoxij sint vide hic D. Gothofr.

l. Eum qui. 1.

Guid. Papæ *cons.* 209. Panorm. *cons.* 36.

Tit. 22. Vbi causa sa status agi debeat.

l. in litibus. 6. & vlt.

Forner. 2. *Select. cap.* 23.

Titul. 23. Vbi quis de curiali vel cohortali aliàue conditione conueniatur.

Curiales & cohortales qui dicantur, vide D. Gothofr. hic.

l. Si quis. 1.

Forcat. *Necyomant. dial.* 96.

Titul. 24. Vbi senatores vel clarissimi ciuiliter vel criminaliter conueniantur.

l. Quicunque. 1.

Gueuarra, *ad l.* 3. *ff. de off. præs. num.* 8.

¶ Delinquens in alieno territorio secũdũ ius commune, & non secundum statutum illius loci punitur. Contrarium tenet distinguendo Anc. *ad c. populasti col.* 29. *versi.* 3. *quaro de for. comp* præsertim Ias. *ad l.* 1. *num.* 30. *C. de summa trin.* in materia Bart. *ad l. præses. de off. præsid.* Si clericus litigat in curia seculari, tũc actor sequitur forum rei, an debeat seruare ius Ciuil. secul. An clericorum ius. Abb. *ad c. quod clericis. nu.* 6. *de for. compe.*

l. Senatores. 2.

Menoch. *de arbit. iud. lib.* 2. *cas.* 86.

Tit. 25. In quibus causis militantes fori præscriptione vti non possunt.

Tit. 26. Vbi causæ fiscales vel diuinæ domus hominúmque eius agantur.

Pro intellectu huius tituli vide Cuiacium hîc.

l. Non deffensæ. 1.

An præses cognoscat de homicidio, notat hîc D. Gothofr.

l. Non animaduertimus. 2.

Ias. *cons.* 100. *in præsenti. parte* 1.

l. Procurator. 3.

Nota ex hac lege quod procuratores Cæsaris funguntur plerumque vice præsidis.

l. Cum vendente. 4.

Bald. *cons.* 266. *ponitur, parte* 2.

l. Dominicis. 7.

Cuiac. *lib.* 8. *obseruat. c.* 32.

l. Cum aliquid. 8.

Cuiac. 13. *obs. c.* 35.

Tit. 27. Quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare, vel publicam deuotionem.

Quæ dicatur & appelletur publica deuotio, notat hîc D. Goth.

l. Libe-

l.Liberam.1.

Alexand.*cons.1. circa 1. parte 2.*Rom.*consilio* 365.Pratcius *de veter iurispr.pag.24.*

Tit.28.De inofficioso testamento.

Ferdinandus Vasquius *in lib.de successionum resolutione.*

l.Cum de inofficioso.1.

Goueanus *lib.2.variar.lect.cap.5.*

*Explicatur hæc lex ab Antonio Fabro, *libro 17.coniectur.c.1.*

l.si mater filiis.3.

Fulg.*cons.69.*Bart.*cons.235.*Gomesius *tom.1. variar.resol.c.5.* Menchaca *illust. quæst.cap 66.* Gilbert. Reg.*libro 2.enantioph.c.20.* Carolus Molinæus *ex professo.*

*Antonius Faber *libro 9. coniecturarum c. 15.& 16.*

l.Cum ex causa.4.

Paul.*2.sent.5.§.2.*

l.Cum quæritur.6.

Dec.*cons.228.*Cuiac.*lib.3.obs.cap.8.*

Auth.nouissima.

Si filij sint quatuor vel infra, est tertia pars totius assis, si sunt plures est dimidia, inter eos æqualiter diuidēda, vide 4.fallētias positas per Soc *in reg.152 filius legit* & Mod.*rep.hic* Paris.*cons.5 lib.3.nu.70.& seq.& per totum.& in cons.55.n.13.& seq.eod.lib.*Corn.*cons.48.in fi. lib.2.*Soc.Iun.*cons 25 lib.1.per totū.10.* Cepha.*cons.245.num.23* Fab.*de Grochis vel Grochus.*

Nota quod legitimā filius iure institutionis habere debet, alias potest agere inofficiosi querela testamēti, & ita Bar.*in Auth.ista*, & est cōmunis opinio *in c.aliud quoque, ut cū de appellat.cognoscat.*Sed vide 4.fallentias Socin. *in regu.196.*Dec.*cons.228.*Roman.*cons.312* Ias. *cons.65.*Per. de Anchar.*cons.152.* Fulg. *con.34. & 35.& 36.* Cuman.*cons.70.* Fulgos. *cons.60.* Cuman.*cons.66.& 35.* Panormit.*consil.63.videtur, parte 1.*

Auth. Vnde si parens.

Bart.*cons.234.*Rom *95.viso.*

l. Neptem.7.

Neptis ex filio querelā inofficiosi potest mouere aduersus testamentum aui.

l.Parentibus.8.

Oldr. *cons.231.* Fulgos.*cons.84.*Oldendorp. *cons.237.*

l.De inofficioso.9.

An querela inofficiosi locum habeat in militis testamento, vide hic D.Goth.

l.si hæredum.10.

Dec.*consi.53.viso.*

* Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib.17.coniect.cap.2.*

l.In arenam.11.

Vbi pater arenarius filium arenarium exhæredare non potest.an idem sit in patre filiam meretricem exheredante.vide Tiraqu. *in ll connub.gl.1.*Hypp.de Mars.*cons.58.*

l.si pater.12.

Legitima fratri debita quanta sit & quando debeatur. Decius *cons 2.* Sed nunquid legitima ita à matre debeatur sicut à patre.vide Ripam *in 34.incip.7.& 8.q.*Cuman.*cons.72. visis pactis.*

l.Cum duobus.13.

Hotoman.*cons.fol.51.* Cuiac.10.*obseru.cap. 20.in fine.*

l.Eum qui.14.

Is testamentum falsum dicere potest, qui inofficiosum non probauit.

l.Filiam.15.

Quid operetur querela inofficiosi testamenti, vide hic D.Goth.

l.Contra maiores.16.

Post quinquennium querela inofficiosi moueri non potest.

l.Cum filium.17.

Vide *Nou.155.cap.3.*

l.Cum te pietatis.18.

Vvrms.*1.pract.37.obj.8.*

l.si filiam.19.

Dec.*consi.231.viso casu.*

Auth.Sed si post.

Frater an testamentum fratris rumpat, vbi est turpis persona instituta in totum, vel saltem quantum ad legitimam, vide Socinum *cons 2* Panorm.*cons 12.vt clare.*

l.Filia.20.

Bart.*cons.118 statuto.*

l.si maritus.22.

Pileus *quæst.88.*

l.Testamenti.23.

Vide *l.2.si quis aliquem testari.Cod.*

l.Filiis.25.

Dec.*cons.442.*Cuiac.*lib.4.obs.c.24.*

l.Ex tribus.26.

Dec.*cons.371.*Rom.*cons.239.in re.*

l.Fratres.27.

Dec.*conſ*.530.& Iaſ.*conſ*.71.Cuiac.*libro* 17. *obſeru*.cap.40.Clarus §.*teſtamentum.q*.50. *&* 52.*numer*.5.

l.Liberi.28.

Amicus inimici mei, cenſetur inimicus mihi, vide plenè Doctores cap.*cùm oportet, de accuſ*. Faciens legem cum inimico meo, videtur meus inimicus. ita per Salycet. & Bart.*in l.iſta*. vide plenè per Andr.de Iſern. *in §.porro. in titul.quæ fuit prima cauſa beneficij amittendi*.

l.Quoniam.29.

Pater non poteſt priuare filium ſua legitima regulariter. *d.l.quoniam, & l.ſi quando, infra eod*. & Bart. Socin.*in conſ.*246.*incip.eleganter.verſ.ex quibus,circa fin.in* 2. *volum* Sed fallentias 3.poſuit Socin.*in regu*.350.*incip pater filium*.Bart.*conſ*.44. Cuman.*conſ*.10 *in ciuitate*.

l.Omnimodo.30.

Bart.*conſi*.13.Dec.*conſilio* 346.Pet.de Anch. *conſ*.407.Fulg.*conſilio* 84.Oldr.*conſ*. 123.

¶Ille cui eſt relictum aliquid in teſtamento,non poteſt illud impugnare: ſed agit ad ſupplementum legitimè, niſi probetur ingratus. Pariſ.*conſ*.36.*nu*.38. *lib*.2.*& conſ*.58.*n*. 19.*eo.vol*.in materia nõnulla per Crau.*conſ*. 109.*cum.ſeq & conſ*.141 Pro intellectu huius l.vide Fernan. Vaſq.*in tract.de ſucceſſ. crea*.§. 18.*nu*.57.*&* §.30. *num*.110. *&* §.10.*nu*.157.*&* 400.*&* 608.Socin.*conſ* 97.*vol*.3.

¶Quid in filia quę habuit dotem non legitimã,& eam acceptauit.vide Dec. *conſ*.89. Rot.Ro.*deciſ*.333 *in nouis*.

¶Onus probandi ingratitudinem incumbit hæredi,vt hîc Alciatus *regul*.1.*præſũpt* 16. *num*.1.& quando tempore præſcribatur iuri agendi ad ſupplemẽtum legitimè, de qua in hac l. Balb.*in tractat.praſcriptio*.4.*parte* 4.*parte princip.quaſtio*.23.

¶Ad hãc legem copioſè ſcripſit Molineus *in labyrintho,de inofficioſo teſtamento*.Clarus §. *teſtamentum.q*.38.

l.Quoniam.32.

Bartol.*conſil*.29.*&* 198. Cuman.*conſil*.52.*p. conſ*.92.*& conſilio* 127.

Filius non poteſt grauari in legitima, Socin.*conſ*.97.*præſens cõſultatio,vol*.3. Amplia vt per Rip.*ad l.qui Romæ*.§.*duo fratres,nu*.42.*de verb.obl.& ad l.in quartam.ad l.Falci*.vbi Pic. latè & Socin.Iun.*in repet*. Corn.*cõſ*.106.*lib*.2. Dec.*conſ*.456.*nu*.7.Mateſi.*ſing*.163.Doct.*ad l. ex tribus*, vbi Bart. & alij C.*de inoff.teſt*.Alc. *reg*.1.*præſum*.1.Aug.Bero.*q*.87.vbi ponit duas limitationes ad hũc textum. Prima,quando onus legitimę eſt adiectum in fauorem filij. Secũda, quando eſt adiectũ toti hęreditati. Declara & limita hunc textũ nouiter,vt per Fernan.Vaſq.*in tract.de ſucce. crea*.§.10 *num*. 199.*&* 400.*&* §.30.*nu*.246.*cum ſeq*. Port.de Imol.*libro* 1.*concluſ*.42.vbi ponit 12.ampliationes,& 29 limitationes, Ludo.Frãc.de Alber.*conſilio* 74.*num*.2. *inter conſ. diuerſ.ad cau. vlt.volunt.volum*.1.

¶Hanc repetiit Lodericus Xuares,Benedictus Capra *in regul.concl*.8. Zoannetus *rerum quotid.cap*.14.

l.Si quis ſuo.33.

Nou.115.*cap*.3.*& cap*.4.

l.Si quis filium.34.

Filius nõ portabit iniquitatem patris,ca. 1.& 2 24.q.3.Dec.*cõſ*.530. Bart.*cõſ*.105.*& cõſ*. 118 *& conſilio* 14. Baldus *conſ*.83.*&* 340.Fulgoſ.*cõſ*.84.*&* 69.*&* 91. Bald.*cõſ* 340 *parte* 4.

¶Querela competẽs,vel quæ ſperatur cõpetere,trãſmittitur ad liberos,etiã nõ præparata Tranſmiſſio querelæ,quę fit beneficio huius l.non habet locum,quando exhædatus in vita renunciaſſet querelæ,& expreſſè textus hîc in fine dicit.Declara vt per Iaſ. *ad l.cum mota.numero* 15 *&* 19. C.*de tranſact*. Ant.Rub *ad l.pater filium,numer*.96.*ff.de inoff. teſta*.Diaz *in reg*.635. Gozad *ad l.qui ſe patris. columna* 4.C. *vnde liber. numero* 205. *& ſequ. vſque ad num*.217. & ibi Angel.de Vbal,*nu*. 112.Pro intellectu ad hũc textum vide Soc. Iun.*conſ*.64 *numero* 12.*libro* 2 Ant de Andaul. *inter conſ diuerſ.ad cauſ.vlt. volunt.conſ*.77.*nu*. 15.*volum*.1. Menoch.*in tract.de arbitr.iud.libr*. 2.*cent*.2.*caſ*.163.*num*.4.

l.Si quando.35.

Nota Roman. Princeps eſt qui iure tenetur *cap.eccleſia noſtra,c*.2.*in verſ. neque enim de elect.in d.l.*§ *& generaliter*.pater ſi donat aliquid filio regulariter,id non computatur in legitimam,niſi ſit dictum,d.§.& videas vnam fallentiã poſitam per Socin.*in reg*.354. *incip.pater ſi filio* 287.Ro.*cõſ*.356.Dec.*con*.144. *& conſ*.392.Rip.*conſ*.5.*&* 10. Dec.*Conſ*.218.*&* 346.Fulg.*conſ*.84.

Quomodo intelligatur iſta conceſſio imperialis condendi teſtamenti poſt gloſſ.hic. declara vt per Bartol.*ad l*.1.C.*de ſacroſanctis eccleſ*.quem refert,& ſequitur Iaſ.*ibi,nu*.20. idem Iaſ.*ad l.final. num*. 35.*ff.de conſtit*.Felin. *ad cap.cauſã quæ,numero* 10.*de reſcript*.Meno. *in tractat.de arbitr.iud.libro* 1.*q*.7.*num*.40. Ad illud quod priuilegia ſint ſtricti iuris,dic ita eſſe verum vt in eis maſculinum non concipiat fœmininum, Tiraqu.*de vtr.retr.tit*.1.§.1 *gl*.9.*num*.184.& in materia huius legis quod non cen-

non censeatur derogatum iuri in præiudiciũ tertij, vide quæ cumulat latissimè Felin. *ad c. 1. numero 17. declara extra de rescri.* Cuiac. *libro 8. obseruationum c. 32.*

In generali renunciatione, quam facit filius de bonis paternis, non censetur renunciare supplemento legitimæ, limita vt per Rip. *ad l. 1. numero 69. de vulg. & pup.* Soc. *reg. 287.* Diaz. *reg. 212.* Cagnolus *ad l. iura sanguinis, numero 5. de regu. iur.* Matt. *ad l. filium quem habentem. numero 47. C. famil. ercis.* Pro intellectu post Ias. & alios hîc vide Dec. *consi. 300. numero 5. & consilio 304 numero 9. & consi. 505. numero 3. & consi. 525. visis. numero 4.* per Soc. Iun. *in q. consil. 122. perspectu, colum. fin.* l. 1. & latissimè Dec. *consi. 136. columna penultima & fi. eod.* l. 1. Paris. latius *consi. 9. numero 5. libro 3. & consilio 43. numero 20. libro 3.* Guterius 1. *par. e resol.* c. 10. Menoch. *libro 1. de arbit. iud. q. 7. num. 40.* Zoannetus *rer. quotid. c. 22.*

l. Scimus. §. Repletionem. 36.

Legitima debetur filio ex substãtia patris. Adde quod si testator relinquat certam quãtitatem pecuniæ, potest adhuc filius refutare pecuniam, & petere legitimã in corporibus hæreditariis, Bart. *ad l. secus quoque in fin. prin. ff. de hæred. inst.* Adde Ias. *ad l. non amplius. §. cũ bonorum, numero 7. & sequent. ff. de legat. 1.* Dec. *consil. 236. ante fin. numero 15.*

¶Ad textum ibi *ex substitutione,* vbi glossa intelligit in substitutione facta in legato. Adde quod simpliciter cum hoc intellectu transit Cornel. *consilio 106. libro 2. colum. final.* & quòd iste textus in substitutione facta legatario loquatur, nõ autem in substitutione facta hæredi. vulgariter vel per fideicommissum tenuit Bart. *ad l. in quartam, in pen. q. ff. ad l. Falcid.* aliter intelligit Baldus hic *in septimo notabili.* & Salycet. *in 3.* Adde quod D. Vincen. Hercul. *ad d. l. in quartam, columna 30. & seq.* ponit nouum intellectum ad hunc textum vt intelligatur de substitutione, & iure accrescendi factis ab extraneo, non à patre, vt ibi per eum, post quem vide, ibidem Socin. Iun. & nouissimè nostros numero 380. & 496. vltra alios. Adde quod iste text⁹ prout generaliter loquitur, intelligitur vt nunquã debeat computare. Ratio, quia substitutio est secunda conditionalis dispositio, & sic quod prouenit ex substitutione venit ex conditione, sed filius debet legitimã habere sine aliqua conditione.

¶Item quia incontinenti debet habere legitimam, ideo in vsufructu non computatur. & circa vsumfructum. intellige clarius, quando ille filius vel erat socius in vsufructu, vel alius, vt non haberet proprietatẽ. Et ad hũc textum adde. Corras. *ad l. filium quem habentem, C. famil. herciscund. num. 297.* & ibi polit. *num. 318. & seq.* Fernan. Vasq. *in tract. de success. creat. §. 10. num. 376. & 391. & §. 30. nu. 248.* Viuian. *lib. 1. comm opin. in versi. filij debent.* Franc. de cap. *cons 78. n 3 4 9. inter cons. diuers. ad cau. vlt. volunt. vol. 1* Menoch. *in tract. de arbit. iudic. 2. centur. 2 cas. 163. numero 10.*

l. Cum antiquis. 37. & vlt.

Oldrad. *consil. 228.*

In principio legis pro *Præfectis legionum,* Contius reponit *Præsidum legatis.* Cuiacius autem *in notis ad titulum Institut. de milit. testament.* mauult legere *Proconsulum legatis ex l. ab esse. ff ex quibus cau. maior.*

Tit. 29. De inofficiosis donationibus.

Cuiac. *5. obser. c. 14.*

l. Si vt allegatis. 1.

Ad legem primam vide Decium *cons. 246.* Rom. *consi. 95. viso.*

Querela inofficiosæ donationis datur, cùm filij fraudãtur in quartam. amplia vt per Ias. l. *emancipata, in fi. c. qui admitt. & ad l. cũ mora, num. 14. C. de transact.*

Ad glossam hîc magnã in sexta quæstione ibi, *quid enim, si in mari omnia proiecit.* Nota quòd pater potest disponere de rebus suis, ad placitum etiam proiiciendo & fraudando filios. Vnde potest dare maiorẽ dotẽ vni filiæ, quàm alteri, & illa non potest petere supplemẽtum, vt per Dec. *in cons. 26. & 547.* & quòd filia congruè dotata non possit agere ad supplementũ, cùm semper in dubio dicatur congruè dotata, ponit Laur. de pala. *in tract. quod stantib. masc. col. 21. parte 2. n. 16. ver. sed an filia.* & quòd pater possit dotare filiam, quomodo vult, consuluit Alex. *cons. 33. lib. 4.* contra facit. l. *si filia par. de leg. 3.* vbi dos debet constitui secundum facultatem patrimonij. & filiorum numerũ, l. *cum post. §. gener. de iure dot.* & arbitrio boni viri constituitur, & per Iudicem, vt per Bald. nouell. *in tract. de dot. in 6. par. versi. prædicta confirmant. in 17. priuil.* vbi tandem concludit, quòd quando filia dotata excluditur à successione, potest agere supplementum dotis si congruè dotata non sit, vide ibi, & quid iuris, si dos non ascendit ad legitimam, an residuum peti possit viuente vel mortuo patre, & an auctis facultatibus patris, possit etiam augeri dos, vide Decium *consilio 277. 89 279. 392. num. 10 primo & secundo.* Cuiacius *libro 5. obseruationum c. 14.*

l. Si pater. 2.

Nota casum in quo valet donatio inter patrem & filium. Oldr. *cons.* 771. *&* 151. Appel. de Marf *cons.* 106. Guid. Papæ *consi* 60. Bald. *cons.* 430. Gilbertus Regius *libro* 2. *enantiophan. c.* 18.

l. Si filius. 4.

Parentibus licet reuocare immensas donationes à liberis factas.

l. Si totas. 5.

Adde Gloss. *ad cap. si quis irascatur.* 13. *quæst.* 2. An superuenientes liberi reuocent totam donationem factam à patre, An solum vsque ad legitimam, adde post Bartolum *ad* l. *Titia imperator numero* 6. *de leg.* 2. Ias. *ad Aut. si qua mulier, num* 6. *Cod. de sacros. eccles.* Dec. *ad* l. 3. *numero* 4. *C. de pact.* Rip. *ad* l. *si vnquam,* 49. 9. *C. de reuoc. don.* vbi etiam Tiraq. *in verbo liberis, numero* 42. *&* 67. *cum seq.* Anto. Rub. *ad d.* l. *Titia Seia, §. imperator, num.* 106. & 186. Didac. Couar. *libro* 1. *variarum resolutionum, c.* 19. Molinæus *in labyrintho, de inofficios. testamento* & Ludouicus Carrio *libro secundo antiquar. capite* 8. Rainaldus Corsus *libro* 2. *indagat. c.* 26.

l. Cum donationibus. 6.

Papon. 3. *notar.* 5. *c. des donations.*

l. Si mater. 7.

Ex hoc loco peti potest explicatio l. 87. §. 3. *D. de legatis* 2.

l. Si liqueat. 8.

Molinæus *in dicto labyrintho.*

l. Non conuenit. 9. & vlt.

Decius *consilio* 394. *pro vera.*

Tit. 30. De inofficiosis dotibus.

l. Cum omnia. vnic.

Promptũ est iura iuribus concordare. Adde textum *in c. cum expediat, de elect. libro* 6. Et remedium dictæ legis, an possit intentari constante matrimonio inter dotatam & virum, vide Socinum *consilio* 16. Panorm. *consilio* 54. *videtur arte* 1. Molinæus vbi supra.

¶Filius grauatus in legitima potest agere querela inofficiosæ dotis, adde verũ hoc possit facere constante matrimonio, Afflic. *decis.* 86. *fuit dubitatum,* Soc. *consilio* 16. vbi quòd nõ nisi soluto matrimonio, Antonius Rub. *ad* l. *Titia Seio, §. Imperator, numero* 22. *D. de legatis* 2.

Tit. 31. De petitione hæreditatis.

Vide Oldendrop. *clas.* 5. *act.* 5.

l. Senatusconsultum. 1.

Nota hic de Senatusconsulto Hadriani.

l. si post motam. 2.

Nota quòd petitio hæreditatis non intentatur contra titulo possidentem, 5. l. Et per Doct. hic, & maximè Paulum Castrensem *in* l. *pro herede, & in* l. *nec vllam, D. eod.* Adde 6. fallentias per Socinum *in regula* 364. quæ incip. *petitio hæreditatis*, Oldrad. *consilio* 81. *quod pro eo, &* 194. *fictum,* Parladorius *rerum quotidianarum c.* 5. * Antonius Faber *lib.* 17. *coniecturarum c.* 1.

l. Hæreditas. 3.

Vna & eadem hæreditas nobis deferri potest diuersis successionibus.

l. in restituenda. 4.

Nota de expensis circa infirmum factis.

l. De hæreditate 5.

Repetitionum 2. *folio* 280. *numero* 29.

l. Si putas. 6.

Cuiacius 9. *obs. capite* 13.

l. Hæreditatis. 7.

Baldus *consilio* 61. *parte* 5. Bellonus *lib.* 2. *supput. c.* 3. Vitalis *libro* 1. *variarum lectionum c.* 18. Parladorius *rerum quotidianarum c.* 1. §. 11.

l. Liber necne. 8.

Bartolus *consilio* 185.

l. si filiusfamilias. 10.

Ibi probatur, quod ex diutina possessione solẽnitas extrinseca probetur, vide Iosonem *in* l. *sciendum, numero* 16. *D. de verb. obl.* vbi de cõmuni testatur. & ibi. Et Alex. *col.* 5. *& cõsilio* 12. *incip. viso processu, in vlt. col. libro* 4. Diaz. *reg.* 310. Et Granet. de antiq. temp. *in* 3. *parte, n.* 13. Franc. Curt. *cons.* 76. Romanus 252. *consi.* 265. Bartolus *cons.* 129. Decius *cons.* 222. *&* 125. *&* 442. *&* 486. Pet. de Anch. *cons.* 176. Ias. *cons* 2. Pet. de Anch. *cons.* 117. Baldus *consilio* 396. Menchac. *illust. quæst. c.* 64.

Ex Hyppolito *singulari* 323. Decius *consilio* 341. *columna* 6. *post med. & in consilio* 558. *colum.* 2. *numero* 5. Graueta *in tractat. de antiq. temp.* 2. *parte numero* 11. *&* 3 *parte. nume.* 13 Felinus *ad c. sicut, numero* 26. *cum seq. extra de re indic. & numer.* 29. vbi limita in mandato, vide Cra. *vbi supra* 2. *parte prin. n.* 59. *cum seq.* Guid. Pap. *decis.* 13. Dec. *cons.* 36. Fel *ad d. c. sicut, n.* 31. *in fine,* Deciũ *ad d* l. 1. *n.* 9. *in* 1. *lect. c qui aam.* Adde Socinum Iuniorem *consilio* 56. *numero* 6. *libro* 1. Io. Ceph. *consilio* 148. *numero* 18. *libro* 1. Crot. *consilio* 5. *ad finem*, Gozad. *consilio* 73.

l. Co-

l.Cogi.11.

Nota quis regulariter non tenetur dicere titulum suæ possessionis. Adde 3. limitationes per Socinum *in regula 515. incip. titulum sua possessionis*, Romanum *consil.177.licet*, Baldum *consilio 325.in petitione, parte 2.*

l.Cum hæreditatis.12.& vlt.

Oldradus *consilio 23.* Cuiacius *libro 9. observationum, c.27.*

Tit.32. De rei vindicatione.

Papon 8. *Arrestorum 13.*

l.Si inferiorem.2.

Baldus *consilio 311.* Socinus *consilio 273.* Romanus *consilio 2 6* Baldus *consilio 322.** Fachineus *controuersiarum iuris libro 1.c.55.*

l.Mater.3.

Romanus *consilio 276.* Baldus *consilio 322.*

l.Aduersus.4.

Res aliena à bonæ fidei emptore potest vsucapi.

l.Domum.5.

Romanus *cons.454.* Fulg. *consilio 117.* Rom. *consilio 255.* Sarmientus *libro 1. Select. c.10* Copus *de fructibus, libro 7.tit.3.c.9.*

l.Si ex ea pecunia.6.

Res empta per alium eius nomine ex pecunia mea non est mea, sed ementis, vt hic, & l. *ad probationem, infra de probationibus.* Sed vide sex fallentias per Socinum hic, *in regul. 425.* Rom. *consilio 291. & consilio 159.* Dec. *consilio 99. & 435* Lapum *allegat.72.* Ant. de But. *consilio 71.*

l.Partum ancillę.7.

Partus sequitur matrem quoad libertatem, quoad dignitatem patrem, fallit *in c. nouit. ext. de iudiciis*, & quod ibi dicit Ioan de Isernia, & Glo. & Ang. *in Auth. de incest. nupt. columna 9.*

l.si vt proponis.8.

Vbi Glossa in verbo *non negabitur*, adde glo. *in §.cum verò, de his qui feud. dar. possess.* & vide Socinum *reg.4.5.fine 343.* Bald *cons.2,5. & 298.* Zabar. *cons.27.*

l.Doce ancillam.9.

Phil. Decius *cons 521. consultus*, Socinus *cons. 289. difficul. a.* Bald. *cons 53.* Corra. *libro 5 miscell. c.14* Gilbertus *de dote, pag.44.* Quæsada *libro 1. quæst. iur. c.14.* Vandus *libro 2. quæst. variar. c 4.* Glos. *in c. quamuis, 5 extra de sentent. & re iudic.*

l.Cum super 10.

An & quomodo dominium possit probari, vide hic D. Gothof.

l.si quis sciens.11.

Baldus *cons.257 Titius, parte 1.*

l.Inciuile.12.

Molinæus *ad Rubric. D. de verborum obligation. c.58.*

l.Ordinarij.13.

Philip. Dec. *cons.424.* Romanus *cons 330.* Vaconius *libro 2. declar.44.* Menochius *de arbit. iu.i. cas.371.* Beroius *quæst.23.*

l.Cum à matre.14.

Decius *cons.445.185.* Ripa *cons.16.* Dec. *cons. 208. & cons 395. & 184.* Chass. *consilio 47.* Fulg. *consilio 67.* Dec. *consilio 86. viso puncto,*

Hæres non potest venire contra factum defuncti, vide Crauet. *consilio 200.* Ias. *ad l.in. §.in computatione, num.9. cum seq. Cod. de iur. deliber.* & ibi Paul. de Castr. Cur. Sen. *consilio 1. colum.fi. in fi.* Gram. *deci.93, in causa illustrissimi Ducis, numero 8. & seq.* Bart. *ad l.2. C. si in frau. patro.* Paris. *consilio 33. vt præsens, consultatio, numero 95. cum seq. lib.3.* Dec. *ad l. si debitori, 1. dim. C. de pact.* Horman. *ad l.4.§. Cato, numero 435. D. de verb. obl. g.* vbi etiam Soc. Iun. *numero 211.* & in nouis impress. *numero 132 in fin.* Declara vt per Ari. Pinel. *in repetit. ad l.1. C. de bon. mater. in 3. parte, nu.81. & seq.* Moder. Imol. *libro 3. conclus. viri iur. conclu.8.* Et an procedat in feudis, Socin. Iun. *cons.112. numero 11. libro 2.* amplia, & limata, vt per Tiraq. *de vtroque retract. tit.1.§.1. glos.9 numero 47. & seq. numero 57.* Molinæum *de diuiduis & indiuiduis, parte 2. numero 469.*

l.Quotiens.15.

*An hæc lex locum habeat in pig non, vide Neg. *tract. de pignor. pagina 5. membro 1.*

Limita nisi secundus emptor sciret rem alteri fuisse venditam, quia tunc nō potest conueniri à primo emptore. Ita hanc legem singulariter limitauit Baldus *in Rubrica 1. de reuoc. his qua in fraud. creditorum*, refert & sequitur Iason. *in l. si penul. col.5. de sacros. eccles. & vide cap.5. sing 82.* vbi etiam limitat quinque modis, & Ias. *ad istam l. quoties*, vide vnū sing. Ludoui. Rom. *in verbo iudicio*, vbi quęrit quid si vterque emptor probat rē sibi fuisse traditam quid iuris, & cui pręsumatur prius tradita: nota quod si dominus rem vendat duobus separatim, ista est potior, cui primo fuit tradita, *d.l. quoties.* Adde 9 fallentias positas per Socinum *in reg. 155.* Bart. *con. 74.* Bald *cons.468* Ripa *con. fi.* Rom. *con. 270.* Dec. *con. 432.* Vltra ea quæ dixi in ista lege

vide Roman.*sing*. 382. Curt. *cons*.22 Angel. *cons*.387. Alexand. *cons*. 122. Couarruu. *lib*. 2.*variar.resolut*.c.19. *& ad* c.*quamuis*,*lib*. 6.*de pactis*,*parte* 1.§.4.*num*.2.Gomesius *variar resol.tomo* 2.c.2.*num*.20.Guter. 1.*parte resolut*.c. 20.Ioan.Aurp. *libro* 2.*epist.iurid*.c.8.Duorum emptorum ille potior est,cui primo possessio tradita est,vide Soc *in reg*.118.*emptorū*, Guid. Papæ *decis*.22.*&* 509.vbi quod ista lex nō haberet locum in emptore,qui per precariū habuisset possessioné, nam requiritur traditio vera,quod tamen non procedit duobus casib⁹,vt per eum dicitur, *decis*.112.Tiraq.*in trac. de iu.const.poss.prima parte*,*n* 21.Dec.*ad reg.contractus n*.18.*de reg.iur*.*&consi*.247.Hier.Zoan. *in tract.de differ.inter ius can*. *& ciui.numer*.15. *&*17.Arct.*ad* §.*actionū*,*col* 11 *Inst.de actio*.Paris.*cons*.1.*n*.106.*lib.primo*. Limita post Iasoné hic non procedere in priuatis, secus in ecclesiasticis,Ias.*ad* l.*fi*.*n*.29. *& seq*.C.*de sacrosf.eccl*. Paris.*con*.77.*n*.2.*& nu*.6.*& seq.vol*.1.& cui in dubio præsumatur prius res tradita,vide Ias. *ibi numero* 28.Hippol.*singul*.81 An habeat locum in locationibus,& contractibus ecclesiasticis,Alex.*consi*.122.*nu*. 3.*libro* 5. Amplia etiā quòd in prima venditione affuerit iuramentum, Ferrat.*caut*.48.*si quis*,*nu*.2 Bald.*cons*.39. pulchré per Soc.Iun.*cons*.93.*&seq lib*.2.vide per Rom.*sing*.382.& quòd hęc lex habeat locum in locatione,Soc.post Rot.Rom.*cons*.29. *visis*,*col*.1.*&seq*.*libro* 4.Andr.de Bess.*ad* l.1.C. *de sacrosf.eccles.n* 240 Ias.*ad* §.*item si quis*,*col*.1. *n*.116.*Inst.de actio*.Quid in pignore Ant.Negus.*in tract.de pigno. & hypot.primo membro* 5 *par.nu*. 46. *in* 9.*vol.tract*. & quod non habeat locum in hypothecis,nouissimé Cachera *decis*.133.*n* 4. Ad hunc textum,vide Rot *in antiquis*,878. *vers.vtrùm Lex quoties*,Didac.Cou. *in tract.vari.resolut.lib*.2.c.19. *num*.1.*cum seq*. Port.*lib*.2.*conclus suarum conc*.40.Mod.ab Aquilia *lib*.1.*commu.opi.in verbo vendens*,Ceph. *cons*.97.*num*.2.*prima par*. *& cons*.147.*nu*.11.*&* 18.Paris. *consilio* 69. *n*.155.*vol*.3. Didac.*de test. prima parte*,c.5.*nu*. 9.*cum seq*. Emanuel zoares *in thesau.recept.sent.sub litera* I.*nu*.157.*cum seq*. Adde quod dispositio huis legis corrigitur per statutum Perus.*libro* 3. c. 176. limitat hunc textum Socin.Iun.*consilio* 48. *num*.7.*&* 10.*vol*.3.Pilæus *quæst*.22.

*An hæc lex locum habeat in personis ecclesiasticis vendentibus , Vide Fachineum *controuersiarum iuris lib*.2.c.32.

l.Si in area.16.

Baldus *consilio* 257.*Titius emit*,*parte* 1.

l.Si fundum.17.

Nota quod malæ fidei possessor in fructibus percipiendis propter titulum excusatur, d.l.& hic per scrib.Sed adde 4.fallentias,per Socin. positas *reg*.308. Corn.*consilio* 229.Iaso. *consilio* 29.Bald.*cons* 257.Molinæus *ad consuet. Paris.tit*.1.§ 22.*numero* 50.

l.indicia.19.

Indicium quid sit & quis effectus indiciorum Baldus *in* l.*siue possidetis*,*C.de probat*.& D. Anto *in c.fin.col* 7.*ext.de iureiuran*. Plenè per Salycet.*in* l.*fi.col.vlt.de quæstio*.& per quot testes probetur indicium, Imol. *in c.sicut extra de simonia*, & quid sit indicium ad torturam, Alexan.*cons* 40.*de iudiciis indubitatis*,vide per Gal.*in tract.malef.in Rub.de iudiciis & præsūp*. Bald.& Imol.*in* l.*fi*. D.*de hæred.inst*.*&in* l.*fi*.*ff*. *de proba*.&an sint sufficientia ad condemnationem & in pœnam mortis,& quid in pœna pecuniaria,vide per Paulum de Castr.plenè *cons* 1 95.vbi in primo casu negat,in secundo vero admittit, de quo per Baldum *in* l.*pactū*, *D.de hæred.inst*. Ioan. Calder.c.*vestra*, *extra de cohab. cleric*. Indicia sufficientia ad torturam,vide Lanfr.*in cap.quoniam*,§.*confessiones*, *versi. aduertendum tamen ibi remissiuè per celsi. in apost.in verbo non valet*,*extra de proba*. Dec. *cons*.428.*&* 146.Bald.*consilio* 181.An fama sufficiens sit ad torturam,Doctor.*in c.veh*.1.*extra de testibus*.Roman.*consi* 107 Bartolus *cons*. 18. An & dubitatis indiciis condemnari quis possit, Rom.*consili*. 451.Castr.*consilio* 77. Cepol.*consilio* 27.*&* 38.

Dominium in instrumentis , & per indicia probari potest Paris.*con*.104.*num*.102.*libro* 1. limita in instrumento locationis,Paris.*consi*. 17.*libr*. 1.& addo ego ad l.*ad probationem*,*Cod. locati*.

l.Non seruum.20.

Seruus rem meam detinens,non conuenitur,sed eius dominus.

l.A possidentibus.21.

Aduersus quem iuret dominus, vide hic D.Gothof.

l. Certum est.22.

Vide l.*si fundum*,17.*ff*.& quæ ibi dixi,Curt. *consilio* 71.

l.Si mancipium.23.

Vendicare rem suam non videtur possessori precium offerens,l.12.hic per Castr.sed adde 3 fallentias per Soc.*in reg*.534.*num*.439. indicans.

l.Nullo iusto.24.

Menchaca *controu.illust*.c.83.*cum seq*.

l. Solemnibus.25.

Romanus *cons*.275. *&* 191.Panorm.*consi*.67. Bald.*consil*.1.

l.Moræ

l.Moræ litis.26.

Præscriptio longissimi temporis, per litis contestationem interrumpitur & amplius non est, adde 3. fallentias positas per Socinum *in reg 373* Annib. *de Cano. ad* l. *naturaliter, D. de vsucap. num.* 260.

l.Seruum.27.

An rei traditio dominium transferat, vide hic D. Gothof.

l.Res alienas. 28. & vlt.

Rom. *conf.* 268 Oldr. *conf.* 69. *consueuit.*

Tit.33. De vsufruct.& habit.

Oldendorp. *clas.* 3. *act.* 6.

l.si vsusfructus.1.

Ad istum textum, vide Alexan. *conf.* 58. *vol. in* 3. *colum. vers. non obsta*. & Soc. *conf.* 9. *num.* 5. Bart. *conf.* 137. Dec. *consi.* 418 Bald. *consil.* 456. Ias. *conf* 40. Soc. *conf.* 9. Bald. *conf.* 21. Clarus §. *testamentum*, 9. 64.

¶Cautionem quam vsufructuarius præstare debet, non potest testator remittere, & ante eam præstitã super vsufructu vel quasi, non potest actionem intentare, vide Gozad. *conf.* 91. *num.* 5. Dec. *conf.* 418. vide in materia, quæ ponit Port. de Imol *lib.* 3. *concl.* 18. Iul. Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum*, q. 64.

l.si patri.3.

Rom. *conf.* 503 *Diligenter.*

l.Vsufructu.4.

Paulus 1. *sent. tit.* 11. §. *vlt.*

l.si pater.5.

Cuiac 9. *ad Affricanum, folio* 204.

l.Interest.6.

Paria sunt proprietatem vendere, vel eam æstimatam dare.

l.Eum ad quem.7.

Cornel. *conf* 81. *circa* 1 *parte* 4.

l.Neque fructuarium.8.

Menoch. *illust. controuers. c.* 73.

l.Vsufructu.9.

Vsufructuarius alienare non potest rei fructuariæ proprietatem.

l.si domina.10.

Giraldus Longolius *post tractat. de vsucap. seruit.*

l.Ambiguitatem.12.

Oldradus *conf.* 44. *quæritur.*

l.Cum antiquitas.13.

Ad intellectum istius legis, vide plenè Cepolam *in suo tract. de seruit. c.* 60. & in quantum ille textus dicit, quod ille qui habet habitationem, possit illam locare, vide Decis. *Neapol.* 401. Panor. *conf* 66. Cornel. *consil.* 305 Butrig. *consilio* 30. Alexandrum *conf.* 223. Fulgosium *consilio* 207. Socinum *consilio* 281. *in casu.*

l.Antiquitas.14.

Vide Bartolum *in l. gallus.* §. *etiamsi pater, in vers. quæro. ff. de liberis & posthumis*, & ibi Alex. *col.* 3. etiam alios quos vide ibi Romanum notanter loquentem in 85. char. in fine cum seq. Bartolum *consilio* 96. Decium *consil.* 355. *dispositum.*

Appellatio hæredis relata ad id, quod de sui natura nõ est transmissibile ad hæredes, in persona primi hæredis finitur, vide Tiraquellum *in tractatu le mort saisit, declar.* 4. *parte* 4. *& in* 2. *declar.* 5. *parte, num.* 6. Iasonem *ad l. in annalibus, C. de legatis,* Crottam *ad* l. 4. §. *Cato, numero* 131. *& seq.* D. *de verb. oblig.* Bartolum *ad* l. *Gallus,* §. *etiam si parente, vers. quæro istis casibus, num.* 7. *de liberis & posthum.* vbi etiam Alex. Ruin. & omnes.

l.Corruptionem.16.

Bartolus *conf.* 118. Baldus *conf.* 123. Cepola *conf.* 58. Hanc legem Molinæus explicuit in nouis intellectibus.

l.Ex libris.17. & vlt.

Romanus *consil.* 343 Gemin. *consil.* 80. Cumanus *consil.* 73. Romanus *consil.* 308 *pro habenda.*

Tit.34. De seruit.& aqua.

In hunc titulum Menesius scripsit.

l.si quas actiones.1.

Vbi Glossa *in verbo* Si qua, vbi dicit & sic consuetudo æquiualet veritati, adde ad hæc Alexandrum *consil.* 104. *in* 4. *volumine*, etiam in l. *de quibus, D. de legib.* & ita latè Ias. Abb. & alij *in c. de consuetud.* Signor. de Homer. *conf* 91. Alex. *conf.* 174. Ias. *consilio* 98. Socinus *consilio* 141. Ræuardus *ad legem Scriboniam, c.* 5. Corras. *ad* l. *seruitutes* 4. *in princ. numero* 46. D. *de seruit.*

l.si aquam.2.

Franciscus Aretinus *consil.* 30. *viso*, Panor. *consil.* 29. *firmiter parte* 1. Et 18. primò *quod communitas, par.* 2. Oldradus *consil.* 254. *quia tota*, Baldus *consil.* 420. *verba, parte* 1. Et *consil.* 369.

venerabilis, parte 3. Alexander *consf* 108. *in causa, parte* 2. *&* 141. *consideratis parte* 1. Oldradus *consilio* 30. *factum*, Decius *consilio* 373. *viso*, Ræuardus *dicto libro cap.* 8. Menochius *de arbit. iud. lib.* 2. *cau.* 61.

l. Et in prouinciali. 3.

Romanus *consilio* 444. *an dictum castrum.*

l. Aquam. 4.

Vide *l.* 8. *D. de aqua & aq. plu. arcend.*

l. Præses prouinciæ. 6.

In verbo *proximum*. Ordinata charitas incipit à seipso: *ad d. textum, & Glossam, in c. licet, extr. de suppli. neglig. prælat. Glossa in cap. vni, extra de sacros. eccles.* & Abbas, *in d. c. licet*, vbi infert, quòd aduocatus, qui pro aliis patrocinatur, multò fortiùs hoc facere debere in causa propria, & qui propter suas merces saluandas alienas proiicit, non tenetur *vt l. qui seruandorum. ff. de præscript. verb.* facit textus *in l. qui firmo*, §. 1. *& l. quemadmodum*, §. *item Labeo. ff. ad legem Aquiliam*, & in materia charitatis, Carol. Molinæus *in tract. de vsur. in nu.* 72. *quæst.* 2. Romanus *cons.* 374. Dec. *cons.* 131.

l. Si manifestè. 7.

Vide Decium *cons.* 224. Baldum *cons* 254. Socinum *cons.* 79.

¶ In aquæ ductu antiqua consuetudo seruatur: consuetudo autem quomodo probetur, vide Bald. *ad* l. 1. C. *ad Velleianum*, §. *vers. sed hic quæro*, Paris. *cons.* 13. *per totum præcipuè, num.* 32. *&* 34. *vol.* 1. Dec. *ad* l. 1. *numero* 18. *Cod. de edend.* & quòd consuetudo in dubio attendatur, Afflict. *decis.* 192. *num.* 4. & si dubitetur quæ ex duabus consuetudinibus præualeat, attenditur posterior. Alex. *cons.* 5. *col.* 2. *volu.* 5. Capic. *decis.* 163. *num.* 4. consuetudo quam vim habeat, vide Cottam *in verbo Consuetudo*, Romanum *singul.* 19. Cremens. *singul.* 150. Gerar. *not.* 83.

l. Altiùs. 8.

Ad intellectum istius legis, vide Cepolam *in tit. de seruit. vrb. prædio. in Rub. de seruitut. altius tollendi*, Socinum *in regul.* 101. Parladoriū *rerum quotidianarum*, c. 15. Menochium *de arbit. iudic. libro* 2. *cau.* 156. Baldum *consilio* 188. *&* 429. Decium *cons.* 373. Cepolam *cons.* 35. Alexandrum *cons.* 174. Iasonem *cons.* 98. Socinum *cons.* 141.

¶ Domum suam vsque ad cœlum eleuare quilibet potest, limita hanc regulam, quādo quis ita ędificat vt sibi prosit, secus si ad æmulationem alterius, Doct. hic Ias. *ad l. cum minus, numero* 23. *D. de flumi.* Veron. *in tract. de seruit. vrbanorum prædiorum*, cap. 39. *numer.* 2. in materia, vide Socin. *in reg* 101. *domum.* & Hippol. *singulari* 154. Angelum *ad* l. *de pupillo*, §. *meminisse, D. de noui operis nuntiatione*, Zas. *libr.* 1. *respon.* cap. 10. Decium *ad l. domum, D. de regul. iur.* Cagnolum *ad* l. *nullus videtur, numer.* 3. *de regul. iur.* per Decium *consil.* 201. Viui. *libro* 1. *commu. opin. in verb.* feudalis, Duen. *regula* 33.

l. Si tibi seruitutem. 10.

Vvrmser. 1 *pract.* 27. *obseru.* 1.

l. Per agrum. 11.

Nota quilibet potest domum suam eleuare vsque ad cœlum, & est ratio, quia solum est liberum vsque ad cœlum. Vide fallentias positas per Socinum *in regu.* 137. *incip. domum suam.* Et Hippol. *singulari* 154 ad istum textum, vide limitationes, Felin. *in c. humanum, quod scribit post tractatum de iure patron. in vers.* 6 *cons.* Oldr. *cons.* 30 *factum.*

l. Non modus. 12.

Decius *cons.* 214. Baldus *cons.* 407. Fulgos. *consil.* 37. Corrasius *ad* l. 1. *de seruitut. numer.* 2. *pag.* 53.

¶ Licet prædia quibus debetur seruitus aquæ fuerint aucta, non tamen augetur modus aquæ ducendę à principio limitatus, declarat Cephalus *consilio* 273. *numero* 15. Quid in dote, puta est donata filia in 10. & postea augentur bona paterna, an debeat augeri dos dic vt notat Iason *Auth. res quæ, C. commu. de leg. numero* 27. *vers.* 6. *not.* Laur. de Pale. *in tract. quòd stant. masc.* 1. *p. numero* 16. *vers. sed an filia.* Quid in fideiussore, an teneatur de augmento, quòd non ad augmentum debiti principalis, Abba. *d. c. constitutum, sub numero* 7. *de fideiuss.*

l. Sicut vsumfructum. 13.

Paulus 2. *sent. tit.* 6. §. 30.

l. Cum talis. 14. & vlt.

Ferrar. in forma libelli seruitutis confessoriæ.

§. Cum autem. 1.

Area in qua messis trituratur, si non potest habere ventum, nisi ex vna parte, & aliquis ibi ædificet, prohiberi potest ædificans vltra Bart. qui ad hoc reputat istum §. singularem. Adde Angelum *in l. Imperator, D. de seruitut. vrb. præd.* Et Imol. *in l. si prius, in fin. D. de oper. noui nuntiatione.*

Tit. 35. De lege Aquilia.

Harmenopulus 2. *tit.* 6.

l. Dam-

l.Damnum.1.

Paulus 5.*ſententiarum* 3.§.*vlt.*

l.Legis Aquiliæ.2.

Gaill.2.*obſ.*c.12.

l.Ex morte.3.

Imbertus negat hanc legem ſeruari in Gallia.

l.Contra negantem.4.

Paulus 1.*ſent.titul.9* § 1.

l.De pecoribus.5.

Harmenopulus 6.*tit.*14.

l.De his quæ.6.& vlt.

Paulus 1.*ſentent.tit.* 15.§.1.

Tit.36. Familiæ erciſcundæ.

Paulus *lib.2.ſent.tit.*16.

l.Si non.1.

Actione familiæ erciſcundæ agitur ob res indiuiſas.

l.Vxor tua.2.

Romanus *conſ.*406.Valth.*libro* 2.*miſcell.* cap.36.

l.Aduerſus.3.

Vide l.*vlt.*D.*de crim.expil. hæred.*

l.ſi filiusfam.4.

Romanus *conſ.*291.

l.in ipſius.5.

Menochius *de arb.iud.libro* 2.*caſ.*121.

l.Ea quæ.6.

Mercerius *lib.*2.*opin.cap.*15.

l.ſi qua fideicommiſſorum.7.

Iudex diuidendæ hæreditatis de prælegatis cognoſcit.

l.Quotiens intra omnes.10.

Quid ſi pater diuidit in vita inter filios, Decius *conſ.*8.*vlt.col.*Oldradus *conſ.*8 Iaſ.*conſilio* 18.Fulg.*conſ.*90.

l.Inter filios.11.

Nou 118.cap.3.

l.Non ideo.12.

Diuiſio hæreditatis non requirit ſcripturam.

l.Certum.13.

Romanus *conſil.*406.Decius *conſ.*86.

l.Si familiæ.14.

Pileus *quæſt.*62.Romanus *conſilio* 503.*diligenter,in fine.*

l.Si diuiſionem.15.

Arbiter dari ſolitus eſt familiæ diuidendę cauſa.

* Cuiac.*ad* l.1.*ff.de pact.*

l.Filij patris.16.

Alexander *conſilio* 22.

l.Cohæredibus.17.

Decius *conſilio* 672.

l.Filiæ cuius.18.

Zoares à Ribyera *lib.* 1.*obſ.c.*33.reprehenſus à Cuiacio *lib.9 obſeru.c* 17.

l.Incerti.19.

Baldus *conſil.*445.*quidam partes.*

l.In familiæ.20.

Cohæres nomine proprio rem hæreditariam diſtrahens, quomodo teneatur, vide hic D.Gothof.

l.ſi cogitatione.21.

Vide Cuiacium *ad Nou.*22.

l.Seruum communem.22.

Vide Cepolam *caut.*132.

l.Licet pacto.23.

Cohæredum pactiones creditoribus non nocent.

l.Filium.24.

Oldradus *conſ.*113.*quæſt.*Signo.de Home. *conſ.*35.*caſus*,Petr. de Ancha.*conſ.*118.*ſi huic,* Baldus *conſil.* 69 *quidam, inſtit.parte* 3.*&* 318. *proponitur,parte* 5.*&* 217 *quæritur virum,parte* 1.Romanus *conſ* 277. Baldus *conſ.*328.*&* 217. Scripſit in hanc legem ex profeſſo Ferretus,& copioſè Corraſius,obiter Alciatus *libro 6 parad.*c.5.Charon.*lib.*2.*πιθανῶν,pag.*86. Vaconius *libro* 4.*declar.*59.

Latiſſimè hic per omnes præcipuè per recentiores,in repetitione ad hunc textum,& adde Modei Sabin.*lib.*4.*declar.*c.145.Bereng. Fernan.*ad* l.*in quartam*, cap. 3. *numero* 40.*& ſeq. D.ad legem Falc.& ibidem recentiores noſtri,num.*36.*&* 188.

l.Ex cauſa.25.

Cuiacius *lib.*13.*obſ.*cap.33.

l.inter omnes.26.& vlt.

In Gloſſ.verb.*vel indiciis.* Indicium quando eſt à remotis,per duos teſtes probari debet,ita communiter ſcribentes in iſta gloſſa quam reputant ſingularem hic. Adde aliam *in Authen.de teſtament.col.*8 quam ibi ad hoc ponderat Angelus. Et notat Imol.*in cap.ſicut elapſo. de ſimonia.* Bart. *in* l. *admonendi,in* 10.*col.de iureiur.* Bald.*in* l.*cùm à ſocero.Cod.de iure dot.Et in* l.2.*in princ. D. de excuſ.tut. &* l. *fin.D.de eo, quod met.cauſa.* Panorm.*conſil.*11. Oldrad.*conſ.*119.Ripa *conſ.*1. Curt. *conſil.*98. Rom.*conſ.*306.Zabar.*conſ.*149.Fulg.*conſ* 90. Panorm. *conſil.*105.

Tit.37.Communi diuidundo.

Oldendorp.*clas 4.act* 22.

l.Frater tuus.1.

Oldrad.*consi*.235. Petr.de Anch.*cons*.279.

l.si probatum.2.

Cuiacius 10.*obs*.26.

l.Ad officium.3.

Tot libellis opus est,quot sunt socij.

l.si maior.4.

Ad Gloss.1.quòd ex diuturna possessione præsumatur diuisio facta, dic cum gloss.esse communem opinionem, vt per Rip.*ad c.sæpe,num. 2. de restit.spoliat* Felin.*ad c.sicut,extra de sent.& re iudic*.Limita vt per Pract.Papien.*in for.libel.pro hered.vel re sing.diui.in glo. communiter,versi.sed pro declarat.prædictorum, num*. 5. & ad propositum glos. hic plura cumulat.Ias.*ad* L.1. C. *qui admit*.Alexand.*cons*. 92.*vol*.2.Dec.*consilio* 79.*de commu*.Iason *ad* l. *sciendum,numer* 1' *ff. de verbor.obligat*.Balb.*in tract.præscript.fol*. 27.*numer*.40.item diuturna præstatio facta ex mera liberalitate non producit obligationem, secundum Innoc. *ad c. cum ecclesia, de causa possess.& proprietatis*, nisi facta sit ad piam causam,ex qua quis obligatur. Marsil.*sing*.192.

¶Item diuturnitas tẽporis operatur,vt omnia præsumantur solenniter acta,latè per Mars.vbi limitat, & declarat *sing* 323.& 436.

¶Vbi Glos.in verb.*si maior*.Ista gloss.(quã communiter approbatam esse testatur Ias. *in* l.*sciendum,num*.18. D.*de verb.obliga*..) est singularis, quòd fratres per longa tempora bona separata possidendo, diuisio inter eos facta præsumitur. Plura ad hoc propositum cumulat Ias.*in* l.1.c. *qui admitti,&c*. Sed limita secundum Bald.hic,quando in fin.circa modum faciendę diuisionis inter fratres. Vide plura apud Bartolum *ad d.l.si maior*, Cepo.*cons*.22. Petrum de Anch. *cons*.149. Raph. Cum.*cons*. 80. Rom. *consilio* 205.Bald.*consilio* 396.& 47.Cuiac.*d.lib*.13.c.35.

l.In communione.5. & vlt.

Amplia,vt per Hippol.*sing*.9.Et limita nõ procedere in feudis. Nam non potest vnus solus prouocare ad diuisionem,si sunt vltra duos,nisi alij consentiant. Vide ibid.& Ias. *in l.si non sortem,§.si centum,D.de cond.indebit*. Oldra.*cons*.241. Cepol. *cons*.41.Dec.*cons*.265. Guter.*resolut.parte* 1.*cap*.58.

Titul.38.Communia vtriusque iudicij tam familię erciscundæ quàm communi diuidundo.

l.Diuisionem.1.

Decius *cons*.202.*vt præsens,parte* 1.

l.Etiam.2.

Panor.*cons*.92.*contra, parte* 1. *Et* 61.*in causa dicta,parte* 1. Et primò quod communitas, *parte* 2 & 44.*in præsenti,parte* 1.Petr.de Ancha.*cons* 67.*querela*, Bal.*cons*.365. *Si Vasallus, parte* 5.Fulg.*cons*.144.*syndici*,& 167.*visis*.

¶Sententia nulla potest de consensu partium approbari,vide Dec.*cons*.499.*ad fi.vers. vlt.non ob*.Paris.*consi*.46.*lib*.1.*num*.14.in materia de laudo inualido & nullo,quòd possit fieri per partes,vt valeat in vim pacti,Affli. *decis*.117.Rom.*cons*.173.*ad fin*.

l.Maioribus.3.

In diuisionibus subuenitur ei,qui est deceptus dolo aduersarij vel re ipsa vltra dimidiam iusti precij,Ioan.Bartol. Plot.*ad l.si quando,Cod.vnd.vi,num*.321.& *seq*.

In materia diuisionis,de qua Bald.hic.Ias. *ad* l.1.*D.si cert.pet.col*.4.*num*.39. vbi Rip.*numer*.70.Guid.Papæ *q*. 289.

Et si fuerit facta per vim, an possit retractari,vltra,Bald.ibi, Cot. *in memor.in verb. fortis*, Moder. Ancon.*in tract.de mercat.in tit. de spons*.4.*parte,vers.quæro igitur,num*.8.

Bart.*cons*.90. *dilecto*, Dec.*consil*.351.*in casu*, & 408.*in præsenti*,Bald.*consi*. 91.*facti,parte* 2. & 386.*proponitur,parte* 1.

l.si patruus.4.

Rom.*cons* 274.*dicta mater*, Guid.Pap.*cons*. 216.*ad* 1.Dec.*consi*.435.*in causa*,& 66.*de duobus*,Bald.*cons*.19.*casus,par*.1. Chassa.*consil*.57. *factum*,Zaba. *cons* 27 *orta lite*,Socin.*cons*.254. *visa*,& *consid*. Corn. *consil*.212.*videtur,part*.4. & 214.*in hac dicta parte*,& 98.*licet*.

l.De instrumentis.5.

Molinæus *de vsur.q*.83.*num*.628.

l.Si cum patruo.6.

Vide Ferrariensem in forma libelli in causa venditionis 37.

l.si fratres.7.

Romanus *consi*. 396 *in casu*,Dec.*consil*.187. & *pro tenui*.Oldra.*consil*.233.*perlectis*.

l.si inter vos.8.

Vide *l*.5.*supra familia erciscunda*, & *l*.45.*D. de pactis*.

l.Familiæ.9.

Diuiſio non cadit vbi non eſt communio.

l.ſcriptura.10.

Oldradus *con* 258.*innocen*.

l.Poſſeſſionum.11.

Ioan de Ana *conſi*.54.

l.illud.12.& vlt.

Bald,*conſi*.38.Soc.*conſi*.301.

Practica iudicandi in materia confinium, Bal.*in c de probat*. *optimè Campeg.*in tract. de dote,pag.5.num.1*.

Titul.39. Finium regundorum.

Paulus 2.*ſent.tit*.15.

l.Regionem.1.

Cuiacius *d.c*.35.

l.Succeſſionum.2.

Corne.*conſi.333.capio,parte*.1.

l.ſi quis.3.

Bald.*conſ*.420.*verba Principis,parte* 1.*&* 468.*qualiter,parte*.3 *&*376.*ſeq.par* .1.*&*445.*qualiter,parte* 5.*&* 286.*thema parte* 2.Iaſ.*conſ*.6.*ſpeculatiſſimè,parte* 1.

l.Si conſtiterit.4.

Bald.*con* 436 *ſtatuto,parte* 5. *&* 144.*præſuppoſito,parte* 1.Corn.*conſ*.213.*viſo te,parte*.4.

l.Quinque pedum.5.

Charon.*libro* 3.*ver ſſ pag*.163.Nicol. Valla, *de reb.dub.tract*.8.Crinit.*libro* 25. *de hone.diſc*. c.4.eam repetit And.Alciat.

l.Cunctis.6.& vlt.

Panor.*conſ.in q.parte* 2.

Tit. 40. De conſortibus eiuſdem litis.

l.Exploſis.1.

Sidonius 4.*epiſt*.

l.Commune.2.& vlt.

In gloſſ.in verbo *cauere*.Nota iſtam gloſſ. quæ ſecundum Bald.communiter hic allegatur, quòd exceptio dilatoria poteſt opponi poſt litem conteſtatam,quando de nouo euenit.Adde text.& gloſſ.*in c.inſinuante,de off.de leg*.Abb.*in c.cum M.de conſtit*. Et iſtum textum quòd conſors pro conſorte admittatur.

¶Limita, vt per Apoſt. *d. c. cum M. inter* quæ limitatio cõmuniter allegatur,vt procedat poſt litẽ conteſtatam, & hoc per illum tex.Tamẽ iſte tex.videtur probare cõtrariũ. Nam hic dicitur conſortem admitti poſt litem ordinatam. Lis autem ordinata dicitur, oblato libello antequam conteſtetur, iuxta not.*in* l.1.*qui dare tut.& cur.poſſunt*.Et ad iſtã gloſſam adde,quod in ſimili habetur, quòd exceptio contra perſonam teſtis non poteſt opponi poſt publicationem.Et tamen fallit, quando talis exceptio comperiretur de nouiter,vt in c.*præſenti,de teſt b*. Et Bald. *in* l.*ſi quis teſtib*.Ea enim,quæ de nouo emergunt, nouo egẽt auxilio,l.*de ætate,§.ex ea, D.de in terrog.act*.

¶Iſtam tamen Gloſſam limita non procedere,quãdo talis exceptio obuenit facto volentis eã opponere,vt per Alex.*in* l *naturaliter,§.nihil,D.de acquirenda poſſeſſione*.Et an& quando cõſors eiuſdem litis admittatur pro conſorte,ſine mãdato. Adde Felinum *in d.c. cum M*.4.*col.verſ.in glo*.1.Adde quòd exceptio ſuſpicionum Iudicis licet ſuperueniat poſt concluſionem in cauſa, tamen non poterit opponi Abb.*in c.cum dilect*.5.*col. verſ.ſed circ. de ord.cog*.

*Maſuer. *in pract.f r.tit*.2.*de dilat.n*.17.*pag*. 37.

Tit.41.De noxalibus actionibus.

l.ſi ſerui.2.

Panorm.*conſ*.19.Romanus *conſ*.4.

Statutum diſponens ſuper eo, ſuper quo diſponit ius commune,interpretatur ſecundum ius commune,& reſtringitur ne ſequatur abſurdum,vide Alexandrum *ad* l.*inter cætera,numero* 5.*de liberis & poſth*.Paul.de Caſt. *ad* l.*fin*. §.*in computatione,in fin.c.de iur. delib*. vide Angelum,qui infert ad ſtatutum *conſilio* 6.*lata ſententia*,quem ſequitur Iaſ.*ad* l.1.*numero* 22.*D.de leg*.1.*licet*.Alex.&Soc.*ibidẽ contra,& nouiſ*.Hercul.& Soc.Iun.7.*colum*.

l.ſiue ſeruum.3.

Cuiacius *libro* 5.*obſ*.c.40.

l.ſi ſeruus.4.

Nota hic quod raptus crimen publicum eſt.

l.ſi tibi.5.& vlt.

Cuiacius 6.*obſ.c*.2.

Tit.42.Ad exhibendum.

Oldendorp.*claſ*.3.*act*.1.

l.Si dominium.1.

Cuiacius 9.*obs.c.7.*

l.Si criminis.2.

Persona exhibenda est interdum ratione criminis.

l.Non ignorabit.4.

Ibi Glossa *in verb.f. iss* .Nota quando editio scripturę petitur officio iudicis ex tit.de edẽdo, necesse esse quòd scriptura sit penes eum,à quo petitur tempore litis contestatę. Et de hoc etiam est textus *in l.fi.iuncta glossa, de fid.instru.* Et si aduersarius diceret,se perdidisse,an sufficiat sacramentum,vide Alex. *cõ lio 199.in 2.vol.*Et de materia istius legis, vide Cast.*in l.publicatis,in fi.de testibus.*Et ibi per Alexandrum & alios,vide Aretinũ.*cons.* 219.Romanum *cons* 329.

l.Ad exhibendum.5.

Nota hic de Modestino, de quo meminit *l.vl.* ℨ.*de mun.& honor.*

l.Instrumenta.6.

Cumanus *cons.42. vi'o processu,* Cuiacius *d. c.35.* Nota hic quod inuasor instrumẽtorum criminaliter accusari potest &ciuiliter ad exhibendum.

l.Si res tuas.8.

Exhibitio rerum commodatarum peti potest.

l.si ex quocumque.9. & vlt.

Instrumentum condicere potest naturaliter liberatus.

Tit.43.De aleatoribus.

Legem de alea latam fuisse testatur Cicero,Philippica secunda.

l.Victum.1.

Am.Marcel.*cap.28.*Cicero *d.2.Phil.*Cuiacius *cap.32.de diuers.temp.*

l.Constitutio.2.

Alea vitiosa est, vnde ait Seneca, Aleator quanto est in arte melior, tanto est nequior.

l.Alearum.3.

Pius *annotament.posterioribus cap.12.*Alciat. *libro 1.preterm.*Turneb.*lib.2.aduers. c.33* Cuiacius *lib.11.obs.cap.20.*Menoch. *de arbit.iud. cas.399.& 400.*Rainaldus Corsus *libro 3. indagat.cap.11.* Constantius Landus *enarrat. in tit.de iustitia & iur.capite 6.*Clarus, §. *ludus, per totum,* Benedictus Capra *in regul. concl. 86.*

Tit. 44. De religiosis & sumptibus funerum.

Paulus 2 *sent.tit.21.de sepulchris & lugendis.*

l.si vi fluminis.2.

Anniuersaria sacrificia quo fini olim fierent,notat Plutarchus in Antonino.

l.Inuito.2.

An res sacra vendi possit, vide Rip.*in l.6. D.de pactis.*

l.Legatum.3.

Legatario legatum petere licet cum expensis.

l.si sepulchrum.4.

Dom.de sanct.Gemin.*cons.32.pro examinatione.*

l.Militis voluntatem.5.

Paul.*ad 5.sent.tit 5.*§.10.Mynsing.5.*obs.c.79.*

l.Monumentorum.6.

Sepulchri inscriptioni fides nõ adhibetur, *d.l.*vide gloss.*in verb.patrum,in cap.quanto,de iureiur.* vbi loquitur de monetæ inscriptione.Et quod literis scriptis in marmorib⁹ antiquis sit danda fides,Bal.*cons.345. incip.an patronatus* & quid de libris censualibus,Abbas *cons.101.& 105.*& quid de libris ecclesiæ,an faciat fidem,Dec. *cons.146.col 6.* & ad omnia prędicta per scribentes,*in c.cum causa,ext.de probat.*Forcat.*Necyom.dial.* 1. Negant autem quidã publicè incisa in ęs,vel in marmor fidem non facere,qua de re vide supra.

l.statuas.7.

Oldrad.*cons.228.quod fratres.*

l.ius familiarium.8.

Coniunge *l.2.in fine,ℨ.eod.*

l.Locum quidem.9.

Quid sit locus religiosus,vide Cuiac. *lib.* *obs.c.37.*

l.si necdum.10.

Concordat *l.1.& 2.C.de cadauer.pun.*

l.Obnoxios.11.

Iure Gallico hæc lex seruatur,teste Rebuffo *in proœm.const.num.54.& 55.*

l.Mortuorum.12.

Paul.1.*sent.tit.21.*§ 2.*& l.6.C.Th.de sep.vio.*

l.ius sepulchri.13.

Coniunge *l.7.& 8.D.hoc tit.*

l.Nemo.14.

Prat.*de veteri iurisprudentia,pag.244.& seq.*

l.Nul-

l.Nullo 15.& vlt.

Huius vectigalis meminit *l.37. D.de hoc tit*

CODICIS LIBER quartus.

Tit.1.De rebus creditis & iureiurando.

PAVLVS *lib.1.sen.tit.2.*Harm.*li.1.tit.7.* Ferar. *in forma iuramenti, quod præstatur à parte parti,*6.Old. *class.1.act.9.*

l.Causa iureiurando.1.

Paulus 2.*sent.*1.§.3.Harm.1.*tit.7.*

l.iurisiurandi.2.

Ioan.Robert.*lib.2.sent.iur.*c.20.Cuiac. *lib.2.obs ca.19.*Menoch.*de arbit.iud.lib.2.cas.*319. Aul.Gell.*li.7.*c.18.Torel.de Prat.*cōs.*41.*n.*2.

l.in bonæ fidei.3.

Pet.de Anch.*cons.*385.Rom.*cons.*292.*&* 251.

*Vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.*1.c.15.

l.Si ad excludendam.4.

Pupillo non defertur iuramentum,nec is etiam defert.Harmenopulus *lib.1.tit.7.*

l.Cum etiam.5.

Ad faciliorem huius legis intellectum,vide Cuiacium *libro 3.obs.c.27.*

l.Cum proponas.6.

Nota hic quod iusiurandum deferri potest super causa status.

l.Nec filius.7.

Decius *cons.58.& pro tenui.*

l.Actori.8.

Vandus *lib.1. quæst.iur. quæst.13.* An autem ex iuramento nascatur actio in factum,vide Oldendorp.*class.1.act.9.*

l.Delata.9.

Vide Paulum *libro 2.sent.tit.1.§.2.*Cuiacium 4.*feud.36.folio* 548.

l.in actione.10.

Iurare tenetur vel saltem referre,cui defertur iuramentum.

l.Si quis iusiurandum.11.

Baldus *consilio*170 Iason.*con.*85.Socinus *con.*184.*difficilis.* Nota autem hic quod per appellationem suspenditur sententia.

l.Generaliter.12.

Romanus *cons.*290. Fulg.*consilio* 145. vide *lib.2.feud.tit.*58 Roland.à Valle *consilio* 52.Anchoran.1.*quæst.55.numero* 8.

*Explicatur hæc lex à Fachineo *controuersiarum iuris lib.*1.c.17.Ab Antonio Fabro *lib. de error.pragmatic.decad.*19.c.2.

§.sed iuramento.1.

Mynsing.1.*obseruationum,*c.13.optimè autem notat hic Salycetus posse iurari appellatione pendente.

§.Sin autem.2.

Sententia emendata nō parit dispendium.

§.siue autem.3.

Balbus *decis.*8 vide Glos. *in c.1.de his quæ vi metúsve.*

§.His de præsentibus.4.

Menochius *de arbit.iudic.cas* 228.Mynsing. *libro* 1.*obs.*c.1.

§.in omnibus.5.

An iuramentum iudiciale prætextu testamenti retractetur,vide Rom.*sing.97.*

§.similique.6.

Cuiacius *lib.20.obs.c.3.*

l.Cum quis.13.& vlt.

Bart.*cons* 90.Rom.*cons.*350.Dec.*consil.*424. Rom.*cons.*102.Forcat.18.*cupid.7.N.*

Tit.2.Si certum petatur.

Harmenopul.*lib.3.tit.5.*Oldendorp.*class.4. act.17.*

l.Neque.1.

Obligatio personalis non sequitur fundū & prælegatum. *vt l.1.§.si hæres,D.ad Trebell.* nec transit etiam instantia contra successorem vide quinque fallentias per Soc.*reg.339. vel 277.incip.obligatio personalis,*Bal.*cōs.*87.*&* 57.*&* 237.Rom.*cons.*189.

Qui pecuniam alienam suo nomine credit,sibi stipulando ius quærit.

l.Quamuis.2.

An stipulatio sequens nouet actionem,quę oritur ex numeratione,vide hic Glossam.

l.si absentis.4.

Panorm.*consi.*88.*videtur,parte* 1.Dec.*cōs.*58. Panorm.*cons.*81.*videtur,parte* 1.vide Cuiac.*li.* 5.*obs.cap.29.*

Papon.1.*notar.cap.de prest.*

l.si non singuli.5.

Bald.*cons* 5.Roman.*consil.* 114.Baldus *con.* 393.*parte* 3.Molinæus *quæst.7.de vsur.nu.*132. *& seq.**Pap.1.*notar.c.de prest mutu.*

Si ex pretio.6.

Bald.*consi.*268.*sciendum,parte* 3.Cuman.*cons.* 160.Bad.*cons.*142.*parte* 5 Nouam autem huius legis interpretationem adfert Paponius *lib.3.notar.c.9.*

l.Non vnde.7.

Bald.*cons.*249.*super libris, parte* 1. & 298.*hac materia, parte prima*,Molin.*de vsur.quæst.*23.*n.* 229.*quæst.*86.*num.*559.& 561.*cum seq.*

l. Si pro mutua.8.

Paulus 2.*sent.tit.*14.§.2. Quis huius legis sit sensus,declarat hic D.Gothof. *Papon.1.*notar.* c.*de prest mutuel.*

l. Cum te. 9.

Cumanus.*consil.*172.Fulg.*consil.*209.Baldus *consi.*262.*quia plenè,parte* 5.Dicitur autem hic quod in eodem libello potest quis agere,partim suo nomine,partim alieno.

l. Eo quod.10.

Oldradus *cons.*174 *thema.*Nota hic quod in vno contractu possunt contineri plures obligationes plurium personarum.

l.incendium. 11.

Bald.*cons.*348.& 65.Cumanus *consil.*185.Oldradus *consil.* 221. Molinæus *quæst.*8. *de vsuris, num.*134.

l.Si in rem.12.

Qui pro alio soluit etiamsi sit eius correus, potest ab eo repetere.

l. Eum qui.13.

In mutui obligatione consideratur quid contrahentes inter se egerint.

l.Mutuę pecuniæ.14.

Non obligatur ex mutuo qui vt testis subscribit.

l.Non aduersus.15.

An creditor cogatur crediti nomine relicto debitore, experiri aduersus debitorem debitoris, vide hic D.Gothof.

l.Quisquis.16.

Aciat.*libro* 4.*dispunct.*c.22. vide quædam in in hunc locum apud Cuiacium *Nou.*8. Cicero *libro de Orator.*

l Super chirographariis.17. & vlt.

Panorm. *consil.*53. *attingendo, parte* 2 Cuiac. 16.*obs.*c.14. vide in hunc locum elegātissimè Harmenop.*libro.*1.c.6.

Auth.sed nouo iure.

Nota hic quod maior solemnitas requiritur in contractu in vrbibus quàm ruri.

Tit.3.De suffragio.

Ad hanc Rub. vide Alciat. *lib.*2.*paradox. c.* 14.& *lib.*4. Amnia.*lib.*22.vide Cuiacium hic, & Duar.2.*disp.cap.*21.

l.si qui.1.& vnica.

Duaren.*libro* 2.*disput.cap.*21.Ioann.Robert. *d.l.*2.*cap.*21.Bart.*consi.*65.Alex.*consi.*109.Fulg. *consil* 42.*transversi*,vide *l.*1.C.*Theodos. hoc eodem titul.*

§.Etsi quid.1.

Vide Vincentium Lirinensem aduersus profanas.

§.Quod si prædia.2.

August.*epist.*129 & 158.Cassiod.*7.variar.*

§.Quod si quis.3.

Ferrar. *in forma sequestri. 9. versiculo sapiens vir.*

Quomodo accipiatur hæc vox,declarat Alciat.*lib.*2.*parerg.c.*26.

Tit. 4. De prohibita sequestratione pecuniæ.

Corras.*lib.*3. *miscell. cap.*2. vide Ferrarien. *in forma sequestri*,adde Rebuff.*tom.*3.*tract.*Papon 8.*arrest.*10.

l.Quotiens.1.& vlt.

Ioan.Robert.*lib.*1.*senten.iur.cap.*5.Dec.*cons.* 125.& 366.Roman.*cons.*312.*circa*.Cur.*cons.*60. Zabarel.*consi.*145.*quidam.*

Tit. 5. De condictione indebiti.

Formulam huius actionis, vide apud Oldendorpium *class.*6 *act.*6.

l.Pecuniæ.1.

Corras. *lib.*2.*miscell. cap.*7. Pilæus *quæst.*141. Dec.*cons.*350. & 318. Fulg. *consil.*69. *viso toto*, Molinæus 16 *de vsur.q* 16.

l.Si citra.2.

Decius *cons.*350. & *consilio sequenti.* Soluit, qui delegat, ideóque vt indebiti soluti, ita indebitè delegati condictio est.

l.Cum & soluta 3.

Nota hic argumentum à maiori ad minus.

l.Ea.

l.Ea quæ.4.

Paulus 1.*sent.19.§.vltimo*.

l.Si à patre.5.

Vide Cuiacium 8.*obser.cap.9*.

l.Si per ignorantiam.6.

Debitor nõ auditur si dixerit malè se conueniri.

l.Fideicommissum.7.

Loquitur hæc lex de ignorantia iuris,non autem facti.

l.Creditoris.8.

Soluentem non liberat, qui soluit falso procuratori.

l.Indebitum.9.

Oldradus *consilio* 116 *natura*. Dominus soluens ex contractu falsi procuratoris, contractum eius approbat.

l.si quis seruum.10.

Molinæus *de diuid. & indiuid. parte 2.num.* 136.Cuiacius *libro* 8.*obs.cap.35*. Dubitans non donat.

l.Pro dubietate.11.& vlt.

Decius *consil.267.non excedit*. Nota autem hic quod non præsumitur transactio nisi probetur.

Tit.6.De condictione ob causam datorum.

Clarus 4.*sent.* §.*donatio,q.vlt.* Oldend.*classi.* 6.*act*.4.

l.Pecuniam.1.

Decius *cons.350.visis,& 151.in casu.* Deficiente causa ad effectum producendum necessaria,deficit effectus.

l.si(vt proponis.)2.

Pacto resoluto oriuntur condictiones ob causam dati.

l.Ea lege.3.

Forcat. *in Cupid.iurisp.c.13.* ad hanc legem melius quàm ad cæteras scripsit Ioannes Sichardus,Pilæus *quæst* 68.Panorm.*consi.91.*Oldrad.*cons.160.& 159.* Panor.*cons.3.* Bald.*cons.* 482.*magnifici,parte* 1.

l.si cùm exiguam.4.

Cautio eatenus condici potest, quatenus pecunia non est numerata.

l.si militem.5.

Sarmientus *libro 2.select.cap.3*.

l.Cum ancillam.6.

Ex hoc textu,collige regulam quod perfecta donatio reuocari non possit.

l.si repetendi.7.

Dec.*cons.168.*Baldus *cons.381.* Panorm.*consi.* 101.& 93.Romanus *consi.417.in proposito*.

l.Dictam legem.8.

Cornel.*consi.349.in hac parte* 1.

l.si liber.9.

Cuiacius 2 *feudor.23.in fine*.

l.Pecuniam.10.

Vide *l.5.D.de condict.causa data*.

l.Aduocationis.11.& vlt.

Pilæus *q.54.& 71*.

Tit.7.De condictione ob turpem causam.

Oldendorp.*class.6 act 7*.

l.si ex cautione.1.

Nota hic quod promissum ex causa turpi peti non potest.

l.Cum te propter.2.

Vide *l.128.D.de reg.iur.*

l.Quod euitandi.3.

Robert.*dicto lib.1.cap.10*.

l.Quotiens.4.

Corrasius *d.cap.7*.

l.Mercalem.5.

Nota hic, aliquem non audiri allegantem turpitudinem.

l.Eum qui.7.& vlt.

An fur teneatur de re furtiua,etiam extincta,vide hic D.Gothofred.

Titul.8. De condictione furtiua.

l.Præses.1.

Baldus *consi.329.quidam,parte* 4.

Tit.9. De condictione ex lege,& sine causa,vel iniusta causa.

Oldendorp.*class.6.act.5.& act.7*.

l. Licet. 1.

Emanuel Costa *libro 2. select. ca.* 15. Vvaltherus *libro 2. miscell. c.* 37. Baldus *con.* 250. *in quaest. prima parte.*

l. Dissolutae. 2.

Baldus hic legem hanc optimè explicat.

l. Mala fide. 3.

Robertus *libro 2. sentent. iur. cap.* 15.

l. Si non est. 4. & vlt.

Chirographum non numeratae pecuniae condicitur.

Tit. 10. De obligationibus & actionibus.

l. Data. 1.

Ludouicus Romanus *cons.* 374. *praesens est,* Zasius *libro 2. sing. respon. cap.* 5. Cuiacius *libro 2. obs. cap.* 31. *& ad Nou.* 134

*Antonius Faber *lib.* 12. *Coniect. cap.* 2.

l. Nominibus. 2.

Quae sit huius legis ratio, collige ex *l.* 1. *ff. e.*

l. Ob causam. 3.

Peckius *cap.* 4. *de iure sistendi, num.* 17.

l. Bonam fidem. 4.

Cuiacius 8. *obs. cap.* 14.

l. sicut initio. 5.

Sicut ab initio sunt voluntarij, & ex post facto necessarij, d l. & sic affirmat Archidiac. *in c. de forma* 24. & Bald. *in l.* 1. *numero* 124. *ff. de rerum diuis. & in l. cum Archimed. in fine, C. vt in possess.* Socin. *cons.* 286. *visa pro testa.* vide Dynum *in l. quod semel placuit, extra de reg. iur. Ita Renuntiare, &c.* Renuntiare feudo vassallus non potest inuito domino, cum eius fauore introductum sit, vt hac lege.

l. Si in solutum. 6.

Forcat. *auiar. cap.* 6. *num.* 5.

l. si à creditore. 7.

An mandatum remunerandi re integra morte mandantis finiatur, vide hic D. Gothofredum.

l. si quidem. 8.

Romanus *consi.* 298. *circa.*

l. Nimia credulitate. 11.

Benedict. Cap. *in reg. concl.* 75.

l. Ob aes alienum. 12.

Raeuardus *libro 2. Variar. cap.* 18. *& ad leg.* 12. *tabul. cap.* 8. Rodor. Xuares *sub titulo de los gouiernos,* Aul. Gell. *libro* 20. *cap.* 1.

l. Eum cui. 13.

Molin. *de vsur. q.* 36. *num.* 27.

l. Est in arbitrio. 14. & vlt.

Oldendorp. *tract. de iure sing. cap.* 6. ibi de priuilegiis fideiussorum.

Auth. sed hodie.

Nota hic multas leges restringi, quae nimis generaliter traduntur.

Tit. 11. Vt actiones & ab haeredibus, & contra haeredes incipiant.

Cuiacius *libro* 3. *obs. cap.* 34.

l. Cum stipulationes. 1. & vnica.

Bartolus *consilio* 212. *promitto,* Francisc. Curtius *cons.* 81. *viso,* Cumanus *cons.* 141. Oldradus *consil.* 114.

Titul. 12. Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur.

l. Ob maritorum. 2.

Ripa *consi.* 1. *tit. de legi. numero* 27. Bartolus *consi.* 209. *v. so processu,* Bald. *consil.* 514. *ad euidentiam partis.* *vide *l.* 4. *§.* 2. *ff. de off. procons.*

l. Cum te possessiones. 3.

Nota hic casum in quo maritus pro vxore fideiubere potest.

l. Cum te ideo. 4. & vlt.

Panor. *consil.* 87. *dico, parte* 1. Decius *consi.* 21. *viso.*

Auth. sed omnino.

Qua actione teneatur, qui personam aut res alterius indebiti arrestari fecit, vide Peckium, *cap.* 18. *de iure sistendi.*

Titul. 13. Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel seruus pro domino conueniatur.

Ad hanc Rubricam, vide Cottam *in verbo restituere,* & Caepol. *caut.* 245. *cum seq.*

l. Neque

l. Neque ex eius. 1.

Decius *conſ.359. in cauſa*, Dom. Pet de Anch. *conſ.73. viſis*, Iaſon. *cōſ.113. circa* 1. *parte* 1. Fulg. *conſil.50. quidam.*

Auth. Habita.

Noua eſt Friderici conſtitutio *habita* & in gloſſa in verbo optione in fine. Si ſtudioſus, qui habet fori electionem, ſemel elegerit, an poſſit variare. ſed nunquid priuilegium iſtud datum ſtudioſo, vt poſſit conuentus eligere forum locum habeat quando agit. Vide Sali. hic in 4. notabili, *in verbo quare.* Priuilegia quæ dantur ſtudioſis, procedunt contra non ſcholares, ſecus contra ſcholares, niſi reſpectu fori, Dec. *ad* c. *in præſentia, nu.173 extra de probat.* & ibi quod vbi ſtudioſi habent plures iudices, vno electo, poſſunt nihilominus mutare, ſi tamē non fiat niſi ſemel, Iaſon *ad* l. *edita, n.27. C. de eden.* & ſi reſcriptum impetretur de alio iudice, non facta mētione de qualitate ſcholaris, non valet, Decius *ad* c.1. *extra de reſcrip. n.59.* Et nota hic, quod ſtudioſus debet comparere coram ſuo iudice. Amplia, quod ſi à Prætore citaretur, non teneretur cōparere, Dec. *ad* c. *cum ordinem ſi. n.18. extra de reſcript.* Iaſon *ad* l. *& ſi Prætor, n.6. D. de offic. eius.* Adde priuilegia hic conceſſa, habere locum in ſtudioſis Grāmatices, Rhetorices, & huiuſmodi. Addo *ad* §. *item Roma, num.4. Inſt. de excuſ. tutor.* Declara hunc textū, vt per Barb. *in tract. de præſtan.* Car. 2. q. Baſil. 1. *parte, num.8.* Abb. *ad* c. *ſi diligenti, col. pen. num.25. & 28. de for. compet.* Dec. *ad* c. *cæterum, nu.26. de Iud.* & de priuilegiis ſtudioſorū, habetur latiſſimè per Petrum *Rebuffum, qui hanc Authenticam copioſiſſimè elucidauit.

¶ Ad Gloſſ. fin. in ſi dum dicit, quod appellari poteſt à ſententia eius, qui competentē ſe dixit, Rom. *ſing.130. ſi index*, Dec. *conſi.160. numero 3.*

Tit. 14. An ſeruus pro ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur.

Coniunge l.146. *ff. de reg. iur.*

l. Creditoribus. 2.

An libertus poſſit conueniri ex contractu in ſeruitute facto peculio & legato, vide l.1. §.10. D. *de dote præleg.*

l. Promiſſæ. 3.

Pecunia ob libertatem promiſſa, petitur per actionem in factum.

l. Licet. 4.

Serui delictum quod non parit actionem in ſeruitute, parit in libertate.

l. Si vt allegas. 5.

Non tenetur ſeruus, qui coluit prædia dominica etiamſi liber factus fuerit.

l. Siue ſerui. 6. & vlt.

Seruus liber factus non tenetur ex delicto in dominum commiſſo.

Tit. 15. Quando fiſcus vel priuatus debitoris ſui, debitores conuenire poſſit, vel debeat.

An fiſcus habeat actiones vtiles in debitorem ſui debitoris, vide hic D. Gothof.

l. Propter æs.

Quæ ſit huius legis ratio, vide *Nouell.52. cap.1.*

l. Si in cauſa. 2.

Quod non eſt controuerſum ſolet prius capi.

l. Si debitum. 3.

Huius legis ſenſus petendus eſt eſt *ex* l.4. *j. eod. tit.*

l. Non prius. 4.

Exactor publicorum tributorum excutit, & exigit.

l. inſolutum. 5. & vlt.

Vide l.6. *C. de oblig. &* l 7. *j. de hæred. vel act. vend.*

Tit. 16. De hæreditariis actionibus.

Quæ dicantur hæreditariæ actiones, notat hic D. Gothof.

l. Pecuniam. 1.

Forcat. *Necyomant. dial.64.* An creditor ſuccedens pro parte debitoris omne debitum amittat, vide hic D. Gothof.

l. Pro hæreditariis. 2.

Bald. *conſ.194.* Rom. *conſ.189.* Dec. *conſ.337.* Quis huius legis ſit ſenſus, vide eundem hic.

l. Hæredem. 3.

Loquitur hæc lex de actione, de dotē.

l. Sub prætextu. 4.

An ætas minor debitoris auferat ius agendi creditori, vide Doct. hic.

l. Vt debitum. 5.

Nota in hac lege præpoſteram ſcriptionem non nocere in teſtamentis.

l.Si adulta.6.

Cuman.*conf.*133 iunge *l.*19.*in fine*, *D.de reg. iuris.*

l.Creditores.7.& vlt.

Romanus *conf.*189.& 254. Decius *conf.*387. Qua actione creditor aduersus debitorem hęreditarium agere possit, vide hic D. Gothofredum.

Tit.17. Ex delictis defunctorum in quantum hęredes conueniantur.

Huc refert quod Clarus ait *lib.*5.*sent.*§.*vlt.* q.86.& *seq.*

l.Post litis.1.& vnica.

Lud.Bolog.*conf.*8.Cuiac *ad l.*16.*in fine*, *D. de eo quod met.cau.*

*¶Explicatur hæc lex à Petro Rebuffo.

Titul.18. De constituta pecunia.

Paulus 2.*tit.*2.§.13. Harmenopulus *libro* 1. *tit.*3.

l.Si pro alieno.1.

Harmen.*lib.*3.*tit.*6.

Auth.Si quando.

Bald.*conf.*93.Rom.*conf.*186.

Ex ista Authentica habes, quòd impersonalitas ex parte promittentis vitiat obligationem. Adde, quòd secus ex parte stipulantis, Bart.*in l. stipulatio ista*,§. *si quis ita*, D.*de verb.obligat.*Et Dec.*conf.*83.vbi extendit etiā in libello. Testis autem loquens impersonaliter, improbat Dec.*consil.*94 si respōsum sit impersonaliter stipulanti, an vitietur stipulatio. Vide Alciat.*lib.*2.*parerg.c.*26. De particula &, & *aut*, vide hic D.Got.

l.Receptitia.2.

Fulg. *conf.*209. Corn.*conf.*229. *licet*,*part.*4. Aulus Gellius *lib.*16.*cap.*6. De argentariorū officio, vide Cuiac.*ad Nou.*136.

l.Diui Hadriani.3.& vlt.

Paulus 1.*sent.*20.§.*vn.*

*Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib.*11.*Coniecturarum cap.*20.

Tit.19. De probationibus.

Duaren.*lib.*1.*disput.cap.*27.Harmen.*libro* 1 *cap.*2.

l.Vt creditor.1.

Alex.*consil.*79.*visis*, *parte* 4.Roma.*conf.*419. *in primis*.An reus suam exceptionem probare debeat, vide hic D.Gothof.

l.Possessiones.2.

Petitori possessionis non ei qui possidet onus probandi incumbit.

l.Ex persona.3.

Fulg.*conf.*178. Cuman.*conf.*8.*duo erant*. Alciat.2.*præsumpt.*25. Hanc autem legem transpositam esse quidam aiunt.

l.Proprietatis.4.

Dec.*conf.*146.Petr.de Anch.*conf.*310. Fulg. *conf.*145.Pithœus *ad fragment. iurifcon.pag.*76. Nota hic quod dominium probari potest testibus & instrumentis.

l.Instrumenta.5.

Panor.*consil.*54. Romanus *consil.*318.& 373. Decius *conf.*94.Cumanus *conf.*136.Romanus *conf.*291.

l.Rationes.6.

Panorm.*consi.*54. & 21.& 34 Ioann.de Anach.*conf.*53.Socin.*cōf.*295.81.Guterius 2.*parte resolution.cap.*6.Cuiacius *in Nouell.*48.*ca.*1. *in fine*.

Auth.Quod obtinet.

Rom.*conf.*205.

l.Exemplo.7.

Panorm.*conf.*61.*videtur*,*parte* 1. & 21.*videtur*,*parte* 2.

l.Frustra.8.

Probationes non extingūtur à reo, sed ab actore.

l.Cum te minorem.9.

An qui de ætate excipit, eam probare cogatur.

l.Neque natales.10.

Panorm.*conf.*64.*venio*,*parte* 1. Roman.*conf.* 292.*sicuti*,& 41.*in primis*.Roland.à Vall.*conf.* 1.52.*num.*12.& 913.

l.Si scriptum.11.

Nota hic apud quē agatur de hæreditate.

l.Cum res.12.

Dec.*conf.*222.*non patitur*,Bartolus *conf.*209 *viso processu*, Bald.*conf.*185. *punctus*,*parte* 1.& 29.& 486.

¶Vbi Gloss.in verb.*vacuam*.Simile in pręcedente fuisse translatum in eam possessionem per cōstitutū, not.debet probare, quod constituens

constituens possidebat. Vide Angelum, *post Gloss num.3. instruct. in fin. de acquir. poss.* vbi Bal mel. Ang *in* l. *nunquam, inf. de dona.* Lanfranc. *in repetit.* cap. *quoniam, extra de probat. in verb. testes, vers.3. venit proband.*

¶Ad istam Glossam, in verb. *vacuam*, vide Castr. *consil.* 941. Et Alex. *consil.* 11. *vol.*4.

l. Non epistolis. 13.

Panorm. *consi.* 54. *&* 29. *firmiter*, Rom. *consi.* 255. Consanguinitas quomodo probetur, vide Hartmannium 2. *pract.* 13. *obs.* 1.

l. Non nudis. 14.

Brisson. *lib.*1 *select.* c 5. Panormit. *cōs.* 105. *ex processu, parte* 1. Oldr. *cons.*258. *&* 172. *quia omnes*, Dec. *con.* 54. *in causa*, Ias. *consilio* 106. *specta, parte* 1. Filiatio vt probetur, vide l.5. *infra de testam.* l.26 *supra de transact.*

l. Vis eius. 15.

Harman. 2. *pract.* 13. *obs.* 1.

l. Siue possidetis. 16.

Bald. *cons.* 486. *quidam, parte* 1. vide Alciat. 2. *præsumpt.* 20. *&* 2. *præsumpt.* 27.

l. Matrem. 17.

Dec. *cōs.* 623. *in casu*, Baldus *consilio* 106. *cum peteretur, parte* 1.

¶In tempore fundanti intentionem suam onus incumbit tempus probandi. *Adde l. eum, D. de neg. gest.* Clem *fin. de rescr. cum gloss.* Scribentes *in* l. *testium, Cod. de testibus.* Bart. *in* l. *non solum, § sed vt probari, D. de operis non. nunciat.* vide l.10. *sup. eod. &* l.22. *inf. hoc tit. &* l.17. *inf. de liber. cau.*

l. Cum precibus. 18.

Baldus *cons.* 265. *creditor, parte* 1.

l. Exceptionem. 19.

Pet. de Anch. *cons.* 322. *visa.*

¶ Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestatam. Limita, vt per Socinum *in reg.* 167 *&* 171. *incip. exceptiones.*

Auth. At qui semel.

Roman. *cons.* 479. in eo Pet. de Anch *cons.* 322. *visa*, Rainal. Corf. *lib.*2. *indaga.* c.6. Aurpachus *lib.*1. *allega.* c.4. vide quæ notaui *in* §. *Quia verò, in Auth. de testib.*

* In hanc Auth. extat Michaelis Crassi Pomerani repetitio.

l. si de possessione. 20.

Romanus *cons* 346. *in hac causa*, Petrus de Anchar. *cons.* 133 *circa.*

l. Ad probationem. 22.

Oldr. *cons.* 316. *breues*, Dec. *cons.* 162. *in causa.*

¶Res empta per alium eius nomine de pecunia mea, non est mea, sed ementis, l. *ex ea, supra de rei vend.* Sed vide 6. fallentias positas per Socin. *regul.* 425. vel melius 343. *incip. res empt.*

l. Actor. 23.

Ista Lex est canonizata, *in capite accusator, 6. quæst.* 5.

¶Ad istam l. aliquos modos probandi negatiuam, vltra communes, vide Ias. *in* §. *item in fraudem, Instit. de actionibus.*

¶Adde quod testis, qui deponit super mera negatiua non coarctata, loco & tempore præsumitur deponere falsum, & deponit falsum, l *si quis alium*, §. *docere. ff ne quis eum.* Et ibi Ang. Sed tu vide Alexan. *in l.*2 *ff. qui quisquam, in d.* vbi aliter loquitur, & de modo probandi negatiuam in his, qui in affirmatiua per scripturam probatur, vide Ias. *in l. Titia, in 4. notab. ff. de leg.*1.

¶De negatiua improbabili, vide Cott. *in Memor. in verb. negatiua.*

Oldradus *cons* 256. *Clemens*, Bartolus *cons.* 90. *dilecto*, *& cons.* 102. *charissime*, Decius *cons.* 442. *in causa*, Card. Zaba *cons.* 140 *factum tale*, *&* 139. *magister*, Bartol. Romanus, *cons.* 254. *in facto.*

Negatiua probari non potest, vt hic per Bart. *& ad* l. *si constante, num.*7. *D. solut. matr.* Sed Dec. *ad* l *si emancipati, num.*1. *in fin. Cod. de collation.* & ibidem Cagnol. docent remissiuè modum probandi negatiuam, Afflict. *decis.* 400. *nu.*9. Crauet. *cons.*1. Arct. *cons.* 83. Bar. *cons* 81. *&* 102. latissimè per Rip. *ad l. in illa, ff. de verb. oblig.* post alios ibi, *& ad cap. cum ecclesia sutrina, num.*72. *& seq extra de caus. poss.* & propriè Bart. *ad l. Titia textores, de leg.* 1. Dec. *ad l.* 1. *num.*8. *Cod. de bon. poss. secundum tabul.* Limita vt per Bart. *ad l. in illa.* Qui cōmuniter approbatur, vt per Cagnol. *ad d. l. si emancipati, num* 35. *C. de colla.* Multa in materia, de negatiua probanda, per Marti. de Fan. *in tract. de nega.* 5. *volum. tract.* Aliquid, *inf. ad l. cum de leg D. de probat.*

l. Iubemus. 24.

Vbi Gloss in verb. *suspect.* Nota istam glos. quod in crimine falsi suspicio habetur pro veritate, de quo vide Alex. *cons* 77.1 *col.* vbi allegat istum textum. Ad hoc etiam Felin. *in* c. *affect.*, 4. *col. vers.*3. Limita præsumptiuè, & Dec *consilio* 189.1. *col. & cons.*101. Et Ioan. de Anan. *de præsumpt.* Et Dec. *consilio* 189.1. *col. & cons.*101 Et Ioan. de Ana *cons.* 48. Et Franc. Curt *cons.* 55. Bald. *cons.* 92. Fulg. *cons.* 107. Baldus *cons.* 444. Dec. *cons.* 175. Bald. *cons.*79.

¶Magis creditur duobus testibus assignātibus causam scientiæ, quàm duobus nō as-

signantibus etiam non interrogatis. Ita Bar. *cons*.18.*col*.5. Adde quod testis non assignans causam scientiæ, non probat semiplene, licet de ea non sit interrogatus. Vide Bart. *in ver. testes quot & quales*. Et Alexan. omninò, *in* l.1.*in princip. in vlt. col*. D. *de operis noui nunc*. Bald. *in* l. *presbyteri*, *supra de episc. & Cler. in fi*. Et vide Lanfranc. *in* c. *quoniam, in verb. testis, de probat*.

¶ Pro intellectu ad hunc textum latè & authentice post Doct & Arch. *ad* c. *in memoriam* 19. *distinct*. v. Dec. *cons*.189. *letatus sum, col*.1. *& ad* c. *porrecta*, 3. *not. extra de confir. vtil. vel inut*. Soc. Iun *con*.61. *num*.11. *lib*.2. *& cons*. 45. *num*.11. *vol*.3. For. Garz. *cons*.113. *nu*. 24. *inter cons. crimin. vol*.1.

l. Sciant. 25. & fin.

Hanc legem limita, vt per Alciat. *in tract. de præsumpt. in* 2. *reg. præsumpt*.9. In criminalibus probationes luna clariores esse debent. Adde Bald. *in* l.1.3. *oppo*. C. *de his qui pœna nomine, &c*.

¶ Ad istā legem adde, quod cōsuluit Fran. de Arêt. *in consilio* 13. post Bald. quem ipse allegat. Qui licet in criminalibus vnus testis de veritate cum fama non probet vltra, nisi vltra famam alia adminicula probet, Gram. *decis*.42. Clarus *lib*. 5. §. *assassinium, num*.6. vide Glossam *in* c. *at si clerici*, 4. *extra de iudicijs*, Rom. *cons*.349. *dum quæritur*.

Tit. 20. De testibus.

Cuiacius *lib*.13. *obs*. cap.38.

l. Contra scriptum. 1.

Testis minus idoneus examinatus cum idoneo, qui sit cōtestis, probatio est illius adiuncti. Vide Bald. *in ista leg*.1. *in* 5. *col*. Et Bald. & Ang. & Mod. *in* l. *si is ex argentarijs*, Lud. Rom. *cons*.290. *incip. in cas. propos. consul. vltim. col*. Alexan. *cons*.36. *incip. viso processu causæ, in* 2. *vol. pen. colum. in fin*. Bald. *consil*. 250. In contrarium facit textus *in* c. *cùm causam, de testibus*, Cuiac. *lib*.16. *obseru*. cap.25.

l. Si tibi. 2.

Quomodo hæc lex intelligenda sit, vide hic D. Gothof.

l. Etiam. 3.

Domestica testimonia repelluntur, adde pro limitatione huius legis Marsf. *sing*.5 *regula est*, Tiraq. *in tract cess. caus*. 1. *parte, nu*.101. Guid. Pap. *qu*.45. Diaz. *reg*.746. & per Franc. Turzar. *ad reg*.75.

Limita duobus modis, vt not. per Hippol. *sing*.5. *domestici, &c*. Adde c. *insinuat, de off. & pot. iud. deleg*. Et Bart. *in* l. *seruos, Cod. de quæst*. Bald. *in* l. *qui testament*. §. *quicunque*, D. *de testam*. Fran. Aret. *cons*.61. Pet. de Anch. *consilio* 246. Roman. *cons*352.

l. Sol. 3.

Nota, quòd si testis non reddit causam sui dicti, non valet eius dictum, adde 9. fallentias, Soc. *in reg*.496. Panorm. *cons*.105. *ex parte* 1. Pilæus *quæst*.76.

l. Eos testes. 5.

Paulus 5. *sent. tit*.15. §.1. Harmen. *lib*.1. *tit*.3.

l. Parētes. 6.

Bald. *cons*.219. Ioan. de Anach. *cons*.52. Alex. *cons*.125 Petr. de Anch. *cons*.64. Iason *cons*.24. Bartolus *cons*. 61. Duaren. *libro* 1 *disput*. c.28. Menochius *de arbit. iud. libro* 2. *cas*. 100. 101. 102. *&* 104.

¶ Ascendens & descendens pro se vel cōtra se, non fert testimonium limita hoc non habere locum in leuibus, Zas. *lib*. 4. *respond*. c. 11. An frater pro fratre, post Bald. & Salic. hic Alciat *reg*.1. *præsum*. 23. *n*.2. Thom. Gram. *cons*.12. *num*.8. vbi latissimè, & de consanguineis & affinibus, an admittantur vel repellantur, vide Gram. *cons*.45. *redemptoris numer*. 3. 5. *&* 15.

¶ Quid in socero & socru, Progenero & nuru. Grammat. *dicto cons*45. *&* 16. Quid in marito pro vxore, vel econtrà, Grammat. *d. cons. num*.6. Soc. *cons*.17. *libro* 1.

l. Nimis graui. 7.

Nota hic quod nemo aduersus se testes producere cogitur.

l. Seruus. 8.

Paulus 1. *sent*.12. §.4. *&* 5. *sent*.16. §.5. *&* 2. *sentent. tit*.17. *in fine*.

l. Iurisiurandi. 9.

Lud. Rom. *cons*.30. *viso*, Socin. *consilio* 195. *in causa, &* 163. *in casu*, Bald. *consilio* 79. *proponitur, parte* 5.

Ad validitatem dicti testis requiritur iuramentum, & vox vnius, vox nullius. Amplia, vt per Marsf. *sing*.214 *ad validitatem*, & in materia Iason, *ad* l. 1. *num*.66. C. *de sum. trin. ad* l. *nec is, col*.1. *de acquir. hered. ad* l. *admonendi, n*. 105. D. *de iureiur. ad* l.1. § *si quis absens, num*.9. D. *si ex nox. cau*. Hieron. Grat. *consil*.152. *num*. 5. *lib*.2. Marsf. *sing*.402. 406. 434. Crau. *consilio* 178. *num*.7. Cotta *in memor. in ver. testis*. Alexand. *consil*.72. *lib*.1. Roman. *sing*.8. Felin. *ad* c. *per tuas, de testib*. D. Tindar. *in tract. de test*. c.9. *de test. var. num*.8. *libro* 1.

l. Omnibus. 10.

Dec. *cons*.342. *in casu*, Rom. *cons*.382. *quo ad, &* 186. *in casu*.

l. Quoniam. 11.

Bolog. *cons*.27. Bartolo.

Auth.

Auth. Si testis.

Rom. *cons.* 331. Oldr. *cons.* 18 Bald. *cons.* 364. & *cons.* 150. Menoch. *dicto libro cap.* 110.

l. Libertorum. 12.

Cuiac. *libro 8. obser. cap* 13. Libertus si deponat de domo an valeat eius testimonium, vide *ibi Gloss. D. eod.* Testis qui deponit si bene recordor an probet, Fräcis. de Aret. *cons* 64.

¶Deponens testis iudicio meo an valeat. Iason *in l. 1 ff. de iureiur.*

¶Testis de auditu licet non probet, facit tamen præsumptionem aliquam.

¶Testis deponens de auditu, an & quando faciat præsũptionem. Vide Decium *cons* 82 1. *volum.* quod tamen limita nisi testis in sua propositione protestatur, quod ex suo dicto non intenditur consequi commodum, non valet depositio: Ioan. de Ann. *in cap. cũ Diocesi. 2. colum. extra, de vsur.* Felin. *in ca. personas in fine respondetur. extra, de testibus.* Thom. Ferrat. *caut.* 40.

l. Qui falsa. 13.

Cuiac. *libro 13. obser. cap.* 33.

l. Nullum. 14.

In hanc legem Couarruuias *pract. quæst. c.* 18 Menoch. *de arbit. iudic. libro 1 quæst.* 91. Benedictus Capra *in regul. conclus* 74. Ioan. Aurpach. *libro 1. sing. alleg. cap.* 29. Glossa *in verbo præscrip.* istã Glossam reprobat Abbas *in cap. ecclesia 3. ma. 5. extra, de constit.* & Innoc. *in c. verum, ext. de foro compet.* & vide Socinũ *cons.* 230. & an contra testes deponẽtes falsum super causa matrimoniali in curia ecclesiastica, possit querelari de falso in foro seculari, & an vtraque curia procedere possit contra testes. Vide decis. Socin. *cons* 219 Teste deponẽte falsum testimonium, eius dictum nihil valet, & potest puniri, etiam coram iudice coram quo falsum testimonium dixit. *d. l. nullum.* & hic per Bald. etiamsi ille iudex sit alterius fori, vt tenet Pet de Anchar. *in c. ea quidem, de regul. iur. in 6. in* 249. & Federic. de Senis *consil.* 88. licet in hoc vltimo communis opinio sit in contrarium, vt tenet Ioan. Andreas *in c. vtrum. extra, de foro compe.* & ibi Abbas & cæteri scribentes, & istam opinionem pro constanti tenent Paul. de Castro Raph. Fulgos. *d. l. nullum.* & Angel. *in l. si vacantia. C. de bonis vac. in* 151. *quæst.* etiam Roman. *in l. 2. D. de iurisdict. omn. iud.* Sed vide vnam fallentiã per Socin. *in reg. 520. alias 20. in ap.* Testamentum falsum: Guid. Papæ. *cons.* 45. Cuman. *consilio 91. an productus* vide Glossam *in cap. at si clerici 4, extra de iudiciis.*

l. Hanc legem. 15.

Aliã huius constitutionis interpretationẽ Contij, vide in noua editione parisiensi.

l. Constitutio. 16.

Hanc legem Cuiacius restituit, *libro 13. obser. cap.* 8.

§. Omnibus. 1.

Huius §. mentionem facit Cuiacius *lib. 8. obser. cap.* 13.

l. Si quis testibus. 17.

Vide Crauettam *cons.* 188. *numero* 5. Cuiac. *dict. cap. 13. & dicto cap.* 38.

l. Testium. 18.

Cuiacius *dicto cap.* 38. Testis deponens per verbum *credo* non probat: hac lege glos. *in l. iusiurand. D. de iureiurãd.* Bald. *in l. 1. D. de vlt. in pi.* Sed vide vnam Fallentiã, Socin. *in reg.* 521. *incip. testis confitendo aliquid solum in præsentia partis.* quæ pars post parietẽ faciat stare notarium & testes, quoquo audito pars rogauit tabellionem, & testes super confessione testis, quæ confessio per tales testes probatur, licet non viderint personam loquentem, scribentes in istam legem *testium.* vide Abb. *in ca. literis, 2. col. nu. 5. ver. quiaem tabellarius ha cõsuetudines.* & ibi apost. ad Abb. Idem si testes essent in loco obscuro testator erat infirmus, & vox eius nota erat testibus, deponere possunt ipsi testes de ipso testamento: vide Imolam Hasfred. *ad ca præterea. extra, de testib.* Franciscum de Aret. *cons.* 37. & *cons.* 45. Alex. *cons. 24. & 97. 2. vol.*

¶In hac eadem lege vbi glossa in verbo *præsto fuerit*, testes de credulitate an & quãdo audiantur, Bart post gloss. *l. 2. §. Labeo. D. de aqua pluu. arcen.* & plenè Canon. *in c. quoties, extra, de testib.* vide Socinum *in fall. reg.* 518. *incip. testes de credulitate.*

¶Ad istam legem, vide Cynum *in l. optimam de contrahenda stipulatione. singul.* 157. Socinum *regu* 407. ad gloss. mag. *ibi de auditu,* Cepoll. *caut.* 230. Corras. *in l. admonendi. numero 41. de iureiur.* vide Alexandrum *consilio* 116. *libro* 5. & 187. *libro* 2. Afflict. *decis.* 275. *vel* 277. Crauettam *in tract. de antiq. temp. in 1. parte, sectione quæ incipit, viso de fama. num. 2.* Vbi in antiquis testimonium de auditu valet, quod verum est, si fama concurrat. Crauet. *in dicto loco.* Et Dec *cons.* 148. Et Cornel. *consil.* 333. Vide Bartolum *in l. 1. numero 29. D. si cert. pet.* Et ibi in Apostill. Oldrad. *cons.* 209. *in causa.* Hospit. Bart. *cons.* 102. Dec. *cons.* 882. Bald.

consi.153. Socin.*consi.129.* Bald.*consi.25. punctus, parte 3.*

Auth. Rogasti.

Iaſ.*in repetition.l.1.numero 24. Cod.de ſumma Trinitate,&c.*

l. si quando.19.

Vbi gloſ.in verbo,*noluerit.* Iſtam legem reputat ſingularem Lanfran. *in repet.c.quoniam contra.in verbo teſtium,in 6.q.de probat.*

¶ Quando teſtes iurant neutra parte præſente,non valet eorũ depoſitio,vt refert Rapha.Fulg.*in l.1.infr.quomodo & quando Iudex.* dicens: quòd in ciuitate Padua ſæpiſſime id obſeruauit. Et adde Socin *reg.523.incip.teſtium depoſ.& reg.499.*

¶ Et ad d.l.limitationẽ,quando teſtes poſſunt examinari parte non citata, vide Felin. *in repet.in verb.teſtimonium examinat parte non citata.*

¶ Et quòd de teſte citato ad iurandum die 20.ſi iurat ſequenti die parte non citata, vlterius nec præſente, vide Felin. *in c. in nomine Domini.verſi.vlt.de teſtib.* Ad quod adde,quod dixit Bart.*in l.5.in ſumma.* Et ibi Alexan.*in l. Apoſtill.D.vti poſſidetis.* Et Hippol.*ſing 24.* Et ad iſtam gloſſ.vide Thomam Ferrar. *cau.12.* Et idem in ſententia, quia ſi eſt data neutra partium inſtante, eſt nulla, vt eſt Gloſſ.*in l. ſancimus,infr.ad* Trebell. Et Ang.*conſi.267.incip.multorum actorum* .Bart.*conſi. 166. calama.* Rom.*conſi.192.ſicuti.*

Auth. sed & ſi quis.

Quando producendi teſtes. vide Oldend. *c.3.de teſtib.*

l. Cum apud.20.& vlt.

Teſtes examinati & publicati coram arbitris, non faciunt fidem in quacunque inſtantia, quia debent iterum per Iudicem examinari, vide plenè de hac lege finali per Lanfr. *in tract.de arbitr.q.33.* Soc.*reg* 8. Iaco.Menoch. *in tract.de arbitr.iud.libr.2.* Centu.2.*caſ.num.9.*

Titul.21. De fide inſtrumentorum, & amiſſione eorum & de apochis & antapochis faciendis, & de his quæ ſine ſcriptura fieri poſſunt.

* In hunc Titulum ſcripſit Veſembechius.

Duo inſtrumenta Procuratoris ſi reperiuntur, in quibus duæ diuerſæ perſonæ conſtituuntur Procuratores. quis cenſeatur verus Procurator. Socin.*in l.1.in prin. D.ſolut.matri.* Iaſ.*in l.fin.in vlt.col.verſi.& quid in duobus.1.e-dict.d.Adrian. toll.*

Et quid in duobus inſtrumentis factis eodem die, vbi non conſtat de prioritate, quòd præſumatur præceſſiſſe. Idem Iaſ.*in d.l.col. pen.* Et adde Cott.*in verbo,actus.Ibi plenè.* Et vide quæ ponit Pariſ de Pu.*in tract.feud.charta 272.in quæſtio.quæ incipit,an ſi repetiatur.* Inſtrumentum præſumitur vitiatum ab eo,penes quem reperitur Vbert.Inchard.*in l.fin.de edict.d.Adrian.toll.num.20.* allegans Bart.*in l.fin.vnius,in fin.C.de teſtam.* vbi Ang.& communiter Doct. & Paul.*in l.2. §. ſed conſulio. in fin.D.de his,qui in teſtamento del.* Fel.*in c.ex literis,de fid.inſtr.in §.declarat.* Iaſ.contra Alex. *in d.l.ſi vnius,C.de teſtament.*

¶ Inſtrumentum deductum in iudicio per vnum teſtem ſubſcriptum an poſſit repeti ab aliis teſtibus,qui nominantur ab eo teſtamento,& ſic interim in iudicio produci non poteſt.*arg. Auth.de æqual.dot.§.ordine alius,§.dedimus,verſ. ſi autem,col.2.*

¶ Quid de teſtamento redacto in publicũ inſtrumentum an debeant ſubſcribi omnes teſtes,vide Deciſ.Socin.*conſi.166.* Inſtrumentum raſum vel cancellatum quando valeat ad fidem. Bartol. *in l.fin.5.de edict.diui Adrian. toll.*

Inſtrumenta & iura quæ habet venditor, an & quando emptori tradere teneatur. Iaſ. *in l.ſi.vlt.col.xu.11.verſi.& ex hanc.ſ.de rei vind.* & quid de hærede legatario, de re legata per defunctum idem Iaſ.*in l.inſtrumento,*vbi gl & alij ante eum:*de fideiuſſ.* inſtrumentum garentigiatum quid ſit.Paul.de Caſt.*conſi.73.* Inſtrumentum cancellatum an ſit præſumptio debitorem ſoluiſſe, *l.1.§.ille autem,1.de latin.lib. toll.* Bart.in *l.Labeo.§.fin.ff.de pactis.* Si inſtrumento deſunt clauſulæ conſuetæ, pro appoſitis cenſentur *l ſi.§ ſi.1.de fideiuſſ* quam legem pro hoc notat Bald. *in l.1.7. colum. infra ſoluto matrim.*

l. Debiteres.1.

Amiſſione inſtrumenti debitum non perit creditori.

l. Si vteris.2.

Panorm.*conſ.16.parte 2.*

l. Si aduerſarius.3.

Fulg.*conſ 177 publicat.*

l. Illatæ.4.

Iunge *l.5.C.de edendo.*

l. Sicut iniquum.5.

Oldr. *conſ.209.in cauſa.* Hoſpit. Zaba.*conſ. 25.excellentiſſimi.*

l. Statum

l. Statum. 6.

Brissonius *libro* 1. *select.c.*5. Vratherus *libro* 1.*miscellaneor.c.*16. Ræuardus *de author.prud.* c.7.

l.Si solemnibus.7.

Vegetius *libro* 2.vide Cuiac.*ad* l.11.J.*de profess.& med.*

l.Si constiterit.8.

Quis huius legis sensus sit declarat hic D. God quem vide.

l.instrumentis.9.

Iunge l.17. *Codic. de pactis*, & l.1. *Codic. si maior.*

l. Cum instrumentis.10.

Paulus 1.*sententiarum, Titul.*17.§.2.*in fin.*

l. Emancipatione 11.

Emancipatio an requirat scripturam, vide hic D.Coth.

l.Non idcirco.12.

Traditio vacua possessionis testibus probari potest.

l. Apud eos. 13.

Congruit l.9 *supra de his qua vi metúsve.*

l.scripturæ.14.

De subscriptione huius legis quidam dubitant, ideo vide Cod. Theod.*libro* 11.*titul.* 39.l 2.

l.in exercendis.15.

Zasius *lib.*2.*sing.c.*23.Cuiac.*libro* 10.*obser* c. 8.Dec.*cons.* 169. *& diligenter.* Instrumentum quot testium numero reprobari possit: *Alt.gl. in ista lege.* adde Bald. *in* l.1. *D.qui testament.* Gloss.& ibi Ano.*in* §.*item verbo.Instit.de inutil.stipulat.*

¶Tantum valet instrumentum ad probandum,quantum depositiones testium, & ecõtrà.Vide Zuccar.*ad* l.*si num.*119 vbi limitat, *C.de edict.diui Adr. toll.* & aliqua in materia per Ruin.*in cons.*35. & 36.*lib.*5. Paul.de Cast. *ad* l.*testium C.de testib.*Cepol. *caut.*253. Amplia habere locum etiam in statutis. Hippol. *sing.*157.Dec.*consil.*169.

l. Si conuentus.16.

Hanc legem Cuiac. restituit,*libro* 10. *obser.* c.8.

l.Contractus.17.

*Fachineus *controu.iuris lib.*2.c.97.

Zasius *d.*l.2. c. 24. & de fide protocolli in mundum non redacti,multa Menoch.*de arb. iud.cas.*187. Dec.*con.*404.*viso,&*159.*casus qui.* Pan.*cons.*98. *in quast.part.*2 Bar.*cons.*46.Oldr. *cons.*119.Bart.*cons* 197.Bald.*cons.*7.&31.Fulgos.*cons.*200.Aret.*cons.*128.Fulgos.*cons.*19.Panorm. *cons.*105. Maran.*de ord.iud.*4.*part.*9.*distin.numero* 97.Rimin.*Inst.de donat.* in Rub.*numero* 63. & 73. Vide eundem Rim. *eod.tit.de donat.*§.1 *numero* 56. *Cuiacius *ad* l. *iurisgentium.D.de pactis.*

l.iudices.18.

Testes an & quomodo iurent,vide Vurms. 1 *pract.*18.*obs.c.*29.

Auth. Apud eloquentissimum.

De materia istius Authenticæ vide Alexã. *in* l.*hac consultissima.* § *fin. de testam.* Sed quid si in ciuilibus committat audientiam vni, an ille possit alteri cõmittere?De hoc vide Ioãnem Andream *in c.cum causam,extra de testibus*, & respondet non posse, ratio est quoniam delegatus ad vnum articulum causæ, non potest subdelegare. Abb. *in c.cum Berth.* 9.*de re iud.*Adde Bald.in ista Authen. vbi mouet quæstionem si sint testes forenses & nolint venire, & sic ne probatio pereat, ad eos mitti necesse est, nunquid ob causam fieri possit commissio receptionis testium? & concluditur talem commissionem, non solùm propter necessitatem,sed etiam propter publicas occupationes fieri posse, vide Gl.*in c. at si clerici.* 4.*extra de iud.*

l. Plures.19.

Quid sit Apocha, & quomodo differat ab Antapocha.Vide Alcia.*lib.*1.*praterm.col.*1.Ripa *in* l.*admonendi,nu.*95.*ff.de iureiur.*& quando apocha priuata fidem faciat. vide Math. de Afflict.*decis.*181.& 204.*vel* 1104.

Comparationes.20.

Menoch. *de arbit.iud.cas.*114. Gramm. *decis.* 34.*à n.*15 Bal.*cons.*218.Fran.Curt.*cons* 118.*præsupponitur.* Quod hodie lex ista corrigatur in apocha.vide Alex.*consi* 239.*num.*3.*fol.*179. De hoc textu quãdo & quomodo procedat,& an sit correctus hodie post Gl. Bar & scribentes hic Aret.notat *consili.* 6 ,*col.*3.& *seq.*Gozad. *cons* 3.*n.*16. & quòd iste textus sit solùm correctus in Apocha non in epistola, tenet Bar. *ad* l.*admonendi.nu.*30. *ff. de iureiuran.* de quo vide ibi per Iason. *num.*139.& per Rip. *num.* 132.facit dictum Boer. *in decis.*282. Adde Moder.Anco.*in tract. de mercat. in tit. quomodo in merc procedendũ sit,in* 5.*pag n.*9. Zas.*lib.*2.*resp.* c.25.Anton.Quet. *inter cons.* Zas.*cons.*5.*n.*26. & *seq.lib.*2. Dec.*consil.*219.*fi.*Menoch.*in tract. de arb.iud.libro* 1 *q.*58.*numero* 5.

Auth. Ad hæc.

Roman. *consil.*319.*in causa.&* 505.*viso.* Pan. *consilio* 61 *in contro.parte* 2.Corn.Peru. *consilio* 333.*capio,parte* 1.Rom.*cons.*165.*liber.*

Auth. At si contractus.

Vbi Glossa in verbo, *ei soli*. Adde in scriptura priuata, quando excedit libram auri, requiruntur tres testes. Alex. *consi*. 128. 4. *vol*.

l. Cum quidam. 21.

Ad intellectum & limitationem huius legis vide Decii. Soc. *consi*. 330. in hac lege nota scripturæ vel rescripti amissionem ad probandum ipsius tenorem, quæ requirantur Gloss. *in verb. signanti. in c. nobiliss. dist* 97. Molin. *ad consuet. Paris. Titul*. 1. §. 5. *Gloss*. 1. *numero* 45.

l. Si postuletur. 22. & vlt.

Hanc legem Cuiac. restituit, *lib*. 12. *obseru*. 8. eius etiam meminit Iustinianus edicto nouo.

Tit. 22. Plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.

De exceptione simulationis, vide Olden. c. 60. *de excusation*.

l. in contractibus. 1.

Romanus *consilio* 102. *super eod*. & 520. *circa*. Bald. *consi*. 35. *tria, parte* 4. Et 268. *sciendum, parte* 3. Angel. *cons*. 387. *Sempro* Alexand. *cons*. 111. *viso parte* 3. Ludou. Bologni. *consilio* 72. *viso puncto*.

l. Acta. 2.

Francisc. Aret. *consilio* 65. *in præsenti*. Baldus *cons* 249. *super libris, parte* 1. Chass. *consilio* 7. *visis*, Cuman. *consil*. 184. M.CCC.

l. Emptione. 3.

Decius *consil* 18. *viso*. Bald *cõs*. 464. *videamus parte* 3. Et 359. *hunc passum, parte* 5. Panor. *consi*. 76. *tria succinctè parte* 1. Roma. *cons*. 425. *pro pleniori*. Cuiac. *lib*. 16 *obs. cap*. 26. Ad hunc textum iuncta Glossa ibi quòd iuramentum interpositum in contractu simulato nihil valet, vide Dec. *cons*. 167. & quæ probationes sufficiant, Dec. *cons*. 18. declarant Doct. *ad* l. *nemo potest, de leg*. 1. vbi Iason. *num*. 44. & Rip. *num*. 61. *cum seq*. Ratio est quia cùm tale iuramentum non habeat consensum, dicitur carere anima. Paul. Cast. *ad* l. *si quis pro eo. col*. 6. *de fideiuss*. nec est opus petere absolutioné in tali iuraméto. Ias. *ad* §. *fuerat, num* 86. *Inst. de action*. Vide per Iason *ad* l. *non dubium, colum*. 2. *c. de legi*. Mar. Anto. Bauc. *in tract. de virt. iuram. q*. 64. in materia Cepol. *in tract. de simul. contr. præs*. 7. & 26. Hipp. *sing*. 474. & 327. Paris. *cons*. 111. *lib*. 4. *num*. 12. & *cons*. 86. *in fi. lib*. 3. Gozad. *consi*. 69. *num*. 11. & *consi*. 28. *num*. 7. & 15. Afflict. *decis*. 60. Socin. Iun. *cõs*. 50. *lib*. 1. Gram. *decis*. 45. & Galles. *in tract. de obligation. in for. com*. 2. *q. ad* 6. *part*. Ruin. *consil*. 154. *lib*. 4. Tiraq. *de retract. tit*. 1. *Gl* 2. §. 1. *nu*. 12. Cotta *in memor. in verbo, contractus simulatio*, & de variis simulationis speciebus, Bartol. *consilio* 95. *factum* Rot. Rom. *decis*. 494 *in nouiss*. Ægid. *decis*. 716. *in tit. de donat*. Cagnol. *ad* l. *imaginaria venditio de regul. iur*.

Et an huiusmodi iuramentum hæredem liget, Afflict *decis*. 381. *nu*. 8. Guid. Pap. *q*. 414. *iuramentum*. Cor. *consil*. 112. *libro* 4 Abb. *ad ca. cùm contingat. col* 2. *de iureiur*.

¶ Gloss *emptione*. De varietate istius Gloss. scilicet an contractus simulatus iuramento firmetur, & an requiratur relaxatio & absolutio à iuramento. Iason. *in* §. *fuerat*. *Inst. de action. in* 6. *column. nume*. 87. Et Mars. *sing*. 227. *except*.

l. Si quis gestum. 4.

De simulatione sumpta ab vna persona ad aliam vide hîc D. God.

l. Si falsum. 5. & vlt.

Bald. *consilio* 307. *proponitur. parte* 5. Puluæus *de aliena rei distract*. c 10.

Tit. 23. De commodato.

Paul. *lib*. 2. *sent. Tit*. 4 Harmenopulus *libro* 2. *tit*. 10. Oldendrop. *class*. 4. *act*. 15.

l. Ea quidem. 1.

Bald *cons*. 307. *proponitur parte* 5. Pileus *quæst*. 69.

l. Cum eum. 2.

Nota hîc quod fidem susceptam interdum cogimur agnoscere.

l. De restituendis. 3.

Congruit l. 5. §. 12. *D. hoc eodem Titulo*.

l. prętextu. 4. & vlt.

Cuiacius *in notis ad recep. sentent. Iulij Pauli libro* 2. *c*. 12. & *obseruation. libro* 9. *c*. 37. Forner. *libro* 2. *selectar* c. 4. Mercerius *libro* 1. *opinio. c*. 14. Gilbertus Regius *lib*. 1. *enantiophanon. capite* 8.

Tit. 24. De pigneratitia actione.

Cuiac. *lib*. 11. *obs*. c. 32.

l. Ex

l. Ex pignore. 1.
Hæc fuit constitutio græca, & in latinum sermonem conuersa.

l. Quod ex operis. 2.
Alexand. *consi. 21. viso, parte* 4. Iaf. *consi.* 93. *circa* 1. *parte prima.*

l. Creditor. 1.
Panormita. *consil.* 15. *duo sunt: parte* 2.
Ad istam Legem vide textum, & quod ibi per Iohannem de Anania, *in c.* 1. *de vsuris.* vide limitationem positam per Angel. *in l. si debitor, D. de pignor.* Et vide omnino quæ ponit Iaf. *in l diuortio, §. ob donationem.* 2. *col. D. solut. matri.*
¶ In ista Lege quæro, an debeat apponi exceptio ex tenuationem fortis propter fructus vide Bal. *in l peremptorias sent. resctn. non posse.*

l. Pactum. 4.
Cuiac. 4. *obser cap.* 34.

l. Si creditor. 5.
Panorm. *con.* 82. *illud. de iure parte* 2. Oldr. *cons.* 221. *ad quæst.* Pilæus *quæst.* 41.

l. Quæ fortuitis. 6.
Bald. *cons.* 493. *multiloquium. parte* 4. Rom. *cons.* 395 *vires.* Deci. *consil.* 7. *& pro tenui.* Bald *cons* 53. *considerandũ, parte* 4. Et 145. *ca us, parte* 3. Ioan de Anach. *cõs.* 78. *visis.* Et 71. *visis.* Iasõ. *cons.* 116. *in causa.* Et 107. *attingam, parte* 1. Soci. *consi.* 123. *circa præsent. parte* 14. Cuma. *cons.* 185. Ser. Lauren.

l. Creditor. 7.
Quis restitutionis effectus sit vide *l.* 18. §. 4. D. *de vsuris.*

l. Si nulla. 8.
Facit hic *l.* 10. *ʃ. de distract. pignor.*

l. Pignus. 9.
Philip. Deci. *cons.* 179. *viso eleganti.*

l. Ne creditores. 10.
Roma *cons.* 329. *præsens consulta.*
¶ Vbi Gloss. in verbo, *dominium.* An qui habet causam, à me possit referre quæstionem dominij. Vide Bar. *in l. si alienam, D. solut. matrim.*

l. Pignoris. 11.
Molinæus *ad consuet. Paris.* §. 5. *Gloss.* 1. *num.* 188.

l. Quominus. 12. & vlt.
Vide *l.* 2. *infra de pactis pignorum.*

Titul. 25. De institoria vel exercitoria actione.
Paul. *li.* 2. *sentent. Tit.* 8. Oldendorp. *Class.* 4. *act.* 5.

l. seruus tuus. 1.
Paul 2. *sent. tit.* 6. §. 53. Harmen. *lib.* 1. *tit.* 21.

l. Ex contractibus. 2.
Domini obligantur peculio tenus ex seruorum contractu.

l institoria 2.
Dominus institoris tenetur ex deposito facto apud institorem.

l. Etsi à muliere. 4.
Vide *l.* 1 §. 16. §. 21. D. *de exercit. actio.*

Tit 26. Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicetur vel de peculio siue quod iussu aut de in rem verso.
Oldendorp. 4. *class. act.* 7.

l. Cum filiusfamilias. 1.
Molinæus *ad l.* 1. *in princ. num.* 35. *D. de verb. oblig.* Cuia. *lib.* 13. *obs. c.* 34. Vitalis *lib.* 2. *varia. lect. cap.* 26.

l. Eius rei nomine. 2.
Nota hic paria esse mandare iubere & subscribere.

l. Etiam si non. 3.
An subscripio vim habeat mandati vide hic D. God.

l. Nulla res. 5.
Filiusfamilias maior, fideiubere pro alio potest.

l. si seruus. 6.
Cuiacius *lib.* 3. *obs. c.* 35.

l. Ei qui. 7.
Baldus *cons.* 125 *quidam, parte* 5. Socin. *cons.* 154. *consultationem.*

l. si mandator. 8.
Actio mandati an concurrat cum actione quod iussu vide hic Bart.

l. Dominum. 12.
Baldus *cons.* 334. *creditor, parte* 1.

l. Dominos. 13. & vlt.
¶ Literis commendatitiis an & quando sit credendum. Vide Bart. *in l. Lucius, D. de fideiuss.* Et per Scribentes hic. Bal. *cons.* 334. *creditor* 1. *parte.*

Tit. 27. Per quas personas nobis adquiratur.

l. Excepta. 1.

Roma. *cons.* 440. *præsens.* Baldus *cons.* 31. *proponitur parte* 1. Fulgos. *consi.* 202. Corn. *consilio* 263. *constat, parte* 4.

l. Cum liberam. 2.

Adde l. fin. secundum intellectum Bartoli de donat.

Tit. 28. Ad Senatusconsultum Macedonianum.

De Senatusconsulto Macedoniano vide post hunc titulum.

Adde quòd si tempore, quo vxor incumbit hypothecę alicuius rei mariti, maritus habēbat res sufficientes pro satisfactione dotis: & tūc postea quando agit pro exactione dotis, non sufficiunt, adhuc procedit ista Authen. quod non obstat renunciationi. Vide decis. *sacri. concil. Neapol.* 31?. *&* 312. Et quid in ciuitate Neapolitana. Et quid sit pecunia rebus mariti venditis peruenit ad vxorem, vide decis. *sacr. concil.* 313.

l. Si filius. 1.

De exceptione Macedoniani vide Oldendorp. c. 49 *de exceptio.*

l. Zedonorus. 2.

Bartolus *consilio* 79. *quidam.*

l. Si permittente. 4.

Oldr. *consilio* 26. *pater.*

l. Macedoniani. 5.

Si filius studuerit de volūtate patris, pater tenetur emere libros, & nō potest pœnitere, nisi de tarditate filij appareat. Ista refert Bar. *in ista l* & si sine causa contradiceret, pro cōsentiente habetur, secundū Ang. in ista l. & Ioan. And. *in c.* 1. *de magist.* & adde Gloss. *in capite* 1. 65. *distinction.* & clarè per Scribent. post C. Antho. *in capite* 1. *de constitution. in* 6. *in* 3. *col.*

l. si filius tuus. 6.

Filij appellatione facta à lege quis veniat, vide hic Bart.

l. si filiusfamilias. 7. & vlt.

Panorm. *con.* 28. *parte* 1. *&* 86. *visis, parte* 2. Rom. *consi.* 238. *& con.* 250. Socin. *cons.* 126. Lud. Bolog. *cons.* 46. Felg. *cons.* 154. *super eo.*

§. sin autem. 1.

Molinæus *de vsur. q.* 38. *num.* 291. *&* 292.

Tit. 29. Ad senatusconsultum Velleianum.

Paulus 2. *sent.* 11. Harm. *libro* 1. c. 13. Oldendorp c. 48. *de exception.*

l. Mulieribus. 1.

Pro intellectu huius legis vide Paul. de Castro hic.

l. Frustra senatusconsulti. 2.

Velleianum Senatusconsultum quibus non subueniat, notat Bart. hic.

l. si cum ipse. 3.

Papon. *arrest.* 12 9. *num.* 4.

l. senatusconsultum. 4.

Donanti mulieri an detur beneficium Velleiani, vide hic Gloss.

l. si sine. 5.

Rom. *consi.* 457. circa. *optimè Accurs. hic.

l. si mater. 6.

Cuiac. *ad* l. *filio. D. de iniusto rupto.*

l. sin autem. 1.

Paulus 2. *sentent. Tit.* 11.

l. si paternam. 8.

Vide Bartolum *in* l. *non rectè. D. de duob. reis.*

l. Etiam constante. 11.

Panorm. *con.* 8. *tria, parte* 2. Fulgos. *con.* 206. Rom. *consi.* 287. *in re præsenti.*

*Negusant. *tract. de pig. memb.* 4. 2. *part. princ. num.* 88.

l. si dotare. 12.

An & quando mater non iuuetur Velleiano, vide hic D. Gothof.

l. si funebris. 13.

Papon. 12. *arrest.* 5. *num.* 4. *ibi septimo.*

l. Mulierem. 14.

Molinæus *de vsur. q.* 38. *numero* 203.

l. si vxor. 15.

Mulier mandans fideiuberi non tenetur ex mandato.

l. si mulier. 4.

Velleiano quando locus non sit, notat Gl. hic.

l. si cum pater. 17.

Vide l. 1. *supra plus valere quod agitur.*

l. Fœminis. 18.

Nota hic quod subuenitur mulieri aduersus calliditatem creditoris.

l. Cum ad eas. 19.

Pro intellectu huius legis iunge l. 8. §. 14. *infra eod.*

l. Here-

l. Hæredes. 20.

Oldr.*consil.2 3.quo ad fratres.*

l.iubemus.21.

Fulgos.*consil.*206.Socin.125.Federic.*consilio* 141.Romanus *consilio* 187.*&* 140.

*Vide Negus.*tract.de pignor.memb.*4.2.*part. prin.numero* 88.

Auth.Siue à me.

Vide Cuiac.*ad Nou 61.in fine.*

§.Et multo.1.

Ducitur hic argumentum à donatione propter nuptias ad dotem.

l. Si mulier.22.

Papon.12.*arrest.*5.*numero* 7.

Auth.Si qua mulier.

Glossa in verbo *nullatenus.*

¶Nullatenus,nullitatem importat ipso iure,de isto textu Card. *in c super l teris, extra de rescript.* & alibi dicitur.Vbicũque verba nullitatem important,non admitti dispensationem , immo & contrà est Gl.sing. *in cl ment. vbi hi qui de atate*,quam singularem reputãt. Imola & Ang.*in* l.3.*D.de testament.*facit textus *in* l.*fi.vers.nullo modo* , & ibi Alex.post alios *C.de testam.milit.*Panorm.*consilio* 14 Bal. *consil.*5.Fulg.*consil.*106.Bolog.*cons.*45.Panor. *consilio* 8. Bologni. *consilio* 39. *Domina Dorathea.*

l.Antiquæ.23.

Contra præsumptionem iuris & de iure nõ admittitur probatio in contrarium, notatur *in* l.*fi.*§.*de his qua vi metusve cau.& c. qui fidẽ ex despons.* Sed vide 7. fallentias , Socin.*reg.* 384.*incip.probatio in contrarium* 314.

§. sed si minus.1.

Delegata muliere non soluendo creditor superfluum ab antiquo debitore potest petere.

§.Non autem.2.

Vide Socinum *regul.*145.*vel vel* 273.Adde 2. fallentias ad Felin.*in c.si diligenti,extra de foro compet.col.*5. ad textum & Gloss. *in verbo credendum.*Vide Euerad *in Top in loco à veri simi li &c.* & Socin.*reg.*314.Guterium 1.*parte resolut.*c.20.*numero* 6 7.

l.Veterum.24.

Mulier intercedẽs pro seruo vt libertatem consequatur an iuuetur hoc Velleiano,vide hic D.Goth.

l.Generaliter.25.& vlt.

Ad intellectum istius legis quæ probat, maritum vxorem expellere posse, quæ dotẽ non soluit: vide Bal.*in* l.*si donaturus.*§.1.D.*de cond.ob caus.*& pulchrè.Iason.præterea maritus vxorem alere non tenetur,si dos promissa non soluatur, *vt est Gloss.not.in Auth.de non elig.secun.nub.in* §.*fi.in verbo onera.*Sed eam expellere poterit vt probatur *in d.l.generaliter,* quam legem optimè ponderat Bald. *in* l.*diuisione.*D.*solut.mat.*Bal.& Moder.*in* l.*si cum dot.* §.*fin autem.*D.*eod.* & per Bar.*in* l.*si donaturus.* D.*de condict. ob caus.* Sed vides tres fallentias per Socin *in reg.*315. Dec.*cons.*348. *de duobus: &* 301.*in causa* Bald. *consilio* 106.*punctus,parte* 5.

¶Mulier fideiubens pro dote danda , non iuuatur Velleiano , fauore dotis cessat Velleianum. Adde Bald.*Nouel.in tract. de do.*6. *parte prin.priuil.* 12. Rimin.I*nstitut.de donat.in rubrica numero* 93 *&* 42.

¶Et ad vers.ibi, & sic à viro forsitan repelli, quòd mulier indotata potest expelli per istum textum singularem,vide Pręposi.Alex. *ad c.per vestras, columna* 1.*in fin.extra,de don. inter virum & vxor.* Ioan. Campeg.*in tract.de dote,parte,*2.*quast.*54.

¶Quid si est dos promissa,& non data , an possit expelli.Laurent.de Palat.*in tract stant. mascul* 2.*part.prin.numero* 14.

¶Et an,& quando vxor indotata possit expelli, vide plenè per Rom.*consilio* 517.*in casu proposito,in prin.*

Titul. 30. De non numerata pecunia.

Harmenop.*libro* 2.*titul.*2.Oldrad.52.*de exception.*

l.si pecuniam.1.

Cepol.*consil.crim* 22.*consultationis.*

l. Minorem.2.

Pro intellectu huius legis vidè Baldũ hic.

l.si ex cautione.3.

Panorm.*cons.*41.*videndum,parte* 1 Bald.*cons.* 457.*factum,parte* 4 *&* 190.*Sempr.parte* 2.Fran. Aret.*cons.*4.*ex facto.*Bald.*cons.*251. *duo rei.par.* 3.Ioan.de Ana.*cons.*97.*in causa* Alex.*cons.*179. *visa,parte* 2.Fed.*consilio* 54.*eodem modo.*Socin. *consil.*143 *diu profecto.*Bald.*consilio* 73 *interdum parte* 5.Fulg.*cons.*137.*quia ex facto.*Forcat.Necyom.*dial.* 75. copiosissimum cõmẽtarium huius legis edidit Emanuel Costa.

l.Cum fidem.4.

Panorm.*consil.*17.*in quastion.parte* 2. Roman. *cons* 222.*dubitatur.*Cuman.*cons.*160. Ioã.Fulgos.*consilio* 133.*proponitur.*

Auth.Cõtra qui propriam.

Rom.*cons.*373.*in casu.*Panor. *cons.*17.*in quastio parte* 2.Ad materiã istius Auth.vide Cast. *cons.*125.Ludouic.*cons.*323.

l. Aduersus. 5.

Exceptio hic contenta quando locum habeat, vide D. Goth. hic.

l. Frustra. 6.

Exceptionem nō numeratæ pecuniæ quis opponere non possit, notat Gl. hic.

l. Si quasi. 7.

Roman. *cons.* 138 *pro habenda.*

l. Si intra. 8.

Nota hic regulam quod exceptio non numeratæ pecuniæ datur in hæredem.

l. Cum vltra. 9.

Hanc legē optime explicat Bart. hic quem vide.

l. Adseueratio. 10.

Cuiac. *lib.* 13. *obser. cap.* 1.

l. Si transactionis. 11.

Exceptio hęc non obiicitur petenti ex transactione.

l. Tam mandatori. 12.

Dec. *cons.* 74. *& diligenter.* Bald. *cons.* 307. *passus vtsi. parte* 3. Fulg. *consil.* 105. Raynaldus Sarmientus *libro* 3. *select. cap.* 12.

l. Generaliter. 13.

Bart. *cons.* 160. *Titius.* Rom. *cōs* 290. *in casu. Et* 373. *in casu. E* 54. *eodem modo.* Zabar. *cōs.* 4. *pro domino,* Cuma. *cons.* 37. *quida.* Panorm. *cons.* 85. *videtur,* 1. *parte* 2. *Et* 15. *duo sūt, in fin.* Cuiac. *lib.* 13. *obser. cap.* 1.

¶ Adde Oldrad *cons.* 320. *Allegationes.*

¶ Adde hunc textum habere locū non solūm in cōfessione ore proprio facta, sed etiā in præsumpta puta ex contumacia, vt si statutum dicit, quod cōtumax habeatur pro cōfesso Oldr. *vbi supra,* & per Marsi. *singul.* 12. *&* 257. De intellectu D. Tind. *in tract. de testam.* 2. *libr. c.* 7. *numero* 5. & quod non procedat in confessione tacita. Fert Garg. *cons* 126. *nu.* 88. *inter cōs. diu. ad caus. crim. vol.* 1. Cōfessio facta in iudicio ita valet sicut facta cū causa. Glo. est, *in l.* 1. *in fin per illum text. ff. de interrogat. act.* Adde, quod ex ea nascitur actio, quæ vocatur actio vtilis. Ad hoc singulare Roman. 22. *incip. ex confessione.* Secus est, quando cōfessio fit extra iudicium, *l. publica.* §. *fin. ff. depos.* Et vide Nicol. Pig. *in add. ad Rom. dicto loco.*

¶ In eadē l. in verbo *eāmque.* Prouisio sine causa non valet etiā stipulatione vallata, nisi appareat, quòd animo donandi fuerit facta. Adde *l. si ita stipulat. fuisses. ff de fideiussor. c si cautio. de fide instrumēt.* Et firmat hoc ista Gl. super verbo, *eam,* quæ in hoc clarior est cęteris. & reputat singularem Ioān. de Imol. *in l. à Titio ff. de verborum obliga.* Licet istud idem videatur dicere Gloss. *in l. nūquam. in pr. in* 6. *Glo. D. de acquir. rer domin. & in l. generaliter, num.* 14 Et Bald. *in l ista, in* 4. *& in opposit.* Et Angel. *in ista* l. refert se ita consuluisse. Et ibi firmat Salyc. referēs istam esse communem opinionē vltramontanorum. Et hæc etiam tenet Roffred. *in libellus suus, in Rubrica certi cō dictio. qua ex stipul.* Et Ioā. Andr. *in addit. Spec. in titulo, de consensu.* §. *nunc videndū, super verbo, qua est ratio.* Anth. Butr. Imol. Abb. *in dicto c. cautio.* Paul. Castrens. *in l. si diuorti. D. de verborum obligat.* Et Ludouic. Roman. *in l. generaliter. D. de verborum oblig.*

¶ Testator si confitetur se habuisse de bonis tantum, vel vsuris tantum si postea conualescit, an possit ad istud conueniri. Petr. firmat istam quæstionem. Et Cyn. refert in ista l. Et Bart. *in ista l. cùm quis decedens.* §. *codicillus. vers hac faciunt. ad quæst. D. de leg.* 2.

¶ In eadem l. vers. *nimu.* hæc est canonizata *in cap. per tuas, extra de probat.* Amplia etiā in cōfessione tacita seu præsūpta. Vide *singul* Hyppol. 12. Ad istā l. vide Bartolum hic

¶ Et de materia confessionis factæ absento parte, quomodo plenè probet, vide per Iasonem post alios in repet. *l. admonendi. D. de iureiurad.* Et Ias. *in l cùm te transegisse, suprà, de transactio.* Felin latiùs. *in cap. cùm cautio. de fide instrument.*

¶ Nota, quòd licet cōfessio facta parte præsente plenè probet, hoc limitatur non habere locum, quando talis confessio fieret propter aliud principaliter. & accessorie esset facta confessio. Ita Abb. *in cap. fin.* 3. *colum. extra successi. ab intest.* Item limita dummodo acceptetur à parte. Et ab eo testes deponere debēt esse factā præsente parte & acceptante. Iason *in l. postquā liti, supra de pactis.* Alexand. *consil.* 19. *volum.* 4. Et de confessione facta propter aliud, quod non probet. Paris. de Put. in *in tract. Synd. in verbo corruptio.* Aret. *in l. si cert. vlt. coll. supra de pactis, quem omninò vide.*

¶ Et adde, quòd cōfessio, quæ fit in iudicio, dispositionē debitam præcessisse inducit. & actionem. Adde alios duos casus, vbi confessio extra iudicialis inducit dispositionē per. Bal. *decis.* 79. Illa verò, quæ fit extra iudiciū, inducit solùm probationem, nisi sit geminata, quia tunc etiam dispositionem inducit. Vide Iason. *in l. triticū. vltima colum. D. de verborum obligat.* Et Iason. *in Rubrica, de verborū obligat. nume.* 11. Quod hîc de geminata confessione dicitur, vide Bartolū *in l. cùm scimus. in fin. Cod. de agricolis & cens.* Et Rimin. *in cōs.* 72. *libro* 4. vltra ea, quæ ibi ad Bartol adiūcta sunt.

¶ Et ad regulam, quòd confessio absente parte non probet, vide aliquas falléntias per Felinum *in c. si caut. extra, de fide instrument.* plures.

plures per Socin.*reg.86.incip.confessio absente.*

¶Confessio coram muliere facta extra locum, tribunaliter nõ valet, vt notatur *in l.de cõfes.* quod limita vt per Socin.*regul.92.* Vide etiam Felynum *in cap.at si Cleric.6.col.extrà, de iudic.*

¶Ad id quod dixi, quòd confessio facta præsente parte, requirat acceptationẽ. Adde, quòd contrarium consuluit Socinus *cons.228.incip.in causa.* Sed vide Felynum *in cap.capitulum, colum.2.vers.2.pro opin.* Bart *extra de rescript.* Barb.*in c.fin.de succes. ab intest.* Ias.*in l.error.supra de iuris & facti ignor.*

¶Et cõfessio facta in processu arbitrorũ, nisi fiat coram ipsis arbitris, vel parte præsẽte non prẹiudicat, Cyn.*l.1.Cod. de confess* Alexander *consil.13.volumine 2.*

¶An autem cõfessio facta coram arbitris probet corã iudice. Vide decis. Socini *consil.178.* Adde etiam, quòd confessio extra iudicium facta reuocari potest etiam non probato errore. Vide Iasonem *in l.magistratibus.D.de iurisdictione omn.iud.* Felinum *in cap.vt si clerici, extra de iudiciis.* Thom Ferrar.*caut.27.*

¶Eodem modo confessio facta in iudicio sine deliberatione & præcipitanter, potest reuocari etiam nõ educto de errore. Vide Felinum *in principio suarum opin.*

¶Et quid operetur in criminalibus confessio facta parte absente extra iudicium. Vide Felinum *in c.olim, 2.& 3.colum. extra de rescr.* Et Arctin.*cõs.36.incip.casus talis est* qui dicit, quòd confessio absente parte probat, quãdo agitur de iure reali, & super dominio, & quãdo sumus in antiquis. Et vide omnia Apostil. ad Bald.*in l.3 infrà de repudianda hæred.* vbi habetur, quòd non potest obtinere is, qui probat per testes dicentes de confessione præsẽte parte, si non dicunt intelligente, ex quo præsentia non infert intelligentiam. Et ita dicit Bononiæ obtinuisse. Vide & Iasonem *in l.error.1 colum.suprà de iuris & facti ignorant.* quod cõfessio debet esse acceptata expressè.

l.In contractibus.14.

Ad intelligentiam istius §.vide Iasonem *in l.manifeste, de iureiur.*

¶Adde l.in contractibus ibi. *Sed intra solũ biennium.* Quid de æquitate Canonica, vide Mars.*singul.463.* Et quid si confiteatur se habuisse & recepisse, & habere centum à Titio mutuo, an tunc possit opponi exceptio non numeratę pecuniæ. Roman.*singul.636.* Bald. *cons.165.parte 1.* Roman.*cons.431.*

Ad §.in omni.1.

Et ibi Bart. Vide Tiraquellum *in legibus cõmunibus. Gloss.5.n.8.* qui disputat, an distractus forum sequamur vt cõtractus. Guterius dicta parte 1.c.37, Couarr.*ad cap.quamuis, extra de pactis.in 6.parte 1.§.3.numero 12.*

l.Si cui non.15.

Vide *l.15.D.de fideiussor.*

l.Indubitati.16.& vlt.

Exceptio non numeratæ pecuniæ competit etiam apposito iuramento, & iuramentũ intelligitur secundum naturam actus super [illegible] interponitur, adde ad hũc textũ Tiraq. *in tract.de const.3.par.7 lim num.34.* Iacob de Nigr.*ad rub.D.de verb.obl.nume.181.* Fortun. Garzi.*ad l si vnus §. pactus ne peteret.num.68. D.de pact* Dec.*cons.340.351.* In *casu numero 8.* Didac ad Rubr.*extra de test.2.parte, nume.12.* Limitat Cachera *decis.49.numero 9.*

Tit.31. De compensationib.

Cuiacius *libro 6.obser.c.16.12. libro 15.ca.12.*

l.Et senatus.1.

Ad limitationem istius legis vide decision. Socin.192. Vide ad istum textum omninò vnam decisionem, *cons.192* Cuman.*cons.172.*

l.Ex causa.2.

Nota istum textum quòd exceptio compensationum possit opponi etiam post sentẽtiam latam, vt per Bald.hic. Et per Scriben. *ꝰ.de iuris & facti ignor.in penult.col.* Fel.*in c.suboria, de re iud.* Roman.*cons 76.Titius.*

l.In ea.3.

Reipublicæ quando possit obiici compensatio, notatur hic.

l.Si constat.& l. Compensationes.4.

Compensatio fit ipso iure vsque ad cõcurrentes quantitates, vide Soc *in reg.61.compensatio.* Rom.*cons.104.col.2.nu.9.* Angel. *cons.131.* Quid in debito iurato ad non iuratum, Afflli.*decis.163.* Viu.*lib 1. comm.opin.in vers. compensatio.43 opin.* Fulgos.*cons.196.& 201.* Socin.*cons.130.parte 4.*

l.Etiamsi.5.

Debitum ex testamento potest cõpensari.

l.Neque scriptura.6.

Pro intellectu huius legis iunge *l.8.ꝰ.eo.*

l.si ex venditione.7.

Compensationẽ quisnam patiatur, vide hic D.Goth.

l.si velut.13.

Brisson.*libro 3.select.cap.11.*

l. Compensationes. 14. & vlt.

De liquido ad liquidum non fit compensatio regulariter de leg. Sed vide fallentias per Socin. *pos. in regul.* 86. Bald. *consi.* 201. *punctus, parte quinta.* & 304. *duo sunt, parte* 1.

Tit. 32. De vsuris.

Ad hanc rubricam nota, regulariter quis accipere non debet quid vltra sortem. Sed vide 37 casus in quibus permittitur recipere etiam vltra sortem positas per Socin. *reg.* 6. *Ad hunc titulum Ioannis Borcholti commentaria.

l. Si interrogatione. 1.

In Glossa, in verbo *non fit*. Nota hîc quod testes etiam debeant deponere interrogationem & responsionem fuisse inter præsentes & incótinenti per Gloss. *in l. si vnus. §. pactus.* *Gloss. u verbo factum.* & ibi Bart. *in 1 lt. Charta, in princip. Gloss. D. de pactis*, & *Gloss. in l. iurisgentium. §. quod vero, eod. tit. notatur in l. 1. §. qui præsen.* D. *de verb. oblig.*

l. Vsuras. 2.

Panorm. *cons.* 56. Dec. *cons.* 39. Alexád. *consil.* 221. Socin. *cons.* 261.

l. Quamuis. 3.

Corras. *libro* 2. *miscell. c.* 7.

l. Per retentionem. 4.

Multa possunt retineri quæ non possunt peti. Vide per istum textú in notabili quæstione, Perus., *consi.* 19. Alexand. *ad l. non solùm. §. morte.* D. *de noui oper. nunciat.* & ibi Anton. Rub. *numero* 197. Fortun Garz. *ad l. idem. quia. §. idem Iuliano, numer.* 3 D. *de pact.* Roma. *cons.* 151. *præmissum.*

l. Aduersus. 5.

Cuman. *cons* 80. *visa. copia.*

l. Si creditrici. 6.

Molinæus *q.* 39. *de vsur. numero.* 297.

l. Creditor. 7.

Pro intellectu huius legis, vide D. Gothofredum hîc.

l. Quamuis. 8.

Quis huius legis sensus sit vide eundem.

l. Vsuræ. 10.

An ista lex sit emendata. Vide Molinæum *in tract. contractuum. nume.* 46. & *sequen.* Bud. *in l.* 1. D. *ad legem Iul am maiest.* Alciat. *libro* 1. *parerg c.* 33. Hotom. *de vsur. libro* 1. *capite* 10. *in* 1. *vol. var. disput.*

l. Ex prædiis. 11.

De oblatione, vide l. 9. ʒ. *de solution.*

l. Frumenti. 12.

Pecuniæ vsuræ non debentur, nisi ex stipulatione.

l. Si ea pactione. 14.

Cuman. *cons.* 181. & 184. Panormit. *cons.* 15. Dec. *cons.* 111. Rom *cons.* 423.

l. Cum allegas. 15.

Oldr. *cósil.* 207. Bald. *consil.* 154. Petr. de Anchar. *cons.* 150. Cuman. *cons.* 189.

Auth. Ad hæc.

Rom. *cons.* 139. Alex. *cons.* 1. Ias. *cons.* 117 Pet. de Anch. *cons.* 150.

l. Si ea lege. 17.

Cuiac. *lib.* 3. *obs. c.* 35. Ioan. Aurp. *lib.* 1. *epist. iurid. cap.* 5. & 10. Oldr. *cons* 207. Dec. *cons.* 123 Rom. *cons.* 238 & *cons.* 520. & 308. *ego hunc.*

l. Indebitas. 18.

Cuiacius *lib.* 8. *obser. c.* 39.

l. Acceptam. 19.

Menochius *de arbit. iud. cas* 232. ad istam legem vide Socin. *in l qui Romæ. in princip. in* 2. *notab.* D. *de verb. oblig.* Panorm. *cons.* 56. *parte* 1. Bald. *cons.* 104. *sex sunt. parte* 1. Rom. *cons.* 287. *in proposita.*

l. Constitutionibus. 20.

Brissonius *lib.* 3 *s. lect. c.* 1.

l. Si vsuras. 21.

Cuiac. *lib* 2. *obs. c.* 31.

l. Pignoribus. 22.

Cuiacius *lib.* 8. *obser. c* 17. Rom. *cons* 307. *in casu.*

l. Oleo. 23.

Vide l. 17. ʒ *eodem.*

l. Si inter. 24.

Cuiac. *Nou.* 33.

l. Pro auro. 25.

Molinæus *de vsur. q.* 85.

l. Eos qui. 26.

Ad interpretationem istius legis vide Carol. Molin. *in tract. conuent. num.* 54. & an dispositio istius legis locum habeat in omni vsura, siue ex mutuo, siue aliunde debita, idé Molin. *in eod. tract. num.* 4. *in fine*, & vtrum hęc modificatio iuri diuino repugnet. Anchoranus post alios canonistas in ca. peccati venia *q.* 3. *coll* 7. *de reg. iu. in* 6 & quæ notat Molinęus *in tract. comm. nu.* 9. *circa fin.* & *sequen.*

*Papon. 1. *notar. tit. de prest vsuraire* 12.

Donellus *in tract. de vsuris.* Ioannes Aurpachus *lib.* 1. *epist. c.* 2. Ferrandus *lib.* 2. *explicat. c.* 8. Hotomanus *libro* 1. *de vsur. capite* 8. *in* 1. *vol. disp.* Pet. de Anch. *cons* 4. *statuto.*

l. De.

l.De vsuris.27.

Molin.*in tract.vsur num.*46.

l.Vt nullo.28.

Carol.Molin.*in tract.vsur.num.*44.

l.Vsuræ.29.

Hæc est constitutio Græca.

Tit.33.De nautico fœnore.

Vide *Nou.*106.& 110.

l.Traiectitiam.1.

Brissonius *lib.*3 *select.cap.*1.

l.Cum dicas.2.

Nota istum textum quod si quis suspicit in se periculum non tenetur de periculo,vel casu causato culpa alterius partis,& valet ad multa.de quibus per Bald.hic. Et adde textum *in l.qui offici.in fin. D. de contrahen. empt.* Roma.*cons.*47.

l.Cum proponas.3.

In Mari,Passagia an imponi possint.Bald. *in l.pen.col. pen.*C.*eod.*Ang.*in l.fi. D.de vsuris.* Ioan.de Plat.*in l.si diligenter.C.de aquaduct.li.*10.Dec.*cons.*70.*& pro tenui.*

l.Traiectitiæ.4.& vlt.

Rom.*cons.*404.*in casu.*

Titul.34.Depositi vel contra.

Oldendorp.*class.*4 *act.*23.

l.si in cursu.1.

Dec.*cons.*7.*& pro tenui.*

l.Vsuræ.2.

Paul.2.*sent.*12.§.3.

l.si depositi.3.

Cuia.17.*obs.cap.*102.

l.si deposita.4.

Concenatius *lib.*1.*q.*1.*multa de iudicis officio.* Rom *cons.*449.*inquiritur.*

l.si is qui.8.

Roland.à Valle 1.*cons.*17.*num.*2.345.

l.Cum hæreditate.9.

Cuiacius *ad l.* 31. *D. de hared.instit.* Bolog. *cons.*50.*& in præsentia.*

l.si quis.1.

Depositarius compellitur sine aliqua dilatione depositũ restituere nec potest aliquid in contrarium allegare,vide Felin.*ad c.sicut,* *num.*3.*in fin,de sent.& re iud.*Ias.*ad l.C.de edẽ.* vbi Dec.*num.* Boer. *decis.*355.*num.*7.Bellon. *li.*4.*suppu.c.*6.Mathes.*sing.*5.limita vt per Ioã. Bapt.Plot.*ad leg.si quando.C.vnde vi. nu.*431. Cagnol.*ad l.contractus,nu.*16.*de reg.iur.& ad l.neque pignus.nu.*8. *eodem titul.* Cardin.Zab. *cons.*120.

Auth.Sed iam.

Rom.141.*eximie doctor.*

l.superuacuam.12.& vlt.

Oldendorp.*class.*4.*act.*24.

*Vide Negusant. *tract. de pignor.*2. *memb.*5. *part.num.*35.*pag* 105.& 106.

Titul.35.Mandati vel contra.

Actio mandati contra quem competat notat hic Cuiacius.

l.Aduersus.1.

Præter materiam legis ponitur quod fuga operatur reuocationem mandati. Cuman. *cons.*146.

l.Cum ex causa.2.

Fideiussor soluere potest pro reo.

l.si pater.3.

Vide *l.*16.*D.de procurator.*

l.Etiamsi.4.

Ratio dubitandi petenda est ex *l.*20.§.1.*D. de nego.*

l.si maritus.5.

Mandatarius si quid in rem domini necessarium neglexerit tenetur.

l.si fideiussor.6.

Mandare videtur qui paritur pro se fideiubere.

l.si tibi.8.

Vide *Nou.*4.*c.*1.

l.si pro ea.10.

Fideiussor non potest regulariter contra principalem debitorem agere,vt eum liberet,antequam soluat.*d.l.*Sed vide 4.fallẽtias per Soc.*in reg.*192.*incip.fideiussor.*contra in eadem l.in Gloss.in verbo,*appellatione.*

¶Nota,an & quando imputatur fideiussori,qui omisit opponere exceptionem crediri.

l.Procuratorem.11.

Dec.*cons.*464.*placet.*

l. Cum mandati. 12.

Cum. *conf.* 148. *venerabilis vir.*

l. A procuratore. 13.

Gilbertus Regius *libro* 1. *enantiophanon. capite* 19.

l. Si secundum. 14.

Vide *hic Salycetum.*

l. Mandatum. 15.

Mandatum morte mandantis reuocatur, *vt hic,* & l. *quia,* D. *de iurisdict. om. iud.* latè per Soc. *reg.* 254 *mandatū.* Marf. *fing.* 4 : *mādatum.* Restaur. Castal. *in tract. de imperato. q.* 115. Gui. Papæ q 119. Tiraq. *in tract. le mort. quinta decl.* 7. *par. num.* 12. Dec *conf.* 404. Soc. Iun. *conf.* 97. *nume.* 4. *lib.* 1. late per Felin. *ad c.* 1. *relatum, extra de offi. delega.*

l. Salarium. 17.

Alex. *consilio* 109. *parte* 6. Bald. *consilio* 98. Socin. *consilio* 196.

l. Si contra. 20.

Cuiacius *libro* 8. *obseruationum* c. 31.

l. in re mandata. 21.

Coras. *epistol. quæst* c. 20.

¶ Condemnatus mandati directè, efficitur infamis, quia licet quis in re propria sit moderator, & arbiter non idem tamen est in re aliena. adde & limita vt per Marf. *fing.* 419. licet Rim. *Inst. quib. alien. licet vel non. ad Rub. nu.* 6. Iaf. *ad* l. *serui electien.* §. *Labeo.* & ibi Rip. *n.* 11. *ff. de leg.* 1 idem Rip. *ad* L. *ex facto.* §. *si quis rogatus.* D. *ad Treb. num.* 39. *circa med.*

l. Per diuersas. 22.

Casus aliquot, in quibus cessio fieri non potest, ponuntur per Socin. *reg.* 67. *incip. cessio.* Bart. *consi.* 90. Panorm. *conf.* 60. Fulg. *conf.* 242.

¶ Ad materiam cessionum, vide Practicam Pap. ad libellum vend. * An hæc constitutio pertineat ad indubitatas obligationes, vide Antonium Fabrum *libro* 12. *Coniecturarum* c. 12. Et per Angel. de Aret *in* §. *præterea in* 7. *char. Inst. de except.* Et per Bald. hic, vbi tangitur.

¶ An cessionarius vtatur priuilegio cedentis, & est 17. q. hîc. Tu vide Molin. *de vsur. nu.* 60. & 61. scilicet an cessionarius agēs teneatur ostendere instrumentum cessionis. Vide per Alex. *in* l. *Aristot.* D. *de acquir. hæred.* Et Angel. Aret. *Inst. de actionibus.* §. *appellat.*

¶ Cessio quando fit titulo donationis, an sit necesse probare, quòd merita præcesserint. Vide Alex. *consilio* 36. 2. *vol.* sed aduerte, quatenus Bart. hîc dubitat, quia Bald. in hac l. *in* 5. *quæst.* tenet contrarium, talem cessionem valere, etiamsi merita non probentur. Quia talia verba adiiciuntur ad roborandam donationem. Et propterea non debent diminuere effectum. Et cōtra Bart. tenuit etiam Castrens. *in* l. *affectionum,* D. *de dona.* Et ibi vide vnam Apost. quamuis multa alia innuat. Et idem tenet Salyc. *hic in* 16. *quæst.* Sed quid si donatio est facta ob seruitia & merita illa exprimenda, quæ tamen fasa sunt & non vera, an donatio vitietur. vide Iason. *in* l. 1 *D. de condict. ob caus.* Quid autem si fieret cessio inter coniunctas personas, an præsumatur ex causa donationis, vide Bald. *in* l. 2. C. *ne liceat poten.* Cuiac. *libro* 16. *obs.* c. 24.

l. Ab Anastasio. 23.

Vide Alex. *in* l. *singularia in vlt. col.* D. *si cert. petat.* Cuiac. *libro* 16. *obs* c. 16. Bart. *conf.* 20 n. 3. Fab. de Monte, *in tract. de emptione & vendit.* 2. *quæstio. prin. num* 20. Bald. *consilio* 154. *instrumentū parte* 2. & 249. *proponitur parte* 1. Fulg. *consilio* 242. Zabar. *conf.* 125. *respondeo,* Socin. *conf.* 135.

l. Pręsens. 24. & vlt.

Hanc constitutionem restituit Cuiac. *libro* 16. *obs.* c. 26.

Tit. 36. Si seruus extero se emi mandauerit.

l. Si seruus 1. & vnica.

Oldendorp. c. 22. *de exceptionib.*

Tit. 37. Pro socio.

Oldēdorp. *class.* 4. *act.* 21, Papon. 15. *arrest.* 2. *de commun. & societé.*

l. Societatem. 1.

Corn *conf.* 98. Bald. *conf* 26. 260. & 396. Ioā. de Ana. *conf.* 92. Pet. de Anch. *conf.* 149. Socyn. *conf.* 5. Dec. *conf.* 21. Cum. *conf.* 9. Socin. *con.* 265. Zabar. *consil.* 139.

l. Cum proponas. 2.

Ementes prædium communiter, videntur tacitè contraxisse societatem, tam rei quàm onerum supportandorū propter rem. Adde ad notata per Bartol. hîc quod emens rem nomine suo, & alterius, præsumatur in dubio emisse propria pecunia, & ideò qui partem rei consequi vult, tenetur partem precij reddere, nisi aliud probet, & pro ampliatione & limitatione huius legis vide Boer. *decis.* 23. vbi plenè Berous *quæstio.* 46. *num.* 3. Rom. *conf.* 274. Dec. *consil.* 348. *num.* 4. & *consilio* 442. *nu.* 38. Alex. *conf.* 78. *numero* 5. *vol.* 2. & *consilio* 77. *vol.* 6. & *consilio* 134. *volum.* 5. Crauet. *conf.* 129. *proponitur in facto.*

l. Cum

l.Cum in societatis.3.

Panorm.*cons.46 tria mihi,parte* 1.

l.Si societatis.4.

Quis huius legis sensus sit optimè D.Gothofr.hic.

l.Tamdiu.5.

Cepol. *cons.* 41 *super causa*.Rom.*cons.*106. *viso thema*.

l.De societate.6.

Vide Vlpian.l.9.§.2.

Titul. 38. De contrahenda emptione & venditione.

Oldendorp.*class* 4.*act*.1.2.3.

l.Venditiones.1.

Gabella solui debet in loco, vbi est contractus celebratus, non vbi res est: ita Bal.in l.ista.Bar.*in* l. *cunctos populos*. C.*de summ.trinit.* Vide Tiraq. *in tract.de vtroque retract.tit*.1.§. 1.*Gloss*.2.*num*. 46.*cum seq*. Gabella an solui debeat à forensibus & à clericis ibid.Gabella solui debet in loco, vbi est dies destinata solutionis vel cõtractus. Bal.*in l.multum interest circ.a fin.*.*si quis alteri vel sibi*.

l.Emptionem.2.

De furioso vide l.13.§.1.*ff.de off præsid.*

l si donationis.3.

An donatarius cogatur implere conditionem appositam in donatione vide hic D. Goth.

l.Cum res.4.

Vvaltherus *lib*.2.*miscell*.c.19.Panorm. *cons.* 3.*notar.parte* 2.

l.Cum ipse.5.

Corras.*lib.6.miscel*.c.14.Decius *consilio* 410. Bald.*consil*.347.Dec.*cons*.441.

l.Si gaudentius.6.

Donatio perfecta non vitiatur, licet perueniat ad casum a quo non possit oriri.

l.si ancillam.7.

An & quis dicatur fraudulenter donare D.Goth.hic.

l.Empti.9.

Cuiac.8.ad Affrican.fol.192.

l.si mater.10.

Vide *l.2 supra plus valere quod agitur.*

l. Inuitum.11.

Gomez.*tom.1.var.resol.c.2.num*.51.Couar. *lib.8.var.resol.cap*.14.

l.Non ideirco.12.

Ferrariens. *in forma libelli, in causa venditionis* 37.

l In vendendis.13.

Quid autem de promittente vẽdere rem pro precio declarant Cott. vel Corn.*consilio* 293.*volum*.Ioann. Robert.*lib.2.sent.iur.c* 12. *De limitatione huius legis vide Ioan.Pet. Surdum *in decis*.70.*numero* 28.*& decis*.51.*numero* 10. Contractus collatus in arbitriũ alterius ex contrahentibus, non valet. Adde hoc non esse verum de æquitate Canonica. Ita transeunt, communiter Doct. vt per Alex.& Soc.*ad* l.1.D.*soluto matr. & ad l.ita stipulatum*.D *de verb.oblig*. Afflict.*decis*.337 *num*. 10.sic fallit in dote. *l. cum post.§.genere*.D. *de iure dot.* vbi notatur ad textum hic, *in §.fin.* vide Ias. *ad l.post dotem,num*.40.D.*solut.matrim. & ad* l.*si quis arbitratu, num*.2. D.*de verb.oblig*.Soc.Iun.*ad d.l.ita stipulatus. nu*.142. *&* 13.., *secundum antiquam impressionem*.Rom. *cons*.25.Fulg.*cons*.25.

*Declaratur hæc lex à Ioh. Pet.Surdo. *in decis.82.num*.4.

l.Dudum.14.

Sarmientus *lib.select*.3.Rom.*cons*.484.Guid. Pap.*cons*.6.Dec.*cons*.282.Zaba.*cons*.144.Rom. *cons* 107.

*In hanc legem extat commentariolus Benauidis.

l.Super rebus.15.& vlt.

Rom.*cons*.502.Dec.*cons*.404.Bart.*cons*.166. Dec.*cons* 340.Panorm.*cons*.80.

Tit. 39. De hæreditate vel actione vendita.

An hæreditas vendi possit declarant Doctores ferè omnes hic.

l.Æs alienum.1.

De iure & priuilegiis fisci vide Bald.hic.

l.Ratio.2.

Pet.de Anchar.*cons.3.pro parte*. Dec.*consil*. 492.*testator*.

l.Nominis.3.

An omne ius omnisque actio cedi possit, vide hic D.Gothof.

l Qui nondum.4.

Vide hic *l.9.ff.de dolo*.

l.Emptor.5.

Iunge hic *l.136.§.5.ff.de reg.iur.*

l.Qui tibi.6.

Dec.*cons.431,cum sit,parte* 3.

l.Postquam.7.

Nomen pignorari potest & vendi.

l.Certi.9.& vlt.

Vide pro intellectu istius legis.Soc.*in l.generaliter.§. nihil commune ff.de acquir.poss.in 1.col.num.13.*Dyn.*in rub.in de reg.iur.in 3.colum.* & ibi per Nicol. Boer. *in verbo vniuersi ...* & Cepoll.*in Rubr.de verb. & rer.sig.in 5.princ. in q.6.in fine.*

Tit. 40. Quæ res vendi non possunt, & qui vendere vel emere vetantur.

Brissonius *lib.4.select* c.4.

l.Fucand.e.1.

Cotta, in voce, *purpura.*]Bayfius *in lib.de re vestiaria.*

l.Comparandi.2.

Zabarel.*consilio* 144.*statuit.*

l.Quia.3.

Vide l.17.*inf.de nauicul.*

Tit 41. Quæ res exportari non debeant.

Ad istum Titulum, vide Bal. *in l.cum proponas,sup.de naut. fœn.* vbi quid si aliquis solum extraxit vt portaret & nondum portauit Brissonius *d.cap.*4.

l.Ad Barbaricum.1.

Alciatus *lib.4.dispunct.*c.11. Cuiacius *lib.9. obseru.cap.9.*

l.Nemo.2.& vlt.

Vide Gloss.*in can.qui contra.3.c 24.q.1.*

Tit.42. De Eunuchis.

Coniunge hic Nouuel.Leonis.62.

l.Si quis.1.

Plaza *miscell.lib.1.cap.24.*Brissonius *libr 2. select.cap.21.*

l.Romanæ.2.& vlt.

Tabellio quis dicatur notat D.Goth.hic.

Tit.43. De patribus qui filios suos distraxerunt.

Paul.5.*sent.tit.2.§.2.*

l.Liberos.1.

Hac lege liberos neque vendere neque oppignerare licet.

l.si quis.2.& vlt.

¶Oroscius *ad l.12 ff.de legib.* Couarruuias *lib.3.var.resolut* c.14 Gilbertus Regius *libr.1. enantioph.*c 21. Pater propter nimiam egestatem paupertatémque filium, filiamque vendere potest Vide ad hunc textum Alc.*lib.2. de verb.sig.fol.*109.Gloss.& doctores *ad l.eum qui.§.an pater.in verb.palam est ff.de fur.*Marsi.*sing.*101.Boer. *in addit. ad* Dy *in regu.in argumentum,in litera* A.*de reg.iur.in* 6.Gerard *singul.vlt.* Adde ad hunc textum notata per Tiraq.*in tract.de vtroque retra.tit.*1.§.26 Gloss 1. *nu.21.& seq.*vbi quod procedit, prout loquitur in fame, non in alia quauis necessitate. Soc. *reg* 174. *homo liber.* Cagn.*ad l.non debet cui.num.4.de reg.iur.*

¶Liber non potest dari in obsidem. Vide Azo.*in ...um.de testament.* Sed vide duas fallentias positas per Socin. *in regul.* 218. *incip. homo liber.* Clerici non possunt dari in obsides. *d.l.& l.2.supra de pactis.*Et Gloss.*in c. ex rescriptis.de iureiur.* Sed vide duas fallentias Socin.*reg.*414.

Et filius Clericus non potest in necessitate vendi. Hostiens. *in cap. Iudæorum, de ætat. & qualit.*Et Ioan de Anan.*in cap si quis.in 2. col.de furt.*

¶Quãta & quæ propter necessitatem permittantur, vide vltra Scribentes *in d.l si quis.* Pet de Anchar.*cons*84.*incip.in Rhetor.*Et Roma.*cons*228 Et Pet.de Anch.*cons.*95. Et Bald. *consil.*70.*lib.*3. vbi dixit, necessitatem magistram esse virtutis Et an ratione necessitatis possit imponi charitatiuũ subsidium.Chald. *consil.*3 & quod voluit *consil.2.in tit.de censib.* Et plura ad societatem vide cumulata per Zach.*in Apost. in verb.temp.necessitatis.* Adde Abb.*in c.5.de consuet.*

Tit.44. De rescindenda venditione.

Harmen.*libr.3.tit.3.*

l.si pater.1.

Vide Cuiacium *lib.8.obs.c.10.*

l.Rem maioris.2.

Quomodo intelligatur quod deceptus vltra dimidiam restitui debet, cũ hæc lex locum nõ habeat quando interuenit substitutio cũ decreto iudicis, *l.1.C.de prædiis Curial. lib.10.*Et ibi Bar. Et quando non esset deceptio vltra dimidiam sed modica. Vide caut. rescindendi contractum per Ias.*in l.pen sup. de pact.*Et plura pro limitatione *d.l.rem, & c.* Vide Alex.*in l.si quis enim. Alias* 425.*col.ff.de verb.oblig.* Remedium istius legis non habet locum, quando testator iussit vẽdi rem cer-

to

to pretio, nisi probaretur testatorem errasse, *l. si uetus* ... §.1. vbi Ias. *de leg.* 1.

* ¶ An in transactio. locum habeat hæc lex vide Pet. Santernam *de effect. l. spons. part.* 5. *numero* 5.

¶ An in foro conscientiæ liceat etiam. ſ. dimidium iusti pretij decipere. Vide Tiraquel. *in ll. commun. b. 9 parte. Gloss. p num.* 8. *& per ea Gloss. & sequitur etiam numero* 11. Et hanc ait esse communem opinionem quod not.

* ¶ An & cur remedium huius legis sit introductum tradit Phan. *in comment. de lucro do is.*

¶ Item, an hæc Lex locũ habeat, si spes vendatur, quam quis ad aliquam rem habet, si dimidio minus pro spe soluatur, quàm communiter pro ea spe solui deberet Vide Tiraqu. *in ll. c. mmunib Gloss.* 1. *numero* 38.

* ¶ An habeat locum in contractu pignoris. Negusant. *tract. de pig. membro* 5. *in prima par e, numero* 42.

¶ Enormis læsio facit præsumi debitum dolum. Bart. *in l. si* D. *de prætor. stipul.* Bald *in l. 3. supra de dote promissa. Et l* 1. *col.* 8. *supra, de his, quæ pœna nomine. Et in Rubrica, suprà de pœnis iud. qui male iud.* Petr. de Anch. *consil.* 204. *incip. iudex, &c.* Chald. *in disput. incip. duo litigantes.* Et ideò ratione doli iuramentum redditur inefficax, *cap. quamuis, de pactis, in 6. & c. si verò, de iureiur.* Imo. & maior 25. annis in læsione enormi potest absolui à iuramento. Bald. *in l. pen. infra, ecept. arbit* Angel. *in disp. incip. duo ad inuicem.* Abb. *in c. quinta. col.* 25. *de iureiur.* Et ibi per Felin. quòd intellige, quando iurans probat ignorantiam damni tẽpore iuramenti affuisse, secùs si sciuisset. Quia scienti & volenti dolus non infertur, *l. cum donatio, de transactio.* & Bart. & alij *in d. l. rem maioris.* Vide 12. fallentias, Socin. *reg.* 281. Alexan. *consilio* 47. *vol.* 1. *& cons.* 17. *eodem vol. & cons.* 127. *aliàs* 128. 2. *vol. & consilio* 53. 3. *vol.*

*An habeat locum contra singularem successorem. Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 2. *cap.* 18. 20. 21. 22.

¶ Venditio vltra dimidium pretij regulariter non valet, *dicta* l. Sed vide 12. fallentias Socini *in reg.* 531.

* ¶ Rescissa venditione remedio huius legis an resoluatur hypotheca, medio tempore contracta. vide Fachineũ *controu. iur. lib.* 2. *c.* 23.

¶ Minor quando possit cõueniri renunciatione iuramento firmata. Dec. *cons.* 81. *nu.* 2. *& seq. vol.* 1. Vltra dimidiam iusti pretij venditor deceptus non modo minor, sed etiam maior, habet in integrum restitutionem. adde *c. cum dilecti, & c. cum causam, extra de empt. & vend.* tamẽ ista iura ex identitate rationis, & ad emptorem vltra dimidiũ deceptũ extenduntur: ita scribentes in istis iuribus superius allegatis, & Spec. *in tit. de empt. & vend.* §. *nunc videndum, col.* 2. *vers. vt eodem modo.*

* ¶ Vtrũ venditione rescissa remedio huius legis res venditori restituenda sit, simul cum fructibus ab emptore perceptis, consule Faquineum *Controuersiarum iuris lib* 2 *c.* 24.

¶ Mulier minor & rusticus, etiamsi sciẽter decepti sunt, vltra dimidium in contractu, contractũ rescindere possunt, nisi certiorati fuerint de beneficio istius legis, ita Bal. *in l. ista* 34. refert & Alex. *in l. quicũque, C. qui admit.* Scribẽtes *in l. si. de iure fisci. & in l.* 1. *de edend.*

* An hæc lex locum habeat in emphyteusi declarat Fachineus *Controuersiarum iuris libro* 2. *cap.* 22.

¶ Læsio enormis quæ dicatur & quando Decius *consilio* 29. *numero* 7. *folio* 36. *vol.* 10.

* ¶ An hæc lex locum habeat in permutatione beneficiorum ecclesiasticorum exponit Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 2. *c.* 22.

¶ Mulier quando in contractu transactionis dicatur enormiter læsa, & an propter enormem læsionẽ cõtrauenire possit nõ obstante iuramento, Decius *cons.* 203. *per tot. cons. fol.* 154. *vol.* 1. Adde ad materiam huius legis pretium considerari secundum locum vbi fit vẽditio: textus est melior in iure *in l. fin.* §. *fi.* 1. *de adm. tut.* Quid si testes deponunt de tempore ante contractum, non autem quo tempore contractus tantũ valuerit. Vide Cynum *in Auth. sed quamuis, in fine.* 1. *de rei vxor. act.*

¶ Decepto vltra dimidiã iusti pretij, supplетur iustum pretium, vel reddito ab eo pretio res recuperatur. Vltra ea quę hic latissimè ponunt Scribentes. Adde quæ per Rim. *Inst. quib. alien. lic. vel non. in prin. nu.* 142. Pro intellectu vide Aret. *d.* §. *actionum, n.* 7. *Inst. de actio.* in materia huius legis Crauett. *cons.* 7. *per tot.* Caccial. *in tract. de feud. regni art.* 6. *nu.* 31. Fab. de Mont. *in tract. de emp. & vend. in* 8. *parte, nu.* 7. Gozad. *cõs.* 44. *n.* 15. Cra. *cõs.* 114. *col. pen. &* 151. *n* 6. 25. *&* 31. *& cõ.* 29. 160. *col.* 2. *&* 192. Calder. *cõs.* 2. *in tit. de emp. & vend.* Cassad. *in decis. vnic. de emp. & vẽd.* Ro. *cõs.* 423. Dec. *ad l. si. n* 18 *ad si. C. de pact. & ad l. quatenus, ff. de reg. iu.* Idẽ Dec. *cõs.* 181 *n.* 4. *& cõs* 210. 309. *&* 583. vbi limitat pluribus modis, Soc. Iun. *cõs* 50. *col.* 2. *li.* 1. *& cõs.* 50. *n.* 15, *lib.* 2. Tho. Ferrat. *caut.* 4. Ant. Negus. *in trac. de pig. & hypot.* 5. *parte* 1. *mẽb. n.* 41. *in* 9. *vol. tract.* Alex *cõs.* 118 *n.* 6. *cũ seq. vol.* 7. Tiraq. *de retract.* §. 1. *gl* 18. *n.* 64. *&* 66. *cũ seq. & ad l. si vnquam, in præfat. nu.* 127. *C. de reuoc. donat.* Bald. *in tract. de præscr.* 26. *q.* 4. *parte prin. n.* 1. *in* 8. *vol. tract.* Soc. *in Reg.* 126. vbi limitat multis modis, Boer. *decis.* 253. *n* 4. Gerar. *sing.* 22. Steph. Forcat. *in necyc. iur dial.* 100. notissimè latè, sed remissiuè per Phil. Forti. *libro* 1. *exclu. vtr. iur. concl.* 36. *in trãsact.* Ioan. de Ana. *consilio* 33. *nu.* 4. Ioan. de Neuiz. *consilio* 89. *nu.* 2. Ioan. Crot. *cons.* 12. *& cons.* 120. *n.* 38. *& cons.* 145. *n.* 4. Vt non procedat in læsione enormi, si constet de scientia stante

iuramento,& quando constat venditorē donare voluisse, Ioan. Cep. *consilio* 210. *numero* 70. *vsque ad num.*27. *volumine* 2.

*An sit extendenda hæc lex ad omnes contractus stricti iuris tradit Fachineus *Controuersiarum iuris lib.*2 c.22.

¶Et an porrigatur ad dationem insolutum, idem Cephal. *consilio* 261. *numero* 1. *eod. volumine.*

* Fachineus *Controuer.iuris. libro* 2.c.16.

¶An in venditione & subhastatione.

¶An cum eius remedio expresse renuntiatum est, vel cum iusiurandum appositum est, nullo modo contractui contrauentum iri, Emanuel, *in Thesaur. recept.sent. sub litera* l.n. 145.Cacher.*decis.*41.*numero* 9 In Dote Phan. *de lucro do*.*gloss*. 10.*numero* 22.

* An hæc lex locum habeat in datione insolutum disserit Fachineus *controuersiarum iuris lib.*2.c.21.

¶Hanc legem repetierunt copiosius ceteris Cagnolus, Pinellus,& Menesi⁹. Vide Villalobos *commun.opin.litera l.nu.*203.Couarruuiam *pract.quæst.c.*3. & *libro* 2. *variar.resol.c.*3 & 4. Curtium Brugen. *lib.*2. *eiu*s. *ad fratrem*,c.10. *libro* 3.*ad Vinium collegam* c.5.& 9 Pratcium *sententia*.c. 8 Fornerium *libro* 2 *select*.c.9.Gomesium *tom.*2. *var.resolution.*c.2 à *num.*22.*vsque ad num.*27.Guterium 1.*parte resolut.*c 26.Menochium, *de arbit.iud.cas.*144 & *seq.* Cuiacium *lib.*16 *obseruation.*c.18. Zoannetum *rerum quotidia.*c 47 Pileum *quæst.* 20. Castro *libro* 1.*de potesta.leg.penal* c.5. *documento primo.** Antonius Faber lib.de errorib.pragmaticorum *Decad.*7.c.8.& 10.

l.De contractu.3.

Nota hic quod fiscus vtitur plerumque iure priuato.

l.Ad rescindendum.4.

Vide Bartolum *in* l. 3.§. *hac pœna*. D *quod quisque iur.*

l.si dolo.5.

Cuiacius *libro* 8.*obseruation.*c.10.Fulgos.*cōs.* 80.*quidam*

l.Non est.6.

Harmenop. *libro* 3.*tit.*3.

l.Ratas.7.

Cuiac.*ad* l.4.*infra de iure fisci.*

l.si voluntate.8.

Dec. *cons.*42. & 341.Ias.*cons.*55.Fulgos.*cons.* 127.*quidam.*

l.Pretij.9.

In solutū propriè dicitur & de iure appellatur, quando debitor sponte venditori dat rē pro aliquo debito, adde l.*cū à quo.C.de sol.* l.*si prædiū.C.de euict.*l.*elegā ter,in pr.& vbi not.* D.*de pig.*Dec.*cons.*418. Guid.Pap.*cons.*39.*circa.*

l.Dolus.10.

Cæpola *tractatu de simulatis contractibus.*

l.Venditor.11.

Scienti & consentienti non infertur iniuria.

l.Non idcirco.12.

Cuiacius *libro* 16.*obser.cap.*18.

l.Si maior.13.

Guid.Papæ *sing.*102.

l.Quisquis.15.

Ignorantia vitium sui matrimonij non est probabilis, limita pluribꝰ modis vt per Port. & ibi per Ias.*in addit. ad eum ad* §.*in fraudem. colum* 2.*quibus ex causis manumitt.non licet.* & per Socin.Iun.*consi* 73.*colum.fin.libro* 2.& quo modo probetur scire quem valorem rei suæ. Dec.*cons.*58 .Socin.*cons.*48.*libro* 4.

l.Si quos.16.

Angel.*cons.*387 Fulg.*cons.*172.

l.Hi qui.17.

Vide Cuiacium *libro* 16.*obs.cap* 13.

l.Vestium.18.& vlt.

De Palatinis, vide hic D.Gothofr.

Tit.45.Quando liceat ab emptione discedere.

Harmenopulus *libro* 3.*tit.*3.

l.Re quidem.1.

Panorm.*consilio* 5.*omissis,parte* 1.

l.Perfectam.2.& vlt.

Gloss. *in verbo recuperari.* Pro singulari allegauit Ang. *Inst. de empt.* quod tunc arra vel pecunia intelligitur data solutionis nomine, quando esset data pecunia numerata.

* Cuiacius *libro* 1.*recept.sent.Paul.tit.*1.

Titul. 46. Si propter publicas pensitationes venditio fuerit celebrata.

Quadrat hic Titulus cum Titul.21. & 10. *de capiend.& distrah.pign.*

l.Venditionem.1.

Menochius *de arbit.iud.libro* 2.*cas.*55.

l.Si deserta.2.

Nota hic quod possessio iniusta nemini auferenda est sine causæ cognitione.

l.Si quis.3.& vlt.

Cuiacius *libro* 8.*obs.cap.*32. Corn. *consil.*325. *prima facie,parte* 1.

Tit 47.

Titul. 47. sine censu vel reliquis fundum comparari non posse.

Census quid sit, optimè hîc D. Goth. quem vide.

l. Ex conuentione. 1.

Pratcius *geminat. cap.* 67. Bartol. *consil.* 180. *si aliquis.*

l. Rei annonariæ. 2.

Roman. *consil.* 175. *quo ad.* Petr. de Ancharan. *cons.* 86. *in fine.*

Auth. sed &.

Quis huius authenticæ sensus sit, declarat hîc D. Goth. quem vide.

l. Omnes. 3. & vlt.

Oldrad. *cons.* 265. Dec. *cons.* 285. *& pro tenui.* Federic. *cons.* 81.

Tit. 48. De periculo & commodo rei venditæ.

Periculi nomine quid intelligatur, vide hîc D. Goth.

l. Post perfectam. 1.

Adde & limita istam legem, quod quando notoriè constat de iustitia illius qui rem euicit, puta quia habebat Hypothecam, tunc vẽditor tenetur de euictione, licet nõ fuerit denuntiatum venditori, vide Alex. *cons.* 67. *vol.* 3. & in quantum Bartol. hîc dicit, non sufficere venditorem scire litem motam, nisi sit denunciatum, limita nõ procedere quando emptor esset minor, quia sufficit sola scientia venditoris sine demonstratione: ita Bald. hîc licet de dicto Bar. videatur dubitare Francisc. Aret. *cons.* 26. *col.* 5. Ad Gloss. 1. huius l. 1. quatenus in ea probatur quod emptio conditionalis non patitur pœnitentiam. vide Parif. *cons.* 59. *libro* 10. Cornel. *cons.* 325. *parte* 1. Bartol. *consil.* 116. Dec. *cons.* 74. *&* 312. Petr. de Anchara. *cons.* 151. Bald. *cons.* 214. *parte* 1.

l. Cum conuenit. 2.

Ad intellectum istius legis cum loquitur de venditione facta ad mensuram, & ad pondus. vide Decium *cons.* 179. Angel. *libro* 1. *emen. cap.* 6. Curt. *cons.* 76.

l. Dolum. 3.

Emptor agere potest ex contractu inito cum fraudulento venditore.

l. Cum inter. 4.

Contractu sine scripturis inito.

¶Hæc desunt in quibusdam exemplaribus.

l. Cum speciem. 5.

Incendium rei emptæ ad quem spectat, vide hîc D. Goth.

l. Mortis casus. 6. & vlt.

Vide §. 3. *Instit. de emptione.*

Tit. 49. De actionibus empti & venditi.

l. Aduersus. 1.

Nota hîc Iudicium venditi accipi pro venditi actione.

l. Venditi. 2.

Roland. à Valle *consilio* 53. *numero* 17. *& sequentibus.*

l. Ex arrali. 3.

Cuiacius *libro* 10. *obs. cap.* 24.

l. si traditio. 4.

Roman. *consilio* 270.

l. curabit. 5.

Interesse pretij non soluti debetur. Limita: vt per Afflict. *decis.* 20. *numero* 5. Adde quòd hic tenetur ad vsuras & fructus, quia in omni cõtractu vltro citróque obligatorio eo ipso, quod vnus implet ex parte sua, alter dicitur in mora, vt in contractu dotis. Alex. *cons.* 147. *col.* 1. *lib.* 6. *& ad l. de d u sione, numero* 12. *D. soluto matrim.* ad hunc textum vide Gomes. *ad §. actionum, num.* 19. *Inst. de actio.* Soc. *cons.* 133. *lib.* 1. *& cons.* 88. *lib.* 4. Paris. *cons.* 75. *nu.* 17. *lib.* 4. *cons.* 90 *libro* 1. Dec. *cos.* 1?3. *ad fi.* Alex. *ad l. Iulianus, §. offerri. ff. eod.* Bottigel. *ad l. vinum, nu.* 35. *D. si cer. pet.* Declarat Corn. *cons.* 150. *nu.* 4. Didac. Couar. *in tract. variar. resol. l. b.* 3. *c.* 5. Viu. *libro* 1. *comm. opin. in ver. vendit. r.* Gloss. *in verbo ratio.* An hoc verum sit de iure canonico: vide Soc. *cons.* 109. Vbi intelligit illud procedere quando non deducitur in pactum, *& cons.* 153. & de intelligentia per Alex. *in l. Iulianus, §. offerri. ff. de acti. empt.* & an istæ vsuræ seu interesse debeantur, quando non est facta venditio, sed pactum de vendendo, vide Dec. *cons.* 181. *in fin.* Hæc etiam lex non habet locum quãdo emptor ideo non soluit pretium, quia imminebat euictio, & venditor non dedit ei fideiussores pro euictione, quia tunc non tenetur ad vsuras ratione fructuum, ita Bald. *in l.* 1. Socin. *cons.* 20. Couarruu. *libro* 3. *var. resol. cap.* 4.

ad totam legem scripsit Cagnolus & Zoannetus *rerum quot. ad cap. 9.*
*Vide Fachineum *Controuersiarum iuris libro 2. cap. 31.*

l. Venditi. 6.

Actione exempto ad quid interdum agatur, notat hîc Glossa.

l. si pater. 8.

Ad hunc textum adde *l. si fundus.* & ibi Bar. & doct. *de fund. dot.*

l. si minor. 9.

Anton. Guibertus *libro 1. quaest. iur. cap. 1.*

l. si ancillam. 11.

Seruus sub conditione legatus manumitti non potest.

l. sicut. 12.

Forcatulus *auiarij cap. 2.* Alexand. *cons. 120. emissis, parte 2.* Corn. *cons. 59. licet, parte 4.*

l. Fructus. 13.

Roman. *cons. 10. quaestionis.* Decius *cons. 285.* Cornel. *cons. 150.*

l. Emptor. 14.

Molinaeus *de vsur. numero 225.*

l. vltra. 15.

Paulus 2. *sentent. 17. §. 9.*

l. Post. 16.

Panorm. *consilio 66. duo, parte 1.*

l. Expulsos. 17. & vlt.

Nota istam legem in quantum dicit venditorem, non tenere defendere emptorem de violentia sibi illata, quod singulariter limita non habere locum in contractu locationis. ita Bald. & Ang. *in l. filiofam. §. fi.* Cuiac. *lib. 12. obser. cap. 6.* Panorm. *cons. 49. parte 2.* Dec. *cons. 405. & 74.*

Tit. 50. si quis alteri vel sibi, sub alterius nomine, vel aliena pecunia emerit.

l. si pecunia. 1.

Rom. *cons. 274.* Ripa *cons. 4.* Rom. *cons. 291.* Zabar. *cons. 27. or. a lite.*

l. Quamuis. 4.

Socin. *cons. 129. tota difficultas, parte 4.*

l. Multum. 6.

Guid. Pap. *cons. 226.* Rom. *cons. 191.* Bald. *cons. 295.* Alexand. *cons. 133.* Fulgos. *cons. 32.* Cuman. *cons. 172.*

§. si verò.

Quod potui nolui, quod potui adimplere nequiui. Adde *cap. super Abb. de off. & potest. iud. deleg.* adde etiam quod ista duo perficiunt actus hominum, secundùm Boerium voluntas & potestas: ita Bald. *in a cap. super Abb. alibi dicit,* Bald. *in l cùm testamentum. C. de iur. & fact. ignor.* Soc. *cons. 264.* Guid. Pap. *cons. 104.*

l. Cum per eos. 7.

Pet. de Anch. *cons. 127.*

l. Qui aliena. 8.

Panorm. *cons. 16.* Roman. *cons. 291. & cons. 3.* Zabar. *cons. 27.*

l. Nihil prohibet. 9. & vlt.

Petr. de Anch. *consil. 117.* Roman. *consil 295. donatio.*

Tit. 51. De rebus alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca.

Ad hunc titulum spectant libri duo singulares Puluaei *de prohibita rerum alienatione & de rei distractione.*

l. si praesidi. 1.

Fulg. *cons. 137.*

l. Distrahente. 2.

Puluaeus *de rei alienae distract. cap. 10.* Bartol. *cons. 199.* Bald *cons. 75.*

l. venditrici. 3.

Longobard. *de vit. volunt. 4. Feud. 70.*

l. Mancipia. 4.

Ratihabitio conciliare potest, id quod gestum fuerit inutiliter.

l. si fundum. 5.

An defunctus rem successori possit alienare, vide D. Goth. hic.

l. Nemo res. 6.

Rem alienam, an & quomodo quis alienare possit, vide hic Glossam.

l. Sancimus. 7. & vlt.

Prohibita alienatione videtur prohibitus omnis actus per quem alteri quaeritur ius rei, & bonum est argumentum de testamentis ad statuta, & è contra, in materia, vide Rip. *ad l. filiusfa. § diui, D. de leg 1.* Tiraq. *post ll. connub. in Gloss 5. per tot.* Ias. *ad leg. ita stipulatus, col. 10. in fin. num. 17. D. de verbor oblig.* De intellectu d. textus, vide Fabian. de Monte *in tract. de empt. & venditio. 22 q. prin. num. 11.* Panorm. *cons. 91.* Bald. *cons. 295 in causa, parte 1.*

Tit. 52.

Tit. 52. De communium rerum alienatione.

Cuiac. 2. *Feud. tit.* 4.

l. Si nulla. 1.

Dec. *conf.* 282. Panor. *conf.* 83. *videtur, part.* 1.

l. Multum. 2.

Glossa *in cap. quamuis, 35. extra de senten. & re iud.*

l. Falso. 3.

Dec. *conf* 179. *viso.*

l. Portionem. 4.

An socius partem sui socij alienare possit, vide hic D. Gothof.

Tit 53. Rem alienam gerentibus, non interdici rerum suarum alienatione.

l. Non est. 1. & vlt.

Cuiac 5. *Feudor. c. Imperialem.*

Titul. 54. De pactis inter emptorem & venditorem compositis.

Adde *tit.* 2. *l* 6. 18. *D. de in diem addictione.*

l. Si ea lege. 1.

Iunge hic l. 8 *D. de lege commiss.*

l. Si fundum. 2.

*Cuiac. *ad* l. *iurisgentium* 7. §. *quinimo* 5. *D. de pact.*

Vbi Gloss. in verb. *oblatam.* Ad hoc vide consil. Petr. de Anchor. 331. *pactum, de restituend. & vendend. an sit idem.* Vide Paulum Castrensem *conf.* 326.

Et an istud pactum probetur per vnum testem cum fama. Imol. *conf.* 92.

¶ Quid si ille, cui est facta promissio, de re uendendo ad certũ tempus est mortuus superstite minore, qui non tenuit in tempore, an minori detur, in integrum restitutio. Vide textũ *in l. Aemilius, de minorib.* Et an ille, qui tenetur ad vẽdendum ex pacto, non teneatur solùm ad reuendendũ, verùm etiam ad tradendum. Vide conf. Aret. 6. *in* 1. *volum.* Hanc legem Cagnolus repetiit, vide Corras. *lib.* 3. *miscel. c* 9. Forcat. *Necyom. dial.* 91.

¶ Quid autem si emptor fecit sumptus an istos reciperet. Vide Ang *in l. emptor, de verb. oblig.* Couar. *lib.* 1 *variar. resol. c.* 7. Pactum de retrouendendo alicui si illo vnquam tẽpore vellet redimere, valet, & heredes continet, vltra tradita hic latissimè per Cagnol. & Gozad. in repetitione huius legis in materia retrouendendi, vide aliqua per Tiraquel. de *utroque retract. tit.* 2. *per totum*, Iaso *ad l. nemo potest, nu.* 12. *de leg.* 1. Angel. *conf* 199. ad hunc textum, adde Crauet. *conf.* 156. Iaso. *ad l. si ita quis promiserat, §. Seia, numero* 10. *D. de verbor. obliga.* pro intellectu, & limitatione, vide Fab. de Mont. *in tract. de empt. & vend. in* 7. *q. princ. num.* 1.

¶ An istud pactum possit cedi, vide Ias. *ad l.* 1. § *fin. num* 5. *de oper. nou. nunt.* Aret. *ad §. praeterea, num.* 24. *Instit. de except.*

¶ Quid si fuerint duo vẽditores, alter vult retroemere, alter non: Socin. *ad l.* 1. §. *sed & quoties, ad Trebell.*

¶ Adde quod hoc pactum non pręsumitur vsurarium, esto quod modicitas precij concurrat, nisi emptor sit solitus fœnerari. Ias. de commu. *conf.* 150. *& sequ. lib.* 2. & ibi quid in datione in solutum.

¶ Ad Glos. hic quod admittantur heredes, etiam si de iis in pacto reuenditionis mentio facta non fuerit. Tiraquell. *de retract. conuent.* § 1. *Gloss.* 6. *in princ.* Amplia etiam si esset adiecta dictio taxatiua tantum in persona venditoris, contra Bertran. vbi ibi in singulari successore, Socinus vide *consilio* 229 *col.* 1. *lib.* 2. *col.* 3. vbi ponit cautelam, Rainaldus Corsus *lib.* 2. *indagat. cap.* 10. Zoannetus *rerum quot. cap.* 45.

l. Qui ea lege. 3.

Cuiac. *lib.* 19. *obs. cap.* 29.

l. Commissoriæ. 4.

Ex pacto legis cõmissoriæ, ipso iure transfertur dominium, an autem procedat in solo contractu venditionis, vel in solo contractu quolibet, in quo tale pactum est appositum, Castrens. *in l.* 1. *de donation.* Et Salyc. *in l. ea lege, supra de conditione ob causam.* Videtur velle, quod sit generale in omni contractu. Sed tu, vide Alexand. *consilio* 10. 1. *volum. & chart. conf.* 12.

¶ An ille qui promisit reuendere in certum tempus, teneatur elapso tempore, vide Ang. *consilio* 199. *incip. super puncto.* Alius Titius rem quam emit, vt per Iason, *in l. nemo potest, D. de leg.* 1. *num.* 12. *in prima lect.* Et *consi.* 123 *incip. viso, &c.*

¶ Et ad probandum factum de retrouendendo, an possit deferri iuramentum suppletorum. Vide *conf* Alexan. 123. *in* 2. *volum.* Socin. *consil.* 253.

¶ Quid autem si est pactum factum de reuendendo, quotiescunque voluerit. Vide Angel. *conf.* 55. Et Soc. *conf.* 15.

¶ Quid autem si emptor, qui tenetur ex parte ad reuendendum interim rem obligauit, & postea reuendidit, aut vẽditor illi Hy-

potheca stare teneatur, & oneribus impositis per emptorem, Bart. *in l. in diem, D. de aqua pluuia arcenda.*

¶ Quod si aliquis vendidit syluam aut nemus cum pacto de reuendendo, aut emptor possit illam recuperare. Vide Bart. Cepoll. *in tit. de tract. de seruitut.*

¶ Et quãto tempore præscribatur huic pacto de reuendendo. Ang. *in consil. 55. incip.* Guilhelmus & Franci. *consuluit, quod 30. annu.* Sed tu omnino, vide Fabr. de Sen. *de san. sententia, in tract. de empt. & vend. in 7. part. princ.* vbi multa de isto pacto Et Ias. *in l. petens, supra de pact.* Vbi etiam subdit, quod Petr. de Anch. *in consil. 332. incip. visis diligenter actus, &c.* consuluit, quod si per decem annos non petatur, non potest vlterius peti. Idem Ias *in l. si mater, vlt. col. sup. de cond. inst.*

¶ Et quid si emit à duobus rem aliquam, & ambobus promisit retrouendere. Postea vnus tantum petit sibi retrouendi, alius non cogitur emere partem suam, Bart. *in l. cui vsusfructus, D. de vsufruct. leg.* Et illud sequitur Soc. *consil. 200. vol. 3. videtur octauo.* Item in secundo vol.

¶ Et quid si is, cui est factum tale pactum, relicto herede pupillo, qui nõ petiit retrouenditionem in tempore, an iuuetur per restitutionem in integrum. Vide Curt. *consil. 59. incip. & Christi & gloriosiss.*

¶ Eligens viã contractus, non potest transire ad viam pœnitentiæ & distractus. Crau. *consil. 151. num. 8.* Paul de Castr. *ad l. 2. ff. de donat.* post Bart. ibi, *num.* 10. Alexand. *consil.* 10. 1. *vol.* Curt. *consilio* 12.

l. Cum te. 6.

Oldr. *consilio* 159 Baldus *consil.* 458.

l. si à te. 7.

Panorm. *consil. 56.*

* De sententia & lectione huius textus, vide Antonium Fabrum *de error. pragmat. decad.* 25. cap. 2.

l. Tempore. 8.

Pactum pacto contrariò tollitur, vide l. 3. *supra de rescind. vend.*

l. Si quis ita. 9. & vlt.

Baldus *consilio 309. parte 4. & 482. magnifici, parte 1.*

Tit. 55. Si seruus exportandus veneat.

Demosthenes *in Timocrat.* Ælian. *in epistol.* Dion 54.

l. Lege. 1.

Nota hic quod omne delictum fiscum habet vltorem.

l. si vt manus. 2.

Oldr. *consil. 231. vt ius.*

l. Ancilla 3.

An contra pactum ancilla posit manumitti, vide hic D Gothof.

l. Moueor. 4.

Nota hic casum singularem de domino à seruis suis vendito.

l. Qui exportandus. 5. & vlt.

Rom. *consil.* 408. *in proposita.*

Tit. 56. Si mancipium ita venierit ne prostituatur.

Congruit cum hoc Titulo *l. 1. §. 8. D. de off. præf. vrb.*

l. Præfectus. 1.

Nemo potest remittere pactum, vbi remissio continet delictum.

l. Mulierem. 2.

De lectione huius legis, vide hic D. Gothofredum.

l. Eam quæ 3. & vlt.

Quod vna via prohibetur, altera non debet admitti.

Titul. 57. Si mancipium ita fuerit alienatum vt manumittatur vel contra.

l. si Patroclus. 1.

Cuiac *lib. 1. obs. c. 29.*

l. si ea lege. 2.

Vide quæ notantur *in Nou. 28. cap. 4.*

l. si iusta. 3.

Cuiac. 10. *obs.* cap. 21.

l. si is qui. 4.

Vide Cuiac. dicto loco.

l. Ea quidem mancipia. 5.

§. nec tamen. Ex d. § not. quod quãdo propter aliquem actum debet incidere in pœnam, si illum actum nulliter facit, nõ incurrit pœnam. Ex quo Bart. *in l. fin. §. 1. communia, de legat.* decidit, quod si stat statutum, & qui vendiderit aliquid, nec soluit Gabellã, incidit in pœnam. De quo latiùs per Alex. *in Apostill. in l. vnum ex famil. in princ. de legat. 2.*

Et

Et Bar. *in d.l.fi.* Alciat. *li.5.paradox.c.13.* Est etiam textus *in* l. 2. Et ibi Bar. *in fi. de euictionibus. Et in* l. *non dubium, in princ.* ʒ. *de legib.* Ang. & alij *in l. Marcellus,* §. *res qua, D. ad Trebell.* Et vide Baldum *in* l. 2. *de Episc. aud.* vbi refert ad pulchram quæst. An si Notarius committat falsum in testamento aliàs nullo, incidat in pœnam. Bar. *in* l. 1. §. *hac verba,* D. *quisquis iur.* Et addit, quod si quis consentiat contractui sibi præiudiciali, vel continenti renunciationem proprij iuris, si ille actus non valet, nō sequitur præiudicium, l. *si debitor.* §. 1. D. *quib. modis pign. vel hyp.* Et adde quod si officialis tulit sententiam nullam, nō tenet iniudicialis ad pœnam, Bart. *in* l. *fin.* D. *de variis & extraord.* c. 5. Pap. *in* l. 1. ʒ. *vt omnes iud. tam ciuil.* Alex. *in d. l. pe.* §. *hac verb.* D. *quisquis iur.* Ang. *in* §. *pen. Instit. de actio.* 9 *col.* Et omninò textus qui dicit in contrarium *in* l. *eum, qui duos,* cū his, quæ habentur ibidē per Doct. ʒ. *de adult.* Sed pro concordia & ampliatione materiæ latè per Felin. *in* c. *ex tenore,* 2 *col. cum seq.* 6. *col. extrà, de rescrip.* Adde ad hanc legē, Alcia. *paradox. lib.* 5. c. 13.

l. Si puellam. 6. & vlt.

Cuiac *lib.* 16. *obs.* c 24.

Titul. 58. De ædilitiis actionibus.

Cuiac. *obs.* 9. *vbi de adilitiis actionibus.*

l. si non simpliciter. 1.

Vide l. 13. §. 1. D. *act. empt.*

l. Cum proponas. 2.

Coniunge l. 54. *D. h. tit.*

l. si apud. 3.

Magna in seruo præsumptio est integritatis, si apud priorem dominum non fugit.

l. si prædium. 4.

Cuiac. *lib.* 16 *obs.* c. 24.

l. Habito. 5. & vlt.

Iunge hic l. *vnicam, Cod. Theod. h. tit.*

Titul. 59. De monopoliis & conuentu negotiatorum illicito vel artificio ergolarum nec nō balneatorum prohibitis & pactionibus illicitis.

Cuiac. *lib.* 16. *obs. cap.* 23.

l. iubemus. 1. & vnic.

Ferrandus *lib.* 2. *explicat.* c. 9. Cuiacius *lib.* 10. *obs.* c. 19.

Tit. 60. De nundinis & mercationibus.

l. Qui excercendorum. 1. & vnica.

Quid differant nundinæ à mercationibus, vide hic D. Gothof.

Titul. 61. De vectigalibus & commissis.

Bossius *tit. de vectigalibus. fol.* 395. *cum* 7. *titu. seq.* Fornerius *lib.* 1. *select.* c. 20.

l. si iure. 1.

Seruus improfessus manumitti potest, ante quæstionem commissi.

l. Neque. 2.

Vide Cuiac. c. 24 *de præscriptio.*

l. Omnibus. 3.

An militibus remittatur pœna commissi, vide hic D. Gothof.

l. Penes illum. 4.

In quod vsque tempus locentur vectigalia, vide Varronem *de ling. Latin.*

l. Vniuersi 5.

Ad materiam istius legis, vide *consi. Anchor.* 260.

l. Omnium. 6.

Quid sit vectigal, declarat hic D. Goth.

l. Ex præstatione. 7.

De vectigalibus centesimæ & quadragesimæ, vide Cuiac. 6. *obs.* 18.

l. A legatis. 8.

Harmenop. *lib.* 2. c. 5.

l. Vsurpatione. 9.

Cuiac. *lib.* 8. *obs.* c. 37. Turnebus *lib.* 27. *aduersar.* c. 25.

l. Vectigalia. 10.

Nota hic quod quælibet ciuitas vectigalia sibi imponere potest, ad necessarias vtilitates.

l. si quis sine. 11.

Brissonius *lib.* 4. *select.* c. 4.

l. Exceptis. 13. & vlt.

Vide hic Salycet.

F.

Tit. 62. Vectigalia noua institui non posse.

Bossius *titulo vectigalia quæ possint imponi, folio 396.*

l. Illorum. 5. & vlt.

Est singularis & notabilis additio. An Rex de iure possit imponere nouum vectigal. Vide per Abb. *in c. quibusdam, §. prætor, de verborum signif.* Bart. *in l. si publicanus, §. fi. de pub.*

Titul. 63. De commerciis & mercatoribus.

l. Negotiatores. 1.

Cuiacius *libro 8. obs. cap. 14.*

l. Non solum. 2.

Bellouis. 2. *pract. 6. num. 40.*

l. Nobiliores. 3.

Fornerius *libro 2. select. cap. 3.* multa Tiraqu. *de nobilit. cap. 13 à num. 31.*

l. Mercatores. 4.

Vide Bellouisan. 3. *pract. 10. num. 7.*

l. Cessante. 5.

De collegiatis, vide hic D. Gothof.

l. Si quis inclytas. 6. & vlt.

Forner. 2. *select. cap. 21.*

Tit. 64. De rerum permutatione, & præscriptis verbis.

Coniunge Tit. fforum, *lib. 19. tit. 4.*

l. Si cum. 1.

Molin. *ad consf. Paris. 55. Gloss. 1. num. 107.* Vaconius *libro 1. declar. 27.* Vandus *libro 1. variarum quæst. 25.*

l. Permutationem. 2.

Multa hic de permutatione notat D. Gothofredus.

l. Ex placito. 3.

Cuiacius *libro 11. obs. cap. 17.*

l. Cum precibus. 4.

Molinæus *ad Rubricam, D. de verborum obligat. num. 73.*

l. Quoniam. 5.

Concordat l. 4. *in fi. supra eodem tit.*

l. Rebus. 6.

Vide l. 2. *supra de pactis inter empt.*

l. Ea lege. 8.

Cuiacius *libro 11. obs. cap. 17.*

Tit. 65. De locato & conducto.

Cuiac. *lib. 2. obs. c. 28.*

l. Dominus. 1.

Locator vim & casum non præstat, sed culpam.

l. Aduersus. 2.

An in locato veniant vsuræ ex mora, vide hic D. Gothof.

l. Æde. 3.

Adde, quòd colonus & inquilinus licitè possunt resistere, quando iniustè expelluntur. Vide Bad hic *in princ.* *Et in l. si de fund. infra eod.* Ad istam legem quæro nunquid ista lex locum habeat in contractu emphyteutico, & possit expelli pro vsu directi dominij, vide *sing.* Hipp. 92. Couar. *lib. 2. variar. resol. c. 25.* Menoch. *de arbit. iud. cas. 78. lib. 2.*

Qui soluit pensionem, non potest de domo, durãte locatione expelli per dominum, nisi propter necessitatẽ domini, vel propter necessariam refectionem rei, vel culpam inquilini abutentis, vide. Dec. *ad c. pastoralis in princ. extra de appella.* Iason. *ad l. qui rẽ eiusmodi, num. 12. Cod. de sacros. Eccl.* vbi limita, quãdo Dominus promisisset in instrumẽto cum non expellere. vide Dec. *cons. 667. n. 8. & con. 473.* in materia Mars. *sing. 94* Iason. *ad l. diuortiorum, 38. D. solut. matr.* Rip. *ad l. 1. in fi. eod. tit.* Crem. *sing. 77.* limita non haberẽ locum in scholare, vt per Rip. *ad l. in fin.* Adde idem si necesse fuit conductori recedere, Mars. *sing. 615* vide per Petr. Duo fratrib. 8. *q. 33. & q. pr.* limitat Cachera. *decis. 608. n. 9.*

¶ Ad hunc textum, vide Didac. *in tract. var. resolut. libro 2. cap. 15. numero 4.* nouissimè per Phil. Port. *li. 1. conclus. 31.* Si cõductor expellitur propter necessariam refectionem, quòd ea refecta possit petere se reponi in re locata, Rom. *sing. 235.* Dec. *cons. 103. in causa, nu. 14.* Alciat. *lib. 6. Parerg. c. 10.* Tiraq. *in tract. necess. cau. par. num. 160.*

l. Ex diui. 4.

Vide Paponem 22. *arrest. 9. num. 14.* Zasium *ad l. 1. D. solut. matrim. num. 39.*

l. Certi iuris. 5.

Duar. *ad tit. de pactis, fol. 22.* Charond. *lib. 3. veriss. pag. 162.* Forcat. *Necyom. dial. 17.*

¶ Inuecta & illata coloni obligantur domino scienti pro mercede: inquilini verò ignoranti. Fortun. Garzi. *ad l. item, quia, D. de pact. num. 18 parte 1.* Socin. *in reg. 192.*

* Hugo Donel. *tract. de pignor.* Franciscus Balduinus. Cuiac. ad l. 4 *ff. de pact.*

l. Nemo-

l.Nemo.6.

Vide Vvrmser 1.*pract*.30.c.10. Nouel.14.c. 1.*l*.27.§.1.D.*de vsur.*

l.Si cum Hermes.7.

Pro ista lege, vide *l.item quæro,§.qui impleto,D.locati*, vide Alexand.*in l.si vnus, in princ. D.de pact.& l.*1. *Cod.de iudic.* & ibi per Iaf.& idem Iaf.*in l.lecta. D.si cert.pet.* Scribentes *in c.constitutus. de fideiusso.* & per Felin.*in c.eod.*

l.Licet.8.

Menoch.*de arbit.iud.lib.*2.*cas.*76.*&* 77.

l.Emptorem.9.

Successor an & quando tenetur stare colono. Vide Scribentes *in ista l & in l.si filio ,§.si vir,D.solut.matrim.* quid in beneficialibus, vide omnino Bald.*in l.iubemus.Cod.de sacrosan. eccles.*

*An hæc lex locũ habeat in colono partiario secundum multos doctores, vide Petr. Surdum *in decis.*265.*num.*11.

¶Successor singularis nõ tenetur stare colono. Adde 5.fallentias ad istam legem positas per Socinũ *in reg.*4 o.*incip.successor.* Vxor tenetur stare colono, cuius maritus locauerit, ratio est quoniam necessarius est successor, Gloss.*in l.diuortio ,circa princip.Gl ff.mag. D.solut.matrim. & l.si filio ,§.si.*10 Adde ad hanc legem quod ait Bart.hic singularem successorem colonum expellere non posse, quando scilicet ius habet in re. nota tamen aliquando singularem successorem colonũ expellere posse, si offerat precium, vide Iasonem *in l.filiusfam.§.diui,D.de leg.*1. 2.*col.in fine*, vide per Alexan.*in l.qui absenti,§.*1. D.*de acquir.poss.* Sed quid si singularis successor nõ expulit colonum, colonus cui soluere tenetur successori, an verò locatori? Vide textũ *in l.Iulianus , §.si locatus ,cum Gloss. D.de act. empt.* Gomez.2.*tom.resol.c.*3.*num.*9. zoannet. *rerum quot.cap.*23.*&* 42.

Emptor fundi non tenetur absque pacto stare colono. Adde quod ista lex non habet locũ inter hæbræos, quia inter eos emptor nõ poteſt expellere primum conductorem, suo tempore durante, Gozad.*cons.*24. *colum. pen.& fin.* Limita istã legem pluribus modis, vt per Alexand.*ad l.si filiosam.§.si vir, D.solut. matrim.* per Bart.vbi Iaf.*ad l. diuortio,numer.* 32.*eod.tit.* Marf.*sing.*321.Iaf.*ad l.filiusfam.§.diui,*1.*lectur. num.*92. d.l.1.*&* 2.*lectu.num.*122. vbi per Crot.*n.*100.Soc. *con.*90. *lib.*4.Rom. *sing.*63.Negu.*in tracta.de pign. & par.*1.*memb. n.*6.Guid.Papæ.*q.*480.Iaf.*ad l.quoties ,nu.*29. *C.de rei vendi.* Soc.*in reg.*387.Hozzer. *ad t.Instit.de oblig.li.*4.*sub Rub.de vi,& effect.loca.ad fi.*

Quid in successore in beneficio, an teneatur stare colono. Abb.& alij, *& ad ca.fin.ne prelati vices suas.* Soc.*consi.*32. *vol.*1. Gemi *cons.* 8. *Quidam Cardinalis ,colum.fin.& cons.*17. *col.*2. *versic.circa princ.* Quid in successore in prælatura, an teneatur stare colono, vide Socin. *reg* 388.*in* 3.*fall.* vbi an successor in beneficio obligetur ex contractu prædecessoris, vide Cott.*in memor.in verb.successor.* Marf.*sing.*548. in materia ad hunc textũ Natt.Asten.*in cons.* 426.*numer.*1.*cum seq.*

l.Viam veritatis.10.

Couar.*lib.*2.*var.resol.c.*15.

l.Inuitos.11.

Hæc lex locum nõn habet in his, qui perpetuò agris sunt addicti.

l.Damnum.12.

Vide l.45.§.4.D.*hoc eod.tit.*

l.si diuisa.13.

Pileus *q.*64.

l.Si hi qui.14.

Qui locat operam tenetur, tenetur mercede accepta operari.

l.Si de fundo.15.

Beroius *quæst.*47.

l.Legem.16.

Papo.10.*arrest.*3.*num.*3.

l.Præses.17.

Nota hic locationem contractum esse bonæ fidei.

l.Excepto.18.

Benedictus Capra *in regulis conclus.*88.

l.Circa.19.

Cuiacius *lib.*16.*obseruat.c.*24.

l.Qui rem.20.

Locatio necessario facit dominium rei locatæ, spectare ad locatorem.

l.Si olei.21.

Corrasius *lib.*2.*miscell.c.*11.

l.Si hi.22.

Vide l.14.§.*eod.h.tit.*

l.Ad probationem.23.

Zoannetus *rerum quotid.c.*51.Vide Par.*con.* 17.& in materia Crauet.157.Rip.*in l.rem quæ nobis,D.de adquir.poss.*

¶Per instrumentum locationis non probatur dominium, Paris. *cons.*17.*nume.*25.*lib.*1.in materia, Crauc.*cõs.*157.*n.*5.Rip.*ad l.rem quæ, num.*48.*de acquir.poss.* Abb.*ad c. inter dilectos, n.*16.*extrà de fide instru.* An probetur per hoc

instrumentum dominium, contra conductorem, Afflict. *decis.14. num 8. & decis.12.* Adde quod nec possessio, vt per Dec *cons 302. nu 15.* Cur. *cons 70. num.5.* Solutio mercedis probat possessionem, Curt. *cons.72. num.6.* De instrumento emphyteutico, Ias. *ad l.2. numer.178 C. de iure emphyt.*

l.contractus.24.

An ex conductione mariti teneatur vxor, vide hic D.Goth.

l.si quis conductionis.25.

Puluæus *de alien. rei distract. cap. 19.* Corrasius *lib.3. miscell. c.2.*

¶ Numquid condemnatus remedio istius legis possit appellare, vide Dec. *cons. 56.* vbi ampliatur ista lex, *& cons.25.* Afflict. *decis.2.* & Dec *cons 28. nu.3. & cons.56. num.4.* an per instrumentum conductionis probetur dominium contra conductorem, Afflict. *decis.14. nu.8* Bald. *cons 498. nu 171.*

l.si conductionis.26.

Conductor debet prius possessionem restituere, postea de proprietate experiri, Afflic. *decis 2. & 14. nu.8.* vbi an per instrumentum locationis probetur dominium, Balb. *decis. 498.* Corras *lib.3. miscel. c.2. nu.10.* Petr. Stel. *ad l. repetitio. num.27. & 53 ff. de cond. indeb.* Cagn. *ad l. neque pignus, post nu.5 ff de reg. iur.* Ad hunc textum adde Dec. *cons.20. nu.3. & cons.56. num. 4.* Ioan. Cepha. *cons.47. nu.38. prima parte.* Cur. Sen. *cons.70.*

•l.Si tibi.27.

Declarat vt per Alciatum *libro 1. parerg. c.4.* Molinæus *ad rub. de verborum oblig. numero 16.* Alciat. *ad rubr. de verborum oblig. colum 7. num. 15. & ad l. bona fidei, C. de pact.* Iacob. Niger *ad d. Rub. num.43. &* Torniel. *num.72. & 78.* Butigel *ad l. lecta nu.46 ff. si cert. pet.* Franc. Curt. *ad l. legem quam, nu.21. C. de pact. & ad l. petens, num.47. eodem tit.*

*Cuiacius *ad l.1 ff. de pact.*

l.In iudicio.28.

Destructa per conductorem, debent per eundem restitui.

l.Cum conductorem.29.

Vide *l.24 infra eod.*

l.Curialis.30.

De hac constitutione, vide Xiphilinum.

l.Milites.31.

Ambros. *libro 1. Officiorum, cap.36.*

l.Nec cui.32.

Dominus domus locatæ potest durante primà locatione alteri dictam domum locare, pro tẽpore futuro inchoandi. Adde Alex. *ad l.1. in fin. ff sol. matr.* Guid. Papæ *decis.480. in prin. locaui.* & Boer. *decis 117. per totum.*

l.Conductores.34.

Cuiacius *libro 12. obs. c.38.* Menoch. *de recup. poss. remed.11.*

l.Licet.35.& vlt.

Nota hic pœnam delicto esse similem.

Tit.66. De iure Emphyteutico.

In hunc titulum scripsit Ioann. Ferrarius Montanus.

Emphyteutica res Ecclesiastica si sit recepta pro se & filiis suis, & hæredibus, an legitimatus succedat per rescriptum Principis. Bal. *in l generaliter. §. cùm autem. infrà de inst. & subst.* Alex. plenè *cons.128.10. vol. Et cons.60.20. vol.2 vbi plenius.* Scripsit de hac materia copiose Aluarus Velascus Lusitanus.

¶ Quid de Emphyteusi recepta à Laico. Vide cons Soc. *3. vol.3.*

¶ Emphyteusis Ecclesiastica an finita linea debeat aliis agnatis vel descendentibus, vel ibi possint agere, vt ipsis teneatur. Decius *cons.131. numero 1. Et per totum cons.96. vol.10.*

¶ Annui reditus an inter immobilia cõputentur. Bald. *in l. hereditati 1. §. his illud. 1. col. cũ ibi annexis inf. de secundis nupt.* Rom. *cons.302.* bonus textus *in Clem. extra, de verb. sign.* quod intelligito, quando sunt perpetui, vel ad longum tempus; aliàs secùs, prout probatur *in c. querelam. de electic.* Secundùm probatur *in l. si. D. quem leg.* per Cyn. *in l. si certum. supra de pact.* Bar. *in l. mouentium, infra de verb. sig.* Rom. *in l si constante. D. sol. matr.* Fed. de Senis, *consil. 12. qua incip. fratres prædicti.*

¶ Emphyteutica res concessa alicui in tertiam generationem, an illa dictio stet inclusiuè, vel exclusiuè, Alexã. plenè *consilio 125.1. vol. & 20.* Et plura de dictione *vsque* per Oldrad. *consilio 49.* Et per Imol. *in c.1. de ordinat. ab Episc. qui reum Episc.*

¶ Ad id, quod dictum est de tertia generatione, &c. vide Iasonem *in l.2. his, col 60. vers. iuxta prædicta.* Et Bar *cons.77. proponitur. vol.2.* Et Ruin. *consilio 166. libro 16.*

¶ Census Emphyteuticus per successores debetur *decis. Neap.95. incip. Ang. Galeat.*

¶ Filius nunquid priuatur feudo vel re Emphyteutica, si pater eius commisit delictum, propter quod illo priuari debeat. Bart. *in l. cũ qua. ff. de interdictis & relegat.* Et Alexand *in l. stipulat. ista, §. si quis ita. ff. de verbor. oblig. in fine vltima colum.*

¶ Si lo-

¶Si locatio est perpetua, & pensio parua præsumitur, & contractus Emphyteuticus. Baldus *in cap. litera. de dilationibus.*

¶Emphyteuta vsufructuarium, vel vsufructuarium vsuarium in re Emphyteutica, an & quando possit constituere. Ias. *in l. contrario, colũna 3. §. ex antepenult. vers. nota suc. essiuè. D. de acquir. possess.*

¶Emphyteuta seu colonus an teneatur ad expensas, quæ fiũt in re locata vel conducta. Vide *consilia* Socini.

Emphyteuta si vendit rem Emphyteuticam sine domini consensu cum pacto Legis commissoriæ, vel adiectione in diẽ, an habeat locum pœna caducitatis, vltra Ias. *in l. si istius cit. in 21. q.* Adde Alex. *in l. statu liberi. ff. ad l. Falcid.* Et *consilio 285. volum.* Et gl. *in l. 1. ff de donat.* quam sequitur Alex. *in l. Poponius, §. cum quis. vl. col. ff. de acquirenda possess.*

¶Emphyteuta tenetur soluere Canonem, etiamsi res sit cõcessa sine debita solẽnitate, per textum *in §. si serm.o, in Auth. de non alienand.* Vide Salycetum *in l. iubemus. §. sand. C. de sacros. Eccl.* Quem ita refert & sequitur Felin. *in c. cũ causam, in 7. colum. ex ra. de re iudic.* Vbi dicit, quod licet contractus factus cum Ecclesia sit nullus, tamen nõ habetur pro infecto, quoad commodum Ecclesiæ.

¶Et nunquid Ecclesia siue minor possit dicere, quod volunt habere ratum cõtractum nullum initũ cum ipso minore vel Ecclesia, altero qui cõtraxit recusante. Vide Feli. vel melius Ias. *in l. cũm si §. eam transactionem ff. de transactionib.*

¶Et an minor vel Ecclesia possint facere, Ecclesiæ conditionem meliorem, sine solennitatibus à iure requisitis. Vide Dec. *in c. qui in Ecclesiarum. de constit.* Et simile in dolũ passo, an possunt approbare cõtractũ. Vide per Doct. maximè per Ias. *in l. trãsactione. supra de transactionibus.* Et per Abb. *in c. dilecti, de ẽpt. & vend.* quędam Ias. *in dicta l. allegat.*

¶Emphyteuta incidens in cõmissum propter Canonẽ non solutum, potest dominus alij concedere, & non merito, nec requisito. De hoc vide Decium *cons. 146. in 2. dubus.*

¶Si non apparet de cõtractu cessionis, sed de solutione pensionis. Vide Paris. de Put. *in tract. de re integra, ca. tt. 234. & 265.* Et adde quòd ad probandum dominium directi domini, probatur eo ipso, quòd soluit pe lõgũ tempus. Et per Dec. *in cons. 146. 2. col.* Et Abb. *in cons. 74. 7. vol.* vbi plus dicit quòd si cessat per bienniũ soluere Ecclesiæ, incidit in commissum, & ille, qui erat solitus annualiter soluere, tãquam emphyteuta. Et istud consiliũ refert & sequitur Dec. *cõsil. 164. circa prin.*

¶Quid de concessa ut Franc. Vide Paris. de Put. *in tractatu feud. chart. 78. & chart. 8.*

¶Finita Emphyteusi, an dominus teneatur ad melioramenta. Francisc. de Aret. in *l. cætera, in §. Marcellus. ff. de lega. primo,* vbi ponit, quod de melioramentis factis in re Ecclesiæ, quæ fuit alteri concessa, & demum talis concessio fuit reuocata per successionẽ, an melioramenta possint peti, vide ibi per eum. Sed vide textum *in Auth. quas res supra, de sacrosanctis Ecclesiis* Et Deci. *consilio 160.*

¶Vasallus si non soluat per triennium, an priuetur, & cadat à iure suo. Vide *consil.* Deci. 138. Alienare sine consensu domini, vel cessare à solutione Canonis, an isti casus æquiparentur. Vide Alexandrum *consilio 128. volum. 5.*

Purgatio moræ in Emphyteuta, an admittatur. Vide Paris. de Put. *in tract. rerum feud. plenè. chat. 106.* Et Dec. *consilio 146.* & quanto tempore possit purgare moram. Dec. *in dicto consilio.*

¶Si elapso biennio dominus recipit Canonem. Vel, si Vasallus vel Emphyteuta alienet sine cõsensu domini, & dominus postea recipit Canonem ab emptore, an sibi præiudicet. Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 182. incip. fuit longa quæstio.* Et plures quæstiones per eundem. *eodem tractatu, chart. 194. in q. incip. & circa, &c. quaro cum pluribus sequentibus.*

¶Et quando dominus recipit Canonem post alienationem factam sine eius consensu. Vide Dec. *cons. 185.* Et Alexã. *in cons. 185. in 5. vol.*

¶Inter Emphyteusin & Liuellum non est differentia. Decius *in consil. 46. 1. volum.* Et *consil. 164.*

¶Quid autem de concessione in Emphyteusin, vel censum cum potestate affrancandi in simili censu. Vide quæ ponit Decius *in con. 46. in ult. colum.* vbi quãto tempore præscribatur ius offerendi similem censum, & ibi quid si offertur, an acquiratur ius non soluendi.

l. In Emphyteuticariis. 2.

¶Per istam l. 2. 3. dicitur. Quod si Emphyteuta promisit expendere aliquam pecuniæ quantitatem super re Emphyteutica, si non expendit, incidit in commissum, ex quo pactum nõ obseruauit. Vide de hoc edicto deci. *consil. Neapol. 85.* prope finem.

*Optimè Iason hic.

Emphyteuta expelli non potest, nisi triennio canonem non soluerit, vt hic. vbi Ias. latè, *& Auth. si rem, C. de sacrosanct. eccles.* Soc. *reg. 114. emphyteuta,* Hippol. *sing. 409.* Ias. *ad l. diuortio, §. quod in anno, num. 6. solut. matrim.*

*Faquineus *Controuersiarum iuris lib. 1. c. 93.*

¶ An si emphyteuta cadat iure suo, propter canonem non solutum, possit petere melioramenta, Ang. *ad §. si verò quis, in Auth. de alienat. & emphyt.* Et quid in purgatione moræ, an possit soluendo purgari, & quod tempus detur in emphyteusi eccles. Iason hic. *n.* 29 & 41.

¶ An decisio huius legis procedat in feudo, in censu, & multa in materia, vide per Dec. *cons.* 138. *per totum, & cons.* 144.

¶ Et nota quod mādatum à iudice factum Emphyteutæ, quod non soluat eum, excusat à pœna, vt per Afflict. *dec. f.* 328 Adde Cottā *in memora. in verbo emphyteu priuat.* Cepol. *cau.* 22 Alex. *cons.* 44. *volum.* 3 & *ad l. si cōstante, post* Bart. ibi, *in* 3 *q. D. solut. matrim.* Gram. *decis.* 77. Tiraq. *post ll. connub. gl.* §. 7. *n.* 41. in materia, Afflict. *decis.* 174.

¶ Ad d. dictam legē 2. vide 2 fallentias, Socin. *in reg.* 152.

¶ Vasallus vel Emphyteuta non potest vēdere vel alienare feudum, vel rem Emphyteuticam domino irrequisito, aliter cadit à iure suo *d. l. in emphyteuticariis. & c. potuit, extra locati.* Sed vide 8. fallentias positas per Socin. *in reg.* 529. *incip. Vasallus.*

¶ Si non apparet, an aliquis sit Emphyteuta, vel censuarius, in dubio præsumitur censuarius, vt soluit Albert. *in d. l. Emphyteut.* Et propterea incidit in commissum, tamē quando in illa regione magis frequentatur contractus Emphyteuticus, vt voluit Ioan. Fabr *in d. l.* 1. *supra eo.* quem refert Ias. *in d. l. Emphyteut in* 9. *quæst.* Et idem Ang. ibi dicens, quod primò recurrendum est ad consuetudinem cōcedentis. Vt si solutus erat concedere vsque ad tertiam generationem, vel in perpetuum. Ita præsumatur factum secūdum consuetudinem regionis. Et ibidē sequitur Bald. *in l. si certum, supra de pactis*, dicens, quòd concessiones præsumuntur factæ secundum generalem consuetudinem, vel secundū quod erat solitum in vnam vel plures personas.

¶ Emphyteuta frangens fidē domino priuatur suo vtili dominio. Ita Paul. Castrens. *in l. sed si hac, in princ. D. de in ius vocan. per d. l. in Emphyteut.* ita & econtrà, si dominus frangit fidē Emphyteutæ, debet priuari directo dominio, quod applicatur Emphyteutæ. Ita dicit tenuisse Guilhel. de Cun. ibid. etiā Alexan. in additio. quas fecit Paduæ, sequitur primum per textum *in cap. domino committente, si de feud. fuerit quæstion. inter dominum, & c.* Et *in c.* 1. *qualis dominus propr. di. pri.* Vide declarat. *per tex. in c. dilecti, in* 2. *col. de maior. & obe.*

¶ In d. l. in gloss. *repellere, & c.* Emphyteuta probans soluisse tribus annis proximis, præsumitur quòd semper soluerit. Adde Scribētes in *l. si.*

¶ Res Emphyteuticaria potest pignorari sine consensu domini, & an in ea possit haberi recursus per creditorem. Vide Bart. *in l. si constante, in* 3. *quæst.* Et ibi per Alexand. *D. soluto matrimonio.*

¶ Emphyteuta, qui vendit rem, regulariter cadit à iure suo *d. l. cùm dubitatur, & c. potuit, rerum loca.* Sed vide 3. fallentias Socin. *in reg.* 153. Mihi verò est *reg.* 15. *incip. Emphyteutā*, &c.

l. Cum dubitatur. 3.

¶ Emphyteuta non potest vendere meliorationes suas domino irrequisito, quod si fecerit dominus potest illud reuocare, vt *hac lege, & cap. potuit, extra de locat.* sed facta denūtiatione domino si dixerit se nolle emere, vel si à denuntiatione duorum mensiū spatium sit elapsum, potest vendere cui vult, dūmodo non vendat personis prohibitis, *vt d. c. potuit, extra de locat.*

¶ Pœna istius legis habet locum etiam in contractu censuali. Bart. *in l.* 1. §. *qui autem, D. de superficiebus.* Inno *in capite potuit, extr. locat.* Fulgos. *cōs.* 240. Ias. *in d. l. cùm dubitabatur*, licet contrarium consuluit Dec. *cons.* 104.

¶ Emphyteuta volens vendere ius suum Emphyteuticum, vel suas meliorationes, nō potest vendere, nisi prius denuntiauerit domino, à quo causa habet, an ipse velit emere. *per d. l. dubitabatur.* Et facit quòd singulariter voluit, Bart. *in l.* 1. *in vlt. verbo, Cod. de metall. lib.* 11. *d. cens.* Quod si colonus volens vēdere fructus perceptos ex fundo, debet potius vendere domino, quàm aliis iusto precio, quod dicit Bartolus esse mente tenendum, quem sequitur Lud. Roman. *in l.* 1. *D. solut. matrim.* Facit etiam in simili, quod singulariter voluit Baldus. *in l.* 2. *C. de comm. rerum n.* 4. *qui dicebat.* Quod si fiscus, qui habet rē communem cum alio, non potest illam vendere nisi prius socio requisito.

¶ Pœna istius legis habet etiam locum in conductione ad longum tempus. Ita per Fulgos. *consilio* 24. *incip. per euidentiam, & c.* Et per Alexan. *in consilio* 17. *in* 4. *vol.*

¶ Sed nunquid dispositio istius Legis habeat locū in Vasallo, vt si dominus vult pro se, vt præferatur dominus. Dic quod sic. Et habet annum, *vt c.* 1. §. *donare. Quod feud. olim pat. al.* Et vide Bartolum *in tract. in feud. in q.* 5. *incip. an si vendita, & c. charta* 233. Deciū *cons.* 164. 1. *vol.* vbi idem dicit non habere locū in cōtractu cēsuali, & cōtractu permutationis.

¶ In venditione rei Emphyteuticæ primò est denuntiandum domino, quòd vendat, & debet expectari per duos menses, vt per Ias. *in ista l.* 4. *col. in vers. principaliter nota.* Et idem in eo, qui est perpetuò obligatus ad vendendum, vt consuluit Lud. *cons.* 102.

¶ Quod

¶ Quod si Emphyteuta non soluit tanto tempore, quod incidit in commissum, an teneatur in fructus, quo incidit in commissum, Soc. *in conf.167.4.col.* Et vide per Iasonem hic, *in 29.col.*

¶ Scribentes in ista l. & maximè Ias. qui plura dicit de Laudemio, quòd debetur ab Emphyteuta, modo quærо, an debeatur Vasallo pro alienatione feudi, & est considerandum, quod nō. Nam releuium idem est, quod laudemium, seu quinquagesima, quæ soluitur, vt releuium, vt per Andr. *in c.1.§.si mulier, de cap. Corrad.52.* Istud releuium non debetur, quando feudum alienatur, vt per eundem Andr. *in constitutione regni, c. post mortem, & in cap.1. per quos fiat inuestitura. Et in d.§.si mulier.* Et istud expresse videtur tenere Andr. *in d. constit.* Bene verum est, quod ipse idem Andr. *in d. §.si mulier*, quod in hoc statur consuetudini, quia si solutum est, præstari debet, vide Alexand *in conf 5. n 5. volum.* Ad quem se remittit Franc. Arec. *in tract. Feud. in 4. parte 5. quæst. in fin. char. 6.*

¶ In alienatione certa vel necessaria non soluitur laudemium, vt per Ias. *in dict. l. col. 12. vers. 7. quæro*, quid in datione insolutum Vide per Iacob. *in tract. de feu, colum. 92.*

¶ Et quid in locatione ad longum tempus an debeatur laudemium, vide Bartol. *in consilio 204.*

¶ Res feudalis an possit dari in dotem Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 102.* vbi plenè & an debeat solui tertiaria pro dote.

¶ Si vendidit & statim redemit, an habeat locum pœna caducitatis. Vide Iacob. *in tract. de feu, in 10. col.* Et per Dec. *in conf. 160. in fin.* vbi an post alienationem factam possit moram purgare.

¶ Sed quid si Emphyteuta vel Vasallus vendit, saluo reditu debito domino, non exprimendo certum dominum, vel certum reditum, an incidat in commissum. Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 185. in q. incip. an si rusticus, &c.*

¶ Et quid si vendit Emphyteuta sub consensu domini, & non aliter, nec alio modo. Vide per Iasonem *in l. non solum ff. de oper. nou. nunt.* Decium *conf. 160.*

¶ Licet possit res Emphyteutica sine consensu domini donari, tamen non potest induci in possessionem, sine eius consensu. Ita Aretinus *conf. 35.*

¶ Si maritus cessauit in solutione Canonis, an præiudicet vxori, Vide Bald. *in conf. 142. in 2. volum.*

¶ Emphyteuta potest vendere Domino irrequisito, si hoc est actum, aliàs debet eū requirere, & per duos menses expectare, aliàs poterit alienare, quinquagesimam pretij soluendo Domino. De materia post latè tradita hic per Scribentes, vide Decium *consilio 160. & 164* Ias. *ad l. si ita quis, §. ea leg. numero 10 & 13. de verborum obligatio.* Tiraquell. *in tract. de const. pos. 3 par. 1. m. 6. per tot. & in tracta. de vtroque retract. in præfat. numero 52.* Cotta *in memor. in verbo actus nullus*, Forcatulus *in Necyomant. iur. dialog. 19. numero 5. & sequen.* limita vt per Mars. *sing. 28. emphyteuta*, Viuius *l. 1. comm. opin. in versicu. emphyt. alienans*, Iul. Clarus *libro 4. senten. §. emphyteusis, quæst. 13.* Iaco. Menoch. *in tractat. de arbitr. iud. libro 2. centur. 3. cas. 220. numero 28 & cent. 1. cas. 37. numero 5.* & quod ista decisio non procedat, nisi in contractu emphyteutico, non autem in censuali, in feudo vel alio simili, Dec. *dict. consilio 164 numero 3.* nec quando quis concessisset emphyteusim alicui pro se & suis hæredibus, & quibuscunque dederit, quia tunc videtur permissa alienatio, etiam irrequisito domino, Dec. *d. consilio, numero 3.* nec quando quis ignoranter alienat, Dec. *d. consilio 164 numero 3 vers 3. respondetur*, & quod hic dicitur de alienatione, idem est in locatione, ad 10. ann & sic ad longum tempus vel ad vitam alicuius. Dec. *consilio 204.*

CODICIS LIBER quintus.

IN hunc librum quintum scripsit Franciscus Ramponus.

Tit. 1. De sponsalibus & arris sponsalitiis & proxeneticis.

Alciatus *libro 1. dispunct. cap. 22.* Cuiac. *libro obs. cap. 28.*

l. Alij desponsatæ. 1.

An desponsata renuntiare sponsalibus possit, vide hic D. Gothof.

l. Si is qui. 2.

Panorm. *conf. 48. attingam.*

l. Arris. 3.

Vide Gall. *2. obs. 80. num. 3.*

l.Si pater.4.

Cuiacius *libro* 16.*obs.cap*.34.*&* 35.

l.Mulier.5.& vlt.

Bald.*consil*.53.*considerandum, parte* 4. Rom. *consi*.320.Mar.Soc.*cons*.3.Feder.*consi*.19.

§.His illud.1.

Gail.2.*obs.c*.29.

Titul.2.Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes sponsalitia dederint.

Cuiacius *libro* 11.*obs.cap*.27.

l.Si quis.vnic.

Cuiacius *libro* 4.*obs.cap*.22.

Tit.3. De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias & sponsalitiis.

Cuiacius *libro* 5.*obs.c*.4.

l.Multum.1.

Petrus de Anchar.*consilio* 181.*in prædicto*,Ro. *consilio* 445.*consultatio*.

l.Si præsidi.2.

Papon.1.*notar*.4.*c.des contracts de mariage*:

l.Pollicitatione.3.

Stipulatio iustam pollicitationem firmat, non dolosam.

l.Quod sponsæ.4.

Panorm.*consilio* 12.*vt clare*.

l.Ea quæ.5.

Sarmientus *libro* 2.*select.c*.5:

l.Cum in te.6.

Zabar.*consilio* 43.*dico quod cum*:

l.Si cum ante.7.

De significatione verbi *Remanere*, vide hic D.Gothof.

l Si ante.8.

Nota hic quod perfecta donatio reuocari non potest etiam testamento.

l.cum te sponsæ.9.

Decius *consilio* 260.*quæritur, parte* 2. Corn. *consilio* 114 *parte* 4.

l.si filię.10.

Roland.à Valle 1.*consil*.10.*num* 89.

l.si tibi in.11.

Morte sponsi,donatio propter nuptias non fit irrita.

l.Si mater.12.

Donationes factæ mulieri per sanguineos viri,remanent viro. Sed per sanguineos mulieris debet restitui hæredibus mulieris.Ita Bart.*in* l.*sed et si plures*,§.*arrogato*,*D.de vulg.& pup*.Sed verius est,quod cum donatio sit perfecta, & sit ius quæsitum mulieri, quod mulier transmittat ad suos hęredes per istam l.*si mater*.Et ibi Bald.*cons*.115.*lib*.4.

l.De rebus.13.

Menoch.*lib*.2.*arbit.iudic.cap*.48.

Vide Tiraquel.*de ll.communibus,glos.& n*. 46.Fulg.*cons* 116.*proponitur*.

l.Si consentiente.14.

An precium semper rerum ipsarum vicem sustineat,vide D.Gothof.

l.Cum veterum.15.

Rom.*cons*.146.

l.Si à sponso.16.

Vide Anton.Guibert.*in tracta.de sponsal.c. de effectu sponsal*.

l.Minoribus.17.

An donatio propter nuptias sit insuanda, vide hic D.Gothof.

l.Si constante.19.

Constante matrimonio extra causam donationis, maritus non potest constituere dotem vxori.Adde ad istam legem duas fallentias per Socinum positas *in reg*.141 *incip.donatio inter virum,&c.vel reg*.104.Ad istam l.*si cõstante*,vide Castrens. *cons*.1. de quo meminit Ruin.*in* l.1.*clart*.13.*D.solut.matri*.Panor.*con*. 46.*partes*.

Auth.Sed iam necesse.

Vbi gloss.*in verbo suspitio*,ista glossa est singularis quod confessio facta à marito de dote recepta,constante matrimonio præsumitur facta in fraudem creditorum, vide quod notat Dec.*con*.96.*in fine*.

¶Confessio viri de dote facta cõstante matrimonio,nõ præiudicat creditoribus,sed ipsi viro,sic Bart.& doct.hic,*&* *ad* l.1.*D.solut. matrim*.Ias.*ad* §.*fuerat*,*nu*.90.*Instit.de action*. Afflict.*decis*.402.Aret.*con*.36.Gozad.*con*.28. *&* 42.Crau.*con*.40.*&* 44.Ruin.*con*.55.*&* 105. *lib*.5 Dec.*cons*.96.*colum*.2.Annib.de Cano.*ad* l.*post contractum*.*n*.50.D.*de donat*.Bellon.*con*. 48.*num*.7.

l.Cum multæ.20.

Bart.*cons*.1.Rom.*cons*.4.Oldr.*cons*.5. Curt. *cons*.95.

Auth.

Auth. Permissa.
Cuiacius *lib* 5.*obs.c.*4.

Auth. Dos data.
Guid. Pap. *cons.*19.*ex casu*, Zabarel. *cons.*43. *dico.*

Auth. Eo decursum.
Dec. *cons* 2,9. *primo non videtur.*

Auth. Non inhibetur.
Hic abrogatur l.19. *in fi.* §. *eod.*

Tit. 4. De nuptiis.
Vide *lib.*23. *D. tit.*1. & quæ ibi dixi.

l. Cum de nuptiis. 1.
August. *epist.*133.

l. Si nuptiis. 2.
Cuiac. 3. *obs. c.*5.

l. Liberi. 4.
Corrasius *libro* 1. *miscellaneor.* c 3. Petr. de Anch. *consil.*391. *videtur.*

l. si vt proponis. 5.
Rom. *cons.*362. Dec. *consilio* 231.

l. Et si. 6.
Contius *lib.*1. *disput.* c. 7. Cuiac. *lib.*1. *obs. c.* 11. *& lib.*13. c.25.

l. Si vt proponis. 7.
Contius *d.c.*7. & Cuiacius *d.c.*25.

l. in copulandis. 8.
Oldr. *consil.*44 Anch. *consi.*175.

l. Si vicinis. 9.
Ad istam legem vide quæ notaui *in* l. *filium D. de his qui sunt sui, vel alien. iur.* & per Scribentes *in c. tuas, ext. de probat.*

l. Cum te. 10.
Guid. Pap. *consilio* 217. *omissa.*

l. si inuita. 11.
Pœna detinentis vxorem alterius, continetur *in* l.8. C. *de diuort.*

l. Nec filium. 12.
Ista lex est canonizata *in can. placuit*, 35. *quæst.*2.

l. Neque fine. 13.
Cuiac. *lib.*17. *obser. c.*6. Oldr. *consil.*159. Dec. *consilio* 155.

l. Neque ab. 14.
Loquitur hic textus de nuptiis, nunc primum contractis

l. Nemini. 17.
Cuiacius *obs. c.*36.

Pythoeus *in notis ad fragment. Iurisconf. pag.* 85. Cuiac. *lib.*8. *obs. c.*28.

l. Viduæ. 18.
Cuiac. *lib.*3. *obseru. c.*5 Bald. *cons.*237. *quidam*, *parte* 3.

l. Celebrandis. 19.
Vide Ambros.8. *epistolarum, ad paternum.*

l. in coniunctione. 20.
Pet. de Anch. *consilio* 21.

l. A caligato. 21.
Brissonius *libro* 2. *select. c.*5. Bald. *cons.*410. *verba*, *parte* 1.

l. si donationum. 22.
An donatio propter nuptias sit de substantia matrimonij, vide hic D. Gothof.

l. imperialis. 23.
Ioannes Aurpachus *libro* 2. *epist. c.* 2. Zabar. *consilio* 94.

Auth. Maximis.
Coniunge hic Nou.74.

l. sancimus. 24.
Bartolus *cons.* 200. Baldus *consilio* 249. Fulgos. *cons.* 112.

l. si furiosi. 25.
Rom. *consilio* 179. Fulg. *consi.*80.

l. si quis alumnam. 26.
Menoch. *de arbit. iud. cas.*200.

l. sancimus. 26.
Vbi inter Sexagenarios & quinquagenarios matrimonium non consistit, vide Tiraq. *in ll. comm. parte* 6. l. *numero* 20,
Potest quis accipere vxorē sexagenariam, vide Paris. *consilio* 29. *lib.*2. Ruin. *ad Rub. solut. matrim. nu.*27. Bar. *ad* l. *qui habebat, pe. q. D. de vulg.* Soc. *consil.*65. 1. *&* 2. *col. lib.*3.

l. si libertum, & seq. 28.
Matrimonium si est contractum inter coniunctos in 4. gradu, an habeat locum hodie pœna incestus, vide Chald. *consilio* 2. *in tit. de consang. & aff.* & Petr. de Anch. *consilio* 39.

l. sacram 29. & vlt.
Maleficij fideiussor accipi non potest, Nouell.52.

Tit. 5. De incestis & inutilibus nuptiis.
Cuiacius *libro* 8. *obs. c.*28.

l. Liberta. 1.

Vvrmser. 1. *pract.* 36 c. 4.

l. Neminem. 2.

Clarus 55. *fornicationum*. 10.

l. Cum ancillis. 3.

Contrarium asserit Nou. 78. c. 1. & Nou. 117. c. 6.

l. Qui contra. 4.

Nota istum textum, quod natus ex prohibito matrimonio per errorem, in figura matrimonij succedit. Vide Decium *in consi.* 159. *in ead.* l. *in gl.* *ff. in vee. non affectato* Nota, quod affectata ignorantia non excusat. Decius *in consi.* 160. *volum* 2. Cuiac. *lib.* 15. *obs.* c. 3.

Declarat Didac. *in epito.* 2. *par.* c. 6. §. *numero* 21. Iac. Menochi *in tract. de arbitr. iudic. lib.* 2. *Centu* 3. *cas.* 244. *num.* 15.

l. Fratris. 5.

Vbi fratris vxorem ducere vetamur, an in hoc casu Papa dispensare possit, vide late Ægid. Bellamer. *in consil.* 28. *in facto mihi tradito*, & quibus in gradibus Papa dispensare possit, Paris. *consil.* 68. *dubium*, *lib.* 3. Tiraquellus *in ll. comm.* 7. *part. glo.* 1. *n.* 49. & *seq.* Pet. de Anch *consilio* 3 0.

l. Si quis incesti. 6.

Bart. *cons.* 229. *cauetur*.

Auth. Incestas.

Ad istam Auth. vide Dec. *consi.* 158. *vel* 178. vbi an intelligitur de incestu, de iure ciuili, an secundum Ius Canonicum quæ pœna imponatur contrahenti incestas nuptias, per istam Authen. incestas an habeat locum de incestis nuptiis, de Iure Canonico, licet non sint incestæ Iure Ciuili, Dec. *in consilio* 158 *per tot.* Felinus *consilio* 116. *vol.* 1.

¶ Imponuntur pœnæ contrahentibus incestas nuptias de iure Ciuili. An idem sit de Iure canonico, Dec. *ad* l. *certum*, *nu.* 7. C. *unde legi.* Crot. *in rub. solut. matrim. num.* 49. & *seq.* Rip. *ad* l. 1. *num.* 16. C. *de edend.* Alex. *cons.* 229. *lib.* 6 Decius *in* c. 2. *num.* 7. *de testib.* & *consilio* 268. Qui aliter tenet, & ad eius replicationé responde, vt per ipsum in *d. consilio* 268. & vide per D. Vinc. Herculan. *ad* l. 1. §. 1. *Falc. col. fin. ad l. Falcid.*

Auth. Ex complexu.

Ad istam Authenticam, vide *consil.* Soc. 16. Rom. *cons.* 43. *in fin.* Franc. Curt. *in cons.* 13. Ias. *Instit. de actio fuerat*, Nicol. de Vbald. *in tract. de success. ab intestat.* Et repet. *in Auth. si qua illust.* C. *ad Orfician.* Pract. Pap. *in tit. quo agit ad instrumenta, chart.* 72. vbi dicit quòd in hoc est seruandum Ius Ciuile in terris Imperij, & Ius Canonicum in terris Ecclesiæ. Vide alia, quæ dicuntur *in* l. *si gener. ff. de his quibus vt in dig.* vbi plura ad hoc cumulaui. Et vide tractatus *de priuileg. not. in* 300. *quæst. priuilegia.* vbi tenet etiam hoc procedere, etiam solum in Canonico. Et vide Mod. Neap. *in constitutione regni*, *quam plura.*

¶ Spurius incapax est possessionis de *Auth. ex complexu*, & l. *spurius ff. unde cognati.* Ita etiá nepos, qui procedit ex infecta radice. Licet sit ex legitimo matrimonio natus, non pôtest succedere auo per textum l. *fi.* C. *de donat. lib. in fin* vbi odiose. Et ita etiá consuluit Pet. de Anch. *in consi.* 389. *in* 1. *c* l. Bald. *in* l. *fin.* *Cod. de vero pignor.* dicens. quod sicut filij spur. nó sunt de familia, ita etiam nec nepotes legitime nati, quia legitima consequentia, non potest esse ex illegitimo nascendi principio. Hinc vul. regula quo casu repellũtur spurij eodem & filij, Paul. Castr. *cons.* 81. *in causa, in* 4. *col.* Item Ioan. Andr. *in addit.* *Specul. in titul. de successi. ab intesta.* §. 1. *in addit. incip.* Accursius &c. Alexander *in consi.* 136. *incip. si non.* Vbi vna persona prohibita, succedere omnes descendentes ex eo prohibiti intelliguntur. Item Ang. *in* §. *reliquũ per illum text. in Auth. de hæred. ab intestato*, Baldus *in fin. Cod. de l. b. præteri.*

¶ Filij nati ex incestuoso, & nefario cõplexu non succedunt, nec ali debent, quia sunt indigni paterna substantia, vide Dec. *cons.* 611. & *in* c. *in præsentia, num.* 114. *extra de probat.* & *ad* c. *cum Ecclesia S. Mar. de const. nu.* 112 Crauet. *cons.* 138. 184 197. In materia Aret. *const. de tur. nat. prin. num* 5. Rip. *ad rub. ff. de verb. oblig. nu.* 58. & *ad* l. 1. *nu.* 66. *ff. solut. matri.* Boer. *decis.* 127. Mars. *sing.* 358. Palcot. *in tractat. de not. & spur. q.* 47. 4. amplia, & limita. Ad hunc textum, vide per Duen. *in suis reg. reg.* 366.

l. Humilem. 7.

Vide Glossam *in can. qui contra*, 32. c. 24. q. 1.

l. Licet. 8.

Vide *Nou.* 22. c. 3.

l. Ab incestis. 9. & vlt.

Cuiac. *d.* c. 28. Dec. *consilio* 434. *visa.*

Titul. 6. De interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem seu curatorem filiósque eorum.

Vvrmser. 1. *pract.* 36. c. 1.

l. Senatusconsulti. 1.

Rom. *consilio* 505. *in re.*

l. Mater

l.Mater.2.

Priuigni sui tutor quis esse potest.

l.Cum proponas.3.

An vir bonus cauere etiam suspicionem debeat, vide hic D.Gothof.

l Libertinum 4.

Vide Bald.hic.

l.Curatorem.5.

Quę sit ratio differentię inter casum istius legis, & *l.si tutor*, *C.eo l.* vide Tiraq.*in l.commun.p.gl.ss.1 par.num.45.in med.*

l.Si patris.6.

Ex hoc loco restringenda est *l. 19.vers.70. ff.de nomat.*

l.Si tutor.7.

Coniunge *l 36 ff.de ritu nupt.*

l.Si quis tutoris.8.& vlt.

Testasse an crimen sit, vide hic D.Gothof.

Tit.7. Si quacunque prædictus potestate, vel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictioni suæ aspirare tentauerint nuptias.

Vide *lib.3 C.Theod.tit.11.*

l.Si quis ordinaria.vnica.

Bart.*cons.105.inquiritur.*

Tit.8.Si nuptiæ ex rescripto petantur.

Vide *l.28.lib.3.C.Theod.tit.10.*

l.Quidam.1.

Menoch.*a operis,cas.201.cum seq.*

l.Nefandissimum.2.& vlt.

Iunge hic *l.vnicam,C.si rector prouinciæ.*

Tit.9.De secundis nuptiis.

Circa Rubricam pœnæ statutæ contra secundos nubentes locum habent contra non honeste viuētes: Bart.*in l.hac solum, C.de reuoc.donat.* dicit esse perpetua mente tenendum, Corras.*lib.3.miscell.c.1.* Huc spectant Puluæi *lib. duo de mulierum lustris* & secundis nuptiis, & tom. 1. duo repetitionum & consiliorum in materia connubiorum collecti à Ioanne Nicolaij.

l.Si qua mulier.

Mulier quæ nubit infra tempus luctus est infamis, & patitur alias pœnas de quibus habetur *in d.l.si qua, de pœnis.* & est Glos.*in cap. omnes, 6. q.1.* Sed vide 4.fallentias Socin.*in reg. 3,1.* Ias.post Bald.*in l filium quem habentem 7. ol. vers.8 princ. 5. famil.ercis.1.* vt in ea pœnæ procedant etiam quæ nupsit secundo, sed luxuriosè viuit in tract. *de Syl.num.fal.7. in princ.* Ad hanc legem. Vide contrarium apud Tiraq *in ll.commun.q.gloss.1.num.3* pœnæ statutæ contra secundò nubentes, an locum habent in sponsalia contrahentibus. Abb. *in cap.si ex t.de sec.nupt.*

¶ Mulier intra annum luctus nubens efficitur infamis, & pœnas patitur, de quibus hic Vide ad hoc Soc.*reg.272. mulier.* an pœnæ de quibus hic hodie sint sublatæ, vide per Abb. *ad c. fin. num. 3.* vbi alij *extrà de secund. nupt.* & Afflict. *decis. 75. num. 5.* vbi de communi, Didac.Couar.*in epit. secunda part. cap.3.§. 9.num. 4. & seq.ad 4. lib. Decretal.* & quod locum habeant contra viduas luxuriosè & inhonestè viuentes, de communi, Ioan.Garon.*ad Rub. C.de secund. nupt. in 28. pœ 10,* Iul Clar.*lib.5.fin.§ stuprum. vers.generaliter*, Bald.*ad filium quem, C. famil.ercis.* Rom *sing.251. Tu dicis.* Ang.*cons.39. Doctor insignis,* Crau.*cons.36.cum seq.*

Auth.Eisdem.

Vide *Nou.22.cap.40.*

l.Si qua.2.

Ræuard.*lib.1.variar.cap.vlt.*

l.Fœminæ.3.

Ad istam legem, vide Cremonens.*sing. 74. & sing.82. & sing.vlt.* ad eam legem quæ imponit pœnam vxori secundo nubenti, quæritur an habeat locum contra maritum, vide Bald.*in l.generaliter, §. eod.* Soc. *in cons 34. & 65.* Dec.*cons. 61. in fin.* & an ista pœna sublata sit Alex.*cons 68.*

¶ Mulier post mortem viri, transiens ad secunda vota, tenetur quicquid acquisierit ex bonis primi viri communibus filiis reseruare vel alteri eorum, alienatione in extraneos penitus reiecta. Multa in materia posui suprà *ad l.hac edictali, Cod.de secund.nupt.* latius tradunt Moder. ab Aquilia remissiuè *lib.1.com.opin. in verb. Mulier ad secundas nuptias.* Bap.à S.Blas.*cons.146.num.16. inter cons. diuers.ad caus.vlt.volunt.vol.1.*

¶ An §.*illud*, vbi gl. fin. tangit. An ista lex habeat locū etiā in patre, & an pœnę de quibus hic, sint hodie sublatæ, & an renunciatio facta per filiam porrigatur ad portionē, quæ in pœnam sibi debetur, vide Decium *cons.871.*

numero 3. *& consil.*206 130.396. *&* 604 *colum.* 2. Rom. *consil.*18 *in casu*, Aretinum *consilio* 72. *praesupponitur, col.*3. Soc. *consil.*34. *in* 2 *q lib.* 1. Nicol. de Vbal. *in tract. de success. ab intest.* 2 *part. col.*4. Ruinum *consil.* 44. *volum.*5. Caepol. *caut.* 238. Guid. Pap. *q.* 225. Crem. *sing.* 75. Afflict. *decis.*61. *&* 75. Crem. *sing.* 173 *consilui*, Sil. Nup *lib.*2. *num.*71 *fol* 73. Afflict. *decis.* 73. *n.*6. Boer. *decis.* 1, 1. Bald. *consil.* 219. *lib.*4 Finel. *in repetit. ad l.* 1 *Cod. de bon. mater.* 2. *part.* l. 1. 7. Socin. Iun *consil.*43. *num.*9. *lib.*3. Rimi. *Instit. de donat. in princ. nu.* 122. Laur. de Pal. *in tract. de successi.*3. *par. princ. numero* 36 Iacob. de Alba. *in repet. l. qui Rom.* §. *duo fratres, num.*74. *& seq.* D. *de verb. oblig.* Didac. *in Epitom.*2. *par. c* 3. §. 9. *num.*8.

*¶ An quod cōstitutum hic est, locum habeat in muliere nubente cum consensu filiorum, vel cum cōsensu viri sui, vel ex permissu principis, & in minore 25. annis vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.* 3. *capite* 65. & Petr. Surdum in *decis.* 99. *numero* 11. *& decis.*100. *num.*1.

Auth. In donatione.

Romanus *consil.*405.

Auth. Lucrum.

Dec. *consil.*236. Oldradus *consil.*237.

Ad istam Authent. vide textus, & gloss. *in l. de quibus*, 1. *cons.*

Auth. Ex testamento.

¶ Post latè tradita hic per scrib. praesertim per Ioan. Agarron. in repet. vide pro intellectu, Socin. Iun. *consil.*43. *numero* 9. *libr.*3. Adde Afflict. *decis.* 75. *nu.*4. In materia Bald. *consil.*357. *viso*, *lib.*2.

¶ Ad gloss. paruam, in verb. *Filij*, eam reprobat Bartol. hic, & alij communiter, Alexand. *consil.*63. *libro* 5. Baldus *consil.*240. *lib.*1 *consil.* 447 *lib.*2.

Auth. Sed & si quis.

Panormit. *consil.* 19. *videndum*, *&* 43 Dec. *consilio* 236.

l. Generaliter. 5.

Oldradus *consilio* 3 Rom. *consil.*182.

Auth. Haeres.

Decius *consil.*396. Rom. *consilio* 190.

Ad istam Auth. vide *decis. Neapol.*314. Dec. *consil.*87.

Auth. Vxore.

Ad intellectum huius Auth & l. praecedentis & Auth. sequ. vide hic Salycet. qui declarat, an vxor quae non transit ad secunda vota teneatur reseruare proprietatem donationis propter nuptias filiis, ita quòd solum vsumfructum habeat, an verò habeat proprietatem, Rom. *consil.*190.

l. Hac edictali. 6.

Ad istam Leg. vbi imponit mediam lucrādi donationem propter nuptias, vide Luc. de Penn *in l.*1. *Cod. quibus & quando*. 4. *par.*

* An haec lex locum habeat etiam in nepotibus, declarat Petr. Surdus *in decis.*73. *num.* 11. Nota ex ista l. quòd stante statuto, quod praecedente vxore maritus partem dotis lucretur. Si deinde transit ad secunda vota, nō potest maritus lucrari plus, quàm habeat vnus ex filiis primi matrimonij. Vide per Alex. *cons.*158 5. 20.. Et vide Bald. hic, qui sequitur opinionem Bart. hic. Sed idem Baldus *in ea l. Lex supra de condict. ob causam* tenet contrarium.

* Optimè Phanucius de lucro dotis, *num.* 46. 47. 48.

¶ Sed nunquid mater transiens ad secunda vota, sicut non potest relinquere plus suo marito, ita etiam non possit plus relinquere seu donare filiis secundi matrimonij. Vide per Castr. *consil.* 1 1 *incip. viso casu, vers. sed nunc occurrit*. Et nunquid vltra beneficium, hic filius debeat habere legitimam per querelam inofficiosae dotis, vide Alex. *cons.*158.

* Antonius Faber *libro* 14. *coniecturarum cap.*1.

¶ Sed nunquid valeat statutum, quòd etiam extantibus filiis primi matrimonij maritus lucretur totam dotem, ita, quod ex hoc filij possent priuari etiam legitima? Dic quod sic, vt per Dec. *in consilio* 19. *vbi plenè per* 3. *col.*

¶ Mater secundo nubens, non potest plus donare vel relinquere secūdo marito, quàm quod minus reliquerit vni ex filiis primi matrimonij.

* An haec lex locum habeat quando mulier transiens ad secunda vota donat marito recipienti nomine filiorum secundi matrimonij. vide Fachineum *controuers. iur. libro* 3. *cap.*66.

¶ De materia illius legis, & an ante omnia filij prioris matrimonij detrahant legitimā & quid habeat secunda coniux. Vide Cras. *cons.*142. *&* 20. Alex. *ad l. Mulier que ff. ad Trebell.* Dec. *in Auth. Praeterea, num.*7. & ibi Pic. *num.*31. 37. *&* 40. *C. vnde vir & vxor*. Iason *in Auth. vnde & si parens, num.*4. *C. de inoff. testam.* Afflict. *decis.*75. Quaedam pono *ad l. foeminae*, §. *illud*, C. *de secund. nupt.* Crem. *sing.* 9. *An lex*, Rot. Rom. *decis.*34. in materia Paris. *consil.*92. 95. *lib.*3. Crau. *consil.* 40. *&* 193 *num.* 11. Rip.

11. Rip. ad l. in quartam, in fin. D. ad l. Falcid. Ioan. de Ana. cons. 67. & ibi Bolog. in addit. ad eum Bald. consilio 12. & 297. libro 4. & consil. 271. lib. 2. Anch. consilio 105. & 380. Corn. cons. 82. l. 3. Rip. in lib. respons. in tit. de secun. nup. Socin. Iun. cons. 103. num. 43. lib. 1. latiúsque alibi Roland. a Valle in tracta. de lucr. dot. quaest. 24. numer. 2 quaest. 26. num. 1. 8. 13. & 15 & quaest. 28. num. 1. & 3 & quaest. 28. nu. 1. & 6. & quaest. 30 31 32 33 34 & 35.

¶ An dispositio dictæ legis habeat locum in filiis vulgo quæsitis, Rom. singu. 231. an lex. Et quando, & in quibus casibus ista lex procedat. & an possit dari cautela ad eam effugiendam, Dec. cons. 246.

*Quid si minus relictum sit filiæ, fœminæ exclusæ per statutum à successione parentũ habeat locum hæc lex vide eundem Fachineum Controuersiarum iuris, lib. 3. c. 68.

¶ Ad glos. hic in verbo diuidi ibi, ítem quòd reuocant, sequitur Bald. consilio 161. secunda vxori, lib. 4. Angel. consilio 285. Punctus, Riminald. consilio 166. num. 6. 10. & 17. inter consi. diuers. ad caus. vlt. volunt. vol. 1.

l. in quibus. 7.

Ioan. Aurpach. lib. 2. alleg. c. 25.

l. Si quis prioris. 8.

Hanc legem optimè explicat D. Got. hic.

Auth. Nunc autem.

Vide Alciat. præsumpt. 5.

l. Quoniam. 9.

Nota hic casum in quo quis non tenetur ad reddendam rationem.

Auth. ad eos.

Huius Authenticæ sententia optimè explicatur hic à D. Gothof.

l. Cum apertissimè.

Oldrad. consilio 162. thema.

l. Si filij. 11. & vlt.

Iustinianus meminit huius constitutionis Nou. 22. & 68.

Tit. 10. Si secundò nupserit mulier cui maritus vsumfructum reliquit.

Concenatius libro 29. c. 2.

l. Si vsumfructum. 1.

Panorm. cons. 78. Bart. cons. 170. Bal. consi. 137.

Auth. Hoc locum.

Testator relinquendo vsumfructum vxori suæ si honestè & castè vixerit, transeundo ad secunda vota, non perdit vsumfructum. Adde Abb. in c. clerico. in 2. col. vers. & hoc facit de vita & honest. cler.

¶ Ad eandem Auht. & gloss. ... Limita, quan... quia sed quid si vir, vbi vxor relicta domina ... ta tantùm habet, vide latè apud Tiraq. in LL. communibus. par. 10. num. 17. ex qua.

¶ An vsusfructus relictus per vxorem viro, vel econtrà amittatur per transitum ad secunda vota. & in materia ad hunc textum & glo. in verbo derogari, quando vxor est relicta Domina & vsufructuaria omnium bonorum. Boer. decis. 198. Dec. consilio 418 in prin. & 454. late per Picum ad l. Titia, §. fin. de legat. 2. nu. 62 Gozad. consilio 95. numero 11. & 99. numer. 8. & 47. Crau. consi. 12. Tiraq. de ll. connub. parte 10. nu. 9. & sequent. Capr. consi. 9. in allegat. Rom. cons. 118. in prin. & consil. 153. vbi loquitur in filiabus Ferdin. Ioa. in reper. an l. filiusfamil. §. diui. numero 120. de leg. 1.

Tit. 11. De dotis promissione, & nuda pollicitatione.

Harmen. lib. 4. tit. 8. Vlpian. tit. 6.

l. Frustra. 1.

De intellectu huius Legis vide Alexandr. in l. sciendum. in primo no. ab. de verborum obligation.

¶ Adde Crottam ad l. si is qui pro emptore. numero 186. D. de vsucapion. pro quo videtur facere textus in l. si quis arbitratu. D. de verborũ obliga. ad idem facit quod notat Socin. ad l. 1. numero 57. D. soluto matrim. Bald. Nou. in tract. de dot. 6. par. prin. 11. priuil. & sequent. in prin. Adde Duaren. lib. disput. c. 56. Port. institut. de stipul. ser. colum. 1 Coras. ad l. qui liber. D. de ritu nupt. 2. part. num. 70 & 179 vide Pet. Andr. Grammat. in tract. de extensi. n. 1. n. 103. Doct. ad Rub. D. de verborum obligat. vbi Torniel. numer. 59. Dec. consilio 428.

¶ Anton. Guibertus de dote pag. 39. Corasius in l. qui liberos, pag. 427. D. de ritu nupt. Vandus libro 2. variarum qu. c. 4. Guterius libro 1. resol. c. 64. à numero 13 Menoch. de arb. iud. c. 149. Corn. consilio 165. vis. parte 4.

l. Si pro dote. 2.

Bart. cons. 165. Chass. consilio 5. an ex hoc.

l. si cum. 3.

Ibi Arbitratu Menoch. de arb. iud. libro 1. q. 7. nu. 31 Pet. de Anchar. cons. 7.

l. Si voluntate. 4.

Dos confessata seu promissa in æqualitate personarum, præsumitur muneratio siue donatio. sed dos talis cõfessata priuilegia dotis non habebit. Ang. in consilio 180. incip. præmitto. Ad euidẽtiam vide Bartolum in ea l. *An-

instrumentum dominium, contra conductorem, Afflict. *decis.* 14. *num* 8. *&* *decis.* 12. Adde quòd nec possessio, vt per Dec *cons* 302. *nu* 15. Cur. *cons.* 70. *num.* 5. Solutio mercedis probat possessionem, Curt. *cons.* 72. *num.* 6. De instrumento emphyteutico, Ias. *ad l.* 2. *numer.* 178. C. *de iure emphyt.*

l. contractus. 24.

An ex conductione mariti teneatur vxor, vide hic D. Goth.

l. si quis conductionis. 25.

Puluæus *de alien. rei distract. cap.* 19. Corrasius *lib.* 3. *miscell. c.* 2.

¶ Numquid condemnatus remedio istius legis possit appellare, vide Dec. *cons.* 56. vbi ampliatur ista lex, *&* *cons.* 25. Afflict. *decis.* 2. & Dec *cons.* 28. *nu.* 3. *&* *cons.* 56. *num.* 4. an per instrumentum conductionis probetur dominium contra conductorem, Afflict. *decis.* 14. *num.* 8 Bald. *cons* 498. *nu* 171.

l. si conductionis. 26.

Conductor debet prius possessionem restituere, postea de proprietate experiri, Afflic. *decis.* 2. *&* 14. *nu* 8. vbi an per instrumentum locationis probetur dominium, Balb. *decis.* 498. Corras. *l. b.* 3. *miscel. c.* 2. *nu.* 10. Petr. Stel. *ad l. repetitio. num.* 27. *&* 53 *ff. de cond. indeb.* Cagn. *ad l. neque pignus, post nu.* 5. *ff. de reg. iur.* Ad hunc textum adde Dec. *cons.* 20. *nu.* 3. *&* *cons.* 56. *num.* 4. Ioan. Cepha. *cons.* 47. *nu.* 38. *prima parte.* Cur. Sen. *cons.* 70.

• l. Si tibi. 27.

Declarat vt per Alciatum *libro* 1. *parerg. c.* 4. Molinæus *ad rub. de verborum oblig. numero* 16. Alciat. *ad rubr. de verborum oblig. colum* 7. *num.* 15. *&* *ad l. bona fidei*, C. *de pact.* Iacob. Niger *ad d. Rub. num.* 43. *&* Torniel. *num.* 72. *&* 78. Butigel. *ad l. lecta nu.* 46 *ff. si cert. pet.* Franc. Curt. *ad l. legem quam, nu.* 21. C. *de pact. &* *ad l. petens, num* 47. *eodem tit.*

*Cuiacius *ad l.* 1 *ff. de pact.*

l. In iudicio. 28.

Destructa per conductorem, debent per eundem restitui.

l. Cum conductorem. 29.

Vide *l.* 24 *infra eod.*

l. Curialis. 30.

De hac constitutione, vide Xiphilinum.

l. Milites. 31.

Ambros. *libro* 1. *Officiorum, cap.* 36.

l. Nec cui. 32.

Dominus domus locatæ potest durante primà locatione alteri dictam domum locare, pro tépore futuro inchoandi. Adde Alex. *ad l.* 1. *in fin. ff sol. matr.* Guid. Papæ *decis.* 480. *in prin. locaui.* & Boer. *decis* 117. *per totum.*

l. Conductores. 34.

Cuiacius *libro* 12. *obs. c.* 38. Menoch. *de recup. poss. remed.* 11.

l. Licet. 35. & vlt.

Nota hic pœnam delicto esse similem.

Tit. 66. De iure Emphyteutico.

In hunc titulum scripsit Ioann. Ferrarius Montanus.

Emphyteutica res Ecclesiastica si sit recepta pro se & filiis suis, & hæredibus, an legitimatus succedat per rescriptum Principis. Bal. *in l generaliter. §. cùm autem. infra de inst. & sub. stit.* Alex. plenè *cons.* 128. 10. *vol. Et cons.* 60. 20. *vol. vbi plenius.* Scripsit de hac materia copiosè Aluarus Velascus Lusitanus.

¶ Quid de Emphyteusi recepta à Laico. Vide cons Soc. 3. *vol.* 3.

¶ Emphyteusis Ecclesiastica an finita linea debeat aliis agnatis vel descendentibus, vel ibi possint agere, vt ipsis teneatur. Decius *cons.* 131. *numero* 1. *Et per totum cons.* 96. *vol.* 10.

¶ Annui reditus an inter immobilia cóputentur. Bald. *in l. hereditati* 1. *§. his illud.* 3. *col. cũ ibi annexis. inf. de secundis nupt.* Rom. *cons.* 302. bonus textus *in Clem. extra, de verb. sign.* quòd intelligito, quando sunt perpetui, vel ad longum tempus, aliàs secùs, prout probatur *in c. querelam. de electio.* Secundùm probatur *in l. si. D. quem leg.* per Cyn. *in l. si certum. supra de pactis.* Bar. *in l. mouentium, infra de verb. sig.* Rom. *in l si constante. D. sol. matr.* Fed. de Senis, *consil.* 12. *qua incip. fratres prædicti.*

¶ Emphyteutica res concessa alicui in tertiam generationem, an illa dictio stet inclusiuè, vel exclusiuè, Alexã. plenè *consilio* 125. 1. *vol. &* 20. Et plura de dictione *vsque* per Oldrad. *consilio* 49. Et per Imol. *in c.* 1. *de ordinat. ab Episc. qui reum Episc.*

¶ Ad id, quod dictum est de tertia generatione, &c. vide Iasonem *in l.* 2. *hic, col* 60. *vers. iuxta prædicta.* Et Bar. *cons.* 77. *proponitur. vol.* 2. Et Ruin. *consilio* 166. *libro* 16.

¶ Census Emphyteuticus per successores debetur *decis. Neap.* 95. *incip. Ang. Galeat.*

¶ Filius nunquid priuatur feudo vel re Emphyteutica, si pater eius commisit delictum, propter quod illo priuari debeat. Bart. *in l. cũ qua. ff. de interdictis & relegat.* Et Alexand *in l. stipulat. ista, §. si quis ita. ff. de verbor. oblig. in fine vltima colum.*

¶ Si lo-

¶Si locatio est perpetua,& pensio parua præsumitur, & contractus Emphyteuticus. Baldus *in cap.litera.de dilationibus.*

¶Emphyteuta vsufructuarium,vel vsufructuarium vsuarium in re Emphyteutica, an & quando possit constituere. Ias.*in l.contrario,colūna 3.§.ex antepenult.vers. nota suc.essiuè. D.de acquir.poss.*

¶Emphyteuta seu colonus an teneatur ad expensas, quæ fiūt in re locata vel conducta. Vide *consilia* Socini.

Emphyteuta si vendit rem Emphyteuticam sine domini consensu cum pacto Legis commissoriæ, vel adiectione in diē, an habeat locum pœna caducitatis, vltra Ias.*in l.fi. istius tit.in 21.q.* Adde Alex *in l.statu liber.ff. ad l.Falcid.Et consil.185.5.volum.* Et gl.*in l.1. ff.de dona.* quam sequitur Alex. *in l.Pomponius, §.cum quis.vel ff.de acquirenda possess.*

¶Emphyteuta tenetur soluere Canonem, etiamsi res sit cōcessa sine debita solēnitate, per textum *in §.si firmo,in Auth.de non alienand.* Vide Salycetum *in l.iubemus.§.sancti.C.de sacros.Eccl.* Quem ita refert & sequitur Felin.*in c.cū causam.in 7.col.im.ex ea,de re iudic.* Vbi dicit,quod licet contractus factus cum Ecclesia sit nullus,tamen nō habetur pro infecto,quoad commodum Ecclesiæ.

¶Et nunquid Ecclesia siue minor possit dicere, quod volunt habere ratum cōtractum nullum initū cum ipso minore vel Ecclesia, altero qui cōtraxit recusante.Vide Feli.vel melius Ias.*in l.cum si §.cum transactionem ff.de transactionib.*

¶Et an minor vel Ecclesia possint facere, Ecclesiæ conditionem meliorem,sine solennitatibus a iure requisitis.Vide Dec.*in c.qui in Ecclesiarum.de constit.*Et simile in dolū passo,an possunt approbare cōtractū. Vide per Doct.maxime per Ias.*in l.trāsactione,supra de transactionibus.*Et per Abb.*in c.dilecti,de emp.& vend.*quędam Ias.*in dicta l.allegat.*

¶Emphyteuta incidens in cōmissum propter Canoné non solutum potest dominus alij concedere,& non merito,nec requisito. De hoc vide Decium *cons.146.in 2.dubus.*

¶Si non apparet de cōtractu cessionis,sed de solutione pensionis.Vide Paris.de Put.*in tract.de re integra,carta.234,& 265.* Et adde quòd ad probandum dominium directi domini; probatur eo ipso,quod soluit pe lōgū tempus.Et per Dec.*in cons.146.2.col.*Et Abb. *in cons.74.7. vol.* vbi plus dicit quod si cessat per bienniū soluere Ecclesiæ,incidit in commissum,& ille, qui erat solitus annualiter soluere,tāquam emphyteuta.Et illud consiliū refert & sequitur Dec.*cōsil.164.circa prin.*

¶Quid de concessa vt Franc. Vide Paris. de Put. *in tractatu feud.chart.78.& chart.8.*

¶Finita Emphyteusi,an dominus teneatur ad melioramenta.Francisc.de Arec.in *l. cætera,in §.Marcellus.ff.de legat.primo.*vbi ponit,quod de melioramentis factis in re Ecclesiæ,quæ fuit alteri concessa, & demum talis concessio fuit reuocata per successionē, an melioramenta possint peti,vide ibi per eum.Sed vide textum *in Auth.quas res supra, de sacrosanctis Ecclesiis* Et Deci.*consilio .60.*

¶Vasallus si non soluat per triennium, an priuetur, & cadat à iure suo. Vide *consil.* Deci.138. Alienare sine consensu domini, vel cessare à solutione Canonis,an isti casus æquiparentur. Vide Alexandrum *consilio 128.volum.5.*

Purgatio moræ in Emphyteuta,an admittatur.Vide Pari.de Put.*in tract.rerum feud. plene. char.105.* Et Dec.*consilio.146.*& quanto tempore possit purgare moram.Dec.*in dicto consil.o.*

¶Si elapso biennio dominus recipit Canonem.Vel,si Vasallus vel Emphyteuta alienet sine cōsensu domini, & dominus postea recipit Canonem ab emptore,an sibi præiudicet.Vide Paris.de Put.*in tract.feud.chart. 182.incip.fuit longa quæstio.*Et plures quæstiones per eundem.*eodem tractatu,chart.194.in q.incip.& circa, &c. quaro cum pluribus sequentibus.*

¶Et quando dominus recipit Canonem post alienationem factam sine eius consensu.Vide Dec.*cons.185.* Et Alexā.*in cons.185.in .vol.*

¶Inter Emphyteusin & Liuellum non est differentia, Decius *in consil.46.1. volum.Et consil.164.*

¶Quid autem de concessione in Emphyteusin,vel censum,cum potestate affrancandi in simili censu. Vide quæ ponit Decius *in con.46.in vlt.colum.*vbi quāto tempore præscribatur ius offerendi similem censum,& ibi quid si offertur,an acquiratur ius non soluendi.

l.In Emphyteuticariis.2.

¶Per istam l.2.3 dicitur.Quod si Emphyteuta promisit expendere aliquam pecuniæ quantitatem super re Emphyteutica,si non expendit,incidit in commissum,ex quo pactum nō obseruauit.Vide de hoc edicto deci.*consil.Neapol.85.*prope finem.

*Optime Iason hic.

Emphyteuta expelli non potest,nisi triennio canonem non soluerit,vt hic. vbi Ias.late,& *Auth.si rem,C.de sacrosanct.eccles.*Soc. reg.114.*emphyteuta*, Hippol.*sing.409.*Ias.*ad l. diuortio,§.quod in anno.num.6.solut.matrim.*

*Faquineus *Controuersiarum iuris lib.1.c.93.*

¶An si emphyteuta cadat iure suo, propter canonem non solutum, possit petere melioramenta, Ang. *ad §. si verò quis, in Auth. de alienat. & emphyt.* Et quid in purgatione moræ, an possit soluendo purgari, & quod tempus detur in emphyteusi eccles. Iason hic. *n.* 29 & 41.

¶An decisio huius legis procedat in feudo, in censu, & multa in materia, vide per Dec. *cons.* 138. *per totum, & cons.* 144.

¶Et nota quòd mādatum à iudice factum Emphyteutæ, quòd non soluat cum, excusat à pœna, vt per Afflict. *dec. f.* 328 Adde Cottā *in memora. in verbo emphyteu priuat.* Cepol. *cau.* 22 Alex. *cons.* 44. *volum.* 3 & *ad l. si cōstante, post* Bart. ibi, *in* 3 *q. D. solut. matrim.* Gram. *decis.* 77. Tiraq. *post ll. connub. gloss.* 7. *n.* 41. in materia, Afflict. *decis.* 174.

¶Ad d. dictam legē 2. vide 2 fallentias, Socin. *in reg.* 152.

¶Vasallus vel Emphyteuta non potest vēdere vel alienare feudum, vel rem Emphyteuticam domino irrequisito, aliter cadit à iure suo *d. l. in emphyteuticariis. & c. potuit, extra locati.* Sed vide 6. fallentias positas per Socin. *in reg.* 529. *incip. Vasallus.*

¶Si non apparet, an aliquis sit Emphyteuta, vel censuarius, in dubio præsumitur censuarius, vt soluit Albert. *in d. l. Emphyteut.* Et propterea incidit in commissum, tamē quando in illa regione magis frequentatur contractus Emphyteuticus, vt voluit Ioan. Fabr *in d. l.* 1. *supra eo.* quem refert Ias. *in d. l. Emphyteut in* 9. *quæst.* Et idem Ang. ibi dicens, quod primò recurrendum est ad consuetudinem cōcedentis. Vt si solitus erat concedere vsque ad tertiam generationem, vel in perpetuum. Ita pręsumatur factum secūdum consuetudinem regionis. Et ibidē sequitur Bald. *in l. si certum, supra de pactis,* dicens, quòd concessiones præsumuntur factę secundum generalem consuetudinem, vel secundū quod erat solitum in vnam vel plures personas.

¶Emphyteuta frangens fidē domino priuatur suo vtili dominio. Ita Paul. Castrens. *in l. sed si hac, in princ. D. de in ius vocan. per d. l. in Emphyteut.* ita & econtrà, si dominus frāngit fidē Emphyteutę, debet priuari directo dominio, quod applicatur Emphyteutæ. Ita dicit tenuisse Guilhel. de Cun. ibid. etiā Alexan. in additio. quas fecit Paduę, sequitur primum per textum *in cap. domino committente, si de feud. fuerit quæstion. inter dominum, &c* Et *in c.* 1. *qualis dominus propr. di. pri.*, Vide declarat. *per tex. in c. dilecti, in* 2. *col. de maior. & obe.*

¶In d. l. in gloss. *repellere, &c.* Emphyteuta probans soluisse tribus annis proximis, præsumitur quòd semper soluerit. Adde Scribētes *in l. si.*

¶Res Emphyteuticaria potest pignorari sine consensu domini, & an in ea possit haberi recursus per creditorem. Vide Bart. *in l. si constante, in* 3. *quæst.* Et ibi per Alexand. *D. soluto matrimonio.*

¶Emphyteuta, qui vendit rem, regulariter cadit à iure suo *d. l. cùm dubitatur, & c. potuit, rerum loca.* Sed vide 3. fallentias Socin. *in reg.* 153. Mihi *vero est reg.* 15. *incip. Emphyteutā, &c.*

l. Cum dubitatur. 3.

¶Emphyteuta non potest vendere meliorationes suas domino irrequisito, quod si fecerit dominus potest illud reuocare, vt *hac lege, & cap. potuit, extra de locat.* sed facta denūtiatione domino si dixerit se nolle emere, vel si à denuntiatione duorum mensiū spatium sit elapsum, potest vendere cui vult, dūmodo non vendat personis prohibitis, *vt d. c. potuit, extra de locat.*

¶Pœna istius legis habet locum etiam in contractu censuali. Bart. *in l.* 1. §. *qui autem, D de superficiebus.* Inno *in capite potuit, extr. locat.* Fulgos. *cōs.* 240. Ias. *in d. l. cùm dubitabatur,* licet contrarium consuluit Dec. *cons.* 104.

¶Emphyteuta volens vendere ius suum Emphyteuticum, vel suas meliorationes, nō potest vendere, nisi prius denuntiauerit domino, à quo causa habet, an ipse velit emere, *per d. l. dubitabatur* Et facit quòd singulariter voluit, Bart. *in l.* 1. *in vlt. verbo, Cod. de metall. lib.* 11. *& cens:* Quod si colonus volens vēdere fructus perceptos ex fundo, debet potius vendere domino, quàm aliis iusto precio, quod dicit Bartolus esse mente tenendum, quem sequitur Lud. Roman. *in l.* 1. *D. solut. matrim.* Facit etiam in simili, quod singulariter voluit Baldus. *in l.* 2. *C. de comm. rerum. alien. qui dicebat* Quod si fiscus, qui habet rē communem cum alio, non potest illam vendere nisi prius socio requisito.

¶Pœna istius legis habet etiam locum in conductione ad longum tempus. Ita per Fulgos. *consilio* 24. *incip. per euidentiam, &c.* Et per Alexan. *in consilio* 17. *in* 4. *vol.*

¶Sed nunquid dispositio istius Legis habeat locū in Vasallo, vt si dominus vult pro se, vt præferatur dominus. Dic quod sic. Et habet annum, *vt c.* 1. §. *donare. Quod feud. olim pat. al.* Et vide Bartolum *in tract. in feud. in q.* 5. *incip. an si vendita, &c. charta* 233. Deciū *cons.* 164. 1. *vol.* vbi idem dicit non habere locū in cōtractu cēsuali, & cōtractu permutationis.

¶In venditione rei Emphyteuticæ primò est denuntiandum domino, quòd vendat, & debet expectari per duos menses, vt per Ias. *in ista l.* 4. *col. in vers. principaliter nota.* Et idem in eo, qui est perpetuo obligatus ad vendendum, vt consuluit Lud. *cons.* 102.

¶Quod

¶ Quod si Emphyteuta non soluit tanto tempore, quod incidit in commissum, an teneatur in fructus, quo incidit in commissum, Soc. *in cons.*167.4.*col.* Et vide per Iasonem hic, *in* 29.*col.*

¶ Scribentes in ista l. & maximè Ias. qui plura dicit de Laudemio, quòd debetur ab Emphyteuta, modò quæro, an debeatur Vasallo pro alienatione feudi, & est considerandum, quod nō. Nam releuium idem est, quod laudemium, seu quinquagesima, quæ soluitur, vt releuium, vt per Andr. *in c.*1.§.*si mulier, de cap. Corrad.*52. Istud releuium non debetur, quando feudum alienatur, vt per eundem Andr. *in constitutione regni, c. post mortem, & in cap.*1. *per quos fiat inuestitura. Et in d.*§.*si mulier.* Et istud expressè videtur tenere Andr. *in d. constit.* Bene verum est, quod ipse idem Andr. *in d.*§.*si mulier*, quod in hoc statur consuetudini, quia si solutum est, præstari debet, vide Alexand *in cons*.5. *n* 5.*volum.* Ad quem se remittit Francisc. Arct. *in tract. Feud. in* 4.*parte* 5.*quæst. in fin. chart.*6.

¶ In alienatione certa vel necessaria non soluitur laudemium, vt per Ias. *in dict. l. col.*12. *vers.*7.*quæro*, quid in datione insolutum Vide per Iacob. *in tract. de reis, colum.*92.

¶ Et quid in locatione ad longum tempus an debeatur laudemium, vide Bartol. *in consilio* 204.

¶ Res feudalis an possit dari in dotem Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart.*102. vbi plenè & an debeat solui tertiaria pro dote.

¶ Si vendidit & statim redemit, an habeat locum pœna caducitatis. Vide Iacob. *in tract. de reis, in* 10.*col.* Et per Dec. *in cons.*160.*in fin.* vbi an post alienationem factam possit moram purgare.

¶ Sed quid si Emphyteuta vel Vasallus vendit, saluo reditu debito domino, non exprimendo certum dominum, vel certum reditum, an incidat in commissum. Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart.*185. *in q. incip. an si rustico, &c.*

¶ Et quid si vendit Emphyteuta sub consensu domini, & non aliter, nec alio modo. Vide per Iasonem *in l. non solum ff. de oper. nou. nunc* Decium *cons.*160.

¶ Licet possit res Emphyteutica sine consensu domini donari, tamen non potest induci in possessionem, sine eius consensu. Ita Aretinus *cons.*35.

¶ Si maritus cessauit in solutione Canonis, an præiudicet vxori. Vide Bald. *in cons.*142.*in* 2.*volum.*

¶ Emphyteuta potest vendere Domino irrequisito, si hoc est actum, aliàs debet eū requirere, & per duos menses expectare, aliàs poterit alienare, quinquagesimam pretij soluendo Domino. De materia post latè tradita hic per Scribentes, vide Decium *consilio* 160. *&* 164 Ias. *ad l. si ita quis*, §. *ea leg. numero* 10 *&* 13. *de verborum obligatio.* Tiraquell. *in tract. de const. pos.*3 *par. l m.*4. *per tot. & in tract. de vtroque retract. in præfat. numero* 52. Cotta *in memor. in verbo actus nullus*, Forcatulus *in Necyomant. iur. dialog.*19. *numero* 5. *& sequen.* limita vt per Mars. *sing.*28. *emphyteuta*, Viuius *l* 1. *comm. opin. in versicu. emphyt. alienans*, Iul. Clarus *libro* 4. *sentent.* §. *emphyteusis, quæst.* 3. Iaco. Menoch. *in tractat. de arbitr. iud. libro* 2. *centur.* 3. *cas.*220. *numero* 28 *& cent.*1. *cas.*37. *numero* 5. & quod ista decisio non procedat, nisi in contractu emphyteutico, non autem in censuali, in feudo vel alio simili, Dec. *dict. consilio* 164. *numero* 3. nec quando quis concessisset emphyteusim alicui pro se & suis hæredibus, & quibuscunque dederit, quia tunc videtur permissa alienatio, etiam irrequisito domino, Dec. *d. consilio, numero* 3. nec quando quis ignoranter alienat, Dec. *d. consilio* 164 *numero* 3 *vers* 3. *respondetur*, & quod hic dicitur de alienatione, idem est in locatione, ad 10. ann & sic ad longum tempus vel ad vitam alicuius. Dec. *consilio* 204.

CODICIS LIBER quintus.

IN hunc librum quintum scripsit Franciscus Ramponus.

Tit. 1. De sponsalibus & arris sponsalitiis & proxeneticis.

Alciatus *libro* 1. *dispunct. cap.*22. Cuiac. *libro obs. cap.*28.

l. Alij desponsatæ. 1.

An desponsata renuntiare sponsalibus possit, vide hic D. Gothof.

l. Si is qui. 2.

Panorm. *cons.*48 *attingam.*

l. Arris. 3.

Vide Gall. 2. *obs.*80. *num.*3.

l.Si pater.4.

Cuiacius *libro* 16.*obs.cap*.34.*&* 35.

l.Mulier.5.& vlt.

Bald.*consil*.53.*considerandum, parte* 4. Rom. *consi*.320.Mar.Soc.*cons*.3.Feder.*consi*.19.

§.His illud.1.

Gail.2.*obs.c*.29.

Titul.2.Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes sponsalitia dederint.

Cuiacius *libro* 11.*obs.cap*.27.

l.Si quis.vnic.

Cuiacius *libro* 4.*obs.cap*.22.

Tit.3. De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias & sponsalitiis.

Cuiacius *libro* 5.*obs*.c.4.

l.Multum.1.

Petrus de Anchar.*consilio* 181.*in prædicto*,Ro. *consilio* 445.*consultatio*.

l.Si præsidi.2.

Papon.1.*notar*.4.c.*des contracts de mariage*.

l.Pollicitatione.3.

Stipulatio iustam pollicitationem firmat, non dolosam.

l.Quod sponsæ.4.

Panorm.*consilio* 12.*vt clarè*.

l.Ea quæ.5.

Sarmientus *libro* 2.*select*.c.5.

l.Cum in te.6.

Zabar.*consilio* 43.*dico quod cum*.

l.Si cum ante.7.

De significatione verbi *Remanere*, vide hic D.Gothof.

l.Si ante.8.

Nota hic quod perfecta donatio reuocari non potest etiam testamento.

l.cum te sponsæ.9.

Decius *consilio* 260.*quæritur, parte* 2. Corn. *consilio* 114 *parte* 4.

l.si filię.10.

Roland.à Valle 1.*consil*.10.*num* 89.

l.si tibi in.11.

Morte sponsi, donatio propter nuptias non fit irrita.

l.Si mater.12.

Donationes factæ mulieri per sanguineos viri, remanent viro. Sed per sanguineos mulieris debēt restitui hæredibus mulieris. Ita Bart.*in* l.*sed etsi plures*,§.*arrogato, D.de vulg.& pup*.Sed verius est, quod cùm donatio sit perfecta, & sit ius quæsitum mulieri, quod mulier transmittat ad suos hęredes per istam l.*si mater*.Et ibi Bald.*cons*.115.*lib*.4.

l.De rebus.13.

Menoch.*lib*.2.*arbit.iudic.cap*.48.

Vide Tiraquel.*de ll.communibus,glos.& n*. 46.Fulg.*cons* 116.*preponitur*.

l.Si consentiente.14.

An precium semper rerum ipsarum vicem sustineat, vide D.Gothof.

l.Cum veterum.15.

Rom.*cons*.146.

l.Si à sponso.16.

Vide Anton.Guibert.*in tracta.de sponsal.c. de effectu sponsal*.

l.Minoribus.17.

An donatio propter nuptias sit insuanda, vide hic D.Gothof.

l.Si constante.19.

Constante matrimonio extra causam donationis, maritus non potest constituere dotem vxori. Adde ad istam legem duas fallentias per Socinum positas *in reg*.141 *incip.donatio inter virum,& c.vel reg*.104. Ad istam l.*si cōstante*, vide Castrens. *cons*.1. de quo meminit Ruin.*in* l.1.*char*.13.*D.solut.matri*.Panor.*con*. 46.*partes*.

Auth.Sed iam necesse.

Vbi gloss.*in verbo suspicio*, ista glossa est singularis quod confessio facta à marito de dote recepta, constante matrimonio præsumitur facta in fraudem creditorum, vide quod notat Dec.*con*.96.*in fine*.

¶Confessio viri de dote facta cōstante matrimonio, nō præiudicat creditoribus, sed ipsi viro, sic Bart.& doct.hic,*& ad* l.1.*D.solut. matrim*. Ias.*ad* §.*fuerat,nu*.90.*Instit.de action*. Afflict.*decis*.402.Aret.*con*,36.Gozad.*con*.28. *&* 42.Crau.*con*.40.*&* 44.Ruin.*con*.55.*&*105. *lib*.5 Dec.*cons*.96.*colum*.2.Annib.de Cano.*ad* l.*post contractum.n*.50.D.*de donat*.Bellon.*con*. 48.*num*.7.

l.Cum multæ.20.

Bart.*cons*.1.Rom.*cons*.4.Oldr.*cons*.5. Curt. *cons*.95.

Auth.

Auth. Permissa.
Cuiacius *lib* 5.*obs*.c.4.

Auth. Dos data.
Guid.Pap.*cons*.19.*ex casu*, Zabarel.*cons*.43. *dico*.

Auth. Eo decursum.
Dec.*cons* 2.9.*primo non videtur*.

Auth. Non inhibetur.
Hic abrogatur l.19.*in* .*fi*.5.*cod*.

Tit. 4. De nuptiis.

Vide *lib*.2.*D*.*tit*.1.& quæ ibi dixi.

l. Cum de nuptiis.1.
August.*epist*.133.

l. Si nuptiis.2.
Cuiac.3.*obs*.c.5.

l. Liberi.4.
Corrasius *libro* 1.*miscellaneor*. c 3. Petr.de Anch.*consi*.391.*videtur*.

l. si vt proponis.5.
Rom.*cons*.362. Dec.*consilio* 231.

l. Et si.6.
Contius *lib*.1.*disput*. c. 7. Cuiac.*lib*.1.*obs*.c. 11.*&* *lib*.13.c.25.

l. Si vt proponis.7.
Contius *d*.c.7.& Cuiacius *d*.c.25.

l. in copulandis.8.
Oldr.*consil*.44 Anch.*consi*.175.

l. Si vicinis.9.
Ad istam legem vide quæ notaui *in* l.*filium* *D*.*de his qui sunt sui*, *vel alien*.*iur*.& per Scribentes *in* c.*tuas*,*ext*.*de probat*.

l. Cum te.10.
Guid.Pap.*consilio* 217.*omissa*.

l. si inuita.11.
Pœna detinentis vxorem alterius, continetur *in* l.8.C.*de diuort*.

l. Nec filium.12.
Ista lex est canonizata *in can*.*placuit*, 35. *quæst*.2.

l. Neque sine.13.
Cuiac.*lib*.17.*obser*.c.6. Oldr.*consil*.159. Dec. *consilio* 155.

l. Neque ab.14.
Loquitur hic textus de nuptiis, nunc primum contractis.

l. Nemini. 17.
Cuiacius *obs*.c.36.

Pythoeus *in notis ad fragment*. *Iurisconf*. *pag*. 85. Cuiac.*lib*.8.*obs* c 28.

l. Viduæ.18.
Cuiac.*lib*.3.*obseru*.c.5 Bald.*cons*.237.*quidam*, *parte* 3.

l. Celebrandis.19.
Vide Ambros.8.*epistolarum*,*ad paternum*.

l. in coniunctione.20.
Pet.de Anch.*consilio* 21.

l. A caligato.21.
Brissonius *libro* 2.*selecti*.c.5. Bald. *cons*.410. *verba*, *parte* 1.

l. si donationum.22.
An donatio propter nuptias sit de substantia matrimonij, vide hic D.Gothof.

l. imperialis.23.
Ioannes Aurpachus *libro* 2.*epist*. c. 2. Zabar. *consili*. 94.

Auth. Maximis.
Coniunge hic *Nou*.74.

l. sancimus.24.
Bartolus *consi*. 200. Baldus *consilio* 249. Fulgos.*cons* 112.

l. si furiosi.25.
Rom.*consilio* 179. Fulg.*consi*.80.

l. si quis alumnam.26.
Menoch.*de arbit*.*iud*.*cas*.200.

l. sancimus.26.
Vbi inter Sexagenarios & quinquagenarios matrimonium non consistit, vide Tiraq. *in ll*.*comm*.*parte* 6.1 *numero* 20.
Potest quis accipere vxorē, sexagenariam, vide Paris. *consilio* 29.*lib*.2. Ruin.*ad Rub*.*solut*. *matrim*.*nu*.27. Bar.*ad* l.*qui habebat*, *pe*.*q*.*D*.*de vulg*.Soc.*consil*.65.1.*&* 2.*col*.*lib*.3.

l. si libertum, & seq.28.
Matrimonium si est contractum inter coniunctos in 4 gradu, an habeat locum: hodie pœna incestus, vide Chald. *consilio* 2.*in tit*.*de consang*.*&* *aff*.5. Petr.de Anch.*consilio* 39.

l. sacram 29.& vlt.
Maleficij fideiussor accipi non potest, *Nouell*.1.

Tit. 5. De incestis & inutilibus nuptiis.

Cuiacius *libro* 8.*obs*.c.28.

l. Liberta. 1.

Vvrmser. 1. *pract.* 36 c. 4.

l. Neminem. 2.

Clarus 55. *fornicationum*. 10.

l. Cum ancillis. 3.

Contrarium asserit *Nou.* 78. c. 1. *&* *Nou.* 117. c. 6.

l. Qui contra. 4.

Nota istum textum, quod natus ex prohibito matrimonio per errorem, in figura matrimonij succedit. Vide Decium *in cons.* 159. *in ead.* l. *in gl ss in voc. non affectato* Nota, quod affectata ignorantia non excusat. Decius *in consi.* 160. *volum* 2. Cuiac. *lib.* 15. *obs.* c. 3.

Declarat Didac. *in epist.* 2. *par.* c. 6. §. *numero* 21. Iac. Menoch. *in tract. de arbitr. iudic. lib.* 2. *Centu* 3. *cas.* 244. *num.* 15.

l. Fratris. 5.

Vbi fratris vxorem ducere vetamur, an in hoc casu Papa dispensare possit, vide late Ægid. Bellamer. *in consil.* 28. *in facto mihi tradito*, & quibus in gradibus Papa dispensare possit, Paris. *consil.* 68. *dubium*, *lib.* 3. Tiraquellus *in ll. comm.* 7. *part. glo.* 1. *n.* 49. *& seq.* Pet. de Anch. *consilio* 3 0.

l. Si quis incesti. 6.

Bart. *cons.* 229. *cauetur.*

Auth. Incestas.

Ad istam Auth. vide Dec. *consi.* 158. *vel* 178. vbi an intelligitur de incestu, de iure ciuili an secundum Ius Canonicum, quæ pœna imponatur contraheri incestas nuptias, per istam Authen. incestas an habeat locum de incestis nuptiis, de Iure Canonico, licet non sint incestæ Iure Ciuili, Dec. *in consilio* 158 *per tot.* Felinus *consilio* 116. *vol.* 1.

¶ Imponuntur pœnæ contrahentibus incestas nuptias de iure Ciuili. An idem sit de iure canonico, Dec. *ad l. certum*, *nu.* 7. C. *unde legi.* Crot. *ad rub. solut. matrim. num.* 49. *& seq.* Rip. *ad* l. 1. *num.* 16. C. *de edend.* Alex. *cons.* 229. *lib.* 6 Decius *ad c.* 2. *num.* 7. *de testib.* *& consilio* 268. Qui aliter tenet, & ad eius replicationē responde, vt per ipsum in *d. consilio* 268. & vide per D. Vinc. Hercula. *ad* l. 1. §. 1. *Falc. col. fin. ad l. Falcid.*

Auth. Ex complexu.

Ad istam Authenticam, vide *consil.* Soc. 16. Rom. *cons.* 43. *in fin.* Franc. Curt. *in cons.* 13. Ias. *Instit. de actio fuerat*, Nicol. de Vbald. *in tract. de success. ab intestat.* Et repet. *in Auth. si qua illust. C. ad Orfician.* Pract. Pap. *in tit. quo agit ad instrumē a*, *chart.* 72. vbi dicit quòd in hoc est seruandum Ius Ciuile in terris Imperij, & Ius Canonicum in terris Ecclesię. Vide alia, quæ dicuntur *in* l *si gener. ff. de his quibus vt in dig.* vbi plura ad hoc cumulaui. Et vide tractatus *de priuat. not. in* 300. *quæst. priuilegia*. vbi tenet etiam hoc procedere, etiam solùm in Canonico. Et vide Mod. Neap. *in constitutione regni*, *quàm plura.*

¶ Spurius incapax est possessionis de *Auth. ex complexu*, *&* l *spurius. ff. unde cognati.* Ita etiā nepos, qui procedit ex infecta radice. Licet sit ex legitimo matrimonio natus, non pōtest succedere auo per textum l *fi. C. de donat. lib. in fin* vbi odiose. Et ita etiā consuluit Pet. de Anch. *in consi.* 389. *in* 1. *col.* Bald. *in* l. *fin. Cod. de verb. signif.* dicens, quod sicut filij spur. nō sunt de familia, ita etiam nec nepotes legitime nati, quia legitima consequentia, non potest esse ex illegitimo nascendi principio. Hinc vult, regula quo casu repellūtur spurij eodem & filij, Paul. Castr. *cons.* 81. *in causa*, *in* 4. *col.* Item Ioan. Andr. *in addit. Specul. in titul. de success. ab intesta* o. §. 1. *in addit. incip.* Accursius &c. Alexander *in consi.* 136. *incip. si non.* Vbi vna persona prohibita, succedere omnes descendentes ex eo prohibiti intelliguntur. Item Ang. *in* §. *reliquu per illum text. in Auth. de hæred. ab intestato*, Baldus *in fin. Cod. de lib. præteri.*

¶ Filij nati ex incestuoso, & nefario cōplexu non succedunt, nec ali debent, quia sunt indigni paterna substantia, vide Dec. *consi.* 611. *& ad c. in præsentia*, *num.* 114. *extra de probat. & ad c. cum Ecclesia S. Mar. de const. nu.* 112 Crauet. *consi.* 138. 184 19 . In materia Aret. *const. de tur. nat. prin. num* 5. Rip. *ad rub. ff. de verb. oblig. nu.* 58. *& ad* l. 1. *nu.* 66. *ff. solut. matri.* Boer. *decis.* 127. Mars. *sing.* 358. Palcot. *in tractat. de not. & spur. q.* 47. 4. amplia, & limita. Ad hunc textum, vide per Duen. *in suis reg. reg.* 366.

l. Humilem. 7.

Vide Glossam *in can. qui contra*, 3. c. 24 q 1.

l. Licet. 8.

Vide *Nou.* 22. c. 3.

l. Ab incestis. 9. & vlt.

Cuiac. *d. c.* 28. Dec. *consilio* 434. *visa.*

Titul. 6. De interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem seu curatorem filiósque eorum.

Vvrmser. 1. *pract.* 36. c. 1.

l. Senatusconsulti. 1.

Rom. *consilio* 505. *in re.*

l. Mater

l.Mater.2.

Priuigni sui tutor quis esse potest.

l.Cum proponas.3.

An vir bonus cauere etiam suspicionem debeat, vide hic D.Gothof.

l.Libertinum 4.

Vide Bald.hic.

l.Curatorem.5.

Quę sit ratio differentię inter casum istius legis, & *l.si tutor, C.eo l.* vide Tiraq.*in l.commun.p.gl.ff.1 par .num.45.in med.*

l.Si patris.6.

Ex hoc loco restringenda est *l. 19.vers.70. ff.de nouat.*

l.Si tutor.7.

Coniunge *l 36 ff.de ritu nupt.*

l.Si quis tutoris.8.& vlt.

Testasse an crimen sit, vide hic D.Gothof.

Tit.7. Si quacunque prædítus potestate, vel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictioni suæ aspirare tentauerint nuptias.

Vide *lib.3 C.Theod.tit.11.*

l.Si quis ordinaria.vnica.

Bart.*cons.105.inquiritur.*

Tit.8.Si nuptiæ ex rescripto petantur.

Vide *l.28.lib.3.C.Theod.tit.10.*

l.Quidam.1.

Menoch.*de arbitr.,cas.201.cum seq.*

l.Nefandissimum.2.& vlt.

Iunge hic *l.vnicam,C.si rector prouinciæ.*

Tit.9.De secundis nuptiis.

Circa Rubricam pœnæ statutæ contra secundos nubentes locum habent contra non honeste viuẽtes: Bart.*in l.hac solum, C.de reuoc. donat.* dicit esse perpetua mente tenendum, Corras.*lib.3.miscell.c.1.* Huc spectant Puleari *lib. duo de mulierum lustr.*& secundis nuptiis, & tom. 1. duo repetitionum & consiliorum in materia connubiorum collecti à Ioanne Nicolaij.

l.Si qua mulier.

Mulier quæ nubit infra tempus luctus est infamis,& patitur alias pœnas de quibus habetur *in d.l.si qua,de pœnis.* & est Glos *in cap. omnes, 6. q.1.* Sed vide 4.fallentias Socin.*in r g. 3,1.* Ias.post Bald.*in l filium quem habentem 7. ol. vers.8 princ. 5. famil.ercis.* vt in ea pœna procedant etiam quæ nupsit secundo, sed luxuriosè viuit in tract. *de Syl.num.fal.7. in princ.* Ad hanc legem. Vide contrarium apud Tiraq *in ll.commun.q.gloss.1.num.3* pœnæ statutæ contra secundò nubentes, an locum habent in sponsalia contrahentibus. Abb. *in cap.si ext.de sec.nupt.*

¶ Mulier intra annum luctus nubens efficitur infamis, & pœnas patitur, de quibus hic Vide ad hoc Soç.*reg. 272. mulier.* an pœnæ de quibus hic hodie sint sublatæ, vide per Abb. *a.l c. fin. num. 3.* vbi alij *extrà de secund. nupt.* & Afflict. *decis. 75. num. 5.* vbi de communi, Didac.Couar.*in epit. secundæ part. c. 3.§. 9.num. 4. & seq.ad 4. lib. Decretal.* & quod locum habeant contra viduas luxuriose & inhoneste viuentes, de communi, Ioan.Garon.*ad Rub. C.de secund. nupt. in 28. par ...*, Iul Clar.*lib.5.sent.§ stuprum. vers.generaliter*, Bald.*ad filium quem, C. famil.ercisc.* Rom *sing.251. Tu dicis* Ang.*cons.39. Doctor insignis,*Crau.*cons.36.cum seq.*

Auth.Eisdem.

Vide *Nou.22.cap.40.*

l.Si qua.2.

Ræuard.*lib.1.variar.cap.vlt.*

l.Fœminæ.3.

Ad istam legem, vide Cremonens.*sing. 74. & sing.82. & sing.vlt.*ad eam legem quæ imponit pœnam vxori secundo nubenti, quæritur an habeat locum contra maritum, vide Bald.*in l generaliter, §. eod.* Soc. *in cons 34. & 65.*Dec.*cons. 61. in fin.* & an ista pœna sublata sit Alex.*cons.68.*

¶Mulier post mortem viri, transiens ad secunda vota, tenetur quicquid acquisierit ex bonis primi viri communibus filiis reseruare vel alteri eorum, alienatione in extraneos penitus reiecta. Multa in materia posui suprà *ad l.hac edictali, Cod.de secund.nupt.* latius tradunt Moder. ab Aquilia reinissiuè *lib.1.com.opin. in verb. Mulier ad secundas nuptias.* Bap.à S.Blas.*cons.146.num.16. inter cons. diuers.ad caus.vlt.volunt.vol.1.*

¶An §.*illud*,vbi gl. fin. tangit. An ista lex habeat locũ etiã in patre,& an pœnę de quibus hic, sint hodie sublatæ,& an renunciatio facta per filiam porrigatur ad portionẽ, quæ in pœnam sibi debetur, vide Decium *cons.87.*

numero 3. & conf.206 230.396.& 604 colum. 2.Rom.*conf.18 in casu*, Aretinum *consilio* 72. *præsupponitur,col.3.*Soc.*conf.34.in 2 q.lib.*1.Nicol.de Vbal.*in tract. de success ab intest.2 part. col.4.* Ruinum *conf.* 44.*volum.*5.Cæpol.*caut.* 238.Guid.Pap.*q.*225.Crem.*sin.*75.Afflict *decis.61.& 75.*Crem.*sing.*173 *consilui*, Sil. Nup *lib.2.num.71 fol 73.* Afflict. *decis.73.n.6.*Boer. *decis.*1,1 Bald.*consil.*219.*lib.*4 Pinel.*in repetit. ad l* 1.*Cod.de bon. mater. 2.part.* l.1,7.Socin. Iun.*conf.*43.*num.*9.*lib.*3. Rimi.*l. ... de donat. in princ.nu.* 132. Laur.de Pal.*in tract. de successi.3.part.princ.numer.* 36 Iacob. de Alba.*in repet.l.qui Rom.* §. *duo fratres,num.*74. & *seq.* D.*de verb. oblig.* Didac. *in Epitom.2.par.c* 3.§. 9.*num.*8.

* ¶ An quod cõstitutum hic est,locum habeat in muliere nubente cum consensu filiorum,vel cum cõsensu viri sui, vel ex permissu principis,& in minore 25. annis,vide Fachineum *controuersiarum iuris lib. 3. capite* 65..& Petr. Surdum in *decis. 99.numero* 11. & *decis.*100.*num.*1.

Auth.In donatione.

Romanus *conf.*405.

Auth.Lucrum.

Dec.*conf.*236.Oldradus *consi.*137.

Ad istam Authent. vide textus , & gloss.*in l.de quibus*, 1.*conf.*

Auth.Ex testamento.

¶ Post latè tradita hic per scrib.præsertim per Ioan. Agarron. in repet. vide pro intellectu,Socin.Iun.*conf.*43.*numero* 9.*libr* 3. Adde Afflict. *decis.* 75.*nu.*4.In materia Bald. *conf.*357.*viso,lib.*2.

¶ Ad gloss.paruam,in verb.*Filij*,eam reprobat Bartol. hic,& alij communiter,Alexand.*co f.*63.*libro* 5.Baldus *conf.*240.*lib.*1 *conf.* 447 *lib.*2.

Auth.Sed & si quis.

Panormit. *consil.* 19.*videndum*,& 43 Dec. *consilio* 236.

l.Generaliter.5.

Oldradus *consilio* 3 Rom.*conf.*182.

Auth.Hæres.

Decius *conf.*396.Rom.*consilio* 190.

Ad istam Auth. vide *decis. Neapol.*314 Dec. *conf.*87.

Auth.Vxore.

Ad intellectum huius Auth & l.præcedentis & Auth. sequ.vide hic Salycet.qui declarat, an vxor quæ non transit ad secunda vota teneatur reseruare proprietatem donationis propter nuptias filiis, ita quòd solum vsumfructum habeat , an verò habeat proprietatem,Rom.*conf.*190.

l.Hac edictali.6.

Ad istam Leg.vbi imponit mediam lucrãdi donationem propter nuptias , vide Luc. de Penn.*in l.*1. *Cod. quibus & quando.*4.*par.*

An hæc lex locum habeat etiam in nepotibus , declarat Petr.Surdus *in decis.*73.*num.* 11. Nota ex ista l. quòd stante statuto, quod præcedente vxore maritus partem dotis lucretur. Si deinde transit ad secunda vota,nõ potest maritus lucrari plus, quàm habeat vnus ex filiis primi matrimonij. Vide per Alex.*cons.*158 5.20..Et vide Bald.hic, qui sequitur opinionem Bart. hic.Sed idem Baldus *in ea l. l.ex f.upra de condict.ob causam* tenet contrarium.

* Optimè Phanucius de lucro dotis,*num.* 46.47.48.

¶ Sed nunquid mater transiens ad secunda vota , sicut non potest relinquere plus suo marito, ita etiàm non possit plus relinquere seu donare filiis secundi matrimonij. Vide per Castr.*consil.* 1 1 *incip.viso casu,vers. sed nunc occurrit.* Et nunquid vltra beneficium , hic filius debeat habere legitimam per querelam inofficiosæ dotis , vide Alex. *conf.*158.

* Antonius Faber *libro* 14. *coniecturarum cap.*1°.

¶ Sed nunquid valeat statutum, quòd etiam extantibus filiis primi matrimonij maritus lucretur totam dotem , ita , quod ex hoc filij possent priuari etiam legitima?Dic quod sic,vt per Dec.*in consilio* 19.*vbi plenè per* 3.*col.*

¶ Mater secundo nubens,non potest plus donare vel relinquere secũdo marito,quàm quod minus reliquerit vni ex filiis primi matrimonij.

* An hæc lex locum habeat quando mulier transiens ad secunda vota donat marito recipienti nomine filiorum secundi matrimonij.vide Fachineum *controuers.iur. libro* 3. *cap.*66.

¶ De materia illius legis, & an ante omnia filij prioris matrimonij detrahant legitimã & quid habeat secunda coniux. Vide Cras. *conf.*142.& 20.Alex.*ad l. Mancipque ff.ad Trebell.* Dec. *in Auth.Præterea,num.*7.& ibi Pic; *num.*33.37.& 40.C.*vnde vir & vxor.*Iason *in Auth. vnde & si parens,num* 4.C.*de inoff.testam.*Afflict.*decis.*75. Quædam pono *ad l.fœmina,*§.*illud*, C. *de sec.nupt.*Crem.*sing.*9. *An lex* Rot. Rom. *decis.*34.in materia Paris. *consi.*92 95.*lib.*3. Crau. *consil.* 40.& 193 *num.* 11.Rip.

11. Rip. *ad* l. *in quartam, in fin. D. ad* l. *Falcid* Ioan. de Ana. *consil.* 67. & ibi Bolog. in addit. ad eum Bald. *consilio* 12. *&* 297. *libro* 4. *& consil.* 271. *lib.* 2. Anch. *consilio* 105. *&* 380. Corn. *consil.* 82. l. 3. Rip. *in lib. respons in tit. de secun. nup* So-cin. Iun. *consil.* 103. *num.* 43. *lib.* 1. latiúsque alibi Roland. à Valle *in tractat. de lucr. dot. quæst.* 24. *numer.* 2 *quasi* 26. *num.* 1. 8. 13. *&* 15 *& quæst.* 28. *num.* 1. *&* 3. *& quæst.* 28. *nu.* 1. *&* 6. *& quæst.* 30. 31 32. 33 34 *&* 35.

¶ An dispositio dictæ legis habeat locum in filiis vulgo quæsitis, Rom. *singu.* 231. *an lex.* Et quando, & in quibus casibus ista lex procedat. & an possit dari cautela ad eam effugiendam, Dec. *consil.* 246.

† Quid si minus relictum sit filiæ, fœminæ exclusæ per statutum à successione parentū habeat locum hæc lex vide eundem Fachineum *Controuersiarum iuris, lib* 3. c. 68.

¶ Ad glos. hic *in verbo diuidi ibi, dico quòd reuocanti,* sequitur Bald *consilio* 161. *secunda vxori, lib.* 4. Angel. *consilio* 285. *Punctus,* Riminald. *consilio* 166. *num.* 6. 10. *&* 17. *inter consi. diuers. ad caus. vlt. volunt. vol.* 1.

l. in quibus. 7.

Ioan. Aurpach. *lib.* 2. *alleg.* c. 25.

l. Si quis prioris 8.

Hanc legem optimè explicat D. Got. hic.

Auth. Nunc autem.

Vide Alciat. *præsumpt.* 5.

l. Quoniam. 9.

Nota hîc casum in quo quis non tenetur ad reddendam rationem.

Auth. ad eos.

Huius Authenticæ sententia optimè explicatur hîc à D. Gothof.

l. Cum apertissimè.

Oldrad. *consilio* 162. *thema.*

l. Si filij. 11. & vlt.

Iustinianus meminit huius constitutionis *Nou.* 22. *&* 68.

Tit. 10. Si secundò nupserit mulier cui maritus vsumfructum reliquit.

Concenatius *libro* 29. c. 2.

l. Si vsumfructum. 1.

Panorm. *consil.* 78. Bart. *consil.* 170. Bal. *consi.* 137.

Auth. Hoc locum.

Testator relinquendo vsumfructum vxori suæ si honestè & castè vixerit, transeundo ad secunda vota, non perdit vsumfructum Adde Abb. *in c. clerico. in* 2. *col. vers. & hoc facit de vita & honest. cler.*

¶ Ad eandem Auht. & gloss. magnam ibi, *sed quid si vir,* vbi vxor relicta domina alimēta tantùm habet, vide latè apud Tiraq. *in LL. connubialibus par.* 10. *num.* 17. *ex qua.*

¶ An vsusfructus relictus per vxorem viro, vel econtrà amittatur per transitum ad secunda vota. & in materia ad hunc textum *& glo. in verbo derogari,* quando vxor est relicta Domina & vsufructuaria omnium bonorum. Boer. *decis.* 198. Dec. *consilio* 418 *in prin. &* 454. latè per Picum *ad* l. *Titia, §. fin. de legat.* 2. *nu.* 62. Gozad. *consilio* 95. *numero* 11. *&* 99. *numer.* 8. *&* 47. Crau. *consi.* 12. Tiraq. *de ll. connub. parte* 10. *nu.* 9. *& sequent.* Capr. *consi.* 9. *in allegat.* Rom *consil.* 118. *in prin. & consil.* 153. vbi loquitur in filiabus Ferdin. Ioa. *in reper. ad* l. *filiusfamil. §. diui. numero* 120. *de leg.* 1.

Tit. 11. De dotis promissione, & nuda pollicitatione.

Harmen. *lib.* 4. *tit.* 8. Vlpian. *tit.* 6.

l. Frustra. 1.

De intellectu huius Legis vide Alexandr. *in l. sciendum. in primo no. ab. de verborum obligation.*

¶ Adde Crottam *ad* l. *si is qui pro emptore. numero* 166. *D. de vsucapion.* pro quo videtur facere textus *in* l. *si quis arbitratu. D. de verborū obliga.* ad idem facit quod notat Socin. *ad* l. 1. *numero* 57. *D. soluto matrim.* Bald. *Nou. in tract. de dot.* 6. *par prin.* 11. *priuil. & sequent. in prin.* Adde Duaren. *lib. disput.* c. 56. Port. *institut. de stipul. ser. colum* 1 Coras. *ad* l *qui liber. D. de ritu nupt.* 2. *part. num* 70 *&* 179 vide Pet. Andr. Grammat. *in tract. de extensi. n.* 1. *u.* 103. Doct. *ad Rub. D. de verborum obligat.* vbi Torniel. *numer.* 59. Dec. *consilio* 428.

¶ Anton. Guibertus *de dote pag.* 39. Corasius *in* l *qui liberos, pag.* 427. *D. de ritu nupt.* Vandus *libro* 2. *variarum qu.* c. 4. Guterius *libro* 1. *resol.* c. 64. *à numero* 13 Menoch. *de arb. iud.* c. 149. Corn. *consilio* 165. *vis.*, *parte* 4.

l. Si pro dote. 2.

Bart. *consil.* 165. Chass. *consilio* 5. *an ex hoc.*

l. si cum. 3.

Ibi *Arbitratu* Menoch. *de arb. iud. libro* 1. *q.* 7. *nu.* 31 Pet. de Anchar. *consil.* 7.

l. Si voluntate. 4.

Dos confessata seu promissa in æqualitate personarum, præsumitur muneratio siue donatio. sed dos talis cōfessata priuilegia dotis non habebit. Ang. *in consilio* 180. *incip. præmisso.* Ad euidētiam vide Bartolum *in ea* l. * An-

tonius Faber *libro* 12. *Coniecturarum capite* 15.

¶Adde Bald. Nouell. *in tract. de* 10. *parte, col.* 4. *vers. quid aut si, &c. &* 7. Ad eandem l. vide Socin. *in* l. 1. *al.* 20. *soluto matrim.* Glos. ibi in ignobilibus accipientes nobiles, limita vt per Guid. *decis.* 367. *cons.* 66. *lib.* 3.

¶Si aliquis ex dotantis voluntate in instrumento cõfiteatur se plus recepisse, quàm nõ receperit, potest ad id quod non recepit agere, quamuis non posset si esset confessus ex voluntate dotantis, l. *qui pecuniam*, D. *si cert. pet.* limita in casu, de quo hîc per Bart. post glos. & vide Soci. *ad* l. 1. *nu.* 70. *&* 72. *cum seq. ff. soluto matrim.* Guid. Papæ *q.* 363. *nu.* 5. Mars. *sing.* 345 Paris. *cons.* 86. l. 3.

l. Si pater. 5.

Ex promissione dotis agit maritus nõ mulier, secus in legato.

l. Ad exactionem. 6.

Quæro nunquid ista lex procedat alio dotem promittente pro filia vel extraneo, qua de re vide Bald. hic. Sed audi, fideiubens pro alio, dicitur fideiubere medio stipulãte aliàs nõ valet. l. *blanditus. C. de fideiuss.* Reperio Doctor. *in* l. 1 *ff. solut. matrim.* hanc opinionem sequi, alij contrà. Corras. *ad* l *qui liberos. pagina* 23.

¶Fauore dotis pactum nudum producit actionem, An dispositio huius legis sit hodie sublata, *per* l. *vnic. in prin. C. de rei vxor. actio.* vel saltem sit inutilis, post Bart. & alios ibi. Rip. *ad* l. 1. *nummero* 51. D. *soluto matrimon.* & de intellectu huius textus vide Parp. l. *ibi. nume.* 13. Ioan. Corras *ad* l. *qui liberos in* 2. *parte. nu.* 141. *& sequen. D. de ritu nup.* Amplia hunc textum vt per Bal. nouel *in tractat. de dote* 6. *par.* referũt mod. nostri Gul. Pont. *ad Rub. de ver. oblib. numero* 20. *in fin.* Cuiac. *ad* l. 6. *ff. de pact.*

l. Si pater. 7. & vlt.

Pater regulariter tenetur dotare filiã, adde 5. fallentias, Soc. *in reg.* 334. An autem si pater dotando in totum de suis bonis filiam, filiæ aliæ nihil habendo, vnde dotentur verificatur quod hic dicitur, quod pater propter inopiam non teneatur, vide Soc. *consilio* 179. Hãc autem legẽ limitabis, vt per Crau. *cons.* 84. Afflict. *decis.* 178. *nu.* 2. *vel* 13. Matth. *sing. vlt.* Afflict. *decis.* 179. Crauet. *consi.* 54. *&* 77. Socin. *cons.* 100 *lib.* 3. Cott. *in verb. dos data.* fallit si pater incipiat à traditione, Alex. *cons.* 146. *nu* 9. *lib.* 7. Alciat. *lib.* 8 *pareg. c.* 2. *& lib.* 6. c. 14. In quæstione Bart. mulier habens patrem & auum, quis primo dotare teneatur, pater, auus, vide *cons.* Aret. 17. *col. antep.* & ibi etiam quemadmodum intelligatur quod pater vel auus teneatur dotare, an deducto ne egeat ac plene per Bart. *in* l. 1. D. *solut. matr.* vbi plene an & quando vnus pater vel frater teneatur dotare, Corras. *ad* l. *qui liberos, pag.* 415. *&* 424. *idem epist. q. c.* 12. Concenatius *lib.* 1.

¶Pater simpliciter dotando filiam non exprimẽdo, de quo patrimonio, videtur dotasse proprio matrimonio ipsius patris. Adde Soc *in reg.* 281. *pater filiam*, Afflict. *decis.* 176. *&* 178. *num.* 13. Alciatum *de præsump. reg.* 1. *præsũp.* 26. Baldum nou. *in tracta. de dote.* 6. *parte, prin. in* 3. *&* 6. *priuil.* latè per Alexan. Ias Soc. Rip. & omnes *ad* l. 1. *solut. matrimonio.* In materia Bald. *cons.* 245. 208. & 264. Io. Crot. *cons.* 95. *n.* 13. limita, vt per Crau. *cons.* 84 Paris. *consil.* 80. *libro* 3. Alciat. *libro* 8 *parer. c.* 43. An & quando pater dotando filiam videatur dotare de bonis dictæ filiæ vide post Angel. vbi ibi Alex. *cons.* 149. *libro* 6. *n.* 9. Fortun. Garzia. *ad* l. *iurisgentium, in prin. numero* 96. *ff. de pactis*, Rui. *cõs.* 124. *num.* 11. *libro* 1. Soc. Iun. *cons.* 79. *num.* 17. *volum.* 3. vbi multa in materia huius textus, Cotta *in memorab. in verbo dos data.* Corras. *ad* l. *filium quem habentem, nu.* 227. *C. de fam. ercis. & ad* l. *qui liberos, secunda parte, nu.* 96. *&* 150. *ff. de ritu nupt.* Fortun. Garzi. *in tract. de vlt. fin. vtri. in num.* 144. Ang. de Gambel. *cons.* 95. *nu.* 8. *cons. diuers. ad caus. vlt. volun. vol.* 1. Nos habemus correctam dispositionem huius legis ex reformatione statutorum nostrorum loquentium de dotibus & dotatis mul. *rubr.* 45. *versi. & intelligatur.* Quid in patre naturali, an teneatur dotare filiam naturalem, post doct. ad dictam l. 1. *solut. matri.* Præpos. Senen. *in suis quæstionibus* 7. *casu. q.* 5. Paleot. *in tract. de not. & spur. c.* 49. *cum seq.* Roger. *in tract. de dote.*

Tit. 12. De dotium iure.

Hoc est de causa, cõditione, ac natura dotis.

l. Euicta. 1.

Cum. *cons* 29. *quidam.*

l. Stipulatio. 2.

Bart. *consilio* 127. *quadam.*

l. Etsi dotis. 3.

Seruus dotalis potest per maritum in testamento & inter viuos manumitti.

l. Nulla. 4.

Forcat. *Necyom. dial.* 39.

l. Quotiens. 5.

Bart. *cons.* 113. Dec. *cons.* 682. Soc. *cons.* 289.

l. Auia tua. 6.

Oldr. *consilio* 132. *Titius.* * Camp. *in tract. de dote, part.* 3. *q.* 130.

l. Cùm

l.Cum à socero.7.

Vide *l.7.ff.de pact.dotal.*

l.Etiamsi.8.

Augmentum dotis eodem vtitur priuilegio & actione, Corn. *cons.13. num.7.vers. & profectò,lib.1.*pro intellectu,vide Ruin.*ad Rubric.ff.solut.matrim.num.67.*

Quid in statuto quod vir lucretur tertiã partem dotis, an habeat locũ etiam in augmento,vide Ioan.Campeg.*in tract.de dote,in Rub.de sta.loq.de dote,q 8.& 18. Syl.nup.lib.2.num.57.*Dec,*cons.255.casus.*

l.Dotis.9.

Quomodo inter fiscum & mulierẽ prælatio sumatur,vide hic Bald.

l.Cum dotem.10.

Vbi res æstimatæ in dotem datæ, pleno iure transferuntur in maritum, vt eas vendere maritus possit quomodo hoc intelligatur,vide Ias.*in §.actionum,num.34.Instit.de act* Crem.*cons.48.* Ruin.*cons.163.lib.4.* Dec. *cons.682.in causa.*

*Cuiac.*ad l.iurisgenium §. quinimmo.D. de pact.*

l.De his.11.

Pro rebus dotalibus abreptis agit maritus,non vxor.

l.Ex pecunia.12.

Cuiac *libr.9. obs.c.18.*Rom *cons.201.pro decis.*Cor.*cons.170.quia causa,parte 4.*

l.Si à matre.13.

Mater non potest dare rem filiorum pro dote sua

l.Neque mater.14.

Guid.Pap.*con.54.cum in facti.*

l.Cum circa.15.

Amissio instrumentorum dotalium, an præiudicet doti,vide hic D.Gothof.

l.Ante.16.

Iunge hic *l.vlt.supra de probat.*

l.Res quas.17.

Cuiac.*lib.17.obs.c.6.*

l.Si socrus.18.

Vsus formalis non extinguitur morte cònducentis.

l.Cum patrem.19.

Dec.*cons.402.in causa,*Bald.*cons.176.par.1.*

l.Pro oneribus.20.

Fructus dotis vxori donari non possunt.

l.si inter.21.

Nota, quod in dubio præsumitur ea æstimatio,quæ facit emptionem. Limita,quando æstimatio esset inæqualis valori rei,quia tum aliud iudicatur.*l.cum in fundo.§.vxor viro.D. eod.* argumento etiam eorum,quæ voluit Alex. *in l.ex conuentione sup.de pact.*Et ibi Bald. ante eum,qui limitat alio modo, vt ibi.Sed alia ibi per Ias.videas Bald.*cons.387. par.1 & 407.part.5.* Alex.*cons.79.parte 5.*

¶ Ad glos.quòd æstimatio in dubio facit emptionem.Bar. & omnes *ad l.si extimatus.ff. solut.matr.* Dec. *ad l.ex conuent.C.de pact* amplia & limita meliùs quàm alibi, vt per Rimin.*Inst.quib.alt.licet vel non,in prin.num.34. & sequ.* vbi de materia etiam *h.l.si inter virum,præsertim num.65.*

l.Rem quam.22.

Vide *l.17.sup.eod.*

l.si prædium.23.

Cuiac. *d. cap.6.*Ias.*cons.44.ad dubia parte prima.*

l.si dotem.24.

Dos culpa mulieris amissa an reuertatur ad eam,vide D.Goth.hic.

l.si mulier.25.

Oldr.*cons.5. Titius,*Rom.*cons.503.diligenter,*Dec.*cons.238.proponitur.*

l.si genero.26.

Nota hic quod extraneo non possumus stipulari.

l.Licet dos.27.

Vide *l.72.D.hoc tit.*

l.Mulier.28.

Cuiac *lib.16.cap.14.*

l.Vbi adhuc.29.

Sarmientus *lib.3.select.c.12.* Contius *lib.1. disput c.7.*Bald.*cons.394.statuto,parte 5.*Pet.de Anch.*cons 250.*Cum.*cons 92.*Rom.*cons.187.in re,*Bald.*con.160.libellus,parte 2.*

¶Mulier viro vergente ad inopiam,etiam constante matrimonio potest dotem exigere,& hypothecaria agere.In materia Tiraq. in *tract.cess.ca 1 .2 par.limi.14.numero 5.* Afflic. *deci.329.*adde an priuilegium h.l. possit per ipsam mulierem cedi alteri ,vt possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio experiri. Bald. nouell.*in tract.de dot.12. par princ.nu.26.& 27.6.volu.tract.*adde in materia *ad h.tex.* Bald & Bart.in *repet.ad l.1.nu. 294 cum seq. D.solut.matri.*

*Fachineus *Controuersiarũ iuris lib.3.c.100.*

l In rebus.30.

Adde latè per Bal. Nouel.*in tract.de do.8. part.princip.*vbi ponit plures limitationes ad hunc textum & *ad l.1.D. solut. matrim.num.*

160.281 284.& 303. & ibidem.Pon.num. 28. post Iof ibi,& Rip.num. 37. idem Bald.Nouel. ad l.si constante, num 80.D.solut ma.rim. Zaf.lib. 2. intel.cap 5.Corraf. ad l.naturaliter, §.nihil commune,num.25.D.de acquir.possess.& libr.5.Miscell c.14.Soc.Iun.ad l.ita stipulatus, num.227.D.de verb.oblig.secundum antiquam impressionem. Riminal ad prin.Inst.quib alien.lic.vel non,num.318. vsque ad numer.326.

Adde,quòd priuilegium huius legis non se extendit ad extraneum dotantem, & paciscentem sibi reddi soluto matrimonio, Bald. Nouel.d.tract.de dote.12.par.princip.numer.22. ad hunc textum Ari. Pinel. in repet.ad l.1.C. de bon.matern.3 part. num. 12.fol 30.Cephal. cons.256.num.27.& 28.volum.2.

* Dispositio huius legis an militet in dote profectitia.vide Ioann. Camp. in tract.de dote par.3.q.75.num.2.

¶Ad glos 1.in fi adde Alex ad l.etiam,§.licet,num.3.D sol.matrim.

¶Ad glos.in ver.extimata,dic quòd communiter est approbata, vt per Ias.ad §.actionum,num.84 Inst.de actio. Crem.sing.19.Ruinum consil. 163.lib. 4.Rimi.ad princip.Institut. quibus alien.licet vel non,num.345.

¶ Nota quod in re æstimata in dotem data,præferatur mulier creditoribus habentibus etiam anteriorem hypothecam & expressam ,vide Aret.in cons 32.col.3. vbi dicit hoc procedere,etiamsi primus creditor esset priuilegiatus,tu limita hoc solum procedere ad valorem , pro quanta fuit æstimatio: quo vero ad illud pro quo meliorata fuit, secus vt ibi per eum.adde Bart.hic.

¶Mulier impudica perdit dotem. c.plerunque,de donat.inter virum & vxorem. Item etiam bona Paraphernalia, ut dicit gloss in d.c. qua exclamat.Bald.in d l.1.quam glossa allegat.Card.in cons.111.col.2.Et Rom.sing.31. Ad hunc locum vide quæ scripsi infrà in l.consensu,de repudijs. Et adde cap.plerunque,& l.consensu, vt habeat locum nedum in nupta , sed etiam in vidua.Ita consuluit Castrens.in consilio 112.incip. reuocatur in dub.Et cons 128. Et ita etiam tenet in l sororem, infr.de his quibus vt indig. Licet contrarium ibi teneat Alex. vnico argumento. Cui respondet Paul.Castrens.in d.cons.4.volum.1. Et an habeant locum in sponsis si quid dedissent,vt illam amittant,secuta fornicatione,per ea.quæ habentur in c.quæ lam,de iniurijs. Et vide de illa opinione Pauli aliquid per Fedor. Senens.cons.167.Et cons 176. Et etiam Roman. in cons.2 6.

Filia impudica exhæredari potest.secundum c. Quintaualle de iureiur. Vidua etiam impudica desinit esse in domicilio viri , secundum Ang.in l.cùm quedam puella.ff.de iurisdict.omn.iud. Imò talis perdit omnia priuilegia viduitatis , vt est textus. Ibi etiam Salyc.in l.hic solus,infr.de reuoc.donat. Et Ludo.repet.l.pen.colum.34.in vers.item huius,infra de heredib.instit. Abb in c.vxoratus,in prin. de controuers.coniug.

l.Cùm quidam.quæ est l.fin. §.Præterea.

Dotem promittens post biennium,&contractum matrimonium sine interpellatione constituitur in mora,vt teneatur ad fructus, &vsuras hac lege expressas,vide Iacob.Nig. ad l.si Insulam,nu.22. de verb.oblig.Bart.& alios Doct.præcipuè Socin.& Clau. de Seis. ad l.de diuisione, D. solut.matrim.Bald Nouel. in tract de do.4.par.princ num.10.Ruin ad Rubric.ff.solu.matrim. num. 81.Alex.cons.147.nu. 1.vsque ad 5.vol.5 ibi sub num.4.Limita hunc textum procedere in extraneo promittente dotem , secus in muliere, vel eius patre , in quibus statim post contractum matrimoniũ, & eius onera , dicitur mora committi iuxta notata per glo. Bart & alios ad l.ita l.de diuisione,testatur de communi, Alex. in dicto cons.147 n.3.ad finem.

¶Dec.ad cap.cùm accessissent,nu.29.de constit.in not.q.Guid.Pap.quæst 583 Gemin.cons. 124.Tiraq in tract de primegenitur.quæstio.69. Bald.& Cin. ad l. voluntariè.C.de excus.tutor. Ias ad l.penult.ff.de constitut. Princip. Lud Bononien ad l.si finita,§.Iulianus,num.21.D.de dam.infect.& ibi Michael Vrcur.numer.259. Rimin. Inst. quib. alien.licet vel non,ad §.1.nu. 161.Iacob.Menoch.in tract.de arbitr.iudic.lib. centur.1.cons.6.num.7.

Tit. 13. De rei vxoriæ actione in ex stipulatu actionẽ transfusa & de natura dotibus præstita.

Rei vxoriæ actio hodiè est sublata.

l. Rem in præsenti. 1. & vnica.

*Quis 4.huius legis sensus sit optimè Ioan. Camp tract.de dote q.57.num.2.par.1.

Quando stipulatio non est necessaria,si interponatur inutiliter , valet actus , an & quibus casibus , quando aliquid non est necesse , si illud adhibeatur inutiliter,non vitiet actum. Vide Felin.plenè in ca.cùm ordinem,1.col.cum seq. extr.de rescript. aliqua per Ias.

Iaſ. *in l.1. in fin. ff. de eden. in §. ſciendum.* Aullus Gel. *lib. 4. cap 3.* Dec. *conſ 12.* Bart. *conſ. 79.*

¶Ad iſtum §. vide quæſt. poſitam per Alex. *in l.1. C. vnde vir. & vxo.* Eſt iſte textus allegatus per Iaſ. *in l.1 ff ſi quis in ius vocat. nõ ier.*

¶Quando aliquid non requiritur de neceſſitate, ſi illud omittatur, vel ineptè exprimatur, non viciat actum, & eſt cõmunis opinio de qua per Iaſ. *ad l. edita, num. 3.* C. *de edẽ. &* l. *ſi mora, n. 25. ſolut. matr. &* l. *qui in aliena.* §. *Celſus, de acq. hæred.* Feli. *ad c. cum ordinem, col. 2. extrà de reſcrip.* Bald. *conſ 422.* Panorm. *conſ. 41.* Fulg. *conſ 59.* Socyn *conſ. 26. par. 2.*

§. Et vt plenius 1.

Cuiacius *lib. 3. obſ. cap. 10.* Ioh. Aurpac. *libr. 2. alleg. cap. 30.*

§. Maneat. 4.

Goueanus *lib. 2. var. lect. cap. 5.*

§. Taceat. 5.

Vide Socin. *conſ. 1[illegible]0. in 2. vol. chart. fin.* Et Bald. Nouell. *in ſuo tract. in 8 parte, in 1 priuilegi.* Et an illud priuilegium datum vxori, vt non habeat locum retentio, etiam detur hæredi ibidẽ *in eodẽ tract. in 2. parte, chart. 94.* Pilæus *quæſt. 81.* Vertranius *de iure liberorum c 5.*

§. Sed nec ob impenſas.

Expenſæ neceſſariæ ipſo iure imminuunt dotem. Adde quod ſi dos in tali legaretur vxori expreſſa quantitate, tunc ipſius expẽſę videtur remitti, l. *cum quis.* Et ibi Bart. *in p. ff. de dot. præleg.* Socin. *conſ. 359.* Dec. *conſ 212.* Soci. *conſ. 126.*

§. Cum autem. verb. diſſoluit. 7.

Nota quod iſte textus allegatur ad hoc, quod priuilegium conceſſum marito, non habet locum, ſi nullũ fuerit matrimonium. De quo dic, vt per Doct. *in Rub. ff. ſolut. matr.* Guterius *d. parte 1 c. 21 num. 8.*

§. Exactio. Dotis exactio.

Nota quæſtionem. An hæredes mariti mortui ſi volunt, incontinenti dotem in mobilibus cõſiſtentem poſſint reſtituere, & non expectare annum, & per conſequens non teneri interim alimẽtare vxorem, quia tale tempus anni pupillis fuit indultum hæredibus commiſerationis cauſa. Et ideò ei poſſunt renunciare. Bald. *in Auth. & quod ei curat.* C. *de bon. aut. iu. poſſ. col 16. verſ. quæro mulier miſera.* Et eſt in fine Alex. *in l. diuortio, col. 3. ſol. mat.* Imò fortiùs Bald. *in d. Auth.* qui tenet, quod hæredes mariti in continenti reſtituendo, poſſint retinere inter vſurium medij temporis, quod percepiſſet ex tali dote, *per l. ſi conſtante, §. quoties ff ſolu. matr.* quod vltimum dictum commendat, & reputat mirabile. Alex. *& ſeq. in d. l. diuortio, in princ. 3. col.* Idem etiam ſequitur Ang. Aret. *in §. fuerat, Inſti. de actio. colum. 6.*

¶Quod ſi ſoluto matrimonio heredes volunt reſtituere mobilia in continenti, an poſſint repetere inter vſurium. Vide Cottam, *in verbo, a[illegible], &c.*

¶In iſto §. *exactio*, dicitur quod immobilia ſtatim reſtituuntur. Quæro an poſſint à marito poſt mortẽ vxoris licitè poſſidere; Dic vt per Bart *conſ. 207.*

¶Quid autẽ cùm vxor cum hæredibus viri conuenit, vt teneat aliqua bona, de quibus fructus lucretur, donec de dote ei ſatiſfiat, an talis contractus ſit vſurarius. Vide per Pau. Caſtr. *in conſ 384. incip. viſis &c.*

¶Pro intellectu huius §. Crot. *ad l. 2. n. 54. ff ſolut. ma r.* Cott. *in memorab. in verbo, Dos ſo l. matrim.* Iaſ. *ad §. fuerat, Inſt. de act. num. 26.* Quid ſi immobilia dotalia vendidit, & earũ precio mobilia emit, an debeant ſtatim reſtitui, Roman. *[illegible]* tu habes limitationẽ in dote putatiua ſoluẽda, in qua maritus nõ habet annuã dilationem, de qua hic, vt poſt Salyc. Alexan. & alios *ad l. ſi cum dotem. §. fin. ff. ſ[illegible] ma tri.* ſequitur & de communi teſtatur Didac. *in epit. 2. parte. cap. 6. §. 8. numero 24.* & quid ſi mulier intra annum ad ſecundum matrimonium tranſierit. Didac. *in epit. 2 par. cap. 3. §. 9. numero 10.*

§. Accedit. 13.

In iſto §. quæro ſi extraneus promittit dotem pro muliere, & deinde matrimoniũ nõ ſequitur, an reſultet inde tacita donatio, de qua in hoc textu. Vide textum *in l. extraneus. ff. de donatione cauſa mort.* Dec. *conſilio 35. colũ. 2 cum ſequen.*

¶Datum pro dote ab extraneo in dubio præſumitur donatum. Adde & limita vt per Bald. Nouel. *in tract. de dot. 6 par. principali priuileg 45.* Dec. *conſ. 135. colum. 1.* Bartol. *ad l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legat. 3.* An priuilegium, de quo in hoc §. transeat ad hæredem, & an in ceſſionarium, Bald. Nouell. *vbi s. 12. par. princ. numero 31.* Ad hunc textum Ruin. *ad l. 1. nu. 65 ff ſolut. matrim.*

¶Ad gloſſ. *in verbo præſumatur*, quæ ſit differentia inter fictionem & præſũptionem. Alciatus *in tract. præſump. in princ.* Bald. Salyc. & alij *ad l. ex morte. C. de pact. conuent.* vide Iaſ. *ad §. fuerat. num. 133. Inſt. de action.*

¶An res dotales alienari prohibeantur, ad de Rip. *ad l. 2. n. 103. cum ſeq. ff. ſolut. matr.* Bald.

Nouel. *in tract. de dote. in 7. parte prin. priuileg.* 1. Abb. *ad c. peruenit. extrà de emp. & vend.* & Afflı. *decis.* 311. & *decis.* 349. *nu* 4. & adde ad dictâ Auth. Rim. *Inst. qui. alie. lic. vel non, in prin. nu.* 88. & 102. Rip. *in libro respons. in tit. de fun. dot.* Cepha. *consil.* 51. *n.* 26. *vol.* 1. * Const. Roger. *in tract. de dote num.* 20.

verf. in præcedent.

Præsenti. *Vbi glos. in verbo præsumatur.* Adde Abb. *in c. iux. in fin. extra de temp. ord.*

Auth. Sed quamuis.

Vide per Bart. & Alex *in l post dotem ff. solu. matr.* vt per Dec. *in cons.* 35. vbi plenè per eum Cuiac. *lib.* 12 *obser.* Panor. *cons.* 46. Bal. *consi.* 7.

¶ Ad id quod ibi per glo 1. in primis verbis. Vide Mont. Ferr. *in l. si constante. colum.* 5. *soluto matr.* Et Iaf. *in l. filio, prope fin. C. de leg.* Dec. *reprobantem gloss. cons* 335. & 35. Et an sit correcta, vide Aret. *in §. fuerat. Inst. de actio. nu* 20. Soc. Iunior. *cons.* 34. *lib.* 1. An habeat locum in filio ingrediente monasterium. Rip. *in l.* 1. *col.* 13. *num.* 60. & *seq ff. soluto matr.* Rom. *sing.* 78 Et de dote promissa Rip. *in eadem l. nu.* 64 Guid. Pap. *q.* 430.

¶ Patri non licet minuere dotem filię ad se reuersam, ea denuo nubente, nisi eius patrimonium fortuito fuerit deminutum Ad textum & glo hîc vide Dec. *in consili.* 35. vbi in Materia Aret. *ad §. fuerat, nu.* 20. *Inst. de actio.* Crot. *ad l. si constante* 2. *rep. nu* 13 *ff. solut. matr.* Tiraq. *de retract. conu. ad fi. tract. n* 35. Marian. Soc. *cons.* 43. *col. pen. lib.* 1. Quod communis cō clusio quę habet, quod dos recuperata nō dicatur propriè dos, fallit in casu hui9 Auth. vt etiam per Alc. *ad Rub. ff. solut. matr. n.* 14. post med. in materia huius Auth. vide Ro. *sing.* 788. *vbi.* An idem sit, si vellet ingredi Monasterium Rip. *ad l.* 1. *numero* 61 *soluto matr.* quid si filia non vult secundò nubere, neque Religionem ingredi, sed per se stare? dic non habere locum hanc dispositionem Rip. *dicta l.* 1. *num.* 63. in materia Decid Guid. *inter cons. diuers. ad caut. vlt. volun. consilio* 170. *num.* 36. 41. 91 95. 96. & 101. *volum.* 1.

TIT. 14. De pactis conuentis tam super dote quàm super donatione ante nuptias & paraphernis.

Paulus 2. *sent. tit.* 22.

l. Legem. 1.

Pactum nudum actionem non parit.

*Cuiac. *ad l. iuris. D. de pact. & in §. quinimo ibid.*

l. Fructus. 2.

An pascisci mulier possit, vide hîc D. Got.

l. Quamuis. 3.

Bartol. *consilio* 126.

l. Pactum. 4.

Fulgos. *consi.* 132.

l. Hæreditas. 5.

Ioan. Aurpach. *libro* 2. *alleg. c.* 21. Roman. *cons.* 292. Dec. *cons.* 236.

l. Si conuenit. 6.

Pater potest iuri suo renuntiare, quod in dote filiæ profectitia habet.

l. Pater. 7.

Auus maternus nepotibus dotem restitui, vtiliter pasci potest. *Quis huius legis sensus sit Bald. Nou. *in tract. de dote. par.* 6. *pri.* 23.

l. Hac lege. 8.

Vxor bonorum paraphernalium domina est, vide plenè per Alex. *cōs.* 144. *vo.* 5. vbi quæ dicantur Paraphernalia bona, Pau. Cast. *ad l. Maritus, D. ad l. Falc.* Item species bonorum vxoris. post Bar. Bald & Paul. vbi ibi Iaf *ad l. maritus, col. fi.* 2 *vers. in eadem, ad fi. habet. &c. C. de procur.* Zaf. *ad l.* 1 *D. de iust. & iur. n.* 8. & ibi Fortu. Garz. *nu.* 44. & Mar. Solom. *num* 16. In materia de bonis paraphernalibus, Natta. Atten. *cons.* 75. *per tot. lib.* 1. Dec. *consilio* 521. Cum. *consilio* 104.

l. Ex morte. 9.

Ripa *cons.* 3. Bald. *cons.* 192.

l. Auth. Æqualitas.

Ripa *consilio* 3.

Auth. Sed quæ.

Guid. Papæ *consilio* 19.

l. Lege. 10.

Vide Nou. 22. c 20.

l. Si mulier. quæ est l. fin.

Prouisio hominis facit cessare prouisionē legis, vide Gomesium *ad §. fuerat. Inst. de act. numero* 31. Iaf. *ad l. item quia, num.* 4. *ff de pact.* Dec. *cons.* 521. Iaf. *ad l.* 2. *num.* 143. *C. de iure emphit.* Bart. *cons.* 125. Oldr. *cons.* 161. Dec. *cons.* 521. Bald. *cons.* 276. Bald. *cons.* 110. & 366. Cuman. *cons.* 104.

TIT. 15. De dote cauta non numerata.

Hic adde Titulum de pecunia non numerata.

l. Dotem. 1.

Vt dos possit repeti quid necesse sit, vide hîc D. Gothofr.

l. Quod

l. Quod de suo. 2.

Vide Roland. à Valle *consi.* 90. *num.* 14.

l. in dotibus. 3. & vlt.

Moris est dotalibus instrumentis conscribi dotes esse datas.

Tit. 16. De donationibus inter virum & vxorem, & à parentibus in liberos factis & de ratihabitione.

Clarus 4. *senten*. §. *donatio*. q. 9.

l. Bona quondam. 1.

Confiscatio bonorum mariti non infirmat vxori factas donationes.

l. si ancillam. 2.

Paulus 2. *senten*. 36. §. 7.

l. Donatio. 3.

Donatio facta ab vxore eius morte confirmatur.

*Cuiac. *ad l. iurisgentium, ff. de pact.*

l. Nec inter. 4.

Nota hic quod socer consocero donare potest.

l. si vt proponis. 5.

Nota istum textum quod donatio inter socerum & generum non valet. vide Alexand. *in consilio* 159. *in vol. pen. col.*

l. Etiamsi vxoris. 6.

Nota istum textum quod donatio inter virum & vxorem, & inter patrem & filiũ morte donatarij extinguitur. Bald. *in l.* 1. C. *de donat. prop. nup.* vide Dyn. *in cap. ratum, in fine, ff. de reg. iu.* & ibi per Nicol. Boer. *in vlt. addit.* Corras. *libro* 3. *miscel. c.* 5.

Adde Crem. *sing.* 6. Sylu. nupt. *libro* 4. *nu.* 20. vbi ponit ampliationes & limita. Paris. *consil.* 80. *numero* 11. *libro* 1. Cotta *in memor. in verbo, concubina*, & vide quæ habes *ad l. quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor.* Gul. Benedic. *in repet. c. Raynutius, extra de testam.* 1. *parte, in verbo, cuidam Petro tradiderunt, numero* 100.

¶Nota donationem requirens duorum consensum, non confirmari nisi morte vtriusque & donantis etiam consensum pręstantis, vide Tiraquell. *in ll. commun. gloss. numero* 86. *& cum sequent.* de veritate eius dicti *numero* 161. *seq.* etiam infra *in l. nec fratres, Cod. de donat. causa mort.*

l. si ex voluntate. 7.

Donatio constante matrimonio facta, non valet etiam inter viuos coniuges.

l. si fructus. 8.

Quatenus recuperetur donatio inter coniuges facta, vide hic D. Goth.

l. Et si de tua. 9.

An traditio transferat dominium, notant Doctores hîc.

l. si maritus. 10.

Paul Cast. *in l. si pater puellæ,* C. *de inoff. testam.* dicit quod donationes reciprocę valent inter virum & vxorem. Hyp. *sing.* 50.

l. sicut cessat. 11.

Soli repetitio vbi non detur, Bart. hîc.

l. si maritus. 12.

Hæc lex hodie immutata est, *per Nou.* 162. *cap* 1. § 1.

l. si quidem. 13.

Res obligata alienari solet, saluo iure debiti.

l. Ex verbis. 14.

Optimè hæc lex explicatur à D. Goth.

l. si non. 15.

Reuocata donatione, an res donatæ reuocari in hæreditatem donatoris videantur, notat hic Gloss.

l. si filij tui. 16.

An & quando præsumatur emptio simulata D. Goth. hîc.

l. De his. 17.

Facit hic *l.* 4. C. *de donat. ante nupt.*

l. A marito. 18.

Quomodo procedat ista lex & quomodo limitetur, vide Crauet. *consi.* 102. *in* 1. *vol. nu.* 6. *vers.* 1. *Et in vers. solum superest.* Et Deci. *consilio* 240. *vel melius* 202.

l. Si constante. 19.

Roland. à Vall. 1. *cons.* 87. *num.* 8.

l. Creditor. 20.

Sententiam huius legis, optimè explicat D. Goth. hîc.

l. si propriis. 21.

Vide Vlpian. 7. §. 1.

l. Maritus. 22.

An ex iure patronatus censeatur locupletior donatarius, Bald. hic.

l. si te in. 23.

Nota hic donationem valere, inter socrum & nurum.

l. Res vxoris. 24.

Vide Ruin. *in l. si quis arbitratu, chart.* 27. *de verb. obligat.* Et Bart. *in l. post contract.* 4. *col. vers.*

contrarium,cri. vt per eum hic Alciat. *lib.4 c. 27.parergon.* Cuiac.*lib.3.obſ.c.*10.

l.Donationes.25.

Ad ampliationem iſtius legis, quæ loquitur de donatione facta per Principem vxori, quòd valeat ſtatim, an procedat in donatione facta filiis Principis vel Regis. Vide Corſet.*in tract.de nupt.in verſ.6.*

l.Donationes.26.

Amplia; vt procedat etiam in donatione quam Imperator, vel Rex facit filiæ ita ſingulariter. Bal.*in c.1.§.item ſacramenta, in ante pen.col.extrà,de pact.* firm. Ferdinand. Ludo.*in Auth ex teſtamento 3. col.infr.de col.* Et l.*ſi verò § de viro, in eius repertit.in 4.char. D ſolut.matr.* Alex.*in* l.*quanquam,in infr. de teſtamento milit.* Iaſ.*in prælud feud.*8. *col.* Menchaca *controu. ill uſt.lib.*1.c 3. Gilbert. Reg. *libro 2.enantioph.* c.18.

¶ Ad materiam iſtius legis vide Iaſ. *in* l.1. §.*ſed mihi D.de verb.oblig.* Donatio inter virũ & vxorem licet non valeat vt hîc, fallit tamẽ in caſibus de quibus per Soc. *in reg.* 141.*incip. donatio inter virum.* Donatio inter virũ & vxorem, inter patrem & filium morte confirmatur. Limita vt procedat quando eſt facta actualis traditio, ſecus ſi ſola promiſſio l. *Papinianus, D.eodem,* Bart.*in* l.*continuus, §.ſi. vltima col.D.de verborum oblig.* Sed in contrarium videtur textus *in* l *ſi ſtipulanti,D.eodem,* & tunc habet vim relicti, quaſi donans tacendo vſque ad mortem videatur relinquere in teſtamento gloſ.& Doct.*in Authentica ex teſtamento.* E *in* l. *illud,in fine infra ad leg. Falcid.* Et hinc infertur, quòd ſicut præmoriente legatario, reducitur legatum in cauſam caduci, l.*vnica C.de caduc. toll.* ita præmoriente coniuge, cui eſt donatum, l. *cum hic ſtatus*, §. *ambo D.de donat.inter virum & vxor.* euaneſcit, ſicut, quoddam legatum eſt pro non ſcripto.

¶ Donatio facta à patre filio in poteſtate, ſtatim non valet regulariter, *d.l. donationes. quas parent.* Et per Scribentes *in* l.2.*ſupra de inoff.de don.* Adde 11.fallentias Socini *in regula* 140.*incip.donatio facta.*

¶ Adde Crem.*ſing.*4. Piſon.*ad* l.*frater à fratre,num.*44. *D.de condict.indeb.* Soc.*in reg.*103. *donatio.* Et dum hic textus diſponit quòd talis donatio confirmetur morte, vt etiam habetur in l 1. *eodem titul.* Adde & amplia habere locum etiam in donatione tacita & præſumpta, vt per Tiraq.*ad* l.*ſi vnquam in verbo donatione largitus, num.*194.*C.de reuoc.donat.* Pariſ. *conſ.*16 *num.*22 *libro* 2. Iaſ.*ad* l.1.§.*ſed etſi mihi, nu.*7.*D.de verborum oblig.* Bellon.*conſ.*4. Port. *lib.*5.*concl.*24. Iul. Clar.*lib.*4.*ſent.§.donatio.q.*8. vbi latiſſimè an & quando valeat donatio facta à patre filio, vel confirmetur morte vel iureiurando.

¶ Contractus qui celebratur cum Imperatore & Auguſta, habet vim legis, vide aliqua per Alex. *ad* l.*centurio,nu.*26.*de vulg.& pupil.* per Dec. *ad* l. *ciuitas,nu.6.ſi cert.pet.* vbi Iaſo. *num.*8. & alij omnes. Cotta *in memor. in verbo, contractus*, quid in priuilegio principis, Balb.*deciſ.*125.

l.Si vnus. 27.& vlt.

Nota nihil tam peculiare, principi eſſe quam humanitatem.

Tit. 17. De repudiis & iudicio de moribus ſublato.

Ræuardus *lib.4.variar.c.*13.

l.Matrimonium.1.

Cuiac.*lib.2.obſ.c.*34.

l. Liberum. 2.

An ſponſalibus renuntiari poſſit *vide* l.2. §.1.*D.eod.*

l.Dubium.3.

Contius *lib.1.diſput.c.7.* Cuiac. *lib.13.obſ.c.* 25.

l. Filiæ.4.

Vide l.20.§.*de inoff.* & l.5.§.*eod.*

l. Diſſentientis.5.

Vide Cuiac.*in Nou.*22.

Auth.Econtra.

Factum filij patri non nocet.

l. Vxor.7.

Cuiac.*lib.6.* * Vide quæ notaui *ad* l.*vxores.* 5.*D.de diuort.*

l.Conſenſu.8.

Thori ſeparatio inter maritum & vxorem de communi conſenſu omniũ, an poſſit fieri. Vide deciſ.*in conſ.*140 Adde vltra ea, quæ notãt doctores hic quod mulier perdit dotem & bona paraphernalia, ſi adulterium commiſerit, vt latè per Cott.*in Memor.in ver.mulier propter.* Et hoc procedit, etſi eam maritus criminaliter non accuſauerit, vt eſt communis opinio, vt per Alex *conſ.*109. Et in materia huius legis an hodie mutata ſit, vide Cur. Iu. *in Rub.C.de eden.num.*38. Bald. Nouell.*in tra. Dot.2 parte prin in* 11.*priuil.leg.* Quid in vidua committente ſtuprum vide Caſt.*in* l.*ſororem, C.de his quibus vt indignis*, Hipp.*ſing.*234.*circa fi.* Et *ſing.*416. Et Boer. *in deciſ.*338 *n.*2. Alciat. *in reg.2.præſumpt.n.*4. Et Crauet.*conſ.*205.*&* 416. Et de prima materia vide Pet. Gerad.*ſing.*48. Et vide *om.ſing.*4. Et ibi Nic. Pig vbi latè.

§ Matri-

¶Matrimonium dissolui non potest absque causa legitima, facit illud dictum, *Quos Deus coniunxit homo non separet*, Marf. *sing.* 500. idē *ad Rub. de fideiuss. num.* 360. Cepol. *caut.* 61. *&* 105. & contrafaciens tenetur probare causam contrafactionis, & an admittātur domestici, Paris. *cons.* 54. *lib. quarto*, quod intellige quādo copula est secuta. Alias per ingressum vnius ad religionem matrimonium dissoluitur, & alter remanens potest transire ad secūda vota. Abb. *ad c. verum de conuer.* vbi in fine ampliat id procedere etiam si per vnum sponsa fuit cognita à sponso, quia hoc non obstante potest eo inuito intrare religionē, & nec per hoc dicitur matrimonium carnaliter cognitum. Fel. *ad c. pe de probat.* Alci. *lib. 6. parerg.* c. 20 Afflict. *decis.* 304. *numero* 10. Pro intellectu Alber. *in tract. de test.* 4. *par. princ. num.* 4.

¶ Ad hunc textum quod mulier propter adulteriū amittat dotem, vide Dec. *ad Rubr. C. de eden.* & ibidem alij Rip. *ad Rubr. extra de iudic.* Tiraq. *de ll connub.* 1. *par.* 1. *glo. n.* 24. *&* 75. *& glo.* 8. *nu.* 238. Guid. Papæ q. 865. Alex. *consil.* 189. *vol.* 6 Diaz. *reg.* 216 Rom *sing.* 4. Cotta *in mem. v. in ver. mulier propter.* Marf. *sing.* 234. Gerard. 4c. Ro. *consil.* 286. Iul. Clar. *lib.* 5. *sent.* §. *adulterium*, *vers. & scias*, Didac *in epit.* 2. *par.* c. 7. §. 6. Quid in osculo luxurioso doctores vbi sup. Quid in bonis paraphernalibus, quod amittat, Rom. *sing.* 315. Ang. *de malef. in ver. che mhai adulterato la mia, numer.* 27. Iul. Clar. *vbi supr. in vers. adde quid, & vers. scias etiam.*

¶Quid in vidua, quæ mortuo marito stuprum commiserit, quod sic Paul. de Cast. *cōs.* 121. *reuocatur in dubiū, &* 128. Hip *sing.* 234 *&* 416. Boer. *decis.* 328. Alc. *reg.* 2. *præsump.* 3. Crau. *consilio* 205, *&* 416. Gerard. *sing.* 48. Felin. *ad c. pastoralis, numero* 5. *de iudi.* Iul. Clar. *libro* 5. *sentent.* §. *stuprum*, & plura in materia ad hunc textum, Iul. Clar. *vbi supra* §. *adulterium.*

¶Quid in adulterata per vim, Abba. *consi.* 4. *lib.* 1.

¶Quid in sponsis, si quid dedissent, vt illud amittant secuta fornicatione per ea, quę habentur *ad c. quemadmodum de iureiur.* & per Felin. *ad c. pastoralis, num.* 5. *de indic.*

¶Ad §. *super plagis*, vide Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib.* 2. *centu.* 2. *cas.* 106. *numero* 6.

Auth. Sed nouo.

Nota d. Auth. perpetuò quia est singularis, & præcipuè contra viros verberantes vxores sine causa, quod autem maritus suam vxorē moderatè castigare possit, vide Tiraq. *in ll. cōmuni. in glos. prima partis, num.* 22 ad quem locum omnino vide Rom. *sing.* 4. *licet vxorem*, Cotta in verbo, *Actio iniuriarum & in verbo vxor*, vbi etiam an vxor verberata à marito, iniuriarum agere possit. ad quod adde Tiraq. *in d. l. num.* 24. Nota tamen si mulierem à viro iniustè verberari constet, illam à viro recedere, *vt in Authentica vt liceat matri*, §. *quia vero plurimas.* Et an & quando licitum sit viro cum causa verberare vxorem, latè per Felin. *in c. illud post prin.* 4. *colum. de præsump.* & quando licet vxorem cædere, vide *in Auth. liceat matri.* §. *si quis autem propriam, colum.* 8. & Io. de Plat. *cum Apost. Inst. de his qui sunt sui.* & licitum est etiā ponere in vincula. vide Ias. *in l. miles.* §. *iudicari. ff. de re iud.* Felin. *in c. contingit, in fi. extr. de for. comp.* vide in Sylua nup. *in* 2. *char. per col.* 4. An autem huiusmodi causæ sufficiant ad separationem thori. vide latissimè Alex. *in Rub. solut. matr.*

l. Si constante. 9.

Hæc lex hodie abrogata est per *Nou.* 117.

Auth. Quod hodie.

Hæc itidē correcta est per Nou. Iusti. 140. *Corras. in arrest. Martini Guerræ.

l. in causis. 10.

Vide Nou. 22 c 6. & Nou. 117. c. 11.

l. iubemus. 11. & vlt.

Nota hic matrimonium, sine dote esse posse.

Tit. 18. Soluto matrimonio, quemadmodum dos petatur.

l. Dubium. 1.

Vide hic Bart. & Alexand.

l. Secundum. 2.

Vlpian. 6. §. 4.

l. si ignorans. 3.

Spurij ij dicūtur quibus pater incertus est.

l. Dos à patre. 4.

Glos. *in verbo filiofam.* vide Alexandrum *in consi.* 115. *in* 1. *vol. & in l. post dotem*, & ipse Ias. post Bar. *ff. eo. tit.* vbi de ista Martin. opinione & per Campegium in isto tract. *dot. in parte*, *p.* 152. *cum seq. & consilio* 592. 4.

¶Dos à patre profecta post obitum filię ad eū reuertitur. Limita vt per Crau. *in consi.* 84.

¶Ad Glo. fin. ibi dum Mar. dicit non habere locum in consuetudine existentibus liberis. An hæc consuetudo locum habeat in dote promissa, & non tradita quod possit peti, Dec. *consi.* 35. Rip. *ad l. in quar am. nu.* 190. *ff. ad l. Falcid.* Quod sic in materia Guid. Pap. 438.

Crau. *d. con.* 84. *ad* §. Rot. *dec.* 12. *de restit. spol. in prin.* per Bisig. Capic. *dec.* 176. Quod sic consuluit Soc. Iun. *consi.* 35. *libro* 1. contrarium idem *cons.* 114. *vol.* 3. Franc. Zoan. *cons.* 35. Mo. *ad l. post dotem. num.* 38. *ff. soluto matr.* Soc. Iun. *ad rub. ff. eo. tit. in p. part. nu.* 50. Sil. nup. *lib.* 2. *nu.* 79. Rol. à Valle *in tract. de luc. dot. q.* 5. *num.* 8.

l. Si quidem. 5.

Ad Glossam primam ibi quod mors alicuius per famam publicam probari possit. An & qualiter mors probetur post Bar. hic, *& ad l.* 2. *§. si dubitetur. ibi DD. quemad. testa. aper.* Sal. *ad l. fi. nu.* 2. *C. de sacrosanctis eccle* Bart. *in tract. de testib. numero* 37. *cum seq.* Et cui incumbat onus probãdi, an ei qui dicit aliquem esse viuum, an ei qui dicit esse mortuum, post Bart. hic Capel. Tolos. *q.* 312. *& q.* 316. Alex *cons.* 4. *nu.* 7. *libr* 2. *& cons.* 25. *libro* 4. Corn. *consi.* 10. *nu.* 5. *cum seq. lib.* 1. *& cons.* 96. *num.* 6. *lib.* 4. Fel. *ad c. quoniam frequenter. numer.* 24. *vt lite non contest.* Boer. *dec.* 288. 2. *p.* An mors probetur per librũ rectoris ecclesiæ, vbi fit mẽtio de morte suorum parochialium. Crau. *de ant. temp. fol.* 99. *num.* 1. *p.* 1.

l. Si circunscripta. 6.

Cuiacius *libro* 17. *obs. cap.* 1.

l. Filiæ. 7.

Cuiacius *dicto libro* 17. *obs. cap.* 6.

l. Nec maritus. 8.

Vide *l. vnica, §.* 7. *C. de rei vxor. act.*

l. Dotis. 9.

Soluto matrimonio, dominium rei dotalis reuertitur ipso iure, non possessio.

l. Si constante. 11. & vlt.

Nota hic quod mortuo marito dos ad vxorem reuertitur.

Tit. 19. Si dos constante matrimonio soluta fuerit.

l. Si constante. 1. & vnic.

Ad intellectum huius legis vide hic Cuia.

Titul. 20. Ne fideiussores vel mandatores dotium dentur.

Macrobius 1. *Saturn. cap.* 6.

l. siue. 1.

Iason *ad l. si constante, numero* 59 *ff. soluto matrim.* vbi Bal. Nou. *num.* 55. Guid. Papæ *decisio.* 250. adde Rimin. *Inst. quibus alien. licet vel nõ, in prin. numero* 343. *& sequ.* Ozer. *ad §.* 1. *num.* 6. *Inst. de fideiuss.* post Port. *ibi, colum.* 2. *ad fi.* Iun. à Costa ibidem, *numero* 1. *&* 2. Gui. 1. *parte resol. c.* 21. Ad glossam magnam in fine, quod legi prohibitiue loquenti renunciari non posse, adde Glossam *ad l. à diuo Pio, de re iud.* Gomes. *ad §. item si quis postulante, numero* 32. *Inst. de action.*

l. Generali. 2. & vlt.

Ad intellectum istius legis vide Bartolum & Alex *in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matr.* Paulus de Castro, *cons.* 16. Ad glossam finalẽ istius legis, item an pater vbi legi prohibitoriæ annumerari non potest, tu vide latè Tiraq. *in tract. primogenit. q.* 24. *numero* 10. *& seq.*

Tit. 21. Rerum amotarum.

Nota hic actionem rerum amotarum nasci ex delicto.

l. Compensationis. 1.

Vide *Nouell.* 96.

l. Diuortij. 2.

Cuiacius *libro* 17. *obser. c.* 6.

l. De rebus. 3. & vlt.

Cuiacius *lib.* 7. *obser. c.* 37. *&* 13. *obs.* 37.

Tit. 22. Ne pro dote mulieres bona quondam mariti addicantur, id est, in solidum dentur.

Quid sit addicere, explicat hic D. Goth.

l. Vt vxori. 1. & vnica.

Vide l. 12. *ff. de rebus auth. possid.*

Tit. 23. De fundo dotali.

l. Si æstimata. 1.

Ad intellectum huius legis vide l. 28. *&* 67. *ff. de verb. signif.*

l. Mariti. 2. & vlt.

Cuiac. *lib.* 7. *obser. c.* 13.

Tit. 24. Diuortio facto, apud quem liberi morari vel educari debeant.

l. Licet. 1.

Vide *Nou.* 117. *c.* 7.

Tit. 25. De alendis liberis ac parentibus.

Coniunge hic *Titul. ff. de agnosc. & alendis liber.*

l. Pa-

l.Parentum.1.

Forcatulus auiarij,*cap.2.*

l.si competenti.3.

Vxor agere potest aduersus maritum pro alimentis filio communi præstandis.

l.si patrem.4.& vlt.

Forcatulus *dicto cap.2.*

Tit.26. De concubinis.

l.Nemini.1.& vnic.

Huius constitutionis meminit Zozomenus 2.*Instu.8.*

Tit. 27. De naturalibus liberis & matribus eorum; & ex quibus causis iusti efficiantur.

l.Senatores.1.

Per istam legem decisum fuit,quod si nobilis ex ancilla filios procreauerit, & testamento eos hæredes instituerit,vel eis legauerit libertatem & aliquid aliud quod legatum non valet. vide Decium,Socin.*consil.* 203 ad istam materiam vide Baldum *in ... in fine, de sen. ... sine culpa non amitt.*

¶Adde Afflict. *decis.*203. *vult dispositio.*fed an filij legitimi & naturales possint consentire vt eis relinquatur, Rom.*cons.*43. probatur *in Authen.licet.eod. tit.*Crau *cons.*3 De materia huius legis Paleot. *in tractat. de not. & spur.qu.*50. Rip.*ad l.*1.*nu.*68.*ff.solut.matr.* De intellectu vide Ludou. à Sard. *in tract.de natur.lib.par.princ.sub Rubrica.* cautela circa limitationem.*num.*12.*volum.tract.*10.Cephal. *cons.*48.*num.*23.*&* 37.

l.Matre.2.

Vide Cuiacium *ad Nouel.*74.

l.si quis.3.

Cuiac.*ad tit.*1.*lib.*3.*Inst.iur.ciuil.*

l.Diui.5.

Corras.*lib.*4.*miscell.cap.*24.

l.Iubemus.6.

Huic legi derogat *Nou.*89.*c.*11. *in fine.*

l.Legem.7.

Lex Anastasij in futurum abrogatur, *Nou.* 89.*cap.*7.

l.Humanitatis.8.

Ad intellectum huius legis vide *l.*2.*supra hoc tit.*

Auth.Licet patri.

Filio spurio de æqualitate canonica alimenta debentur.Dec.*cons.*132 *f.*192.*int.vol.*

¶Naturalis succedit patri ab intestato in certa portione, sed ex testamento vel inter viuos potest succedere in vniuersum nō stantibus legitimis & naturalibus,vt hic.*& in §. ne igitur.* vbi Bar. & Angel. *Auth.quibus mod. nat.effic.sui.*Paris.*cons.*1.*num.*19. *volum.*2.Pro intellectu ad h.Authen.Anto. Rub. *in repet. ad l.pater filium ff.de inoff.testam.n.*32.Picus *in rep.l.Titia.§. Titia.num.* 77.*cum seq.ff.de legat.* 2.& quòd hæc Authent. *licet* loquatur tantùm de naturalibus susceptis ex concubina, procedat tamen etiam in natis ex soluto & soluta,declarat post Abb. *ad c.tanta.vers & aduerte diligenter.ante fil. qui filij sint legit.* Io. Pauf.Lentel. *obseru.inter cons.diuers.ad caus. vlt.vel.cons.*166.*num.* 52.*volum.*1.

l.Communium.9.

Pater non potest plus relinquere filio legitimato, quàm quod minus reliquerit vni ex filiis legitimis & naturalibus. vnde post alios de quibus ibi Dec. *cons.*395 & nouissime congerit Barthol. Ghit. *cons.*171.*num* 11. vsque ad fin. *inter cons.diuerso.ad caus. ... vo- ... vol.*1 & ibidem clarissimus iurecōsultus M Ant.Orad.*cons.*172.*n* 7. & Const.Florens, *... 173 num.*8 *cum seq.*& licet iste textus loquatur in legitimato per oblationem curiç, tamen procedit & locum habet etiam in legitimato per rescriptum,vt contra Roman. Alex & Socin Iun.congerit & de communi testatur Constant.Flor. *i.cons.*173.*num.*9.*cum seq.*in materia Gozad. *cons.*48.*num.*18.Cuiac. *libro* 17.*obser.cap.*6.

l.Cum quis 10.

Concennatius *lib.*2.*quæst.cap.*10.

l.Nuper.11.

Nota hic quod affectio maritalis nuptias facit.

Auth.Item si quis.

Ad istam materiam vide Dec. *cons* 176.

Auth si quis liberos.

Aret.*in §.fin.Inst.de adopt.* Paris. *cons.*12.Ias. *in l.Gallus.§.etiam quid si tantum.*

l.Cuidam.12.& vlt.

Nemo natus ex filio spurio admittitur ad successionē,ac si esset natus ex filio naturali.vide plene per Bartol.*in l.Gallus.§.quid si hic ff de liber.& posth.*& Ias.*in l.hæredem, vlt. col.C.de his quib.vt indig.* & Alex.*in consil.*743. vide per Cott.*in verb.Nepos.*vide plenè &per Dec.*in cons.*55 *in fin.* & numquid legitimatus possit venire& contra tabulare patris testa-

mentum. vide Franc. Curt. *conf. 13. in 5. volum.* nepos natus ex legitimo matrimonio, licet ex patre spurio cessante legitima sobole, potest in testamento hæres institui ab auo per *d. l. cum quidam. §. quod, in vers. quid vitii. primum.* quia ratio cessat in nepote cum quo auus, nihil vitij commisit, & istam opinionem firmat glossa magna ibi, in verbo *aperimus*, quam sequitur Bald. vltra Bart. *in d. l. Gallus.* & ibi per Imol Raph & Paul. & idem Paul. *in l. fin ff. de his quibus vt indign. in 2. colum. & consilio 118. incip. O deatiui.* Frideric. de Senis *in cons. 57. incip. in præsenti consultatione*, vel & istam opinionem tanquam veriorem sequitur Alex. *in d. l. Gallus. § quod si is. prope fin.* vbi hoc dicit etiam procedere in nepote clerici, licet secundum eum secus sit in nepote nato ex filio incestuoso, secundum Bald. *in l si quis. supra de incest. nupt.* Clarus §. *testamentum. quæstione 32.*

¶ In materia vide Decium *cons. 85. ad fin. & consil. 462. num. 15. cum seq.* post Alex *consilio 184 lib. 5.* Afflict. *decis 96.* Crau. *consil. 138* Paleot. *de not. & spur. c. 30 cum seq.* Rip. *in libro respon. in tit. de natur. lib.* Alex. Teut. Bergom. *consil. 162 num. 39. inter cons. diuers. ad cau. vlt. volum. 1.* in materia Dec. *cons. 158. per totum.*

Tit. 28. De testamentaria tutela.

Cuiac. *lib. 7. obser. cap. 6.*

l. Quem. 1.

Tutor illegitimè datus si se immiscuerit, tenetur actione negotiorum gestorum.

l. Etsi à patre. 2.

Vide hic Baldum & Salycetum.

l. si tutores. 3.

Varias ætatis significationes explicat Cuiac. *lib 6. obs. cap. 3.*

l. Mater. 4.

Ad emendationem huius loci vide Cuiacium *in tit. Inst. de tutel.*

l. si pupillorum. 5.

Hanc optimè explicat Salycetus hîc.

l. si tibi. 6.

An tutor teneatur de negligẽtia, notat hîc D. Gothofr.

l. Tutelæ. 7.

Cuiac. *lib. 7. obs. cap. 6.*

l. Tutores. 8. & vlt.

Nota hic tutores Græcis verbis etiam dari posse.

Tit. 29. De confirmando tutore.

l. Testamento. 1.

Tutor inutiliter datus excusatione non indiget.

l. Neque. 2.

An per epistolam tutor dari possit, notat hic D. Goth.

l. si vt proponis. 3.

Confirmatio tutoris, in iudicis de liberatione consistit.

l. Naturalibus. 4. & vlt.

Ad intellectũ huius legis vide *Nou. 89. c. 14.*

Tit. 30. De legitima tutela.

Vide Vlpianum *Tit. 2. & 3.*

l. Ad auunculos. 1.

Ad quos deferantur legitimæ tutelæ optime D. Goth. hîc.

l. Ad agnatos. 2.

Minima capitis diminutio agnatum excludit à tutela.

l. Constitutione. 3.

Mar. Vertran. *de iur. liberorum cap. 31.*

l. Frater. 4.

Cuiac. *lib. 11. obs. cap. 16.*

l. Nemo. 5. & vlt.

Vbi onus tutelæ ibi successionis emolumentum esse debet.

Tit. 31. Qui petãt tutores vel curatores.

Vide *lib. 3. Cod. Theod. Tit. 18.*

l. Admone. 1.

Ad intellectum huius legis, vide hîc Bart.

l. Patroni. 2.

Iunge *l. 19. D. de iure patronat.*

l. In locum. 3.

Concordat *l. 5. D. de tutor. & cur. datis.*

l. si filiis. 4.

Creditor in subsidium petit tutorem pupillo debitoris sui dari.

l. Amita. 5.

Vide *l. vlt. §. 1. ff. de administr. tutor.*

l. Matris. 6.

Cuiac. *lib. 7. obs. cap. 17.*

l. Admone. 7.

Facit hic *l. 7. § 2. D. de minorib.*

l. Cum

l.Cum à matribus.8.

An tutor petatur per procuratorem notat D.Goth.hic.

l.Cum iure.9.

Non imputatur matri ſi tutorem non petierit filio.

l.Nepotibus.10.

Huc facit l.2.§.4.t.

l.Matres.11.& vlt.

Nota hic quod error iuris matrem non excuſat.

Tit.32. Vbi petantur tutores vel curatores.

l Magiſtratus 1.& vnica.

Hæc lex optime explicatur hic à D.Goth. quem vide.

Titul.33. De curatoribus vel tutoribus illuſtrium vel clariſſimarum perſonarũ.

Huc pertinet Nou.32 c.40.*in fine.*

l.illuſtribus.1.

Nota hic clariſſimorũ nomẽ eſſe generale.

l.Generali.2.

Quis ſit huius legis, ſenſus explicat hic D. Gothof.

Tit. 34. Qui dare tutores vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.

Rectè datur hic Titulus, quoniam non omnium iudicum eſt tutores dare.

l.Cum tibi.1.

De lectione huius legis,vide Cuiac.hic.

l.Maritus.2.

De tutela fœminarum,vide Cuiac.*li.7.obſ.* c.31.

l.Luminibus.3.

Curator eſſe non poteſt vtroque oculo orbatus.

l.Militiæ.4.

Paul 1.*ſent.Tit.4.§.vlt.*

*Bald *conſ.45.1.quæſtione,part.3.*

l.Neque à.5.

In quo fallat hæc lex optimẽ declarãt Bar. & Bald.hic.

*Oldr. conſ. 128. quoniã Calder. *con.17.* Alex.*conſ.161.ſuper 1.par.5.*

l.Quod dicis.6.

Vide l 24.§.*de tutor.datis.*

*Alex.*con.*161.Bart *con.*148 Bald.*conſi.*308.

l.in ſeruili.7.

Seruus non poteſt dari à iudice, tutor aut curator.

l.Creditorem.8.

Pro intellectu huius legis,vide D.Got.hic.

Auth.minoris.

Beroius,*q.*49.

l.Si ſororis.9.

Habenti,tutorem legitimum,alius à iudice dari non poteſt. *Oldrad.*conſ.*147. Alex. *con.*161.

l.Curatorem 10.

Cuiac.*lib.17.obſ c.6.*

l.Vniuerſis.11.

Nota hic quod minori datur curator ad lites.

l.curator.12.

De generali & ſpeciali procuratore vide Bartol.

l.Ne magiſtratus.13. & vlt.

Quis tutor dari non poſſit,declarat hic D. Gothofr.

Tit.35. Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt.

Vide Nou.*94.& 118.cap.5.*

l.Tutelam.1.

Regulam huius legis limita vt per Bar.hic.

l.Matres.2.

Beroius,*q.*66 67.& 68.

Dec.*conſ.*16.& 491.Cur.*conſi.*94.Cuman. *con.*93 Bart.*con.*145.

Auth.matri.

Mater quæ vult eſſe tutrix filiis 3. iurare debet.vide Bal.*in iſta Auth.poſt princ.*An autem mater auiæ paternæ præferatur, vide Socin.*in con.*281.

¶Mater & Auia renuncians inter acta nuptiis,& Velleiano,non extantibus teſtamentariis præfertur legitimis &datiuis tutorib⁹, fœminis aliis interdictis. An mulier minor 25.an.poſſit eſſe tutrix&ad quid teneatur volens ſuſcipere tutelam,Bart.*ad l.ſi quis ſub cõdit.D.de teſtam.tut.*Arct.*ad §.actionum. nu.4. Inſtit.de actio.& ad §.præterea.Inſtit.eo.nu.*40. Boer.*deciſio.*124.*n.9.vſque ad fi.* Curt.Sen. *cõſ. 66.col 6.in fi.& ſeq.*Alc.*reg.1.præſumpt.*25.*n* 6.

¶Adde quod talis tutela quæ matri cõpe-

tit, non poteſt ei à patre auferri, vt not. Bald. *conſ.* 208. *teſtator. lib.* 2. licet contrarium videatur velle Bart. *ad l. miles, §. ſexaginta. in fin. D. de adulter.* refert Dec. *ad regu. fœminæ. num.* 18. *D. de reg. iur.* Amplia hunc textum etiam ſi mater excluderetur ſtatuto à ſucceſſione filiorum propter agnatos. Dilect. *cau.* 1. *de tut. & execut. tit.* 7 not. Salyc. hìc, & ad Auth. *ſicut, in fi. C. de legit. tut.* Alex. *conſ* 109. *viſo ſtatuto. lib.* 3. licet in aliis tutelis leg. ſi priuati ſint hæreditate etiam à tutela excludātur, vt not. Bar. *ad l.* 1. *D. de legit. tut. &* Deci. *ad c. ex parte, extr. de appellat.*

*Bart. *conſ.* 229. *cauetur, in fin.* Dec. *conſil.* 16. Bald. *conſ.* 224 *quæritur, parte* 1. Curt. *conſ.* 94. Alex. *conſ.* 161. Bald. *conſ.* 379. Fulgoſ. *conſ.* 211. Cum. 93. Socin. *conſ.* 153 Feder. *conſ* 254. Dec. *conſ.* 188. Corn. *conſ.* 185. *&* 238.

Auth. Sacramentum.

Hic continetur exceptio *l.* 8. *ſupra tit. prox.* * Franc. Curt. *conſi.* 94. Cum. *conſi.* 93. Socin. *conſ.* 20.

Auth. Ad hæc.

*Zabar. *conſ.* 51.

l. ſi pater. 3. & vlt.

Roland. à Valle 1. *conſ.* 13.*Bal. *conſ.* 48. Soc. *conſ.* 181. Bart. *conſ.* 145.

Tit. 36. In quibus cauſis tutorem vel curatorem habenti tutor vel curator dari poteſt.

l. Potuit. 2.

Vlpianus 11. §. 23.*Fulg. *conſ.* 181.

l. Licet tutorem.

*. Roman. *conſi.* 288. *in hac cauſa, &* 454. *iure præſenti.*

l. Cum ob. 5. & vlt.

Paulus 2. *ſent.* 25. §. 8.

Tit. 37. De adminiſtratione tutorum vel curatorum & pecunia pupillari fœneranda vel deponenda.

Auth. Nouiſſime.

Hæc Authentica deſumpta eſt Nou. 72. *c.* 6. *&* 7.* Rom. *conſ.* 139. *propoſita. & conſ.* 28. *viſa facti,* Soc. *conſ.* 2. *ſequ. ord.*

l. Fruſtra. 1.

Curator adulti non tenetur pro tutoribus antecedentibus.*Fulg. *conſi.* 177. *publicato.* Feder. *conſ.* 124. *quidem conſtituit.* Bald *conſilio* 211. *licet, parte* 5.

l. Aduerſus. 2.

Cuiacius *libro* 17. *obſ. cap.* 7.

l. ſumptus. 3.

Vvrmſ. 1. *pract.* 38. *cap.* 11.

l. niſi eam. 4.

Pro intellectu huius legis vide Salyc. hic.

l. Fruſtra. 5.

Molinæus *de vſur. q* 39. *numero* 298.

l. non eſt ignotum. 6.

Vbi glo. in verbo *ſuas.* Gloſſa iſta eſt reputata ſingularis, vt notatur per Abb. *in cap. reprehenſibilis. in* 2. *col. verſi. item dicit gloſſ. de appel.* *Signo. de Homod. *conſi.* 36.

l. Tutelam. 7.

Tutor rem pupilli vendere non debet contra formam teſtatoris.

l. Etſi ſciſſes. 8.

Nota hic, quod ignorans ſe tutorem nullo modo tenetur.

l. ſi curatores. 9.

An propriis bonis curator dotare cogatur vide hic D. Goth.

l. ſi liberti. 10.

Libertus male adminiſtrans remouetur à tutela.

l. ſi bonam. 11.

Vide *l.* 27. *ſupra de epiſcop. audient.*

l. De his. 12.

Regulam hic nota, quod defectus ætatis non ſuppletur numero liberorum.

l. Tutores. 13.

An tutor agens pupilli nomine teneatur cauere de rato Bart. hic.

l. Rationes. 14.

Roland. à Valle 1. *conſ* 49.* Dec. *conſ* 533 *&* 192. *&* 110.

l. Si non. 15.

Vide leges contrarias *in l.* 4. *in fin. D. de tut. & ration.*

l. Non omni. 16.

Vvrmſerus 2. *pract.* 38. *c.* 10. * Bald. *conſ.* 108. *quæritur, parte* 1.

l. De ſucceſſione. 17.

Tutelā non efficit, quominus tutor ſua donare poſſit.

l. Debitoribus. 18.

Periculum nominum ſpectat ad tutorem. *Socin. *conſ.* 2.

l. Tutor

l.Tutor.19.

Nota hic quod tutor dari potest in absẽtia.

l.Pro officio.20.

Si quis non est tutor, si tamen gerit se pro tutore,eius bona an sint obligata? Sed quid de curatore ad litem,an eius bona sint obligata? Vide Bald.*in l.propeandum.§.hac autem.* *§ fin.supr.de iudic.* vbi Bald.tenet,quòd bona procuratoris illius ipsius pupilli ,non sit tacite hypothecata,sicut bona tutorum Sed nunquid ista hypotheca nascatur a tempore suscep.æ tutelæ an verò à tẽpore,ex quo cæpit male administrare , vide Soc.*cõs.6 in 1. col.* Et an tacita hypotheca extendatur,solum respectu bonorum acquisitorum tempore administrationis,vel etiam post administrationem.Vide per Albericum hîc , qui etiam se remittit ad leg.*hus,qu ff.de iure fisci.*

*Rom.*cons.*28.*vis*.Bald.*cons.*45. Cum.*cons.* 58.Fulg.*cons.*178.Socin.*cons.*180.Rmo.*cõs.*377.

¶Bona tutoris & curatoris sunt obligata pupillo.Amplia vt per Dec.*cons.*149 *num.*10. Paris. *cons.*80.*num.*34.*lib.*1. Negus.*in tract.de pignor.& hypot.*2.*par.*4.*membr.n* 6.*cum seq.*

¶Et nũquid tacita hypotheca extendatur ad furta,sicut expressa,vide gloss.& Salycet. *in l.fi.C.qua res pign.oblig.poss.* Et Bald.*in l.3.C. de iure fisci.*

¶Et an bona heredis ipsius tutoris,sint hypothecata,vide per Raph.Cum.*cõs*58.Et nũquid regula istius legis habeat locũ in omnibus publicis administrationibus.Et an etiam administratione priuati officij , vide *constit. reg.si quando,&c.* & ibi Moder. Nea.*char.*282.

l.Pupillorum.21.

Vide l.2.*Cod.Theod.eod.hoc Titulo.*

l.Lex quæ.22.

Tutor cum pupilla non potest alienare aliquam rem immobilem etiam ex necessitate,nisi cum decreto iudicis.An habeat locũ in patre alienante aduenticia filij ex aliqua necessitate. vide Ias.*ad l singularia,nu.*19.*D.si cert.peta.* Rip.*ad l.obligatione,nu.*56.*D.de pig.& hypothec.*Adde quod non habet locum in pecunia,quia dicitur esse de rebus ,quæ seruando seruari non possũt. Doct. *ad l.*1.*§.quæsitum,D.ad Trebel.*Tiraq.*post ll.connub.gloss.*8. *n.*194.Rimi *Inst.quib.alien.lic.vel non,in princ. n.*197.Dec.*ad l.si filiusfam. colum.*2.*in princ. D. si cert.pet.* nisi pecunia sit dedita ad lucrum, vel in emptionem Prædiorum Rom *cõs.*188. *in hac.*Adde ad hunc textum Stepha.Forcat. *in Necyoman. iur.dialog.*39.*nu.*5. Ferand.*lib.*2. *explic.cap.*10.

*Panorm.*cons.*10.*breuiter,parte* 2. Bart.*cons.* 70.Dec.*cons.*403.*quãuis &* *cons.*39.*iuridicam* Bald.*cons.*188.*quæritur part.*1.*&* 373 *considerandũ.part.*2.Fulg.*cons.*211.*pupillo.*Zabar.*cons.*110. *quidam prælatum* Socin.*cons.*154 *visa.*

¶Ad *§.hac verò*,vbi quòd nostra interest habere res,quæ fuerunt maiorum nostrorũ, vide Tiraq. *in tracta. de vtroque retractat.in præfatio.*46.

l.Si tutoris.23.

Iunge hic l.57.D.*de administ.tutor.*

l.Tutores.24.

Nota res immobiles pupillę,ad hoc vt possint alienari,octo necessaria esse quæ enumerãtur in decis.Soci.*cons.*249.Et qualiter debeat interponi decretum ,vide vlt.cautelam Thomæ Ferrar.

*Roman.*cons.*106.Bald.*cons.*514.

¶Et tam in alienatione rei minoris quàm Ecclesiæ,an si fiat cum authoritate & solennitatibus,tamen non in casu licito sit nulla, vel competat in integrũ restitutio. Vide Feli.*in c.qua in Ecclesia.*1.*colum.de constit.*

l.Sancimus.25.

Nota hic quod quæuis pecunia iudicis decreto solui potest.

l.Cum quædam.26.

Cùm iuri renunciatum est, non datur amplius regressus. Adde text. *in l.quæritur , §.si venditori, D.de ædilit.edict.* Lud.*cons.*140.

*Rom. *cons.*87. Oldr.*cõs.*110. Rom.*cõs.*422.

¶Ad illa verba:*Dum enim alij consẽtit ,ipse sua iura perdit.&c.* Et quibus notatur quod consentiens sua iura perdat. Vide Tiraq.*post LL.communibus.gloss.*5 *num.*145.

l.Constitutionem.27.

Iste textus solet allegari pro singulari, quòd curator ad litẽ datur per Iudicem,coram quo lis pendet. Vide per Petr.de Anch. *in c.si annum,de iudiciis in* 6.

Tit.38. De periculo tutorum & curatorum.

Hac de re vide Nou.118.c.5.*in fine.*

l.Et qui notitię.1.

Concordat l.32.§.2.D.*de testam.tut.*

l.Ad eos.2.

Ad intellectum huius legis vide hic Bald. & Salycet.

l.Si res.3.

Tutor cogitur res pupilli tuto loco deponere.

*Bald.*cons.*441.Rom.*cons.*425.

l. Tutoribus. 4.

An tutor teneatur de casu fortuito, notat D. Goth. hic.

l. Si tutor petitus. 5.

Ad hunc textum iunctis notabilibus per glo. & Bart. adde & limita vt per Ias. *ad l. Titius, §. Lucius, num.* 10. *de lib. & posthum. & ad l. is potest, num* 61. *de acquirenda hæreditate*. Bello *consi*. 46. *num*. 17. Alex. *cons*. 36. *col*. 2. *libro* 1. Deci. *cons*. 134. *num*. 3. & cum gl. hic vide Feli. ad *Rubricam, extra de proba. numer*. 2. *vbi plenè*. *Bart. *cons*. 91.

l. Temporis. 6. & vlt.

Tutela finita, finitur periculum administrationis. *Rom. *cons*. 28.

Tit. 39. Quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel conueniri possunt.

l. Iuliana 1.

Finito officio tutor vel curator conuenitur ex administratione.

l. Et si tutores. 2.

Ex mutuo à tutore accepto & in rem pupilli verso quæ detur in pupillum actio D. Goth. hic.

l. Si in rem. 3.

Coniunge l. 2. j. *de curat. fur*.

l. Si hi qui. 4.

Si finito officio tutor perseuerat in administratione ipse obligatur.

l. Per tutorem. 5. & vlt.

Nota hic quod regulariter pupillo per tutorem non quæritur actio.

Tit. 40. Si ex pluribus tutoribus vel curatoribus, omnes vel vnus agere pro minore, vel conueniri possint.

Huc referri potest pars extrema epigraphes *tit. D. de administr. tut*.

l. Ab vno. 1.

An diuidua vel indiuidua sit tutela, declarat hic D. Gothofr.

l. Si diuisum. 2. & vlt.

Cuiacius *libro* 17. *obs. cap*. 87.

Tit. 41. Ne tutor vel curator vectigalia conducat.

Adde *l. vlt. s. qui petat tutor*.

l. competens. 1. & vnic.

Facit hic l. 15. § 1. *ff. de falsis*.

Tit. 42. De tutore vel curatore qui satis non dedit.

L. 1.

*Bart. *cons*. 145. *factum*. Alexan. *cons* 86. *visis, parte* 20.

l. Eum tutorem. 2.

Nota hic inopiæ succurri. *Rom. *cons*. 429.

l. in dubium. 3.

Testamentarij tutores non satisdant.

l. Non omnium. 4.

Datus ex inquisitione an satisdet, vide hic D. Gothofr.

Tit. 43. De suspectis tutoribus & curatoribus.

l. Libertum. 1.

An & quando huic actioni locus sit, vide hic D. Gothofr.

l. curatores. 2.

Periculum curæ neglectæ spectat ad curatores.

l. Præses. 3.

Contumaciter nolens administrare, remouetur vt suspectus.

l. Etiam testamento. 4.

Vide hic §. 4. *Inst. eodem tit*.

l. in postulandis. 5.

Quid suspectum tutorem efficiat, Bal. hic. *Oldr. *cons*. 196.

l. Pietatis. 6.

Suspecti actio an sit publica, v. *l. 1. §. 6. ff. eod*. *Rom. *cons*. 411.

l. Eum quem. 7.

Facit § 4. *Inst. hoc eo. tit*. *Oldr. *cons*. 147. *thema*. Cum. *cons*. 15.

l. Si non suspectum. 8.

Nota hic quod collega tutoris non conuenitur, quandiu durat administratio.

l. suspectos. 9. & vlt.

Coniunge §. 6. *Instit. eod. tit*.

Tit. 44.

Tit. 44. De in litem dando tutore vel curatore.

Hodie curator datur non tutor.

l.si quas.1.

Vide *l.24.ff.de testam.tutel.*

l.An tibi.2.

Quis sit huius legis sensus optimè D. Gothofr.hic.

l.Ad progrediendam.3.

Regula hic, quod curator in litẽ non subiicitur periculo administrationis.

l.Ad litem.4.

Curator in litem sumptus repetit.

l.Siue ex testamento.5. & vlt.

Cuiac.*lib.7.obs.cap* 17.

Tit.45. De eo qui pro tutore negotia gessit.

l.Etiam mulieres.1.

Vide *Nouell.115.cap.1.*

*Franc.Aret.*cons.29.diligenter.* Fulg.*consi.211.pupillo.*Cuman.*cons.87.casus talis.*

l.Non vtiliter.2.& vlt.

Exceptio tutoris illegitimi, opponi potest quacunque parte iudicij.

*Socin.*cons.153 pulchra.*

Tit.46. Si mater indemnitatem promisit.

Paul.2.*sent.Tit.*12.§.2.

Tit.47. Si contra matris voluntatem tutor datus sit.

Hic conuenit *l.21.§.2.D.de tutor.dat.*

l.si contra.1.& vnic.

Fraudis in tutela conuictus notatur.

*Bald.*cons.137.quidam parte* 1.

Tit.48. Vt causæ post pubertatem adsit tutor.

Quę causa dubitandi hic esse potuerit, declarat hic D.Gothof.

l.Tutores.1.& vnica.

Huius legis decidẽdi causa quæ, Bald.hîc.

Titul. 49. Vbi pupilli educari debeant.

Menoch.*de arb.iud.cas.*169.

l.Educatio.1.

Cuiac.*lib.6.obseru.cap.*29.

*Rom.*cons.*353. Bald. *cons.487.pupilla.parte* 5.Franc.Curt *cons.94.præsupponitur.* Fulgos. *cons.* 196. *ad id de quo.*Soc.*cons.193.circa* Bald. *cons.*310.*in primis part.*4. Corn. Petr.*cons.*185. *super parte* 4.

l.Vtrùm nepos.2. & vlt.

Vbi pupillus educetur, est in arbitrio iudicis, de eo tamen, qui ei succedere debet, est iusta suspicio. In materia vide Paris.*consi.*56. *lib.*1. Guid. Pap.q.539.Cagnol.*ad l.hoc colore. ff de inoffic.testam.num.*10. faciunt quæ ad l.1. suprà eod tit.notauimus.

*Petr.de Anch.*consilio* 316.*in causa.*Franc. Cur.*d.cons.*94.

Tit.50. De alimentis pupillo præstandis.

Huc referenda est pars postrema Tituli *vbi pupillus educatur.*

l.Quod plerumque.2.& vlt.

¶ Ista lex singulariter dicit, alimenta pupilli pro modo facultatum taxanda esse, sed si pupillus non habet nisi res mobiles, vide textus *in §. quoniam, vers.si verò, Auth, vt hi qui obligatas se habere per tab. exhibendi res minor.* vnde sumitur. Auth. *nouiss.de administ.tutor.*

*Panorm. *cons.*54. *videtur parte* 1.Bald.*cons.*205.*instrum.parte* 1 Panorm.*cons.46.parte* 1. Bald.*cons.487.pupilla.* Cum *consil.87.casus talis.*Rom.*consi.355.quo ad.*

Tit.51. Arbitrium tutelæ.

¶Nota per istum textum stari iuramento contra tutorem, & non admitti probationem in contrarium: sed quid si iusto errore ductus posuit aliena bona, vide Socin.*consil.*61.*in prin.* & quod non admittatur probatio in contrarium ad istum textum adde Dec. *cons.60.in 1.colum.*

¶ Inuentarij confectio an possit remitti vide per Socin.*decis.in cons.*178.

l.Cum tutelæ.1.

Vide Nouel.48.* Oldr. *cons.1.in caus.*

l.Nomina.2.

Voluntates defuncti dispositiuæ seruãtur non enuntiatiuæ.

*Rom.*cons* 413.*quoad.*Fulg.*cons.25.spectabilis* Rom *cons.235.*Socin.*cons.2.*

l.si curator.3.

Vide Parif.*conf*.80.*n*.18.*libr*.10.& an hodie sublata sit per l.*eas*.§.1. *infra de vsuris*, vide Doctores hîc. *Dec.*conf*.191.*in casu*.Rom. *conf*.413.*quo ad*.

l.Eum qui.4.

Vide Bartolum hîc.

l.Omnes.5.

Solet ad eundem iudicem iri, si plures sunt tutores.

l.Cum interdictæ.6.

Minor potest approbare contractum venditionis inualidum à se vel à tutore factum, & cogere emptorem ei stare & ad reliquum precium agere cõtra administratoré, vt hic, *& in l.Iulianus,§.si quis a colludente. & §.seq. de actio.emp*.adde Matthes.*sing*.155.Tiraquell. latissimé *in tract.le mort saisit.parte 7. declar 1. nu.6*.Socin.*conf*.80 *presens consultatio.vol.4*.

l.Tutores.8.

Cuiac.*lib*.17.*obs.cap*.6.Socin.*conf*.2.

l.Si defunctus 10.

Corras.*lib*.3.*miscel.ca*.5. Lex semper præsumit aliquem lucrari posse,vide Rom.latissimè *consil*.159.*præsertim,nu*.5. Alex.*conf*.78.*lib*.2.*num*.4.*& sequent*.Dec.*consil*.175.*in fin*. Cagnol.latissimè *in fine,add.fin. num*.121.*&* 127. *Cod.de pact* limita vt per Bald. *ad Authen.licentiam.Co.de episcop.& cleric*. Alciat.*regul*.3. *præsumpt*.3.*& libro* 6.*parerg.cap*.14. Abbas *ad. ca*. 1.4.*not.de test*. Roman.*consil*.346.Laurent. Sill.*consil*.86.*num*.6.*lib*.2.

*Rom.*conf*.274 *dicta mater.&* 291. *cum isti* Dec.*consi*.6.*& dilig*. Panorm.*consilio* 36. *circa, par*.2.Bald.*consilio* 449. *ista est parte* 2. Pet.de Anchar.*conf*.149.*plura dubia*.Cum.*conf*.87.*casus talis* Feder.*conf*.57.*videtur mihi*.Guid.Pap. *conf*.104. *præsuppo*. Bald.*conf*.137. *quadam vidua,parte* 5.

l.Tutor.11.

Alciat.2.*præsumpt*.20.*Rom.*consil*.28.

*l.Tutelæ.12.

*Dec.*consil*.110.*verè*.Rom.*conf* 413.*quoad*.

l.Veteris.13.& vlt.

Couar.*lib*.2.*variar.resol*.c.14.Clarus,*§.testamentum.quæst* 68.

*Bart.*conf*.239.*proponitur.&* 46.*viso quodam, in fine.&* 100.*à domino*.Cyn.*consil*.192.*in casu*. Rom.*consil* 102.*super eo.&* 215 *duo sunt*: Pan. *consil*.90.*duo parte* 2.Bald.*consil*. 117. *tutor parte* 1.Cornel.*consilio* 198.*quanquam.parte* 1.Bald. *consil*.80.*principes,parte* 3.Guid.Pap.*consilio* 63. *circa*,Fulg.*consil*.161.*in causa*. Bald.*consilio* 117. *tutor,parte* 2.

*§.Illo.

*Ioan.de Ana.*consil*. 80.*viso*. Alex.*consil*. 86.*parte* 2.Fulg.*consil*.25.*spectabilis*. Cum.*conf*. 88.*cum talis*.Zabar.*consil*.51.*Titius condidit*. cuius opinioni fuit approbata Arresto Curiæ Molin. in mense Septembri 1540. pro quodam tutore testamentario, qui fecerat duntaxat inuentarium manu propria, quia fuit excusatus cum nullus dolus probare contra ipsum:& Guid.Pap.*conf*.91.

Tit.52.De diuidenda tutela & pro qua parte quisquis tutorum conueniatur.

*l.Si post.1.

*Fulgos.*conf*..78.*Titius*.

l.Si diuisio.2.

Nota glos. fin. quod ordo & remissio non habet locum in administratoriis voluntariis vide Socin.*conf* 29.*Fulg *consil*.178.*Titius*.

Tit.53.De in litem iurando.

l.Aduersus.1.

Contra hæredem tutoris iurari in litem potest ob non restituta instrumenta. *Fulg. *consilio* 196.

l.Is qui.2.

Inuitus nemo iurat in litem. *Bart.*consilio* 155.*& consil*.150.

l.Summa.3.

Debitum liquidum à pupillo vel adulto remitti non potest.

l.Alio iure.4.

Quis sit effectus litis contestatæ notat hæc lex.*Fulg.*consilio* 103. Pet. Anch.*consilio* 316. Fulg.*consilio* 25.

l.Licet.5.

* Bart.*conf*.150.*licet cũ prædicto* Fulgos.*conf*. 24.*humanissime &* 82.*factum* Cum. *consil*.50. *statuto*.

Tit.54.De hæredibus tutorem vel curatorum.

Huc refer partem tituli De fideiussoribus.

l.Hæredes.1.

Cuiac.*lib*.13.*obs*.c 39.

l.Hæredes.4.& vlt.

Hæres tutoris tenetur de neglectis à defuncto.

Titul.55.Si tutor vel curator non gesserit.

l.Centum est.

*Aret.*conf*.24.*diligenter*.Fulg.*conf*.211. *pupillo*.Socin.*conf*.2.*sequendo*.

l.Qui se

l.Qui sc.2.& vlt.
Vide l.8.D.*de administr.tutor.*
*Aret. *consi*.29.Fulg.*consi*.178.Titius.

Titul.56. De vsuris pupillaribus.

Briss.*libro 3.select*.c.1.

l.Tutorem.1.

Ad hanc legem Carol Molin.*in tract.de vsur.numer*.57.vbi disputat,an sit hodie sublata dispositio istius textus & q.74.

l.Eius quod.2.

Hotom.1.*de vsur*.7.*Socin.*consi*.2.

l.si pecuniam.3.

Cuiac.*lib*.5.*obs*.c.12.*& lib*.8.c.30.
*Rom.*consi*.139.

l.Pupillus.4.& vlt.

Molinæus *de vsur.q.39.num*.205.206.
*Bald.*consi.37.quidam, parte* 1.

Tit.57.De fideiussoribus tutorum vel curatorum.

l.Eligere.1.

Nota hîc hodie sublatam esse electionem.

l.Non est.2.& vlt.

Quot & quibus modis fideiussor tutoris obligari possit,D.Goth.hic.
*Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib*.11.*coniecturarum*.c.20.

Tit.58. De contrario iudicio tutelæ.

Quod vitricus possit esse tutor priuigni, non tamen apud eum ali.Cotta in verbo *vitricus*.

l.si pro.1.

*Cuiac.*obs.lib*.18. c.1. Antonius Faber.*lib. coniecturarum* c.9.

l.si non.2.

Tutori aduersus contutorē vtilis est actio.
*Roman.*consi.462.quoad & 329.præsens consultatio*.Fulg.*cons*.178. *Titius*.

l.si pater.3.& vlt.

Vitalis *lib.varia &* 1.c.3.
*Curt.*consi*.94.Bald.*consi*.310.

Tit.59. De auctoritate præstanda.

De auctoritate tutorum est Tit.1. *Inst*.21.

l.Neque.1.

Pupillus sine tutore sibi stipulari potest.

l.Neque actiones.2.

Pupillus sine tutore actionem remittere non potest.

l.Eum qui.3.

Quid in infante,qualiter citetur,vide deci. Soc.*consi*.62.Quid in minore,qui sine authoritate iuratorum in tortura confessus est delictum.vide decis.Soc.*cons*.108.

l.Clarum.4.

Bossius,*Tit.si aduersus rem iudicatam*.
*Rom. *cons*.257. Panorm.*cons*. 45. Hypol. *cons*.62.

l.Veterem.5.& vlt.

Habes ex ista lege quòd quilibet tutor habet administrationem insolidum.Quęro,an inter se de administratione possint cōueniri,ita,quòd vnus cōueniat alterū.Textus est notabilis *in l.invēdit.§.si vnus*.D *de bon auth. iud.poss*.Et ita Bar.&ibi textus,quòd vnus solus possit vēdere &locare.Sed nūquid iudex vni soli possit decernere administrationem? Dic.vt per Papiēsem,*in tit.quo agit ad reddēd. rationē tutel.in vers.in suo vltimo testamēto,prope fi.* Et si pupillus habet plures tutores,possit vnus solus agere,vel conueniri.Vide tex. Et ibi Salyc.*in l.1.C.si ex pluribus tut*.Et quid si sint plures tutores,an administratione durāte,vnus possit agere cōtra aliū?Vide textū *in l.1.prope fi*.Et ibi Castr.D.*de procurat*.Quid si procuratore,tutore,&executore testamenti,vide Deci.*consi*.91.

Tit.60. Quando tutores vel curatores esse desinant.

Quibus modis tutela finiatur,vide *Tit*.22. *Inst.lib*.1.

l.si curatores.1.

Gail.2.pract 96.
*Panorm.*consi.91.quoad.1.parte 1.in fine*.

l.Tutoris.2.

Quot & quibus modis tutela finiatur. Glos.hic.
*Panorm.*cons.91.quoad.1.parte* 1.

l.indecoram.3 & vlt.

Quod citiùs fœminæ quàm masculi pubescant,vide Tiraq.*in LL.commu.1.partis.gloss.p. num*.57. Inspectionem corporum indecorā esse in fœminis,& quando permittatur,vide eundem Tiraquell *in d.tract.4.parte per gloss. numero 23.cum praced.& sequen & 28*.Ad primum dict.vide eundem Tiraquell.*in d.tract. 6.parte, num.38.gloss.p*.vide Glossam *in c.exhibita.19,extra de iudic*.

Titul.61. De actore à tutore, seu curatore dando.

l.Si sui.

Vide §.*vlt.Insti .de curator.*
*Falg.*conf.*182.*Titius fecit.*

Titul. 62. De excusationibus tutorum & curatorum & de temporibus earum.

l.Falsa.1.

Cuiac.*lib.*13.*obs.cap.*3.

l.Si curatores.2.

Curator generaliter datus, intelligitur etiam datus ad bona extra prouinciam sita.
*Old.*conf.*59.*vertitur* Rom. *conf.*39.*in proposita.*

l.Excusationis.3.

Iunge hic *l.*27.*§ de admin.tu or.*

l.Libertos.5.

Paul.2.*sent.Tit.*29.§.11.

l.Quinquaginta.6.

An tempus se excusandi à tutela currat ignoranti, vide hic D.Goth.

l.Neque.7.

Concordat Nou.72.*c.*1.*&* 2.

l.coloni.8.

Pro intellectu huius legis vide Bald.hic.

l.Frater.9.

De cæco vide *l.*40.D.*eod.*

l.Exactores.10.

Facit §.1.*Inst.eod.Tit.*

l.Testamento.11.

Tutor testamentarius tenetur bona administrare, etiam quæ sunt extra prouinciam.
*Alex.*conf.*161.*super* 1.*parte* 5.

l.Voluntariæ.12.

De voluntaria Tutela vide hic Glossam.
*Panorm.*conf.*61.Rom.*conf.*252.Oldr.*conf.* 101.

l.Ne senatorum.13.

Vurmf.1.*pract* 366.*obser.*6.

l.seueriter.14.

Grammat *decis.*3.

l.Quanquam.15.

Vide *l.*20.D.*de administ.tutor.*

l.Licet.17.

Vbi eadem æquitas ibi ius idem esse debet.

l.Tutores.18.

Cuiac.*ad l.*4.D.*hoc Titulo.*

l.inusitatam 19.

Excusatur nemo ideo à Tutela, quod matri futuri pupilli pecuniam crediderit.

l.curator.20.

Paul.2 *sent* 27.§.*&* *vlt.*

l.si tutor.22.

Tutelæ periculum non spectat ad eum, cuius excusatio fuit adprobata.

l.Humanitas.23.

Alciat.1.*præsump.*23.

l.Excusationem.24.

Alciat.1.*præsump.* 27.

l.Viros.25.& vlt.

An silentiarij excusentur à tutela, notat *Nou.*53.

Tit.63. Si tutor vel curator falsis allegationibus excusatus sit.

Vide §.*vlt.Inst.eod.*

l.si absentibus.1.

Iniustè iudicis decreto excusatus, an & quo modo teneatur D.Goth.hic.

l.Tutores.2.

Vurmf.1.*pract.*37.*obs.*7.

l.si vt proponis.3.& vlt.

Vide *l* 4.D.*decret.ab ord.fac.*

Tit.64. Si tutor vel curator reipublicæ causa aberit.

l.Certum.2.& vlt.

De absentibus Reipublicæ causa loquitur hæc lex, qua de re vide *l.*10.D.*excus.tut.*

Titul.65. De excusationibus veteranorum.

Qui dicantur veterani, vide l.8.§.6.D.*de excus.tuto.*

l.Qui causaria.1.

Vide

Vide Titulum D. *de veteranis, seu priuilegiis veteranorum.*

Tit. 66. Qui numero liberorum se excusant.

Qui ad tutelam. 1.

Vide §. 1. *Inst. eodem hoc tit.*

Tit. 67. Qui morbo.

l. Luminibus. 1. & vnica.

Vide §. 7. *Inst. de excusat. tutor.*

Tit. 68. Qui ętate.

l. Pater. 1. & vnica.

Nota hic quod anni 70. excusant à muneribus ciuilibus.

Tit. 69. Qui numero tutelarũ.

l. Si tres. 1. & vni.

Nota hîc quod quælibet tutela non est onus.

Tit. 70. De curatore furiosi, vel prodigi.

Vlpianus *tit. 12. §. 2. & 3.*

l. Curatores. 1.

Vide Caium 1. *Inst. vlt.*

*Roman *cons. 585. in casu.* Alex. *cons. 86. visis, parte 2.* Dec. *cons. 274. viso.*

l. Orationis. 2.

Vvrmſ. *act. 1. præst. 38. obs. 5.*

*Dec. *cons. 86. viso.* Franc. Curt. *cons. 151. habita diligent.* Alex. *cons. 54. ad quæsita, parte 1.*

l. si pater. 3.

Vide *Nou. 115. cap. 12.*

l. Cum repudiante. 4.

Seneca *3 controuers.*

l. Cum aliis. 6.

*Bald. *cons. 391. quidam.* Pet. de Anch. *cons. 5. pro parte.* Alexan. *cons. 86. visis, parte 2.* Zabarel. *cons. 56. in elucidatione.*

l. Cum furiosus. 7. & vlt.

Hunc textum dum vult quod non possit dari curator filiæfamilias. Limita, quando datur personæ, secus si ad litem seu ad res, vt per Alexand. *in consilio 59. volum. 2.* Et Bart. *in finali, §. sin autem. infra de bon. author. iudic. poss.*

§. sin autem.

*Dec. *consil. 250. antiqua.* Fulg. *cons. 80. quidam fer.* Bart. *cons. 144. index communis.*

§. Tali.

* Panorm. *cons. 86. in quæst. part. 1.* Dec. *consilio 86. viso puncto.*

¶ In eadem Lege, *in vers. quis enim, &c* Nota quòd nullus amor vincit paternum. Adde *l. isti quidem. in si quod metus causa, l. liberorum, in fin.* Et ibi gloss. *de verb. sign.*

¶ Nullus amor vincit paternum, Gloss. *in l. testamento, §. quacunque, D. de testamento.* Corn. *cons. 207. 3. vol. 1. l. fin. l. isti quidem, §. quod si, D. quod met. causa*, Gl. *in l. quidem cùm sit, D. de hared. inst.* Iafred. Bald *decis. 209.* Afflict. *dec. 308. num. 15.* Balb. *cons. 143. super quæstione vertente, col. 2 lib. 2.* Crauet *cons. 1. nu. 1.* Tiraquel. infert post *ll. commu. glo. 5. num. 33.* Bello. *lib. 4 sup. c. 2.* Vvalter *lib. 2. miscel. c. 24.*

Tit. 71. De prædiis, & aliis rebus sine decreto minorum non alienandis, vel obligandis.

Cuiacius *libro 7. obs. cap. 23.*

l. Venditio. 1.

Vide *l. 13. in fine principij*, D. *de minorib.*

l. Non est. 2.

Quoties venditio ipso iure est nulla, restitutio minori non est necessaria.

l. Non solum. 4.

De ratione istius textus, vide apud Tiraq. *post ll. commu. gl. 5. num. 216. q. 22.*

l. Etsi præses. 5.

Cuiacius *libro 7. obs. cap. 23.*

l. Minorum. 6.

Vbi gloss. in verbo *libello, &c.* Nota, quod tutor non potest constituere procuratorem ad interpretationem decreti super alienatione rei minorum. Item excusatio tutelæ non potest allegari per procuratorem, quod bene nota quòd de ista glossa meminit Ias. *in l. mandat. C. de off. eius.* Et Hal. *in l. 1. §. per procuratorem, de acquir. poss.*

Vide Alciat. *præsump. 10. reg. 3. num. 3.* vbi per hunc textum ait, extrinsecam solennitatem non præsumi, nisi de causa constet.

l. si ad resoluendam. 7.

Nota, quòd solennitas, quæ requiritur in contractu, requiritur & in distractu, Tiraqu. *in ll. commun. gl. 5. num. 11. & seq.*

l.Prædia.8.

Cuiacius *d cap.23.*

l.Et si is.9.

Menochius *de arbit.iudic.lib.2.cas.171.*

l.Prædiorum.10.

Gilbertus Regius *lib.2.enantioph.cap.6.*

l.Ob æs.12.

Alciatus *lib.4.dispunct.cap.5* Menochius *de arb.iudi.d.cas 1 1.libro 2.cent.* Bartolus *ad l. si constante in 9.q.partis primæ,ad fin.D.solut. matrim.*

Quod valeat argumentum de alimentis ad dotem,vide Viui.*lib.1.comm.opin 26.opin.*

Dictio *tantum*,extenditur ad casum similem,& de aliis dictionibus,vide Alexand.*in l.1. de bon p ss. ra tab.*Et ibi Ias.vbi plenè de dictionibus taxatiuis, vbi Iason extendit etiam,quid in pœnalibus,Sed hoc an procedat,vide Decium *cons.vlt.in pen.col.* Et Ias.*in l.1. D.si quis ius dic non obtemp* Et concordantias ad illam gloss.quòd dictio *tantum* exclusiua,vide Decium *cons* 86.

¶Expressio vnius causæ nō excludit,quandoquidē fit in aliis similibus vel maioribus. Adde per Felinum cōp'ura, *in c.pastoralis,1. col.extra de rescrip.*Han.de Can.*ad Rub.D.sol. matr.nu.*230.vide etiam quæ cumulat Ias.*ad l.1.D.de off.eius.*

l.Vtere.14.

Immobilia pro alio debito nō possunt insolutum dari sine decreto.

l.Si minor.15.

Quomodo differat prædium rusticum ab vrbano,D.Gothof.hic.

l.inter omnes.17.

Collige practicabilem regulam, & valde vtilem,*in d.l.inter,& in l pupillorū,D.de rebus eorum.*Sed vide 4.fallētias Soc.*in reg.*409.*In cap.pupill.*adde quod secus est in eo cui bonis interdictū est, quia nec potest prouocari ad diuisionem textus *in l.si castrensi,in fi princip.* & ibi Alber.*D.de cast pec.*

Titul. 72. Quando decreto opus non est.

l.illud requirendum.2.

Vide hic Salycet.

l.Prædium.3.

Sarmientus *lib.3.select.cap.3.*

l.Et sine.4.& vlt.

Hæc est pars *l.22.in fin.supra de administrat. tut.*

Tit.73.si quis ignorans rem minoris esse,sine decreto comparauerit.

l.si ea.1.

Nota hic quod officium morte finitur.

l.si contra.2.

Molinæus *ad consuetud.Parisiens.titul.* 22.§. *num.*54.

Tit.74.si maior factus,alienationem factam sine decreto ratam habuerit.

l.Cum proponas.1.

Forcatulus *Necyomant.dialog.*100. Ias.*ad l. procurator,ad fin.*D.*de condict.indeb.*Paris.*cons.* 49.*num.*9.38.& 47.*lib* 1.

l.Si sine.2.

Vbi glos.in verbo *si non reputat.* Dicit hanc glossam mirabilem Bald. hic, & an ille qui non potest vsucapere, possit lucrari fructus, vide *in l.bona fides,D.de acquir.rer.dom.*

l.si quando.3.

Ad istius legis intelligentiam de minore qui per quiquennium tacuit, vide Cornel. *cons.*207 *3.colum.*5.vide Iasonem *in l.si procurator,in fin. D.de cond.& demonst.* vide Paris. *cons.*43.& 38.

titul.75. De magistratibus conueniendis.

Quod non sit hic Titulus apud Gallos vsitatus,vide Bugnon.*in legibus abrogatis.*

l.Si magistratus.1.

An iudex indemnitatem sibi possit stipulari,D.Gothof.hic.

l.Hæredes.2.

Cuiac.*lib.11.obs.c.39.*

l.si tu.&.3.

Quid collega,vide *l.173.D.de verb.signif.*

l.Cum sit.6.& vlt.

Cuiac.*lib.16.obs.c.14.*

CODICIS LIBER sextus.

IN hunc librum scripsit Corneus.

Tit. 1. De seruis fugitiuis, & libertis mancipiisque ciuitatum artificibus, & ad diuersa opera deputatis, & ad rem priuatam vel dominicam pertinentibus.

Nota hic fugitiuum passim condemnato comparari.

l. Seruum. 1.

Puluæus *ad l. Atiniam*, Forcatulus *Auiary*, c. 11 Ræu. *Tribu. pag.* 12. Cuiac. *l. b.* 17. *obs. cap.* 10. Bald. *cons.* 250. *parte* 1.

l. si fugitiui. 3.

Qua parte quis peccauit, eadẽ mulctatur.

Auth. sed nouo.

Fulg. *cons* 157. *supposito.*

l. Quicumque. 4.

Bald *cons.* 250. *in q. parte* 1. *&* 144. *præsupposito, parte* 1.

l. Mancipia. 5.

Ad glos. in vers. *Aduocatio.* vide Felin. *ad c. nonnulli, num.* 34 *vers. ampl. de rescriptis*, Dec. *cons.* 465. *num.* 8. *& cons.* 540. *nu.* 2 *&* 511. *nu.* 4. 201, *& nu.* 2. *&* 259. *nu.* 6. *&* 251. *num.* 6.

l. Cùm seruum. 6.

Bart. *cons* 81. *Marti.*

l. si quis seruum. 7.

Notatur hic pœna seruum fiscalem occultantis.

l. si qui publicorum. 8. & vlt.

Vide titulum *de Fabricensibus.*

Tit. 2. De furtis & seruo corrupto.

l. si pecunia. 1.

Contraria repugnantia allegans repellitur. Adde *cap. sollicitudinem, de appellat.* Ad istam l. vide Alex. *in §. nil commune, num.* 44. *de acquir. poss.* Dec. *cons.* 248. *visa.* Bald. *cons.* 394. *super* 1. *parte* 4.

l. in ciuilem. 2.

Vide Cæpol. *caut* 10. & Hyppol. *singu.* 392. Limita multum notabiliter non procedere, quando emitur res à latrunculatoribus. Nam isto casu emens consequitur pretium, textus est singularis, & à nemine scribentium ponderatus, *in l mulier, de captiuis, & postli reuers.* Item limita, vt per Socin. *reg.* 535. Adde textum *in cap. sollicitudinem, in fi de appellat.* Clarum § *furtum, num.* 26.

¶ Emens rem furtiuam, tenetur domino restituere nullo recepto precio, Cæpol. *caut.* 10. plene per Alciat. *reg.* 3. *præsump.* 19. *numero* 7. in materia Mars. *sing.* 13. *volo* Paul. de Castr. *sing.* 9. Socin. *regu.* 439. & vide quæ habes, *ad l. seruus cuiusdam, D. de condict. indeb.* limita non habere locum si illud pretium fuisset conuersum in vtilitatem domini, per textum *in l. emptor, D. de rei vind.* Quid si emens res furtiuas illas pro eodem pretio vendiderit, an ad pretium conueniri possit, sicut ad rem conueniri potuisset, si eam possideret. Socin. *ad reg.* 439. *in* 3. *lim.*

¶ Ad materiam huius tituli, vide Bald. *in cõ.* 473 *viso themate, col.* 4. Et Chass. *in consuet. sua Burg. folio* 41. *nu* 16. *&* 17. *cum seq. & aliqua fol:* 49. *nu.* 4. Bald. *in consi.* 247. *Ad euidentiam*, &c. *vol.* 5. vbi singulariter loquitur more suo. Et adde Bald. *consi.* 361. *incip quidam dixit falsarius proditor*, &c. *vol.* 4. vbi de eo, qui dixit plura conuitia vnico sermone, an sint plura Et *cons.* 48. *vol.* 3. *incip. super vnitate.* Alex. *in con.* 110 *nu.* 6 *vol.* 4. vbi multa notanda ad materiam. Et vide Cottam in verbo *geminato.* Et Math. *in constit. ad legitimam ponderat. col.* 1. Et Barbat. *in cons.* 47. *num.* 21. *vol* 1. Et vide Math. *in constit. cum vniuersis*, &c. *notab.* 10. Et vide quæ scripsi *in Rub. D. eo.* vbi plenè. Et vide Petr. de Frent. ad materiam huius tituli, in compendio huius Iuris Canonici *in tit. de homicid. folio* 114. *vbi multa not.*

¶ Ad materiam huius Legis, vide Cæpol *Tholos.* 151. Et omninò vide etiam Glossatorem ibi, quia multa pulchra. Et ad materiã, vide Math. *in §. quicunque solidos. de pace ten. & eius viol. & in tit. de pac. iur. firmand. versi.* 3. *notab. per totum, folio* 133 Ias. *in consi.* 42. *vol* 1. *nu.* 3 Et Hyppol. *consi.* 83 *nu.* 31. is qui domum ingressus est, licet non furtum commiserit, pœna capitali punitur. Et Pet. de Rauen. *in tit. de locat. folio* 176. *col. fi.* Et dicit Bald. *in fi. C. de qu.* Sed quando res furto subrepta inuenitur penes vnum, talis inuentio facit contra eum iudicium ad torturam, nisi ostenderit, à quo rem habuerit. Et vide Mars. *in l. quæ falsa, in* 13. *col. D. de falsis.*

¶ Et limitatur hæc Lex, in quantum dicit, quòd solitus à furibus emere, pro suspecto habetur per Salycet. *in l.* 2. *pen. col.* 1. *de quæst.* vbi dicit, quòd si homo est bonæ conditionis & famæ, tollitur ab eo suspicio furti, si apud eũ res furtiua inuenitur. Vide Dec. *in l. qui accusare,* 2. *colum. vers. hæc tamen limitat,* ff. *de edend.*

Hanc limitationem refert & sequitur Marſ. *in l* 1. §. *ad quæ in* 4. *col. D. de quæstionibus.*

¶ Si per feneſtram reperiatur furtum factum appoſita ſcala, & dicatur, quod illa ſcala in domo alicuius viſa fuit, an ſit præſumptio contra eum ad torturam. Vide Pariſ. de Put. *in ſuo tract. de Syndicat. in verbo aufertur.* Card. *in conſ.* 114. *num.* 22.

¶ Et quæ ſint indicia contra furem, vide ad ſaturitatem Bart. *in l. fin. de quæſtionibus.* Et an quis teneatur furem indicare, vltra Bart. hic. Vide Rom. *ſing.* 78. 52.

Item adde d l. inciuilem, quòd procedit, quando ſcienter res furtiuæ emuntur. De quo vide Matheſ *in c* 1 §. *recept. not.* 1. *alias*, 18. *de pac. iur. fir.* Et vide Hypp. *in ſua Practica criminal.* 1, *in* §. *diligenter, num.* 9. *&* 10. Et idē Hyp. *in repetit. Rubrica, de donat. inter vir. & vxor. nu.* 6. *colum.* 2.

l. Si nondum. 3.

Vbi deſtinatio non habetur pro re perfecta, vide Tiraq. *in D. communi, gloſſ.* 2. *num.* 30. *Alibi.*

l. Ciuile eſt. 5.

Bellouiſ. 3. *pract. cap.* 5.

l. ſi is cui. 7.

De iſto textu & eius intellectu, vide Chaſ. *in conſu. Burg. fol.* 42. *col.* 4. *num.* 9. Ad intellectū iſtius legis, vide per Iaſ. *in l. eius, qui. verſ. ſi quis verò.*

l. Etiam furti. 8.

Tributorum iniquus exactor tenetur furti.

l. Subtracto. 9.

Rei furtiuæ vel vi poſſeſſæ periculum ad quem pertineat, D. Goth. hic.

l. ſi abducta. 10.

Cuiacius *libro* 10 *obſ. cap.* 11.

l. De his. 11.

Hæreditati iacenti non dicitur furtum fieri, priuſquam hæres ſit.

l. Poſt deciſionem. 13.

Pilæus *d. libro ad legem Attiniam:*

l. Eos qui. 14.

Rol. à Valle *conſ.* 46. Adde quod ſurripiens rem furtiuam tenetur tanquam præſtans opem. Bartol. in q. *Furtum, D. eodem.* Receptor rerum ſubtractarum punitur pœna furti. Ita Marſ. *in l.* 15. *qui cum telo, infra ad legem Cornel. de ſicar.* Nota ad hunc textum ad hoc, quod recipientes in cuſtodiam ſcientes res furtiuas pœna furti tenentur, & Bald. hic. Et adde quod recipiens in pignus res furtiuas furti tenetur ſecundum Baldum hic: & receptatores ſeu receptantes furta, tanquam latrones puniuntur, Baldus *in l.* 1. *de crimine peculat. & in l. crimen, C. ad l. Iuliam de vi pub.* & de materia huius legis, vide Hypp. *conſ.* 29. *& conſ.* 30. *&* 47. Bald. *in conſ.* 48. *vol.* 3. *& conſ.* 410. *in cauſam, vol.* 2.

l. Furti. 15.

Peckius *de ſacroſ. eccle. repar. c.* 4.

l. Quamuis. 17.

Cuiac. *lib.* 2. *obſ.* c. 18.

Auth. Nauigia. 19.

Noua conſtitutio Friderici. Pirata dicitur quilibet, qui in mari vel fluminibus deprędatur, ita ſcribentes in iſtam conſtitutionem & tales ſunt excommunicati, papali excommunicatione per proceſſum curiæ, cū omnibus receptatoribus certum, & pręſtantibus eis auxilium, conſilium & fauorem. Ita Io. And. *in c. excommunicati, de raptor.* Ad iſtam conſtitutionem, quæro de portantibus arma & alias res Sarracenorum, talia bona confiſcantur, & deferentes perpetuò excommunicantur, textus *in c. ad liberandum,* Soc. *conſi.* 262. *in cauſ.*

l. Si quis. 20.

Nota textum ſecund. Caſtrenſ. *con.* 277. *vol.* 2. per quem ibi determinat, quòd maritus vxori ſuæ poteſt coniungere, ſi de pudicitia appellabitur, & fingere ſe præbere aurem, & dare ſibi tempus & horas, vt poſſit illum interficere, & ex hoc nullam culpam incurrit, Bart. *conſilio* 159. *viſa,* Rom. *conſi.* 221. *ſuper iſto,* Bart. *conſilio* 2. *Domino,* Alex. *conſilio* 124. *viſa, parte* 4 Bald. *conſilio* 106. *parte* 1.

l. Apud antiquos. 21.

Nota hic regulam antiquæ prudentiæ.

l. Manifeſtiſſimi. 22.

Vitalis *lib.* 2. *variar. lect.* c. 17. Cuiacius *libro* 2. *obſ* c. 37. Bart. *conſ.* 73. Pet. de Ancha. *conſilio* 408 Iaſ. *conſilio* 53. Fulgoſ. *conſ.* 27.

Tit. 3. De operis libertorum.

l. Si tempore. 1.

Operæ tempore manumiſſionis impoſitæ ſunt præſtandæ.

l. Manumiſſionis. 2.

Nota hic quod erronea promiſſio operarum non valet.

l. Qui nummis. 3.

An operarum indebita præſtatio condicatur, D. Gothof. hic.

l. Si quam.

l. Si quam tibi. 4.

An rustici & vasalli possint obligari, in præiudicium suæ libertatis, Bald. hic.

l. Mater tua. 5.

An pro præteritis operis mercedem accipere liceat, vide *l. 13. D. eod.*

l. Nec patronis. 6.

Marcus Vertranius *de iure libero. cap. 11.*

l. Libertæ tuæ. 8.

Cumanus *cons. 1. nobilis.*

l. Titius. 9.

Alciatus *lib. 6. parerg. c. 9.*

l. Liberti. 10.

Liberti operas non debent extraneis patroni heredibus.

l. Qui manumittuntur. 12.

Cuiac. *lib. 14. obs. c. 27.*

l. In redhibitione. 13. & vlt.

Bald. *cons. 250. in quæstio. parte prima.*

TIT. 4. De bonis libertorum & iure patronatus.

l. Multum. 1.

Iuris patronatus an quæ præcipua capita sint, notat D. Gothof. hic.

l. Si liberti. 2.

Nota hic quod dissimulans pro consentiente habetur.

l. si quis patronorum 3.

Nota textum secundum Oldrad. quòd qui remittit Ius patronatus, nô videtur remittere ius honoris & reuerêtiæ. Idê voluit Ang. *in l. sed si hoc, §. 1. de in ius voc.* vbi per hunc textum determinat, quod si Episcopus eximat aliquem à sua iurisdictione, non tamen propter hoc eximi ab honore reuerêtiali. Et Rector potest impetrare Iudicis officiũ, vel agere possessorio contra Studiosos non exhibentes sibi honorem reuerentialem, de quo per Barbatium, *in c. canô. de probat. n.* 8. Et Ias. *in l. sicut, qui de re iud. nu.* 7. vbi monasterium exemptum ab Episcopo, non videtur exemptum à iure reuerentiali. Et ideo personaliter tenetur ire obuiam Episcopo.

l. si quis. 4. & vlt.

Cuiac. *lib. 20. obs. c. 34.*

TIT. 5. si in fraudem patroni à libertis alienatio facta sit.

l. si in fraudem. 1.

Alienata in fraudem patroni reuocantur vsque ad legitimam.

l. Defuncto. 2. & vlt.

Bart. *cons. 65 factum,* Bal. *cons. 215. proponitur, parte 2.*

TIT. 6. De obsequiis patrono præstandis.

l. Libertæ. 2.

Vide *l. 11. in fin. ff. de oper. libert.*

l. Etiam qui. 3.

Nota hic pactum sumi pro canone, *vt Nouell. 120.*

l. si manumissori. 4.

An libertus patronum in ius vocet sine venia, D. Gothof. hic.

l. etiam l[illegible]is. 5.

Pro intellectu huius legis, vide *Nouell. 78. cap. 2.*

l. Libertos. 6.

Ad quid extendatur hæc lex, vide Baldum hic.

l. Neque libertis. 7.

Liberti debent reuerentiam priuignis patroni.

l. Neque patronæ. 8. & vlt.

Vide *l. 7. in fi. D. de oper. liber.*

TIT. 7. De libertis, & eorum liberis.

Est idem tit. *in C. Theod. lib. 4. tit. 16.*

l. Non est. 1.

De actione ingrati, vide *Nou. 78. c. 2.*

l. si manumissus. 2.

Ad istum textum, vide Alciat. *li. dispunct. 3. cap. 14.* Cepol. *cons. 58. casus.*

l. Liberti. 3.

Vide Cuiac. *ad d. Nou. 78.*

l. Libertinæ. 4. & vlt.

Papo 10. *arrest. 8. nu. vlt.*

TIT. 8. De iure aureorum anulorum, & de natalibus restituendis.

l. Natales. 1.

Vide hic Paponis tractatum *de Notabilitate,*

l. Aureorum. 2. & vlt.

Mercerius *lib.* 1. *opinio.* c. 8.

Tit. 9. Qui admitti ad bonorum possessionem possunt & intra quod tempus.

Ad aliquot istius Tituli leges scripserunt Alciat. Cagnolus & Camillus, Plautius & ad Rubricam l. 1. 4. & 9. Hippol. Riminal. Bulgarinus Bulgarini.

l. Bonorum. 1.

Vvaltherus *lib.* 1. *miscel.* c. 24. *&* *lib.* 2. c. 38. Bellon. *lib.* 3. *supput.* c. 1. Bar. *consi.* 129. Cuman. *consi.* 161.

l. Si bonorum. 2.

Vlp. 22. §. 27.

l. Emancipata. 4.

Vide Guilhel. *in repet.* c. *Raynutius, de testamentis, fol.* 405. *col.* 1. *&* 2. Et per Ias. *eund. folio* 392. vbi qui dicătur filij sui, & quare. Et vide Crat. *in* l. *frater à fratre. colum.* 3. *de cond. indeb.* Vbi habes limitationem quod hæreditas nō adita non transmittitur. De materia huius transmissionis, vide Guilh. Benedict. *fol.* 400. *col.* 3. *num.* 101. Et Bald. *in* l. *antiquioribus. nu.* 8. *de iur. delib.* Bell. *d. lib.* 3. c. 9.

l. Quandiu. 5.

De facti ignorantia, vide l. 8. §. *de bonor. poss.*

l. Iuris ignor. 6.

Ad ornatum istius legis, vide multa, quæ ponit Ripa. *in tract. de peste, fol.* 19. *nu.* 101. *cum seq. in impressione magna* Dec. *cōsi.* 402. *in causa.*

l. Bonorum. 7.

Dec. *consi.* 72. *viso.*

l. Quicunque. 8.

Rustico ignoranti Ius succurrit, Socin. *reg.* 432. *&* 433. *incip. rusticus.* Thomas Ferrar. *caut.* 17. Et dicit Bald. *in* l. 1. *supra de edendo*, quod refert. Barb. *in* c. *super literas.* 7. *coll. ex. de rescr.* quòd rusticus non comparens in iudicio, id factum videtur & præsumitur ex simplicitate, & non ex contumacia, Cuiac. *libro* 17. *obs.* c. 19.

l. Verborum. 9. & vlt.

Alci. *lib.* 2. *parad.* c. 13. Bellon. *lib.* 4. *supp.* c. 1. *&* 3. Cuiac. *d.* c. 19. Oldra. *consil.* 137. Bart. *consi.* 237.

Tit. 10. Quando non petentium partes petentibus accrescant.

Cuiac. *lib.* 17. c. 19.

l. Quotiens. 1. & vnica.

Ad hanc legem exstant commentaria Cagnoli. Hipp. Riminaldi & Guterij. vide Alc. *lib.* 4 *parad.* c. 8. Rom. *consi.* 315 *&* 19. Dec. *consi.* 263. Panor. *consi.* 13. *parte* 2.

Tit. 11. De bonorum possessione secundum tabulas.

Ad Rubricam cum legibus scripsit Alciat.

l. Pendente. 1.

Vtilis bonorum possessio datur nuncupatiuis hæredibus.

l. Bonorum. 2. & vlt.

Oldra. *consi.* 297. Fulg. *consi* 56. Bal. *consi.* 175. Dec. *consi.* 105.

Tit. 12. De bonorum possessione contra tabulas quam prætor liberis pollicetur.

l. Liberi. 1.

Ias. *consi.* 133. *parte* 1.

l. Posthumo. 2. & vlt.

Hanc ex professo explicuit Alciatus, quem vide præterea *lib.* 4. *parad.* c. 10. Hipp. Riminald. *ex profess.* vide Clar. §. *testamentū*, *qu.* 43. Bald. *consi.* 12. Decius *consi.* 105.

Tit. 13. De bonorum possessione contra tabulas liberti, quæ patronis liberísque eorum datur.

l. Patronus. 2. & vlt.

De suscriptione huius legis, vide hic D. Gothofredum.

Tit. 14. Vnde liberi.

Ad Rubricam Alciat. scripsit.

l. Qui se patris. 3. & vlt.

In glos. in verb. *negat, in princ. vers. ponat*, ad textum melius facientem *in* §. *emancipati, Inst. de hæred. quæ ab intest. defer.*

¶Hanc Cagnolus & Riminaldus interpretantur, vide Vacon. *lib.* 3. *declar.* 49. Cuiac. *lib.* 4. *obs.* c. 6.

l. Scripto. 7.

Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro. *lib.* 10. *coniecturarum* c. 12.

Tit.

Tit.15. Vnde legitimi & vnde cognati.

l.Consobrinorum.1.

Nota hic quod consobrinis datur bonorum possessio.

l.Cum propiorem.2.

Cui detur bonorum possessio D.Goth.hic.

l.Non hoc.4.

Oldr.*cons.*128.Ias.*cons.*3.Bald.*cons.*12.

l.Certum quidem.5.

Vbi glossa in verbo *non vrgentur, in 3.not.ad quam plurimos casus*,in quibus bonorum possessio secundum tabulas est vtilis & necessaria,qui ponuntur per Aug. I*nstit. de exhared. lib.in 1.respons.*

Tit.16. De successorio edicto.

Rubricam Alciatus exposuit.

l.Si mater.1.

Ferran.*lib.2.explic.cap.*11.

l.Si auiæ.2.& vlt.

Fulg.*cons*.36.Bald.*cons.*132.*parte* 2.

Tit. 17. De Carboniano edicto.

l.Carbonianum.2.& vlt.

De lectione & emendatione huius loci, vide hic D.Gothof.

¶In gloss. vlt.licet fructus iudicis authoritate percepti non sunt restituendi vt hic, dic tamen hoc verum,quotiescunque iudicis authoritas cum ordine concessa fuerit , alias secus.

Tit.18.Vnde vir & vxor.

An hæc Rubrica extendatur ad sponsum & sponsam,vide Sig. de Homod.*consi.*44. & late Tiraq.*in ll.comm.gl.*2.*num.*19.

l.Maritus.1.& vnica.

Petr.de Anch.*consi.*95.Cum.*consi.*89.

Auth.Preterea.

Pater præmittens , & pro filia, si postea ei leget,videtur legare animo compensandi dotem promissam.d.Auth.*in fin.*& hic per Scribentes *& in l.si quis, §.cum pater,de leg.*1. vide tamen fallentias aliquot Socin.*in reg.*344.*incip.pater promittens.*An vxor possit rescindere donationem factam à viro,tanquam in fraudem quartæ sibi debitæ, ex dispositione huius Auth.vide eundem Corn. *in d.cons.per totum.*Et de materia,vide aliqua per Alexand. *in l.diuor.io,*5.*vol.&* 8.27.D *soluto matrimo.* Et vxor, quæ vidua remansit,& est inops, debet habere quartam bonorum secundum formã in Auth.ista traditã:attamen si ipsa est inops, & habet patrem suum diuitem,non debet habere hanc quartam,vt notat Alex..*in c.in suis, in* 3.*colum.versi.item facit,de lib.& posthum.*

*Hanc repetiit Ludouicus Gozadinus.

¶Illud,quod dicitur de vxore,dicitur & de viro inope, vt per Alex.& Paul. *in l.*2.*in* 2 *limit.D.soluto matrim.*

¶Et quamuis ipse vir propter inopiam nõ teneatur restituere dotem mulieri , vel suis heredibus : tamen tenetur ad proprietatem liberis eiusdem matrimonij , si extant, aliàs consequeretur plenum dominium , vt hic, quod nota.

¶Tiraquel.*in tract.cess.cau.*2.*par.*4.*lim.*Alexan.*cons.*91.*nu.*1.*lib.*7. Soc.*cons.*121.*nu.*26.*&* 36 *lib.*4 Stephan.de Feder *in tract.de interpretat.iur.vlt.par.numero* 22 Moder.*ab Aquil.libro* 1.*comm.opin. ad fin. in vers. vxor seu mulier,* & quòd generaliter loquatur etiam cõdito testamento Cæpha 1.*consilio* 183.*numero* 14.*com.* 2.Et quòd locum etiam habeat in nepotibus ex filio,Rol.à Vall.*de lucro dot.q.*56.*numero* 13. latissimè in materia huius textus, idẽ Cæph. *consilio* 244.*per totum,libro* 2.

Ad Gloss.hic in verbo *locuples*,vide Afflict. *decis.*179.

Tit.19.De repudianda bonorum possessione.

l.Emancipatus.1.

In repudianda bonorum possessione,an requiratur præsentia aduocati D.Goth.hic.

Tit.20.De collationibus.

De hac materia extat tractatus Sapoltæ Tholosani : eam in exegesim redegit Pet. Stella Aurelian.

l.Emancipatos.1.

Fulg.*consilio* 199.

Auth.Ex testamento.

Pro intellectu huius Authent. vide *decis.*5. *R.cap.*247.

*Hinc repetiit Ludouicus Gozadinus.

¶Libri collati filio per patrem,qui postea ingreditur monasterium , an dicti libri quasi Castrensia censeantur,vltra Bald.*in ista Auth. coll.*6.adde Cynum.*ĩ.tit.de epis.& cler.*Paul.de Castr.*consilio* 182. Dec.*cons.*59. Rom.*cons.*145. Bald. *cons.* 37. Fulg. *cons.* 199. Rom. *cons.*253. Old.*cons.*155.

l. Si pater. 2.

An conferatur dos à patre filiæ promissa, nec soluta, Gloss. hic.

l. Pactum. 3.

Filia renũtiauit hereditati paternæ, etiam cum iuramento, iuxta c. *quamuis. de pactis, in 6.* aliàs absque iuramento nõ valeret, & quã uis stipulatione esset vallata, adhuc tamẽ nõ subsisteret, vt hic etiam Bald. *in l. quãuis, C. de fideicommissis, in fin.* Et ideò præsupposita vali ditate, quæ in ea interuenit iuramentum, du bitatur, an erit exclusa à legitima, vel ab e- ius supplemento. Et certè si non fuit expres- sè renuntiatum legitimæ, potest petere, cui expresse potest renuntiari. *l. si quando, §. illud, D. de inoff. testamento.* Ex quo quia nihil dixit de legitima, non est ea priuata. Et de mate- ria istius legis, vide Paul. Castrens. *cõs. 26. vol. 3.* Et Aymon. *cons. 22.* Et *cons. 53.* Et eundem Paul. Cast. *in cons. 20. vol. 2.* Vbi ad hanc legẽ ponit singularem limitationẽ. Et per eundẽ *cons. 442. eodem vol.* vbi multa ad materiã. *Et con. 305 eodem vol* Et Aymon. *cõs. 127. vbi mul- ta.* Et Iason *in cons. 5. vol. 3.* Et an ad hoc, vt va leat renuntiatio cum re iuramento facta re- quiratur certificatio. De beneficio istius le- gis dicas, vt *in decis. Delphin.* 2272. Et aliã vi- de decis. Delphin. per intellectum huius le- gis 224. *&* 228. *&* 295. *&* 190. Corras. *epist.* 4. c. 32. Gutc. *parte. 1. resolut.* c. 50. Beroius *q.* 45. Oldrad *cons.* 127. Dec. *cons.* 89.

¶Et ad materiam huius legis nota quęstio nem pulchram. Pone: Filia accepit centum à patre, pro integra sua legitima: postea auctæ fuerunt facultates patris, quæritur, an mor- tuo patre filia possit petere legitimã bono- rum supercrescentiũ, vide quid Bald. teneat *in c. cum M. Ferrarien. de constit.*

¶Contrarium tenet Iacob. Butrig. hic. Et Bald. *in l. successione, D. de reuocandis his quæ in fraud. creditorum. Et in l. quamuis, §. de fideicom- miss.* Et *l. quanquam, ad l. Falc.* Ang. *in l. si vt pro ponis, in fi. Et in l. si non mortis, D. de inoff. testam.* Paulus *in cons 210. volu. 1.* Et Betrand. *cons. 56. num. 10.* Alex. *cons. 181. vol. 2.*

Pactum quod filia dote contenta patri ab intestato non succedat, non valet & eo non obstãte succedit, vide Guid. Pap. *q. 227.* Crot. *ad l. stipulatio hoc modo cõcepta, n. 77. D. de Ver. oblig.* Fortu. Garz. *in tract. de vlt. fin. ciuili iur. n. 302.* Nouiter de intellectu, Fernan. Vasq. *in tract. de success creat. §. 18 num. 89. & §. 17. n. 47.* Viu. *lib. 1. comm. opin. in ver. Pacta per aliquos.*

l. Filiæ dotem. 4.

Cuiac. *lib 3. obs. c. 3.* Dec. *cons 595.*

Auth. Quod locum.

Bart. & Alex. *in l. Titia, D. solut. matrim.* Quod dos sit communis, vide Bart. *in l. si cõ- stante, in 8. col. in verbo & primo quæro, D. solut. matrim.* vide Bald *in cons. 116. vel 176. vol. 5.* Quæ sit dos magna & quæ parua, vide Alcia tum *lib. 1 parerg. c. 1. vel 4. c. 8.* Adde quod dos honesta & congrua est, quæ conuenit parti legitimę. Alex. *cõs 69. li. 1.* Cotta *in memorab. in verb. dote constituta*, vide Boer. *decis. 3. num. 11. & seq.* vide l. *quæ ratio, ff. de iure do.* Repet. *3 fol. 147. num. 38* Bald. *cons. 40 parte 1.*

*Ad hãc Authen. scripsit Antonius Faber *lib. 13. Conectur. cap. 7.*

l. Ea demum. 6.

Oldrad. *cons.* 151. Rom. *cons* 253.

l. Filiam. 7.

Bald. *cons.* 37.

l. Si soror. 8.

Decius *cons.* 351.

l. Si emancipati. 9.

Licet per istum textum Alexan. & Paul. di cant filium in dubio censeri in potestate pa- tris, tamen Doctores his & præsertim Bart. ait quod dicenti incumbit onus probandi, vt dicitur in Gloss. *in verbo denegandum* circa fi. *in l. Titia, D. solut. matrim.* Hãc autem legem ex professo interpret. Cagnol. Hipp. Rimi- nal. & Corras. *post epist. q.* Bald. *cons. 37.*

l. A patre. 10.

Bald. *d. cons.* 37.

l. Posthumo. 11.

Dec. *cons. 215. in causa.*

l. Filiæ. 12.

Alciat. *libro 5. parerg. cap. 25.* Panorm. *cons* 11. Decius 361. *cons.* Panorm. *cons. 36.* Guid Papæ. *cons.* 114.

l. Si donatione. 13.

Licet donationes inter virum & vxorem morte confirmentur, hoc tamen verum est si traditio intercesserit l. *Papinianus D. de do- nat. inter vir. & vxor.* immo ficta traditio suf- ficeret. *Gloss. notabilis. in l. 2. C. de dote cauta nõ numerata.* Menoch *de arbit. iud. cas. 131. & seq* Oldr. *cons.* 178. Chassa. *cons.* 6. Oldrad. *cõs.* 151.

l. Si maritus. 14.

Cuiac. *lib. 3. obs. c. 39.*

l. Vt liberis. 17.

Fran. Curt. *cons.* 23. Oldrad. *cons.* 135. *&* 138. *&* 151. Ias. *cõs.* 88. *parte* 1. Fulg. *cons.* 199. Romã *cons. 172. optimè Decius.*

l. Libe-

l.Liberos.18.

Cuiac.*lib.*18.*obs*.c.18.

l.Illam meritò.19.

In Gloss.*in verb.licitum*. Per hanc doctrinã huius Glos.& Bartol.Raph. Fulg.hic decidit pulchram & notabilem quæstionẽ, quæ frequẽter potest cõtingere.Pone.Pater Lucius habet multa prædia, sed quoniã administrat decrepitę ætatis est,filius natu maior tã domestica negotia,quàm possessiones reliquas, alius filius forte infans, aut paulo maior nihil in domo negotiatur, & ita ille frater senior multis annis se exercuit. Mortuo patre isti fratres veniunt ad diuisionẽ bonorũ paternorũ Iste frater maior dicit,quòd per aliquod tempus administrauit causam rei familiaris & propterea petit anteriorem partem tantùm salarij.quòd quidem pater contulisset vni negotiorum gestori.Dicit Fulg quod debet habere tale salarium: quod si exercuisset personam suam circa pecunias patris,lucrum aliquod deberetur exercitio personæ, ita quia exercuit circa possessiones patris. Adde pro ista decisione facere, quod in simili decidit, Rom.*con*.169.*incip.circa quæ primũ quæritur,an renuntiatio in vl.dub*. Ias.tamẽ hic tenet contrarium Fulgosij,& dicit,quòd contra decisionẽ Fulgosij etiam consuleret per rationes,quas ipse adducit,quem vide etiam *nu*.7.vbi examinat aliã notabilẽ quæstio. Et vide Bald.Castrens & Iason.*in* l.*fin*.C.*eodem*, Bart.*cons*.190.Dec.*con*.71.Oldr.*con*.100.Cor. *cons*.168.*parte* 4. *Pro explicatione huius legis vide Anton.Fabrum *lib*.13.*coniect.capite* 2.

l.Illud.20.

Frater maior natu, qui in vita patris administrabat bona,quia pater est senex,& etiam in morte,an deinde possit petere salarium à fratribus.Vide per Iasonem *in* l.*ista*,*in* 8.*col*. Oldrad.*cons*.138.*&* 151 Roma.*con*.406 Cum. *cons* 19 Fulg.*cons*.199.

l.Vt nemini.21.& vlt.

Cuiac *lib*.3.*obs*.c 30.Pilæus *quæst*.121. Menoch.*de arbit.iudic.lib*.1.c.127. Dec.*cons*.67.*&* 560.Bald.*cons*.19.*&* 37.*parte* 2.Fulgos.*consilio* 197.Soc.*cons*.91.

Tit. 21. De testamento militis.

l.Frater.1.

Clarus,§.*testamentum*,q.17.

l.Miles.2.

Rom.*cons*.81.

l.ex testamento.5.

Exempla prohibitionum, vide l.13.§.4.*&* l.41.*D.eod*.

l.In testamento.6.

Bart.*ad* l *Lucius*,D.*de vulg.& pupill.num*.5. Hiero.Veri.*ad* l.*ex fa*[illegible]*o*,*num*.191.*D.de vulg.& pupill*,Soc Iun.*cons*.128.*num*.228.*li*.1.nouiter Fernan.Vasq.*in tract.de success.creat*.§.24. *num*.74.Bart.*cons*.56.Fulg.*cons*.90. Dec.*cons*. 186.*Antonius Faber *li*.15.*coniecturarum* c.11.

l.Ex his verbis.7.

Emanuel Costa *libro* 1.*select*.c.25. Panorm. *cons*.29.

l.Sicut certi.9.

An militis præterito exhæredatio sit, vide hic D.Gothof.

l.Si cum vel.10.

Bart.*cons*.204.*&* 235.*&* 210.

l.Captatorias.11.

Zabarel.*cons*.124.Fulg.*cons*.90. Panor.*cons*. 32 Bald.*cons*.482.Corn.*cons*.159.*&* 89.

¶Quid sit captatoria voluntas,& vnde dicta,vide Alciat *libro* 2.*parerg*.c.31 Aug.*lib*.4. *emend*.c.15.Bart.*cons*.168 Dec.*cons*.494. Petr. de Anch.*cons* 436.Cum.*con* 130.Bolo.*con*.47.

l.In testamento.12.

Vbi Gloss.*in verb.senserit*, *vers.si Lucius decesserit*.Nota ex hac Glossa, quia si quis simpliciter dicat,Titium instituo, & post eius mortem substituo Sempronium, huiusmodi substitutio dicitur compendiosa, vt tenet Alex.hic *per hunc Gloss*. Et Dec.*in* l.*precio*,*in* 8. *col.de impuberib.& aliis substit*.

¶ Substitutio compendiosa dicitur,vbi fit mentio mortis simpliciter, & istam Gloss.in verb.*senserit*,notat hic Fulgo.Castr.& Alex. *in* l.*centurio*, *in* 2. *col.de vulg.& pupil.substit*. quem omnino vide Bart.*cons*.22.

¶Quomodo procedat dispositio istius textus vide Rip.*in* l.*centurio*,*num*.7. *de vulg. &c.* Hodie autem iure Authent. secundum magis communem opinionem est inductum, Quod etiam in testamento militis,possit hæres conficiens Inuentarium deducere Falcidiam &Trebellianam per §.penult.in Auth. *de hered.& Falcid*.Et per Alex. *infra de pub.l. precibus*,*in* 4.*col*.Et per Bart. & per alios *in* l. 1.§.*in filio*.*ff.ad* Trebell.

l.Et militibus.13.

Miles ob flagitium damnatus,testari potest de rebus castrensibus.

l.Si à fratre 14.

In militari testamento,non requiritur iuris communis obseruatio.

l.Milites.15.

Nota ad intellectum istius legis quòd milites existẽtes in expeditione possunt testari, omissa solennitate Iuris positiui, sed solum cum obseruatione Iurisgentium, puta coram duobus testibus erogatis, secùs si sint in domo cum testantur, vt per l.*pen. infra eod.* Quid autem si miles reuersus sit domum, vt puta si fuerit læsus. an censeatur esse, in Castris. & sic possit testari cum duobus testibus, vide Cast.*in Consilio viso, & examinato, 9.col.2.nu.*20.Ias.*cons.*110.

l.Scrinarios.16.

Forcatulus Auiarij *cap.*18.

l.Ne quidam.17.

Cuiac.*cons.*49.

l.Licet.18.& vlt.

Corras *lib.*5.*miscel.* c 22 Ræuard.*libr.*4.*variar.*c.8.Cuiacius *lib.*17.*obseruat.*c.36.Alexan.*cons.*182.Rom.*cons.*306.

Tit.22. Qui testamenta facere possunt, vel non.

Clarus §.*testamentum, q.*18. *cum decem seq.*

l.Quanquam.1.

Nota hic quod socius omnium bonorum testari potest.

l.Si is qui.2.

Bellonisan.3.*practic.*18.*in prin.*

l.Senium.3.

Infirmitas non impedit quominus testari quis possit, dummodo sit sanæ mentis, sic etiam nec alienare prohibetur, l.*sanum, supra de transact.* adde l.*sensum*, vide Socinum *reg.* 153.& Cepol.*caut.*113.Bald.*cons.*496. Corne.*cons.*237.

l.Si frater.4.

Dec.*cons.*112.Feder.*cons.*298.

l.Eunuchis.5.

Cuiacius *lib.*17.*obs.*c.24.

l.Si quis Imperatorem.6.

Regulam hic nota quod princeps hæres institui potest.

l.Cum heredes.7.

Cuiacius *lib.*5.*obs.*c.7

l.Hac consultissima.8.

Solennitates quæ requirũtur in testamento cæci, non habẽt locum in donatione causa mortis ab ipso cæco facta, Socin. *in* l.2.*in* 3.*col.de leg.*1.

An ista lex & eius solennitas habeat locũ in donatione causa mortis facta a cæco: vide Soc.*in* l.2.*num.*13 *de leg.*1 vbi Pont.*nu.*31. dicit comm.Ias.*in cons.*26.*lib.*1.*&* 82.*lib.*3. testatur Boer.*decis.*240.*nu.*20. Ruin.*ad princ.instit. de donat.num.*626. limita vt per Cepha.*cons.* 72.*num.*21.*par.*1.& quis dicatur cæcus. in terminis huius legis, vide per Natt *cons.* 210.*nu.* 1. *&* 2. vbi quod si cæcus faciat testamentum inter liberos, non tenetur obseruare solennitatem huius legis, Dec. *con* 354.*par.*3.Rom. *cons.*36 .Oldrad.*cons.*119.Fulg.*cons.*91. *&* 39. *&* .94 Zabarel.*con*.149 Roman.*consilio* 166. Bald *cons.*248.

l.Furiosum.9.

Vide ad hunc textum Cepol.*caut.*146.quę dat notabilem cautelam.

¶Furiosus habens dilucida interualla, potest illis interuallis condere testamentum, dummodo antequam furor superuenerit, cœperit & finierit. Ias *ad* l.*ex facto*, D *de vulg.* Ioan.Bart Ferret.*cons.*207. Pro limitatione huius legis post Alex.hic.*nu.*3. *de furioso*, qui recte fecit testamentum, prout quilibet diligens paterfamilias, vide late Mars.*sing.*380. Corn.*cons.*73. *lib.*1. & Ias.*ad* l.*pater furioso.nu.* 5.*ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& cons.*141. *lib.*4.Dec.*cons.*86.*&* 448.Alex.*con.*141.*&*92. *parte* 5.*& cons.*10.Ias.*cons.*2.

l.Discretis.10.

Ferrand.*lib.*2.*expli.*c 12. Bart.*cons.*138.Dec. *cons.*3 1.Soc.*cons.*20.*parte* 4.

l.Nemo.11.

Panorm.*cons.*62.*parte* 1.Feder.*cons.*298.Oldrad.*cons.*110.

l.Omnes omnino.12.& vlt.

Paulus 3.*sentent.tit.*4.§ 3.

Titul.23. De testamentis, & quomodo testamenta ordinentur.

Ad rubricam, Nota quatuor esse species vltimarum voluntatum, testamentum, codicillus, donatio causa mortis, &c. Iacob.*in* l.*hic, nu.*6 2.*lect.ff.de transac.* vbi disputat de donatione causa mortis, an accedat contractui, an vltimæ voluntati, & ibi firmat, quod quoad sui originẽ, accedit contractui, quia olim stipulatione fiebat, hodie verò nudo pacto fit: quãtũ verò ad effectũ, donatio causa mortis ęquiparatur vltimę voluntati, vide eũdẽ hic.

l.Testes.

l. Testes. 1.

Bart. *consi* 82. *nuntius. & 79.* Alex. *consi*. 208. Pet. de Anch. *cons* 287. Cum. *consilio* 602. Fulg. *cons.* 56. Panorm. *consilio* 7.

l. Publicati. 2.

De publicatione, vide l. 18. ∫.

l. Ex imperfecto. 3.

De materia istius legis, vide Fort. *in* c. 1. *ff. de pactis, col.* 10. Romanum *consilio* 306. *proposita.*

l. Si in nomine. 4.

Vide Socinum *reg.* 119. Alciat. *libro* 4. *disp.* c. 1. Romanum *consil* 79. Aret. *Instit. de leg.* §. *si quis in nomine,* Bart. *cons.* 1 9. *&* 208. *ex facto.*

l. Neque professio. 5.

Panorm. *consilio* 92 *firmiter, parte* 1. Romanus *consil o* 340. *circa* 1. Fulg. *cons.* 23.

l. Verba. 6.

Vide *Nouellam.* 48.

l. Errore. 7.

Error scribentis non vitiat testamentum, vt etiam per Bart. *in* l. *quoties,* D *de hared. inst.* & ad probandum errorem adiectum in testamento, quot testes requirantur in testamento inter liberos facto, & quid si inter extraneos, vide Guid. Papæ *decis.* 504. Bartol. *consi.* 179. *martii,* Oldradum *consi.* 95. *ex forma,* Ro. *consi.* 170. Baldum *cons* 341. Alex. *cons.* 140. Dec. *cons* 105. Chass. *consilio* 10. Roman. *consilio* 179. Bald. *consilio*. 30.

l. Casus. 8.

Rolandus à Valle *cons.* 81. *numero* 44.

l. Si non speciali. 9.

Nota quod testes esse debent in conspectu testatoris, Ias. *in cons* 60. *col* 3. dicit non valere. Ad primum dictum, vide Ioannem Diaz. *reg.* 129. Adde Ioannem Dilect. *caut.* 8. *tit.* 2. *n.* 3. Fulgosium *consilio* 51. *vige.*, Cumanum *consilio* 75.

¶ Testes testamentarij debent videre testatorem, & sic paries intermedius, vel cortina reddit testamentum nullum, in materia facit textus *in* l. 2. §. *idem Labeo, de aqua plu arcen.* latè Dec. *cõs.* 354. *in casu proposito, col.* 1. *& seq* Rip. *ad* l. 1. *n.* 50. *& seq. D. de verb. oblig.* Bart. *ad d.* §. *idem Labeo, n.* 4. Mathes. *notab.* 124 *de commu.* Paris. *cons.* 13. *num.* 1. *lib* 2. vbi latè per totum, & præsertim *n.* 5. vbi quod aliquo casu specia li talis solennitas potest remitti. & ea non adhibita testamentum valebit, Panorm. *cons.* 32. *parte* 2. Alexander. *cons.* 99. *in casu, parte* 3.

¶ Quid in donatione causa mortis, doctor. hic Rip. *ad d* l. 2. *num.* 5. *de leg.* 1. *in Test.* nouissime Iul Clarus *libro* 3. *sent* §. *Testamentum, q.* 59. Oldradus *consilio* 248.

l. Si testamentum. 10.

Dec. 357. *in casu, &* 369. *omissa,* Fulg. *cons.* 61

l. Si vnus. 12.

Oldr. *cons.* 261. Dec. *cons.* 105. *&* 354 Fulgos. *consi io* 79. Zabar. *cons.* 73. Corn. *cons.* 118. Bald. *consilio* 130.

l. Non codicillum. 14.

Vbi Gloss. in verbo *Non codicill.* si testamentum, non valet, vt testamentum, non valet vt codicillus, nisi sit dictum, vt per Socinum, *in reg.* 491. *incip. testamentum.*

¶ Ex d textu, qui ad positionem vnius contrariorũ, sequitur exclusio alterius, vide Tiraquellum *in ll. commu. in cons.* 9. *p. Gloss. p. nu.* 141. Corras. *ad* l. *si tam August. num.* 15. D. *de serui.* Oldrad. *consilio* 159. *ex præsenti,* Baldum *cons* 284. Corn. *consilio* 202. *parte* 4.

l. Quoniam. 15.

Vers. *nec interest.* Nota hũc textum quia singularis est secundum omnes. Et vide Dec. *in consilio* 179. Et Alexand. *in consilio* 77. *incip. ponderatissimam, volum.* 3.

¶ Adde Moder. Sabinen. *lib.* 4. *declar. iur. ciu.* c. 124. *&* 126. Ludo. Aluar. *ad Rub. de leg.* 1. *nu.* 55. Paul. Leon. *in tract subst. sub Rub. de compẽdi. numero* 326. Soc Iun. *cons.* 183 *nu.* 16. *volum. & consi* 179. *numero* 77. *eod. vol.*

¶ Ad vers. *quæ fortè feminecis. &c.* vide Alex. *cons.* 12. *col.* 2. *numero* 6. *vol.* 1. *& consi.* 33 *ponderatis verbis, c* l 2. *numero* 6 *libro* 3 per Decium *ad* l. *discretis, numer.* 17. c. *qui testam. facere possunt,* Dec. *consi.* 489. Bal *consi.* 33 *parte prima,* Iason. *consi.* 124. Rom *consilio* 306.

l. Non dubium. 16.

Romanus *consi.* 222. *dubitatur,* Oldrad. *consi.* 237. *perlectis.*

l. Testamentum. 17.

Cuminus *consi* 162 *visa copia.*

l. Testamenta. 18.

Cont. *libro* 2. *lect. subs* c. 10. Moder. ab Aquil. *libro* 1. *comm. opin.* & Dec. *consi.* 11. *quoniam, col.* 5. *ad fin. numero* 8.

l. Omnium. 19.

Socinus Iun. *cons.* 138. *num.* 5. *libro* 1.

¶ Princeps præsumitur omnia iura in scrinio pectoris habere. Ad textum *in* c 1. *de cõst. in* 6. Sed non consuetudinem, *vt in d.* c. Quia consuetudo est facti, vt ibi dicitur Potest autem princeps errare in facto & decipi, *vt* l. *fi.* ∫. *de his quæ à nõ dom. man.* Vvalth. *lib.* 1. *miscel.* c 34. Clarus q. 56. *n.* 7. *de donat.* §. 1. *num.* 189. *&* 338. Bald. *lib.* 1. *consilio* 303. *col.* 2.

l. Nolumus. 20.

Oldradus *cons.* 119. *Titius condidit*, Fulgosius *cons.* 20. *pro pleniori*.

l. Hac consultissima. 21.

Ibi *rogatis testibus, &c* Ad materiam istius textus scias, quòd testes non debent esse rogati a testatore, sed sufficit, quod sint rogati à quocunque, Paul. *in l. hæredes palàm.* §. *in testamentis. ff. de testa.* Et per Io. Fab. §. *si. in institu. eo.* Alex. *in cons.* 47 [illegible] Et tenet Bald. *in l. fi. in* 3. [illegible] *C. de fideicomm.* Et vide Iasonem *in l.* [illegible] *etiam.* 4. *numer.* 15 *C. de summa Trinit.*

¶ In eadem lege testator potest facere testamentum, in scriptis clausum, & sigillatum, & subscriptum, ita quod voluntas non sit nota aliis, nisi post mortem, propter aliquam iustam causam, & tale testamentum est commodum, & regulariter valet, *d. l. consultissima, in prin. & in* §. *si quis autem formid. de testa.* [illegible] *stit.* Et videas vnam exceptionem Soc. *in reg.* 494. *incip. testator testam ntum.* Vvalther. *ob.* 2 *miscell.* c 37. Mer. *lib.* 2. *opin.* c. 6. Clarus §. *testamentum,* q. 4. *cum quinque sequen.* q. 17 55. *cum quatuor seq. ad* § *si quis, aut* q. 9 7. *cum seq.*

l. Ex imperfecto.

Nota, quòd cum duobus testibus pater inter liberos testari potest, *d.* §. *ex imperfecto*, Roman. *consilio* 385 *in casu quo* Panorm. *consilio* 234.

¶ De materia huius §. Boer. *decis.* 240. *in* 2. *parte*, vbi latissimè. Et an valeat testamentũ imperfectum inter naturales, quia pater tantùm naturales haberet, & an intelligatur priuilegiatum testamentum inter liberos, quando fit in odium vnius & in fauorem. Quid autem si pater testamentum inter liberos naturales faciat cum duobus testibus, an re conualescat testamẽtum, si postea legitimarentur, Bald. *in c de consist. de ff. de leg.* hic §. ait habere locum in filiis legitimatis, & ideò subseqnẽs legitimatio retrotrahitur, cùm nulli fiat præiudicium, Crat. *in l. Gallus,* § *sed quid si* [illegible] *um,* 7 *coll. de lib. & posthu.* & de materia huius §. Idem *in c.* 1. *R de constit.* vbi ponit multas res notabiles ad hunc §. primum. Nũquid secundum testamẽtum factum à patre coram duobus testibus deroget primo facto inter liberos, coram septem testibus. Et quid si Notarius scripsit testamentum, & antequam stipuletur mortuus, fuit testator, an hoc testamentum valeat inter liberos? Vide Delphi. *decis.* 358. Oldrad. *consilio* 119. Panorm. *consilio* 5.

¶ Et testamentum imperfectum qualiter dicatur, & multa ad materiam huius §. Par. *cons* 15 27. *vel* 1547. *vol.* 4. Et Gozad. *in cons.* 3. Et Ias. *cons* 4. *volum.* 4.

¶ Testamentum inter liberos tantùm valet imperfectum ratione solennitatis. Adde pro extensione idẽ esse in testamẽto ad pias causas, per Ias. & omnes *ad l* 1. *nu.* 17. *C. de sac. Eccl.* Et de testamento impefecto inter liberos latissime per Boer. *dec.* 240 vide Dec. *ad l.* 1. *nu* 2. *C. vn te liber.* [illegible] 105. *nu.* 6. *& cons.* 6 1. *&* 4 [illegible] *num.* 9. Cep. [illegible] 88. Cott *in memor. in ve* [illegible] *parte* Boer. *q* 6. *ssle ct. de art. test. titul.* 2. *caut.* 2. *& fi.* Rip. *ad l. Centurio, n.* 80. Soc. Iun. *cons* 147. *lib.* 2. *nu.* 7. *&* 27. Natta *cons.* 423. *per totum, lib.* 2 An habeat locum in naturalibus liberis, Imo. *in reper. l filio præterito nu.* 12. D. *de ini. rupt. in legitimatio*, post Dec. vbi ibi Ioan. Paul. Lacel. *inter consi. diuers ad can. vlt. volũ.* *cons* 9. *nu.* 42. *volum.* 1. Quid si extraneus sit institutus & liberis sint relicta legata, an debeatur & sustineatur testamentum, saltẽ quo ad illa legata, Sal. *in Auth. cessa & irrita, C. de sacros. eccl.* q. 9. Videtur sentire quòd non, & ita tenet Soc. *ad cons.* 5. *col.* 5. *lib.* 3. limita hunc textum nouiter, vt per Fern. Vasq. *in tract. de suc* [illegible] §. 22 *n* 28. Phil. Port. *lib.* 1. *concl. reg.* 8. Quomodo testamentum inter liberos conditum valeat, sine solẽnitatibus iuris ciuilis, & quid si sit imperfectum ratione volũtatis. Alex. *cons.* 1 2. *n.* 6. *vol.* 5. & an etiam sustineatur, quatenus pertinet ad extraneas personas, & an dispositio huius §. habeat locum etiam in testamento nũcupatiuo, & an inter quoscunque liberos, & an ex huiusmodi testamento succedatur tanquam ex testamẽto, an autem tanquã ab intestato. latissimè nouiter per Iulium Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum,* q. 8. *vsque ad* 14 Cum. *cons* 112. An iste textus procedat in legato, vel si pater inter filios inæqualiter disponat. Soc. Iun. *cons.* 96. *nu* 6. *lib.* 2. & quod dispositio huius §. procedat, etiã quãdo liberi non sunt in primo gradu successionis, contra Cur. Iun. hic Natt. Ast. *cons.* 423. *n.* 6. *& seq.* Cep. *cons.* 72. *n.* 8. *&* 1[illegible]. & quod solum procedat quando pater testatur inter liberos æqualiter, secùs si inæqualiter. vide Did. *ad c. Raynutius,* §. 1. *n.* 3 *extrà de testa.* Iac. de Put. *cons.* 121. *n.* 23. *inter consi. diuers. ad can. vlt. volun. vol.* 1. & an habeat locũ, decisio huius textus, quando filij sunt æqualiter instituti, Socin. Iun *consi.* 59. *numero* 24. *volum.* 3. Natta *consi.* 23. *n.* 10. *lib.* 3. Dec. *consilio* 488. *&* 627. Alexan. *consilio* 176. Rom. *consilio* 179. Fulgos. *consilio* 91.

Auth. Qui sine scriptione.

Ad Gloss. primam ibi, *si ex duobus maribus, aut fœminis.* Nota quod testamẽtum inter liberos

beros roboratur, si mulier in eo testis sit, quę alioqui in testamento testis esse non potest. De quo vide apud Tiraq. *in ll. communibus.p. 9.Gloss.p.nu.*59 Panorm.*cons.* 98. *in qu.parte* 2. Alex *cons.76.viso,parte* 5.

¶ An habeat locum in testamento ad pias causas, Ruin *cons.71.lib.3.* Contrarium consuluit Socin. Iun.*cons.189.lib.2.* vbi dicit contra Ruin. esse communem opinionem in materia, ad hunc textum, vide nouissimè Iul. Clar. *lib.3.sent.testamentum.q.*14. Iac. de Put.*consil.* 121.*nu 27.inter cons. diuers. ad cau. vltim. volunt. vol.*1. Soc Iun.*cons.*18.*nu.*4.*lib.*3. Roman.*cons.* 179.*amplissimè.*

Auth. Hoc inter liberos.

Testamentum factum inter liberos non reuocatur per aliud, nisi sit solenne, & testator declaret in illo velle illud prius testamentũ non valere, Crau.*cons.*152.*in fi.* Boer.*dec.*140. Ruin.*con.9.& cons.*11.*li.* 1. Bart. *ad l.si tutor, de leg.*Alex. *ad l.si ita scriptum,§.reg.num.*3.*D.de lib. & posthum.*Soc.*cons.*127.*lib.*1 Paris.*con.*34. *nu.*45.*lib* 2.& latè, *cons* 25.*num.*23.*& seq. vsque ad fin. eodem, lib.*2.Soc. Iun.*cons.*143.*visis, lib.*2. *& cons.*127.*&* 124.*lib.*1.Galiau. *ad l.Centurio, num.*161.*D.de vulg.* & vide pulchram repetitionem ad hanc Auth per Natt. Asten. & in materia per Iul Cla.*lib.* 3.*senten.§.testamentum,quast.*98 Didac. ad Rubricam, *extrà de testamentis,*1 *parte,num.*19.

¶ Vide Rom.*cons.*385. vbi multa de intellectu huius Auth. Vide Crat.*in rep.c.*1.*de const. col.*8. Et Parid.*cons.*14 *nu.*8.*vol.*2. Cur. Iun.*con.* 167.*n.*8.*cum seq.* vbi notabiliter firmatur per hunc textum, quòd dispositio testatoris facta inter liberos intelligitur aliam habere causam derogatoriam ad sequentia testamenta, adeò, quòd per sequens testamentum non tollitur primum, nisi in secundo testamento fiat expressa mentio primi, & illud reuocetur in secundo, vt hic per Paul. Castrens. & hic. Etsi fortè in primo testamento facto inter liberos, esset clausula expressa derogatoria ad subsequentia testamenta, tunc requireretur duplex derogatio in secundo testamento, scilicet, derogare primum testamentum, & derogatoriam clausulam ibi positam. Curt. Iun.*in con.* 169. Et ibi habet rationem, quòd si quis in primo testamẽto ponat clausulam derogatoriam, scilicet, quòd promittat illum non reuocare in secundo testamento, debet esse specialis derogatio ipsius clausulæ derogatoriæ. Vide Delph. 127.*col.*3. Et de ista clausula derogatoria, vide Dec.*consil.* 165. Et Alex.*cons* 24. Et Bertrand.*cons.* 151.*vol.* 3. Guid. Papæ.*cons.*64.*vol.*1. Dec.*con.*475.*col.*4. Barb.*cons.*77.*vol.*3. *Et cons.*72.*nume.*12.*volum.* 2. Soc.*cons.*173.*numer.*4, *volum.*2. vbi clausula omni meliori via & modo æquiparatur clausulæ derogatoriæ. Et licet primum testamẽtum, in quo est clausula derogatoria per secundũ non aliàs reuocetur, nisi expressa mentio fiat de dicta clausula, tamẽ non procedit. Nam reuocatur partim propter ortas controuersias inter testatorem & heredem institutum, apparente testatoris volũtate de hoc, quia tunc nihil refert, si non secund. facta mẽtio derogatoriæ clausulæ. Ita tenet Bar. *in l.sancimus supra eo* Hypp.*in l.*1.*§.præterea, n.*64. *D.de quæst.* Et quamuis testamentũ non valeat, nisi septem testibus adhibitis, *vt in l.hac cõsultiss* tamen testamenti deperditi tenor, & continentia probari potest per duos testes. Hypp.*sing.*156.

¶ In eadem Auth. *in §.si quis aut,* nota textum quòd primum testamẽtum tollitur per secundum minus solenniter factum, quando per illud ad Ius commune reuertitur, quia sunt instituti venientes ab intestato, alius secus. Et per istum textum potest inferri ad quæstionem, quæ aliàs contigit in facto.

¶ Princeps dedit licentiam Vasallo testandi, an poterit sine assensu testamentum reuocare? Dic quòd aut poterit Vasallus sine alia superioris licentia testari, & poterit tunc eadem ratione reuocare, & per consequens fortius modificari, aut non poterat sine superioris licentia testari, & tunc aut vult testamẽtum tollere aliter testando, & non potest, aut vult simpliciter tollere, & ad Ius Commune redire & potest, secùs si vult simpliciter tollere, Abb.*cons* 25.2 *fol.prope fin.*

¶ Et vide ad hanc Auth. Bart.*cons.*502. ampliantem hanc Auth. in testamento ad pias causas, *in cons.*229.*col.fi.lib.*2.

l. Distantibus. 22.

Adde Pet. de Rauen.*in suo aureo Alphab. in verb. legatarius.* Et Alex.*in cons.nu.*17.*vol.*6. Et vide Aug. *in l. legatarius, col.*67.*fin.de testam.* Bald hic. Vbi ad probandum, quem esse vsuarium, admittuntur testes, qui ab eo mutuũ recepisse confitentur, temperat hoc, si declarant, quod solutas vsuras recuperare non intendunt, & vide Ferrar *cons.*40.*& cons.*15.*vel* 41. vbi ponit, quod coloni non sunt idonei testes ad probandũ quod recipiebat dominus eorum omni anno 101. fructus, quos ipsi soluebant. De quo per Bart. *in cons.*77.*col.*3.& vide plenè Aymon.*cons* 71. Bald.*con.*152.*parte* 3.

l. Consulta. 23.

Cuiac.*consultatione.*3.

l. Ambiguitates. 24.

Rom *cons.*140.*circa.*

l. Præposteri. 25.

Nota hic quod præposteratio verborum, contractū aut vltimas voluntates nō vitiat.

l. In testamentis. 26.

¶Nota hic hęc duo verba, *Formalem obseruationem.*

l. Sancimus. 27.

¶Quomodo dicatur valere reuocatio testamenti. Adde, vt per Bart. *ad* l *si iure, de leg.* 3. Guid. Pap. *decis.* 200. & Soc. Iun. *consi.* 145. *lib.* 2. Dec. *cons.* 582. *Pro fundamento, col.* 1. *& seq.* Fulg. *cons.* 57. Nouissimè Fernan. Vasq. *in tra. de successio. creat.* § 17. *nu.* 75. & per Iul. Clar. *lib.* 3. *senent.* § *testamentum, q.* 71. Soc. Iun. *in reper. ad rubr. D. de acquir. possess. nu.* 126. *&* 134. Didac ad Rubr. *extrà de testament.* 2. *parte nu.* 19. Bart. *cons.* 38 Panor. *cons.* 18. Old. *cons.* 160. Panorm. *consi.* 111.

l. Cum antiquitas. 28.

¶Nomen hæredis debet esse scriptū manu testatoris, vel eius voce nuncupatum, & à testibus subscriptum in testamento, in scriptis. Vide Ias. *ad* l. *si mihi & tibi,* § *si quis seruos, nu.* 5. *de leg.* 1. Aret. *ad* § *fi. col. fi. Inst. de test.* Afflict. *decis.* 143. Crau. *consi.* 117. Soc Iun. *consi.* 183. *lib.* 2. *& cons.* 144. *n.* 15. *& cons.* 179. *nu.* 35. *eo. lib.* 2. Bolog. *cons.* 53 Dec. *ad* l. *discretis, Co. qui testam. fac. poss.* & quomodo quis dicatur articulatè loqui vide Cor. *cons.* 261. *li* 4. *n.* 24. nec alibi inuenio in toto corpore iuris ciuilis.

¶Quid in fideicommisso vniuersali, an possit relinqui nutu, dic, vt per Ponta. *ad* l. 1. *nu.* 49. *de legat.* 1 Ias. *ad* l. 1. § *si quis ita, nu.* 9. D. *de verb. oblig.*

¶Ad Gloss. hic, in verbo *quemadmodū*, ibi, *sed quid si alius exprimat.* dic istā Glossam habere locum etiam alio testamento solemniter acto, vt per Dec. *cons* 489. *num.* 1. *cum seq.* Socin. Iun. *consi.* 179. *lib.* 2 Corn. *cons.* 77. *lib.* 4. Patau. *con.* 1 *in ordine, inter cons. diuers. ad caus. vlt. volun. vol.* 1. & ibidem Lanfranc de Oria. *cons.* 128. *nu.* 3. & Ioan. Baptist. de Rosel. *cons.* 151. *numero* 3.

l. Iubemus. 29.

Vide *Nou.* 66. c. 1. § 1.

l. Nostram. 30.

Oldrad. *consi* 144. *circa materiam.*

l. Et ab antiquis. 31.

¶Declara hunc textum, vt loquatur de testamento rustici, & post Bart. ibi, *col.* 9. per Iasonem *ad* l. 1. *col.* 16. *cum seq* C. *de sum. trin.* & per Aret. *ad* c. 2. *de probat.* Alexand. *ad* l. *si non speciali, nu.* 2. D. *eodem titul.* Felinum *in d.* c. 2. Amplia hunc textum, vt per Rip. *ad* l. *centurio, col.* 2. *nu.* 8. *de vulg. & pupill.* Paris. *cons.* 32. *lib.* 2 limita non habere locum in ciuibus facientibus testamentum in loco rustico. Pont. *ad* l. 2. *nu.* 3. *de leg.* 1 Rip *in tract. de priuil. vlt. vol. caus. pestis, colum.* 1. *&* 2. latè Crott. *ad* l. *nemo potest, de leg.* 1. *nu.* 21. *& seq.* & ibidem post Ias. 2. *lect. col.* 17. Annibal. de Cano. *n.* 61. 152 *&* 156. *&* 163. Natta Asten. *ad* l. *hac consultissima,* §. *ex imperfecto, Cod. eo. præsertim, num.* 16. an dispositio huius legis extendatur ad alium casum vbicumque propter loci & tēporis qualitatem non possunt haberi 7. testes remissiuè. Pontan. *ad* l. 1. *col.* 3. *n.* 5. *de leg.* 1. & in casu tempore pestis consuluit Dec. *con.* 185 latè disputando competit Anch. de Cano *ad* l. *nemo post, nu.* 64 *cum seq.*

Tit. 24. De hęredibus instituēdis, & quę personę hęredes institui non possunt.

l. Qui deportantur. 1.

Curt. *consi.* 100. Bald. *consi.* 27.

l. Cum proponas. 3.

¶Nota, quòd in simili dicitur, quod vltimus dicitur, quem nemo sequitur, & proximus, quem nemo præcedit, seu quo nullus est superior, l. *qui duos, D. de rebus dubiis.* Et minus facere dicitur is, qui nihil facit, l. *illud.* §. *minus.* §. *ad Trebell.* per quem dicit Ias. *q. in* l. *1 iuum, in antepen. col. in* 7. *fal.* D *si cert. petat.*

*Declaratur hęc à Petro Surdo *in decis.* 228. *numero* 17.

¶Ad hanc legē, vide Ang. hic dantem cautelam ad relinquendum spurio. Et in l. *in tempus, D. eod.* Contrarium tamen ibi tenet Imol. & ante eum Bald. *in* l *hac edictali,* 3. *col. de secun nup.*

¶Et de isto verb. *residuo*, vide plenè per Lado. Bonon in sua Theodosiana, in vebo, reliquum ciuitati Bononiæ, &c. vbi dicit, quod vbicunque creditor dixisset à debitore accipere pro residuo, intelligitur debitor liberatus ab aliis, & satis fecisse in totum. Et ponit ibi pulchram quæst. &c.

¶Substitutio vulgaris, si hęres nō erit intelligitur, quia non est, vel quia non potest. Et vide 2. fallentias, Soc. *reg* 178. *incip substitutio*, Cuiac. *libro* 17 c. 21.

¶Substitutus vulgariter seruo testatoris, & alterius quem testator tanquam proprium libertum instituerat, admittitur vel repellitur, pro vt de mente testatoris fuisse probatur. Pro intellectu huius textus, vide l. *si pater, D. eod.* Præpos. Sen *eo cas.* 2. *qu. per tot.* Dec. *consi* 316 Polit. *in tract. subst. in mat. vulg.* 3. *par. numero* 1 *& seq.* Bal. nouel. *ad* l. *cum filio, de leg.* 1. *numero* 34. *&* 39. & ibi Bau. *numero* 109.

l. Si pater

l.Si pater tuus.4.

¶Testator errans in coniunctione personæ, quam instituit,& sic errans in causa finali institutionis,licet error ipso iure vitiet instrumentum *d.l.si pater,& l.nec apud.* Et licet testamento non possit adiri hæreditas,tamen legata & fideicommissa,debētur à venientibus ab intestato. Casus est singularis,*in l.ei,quā, ff.de fideic.* per quem textū dicebat ibi Cast.se vidisse casum,quem tunc pro manibus habebat,quem refert & sequitur Dec.*cons.176.incip.viso themate,&c.*

¶Adde Bart *in l. eam quam, in fi.de fideiuss.* vbi tenet,quòd huiusmodi hæreditas venit, & est applicāda venientibus ab intestato,qui tenetur ad legata & fideicommissa per testatorem relicta. Et hoc *in 2.col.* Et nota,quòd filiatio est de substantia institutionis, & quod testes sufficiāt ad probandū hoc. Vide Doct. maximè Ias.*in l.2 in fi.4.col.C.de bon.poss.* Dec. *cons.342.* Bald *cons.* 180.*parte 3.&* 134. Corn. *con.*158.Fulg.*consi.*23.

l.Non ideo.5.

Non vitiatur institutio,si vxor appelletur affinis,vide l.4.ff.*de testam.*

l.Si compensandi.6.

Zoannetus *rerum quotidian* c.16. Corn.*con.* 115.*parte* 4.& 230 vide l.7.ff.*de negotijs*,& l.5. *supra de hæred.adi[illegible]*,85.D.*de legat.*2.

l.Nec apud.7.

Rom.*consi.*317. Dec.*consi.*342.& 176.Fulg. *consi.*23.

l.Collegium.8.

Brisson *lib.*2.*select.c.*1[illegible]. Nota autem hic, quod collegiis illicitis hæreditas relinqui non potest,vt puta Iudæorum.

l.Extraneum.9.

Cuiacius *lib 3.obs.c.34.* Bart.*cons* 118.*quodvt iur*, vide Paponem 1. *arrest*24. eundem 3. *Notar.c.des amortissemens.*

l.Neque.10.

Pekius *in tractatu de amortisatione bonorum.*

l.Extraneum.11.

Cuiacius *libro 3.obs.c.12* Hæc autem lex desumpta est ex *l.vlt.C.Theo.de legitim.hæred.*

l.Hæreditatis.12.

Pro declaratione istius §.vide. Vigil.*in §. hæres,num.5.Instit.de hæred.instit.*

l.Quoties.13.

Adde Math.*sing.* 4. & si cupis scire , quod quis hæres institutus in re certa,habeatur loco legatarij , vide Not.Bar. & Paul. Castr.*in penul .col.* hic,&ad intellectū huius legis Soc. Iun.*cons.*, 1.*num.5.&* 10.*in 1.parte* , Bart.*con.* 177.Rom.*cons* 64.& 81.Petr.de Anchar.*cons.* 407 Ias.*consi.*65.

l.Cum in.14.& vlt.

Nota hic quod error proprij nominis disponentis vitiat actum , Bart.*hic*,& l.*si quis*, *D.de legib.*,Fort. Garz.*ad* l.*Gallus*,*an princ. D.de liber.& posthum. num.*91.& ibi Ruin.*ad §.& quid si tantum,num.*10 . Socin.*ad l.centurio,num* 35.*de vulg.*Bart.*ad* l.1.*in* 3.*q.princ.eod.tit.de vulg* Bart.*cons*.155.Oldrad.*cons.*21 Bart. *cons.*198.Pet.de Anch.*cons* 130 Chassa.*cons* 65. Pet de Ancha. *cons.*152. Rom. *cons.*179. Fulg. *consilio* 58.

Tit.25. De institutionibus & substitutionibus , & restitutionibus sub conditione factis.

Vide Cuiac.*obs.*17.c.22.

l.Cum auum.1.

Bart.*cons.*198.Cuman.*cons.*38. Fulg.*cons.*61. Rom.*cons.*486.Bart.*cons.*13.

l.Conditioni.2.

An & quando conditio habeatur pro impleta,vide hic D.Gothof.

l.Si mater.3.

Dec.*cons* 397.Cum.*consil.*121.

l.Si pater.4

Adde Ioan. Diaz *reg.*727. Clarum §.*testamentū.q.*9.Bart.*cons* 198.Bald *consi.*53.& *consi.* 22.Cumanus *cons.*127.Fulgos.*cons.*21. Guido. Pap.63.

l.Reprehendenda.5.

Rainal.Corsus *lib.*1.*indagat.c.*10.

l.Generaliter.6.

Herede grauato de restituendo post mortem intelligitur si sine liberis decesserit,*d.§.cum autem, & l.cum acutissimi.C.de fideicommiss.* vide 2.fallentias Soc.*reg.*211.*incip.grauatus*.Adde ad *d.§.cum autem*,Iason.*in l.exigendi,de procurat.* Et Bartol.*in d.l.acutissimi.*vbi fideicōmissarius excluditur per heredem multum dilectū testatori,si sine liberis decedit, vide Socin.Iun.*cōs.*159.*cum seq.* vbi aliqua ad materiam ; vide & *cons.* 167. & 172.*in 1.vol.*& *cons.*177 & *cons* [illegible] *num.*51. Adde Bellon *lib.*3. *supputat.c.*19.Fortun.Garzia. *ad l.Gallus* ,§. *quidam,numer.*25.*D.de lib.& posthum.* B.Ithas.

quint.*conf.177.nu.142. inter conf. diuers.ad cau. vlt.volunt.1.volum.* *Antonium Fabrum *libro 17.Coniectur.cap.*18.

¶Substitutio facta per fideicommissum generale vel particulare liberis non modo legitimis & naturalibus, sed etiam naturalibus tantum, post mortem eorum intelligitur facta, si ipsi liberi sine legitimis descẽdentibus decesserint, vide Corras.*l.b.1.miscell.c.7.nu.2.* Soc.Iun.*conf.113.n.5.& 24.& con.128.num.28. lib.1.*Paris. *ad c.in præsentia,n.50.ex..de probat.* & Benedict. de Barziis.*in tract.de fil.non legit. nat.in 9.dub.princip.numero* 16.Doctores *ad l. ex facto,§.si quis rogatus,el.1. D.ad Trebellian.* vbi Rip.*nu.27.cum sequent.*& latè Hercul.*col. 13.vers.in ead. glo.*vbi plures intell.refert ad h.text.in vers.sine iusta sobole

Oldrad.*conf.99.*Rom.*conf.*131. *& 99.*Bald. *conf.*246.Dec.*con,*.384.

¶Add.quod Angel.& Imol.*in d.l. substitutione,*tangunt,quæst.pone: Testator legat mulieri, si efficiatur vidua, an si semel est effecta vidua, & iterum nubat, perdat legatum. Vide ibi & aliquid *in l.fin.2.notab.Cod.de indict.* Vide tot per Ang.*conf.34.incip.constantiss.*Oldra. *conf.*243.Pet.de Anch.*conf.*304. Chass.*conf.*62. Bald.*conf.42.parte* 5.

l.Si quis.7.

Si est legatum quid Titio, si ingressus fuerit monasterium, & ingrediatur, & postea exeat, an debeatur legatum, Ang. *in d.l.si quis hæred.tenet,*quod perdat legatum, si sine iusta causa exeat, secus si iusta. Et idẽ tenet *in consilio 156.incip.* Corradus. Sed vide Fulgos.*in d. l.si quis.*Et Paulus Castrens.& cum Fulgos.& Castr.videtur per omnia concordare, Ioan. Lap.*in l.substitut.de vulg.* Et Alexander *in d.l. si quis,&c.*

Emanuel Costa *libro 2.select.c.*11.

l.Si testamentum.8.

Baldus *conf.249.parte* 2.Panorm.*consilio* 80. *pro decisio.* L.6.

Cum quidam.9.&.vlt.

Tacita pupillaris non admittitur contra matrem dum viuit, sed si mater ante mortẽ impuberis exit de medio, admittitur substitutus. Pro intellectu, vide post Bart.*ad l.1.D. de vulg.*Rip.ibi *numero* 176.Rui.*col.16.circa fi.* post Alex.ibi latè *numero* 38. *vers.quærit,*Bar. Lancel. Poly.*in tract.substit.sub Rubrica de vulg. 6. parte, numero* 22. *& sequen.* Dec. *ad l. precibus, numero 13. Codice de impub.* Paul. Leo.*in tract. substit.sub Rubrica, de vulg. numero* 85.117.*&* 123.*& in compendi. numero* 72. *&* 425.

* Quomodo procedat hæc lex declarat Ioan.Pet Surdus *in decis.54.num.*5.

¶Gomesius *tomo variar.resolut.c.*3. Forcat. *Necyom.dial.*30.Rom.*conf.*158.Decius *con.*384. *&* 332.*&* 227. *&* 314. *&* 211.*&* 127. *&* 394. Ful.*conf.*,0.Bolog.*conf* 9. Cum.*con.* 121. Ful. *con* 9.

*Antonius Faber.*libro* 15. *Coniecturarum, capite* 9.

Tit.26. De impuberum & aliis substitutionibus.

Scripsit in hunc titulum Corrasius, à quo sanè omnis penè substitutionũ, successionis ab intestato, & iuris accrescendi materia certo & claro ordine enarratur.

l.Cum hæredes.1.

Ripa *conf.* 1.Bartolus *conf.*54.Romanus *cõs.* 110.Decius *conf.*412.

l.Hęreditatem.2.

Forcatulus *Necyom.dial* 26.Fulg.*cõs.*90.

l.Hęres.3.

Huius legis mens ex sententia optimè explicatur à D.Gothof.hic.

l.Quamuis.4.

Forcatulus *Necyom.dialog.*31.Oldradus *conf.* 99 Baldus.*conf.*37.Fulgos.*conf.*106. Cumanus *conf* 121.Decius *conf.*248.

*Antonius Faber *lib 15.Coniectur.c.*19.

l.Post aditam.5.

Grassus *lib.sentent.§.hæreditas,quæst.*5.

l.Testamento.6.

Bartolus *conf.177. Matheolus.*

l.Si testamento.7.

Limita istum textum nisi hæres, qui partem suam adeundo suscepisset, repudiarat per in integrum restitutionem, quia tunc illa portio non accrescit cohęredibus inuitis, sed vadit ad creditores hæreditarios. Casus est singularis, *in l.si minor, D.de acquirenda hæreditate.*

l.Precibus.8.

Adde ad istam legem *decis.5.R.consilij 38 in antiquis.* Latissimè hic per Scribentes; & vide Steph.Forcat.*in necyom.iur.dialog.25.numer.*1.

Lancel.

Lancel.Polit.*in tract.subftit.fub Rub. de vulg. par.6.nu.37.* Soc.Iun. *in repet.ad* l.*Centurio.ff. de vulg.& pup. numero 3.cum feq.& nu.119.& iterum,nu.159.cum feq.*Didac *ad* c.*Raynutius,* §.*9.extrà de teftamẽtis,*Bart.*conf.*48 & 52. Cuman.*confil.*125.& 130.Rom.*conf.*131.Rom.*cõf.* 239. *Curt.Antonius Faber *lib.15.coniecturarum* c.10 & 13.

l.Humanitatis.9.

Forcatulus *Necyom.dial.*14.& 15. Menchacenfis *illuft.controu.*c 106.Dec.*conf.*371.Fulg. *conf.*90. * Antonius Faber *lib.13.coniecturarum* c.19.

l.Si quis duobus.11.& vlt.

In Gloff.in fine,quę incip.*in filius.*De materia iftius Gloff.& l.fin. vide Gloffam *in* l.*talius,*§.1.*de lib.& pofth.* Et an fi quis donat Titio & eius filio,intelligatur prius donare Titio & poftea filio,negant quidam.Sed cuilibet intelligitur donare pars dimidia, videlicet,vna patri,& altera filio Iafon *in conf.*157. *col* 2.*vol.*4. Et ibi habes materiã huius legis, Concenatius *lib.* 2.*q.* 10. Vide Polit.*in tract. fubft.in ma. exempl.8.q.prin.n* 20. Bart.Rip & omnes *ad* l.*ex facto D.de vulg.*vbi Hier.Vert. *n.*157. o 396.Soc Iun.*conf.*103.*n.* 33.*& feq. lib.*1.Bald.*in tract.fubftitutio, fub Rubr.de pup. n.*25.*& 30.& in ma. exemplari numero* 18.*&* 19. Pro intellectu ad hunc textum,vide Fernan. Vafq. *in tract.de fucce.crea.* §.10.*n.*408 Paul. Leon. *in tract fubfti. fub Rub.de exempl.n.*34. 90 & 108. Ang de Perigl. *conf.*134.*n.*3.& 5. *inter conf.diuer. ad caut. vlt.vol.*1. Bartol.*ad* l. *fi pater,D.de vulg.* Tiraq *ad* l.*fi vnquam, C. de reuoc.an donat.in præfat.n.*18.& 23.Corraf.*ad* l. *frater à fratre,n* 64.D.*de condict.indeb.*Bald.*ad* l.*etiam,col.pen.C.de except.rei iud.* Iafon *ad* l. *fciendum,in prin.numero* 26.*cum feq.D.qui fatifd.cog.*

¶ Nota tamen hic patrem & filium eandem cenferi perfonam, *vt l.22.infra de agric. & cenf.*

Tit.27. De neceffariis feruis hæredibus inftituendis vel fubftituendis.

l.is qui foluendo.1.

Valet libertas data viuo feruo,in fraudem creditorum, creditoribus non obligato fpecialiter.vt l.83.D.*eod.*

l. Cum ferui.2.

Cur legatum feruo proprio relictum fub appelatione liberti non valeat,D.Goth.hic. Gloffa hic.

l. Cum quidam.4.

Seruus poteft ab inftituto libertatem confequi.

l.Quidam.5.

Vide Vlp.22.§.11.& 7.& 12.

l.Decifione.6. & vlt.

Bart.*conf.*253.*quamuis.*

l.Si tutor.3.

An tutor poffit teftari de bonis pupilli,

Tit.28. De liberis præteritis vel exhæredatis.

Nota ad materiam huius tituli, quòd mater præterita dicit teftamentũ nullum, § *aliud quoque capit.* In *Auth. vt cum de apellatione cognofcitur,*fuccedit tamen iftud ius dicendi nullũ,loco antiquę querelę inofficiofi teftamẽti, quia præteritio matris habetur pro exhæredatione:& ideo fi legatũ agnouit,valet teftamentũ.Bal.*in conf.*129. *mater præterita,vol.*4 Vnum tamen notat, quod licet teftamenta nihil, in quo matrem præterit. Vide Bald.*confilio* 86.

¶ Et ad materiam huius tituli, vide Mant. *conf.*69.vbi filius debet inftitui,aut exhæredari, aliàs dicitur præteritus, Mar. Vertran. *de iur.lib.c.*27.

l.Cum poft.1.

Oldrad.*conf.*16. Bartο.*confilio* 54.Dec.*conf.* 79.Rom.48.Bald.*conf.*179.*parte* 1

l.Si auus.2.

Nepos præteritus agnofcendo rumpit teftamentum aui.

l.Si quis.3.

Dec.*conf.*362. Chaffa.*conf.*62.Fulg.*conf.*92.

l.Maximum vitium.4. & vlt.

Nota,quòd hodie reperitur correctum iure conftitutionũ regni in aliquibus cafibus, vbi dicitur, quod ftantibus mafculis filiæ fœminæ non fuccedunt.Adde Dec.*in reg.fœminæ,num.*96.& ibi ltra allegata per ipfum,Alex. *conf.*75.*lib.*5.*nu.*10.& *conf.*165.*nu.*8 *lib.*6.*ad* §. *fancimus,huius* l.vide Io.Igne.*in rep.ad Auth. ex caufa,num.*79 & *feq.C.eod.tit.*

Ex caufa exhęredationis vel præteritionis irritum eft teftamentum, quantum ad inftitutionẽ,cætera firma manẽt. Vltrà fcribentes latiffimè hic,vide Dec *ad* l.*liberi,nu* 13.*C. de bon.poff.contra tabul.* Afflict. *decif.*125.*nu.*3. Aret.*ad* §.*eadem, Inftit.de hæred.qua ab inteft. defer.*Bellon.*lib.*4 *fupput.c.*20. Cuman.*ad* l.*filius,qui in poteftate,D.de liber.& pofthum.*Imol.*ad* l.*filio præterito,D.de iniuft.rupt.& irrit. tefta.nu.*44.& *feq.*vbi latè de materia Crau. *ad* l.*cum filiofa.a.pat.num.*308.& *feq.de leg.*1.

Anton.Rub.*ad l.Titia Seio*,§.*Imperator*,*num.* 61.*de leg.*2. Petr.Stell.*ad* l.*si duobus*,§ *si prius*, D.*de bon.poss.num.*47.Diaz.*reg* 55.In materia per Iul.Clar. *lib.*3.*sentent.* §.*testamentum*,*q.* 52.*cum seq.*& an habeat locum in posthumis. Ioan.de Adan *consilio* 281.*ad fin.nu.*18.Petrus noster Perusin.*cons.*30. *num* 3. *inter consil. diuers.ad caus. vlt. volunt.vol.*1. Oldrad.*consilio* 207 Dec.*consilio* 2.*&* 223.

Ad fin.gloss. communiter reprobatur, vt latè per Dec.*consilio* 24.

Auth.Non licet.

Pro ampliatione istius Auth.vide Bar.*in l.* 1.§.*fin de vulg. & in* l *si.*o,D.*de iniust.rupt.* & pro intellectu istius Auth. vide Bart.*in consilio* 146.*&* 20.

Auth.Ex causa.

Non habet locū in fratre instituente personam turpem.ita Fran.Crem *in sing.*90. & de materia huius Auth. vide Parid. de Put. *consilio* 64.*vol.*2. *& cons.*6 .*eod.vol.*6.

Tit.29. De posthumis heredibus instituendis.

Huc refer partem tituli 2.*lib.*28. *D.*

Marcus Vertranius *de iure liberorum*,*c* 27.

l.Si post.1.

Bart.*consil.*13.*ex facto*, Rom.*consilio* 24. *post modum.*

l Vxoris.2.

Vide Paris. *consil.*56 *col.* 2. *vol.*1.Sed quid si viuo testatore natus est illico mortuus,vide text.*in* l.*posthumus*,D.*de iniust.rupt.* Et Lucius *in cōs.*623. vbi de materia huius legis, & vide omninò materiam *in* l.*si quis*,*numer* 13.D.*de reg.iur.*& Dec.l.*posthumo.de bon poss contra tab.*Chass.*cons* 19 Bart. *cons.*49.Bald.*cons.*113. Oldr.*cons.*171.

l.Quod certatum.3.

Vide Decium *cons.*623.*vol.*3. Prouisio testatoris facta in vno casu, extenditur ad alium ex præsumpta mente defuncti. Adde Ias.*ad* l.*Titius*,§. *Lucius*,*in prin. D.de liber. & posthum.* & de intellectu, Fortun.Garz.*ad* l. *Gallus*,*num.*103. & 101 Mari.Solom.*num.*49. *ff.de lib.& posthum.* Corras.*ad* l.*post adita*,*nu.* 31 *Cod.de impub.* Dec.*cons.*394. Leon.*in tract. substit.de vulg.num.* 88. Cuiac.*lib.*17.*obs.c.*27. Const.Land.*prater*, *c.*6.Dec.*cons.*101.*&* 623.

l.Quidam cum.4. & vlt.

Pro solutione huius textus cum l.*commodissimè*, vide Bart.161. *& in* l.*Gallus* 6.*opposit. in* 3.*coll. D. de lib.& posthum.& in* §.*& quid si tantum*,*in* 2.*coll.* vide Parid. *cons.*56.*volum.*2. Forcat. *in cupid. Iurisp.cap.*21.Gouean.*libro* 1. *var.lect.c.*7.Cuiac *dicto cap.*27.

Tit.30. De iure deliberandi & de adeunda vel acquirenda hæreditate.

Vide Angel.*cons.*30.*incip.viso laudato.* Vbi ponit notabilem casum ad limitationem huius tituli, quod hæres, conuenitur pro debito hęreditario immediatè,secus si conueniretur mediatè ex causa hæreditaria, quod nota,de quo per Dec.*consilio* 300.2.*volum.num* 8.

l.Si à patre.1.

Vide l.10. *D.de acquir. hered.*

l.Cum debitum.2.

Nota quod soluendo hęreditarium debitum hæres videtur adire hæreditatem,licet pro alio quis soluere possit, *l. soluendo. D. de neg.gest.* Ratio est,quia indubio solutio facta ab hærede,videtur facta ab eo tanquā herede & nomine proprio, l. *& magis.ff. de solut.* Dec.*cons.*449.*num.* 10.*col* 3.Et de hoc infero, quod si hæres soluerit multum, plus quàm ipsum tangeret, præsumitur fecisse potiùs animo gerendi officia testatoris, quàm animo adeundæ hæreditatis. Vide omninò Ias. *in* l.*pro harede.* §.*Papinianus.ff.de neg.gest.*

¶Et ad materiam huius legis vide Guiliel. Bened.*in repet. c. Raynutius,de testament. folio* 388.*num.*395. *cum sequen.*Etsi filius recipit aliquid ex pace facta occasione mortis patris, ex hoc non videtur hæreditatē adiisse.Bart. *in* l.*quæsitum est.*Vbi Ang.*de sepulchro viol.Et in l.pro harede,in fin. D. de acquirenda har.* propter quod quis soluit debitum hæreditarium,tenet Corn. *cons.*310. *col.*1.*vol.*3. Et est text.*in l.parentibus* §.1. *de inoffic.testament.* Et Bald. *in l. potuit, eod.* Nisi soluens fuerit in contrarium protestatus, quod non soluerit vt hæres,quia tunc non habetur pro adeunte,vt notat Bald.hîc & Corn.*in d.consilio.* Et adde Soc.*cons.*45.*vol.* 4. Et Mod.Perus.*in l.is potest.ff.de acquir.hared.num.*72.*&* 84.Et Mathes.*sing.*35.& quæ ibi scripsi.

¶Et quid si filius facit pacem cum occisoribus patris, & accepta pecunia pro pace facta de morte patris, an per hoc videatur adire.Vide prædict.Mod.*in l.is potest.num.*83. *ff.de acquir.hared.*

l.Si fratris.3.

Bart *cons.*22. *Homo.* Decius *cons.*331.*pro solut.parte* 3.

l.Filiofamiliâs.4.

Pater adire potest hęreditatem filiofamilias delatã.

l.Potuit.

l. Potuit. 5.

Bartolus *consilio* 23. Bald. *consi.* 263. Socinus *cons.* 153.

l. Si auia. 6.

Nota textum quòd eo ipso, quod aliquis cedit, donat, vel legat de hæreditate ad eum deuoluta, ex hoc solo videtur adire, vt hîc, quod volendo consequens videtur velle, & antecedens necessarium, quod est aditio, l. *ad legatum, &* l. *ad rem mobilem. D. de procurat.*

¶Nota etiam, quod legitimando vel compromittendo hæres censetur adire. Paulus *consi.* 22. *colum.* 3. *per hanc*, v. l. 2. Et de materia huius legis vide Bertrandum *in consi.* 189. *per to* : *m, v l. n .3. in vlt. impress.* Et nota, quod hæres disponendo de re hæreditaria, inducit hęreditatis aditionem ex necessitate, & ideò donando vel cedendo videtur adire. Intellige quando disponit, secùs si renunciauit hæreditati, quia non a [illegible]itio, sed renuntiatio inducit. Et ideò si renuntiatio fieret in manibus, vnius cohæredis tantummodò, pactio renunciationis omnibus cohæredibus, pro rata parte accresceret, l. *si actione, D. de pactis.* Et ibi Dec. Quod autem dictum est, aditionem per donationem aut cessionem bonorum hæreditariorum induci, est verum, quantum ad effectum. De his omnibus vide Aymon. *consi* 1 252. *vel* 200. Bald. *consilio* 180. *par.* 5. Dec. *cons.* 45. Socin. *cons. vlt.*

l. Quoniam. 7.

Bartol. *consilio* 22. Dec. *consilio* 78. Socin. *consi.* 295.

l. Licet. 8.

Bart. *in hac l. in* 4. *col.* determinat, quòd si filius staret per 30. annos, quòd non adiret, de Iure Ciuili esset exclusus, quod verum est à primo capite, vnde liberi. Tũ à secundo capite, vnde cognati, posset iure per alios 30. annos admitti, & sic in successione tempus 30 annorum indultum à lege ciuili, & eiusdem naturæ, prout annus statutus à prætore. Ita Bald. Et refert Iason. *in l.* 1. *colum. in Gloss. fi. supra qui admitti, &c.* Et hîc in fi verb. Ita etiam tenent Paul. de Castr. & Alexand. hîc. & ita omnes. Et sic per lapsum temporis. Secùs autem si expressè, quia tunc excluditur omni capite. Ita Iason. hîc. Et de materia huius legis vide Petr. de Mont. *colum. in gloss.* quas fecit *in repet. l.* 2. *Cod. de pact. inter empt. & vend.* Et Iason. *cons.* 19. *vol.* 1. Et Modern. Perus. *in l. si potest. col.* 2. *num.* 10. *de acquir. hæred.* Coras. *lib.* 6. *miscell. c.* 21. Bart. *cons.* 129. Cuman. *consilio* 29.

¶ Et an istud tempus triginta annorũ currat in ignorante. Vide d. Modern. *in d. repet. nu.* 266. & ad materiam, vide Ias. *in §. quædam in* 50. *coll. instit. de act.* & Castr. *in Gloss. rubr. qui admitti, &c.* & hoc tempus currit tam iure adeundi quòd est extraneorum, quàm iure immiscendi, quod est suorum, vt tenent doctor. hîc licet Ias. contra communem hîc videatur tenere, & vide Decium *in l.* 1. *in prima lectur. numero* 4. *colum.* 6. *cum non pet. part.* & ibi Alex. *in* 3. *coll.*

¶Qui diu tacuit, non videtur renuntiasse hæreditati paternæ, vide Gozad. *consilio* 80. *num* 5. *& c. n.* 5[illegible]. & quanto tempore præscribatur hæreditatis petitio, vel fideicommissum. Paris. *consilio* 48. *numero* 11. *libro* 2. Ioan. Dilect. *caut. fin.* & quid sit vtilius intentare rei vindicationem petitione hæreditatis, vel interdictum quorum bonorum, Gozad. *cons.* 12. *numero* 12. & de legitima quanto tempore præscribatur, vel eius suplementum. Corn. *cons.* 264. Iason *ad l.* 1. §. *bonorum. nume.* 13. *ad Treb.ell.* Bald. *c.* 168 *parte* 5. Cor. *cõs.* 311. *par.* 4.

l. Si curatoris. 9.

Bart. *cons.* 54. *marti.*

l. Si te bonis. 10.

Dec. *cons.* 7. *& pro tenui.*

l. Retinente. 11.

Pater repudiare hereditatem filio delatam eo inuito non potest

l. Puberem. 12.

Vltra intellectum Gl. hîc Bart. Bal. & Salic. vide Bart. *ad l. gerit. n.* 13 *de acq. hæred. &* *ad l.* 3. §. *ex plurib. de acq. poss.* Fab. *ad §. quos autem, Inst. de bon. pos.* Doct. *ad Rub. C. qui admit.* vbi Barb. *n.* 151. Picus *ad l. vni. quan. non. pet. par. n.* 15. Castr. *ad l. certi. C. de test mil.* Old. *cons.* 143. *Them.*

l. Suum hæredem. 13.

Dec. *cons.* 65. *ad exclusionem.*

l. Si sorori. 14.

Nota hic inspici tempus aditæ hęreditatis & delatæ.

l. Non est dubium. 15.

Vide l. 11. ff. *de contrah. emp.*

l. Nec emere. 16.

Benedictus Capra *in reg. c.* 87.

¶Nemo compellitur vendere rem suam, sed vide fallentias positas per Angel. & Lud. Roman. *in l.* 2. *solut. mat.* & 58. casus positos per Soc. *in reg.* 120. *incip. vendere.* De materia huius legis vide Boer. *q.* 322. *in* 2. *parte*, & super textum vide quæ dicuntur per Bar. *in l.* 1. §. *cura. D. de off. præf. vrb.* & licet contractus sine liberi arbitrij, tamen quis se obligare potest ad contrahendum sub pœna. Decius *in l. pactum, quod dotali in fin.* ff. *de pactis.*

l. Cretionum. 17.

Quolibet die potest hereditas adiri. Pro intel. latè Alc. *libro 3. dispunct. c. 7. & ad l. quidam ignauia. C. de decurion. libro 10. in fin.* Forcat. *in necyom. tur. dial. 87. numero 1.* Gouean. *libro 2. variar. lect. c. 3.* Cuiac. *ad Tit. de excusat. pag. 7.* Couar. *libro 4. variar. resol. parte 10.* Duar. *libro 2. disput. c. 10.*

l. Si infantis. 18.

De materia huius legis vide omnino Modern. Perus. *in repetit. l. 15. potest. coll. 2. numero 22. & 12. de acquir. hare. & numero 45.* & quis dicatur proximus pubertati. Dicas vt per Gloss. *in l. 1 D. sol. matr.* Castr. *cons. 385. col. 2.* & an hodie hæc lex sit correcta. Vide Decis. Delph. 300 In materia istius legis vide per Dec. *consi. 87.* per Tiraq. *in tract. le mort saisit, parte 2. declar. 16. numero 3* Socin. Iun. *cons 119. numero 19. libro 1.* Bartol. *consi. 49. & 232.* Dec. *consi 250. & 167. & 87.* Bald. *consilio 101.* Oldrad. *consi. 33. & 171.* Bar *cons. 22* Rom. *con. 512.*

l. Cum in antiquioribus. 19.

In Glossa, in verbo *beneficio, &c.* circa hanc materiam, vide Decision. *parlamenti 332.* Nota pro intellectu eius, quod his demum trãsmittit ius deliberandi, qui sciunt hereditatem sibi esse delatam, vnde ignorans furiosus & infans non transmittunt ius deliberandi ex quo scientiam non habent. Moder. Perus. *in repet. 15. potest. numero 269. de acquir. hered.* Pro intellectu huius vide Ias. *in L. manci pat. in 3. col. l. qui admitti.* Valla *de reb. dub. tract. 6.* Menoch. *libro 2. de arbi. iud. cas. 1. numero 4.* Pro declaratione huius legis vide Paul. de Cast. *ad l. venter. col. 2. & fi. de acqui. her.* vbi Ias. post Bar. in materia Tiraq. *in tract. le mort saisit, parte 2. num. 21 declar. 5.* Ange. de Gambel. *in repet. ad l. ventre. numero 55.* Ioan. Dilect. *tit. 5. caut. 1. de subst. repet. ad l. si filius qui patri. D. de vulga.* præsertim ibi Arsendi *numero 12.* Bartol. *ad l. qui duos. de reb. dub.* vbi Socin. *numero 25.*

l. Scimus iam duas. 22. & vlt.

Ad materiam huius legis, vide Delphin. *decis 371 alias 577.* quæ sit forma inuentarij, & multa ad istam materiam facientia hîc dicta quod si heres infra tempora legitima nõ fecerit inuentarium iuxta hanc legẽ fit priuatio & executio ipso iure, à lege & moram purgare non potest. Idem in matre, quæ filio non petit dari tutorem, iuxta l. 2. de quibus plenè per Iason. *in l. si insulam. nume. 92.* An fiscus vel ecclesia si heredes instituantur, teneantur conficere inuentarium, & an teneantur vltra vires hereditarias. Vide Guid. Papæ. *q. 333. in §. si verò, in ver. creditoris.*

§ De materia istius §. & an & quando creditor, qui hypothecam habet possit contra alios creditores posteriores agere, si ejs sit satisfactum. vide per Abb. de Ros. *in l. pupillus. D. quando in fraud. cred.* & per eundem *in l. qui autem. §. apud Labeonem. eod. tit. §. computatione.* Nota quòd ex hereditate deduci debent, & vltra ea debent deduci expensæ factæ pro vendẽdis rebus hereditariis, & satis facienda creditoribus, vt per Bartol. hic, *in 3 nota.* & Castr *cons. 85 incip. dubium fuit, 2. volum.* Gutterius *2. parte resol. c. 2. à numero 18.* Menoch. *d. lib. 2 c. 50.* Beroius *q. 64.* Clarus *d. §. testam. q. 66.* Beroius *q 62. & 63.*

§ Heres inuentarium solenniter non faciens vltra vires hereditatis tenetur, & Falcidiam non detrahit, vt hic, *& in Auth. de hered. & Falc. §. sin verò non fecerit.* Adde Socin. *in reg. 170. heres*, vbi ad hanc regulam ponit fallentias. Adde Guid. Papæ *decis. 571. aliqui* Bero. *q. 62. num. 2.* Quid in Trebellianica an heres omissa confectione inuentarij eam amittat, latè Roland. à Valle *consilio 27. per totum, prima parte.*

§. Licentia.

Vers. *illo* videlicet qua pœna teneatur heres, qui non intimauit omnia bona hereditatis. Adde ad §. sancimus iũcta Glossa, in ver. *nam forte*, vbi dicitur, quod qui rem hereditariã surripuit, priuatur beneficio inuẽtarij: si heres confecit inuẽtarium vltra vires hereditatis tenebitur & patietur alias pœnas, de quibus *in Auth. de hered. & Falcid. in §. quanõ.* & vide duas fallentias Socin *in regul. 214. incip. hac inuentarium.* donec heres conficiat inuentarium, non potest conueniri vt in hoc §. fallit tamen in nonnullis casibus, vt per Doctores hîc, & de materia istius §. vide Capel. Tholos. *decis. 257.* Ad §. si verò postquam, pro limitatione istius §. vide per Modern. *in rubrica, de acquir. hered. ad §. & si præfatum.* Nota quo modo debeat satisfieri, & quis debeat preferri. Vide omnino Castr. *in l. si quis. §. apud. de leg.* & Alexand. *in l. cum post.* Ang. *ibi. D. ad l. Falc.* Adde ad istum textũ quod si heres satisfecerit legatariis primi, & post modum superueniant creditores, posset agere conditione indebiti, vt primo satisfaciat creditoribus, vt etiam textus *in l. 2.* & ibi Iason *de cond. indeb.* Post Castr. ibi, qui dicit, quod si esset satisfactum primo vni & postea veniunt alij qui nihil haberent, potest agere contra eum, cui est satisfactum, vt contribuat. vide Phanatium. *in tract. de lucro dotis.*

Titul. 31. De repudianda vel abstinenda hereditate.

In rubr. Possidens tantũ res hereditarias, præsu-

præsumitur adiisse, Iaso. *in consilio 3. colum. 3. in fin. volum. 1.*

l. Si paterna. 1.

Zoannetus *rer. quotidian.* c. 43.

l. Si paterna. 2.

Adde tam isti l. quàm primæ. Bart. *in l. quarit, in 6. colum. in verbo, quadã sunt. D. de acquir. here.* & quomodo probetur fraus declarat hic textus, & pleniùs hîc Bald. & idẽ Bald. *in cons. 134. incip. proponitur,* quod ex causa, *volum. 3. in antiquis.*

l. Suus heres. 3.

Zabar. *cons. 125. respondeo ad 1. & 92. nobiles viri, numero 12.*

l. Sicut maior. 4.

Bald. *cons. 403. parte 3* Fulg. *cons. 42*

l. Si quis. 6. & vlt.

Valla *dicto tractatu 6.* Baldus *consilio 239. par. 3. & 403.*

Tit. 32. Quemadmodum testaméta aperiãtur, inspiciantur & describantur.

l. Vt testamentum. 1.

Testamẽtum petitur aperiri per officium iudicis.

l. Testamenti. 2.

Panormitanus *consilio 52. q.* Oldrad. *consilio 248. præsupposita.*

l. Eius quod. 3.

Bald. *consilio 134. parte 1.*

Tit. 33. De edicto diui Adriani tollendo, & quemadmodum scriptus hæres in possessionem mittatur.

In rubrica, An possessio detur ex hoc edicto producenti exemplum, vide Bart. *in l. 1. §. si quis in dub. D. de bonorum possess. secũdum tab.* & Ias. & Paul. Castren. hîc.

¶Et dispositionem huius edicti habet etiã possessor, non vt sibi tradatur possessio, sed vt sibi cõfirmetur talis possessio. Et vide Delphin. *decis. 219. vel 229.*

l. Cum inter. 1.

Bartolus *consil. 26. testator.* Roman. *cons. 134. pro declara.*

l. Quamuis. 2.

Dec. *cons. 84 excellentissimi.*

l. Edicto. 3.

Quando hæc lex locum habeat in feudis, vide per Afflict. *decis. 199.* Et vide Gozad. *cõs. 6. & 7.* Remedium istius legis edicto potest intentari, ne dum per heredes & substitutos, verùm & per executores testamenti. Nam in executione testamenti tale remedium competit de iure contra quoscũque possessores, vt voluit Barto. & communiter Scribentes, *in d. l. edicto.* Et Alex. *cons. 4. colũna 8 volum. 2.*

¶Testamentum nõ abolitum producens, habet in dubio intentionẽm fundatam. Dec. *con. 11. vol. 81. col. 5.* & est admittẽdus in possessiones bonorum, quæ mortis tempore per defunctum possidebantur, *d. l. edicto*, per quẽ textum ita consuluit Bald. *in cons. 135. incip. nuncius.* P. de Ancho. *consilio 146. incip. in præd. quæst.* Alexander *cons. 101. incip. viso. &c. col. fi. vol. 7.*

¶An remedium dictæ legis habeat locum in feudis vide Soc. *cons.* 19.

¶In Gloss. *in verb. legitim. vers. item quæro.* Adde, quòd præscriptio feudalium fauorabilis est, eò quod deseruit tam Vasallo, quàm domino, etsi sit longissimi temporis. Bald *in c. 1. §. si quis de &c. si de feud. controuers. fuerit inter do.* Istã Glo. allegat Alex. *in l. quondam. in 2. col. C. qui admitti.*

¶Pro intellectu istius legis, vide Ang. *in §. quã idẽ, in 12. col. Inst. de actio.* vbi inducit Glos. illam solẽnem canonizatam, *in c. 1. de confes. in 6. in Gloss. magn* in fine quæ Glossa singularis vult, vt remedia istius legis nunquam cõpetant heredi vel fideicommissario qui semel possessionem acquisiuerunt, quod nota in prædicto actu. Vide Iasõ. *hic in fin. 3. col.* Et vide Delphin. *decis 132.* Et nota, quòd eiusmodi testamentũ, nec obliteratum, nec cancellatum habet executionem paratam, productum ab herede parẽte se mitti in possessionem. Ita tenet Alex. *in l. si cùm dotem. §. eo autem tempore, in 2. col. l. D. solut. matri.* Et ibi Bart. *in l. illa q.* An in remedio istius l. *vt prator. §. si iudex. in 2. col. de re iud.*

¶*In eadem* l. *in Gloss. in verb. legitimo.* Tunc remedium istius legis non datur contra titulo possidentes, quando titulus esset quæsitus ante mortem testatoris, sed si titulus esset constitutus post mortem testatoris. Vide Afflict. *decis. 119.*

¶*In eadem* l. *in Gloss. in verb. missus.* Si duo testaméta vnius testatoris reperiantur facta vno eodémque die, vel sine die, *vt in gloss. leg. eius, is qui duobus,* D. *de acquirend. hæred.* quod ipsorũ præsumatur anterius. Vide Dec. hîc *n. 42. cum seq.* Et illud præsumitur posterius

in quo statuitur, qui possideret. Sed si nemo possideret tunc vtrunque testamentum vitiatur *per l.duo sunt.D.de testamen.*tamen hoc fallit,si in alterutro ipsorum esset instituta pia persona,vt ecclesiastica , vel alia similis persona,vt dicit idem Decius *num* 84 & vide in hac materia Guilh. Benedi.*rep.*c. *Rainutius, vers.testam.numer.*31.*de testamentis*. In materia ad hunc textum post latè tradita hîc per scribentes Alc. *lib.3.dispun.c.6.* Ant.August. *lib.1 emendat.c.4.* & ad declarationem huius l Cagnol.*in reg.in pari.nume.3. D.de regul.iur.* Steph.Forcat. *Necyoman. iuris dial.22. in prin.* Bald.*cons* 14.*li.3.* Ioan.de Neuiza.*cons* 56. An & quando locum habeat, Corn.*cons.*172.*n.*10. *cum seq lib.*2.an habeat locum ab intestato, Io.Ceph.*cons* 4.*nu.*2.*&* 16 Pro intellectu Gozad.*cons.*7. *nu.*5 *cons.*21. *num.*10.*cons.*50. *nu.*6. *&* 25.*cons* 93. *nu* 7.In materia Bellon. *consilio* 19.*num.* 3. *&* 15.*& cons.*35 *in princ. & cons.*42. *nu.*5.*in not.casu.*Curt.Iun.*cons.*31.*in fin.*Natta. *cons* 352. *volum.*2.

¶An fideicommissarius qui accepit possessionem bonorũ subiectorum fideicommisso própria authoritate sit legitimus contradictor,vt heres non mittatur in possessionem iuxta hunc textum vide Port. *lib.4 cõclus.*30.

¶Ad Gloss.in verbo *(depositionibus sigillorũ) circa medium & in fin.*vide Bald.*lib.2.cons.*52. *post medium.& cons.*147.*in fin.*

Titul.34.Si quis aliquem testari prohibuerit vel coegerit.

¶In rubrica qualiter puniatur impediens testatorẽ,ne condat testamentum Corn.*cõs.* 56.*per tot.& cons* 84.*vol.*1.& Iacob *in l.quaerẽti, n.5.de testibus*, vide Cott.*in memoral.in verb. testatorem inducere licet*, vbi ponit regulam quod licet blãdis verbis inducere testatorẽ, vt te instituat & ibi limitationem ponit & Anton.Butr.*cons.*78. Iason.*cons* 31.*vol.* 1.*nu* 5.

Vbi quis dicatur prohibuisse quem testari, & quomodo probetur , vide Corn.*consil.*958. *col.*1.Ægidius Bossius *Titulo de his qui prohibẽt aliquem testari.*

l.Ciuili.1.

¶Pet.de Anch.*cons.*62.Bald.*cons.*26. Corn. *cons.*110.

l.Eos.2

¶Paulus 5.*sent.Tit.*12.§.2.

l.Iudicium.3.& vlt.

Quamuis per hanc legem liceat inducere blãdis verbis testatorem,ad aliquid sibi relinquendum vt dicitur *l.fin.eod.*D.tamen hoc non licet in tutore inducente testatorem ad relinquendum sibi,quod pupillo reliquerat. *Gloss.in* l.*quicquid supra* 66.*tut. & Gloss in l.pupillorũ.§.de administ.tut.* & pro intellectu huius textus vide Dec.5 Rom.*cons.*69.& quantum dicit,quod valet institutio facta blandis verbis fallit tamen vno casu, vt per Aymon. *in suo sexto dialogo in caut.*36.*incip. blandis verbis,&c.*Bald.*cons.*26.*part.*3.*&* 350.*parte* 3.

Tit.35.De his quibus vt indignis hæreditates auferuntur,& ad Senatusconsultum Syllanianum.

Ad materiam istius tituli vide Decium,*l.si seruus.§.si quis. D.de leg.*vbi multa singularia ad declarationem huius tituli,& Cott.*in suis mem.in verb.filius patrem,&c.*

l.Heredes.1.

Vbi Gloss.in verb *multam.* Nota istã Glo. veritate,vide per Alex.*in l.ita stipulatus.3.col. de verb.oblig.* quod verbum vindicare & vlcisci potest intelligi de iure. vide Dec.*cõs.*189. *col.*2 Bart.*cons.*81.

*Pap.1.*notar.Tit.des prests vsura res.*

l.Polla.2.

Vers.*vel tertiò potest.* Per hanc gloss. Castr. dicit vnam singularem cautelam tutori ad hoc,vt quando vult aliquid facere,& est dubium,an noceat pupillo,adhibeat consilium matris & agnatorum pupilli, & hoc modo excusabitur à dolo & culpa,de qua cautela, vide Ioan.de Amon *in caut.*60.*chart.*55. Vide & Alexan.*in l.*2.*in* 3. *volum. D.qui quisque iuris,&c.*

l.Si ea.3.

Paulus 3.*sent.*5.*Tit.*5.

l.Hereditas.4.

Heredum incapacitate data sine eorum culpa hereditas, licet non valet ad substituendum,tamen non deuoluitur ad fiscum, sed ad venientes ab intestato, secundum veram & communem opinionem istius legis vt hîc per Bald. qui dicit, quòd tunc hæreditas habetur pro nõ scripta. Bartol.*in l.fina.infrà eodem.Et in l.si is,cui. D.de vulgar. & pupillar.* Et ibi Alexand.dicens istam esse magis communem,pro qua constituit Dec.*in consil.*311. *incip.in casu proprio.* Bartol.*consil.*26. Oldrad. *consil.*144. Bartol.*consil.*119. Roman.*consi.*494. Bolognin.*consi.*40.Fulg.*cons.*23.

l.Non.

l.Non oportet.5.

Hodie negligenti eripitur hæreditas.

l.Minoribus.6.

Fulg.*consf 52.quidam.*

l.Si ideo.7.

Rom.*conf.*410.Bart.*conf.*102.

l.Alia causa.8.

Rom.*consil.*347.*quoad.*

l.Cum fratrem.9.

Paulus 3.*sent.*2.§ 5.

l.Sororem.10.

Bald.*conf.*446.*dix*,*parte* 2.

l.Cum syllanianum.11.

Vide *l.*139.ℨ.*de verb.signific.*

l.Talis de antiquo.12. & vlt.

Bartolus *consilio* 102.*charis.*

Tit.36.De codicillis.

l.Rupto.1.

Rupto testamento regulariter,rumpuntur &codicilli,*d.l.rupto.*Sed vide 3.fal Soc.*in reg.* 84.*incip codicill.*Oldr.*conf.*121. Dec.*conf.*361.

l.Hæreditatem.2.

Non potest hæreditas adimi vel dari directo in testamento,sed solùm per fideicōmissum,*d.l.hæreditatē.&l.hæreditas.C.de his,qui. vt indig.* Sed vide 4.fallentias Soc.*in reg.*213 *incip.hæreditas per fid.*

¶Ad *d.l.hæreditatem*,vide singulare dictum Bar.in quo directo facta substitutio codicillis reuocatur.*in §.si quis autem.in fin. Authen. hoc inter liberos.C.de testament.*& veriorē esse sententiā Bart.tenet Alex.*conf*164.Et Boer. *dec f.*241.Licet Parisius *in consi* .35.teneat cōtrarium contra Bart. opinionem magis esse communem. Et secundum dictum Bart. retulit D.Marcus Anthonius Cradinus,se duas sententias obtinuisse,quod nota.Dec.*consil.* 361.Corn.*conf.*202.

l.Cum proponatis.3.

Forcat.*in Necyoman.tur.dial.*14.*numero* 6.limita vt per Paris. *ad c.quoniam contra, num.* 24.*extra de probat.*Quomodo procedat,Soc. Iun.*consil.*159 *num.*20.*libro* 2.

l.Non idcirco.4.

Absentia hæredis non impedit codicillos fieri.

* Explicatur hæc lex ab Antonio Fabro. *lib.*15.*coniectur.c.*13.

l.Nec codicillos.5.

Vbi Gloss.in verb.*fidem.*Quòd præsumptio transfert in alium onus probādi.Adde gloss. *in l.actor.ℨ.de probat.*Dec.*conf.*448.*vis tota.*

l.Siue initio.6.

Codicillus potest esse appendix nuncupatiui testamenti.

l.si idem.7.

Oldradus *consilio* 121.Fulgosius *conf*30. Zabar.*consil.*58.

l.si quis agere.8.& vlt.

Si testamentum non valet, non valebit iure codicillorum,si testator hoc non expresserit,ita vt venientes ab intestato inueniantur grauati,*d.l.si quis.*Et hîc D.Benedict.de Bars. ponit sex fallentias quas refert Soc.*reg.*491. *incip.testamentum.* Quādo aliquis potest agere ex testamēto,& ex codicillis,vna via electa tollitur alia.Adde &limita vt per Afflict. *dec.*134.*quædam mulier.*Fab.Acorambo *ad l. naturaliter.§.nihil commune.D.de acq.poss. nu.* 104.&ibi Ant.Rub.*num.*266 Zucc.*ad l.fin.C. de edict.diu.Adr.tollen num.*199.

¶Gloss.*in verb.potestatem.*Quid eligit viam testamenti, nō potest redire ad Codicillos. Adde quod istud est verum agēdo,secus excipiendo,vide Decis.Socin.*conf.*334.Gloss.*in verb.agnationis.* adde similem Gloss.*in l.1.in Gloss.fin.D.de testamen.in eadem l.si quis agere notarium.* & illa l quod quilibet præsumitur bonus & sanæ mentis, nisi contrariū probetur, & pro intellectu istius l. vide Afflict. *Decis.*134.quæ aurea est,&dicit hāc l.habere locum in actore, & non in reo, §.*fin.* ex hoc probatur,quod in donatione causa mortis 5. testes sufficiunt.Sed hoc quando contractus sapit naturam vltimarū voluntatū. Nam alijs duo satis sunt,vt per Castr.*in l.auunculo. D.de donat.causa mortis.*Dec.*conf.*142 Bal.*con.* 92.Bart.*conf.*20.Rom.*conf.*433 Oldr. *conf.*18. Bald.*conf* 8.Ias.*conf.*124.Rom.*conf*179. Bald. *conf.*28.Fulg.*conf*30.Rom.*conf.*125.Cum.*conf.* 62.*&* 93.Bald.*conf.*387.*&* 143.*&* 504.

Tit.37.De legatis.

¶Paul.3.*sent.*§.9.

¶Bart.*conf.*211.Dec.*conf.*537.*&* 485. *&* 620 Pet.de Anch:*conf.*188.*&* 185.*&*237.

l.Quamuis.1.

Vide Aug.*conf.*301.*&*Dec.*conf.*60.*cum seq. val.*4. & vide omninò *in rep.§. Titia col.*114. Paul.de mente *&c.*&pulchrè Lancel. Dec.*in l.Mauia.§.vxorem.D.de annuis leg per* Bert.*cōs.* 177.*nu.*3.*&* Ias.*in l.illa num.*15.*de verb.obli.*vbi de muliere petente alimenta extra domū mariti , quia dicit se non posse morari cum hærede,incumbit onus probandi istam negatiuam Emanuel Costa *lib.*2.*select.cap.*19.Bald *conf.*484.*casus quidam,part.*4.Corn.*cōs.*156.*libro*,*parte* 4.

l. Quamuis.2.

¶ Venditio hæreditatis facta ab hærede, non priuat legatarios iure suo.

l. Qui post.3.

Nota quod licet non reuocētur legata per testatorem si res legatas obliget, vt hic, tamē hoc intellige, nisi esset obligata pro tāto precio quod nō esset vero simile, quòd eam esset redēpturus. Ita tenet Bar. *in l. rem legatā, ff. de adim. leg.* Canonistæ *in c. pœnalē, in punct. num. 42. de præbend.* Nam tunc censetur alienatio. Adde quod donatio causa mortis possit ad lib. 14 reuoc. si tamē donator instituit hæredem in omnibus bonis, non censetur reuocata donatio causa mortis ex tali institutione. Aret. *in cons. 74. pen. col. 4. in 4. duo.* Aymon. *consi. 159. nu. 1. vol. 3. in vlt. impress.* Paris. *consilio 90. vol. 3. num. 25.* Guid. Pap. *cons. 60. nu. 20. col. 2. vol. 1.* Rom. *consilio 229. pro declara.*

l. Seruis.4.

Limita nisi in causa alimentorum l. *seruos. ff. de alim. & vbi leg.*

l. Non est dubium.5.

De materia istius l. vide Cyrrad. *cons. 91.* vbi ad regulam ponit limitationem. Primo vt non habeat locum, quando legatario est data licentia expressè vel tacitè, puta si est relictus tutor, secundo si est dictum, libere capiat, vel si est dictum, quòd bona ad tales perueniant. Vide Bertr. *cons. 144. vol. 3 n. 12.* Et vide regulā & limitationes ad hāc l. per Berō. *in c. Raynutius, col. 123. in prin. de test. in l. cū alienā, ec.* Aurp. *l. b. 4. epist. c. 8.* Al. *cons. 134 & 207.*

¶ Nota, quod legatum rei alienæ valet, licet ignoranter fiat, & tenetur hęres eam redimere, si potest, & eam legatario tradere. Si a[illegible] non potest, quia non vult dominus eā vendere saltem competenti precio tenetur ad æstimationem, & à principio præcipuè peti potest ipsa res, vt innuit iste textus. Et Bar. *hic not. in prin.* Abb. *in cons. 45. in prin. 2. vol.* Et Cor. *in suis Memor. in verb. rei alienæ.* Et ibi notatum. Et an qui habet fundum communem cum alio, & legat totum fundum nominando & confirmando in totum, intelligatur totum simul fundum legare. Vide Bald. & ibi pulchrè Iason. *in l. quecunque supra qui test. facere possunt.* Clarus § *testamentum. q. 68.*

¶ Legatarius qui rem legatā occupat propria authoritate, cadit ab omni iure suo, Tiraq. *in tract. le mort. 2. par. 4. declar. n. 10. & 16, declar. n. 4.* Iason. *ad l. nemo potest. de leg. 1. in 2. lect. num. 50. & seq.* Rip. *ad c. sæpe numero 24. de rest. spol. & ad l. centurio, n. 52. ff. de vulg. & pup.* Dicus *ad l. 1. quarta. ff. ad l. Falc. nu. 163. & 168.* Ioan. Bapt. Plot. *ad l. si quando, C. vnde vi. nu. 54.* Diaz. *reg. 407.* Curt. Iun. *ad l. si. C. de edict. diui Adrian. toll. numero 46. vsque ad num. 50.* Rim. *Inst. de donat. ad prin. numero 534. & pluri. seq.* Ioan. dilect. *de arte testam. titul. 6. caut. 12.* Franc. Rip. *ad Rub. & l. 1. D. quor. leg & ibi alij.* Dec. *consilio 438. ad §. & cons. 243. nu. 4.* vbi dicit pœnam huius legis procedere etiam in fideicommisso. & ibidem limita ante possessionem apprehēsam per hęredem, quia tunc hęc lex nō procedit. In materia per Iul. Cla. *libro 3. sent. §. testamentum, q. 68.* vide de communi, quod potest testator in suo testamento cōcedere licentiam legatario, vt propria autoritate capiat possessionem rei legatæ. Rom. *consilio 312.* Petr. de Anch. *consilio* Bart. *consilio 246.* Chas. *consilio 19.*

l. Si legata.6.

An in legatis fieri possit substitutio vide hic D. Goth.

l. Si Fortidianum.7.

Re coniuncti faciunt sibi partem per concursum.

l. Ab administratione.8.

Bald. *cōs. 51. part. 3.* Ro. *cōs. 235.* Bald. *cons. 956. parte 4.*

l. Si in fraudem.9.

Cuiac. *lib. 9. obser. c. 25.*

l. Cùm alienam.10.

Bald. *cons. 126. parte 5.* Rom. *cons. 308. & 255.*

¶ Legatum rei alienæ scienter factum valet, secus si ignoranter, nisi sit factū coniunctæ personæ, vide doctores *ad l. si domus, §. de euictione, de leg. 1.* vbi Iason. *numero 31* Zoan. *in tract. differ. inter ius Canon. & ciuil. differ. 29. numero 41.* & pro intellectu vide Barba. *ad c. filius de test.* Bero. *q 56 num. 9.* Socin. Iun. *consil. 74. numero 18. libro 1.* Menoch. *in tract. de arbit. iud libro 2. cent. 2. cas. 146. numero 3.* Panor. *cons. 45. parte 2.* Dec. *cons. 189.* Alex. *cōs. 108.* Cu. *consilio 29.*

l. Filia.11.

Bald. *cons. 163. parte 5.* Ro. *cons. 253. videamus.*

l. Proprias.13.

Legatum rei proprię non valet regulariter. Adde 2 fallentias positas per Soci. *in reg. 279. incip. legatum.* Rom. *cons. 308. pro habenda.*

l. Monumenta.14.

Nota hic quod ius inferendi mortui legari potest.

l. Si vniuersæ.15.

Bald. *consilio 59. ius personæ, parte 4.*

l. Creditor.16.

Legatum pignoris valet.

l. Ex legato.18.

Vide Roman. *consil.* 228. *colum.*2. *in med.* Et Lancel. Dec. *in* l. *cum seruus.* §. *si Titius in fi. de leg.*1. Et *ad* l. *ex legato*, vide Anch.. *cons.*3. *in ordine*, vbi tenet, quòd legatarius potest agere sine cessione heredis, per istum textũ. Cum. *cons* 120. Bald. *cons.*151. *casus, parte* 3.

l. Non tantum.19.

Cuiac. *lib.*18. *obs* c.9.

l. Vxor.20.

Vide Bertrand. *cons.*158. *nu.* 15. *vol.*3. *in nouis.* Et vide text. *in* l. *quod tabernas* D. *de contrah. emp.* Et Bald. *in* l. 1. *in* 2. *col. num.*5. *qui testa. facere possunt.* Dec. *cons.* 189. Rom. *cons.*503. Cum. *consi.*120. Bald.418. Corn.113.

l. in annalibus.22.

Heredis appellatione veniunt heredis in infinitum, Bart. & Doct. vbi Ias. *num.*10. *ad* l. *Gallus*, §. *etiam si parente. D. de liber. & posthu.* Bellon. *lib.*4. *suppur.* c.16. Ioan. Crot. *ad* l.4. §. *Cato, de verb. oblig. nu.*134. Bart. *cons.*56. *&* 59. Dec. *cons* 38. Pet. de Anch. *cons.*130. Fulg. *cons.* 17. Dec. *cons.*294.

l. Cum quæstio.23.

Cotta *in voce dipendium*. Dec. *cons.*381. *consilio* 70.

l. Si legatarius.25.

Roman. *consilio* 411. *quatuor &* 477. *in casu. &* 235.

l. illud quost.26. & vlt.,

Nota, quod licet arguere à contractibus ad vltimas voluntates, vide Paris. *cons* 97. *vol.* 2. *numer.* 5.

¶ Argumentatio ista à contractibus ad vltimas voluntates tum demum procedit, quã do vtrobique eadem subest ratio, vt Tiraq. *post. ll commun.* Late *in Gloss.*5. *nu.* 215. vbi dicit procedere in cæteris argumentationibus de vno ad alterum. Cum. *cons* 34. *pater.* Fulg. *cons.*70. *proponitur.*

Tit. 38. De verborum & rerum significatione.

l. Prædiis.1.

Decius *consi.*181. Zabarel. *cons.*51.

l. Fundo.2.

Paul.3. *sent. Tit.*6. §.38.

l. sancimus.3.

Limita vt per Soc. *reg.*63. *incip. cautio quando reg.*43.

l. Cum quidam.4.

Dec. *cons.*95. Fulg. *cons.*17. *&* 106.

l. suggestioni.5. & vlt.

Ista lex qualiter intelligatur, vide Alexan. *cons.*207. *nu.*25. *fol.* Rom. *cons.*355. Dec. *consi.*239. *&* 377. *&* 357. *&* 286. *&* 38. Cum. *consi.*2. *proponitur.* Dec. *consi.*155. *& diligenter.*

Tit.39. Si omissa sit causa testamenti.

Differentiam omittendi & repudiandi notat hic D. Goth.

l. si in fraudem.1.

Tenetur qui omisit aditionem licet non possideat.

l. Eum qui.2.

Cuia. *li.*3. *ob. c.*23. Panor. *con.*105. videtur.

l. si Proculiana.3. & vlt.

Falcidia an & quando detrahatur, vide Gl. hic.

Tit.40. De indicta viduitate, & lege Iulia Miscella tollenda.

Brissonius *lib.*3. *select. cap.*5.

¶ Vt faciliùs tota huius Tituli materia percipiatur, & sciamus quid hodie seruandum sit, fac. regulam quòd si fiat legatum mulieri, si non nupserit adhuc hodie cõditio reiicitur, & legatũ remanet purum. Etsi mulier debet habere legatum, siue nubat, siue non. Et ista regula procedit etiam in muliere virgine, quæ nunquam habuit virum, vel habuit, sed non est secuta copula carnalis Senis in vidua, in qua non reiicitur, sed debet impleri, & abstinere à secundo matrimonio, aliàs perdit legatum. Et ideò debet iurare & præstare cautionem, de quo in Authen. *cui relictum, ir fra eod.*

¶ Secundo, limita istam prædictam regulã non procedere, quando legatum esset factum ipsimet virgini Senis, si esset factum tertiò, quia tunc conditio non reiicitur, vt hic *in l.* 1. Nam ideo Leges statuerunt, quòd conditio inducens viduitatem, ipso iure legatum tollat, quia mulier, cui factum est legatum, sub conditione viduitatis, timore ne legatum perdat, inducitur ad seruandam viduitatem, quod est contra vtilitatem publicam, vt hic, quæ ratio cessat, quando legatum est factum tertiò. Puta, relinquo 100. Titio, si forte Sempronia mulier non nupserit, quia tunc non curabit mulier, vtrum ille perdat legatum. Hinc dicit Gloss. hic in *l.*1. quod si ille tertius esset pater, frater, aut propinquus mulieris,

ad cuius reuerētiā pręsumptio est, quòd mulier abstinere debeat à matrimonio, ne propinquus suus perdat legatum, tunc conditio reiicitur, ac si ipsi mulieri esset legatum. l. *hæres meus. D. de cond. & demonst.* Idē si esset relicta tertio grauato restituere mulieri, quia tunc reiicitur eodem modo, vt dicit Gloss. hic. *Et in l. cùm eadem ratio sit.*

¶Tertiò, limita per textum notabilem. *in l. Titio. vsumfructum. §. seru. D. de conditio. & demonstr. cum extensione.* Bart. ibi.

¶Quartò limita, vt procedatur, quando, ista conditio esset perpetua vel indefinita, secùs si ad tempus, vt si esset relictum vsque ad ætatem viginti annorum, textus est solennis. *in §. fin. vbi* Bart. *& aly. de condit. & demonstr.* Intellige tamen, nisi tempus ita esset longū, vt in effectu matrimonium impediretur, & arbitrio iudicātis committeretur. l. *cùm tale. in prin. D. de cond. & demonst.* Ita Aret. consuluit *consi. 62. incip. diligenter column. 2.*

¶Quintò limitatur, quando indefinita dedefinitio personarū facta est, secùs si prohibitio fiat, ne nubat tali personæ, cùm aliis nubere possit, quia non reiicitur. Imò si contrà fiat, perdit legatum. textus est notabilis *in l. cùm ita. D. de cond. & demonst.* Et vide Ias. *in l. 1. Et in Auth. cùm relictum. inf. eod. num. 3.*

l. Legatum. 1.

Dec. *consi 227. in casu.*

l. Ambiguitates. 2.

Dec. *consil. 190. circa 1.*

Auth. Cui relictum.

Bart. *cons.* 184. Bal. *cons.* 135. *&* 336. *&* 176. Fulg. *cons.* 49. Bart. *cons.* 122.

l. Legem. 3. & vlt.

Argumentum à correlatiuis procedit. Vide Tiraq *post LL. com. glos. 5. num.* 108. *citando quadam* Rom. *cons.* 246. Oldr. *cons.* 161. *thema.*

¶Vide Fab. de monte *in tract. de emp. & vendit. 3. q. prin. num.* 52. hunc textum singularem dicit Rom. *ad auth. similiter ad l. Falcid. prope fi.* vide Hipp. *ad l. 1. §. si serui. nu. 16. D. de quæst. & in fin. 579* Correlatiuorum. Idem ius facit l. *nemo martyres.* vbi Bald. *ad finem. C. de sacrosanct. ecclesi.* In materia latè Abb. & Felin. *ad Rubr. proœmij. decret.* Dec. *consilio* 336. *in casu.*

Titul. 41. De his quæ pœnæ nomine in testamento vel codicillis scribuntur vel relinquuntur.

Vide Vlpian. 4. §. 17. *&* 36.

l Superuacuam. 1. & vnica.

Bald. *cons.* 208. Dec. *cons.* 290. Corn. *cons.* 158. Oldr. *cons.* 138. Dec *cons.* 336. Alex. *consilio* 177. Pet. de Anch. *consil.* 13. Fulg. *consi.* 27. Cuman. *consi.* 163.

Tit. 42. De fideicommissis.

Ad totum titulum Menesius scripsit, multa quoque Franc. Marsarius in epitome fidei commissor.

l. Si probaueris. 1.

Nota, quod præstatio alimentorum facta per tres annos inducit quasi possessionem in futurum, sic in solutione 3. annorum, videtur & præsumitur præteritum & solutū. *leg. quicunque. le apoch. pub.* Intellige hoc si solutiones fuerunt discretæ & diuisæ per 3. annos, secus si in vna apocha essent subscriptores trium annorum, notat Bald. *in tit. de dot. promis.* sic in iuribus in corporalib. vt est electio constituitur quis in possessione per triplicē electionem præteritam. *c. cum ecclesia. §. nos igitur, de caus. possess. & propriet.* & si apponeretur quod tempus non est modus, &c. l. *obligat. §. placet D. de act. & oblig.* Bene est hoc, sed bene est modus oblig validæ obligandæ, Gloss. *vlt. in l. cum in rem vers. de vsur & vide Mag. consilio* 5. * Antonius Faber *Coniecturarum lib. 7. c. 8.*

l. Et si inutiliter. 2.

Agnoscens minus solemnem voluntatem & ex ea soluens non repetit.

l. Cum secundum. 3.

Actio an & quomodo confundatur vide hic D. Goth.

l. Voluntas. 4.

Prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se, adde Rip. *respon. lib. 2. c. 25. num. 26 &* Tiraq. *in tract. de retract. in prin. numero* 54. De intellectu huius textus, Fabian. de Mont. *in tract. de emp. & vend. 4. q. prin. n. 55.* Dec. *cons* 425. *&* 377. Bald. *cons* 239. Bart. *cons.* 58 *&* 189. Rip. *consil* 3. Zabar. *consilio* 17. Rom. *cons.* 457 Bald. *consilio* 304. *frater.*

l. Si frater. 5.

Directa pupillaris expirat pubertati.

l. Prædia. 6.

Vide §. 5. *Instit. de legat.*

l. Voluntatis. 7.

Menoch. *lib. 1. de arbit. iud. q.* 11. *& lib. 2. cas.* 199. Bald. *consilio* 40. *parte* 3.

l. Qui fideicommissariam. 8.

Iunge l. 29. D. *de manum. test.*

l. Ab eo

l. A beo. 9.

Pro intellectu & limitatione huius legis, vide Alexand. *in l. cum filius in 2. col. in 1. not. de leg.* 1 & ibi Soc. *in vlt. notab.* vt per Bart. *in l. filius in 1. opposit. de leg. 1. & in l. si arrogator, in prima lectura in 1. colum. de adopt.* limita vt per Rip. *in l. centurio, nu. 66. de vulg. vers. ad istud. &c.* De materia huius legis an & quãdo prælegatum veniat in restitutione fideicõmissi Iason. sing. *cons.* 175. *vol* 4. & vide Ioan. liter, *in tract. de primogenitura, c. 4. colum. penult. l. 2.* & prælegata ab hæreditate quomodo differant, vide Castr. *consil.* 217. *nu. 5. vol. 2.* Dec. *cons.* 181. Chas. *cons.* 61. Cum *cons.* 28.

¶Quem non honoro grauare non possum, in materia vide Baueri. *ad l. cum filio, n.* 51. *de leg.* 1. & Crau. *nu.* 53 post Iason. *hic, qui Limitat 3. modis*, Rip. *ad l. centurio, numer.* 166 vbi Galiau. *num.* 4[illegible]1. *D. de vulg* Bartol. *& alij ad l. filiusfa. prima oppo. de leg. 1. & ad l. si arrogator, prima lect. de adopt. & ad l. planè, § fin. de leg. 1.* Paul. Leon. *in tract. substitut. sub rubr. de compend. num.* 161.

l. Quotiens. 11.

Oldr. *cons.* 16. Panorm. *cons.* 11. Dec. *cons.* 313. Bald. *consi.* 31. *parte* 5.

l. Post mortem. 12.

Bart. *consi.* 131. *primo arguitur*, Rom. *con.* 452. *circa* 1.

*Antonius Faber *lib. 18. coniecturarum, capite* 5.

l, Quoties. 13.

Cuiac. *lib. 8. obs. c* 9.

l. eam qua. 14.

Ad intellectum huius legis, vide Alciat. *disput. lib. 1. cap. 9.* Vbi institutio per errorem testantis est nulla: legata & fideicommissa, intelliguntur repetita à venientibus ab intestato. Pro intellectu vide Vacon. *lib. 4. declar. c.* 14[illegible]. Moder. ab Aquila. *lib. 1. commun. opin. in verbo, hærede non adeunte*, Duar. *libro* 2. *disput. capite* 5. Gouean. *lib. 1. variar. lect. cap.* 1. Rainald. Cors. *lib 3. indagat. c.* 19. Hotoman. 2. *part.* §. 1.

l. Quamuis. 15.

Ad hunc textum iuncta Gloss. quòd quãdo vna tantum ratio reddi potest, illa pro expressa habeatur, Iason. *ad §. omnium, num.* 38. *Inst. de action.* Crau. *de antiq. tempor. 4. part. num.* 38. & quis habeat illam tantum causam probare, Rip. *ad Rub. sol. matr. num.* 62. Alexand. *cons.* 106. *num. 3. lib. 1. & 22. lib.* 4. Iason. *ad l. siue apud acta, num. 6. C. de transact.* Roman. *cons.* 411. *quatuor*.

l. Cum virum. 16.

Extat in hanc legem Corrasij commentarius, Dec. *cons.* 412. *viso. &* 105 *in causa, &* 270 *&* 317. *&* 186 *&* 254. Oldr. *cons* 21. Dec. *cons.* 419. *&* 154. Fulg. *cons.* 190. *&* 106. Cum. *cons.* 1. Bart. *cons. fin.* Cum. *cons.* 37. Rom. *consil.* 79 Cum. *cons.* 70. *&* 25.

l. si creditoris. 17.

Liberatione legata, debitori cõpetit actio.

l. Cum necessitatem. 18.

Vide Bart. *cons.* 105. *vol. 3. in nouiss.* Petr. de Anch. *cons.* 118. * *casus talis*.

l. Etiam. 20.

Fideicommissa & legata possunt fieri nutu, quomodo intelligatur, vide per Bart. *ad l. nutu de leg.* & ibi aliquid infra dicam, Rip. *ad l. nu.* 17. *de leg. 1. & ibi* Ponta. *num.* 49. Quid in testamento facto inter liberos nutu? dic non valere. Iason. *ad Authent. si qua mulier, nu* 7. *C. de sacrosanct. eccles.* Fel. *ad capitu. in præsentia, num.* 43. *de probationibus*. Quid in testamẽto nutu facto ad pias causas. Iason. *ad d. auth. & ad l. iubemus, C. de testamen.* Quid in milite, Paul. de Castro *hic* Doct. *ad l. in fraudem, §. 1. de milit. testam.* Bart. *cons.* 3. * *Titius*.

l. Si in personam. 21.

Vandus *lib. 2. variar. quæst. c.* 1. Rom. *consilio* 124. Oldr. *cons.* 131. Fulg. *cons* 17. *&* 92.

l. in epistola. 22.

Quod variis modis fieri possit fideicommissum, vide per Dec. *con.* 131. *col* 1. Molinęus *ad l. 1. §. si quis ita, nu.* 28. *D. de verb. oblig.*

l. instrumenta. 24.

Nota, quod vẽditor emptori tenetur cautelam exhibere sibi rei venditæ, vel legatæ ad idem l. *Titius*, l. 2 *&* l. *Emptor*, *D de act. empt.* & ad materiam, *vide quæst.* Cepol. 47. *&* Iason *in l. seruum filij, nu.* 10. *de leg.* 1.

l. Heredum. 25.

Res hæredum pignorare possumus perinde ac proprias.

l. Ex repudiatione. 26.

Sarmientus *lib. 2. select. c.* 8.

l. Fideicommissum. 27.

An pœnitentia fideicommissum reuocari possit, vide l. *p. in fin. ff. de alim.*

l. ex fideicommisso. 28.

Vide l. 88. §. 13. *ff de leg.* 2.

l. Ex testamento. 29.

Pro limitatione vide Glos. *in l. eam quam, in verb. traditur, supra eod.* Et ibidem Bart. *in* 2. *col. &* 5. *ff. som. decis.* 60.

¶Ad hunc textum iuncta Gloss. fin. Alex. *consil.9. visis verb. col pen. vol.* 1. latius *cons.42. viso processu, volum.2.* Fulgos. *cons.21. ad princ. consilio 32. ex facto.* Oldr. *cons.171. col. fin.* Dec. *consilio 242. in casu ad princip. & consi 321. dum legere, col.1.* * Bar. *con.12. si quis & con.10. facti.*

l. Cum acutissimi. 30.

*Panorm. *cons.*40. Adde Soz. *in* l. *Centurio, in 28. col. de vulg. & pup. & col.*14. vbi limitat hanc legem, & contra istam legem est aureum consilium acutissimi, Decij *in cons.*15. Vbi dicit, quod si testator in substitutione filio suo facta non expresserit, quod etiam relictis filiis fœminis excludatur substitutus, non excluditur per filias fœminas superstites ex filio instituto, cùm non sit credendũ testatorem plus dilexisse neptes ex filiis, quàm proprias filias. Hoc tamen percipe, quando substitutus est de descendentibus vel affinitate testatoris. Ita Castr *in consil.* 135. & 77. Si autem extraneus est substitutus per filias fœminas excluditur, vide & Soz. *in* l. *cùm auus, colum.41. num.80. de cond. & demonst.* vbi examinat hanc quæstionem *per 7. col.* vide & Dec. *in* l. *fœmina, D. de reg. iur. num.* 98. Et vide ad hanc legem, Bart. *in l. morib. in 7. col. de vulg.* & vide Bald. *in cons.*391. extendentem hunc textum in substitutione matris. Et de materia huius legis, vide *Marc. Mant. Apo.*89. *in parua impress.*

¶Hanc legem etiam limita, vt per Soz. *in reg.49. incip. testa.*

¶Vt *supra verbi post obitum grauamina, &c.* An istud quod dicitur in hac leg. si est facta substitutio filio post eius mortem, intelligatur facta sub conditione, si decesserit sine liberis, locum habet, si decessit cum fœmina, vt sicut & liberi excludunt substitutum, ita & frater. Cast. *in l. Lucius, §. Caio Seio, col.5. ad Trebell.* Vandus *d. lib.2. qu.* 14. Oldr. *cons.*297. & 269. 95

¶Vide etiam ad hanc leg. Dec. *in l.*1. *sup. de pactis, in 2. col.* vbi tenet, cum opinione Iohãnis dicentis, quod in fideicõmisso non habet locum dispositio huius legis, & hæc est cõmunis opinio, vt refert Soz. *in d. l.* 1. & vide Alex. *in l. generaliter, §. cùm autem, supra de inst. & subst.* Et Soz. *in d. l. cùm auus, in* 11. *col.* & add. *in d. l. generaliter, in quarta col.* Bald. *cons.*309. *parte* 4.

¶Descendens Testatoris grauatus de restituendo post morté suam, intelligitur si sine liberis decesserit, vide Soc. *reg.167. grauatus.* Vtrùm disposit io harũ legũ habeat locũ in cõtractibus, qui fiũt gratia vtriusque, Tiraq. *ad l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, nu.*265. *C. de reuoc. donat.* Quid iuris quando institutus reliquit filios naturales tantùm, vide Felin. *ad c. in presentia, num.*21. vbi ponit 6. limitationes de probat. Rip. *ad* l. *ex facto, § si quis rogatus. num.27. ad Trebell.* vbi de communi. Tiraq. *ad dict. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos. nu.*56 In materia Dec. *consilio* 581 504. *nu.8. & cons.*529. 366. 365. 391. Ruin. *con.* 7. *nu.* 14. *lib.2.* Socin. *cons.23. per totum volum.*1. Ruin. *cons.67. volum* 3 Guid. Papę *cons.27. numer.*4. Tiraq. *post ll. connub. Gl. ss.* 8. *num.*232 253. Soc. *ad l. centurio, num.16. cum seq. de vulg* Imola *ad l. is cui mortis, de donat causa mort.* Didac. *libro pract. quæst. c.38. numero* 12. Fern. Vasq. *in tract. de success. creat. §.27. numero* 5. & 7. latè Port. *lib.2. conclus. vtr. iur. conclus.* 43. vbi ponit 21. ampliationes & 23. limitationes. In materia Cepha. *cons.*, 6. *numero* 37. *libro* 1. Ruin *consilio* 106. *libro* 2. Paris. *cons.*20. *numero* 49. & 52. *lib.* 3. & *cons.*19. *numero* 86. & *sequent. libro* 2. Soc. Iun. *cons* 128 *libro* 1. Bald. *consi.22. numer.22. inter cons. diuers. ad caus. vltim. volunt. vol* 1. Hier. Alba. *consi.26 numero* 4. 5. 6. 7. & 8. Socin. Iun. *cons.1. numero* 142. *libro* 1. & *cons* 100. *numer.*8. & *sequent. & consi.* 113 *numero* 5. 17. 19. & 54. & *consi.*126. *numero* 16. & *sequent. & consi.* 128. *numero* 15. & *sequent. libro* 1. Forcatul. *in Necyom. iur. dial.*50. *num.*5.

¶An hęc dispositio procedat in donatione causa mort. Tiraq. *vbi suprà in verbo, donatione largitus, num.* 250. An habeat locum quando testator cogitauit de liberis liberorum, & sic de nepotibus. Tiraq. *in præfa. ad d. l. si vnquam, numero* 56. Dec. *consi* 391. An habeat locum in iure quæsito. Tiraq *vbi suprà in verb. dona tione, largitus, numero* 185. Quid si testator fecit mentionem de liberis in aliqua parte. Tiraq. *ibi in præfat. numero* 73. Quid si in ciuitate sit statutum quod verba testamenti nullam recipiant interpretationem, quod dispositio huius legis *cùm auus* procedens ex interpretata mente testatoris adhuc habeat locum, Socin. Iun. *consil.143. volum.*1. sequitur Roland. à Val. *in tract. de lucro dot. q.35 num.*7. Quid si filius testatoris esset substitutus. Tiraq. *ibi in verbo, liberis numero* 89. & per Alex. *consil.38. numero 6. volum.* 6. Quid si pia causa esset substituta, Tiraqu. *ibi numer* 81. & 85. Felin. & doctores *ad c. in præsentia in princio. de probat.* de communi, Ruin. *cons.102. in facto, column. penult. ad fin. libri* 2 idem *consilio* 122. *consideratis, libro* 3. Paris. *consilio 86. columna fi. numero* 74. *libr.*2 Quid si liberi nati sint, & repudiauerint hereditatem, an admittatur substitutus, Alexand. *ad l. Centurio, numero* 60. *D. de vulga. & pupill.* refert. Socin. *ibi numero* 16. & *hic numero* 105. & communis cum Alexan. vt per Ruin. *cons.121. & cons.67. volumine* 3. limita hanc conclusionem in extraneo herede instituto, vt per Abb. *dicto c. in præsentia, numero* 30. vbi Dec. *num.*165. per Alexand.

Alexand. *ad l. ex facto, §. si quis rog. numer.* 10. *D. ad Trebell.* Tiraq. *ad dict. l. si vnquã, versi. susceperit liberos. numero* 102. *Cod. de reuoc. dona.* Nec habet locũ hæc dispositio in filiis adoptiuis. Tiraq. *ibi numero* 10. Quid in particulari, notat Dec. *ad l generaliter, columna* 5. *de instit. & subst.* Socin. *in hac l. cùm auus,* Traq. *vbi supra, in verbo omnia, vel partem aliquam numero* 1. & 3. Quid in filiabus, an excludant substitutum, maximè vbi viget statutum, quòd filiæ fœminæ non succedant stantibus masculis. Alb. Bru. *in tract. statu. quòd extan. mascul.* 5. *artic.* 3. *col.* Tiraq. *vbi supra, in verbo, susceperit liberos, numero* 102. An ista tacita conditio intelligatur de masculis ex coniecturis, sic consuluit Curt. Iun. *cons.* 139. & refert Socin. Iun. *cons.* 168. *nu.* 85. *post medium, lib.* 2. Quid in filiis iam natis. notat Dec. post Socin. *in hac l. cùm auus, cons.* 365. *num.* 4. *& cons. seq.*

l. Quidam. 31.

Vide Festum in præteiit. in fine.

l. Questionem. 32. & vlt.

In fine 32. vers. cùm enim res ad id per ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. Adde c. *de quibus* 20. *distinct. & c. ex cõs.* 40. *distinct.* Et adde quòd à pluribus sapientibus quæritur, facilius inuenitur *d. c. de quibus,* &c. Alciat. *lib.* 1. *parad. c.* 4. Molin. *ad d. §. si quis ita, num.* 19. *Oldr. *cons.* 297.

¶Pro intellectu vide doct. ad l. *nemo potest, de leg.* 1. *vbi* Annib. de Con. *num.* 119. 137. 140. 142. For. in Necyom. *iuris dial.* 14. *num.* 8. & 11. *Bald. *cons.* 109.

Auth. Hoc amplius.

Limita vt non valeat quando heres est facturus aliquod opus, quod non possit expediri anno, qui tunc heres non priuaretur commodo hereditatis, nisi habeat totum illud tẽpus, infra quod commodè potuit fieri, vt dicit Ale. *in l. si mihi & tibi, §. si quis seruus, de le.* 1.

¶Heres negligens implere voluntatem defũcti, priuatur hereditate, excepta legitima, quæ hereditas applicatur personis his enumeratis cum eodem onere, & ideo tenentur præstare cautionem de implẽdo, nisi sit tale, onus, quod per legem repræsententur, id est, quòd ipso iure habeatur pro impleto. Iason. hîc ampliat & limitat regulam huius textus. ad quas limitationes & ad materiam, vide Paris. *hic. lat è in addi. ad Bart. §. ex maleficiis, in fi. Instit. de actio.* Gozad. *cons.* 34. Crau. *consil.* 193. Abb. *ad c. si heredes, de testam.* vbi omnes, Iacob. Nigr. *ad l. si insulam, num.* 259 *ff. de verb. oblig.* Bald. *cons.* 436 *lib.* 3. Et cui competat onus probandi voluntatem testatoris impletã fuisse vel non, post Bart. *hic. nu.* 7. Gozad. *dicto consil.* 34. *numero* 10. vbi quod qui agit, debet probare negatiuam, & ita mensibus elapsis consuluit & obtinuit in curia episcopali. Fallit hæc Auth. quando tempus adiectũm heredi ad implendum sub pœna expirauit, mortuo, scilicet herede, Bart. *cons.* 7. *factum tale est.* sequitur Rochus de Cur. *in tract. de iur. patro. in verbo, construxit, q.* 10. *ad fin.* Didac. *ad c. si heredes extra de testamen. num.* 7. *& sequen.*

*Bart. *cons.* 173. & 556. Panorm *cons.* 59. 40. Bart. *cons.* 137. Rom. *cons.* 207. *si volumus.*

Tit. 43. Communia de legatis & fideicommissis, & in rem missione tollenda.

Ad materiam huius tituli nota quæstionẽ facti, fuit factum legatum à marito vxori mille ducatorum anno quolibet, super statu & terris suis, cum quo deficiebat assessus & dubitabatur de iuribus legati, & dicebatur non valere, quia dictio *super* importat Hypothecã. sed in feudalibus non potest sine assensu recti domini nullum ius concedi ergo &c. Dicebatur verum est non valere in hypothecaria actione, sed tamen in personali. Ridicula est responsio. Nam si legatum est nullũ, actio ex testamento quæ est accessoria erit nulla, *l. si fideiussor. §.* 1. *D. de fideiuss.* Vitiato expresso vitiatur tacitum, *l.* 3. *§. qui habet, de seruit. præd.*

l. Cum hi. 1.

Finge quod pro legato sunt obligata bona omnia quæ fuerunt testatoris, non autem bona heredis, vt hic in fin. Pone modo, quod certam quantitatem legauit testator sub cõditione, heres pendente conditione, aliqua bona hereditaria alienauit quæritur existente legato an bona alienata sint, pro isto legato oblig. & possunt per hypothecam reocari, vide Castr. *in cons.* 447. *incip. ad princ. qui vol.* 2. Vbi firmat quod bona hereditaria alienata pendente legati conditione non sunt obligata pro legato licet postea existat conditio. Nam priusquam conditio existeret, legatum non debebatur, nec potest oboriri sine obligatione. & cum conditio existit, non potuerunt obligare, quia dominium in alium transferat, & sic desierunt esse hereditaria: vnum tamen nota. quod si heres non alienasset respectu dominij, sed obligasset alij pendente cõditione legati, postea existẽte hypoth. tacita legatarij qui est prior in tẽpore præfert expressè hypothecæ alteri* posterioris *l. potior*

§. *si coloris, qui pot. in pign. habeantur*, §. *in omnibus*. Nota illũ §. quod hypothecaria quæ competit pro legato, datur contra heredem pro parte, sicut actio personalis, & nõ in solidum. Vide per Areti. l. 23. *co. num. de duobus reis* Vide ad quid eam citet. Areti. *ad l. 1. columna 2 circa* medium, *de leg. 1.* Alciatus *contra tenet in l. pecuniæ verbum* §. *actionis*, D. *de verborum signific. col. fin.* in materia Diaz. *reg.* 1. Rom. *consilio* 231. *in re*, Cum. *consi.* 58. *Iaurentur. & 25.*

l. Omne. 2.

Panorm. *cons.* 31 Dec. *consi.* 377.

¶In verb. fin. concordat. *cap. omissa, extr. de elect.* Alciat. *libro 4. dispunct.* c. 12. Cuiac. *obs.* c. 25. *lib.* 17. Gribaldus *ex professo.*

l. Si duobus. 3. & vlt.

Si relinquitur res eligenda per tertiũ, illo non eligẽte, vel negligente per annũ, transfertur electio in legatarium, dummodo eligat mediocrẽ rem, textus est hic singularis secundum Bartol & sic in legatis receditur a persona secus in generalibus, de quo *in l. fin. C. de contrah. empt. &* Bart. *in l si quis arb. D. de verb. oblig.* & intellige illum textum quando relinquitur electio rei certę consistentis in specie secũdum Bart. & adde quod not. Bart. *in l si legatorio*, §. 1. *D. de fide liber.* quod si duo possint eligere & vnus negligat vel latitet, alius poterit eligere, & dum hic textu loquitur de executione. Vide Bald. *in c. plerunque de rescript num.* 62. In eadem l. *sed quia* cum seq. Bona subiecta restitutioni fideicommissi regulariter non possent alienari: sed vide fallentias per Soz *regul.* 157 *incip. Bona restitui.* Limita vt per Soz. *in regul.* 215 *inci. heres rem legata.*

¶Adde Ambros. de Opizzo *ad l. si quis arbitratu*, D. *de verb. oblig. numero* 45. Iacob. Nigr. *ad leg. si insulam, de verborum obligatione, numer.* 25 7. Iacob. Menoch. *in tractatu de arbitr. iud. lib.* 1. *q.* 22 *num* 7.

Authent. Res quę.

Res prohibita alienari, quia subiacet restitutio in fideicommisso, nihilominus poterit alienari in causa dotis. *Auth.* Adde 4. fallentias per Socin. positas, *in reg.* 397 *incip. prohibita alienari. Mihi verò est reg.* 12. In d. Auth. An fideicommissario competat rei vendicatio, pro rebus alienatis ante restitutionem fideicommissi, vide decis. Delphin. 601. 611. vbi dicit, quando procedit, hęc Auth. & limitatur in casu. l. *fin.* §. *fin. de leg.* & vide Mars. *sing.* 31. *& consort. sui in rebus alienatio.* & pro limitatione, vide Rom. *sing.* 249. *&* Paul. *in l. si captiui. in 2. vol. in fin. supra de episc. & Cler. &* Alexan. *in l.* Marcellus, §. *res quæ. ad senat. cons. Trebell.* Et an & quando hæc Auth. procedat, vide Bart. & omnes *in l filium.* §. *diui. ff. de leg.* 1. *&* Bald. *cõs.* 77. *incip. filia, de restituend. volumin.* 4. *&* Guid. Papæ *singular.* 555. vbi de hac Authentic. Mart. *consilio* 29. *&* Dec. *consilio* 13. *incip. quia per superius* & Paris. *consi.* 63. *volum* 2. *&* Mant. *consilio* 221. & de materia Petr de Rau. *in au e a phab. 10. in verb. alienatio.* Vbi an dispositio huius Auth. procedat in extraneo prohibito alienari, vt hoc nõ obstãte posset alienare ex causa dotis. Et dicit magis communem opinionem esse, quod solum locum habeat in descendentibus, & non in aliis, vt probat textus hic, & ibi multa bona in materia huius Auth.

¶Prohibita alienari in dotem dari possunt, & aliis casibus hic enumeratis alienatio permittitur. Adde post Iason. & alios hũc late Socin. *in regul.* 12 *in verbo alienare* vbi ampliat & limitat multis modis, Iason. *in l filius fam.* §. *diui. num* 97. *in 2. lectur. de leg.* 1. Gozad. *cõs.* 96. *num* 8. Paris. *cons.* 52. *num* 40. *li.* 2. Nouissimè Ari. Pinel. *in repe. in l. 1. C. de bon. mater.* 3. *par. fol.* 5 1. Cepol. *cons.* 3. *ad fin* Rib. *in l. ex facto* §. *si quis rog. numero* 37 *ff. ad Trebell.* nec an habeat locum in dote constituta, & per Bellon. *cons.* 83. *constit. in l. 1. ff sol. ma tr. numer.* 108. Alc and. *cons.* 3. *volum.* 3. *visso processu* Curt. *cõs.* 63 Dec. *consil* 37. Corras *ad l. qui liberos, ff. de ritu nup in 2. part. sub num.* 91. *&* 193 Guid. Papæ *decis.* 611. Curt Iun. *cons.* 55. *num.* 2. Crauet. *cons.* 19 *in fin.* quod iste textus non habet locum in prohibito alienari inter viuos, an possint prohiberi expensæ & an valeat prohibitio, etiam si non fuerit approbata iuramento, vide Guid. Papæ *q.* 96 Boer. *dec s.* 129. *num.* 10 An dispositio huius Auth. comprehendat ignorantem prohibitionem prædictam & quid si alienatio facta est per tertium, ad quem res peruenit, & non per prohibitum alienare, & quid si fideicõmissarius, ad quem debeat dicta res venire consensit alienationi, & quid si alienatio facta est ex causa dotis, tam constituendæ, quam restituendæ. Paris. *consilio* 81. *numero* 43. *cum sequent. libro 2. in mat. rerum subiectarum fideicommiss.* Dec. *cons.* 395. Socin. Iun. *cons.* 130. *libro* 1. Adde quod prohibitus alienare à testatore, vt post eius mortem alij restituat si alienet, & demum redimat, vel aliter res ad eum reuertatur non dicitur quicquã fecisse cõtra mentẽ testatoris. Socin. Iun. *consil.* 20. *numero* 41. *volum.* 1. Adde plures fallentias ad hũc text. & an procedat in expressa prohibitione alienationis facta per testatorẽ, quòd cessat quando testator reliquit bona vltra illa prohibita alienari, & quando expresse voluit bona subiecta fideicommisso non posse alienari

alienari etiam ex causa dotis, & quid in dote confessata, & similibus per Parif. *consilio 63. volum.2.num*, copiosè tradit Franc Marza in epit. mat. fideicomm.2. part.q.48. in materia Soc.Iun.*cons.119.nu 7.& 9.libro 2* vbi limitat quid si prohibita alienari in dotem data sint stante statuto, quod vir lucretur partem dotis, si sine liberis decedat vxor. Crauet.*latè consilio 185.numero 4. cum sequen.ibus.* in materia ad hunc textum Natta, *consilio 61. per totum, vol.1.* quod dispositio huius Auth. locum non habeat in bonis feudalibus. Roland. à Valle, *in tract. de lucr. dot.q 54.numero 14.*

Tit. 44. De falsa causa adiecta legato vel fideicommisso.

Si non designatè ad istam Rubr. vide Saliceum & Aug. de Aret. *Instit. de legat. §, sed si vxori*, & Neap *in consuet.105.& quarta.*

l.Verba.1.

Oldr.*cons.197.& 121.*Cum.*cons.61.& 37.*

l.Etiamsi.2.

Cumanus *consilio 113.*Soc.*cons.103.parte 1.*

l.si non.3.

Oldr *cons.164.*Rom.*con.201* Bald.*consi.quidam, & 418.*

l.si dotem.4.

Nota hic quod pater liberationem dotis legare potest.

l.Refert.5.& vlt.

Ias.*cons.73.agredior.& con.79.& 55.parte 1.*

Tit.45. De his quæ sub modo legata vel fideicommissa relinquuntur.

l.in legatis.1.

De modo & conditione, vide hîc D Goth.

l.De his verbis.2.& vlt.

Cuiacius *libro 14.obser.cap 25.*

Titulus 46. De conditione insertis tam legatis quàm fideicommissis & libertatibus.

Haloander sic scribit *Incertis.*

l.Cum testatorem.1.

Hæc substitutio non expirat propter naturales filios: vide Tiraqqellum *in ll.connubib. Gloss. prima, numero 26. in fin.* Nota quod substitutio facta, si sine liberis decesserit, expirat. & vno filio vel filia existente, vt hic est l.*non est sine liberis, de verbor.um signif.* ad hanc leg. vide Iasonem *in l.substitutionem, columna 2. de vulga.& pupill* & de intellectu vide Castren. *consilio 58. viso dicto testamento, in princip. volum. primo.* Bartolum *cons.155* Oldrad.*consi.2,1.* Panormitan.*cons.40.*Roman.*consilio 148.*Dec.*consilio 433.*

l.Cum patremfamiliâs.2.

Pro intellectu istius legis, vide Decium *in l.1.14.& 18.col.de off.eius.* Cuiacius *libro 9.obs. c.6.*Rainald Cors.*libro 1.indag.c.20.*

l.Si ea conditione.3.

Paulus *7.sent 6.§ 57.*

l.Legatum.4.

Cuiacius *libro 17.obs.c.22.*

l.Si vxorem.5.

Pro intellectu istius legis, vide Dec.*in l.si emancipati, in 2.& 3.columna, C.de collat.*

¶ In eadem leg. *in Gloss.in verbo, potestatem.* Licet vxor nuptui tradatur, seu tradita sit, tamen semper est in potestate patris, & non transit ad maritum. Quod vxor Iure Ciuili Romano in potestate patris remaneat, nec in manum viri eat. Vide Tiraquell.*in ll.connub. in prima parte, prima Glossa, numero 1.* Quid in sponsa ibidem, Glossa 2. *numero 1. & sequen.* Hæc latè probat Tiraquel.*in dicto loco, numero 10.* Vbi an vxor viro operari debeat, nisi quo ad debitum, & operas obsequiales In cæteris autem remanet sub patris potestate, nisi sit emancipata secundum hanc Gloss. Et adde hîc in tantum, quod acquirit bona aduentitia patri, quoad vsumfructum. Et non viro dixit *in l.1.C.de bonis quæ lib.* Abb.*in c.literas. in fine, extra.de testib.* Et vide Cyram.*consilio 63.in fin. in ciuilibus.* Nota tamen, quòd in partibus, in quibus de iure Longobardorum viuitur, filia non est in potestate patris, nec filius, quia ex illo Iure omnes sumus patresfamiliâs, & non datur patria potestas, vt notatur *in l.1.de adoption.* & Grammat. *plenè, consilio 87. incip.in ciuilibus.*

l.Si plures.6.

Vvrmf.1.*pract 36.obs.1.*

l.Cum quidam.7.& vlt.

Molinæus *de vsur.q 9.numero 138.*

Tit.47. De vsuris & fructibus legatorum seu fideicommissorum.

Paulus *3.sent.8.*Molin.*quæst.73.*Hotomanus *de vsur.4.*

l.Legatorum.1.

In hanc materiam, Vide Lancel. Dec. *in l. legatarius, §. fructus, D. de legatis primo.*

l.Aduersus.2.

Bart. *consf.*149. *&* 150. *cum prædicta*, Fulgos. *consilio* 125.

l.Si homines.3.

Morosus tenetur de casu fortuito.

l.in legatis.4. & vlt.

Zabarel. *consilio* 51. *ad* 1.

Tit. 48. De incertis personis.

Paulus 3. *sent.* 6. §. 13.

l.Cum olim.1.

Vide §. 28. *Inst. de legat.*

l.Numerat.2. & vlt.

Hæc deest in quibusdam exemplaribus.

Tit. 49. Ad Senatusconsultum Trebellianum.

l.Si ex.1.

Guid. Papæ *consf.* 8. Bald. *consf.* 421. Fulg. *consilio* 81.

l.Ad eum.2.

Paulus 4 *sent. tit.* 3. §. 1.

l.si per.3.

Vvrmf. 1. *pract.* 39. *obs.* 17.

l.Non iustam.4.

Panorm. *consf.* 49. Oldr. *consf* 108.

*Antonius Faber *lib.* 18. *Coniect. c.* 14.

l.Et sinc.5.

Guid. Papæ *consilio* 122.

l.iubemus.6.

Vide Paris. *consf.* 25. *numero* 4. *& per totum volumen* 2. De materia huius legis vide Bertrã. *consilio* 148. *nu.* 3 *vol.* 1. Et decis. Delphin. 52. vbi tenet, quòd in filiis primi gradus Trebellianica per testatorem prohiberi non potest. Et vide D. Marian. Socin. Iun. *consilio* 153. cum sequent. Et Crot. *in l. qui Roma*, §. *duo fratres, in num.* 41. *de verb. oblig.* Et de materia huius legis vide Alex. *consf.* 181. Et Gozad. *consf.* 140. *&* 25 *p'enè.*

* Quod hæc lex non sit extendenda vltra terminos suos, tradit Ioan. Pet. Surdus *in decis.* 21. *num.* 11.

¶ In restitutione fideicommissi facienda per filios testatoris non veniunt fructus, nec eis in quartam imputantur, licet testator dixerit, de quibus intelligatur. Rip. *ad l. centurio, num.* 38. *& seq. D. de vulg.* & latius *ad l. in fideicommissariam, num* 4. *& seq.* D. *ad Trebell.* Diaz. *reg.* 297. Mathesil. *ad l. filium quem habentem, num.* 72. *C. fam. hercis.* & ibi Polit. *nu.* 91. An hæc dispositio procedat etiã quò ad legata, fideicommissa, & data causa donationis implendę, vt filiis non imputētur in Trebellianicam. Ita quòd ex hoc textu corrigatur l. *in quartam, D. ad l. Falcid. cum simil. post Gloss. &* Bald. *ad d. l. filium quem habentem.* vide Doct. *ad d. l. in quartam,* D. *ad l. Falc.* vbi Rip. *nu.* 78. *&* 124. Pic. *num* 91. *&* 94 Fernan. c. 1. *numero* 1.7 Soc Iun. *nu.* 66. *vsque ad numerum* 70. Hiero. Laur. *ad d. l. In fideicommissariam, numer* 54 *vsque ad numer.* 77 Ias. *ad l. Marcellus, in prin. n.* 53. *D. ad Treb.* Rip. *ad l. nemo potest, n.* 52. *& seq. D. de l.* 1. Soc. Iun. *consilio* 131 *per tot. & consil.* 136. *n.* 7. *lib.* 1. Forcat. *in necyom. tur. d. alog.* 50. *num.* 7. Ang. *con,* 124. Iol. *cotum. vlt. nu.* 5. Dec. *consf.* 81. *in casu, & consf.* 480. *num.* 15. Paris. *consilio* 126 *numer.* 35. *& consf.* 45. *lib* 2. Ruin. *consil.* 1. 3. 5. 8. 43. 91. *&* 115. *lib.* 5. latè Paris. *consil.* 1. *lib.* 3. *& consf.* 21. *numer.* 45. *vsque ad fin. & consilio* 27. *num.* 15. *& seq. & consf.* 43. *num.* 73. *volum.* 3. idem Paris. *consilio* 25 *numer.* 53. *cum pluribus seq. & consil.* 26. *lib.* 2. Soc. Iun. *consf.* 170. *num.* 2. *lib.* 2. Goza *consf.* 45 *numero* 42. Corset. *in tract. de Trebell.* §. 1. *num.* 8. Ruin. *cõs.* 133. *Videtur lib.* 2. *& consf.* 190. *per tres qq. eodem volum.* Rom. *consf.* 231. Ceph. *consf.* 278 *num.* 17. Franc. de Capit. *consf.* 78. *num.* 3. 4. 6. *&* 9. *inter consilia diuers. ad caut. vlt. volun. volu.* 1. & ibi And. de B. signa *consf.* 152. *numer.* 12. 13. 14. Ioan. Ant. & Marchion. *consf.* 135 *num.* 12. *&* Hier. Burigela *consf.* 154. *num.* 37. *&* 41. An procedat dispositio huius legis quãdo filius etiam legitimam detrahit. Socin. Iun. *ad l. qui Roma*, §. *duo fratres, num.* 84. D. *de verb. oblig.* contrà Paul. de Castr. & Crot. ibi.

Auth. nisi rogati.

Monasterium succedit in locum filij, vide Ias. *in l. ex facto, num* 46. *de vulg. & pup. & ad Auth. si qua mulier. & ad Auth. ingressi, C. de sacros. eccles.* Rip. *ad l. ex facto, §. si quis rogatus, num.* 37. *ad Trebell.* Abb. *ad c. in præsentia,* & ibi Felin & Dec. *de probat.* Amplia quòd monasterium etiã habeatur loco hæredis, quando succedit in vniuersum. Tiraq. *in tract. le mort saisf.* 2. *par. declar.* 4. *num.* 5. *& declar.* 14. *num.* 24. in materia Dec. *ad l. licet, numer.* 5 *c. de pact.* & de filio substituto, quòd ipse succedat, & non monasterium, Iason. *consf.* 212. *volum.* 2. Tiraq. *ad l. si vnquam, C. de reuo. donat. in Glo. in verb. libertis, nu.* 91. Socin. *ad l. cum auus, de cond. & demonst.* In materia Paris. *cõs.* 65. *lib.* 2. Rui. *cõs.* 77. *& consf.* 154. *lib.* 3. Dec. *consf.* 259. Nouissimè

Didac.

Didac.Couar.*in tract. variar.resol.lib.*1.c.19.n. 7.8.& 11. Moder.ab Aquila *lib.1. commu.opin. in verbo,substitutus sub conditione.* Deci.*cons.*419. & 426.*col.*1. & quod ingrediens monasteriū in fraudem substituti non præiudicet substituto,vide vt per Dec.*in not.q.de adoptante,post gl.§.hic consilio.* 399. *ad fin. numero* 9. & *ad c.in presentia,numero* 60.*extra de probationibus.*

l.Sancimus.7.

Paul.4 *sentent.Tit.*4.§.3.

l.Quidam testamento.8.& vltima.

Rogatus de restituendo fideicommisso vniuersali & speciali, totum debet restituere absque speciali detractione,& fideicommisso speciali contra vniuersalem, cui restitutio est facta,agere potest Aret.*de comm.ad §.restitutæ,in fine.Instit.de fideicom. hæreditat.*Rot. *decisio*.870. *in antiq.* Capic. *decis.pen. de re iudic.* Amplia procedere etiam in procuratore petente dilationem.Fel.*ad c.exhibitionem,col.* 8.*extra de re iudic.*& de intellectu ad hūc textum,Curt.Iuni.*cons.*135 *numero septimo.*

Titul. 50. Ad legem Falcidiam.

Duar.*lib.*1.*disput.*58.

l.Scire.1.

Rom *cons.*79.*totum.*

l.Falcidiæ rationem.2.

In Gloss.1.pro solutione istius quęstionis, per Gloss. videlicet,an heres possit retinere Falcidiam in vna re. Vide Ang.*in* §.1.*col.*3.*circa fin.Instit.eod.*Et diffuse per Bart.*in* l.*in quartam,*3 *col* 4.*q. D.eod.*Old *cons.*11 Signo.de Homod.*cons*35.Oldra.*cons.*107.Bald.*cons.*117.

l.Etiamsi.3.

Cuiac.*lib.*7.*obs.c.*31.

l.Et in legatis.4.

Cuiac.*lib.*15.*obs.c.*30.

l.Si mortis.5.

Falcidia detrahitur de donatione causa mortis.

l.In imponenda.6.

Per aditionem hæreditatis debitoris confunditur actio creditoris, vt hîc,& suprà de pactis,l.*si debitor,* & hoc si non conficitur inuentarium,aliâs nequaquam,vt suprà *de iure delib.*Bart.*cons.*31.Cum.*cons.*37.

l.In testamento.

Vbi Gloss.in verb *vtilius* ad probandum omnia ista remedia,vide optimum textum in l.*quia poterat,*D.*ad Trebel.*

Authen. sed cum.

Testator legando alicui pleno iure,videtur prohibita Falcidia *l. Auth. sed cum testator,*ad de Bald.*in l.precibus,vers.quæro, vlterius quod si testator,supra de imp. & aliys sub.* sed Angel. & Perus.negat,& dicit contrarium se consuluisse,vt refert *in l.seruis electione, §.fin.col* 3. *in prin.de leg.*& aliquid de materia, vide Angel.*in* §.*si vero expressius,in Authent.de hæred. & Falcid.col.*1.*vers.sed iuxta,*Alex.*in* l.*cum filio.in fin.D.de legat.* Add. *Auth.* vide Bart.& doct.*in l.nemo potest,in* 3.*col de legat.*

¶Quòd si testator dixerit, volo hereditatē meam totam vel integram sine aliqua diminutione peruenire post mortem filij ad Caium,an censeatur detractio Falcidiæ prohibita,& quid si dixerit omnia volo peruenire ad talē,an censeatur prohibita Trebellianica vel si dixerit,volo omnia mea bona iure peruenire ad talem pleno iure, vide plenè Calienum *in rep.l. centum,nu.*252.*cum seq.de vulg.*Adde ad hanc Auth. Bart *in l.nemo,in* 1. *co. D.de lega.*1 Et nota:quòd si testator potest prohibere Falcidiam,ita & Trebellianicam, & communiter,Doct hîc, & Socin.in Rubr. *D.ad Trebell.in fin.*& Bart.*in* l. *Marcellus,in* 3. *col.ad Trebell.* & ibi Alexan.*in* 4.*col.vbi dicit,* quòd hæc est cōmunis opinio & testatore nō prohibente, si hęres inuentarium legitimè conficiat,Falcidiam distrahit alias ad integra tenetur legata,& vltra vires hæreditatis, quod secus est in Trebellianica,quæ detrahitur,& si non conficiat inuentarium.Bart.*in l. Marcellus,in* 3.*col. numer.*8 *ad Trebell.*& idem Bart.*in cos* 2.*incip.* D.*Iohani.* vide etiam Alex. *in* l.*Marcellus,in* 6. & 7.*col.* & *decis.* *Delphi.*53. *vel* 85.An Trebellianica possit prohiberi per testatorem in liberis,& quid in extraneis,vide Guid.Pap.*in quæst.*5.*leg.*6.in Gloss.in verb. *cessat, vers.* item in quartam filius grauatus de restituendo non potest prohiberi:ne detrahat 4.& vt hîc,& Alex.*in l. Marcellus,in col.* 5.*ad Trebel.*in Gl *in verb.excedat.in verb.quartam autē,*add.decis. Delphin.53.vbi dicit hāc esse cōmunem opinionē, quod per nō confectionem inuentarij filius non prohibetur à legitima. Similiter ex legato facto ad pias causas non detrahitur Falcidia,nec Trebellianica,vt probatur per textū, vnde sumitur hæc Authen.& ita tenuit,Bart.*in l. Marcellus, in* 3.*col.nu.*5 *ad Trebel.*& Soc.*ibi in.* Rubr.*vide decis.*188. Adde quod pia causa habet multa

specialia, de quibus hîc per Ludouic. & per Socin. *reg. 182. incip. priuilegia pia causa.*

Authent. Sed & in ea.

Rom. *cons.* 206. Zabar. *consil.* 113.

Authent. Similiter.

De legatis factis Ecclesiæ heres non detrahit Ecclesiæ Falcidiam *d. Auth.* tamen si Ecclesia est hæres, poterit detrahere, quia vbi pariter priuilegiati sunt, conquassantur priuilegia, & vtuntur Iure communi. Ita Franc. Alberi. licet gloss. non firmauerit, *in c. Pontifices, 12. quæ 3.* secundum ipsum, quem alij sequuntur. Abb. *in c. cùm causam, extra de preben.* facit textus notabilis, *in l. sed & miles, §. cos qualitas, D. de ex. usat. tut. per* quem textum dicebat, Bald. *in l. 1. 3 co. extr. de probat.* quòd fiscus non tenetur ædere sua iura fisco, per quam etiam dicebat Bal. *& in c. cùm causam, & 1. extra de iud.* quod dispositio Legis *non eò minus supra de procurat.* non procedit, quando litigat minor cum minore, per quem textum consuluit, Pet. de Anch. *in con. 52. contra Ioha. Andr.* Quod si duo habent immunitatem, vt supra debitis retrofactis non possint conueniri, non poterit vnus contra alium dicta immunitate se tueri, & per illum textum & per gl. *in c. in præsentia extr. d. probationibus*, consuluit Oldr. *con. 119. incip Tit. ui condidit testamentum*, quòd licet ad probandum relictum ad pias causas sufficiat minor solennitas, quàm in aliis testamentis, tamen ad probandum aliud instrumentum ad pias causas non staretur ita fragili probationi. Vide Iohan. Andr. *in reg. in iud. cia de reg. iur. in 6. in Mercuriali.* & ad id, quòd priuilegiatus nõ vtitur priuilegio aduersus priuilegiatum. Vide quę notat Cott. *in verb. connex. in 2. coll. in Memora.*

¶Testator potest Falcidiam prohibere De ratione quare olim testator non poterat, & hodie sic. Bart. Rip. & alij *ad l. Nemo potest, de leg. 1. & ad l. Fret ell.* Alci. *lib. 5. Parerg. c. 25* alia ratio est, quia lex resistebat. & procedebat vlterius annulando actũ. Quo casu huic legi prohibenti non potest renunciari Tiraquell. *de primogen. t. q. 24. q. 10.* Et circa secundùm rationem Bar. *in d. nemo potest*, est communis opinio vt testatur Præpositus Senen. *5. casu 1. fin.* Alci. *reg. 3. præsum. 18. in fi.* Contrarium Socin. Iun. *cons. 137. lib. 1.* Rom. *decis. 3. dicit com. Dec. cons.*

¶Amplia hunc textum etiam in Trebellianica Rip *ad leg nemo potest. numero* 48. Bart. & alij *ad leg. Marcell. in prin.* vbi Ias. *numero* 40. *cum sequent. D. ad Trebell.* De communi add. Rip. *ad l. in quartam. numero* 48. *ad leg. Falcid.* Alex. *cons. 97. lib. 1.* Bal *cons. 64. lib. 2. & cons. 170. libro 5.* Rom. *cons. 239.* Socin. *cons. 14. col. fi. volum. 1.* nouissimè *de communi. post* Paris. *con. 1. libro 3. &* Ruin. *consilio 1,7. cum duobus seq. libro 3.* latè per Iul. Clar. *libro 3. sent. §. testam. q. 62. cum seq.*

¶Limita hoc de Trebellianica in filiis primi gradus de communi Rip *& ad l. nemo potest, num. 52. & seq.* Bal. Paul & Salyc. hîc Ro. & Ias. *ad l. Marcellus, in prin. num. 53. D. ad Trebell* Rom *consi. 206.* Dec. *d. consi. 81. col. 1. & consi. 218. colu. 1. & seq.* vide Guid. Papæ. *q. 53.* Dec. *consi. 235.* Socin. Iun. *consi. 131. lib. 1.* Iul. Clar. *vbi supra.* Hiero Butigell. *consi. 154. numero 38. inter consi. diuers. ad cau. vlt. vol. un volum. 1.* Abba. *consi. 1. numero 14. nouissimè* copiose explicat Franc. Marza. *in epito. fideicomm. 2 par. q. 49.*

¶An prohibitio Falcidiæ & Trebellianicæ debeat fieri per testatorem expresse, vel sufficiat per eius coniecturas, & per quæ verba intelligatur, post Paris. hic in addit. *ad Bart.* vide Socin. Iun. *consi. 170. colum. 6. cum seq. libro 2.*

¶Et an Falcidia & Trebellianica detrahatur de legatis vel fideicommissis particularibus, vide Doct. *ad Rubr. D. ad Treb. ll.* vbi Ias. *col. 2. numero 36 & seq.* Paris. *consi. 60. numero 53 libro 2 & consi. 43. numero 45. libro de comm.* Præposit. Senen. *2. casu. q. 11.* Cor. *libro 3. Misc. c. 15. numero 12.* Hier. Alb. *consi. 2.* Tiraquell. *post ll. connub. Gloss. 7. numero 100. & seq.* Rip. *ad l. in quartam, D ad l. Falcid. numero 2.* vbi Soc. Iun. *numero 4. de commu.*

l. Irritum. 8.

An fideicommissum deducitur tanquam æs alienum.

l. Error facti. 9.

Vide l. 7. & 10 *j. de iuris & facti ignorantia.*

l. Quanquam. 10.

Beneficium detrahendæ falcidię transmittitur ad hæredem.

l. Si vt allegas 11.

In filiis primi gradus non potest Trebellianica prohiberi post Salycet. hîc, vide Guid. Papæ *q 51.* & hęc est magis communis opinio vt testatur Socin. Iun. *consi. 132. numero 1. libro 1. & consi. 131 eo. libro vide quæ latissimè* pono *supra ad authen. sed cùm testator eod. titu.* Bereng. Fernan. *ad l. in quartam. prin. c. numero 318. D. ad l. Falcid.* plenè & notanter cumulat authoritates hinc inde nouissimè Franc. Marza. *in epito. mat. fidei commu. 2. par. quæst. 49.*

l. In donationibus. 12.

Nota, quòd in donatione causa mortis defalcatur Falcidia, vt hic, Et *in l. penult. supra de dona-*

de donationibus causa mortis, l. *Seia*, §. *fin. supra eod.* Et ad Gloss *in d. l. in donationibus*, vbi vel mortem cõfirmatis, Nota quòd donatio inter coniuges morte confirmatur. Vide Dec. *in l. pacta qua, contra nu. 7. C. de pactis.* Et Alex. *cons. 137. viso instrumento, nu. 5. lib. 2.* Et quomodo hoc intelligatur, vide suprà *num. in l. si donationem, sub tit. de collat. lib. eod. C.*

l. Si ea, cuius. 13.

Vide Ruin. *consil. 129. num. 4. lib 3. & consilio 118. num. 29. & aliis, num. 28.*

l. Licet 14.

Vide l. 6. 5. *eod. & l. 6. 5. de hared. action.*

l. Si prædiorum. 15.

Bald. *cons 72. si quaratur, parte 3.*

l. Successores. 16.

Fulg. *consilio 22.* Rom. *consil. 222.*

l. Cohæredibus. 17.

Cum. *consilio 70.*

l. Si quis. 18.

Cuiac. *lib. 8. obs. c. 2. & lib. 15. c. 12.*

l. Cum certum. 19. & vlt.

Nota, quòd solutio & promissio à pari procedunt, licet quandoque magis præiudicet solutio, quàm promissio, *vt in l. quod si maritus. D. de pecul. Castren.* Vbi si maritus dotẽ promittit restituere, nõ præiudicat sibi, quò minus vti possit priuilegio, in quantum facere potest, licet secus in solutione facta à marito, d. dotis sit, l. *Nam etsi maritus, de cond. indeb.* per Gloss. & Bartol. Et vide Bald. *in hac l.* vbi propter verbũ *integrè.* Vide Baldum *in c. Raynaldus, col. 64. de testa.* Decium *in cons. 402. col. 7. vol. 6.* Iasonem *in l. quod nomine, numero 2. de cond. indeb.* Et materiam huius legis, vide Iasonem *in cons. 5. vol. 3.*

¶ Et nota, quòd promittere & soluere, quoad probationem alicuius actus à pari procedunt, Aymon. *cons. 178. Et D. Maria.* Soc. Iun *in cons. 133. num. 7.* Et vide quæ scripsi *in l. quadam, ex parte, D. de euictio.*

¶ Hæres soluens integra legata, vel promittens soluere, non vtitur beneficio Falcidiæ. Et hoc in quantum solum animo donãdi, & non ex inopinato, aliàs secùs, vt notatur *in Auth. supra eodem, sed cùm test. in verbo, nisi inopinatum, quid emergat, vt in 9. de bonis, §. non idcirco* Et *in l. quod pluribus, D. eod.*

¶ In eadem lege in fine, vbi in vtroque casu dictum istius legis dicentis, quòd promissio de soluẽdo vel donando, & soluere & donare idem est, impugnatur per Bartolum *in l. quod nomine, D. de cond. indeb.* & in quo casu loquitur. Vide Iasonem *in §. si minus, in col. Inst. de actionibus.*

¶ Permittere & Soluere æquiparãtur. Add. Bart. *ad l. qui se debere, col. 2. in prin. D. de cond. causa dat. & ad l. quod nomine, numero 3. D. de cond. indeb.* vbi limitat vno modo, & alio modo limitat, Ias. *ad l. Titia, in principio, nume. 25. D. de verb. oblig.* & per hoc dicit Decius *consil. 35. num 2* quod idem est in dote promissa, ac in data. Adde Socinum *cons. 267. libro 2.* Adde li. text. Ias. *ad Rubr. D. de verborum oblig. n. 111. & 13.* & ibi Hiero. Veri. *nu. 117* Amb. de Canon. *ad l. nemo pot. st, D. de leg. 1. nu. 251. & 360.* per Socinum *ad l. singularia, 3. not. D. si cer. pet.* in materia, vide Doctores. *ad princip. Insti. de a. 3t. n.* vbi Gomes. *num. 9.*

Tit. 50. De caducis tollendis.

Vide Vlpianum 17.

l. Et nomen. 1.

Vt intelligatur breuius materia istius tituli, sciendum est vltimas voluntates, quæ deficiũt ex parte honorati, quandoq; haberi pro non scriptis, videlicet, quando relinquitur iam mortuo quandoque esse quasi caducas, vt quando legatarius decessit post testamentum l. 1. §. *sed cum triplici, infra eod.* & hic pro non scripto est istud, quod nõ habet formam, neque originem, neque alicuius existentiæ significationem, & quod antecedẽs non trahitur ad sequẽtia, vt notatur *in l. penult. D. de donat.* & quędam esse ordinationis, sed nõ habent esse confirmationis per mortem testatoris, & ita vocantur quasi caduca quædam habet, esse confimationis, & esse ordinationis per mortem testatoris: tamen postea euanescunt, & ita caduca appellantur. Et hæc membra per ordinem prosequitur Imperator in ista lege vnica, Bart. *cons. 66.*

¶ In ista l. *vnic. §. Cùm igitur.* Vbi Glossa in verbo *cedere*, duobus modis dies legati cedere dicitur, quoad transmissionem, & quoad obligationem. Hanc Glossam reputat singula Bald. *in l. fi. in 1. de manumiss. testam.*

¶ *In ead. d. l. §. in primo legatario mortuo*, & in hunc casum, sicut substitutio expressa impedit ius accrescendi, ita substitutio tacita, vt tenet Ias. *in l 1. in 6. colum. Cod. quando non per part.* Et quando ius accrescendi, est potentius quàm substitutio, vide Castrensem *in l. quàuis, in fi.* Et Dec. *in l. cùm quadam, in 3. col. C. de impub. & aliis substitut. §. in nouissimo, vers. hæreditatem.* An & quando hereditas non adità

transmittatur,& quando non, vide diffusè per Bartolum *in* l.*ventre*, D.*de acquir.hered.* Vide eundem *consi.suo* 12.

§.Sin autem aliquid.

Adde l.4.ff.*quando dies legati ced.* Et vide Iasonem *consil* 80.1.*volum.* Vbi an transmittatur fideicommissum conditionale ad hæredes, Chassa.*cons.*62. Baldus *consil.*266.*incip. proponitur.volumine* 5.*Et cons.*145.*incip. Alb.volum.*1.Cornelius *consil.*180.*vol.*4.Baldus *cons.* 26.*volum.*5 *Et consi.*155. *incip. super isto puncto, volumine* 3. vbi an suus hæres transmittat fideicommissum conditionale ad suos descendentes, & non fideicommissum transmittatur, Baldus *consi.*254.*vol.*1. *Et consil.*216.*in eodem volum.** Cuiac.*lib.*18.*obs.c.*1.

¶Conditionalia non transmittuntur, Ias. *ad* l.*cum filiofa.*.*nu*.25. *de leg.*1. *& ad* l.*nu.*92. D.*eodem*, vide Rip.*nu.*36.Aliquid Alexander *consilio* 36.*viso col.fi.libro* 3. Dec.*consi.*194.*pro vera*, baldus *consilio* 94.*colu.*2 *libro* 2. Gozad. *cons.*30.*numero* 9.*& seq.* Io.de Cri.*in tractat. de primogen.libro* 1.*quæst.*25. *numero* 29.*volum.* 13.*tracta.* Paris.*in not.casu,cons.*21.*numero* 43. *lib.*2.De fideicommisso conditionali latè pono supra *ad* l.*vnicam*, C.*de his qui ante aper. tab.post Glo.ibi.*

§.Hæc autem.

Nota hunc textũ singulariter iunctis præcedentibus, quod ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis, de quo, vide Doctores *in* l.2.

Tit.51. De his qui ante apertas tabulas hæreditatem transmittunt.

Vlpianus 24.§.20.

l.Per hanc.r.& vnic.

Ille cui est delata hæreditas ascendentiũ, si moritur hereditate non adita, illam transmittit ad suos descendentes. Pro intellectu, vide Iasonem *in* l.*emancipata*, *in col.supra qui admitti.* Et licet hereditas non adita transmittatur ad filias, tamen limita non habere locum in substitutione conditionali, vt per Bart.*in* l.*heredes*, §.*cum ita, in 2.oppos.*D.*ad Trebellian.*& vide Capel.*in decis.*155.*nume.*6. vbi enumerat etiam nonnullos casus.

¶Hæreditas non adita ascendentium transmittitur ad posteros, per liberos institutos morientes, etiam clausis tabulis. Adde Clar. huius l. Gozad.*cons.*80.*nu.*7. Alex. Ias. Dec. Rim Bolog.& alij, latè *ad* l.*emancipata*, *Cod. qui admit.* vbi disputant, an dispositio huius legis, quæ loquitur in hereditate de iure ciuili, habeat locum in bonorum possessione de iure prætorio. Ad hunc textum ibi, *licet non sint nominatim substituti*, vide Polit.*in tract. subst.in mat.vulgar.subst.parte* 3 *num.*1.6.*cum seq.*Paul.de Castr.*ad* l.*ventre*, *colum.fi.de acquirend.hered.*

¶Ad glo.fi.hic, quod fideicommissum cõditionale,&c. Limita, nisi de contraria voluntate testatoris appareat,& an ista voluntas defuncti debeat colligi ex verbis ipsius testamenti, an ex aliis testamenti dictis. Socinus *ad* l.*heredes mei.*§.*cum ita, ad Trebellianum*, tenet primam par. per textum *in* l. *Gallus*.§.1.D.*de liberis & posthum. ibi.* qui ex verbis concipi potest. Contr.& sic secundam tenet Soc.*in cons.*6.*lib.*3.Paris.*cons.*77.*&* 78.*lib.*2.*& consi.*5 *lib.*3.facit doctrin Bar.communiter approbata *ad* l.2. *de vulg. & pupill. nume.*33.Aret.*ad dict.*l. *ventre*, Tiraq.*in tract. le mort*, 2.*par.declar.*16.*nu.*3.*&* 5.Gozad.*ad* l. *qui se patris*, *nu.*119.C.*vnde lib.* Forcat.*in Necyom.iur.dial.*87.*nu.*3.Paul. Leon.*in tract.subst.sub Rub.de vulg.nume.*151.*cum seq.* Dec. *cons* 417.Paris.*cons.*83.*lib.*2. *& cons.*91.*numero* 19.*&* 41.*& cons.*92 *num.*57 *& consil.* 99. *quod est pen.lib.*2.*de commun* late Soc.Iun. *cui subscribit* Curt.& Paris.*ad idem consil.*117.*per tot. lib.*1. vbi respondet notabiliter quinque rationibus in contrarium. Idem Soc.Iun.*cons.* 141. *libro* 2. quod ex coniecturis transmittitur. Idem Soc.Iun.*cons.*146 *&* 167.*lib.*2.*cum* Glo.hic est communis & verior etiam contra suos, Paris.*cons.*21.*numero* 1 *libr.*3.*cum reg.huius Glos.in* l.*is cui*, D.*de actio.& oblig.*pro communi, Paris.*cons.*50.*numero* 1.2.*&* 3. Demum contrarium in q.sua tenet, *numero* 10. *cum plur.seq.&* 44.quando ita constat esse ex coniecturis, de mente testatoris. Idem Paris.*cons.* 52 *numero* 71.*& seq.eodem volum.*3. Limita regulam huius Glos.quando vocati sunt etiam liberi substituti, Paris.*cons.*38.*numero* 11. *&* 16.*lib.*2 post Soc.& alios, vbi ibi quòd ex coniecturis trãsmittatur. Idem Paris.*cons.*75. *col.fin.lib.*2.*& cons* 76.77.*&* 78.*& cons.*37 *si bona.col.fi.eodem volu.*2.Decis.*cons.*574.*&* 594. *col.pen.*Paris.*cons.*3.*numero* 37. 46. *& seq.libro* 1.Gozad.*con.*29.*numero* 10.Soc.Iun.*consi.*101. *numero* 2.*libro* 1. Rui. *consi.*79.*libro* 3.*& consi.* 152 *&* 121.*eodem vol.* latè Crauet.*consi.*306. Grat.*cons.*101.*lib.*2.Rom.*cons.*480. Cur.Iun. *consi.*69.

Tit.52. Quando dies legati, vel fideicommissi cedit.

l.Si competenti.1.

Bart.*cons* 216.

l.Agrum.

l.Agrum.2.

Iason *consilio 4.parte* 1. Fulgos.*cons.68. Matthaus.*

l.Si Pontionilla.3.

Cuiacius *libro* 18.*obs.cap.26.*

l.Cum vxori.4.

Oldradus *cons.*243.*& cons.*21.Dec.*cons.*377. Fulg.*cons.*4. Gilber.Reg. *lib.*1.*enantiopb. c.*20.

l.Ex his verbis.5.

Rom.*cons.*408.*in proposita*, Cuman.*cons.*127.

l.Si fideicommissum.6.& vl.

Vide Ferrariensem in forma libelli actionis realis.

Tit.53. Vt in possessione legatorum, vel fideicommissorum seruandorum causa mittatur, & quando satisdari debeat.

l.Quoniam.1.

Facit *l.*14.*in fine*,D.*vt legat.nom.*

l.ipsis rerum.2.

Clarus 3.*sentent.§ testamentum,q.*70.

l.si postquam.3.

Cuiacius *ad Nou.*22.

l.cum Artemidoram.4.

Fulg.*cons*24.*humanissime.*

l.Qui legati.5.

Ioan.Aurpach.*libro* 2.*epist.cap.*1.

l.certa est.6.

Vide *l.*5.§ 16.*D.eodem.*

l.siue debetis.7.

Cautio de vtendo, tuendo arbitrio boni viri, non potest à testatore remitti, vt hic, & ratio est; quia nemo potest in suo testamento facere, quin leges locum habeant, *l.nemo potest,de legat.*1.& ibi Bart.*in* 1.*col.num.*30. Bart. *num.*139.*&* 830.*infra,in l.*1.C.*de vsufruct.*

l.contra.8.& vlt.

Rom.*cons.*297.*in casu.*

Tit.54. De suis & legitimis liberis, & ex filia nepotibus ab intestato venientibus.

l.Si fratri.1.

Hæc lex an sit de liberis declarat hic D. Gothofredus.

l.Nepotes.2.

Dec.*cons.*186.

l.Vt intestato.3.

Ræuardus *ad l.*12.*tab.pag.*60.

l.intestato.4.

Posthumus admittitur ad hæreditatem defuncti.

l.si te parens.5.

Dec.*cons.*393.Fulg.*cons.*61.

l.Ex libera.6.

Corras.*ad l.emancipatum,§ si quis,num.*4.D. *de Senat.*

l.Apud hostes.8.

Heres suus transmittit hæreditatem ad quoscunque heredes extraneos, *d.l.apud hostes*.& hic Salycet.hoc affirmat,& etiam *Gl.in l.bis, infra ad Orfician.* Idem tenet Iacobus de Beluis.*in auth.de triente & semisse,in prin.*Bart. *in l.v tiur*, D.*de acquir.hered.* Bald. *in l.*3.C.*de iur.delib.* & vide 7. fallentias positas per Soc. *in reg* 217.*incip.suus heres.*

¶Existentia sui heredis operatur transmissionem,vide Soc.*in reg.*168.*hereditas,& latius, in reg.*173.*heres*,vbi ponit 7.limitationes,Dec. *cons.*250.Bart.*ad l.ventre, D.de acquir.here.col.* 3. vbi Paul. Castr. Pro intellectu,vt Laur.de Pala.*in tract.de success.*3 *par.prin.numero* 21.

¶Ad textum iuncta Glo.finali, quòd filius transmittit patris hereditatẽ ad matrẽ,communis opinio,Rom.*cons.*58 *visis*,Ang.*con.*241. *dominus,&* 267.*pactum*, Anch.*cons.*278.*præmittam*, Capr.*cons.*12.*punctus, & cons.* 14. Corn. *cons.*146.*videtur,col.*2.*lib.*1. Dec. *cons.*245.*col.*1. *idem cons.* 331. *pro resolut. col.*2. Bald.*con.*386. & quod infans puella transmittat ad matrem hereditatem,&ius suum etiam non agnitum, latè post alios,de quibus ibi Paris.*cons.*36 *lib.* 3.& quod infans paternam hereditatẽ etiam non aditam,transmittat in quoscũque etiam extraneos,Rom.pro communi *dicto cons.*58.2. *&* 3.*q.vbi quid de hered.sororis.*

l.Si defunctus.9.

Contius *in lib. singulari, de hereditatibus ab intestato.* Vacon.*lib.*3 *declar.cap.*49. Dec.*consil.* 71.Corn.*cons.*84 *parte* 4.

l.Vbi auiarum.10.

Cuiacius *libro* 18.*obs.cap.*17.

l.si matre.11.

Vide *Nou.*118.*cap.*1.

l.Quotiens.12.& vlt.

Dec.*cons.*85.*& diligenter.*

pignus, Paul. de Cast. *consi.* 154. *lib.* 2. Corn. *con.* 113. *nume.* 5. *lib.* 4. Aret. *cons.* 40. *ad fin.* Adde ad hunc textum *consilio* 81. *casus*, 2. Dec. *consilio* 246. *requisitus, in fine.* Hic Vbald. *de suc. ab intesta.* 2. *part. quæstio.* 5. Sylua nupt. *lib.* 2. *ad medium*, Ioan. de Gario *in repet. ad rubr. Cod. de secund. nupt. num.* 18. *& ad authent. iisdem pœnis*, C. *eodem, num* 5. Port. Imol. *libro* 5. *commun. opin.* 5. *conclus.* Didac. Couar. *dicto c.* 3. §. 9. *num.* 7. *latissimè* Anton. de Lorda *inter consi.* Soc. Iu. *libro* 1. *cons* 8. *per totum*, *cur se subscribit ibidem* Socin. Iun. *cons. sequen.*

l. Si quis. 7. & vlt.

Chass. *cons.* 9. Marc Vertra. *de iure lib. n.* 28.

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. *cons.* 38. in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantũ, vt per Castr. hic, & vide plene per Isern. *in c.* 1 *de na. su. c. ss feudi.* vbi plene an pater succedat filio in feudo. Ideo vide. s omninò, vers. *sed si cum parentibus.* Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo. Ita & Ias. *in l. pen. in ... l.* 1. *supra de nup.* & alijs, quæro si pater dedit dotem filiæ, & stipulatus est, filia mortua est sine liberis, verum pater solus, qui dedit dotẽ, succedat filiæ, an succedat vnà cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus *in* l. *quod si tit. C. de bon. mat.* & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. *in* l. *post dotem, in fi. sol. mat.* Quæro an ista Auth. quæ loquitur in hæreditate ipsius filij, locum habeat in hæreditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. *cons.* 7. qui tenet contra opinion. *in d. l. si infante, de iur. delib.*

¶ Filio hodiè sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem *ad l. si Arrogator, in fin. D. de adopt.* & ad hunc textum, vide Decium *cons.* 87. *num.* 2. Mateſ. *in tract. de success. ab intest.* 2. *membr.* 3. *art prin. num.* 12. Ant. de Rosell. *in tract. de succe. ab intest. num.* 81. & id quod per hunc textum notat, Castr. vide Dec. *cons.* 1. *col.* 1. *num.* 6.

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4. *sent. tit.* 10.

l. Si intestatæ. 1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro. 2.

Baldus *con* 104. *viso, parte* 5. *&* 105. *prima, eadem parte*, Fulg. *consi.* 35. *proponitur.*

l. Matri. 3.

Facit hic *l.* 4. *infra tit. prox.*

l. Quotiens. 4.

Paulus 4. *sent.* 10. §. *vlt.*

l. Si qua illustris. 5.

Vide Afflict. *decis* 96. *num.* 8. *limit.* Soc. *con.* 148. Bart. *cons.* 229. Dec. *cons.* 316. Ioan. de Ana. *cons.* 35. Fulg. *cons* 36. Soc. *consi.* 148.

l. Quidam. 6. & vlt.

Rolandus à Valle 1. *cons.* 74. *num.* 12.

Titul. 57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum hæredum, vide hic D. Goth.

l. in successione. 1.

Cuiacius *libro* 18. *obs. cap. vlt.*

l. Si eius. 2.

Facit *l.* 22. D. *de acquir. hæred.*

l. Consanguinitatis. 3.

De repræsentationis beneficio, vide hic D Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. *con.* 66. Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. *in verb. in stirpes.* Adde consil. Boerij, *l. quod reperitur in fine commentariorum*, Dyn. *de reg. iur. in* 6. Dec. *cons.* 412. Corn. *consi* 186. Bartol. *consilio* 23. Dec. *consilio* 79. *&* 408. Curt. *consilio* 78.

Auth. Post patres.

Dec. *cons.* 87. *&* 683. *&* 304. Bald. *cons.* 446. *parte* 4. Ioan. Aurpa. *lib.* 3. *epist. cap.* 7. *& libro* 4. *cap.* 7.

l. Si aut. 4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati. 5.

Vide Nou. 118. *cap.* 3.

l. Patruo. 7.

Fulgos. *cons.* 73.

l. Si his. 8.

De beneficio legis Corneliæ, vide *l.* 12. *S. qui testam.*

l. in successione. 9.

Sorores hodie non anteponuntur aue.

l. Sciant.10.

Fulgos.*cons*.52. Socinus *consilio* 153. Baldus *cons*.289.

¶ Si succedere volētes pupillo ei intra annum à morte testatoris tutorem non petierint, priuantur eius successione, si moriatur in pupillari ætate. Adde Sylu.nup. *lib*.2.*n*.52. vbi ponit plures ampliationes & limitationes ad hunc textum, latè per Bartolum *ad* l. 2.D.*qui pet.tut*.in materia, Aretinus *ad* §.*actionum,num*.44.*Instit.de action*.Rom *sing*.224. *tu habes*, & *sing*.105.*secundò quaro*.Hipp.*sing*.302. vbi latè intra quantum tempus peti debeat tutor per matrem, Tiraq.*in tract.cessan.cau*.4. *lim.nu*.7. Pau.de Castro *ad* l.2.C.*de in ius voc*. Sylu.nup.vbi suprà.Pro intellectu, Soc.Iun. *cons* 16. *nu*.12. vbi amplia etiam, successione etiam delata per statutum, Mantua.*cons*. 198. *visis*, & latè *cons*.33.*vol*.1. Rom.*cons*.221.Grat. *cons*.56.limitat Cachera *decis* 58.*n*. 29.vt non procedat in matre prodiga, cui bonis est interdictū, Doctores *ad* l.*is cui bonis*, D.*de verb. oblig*.vbi Alex. *num*.21.Iason.*nume*.17.*in fine*, Rip.54.Bart.*consil*.215. Oldr *cons*.137.Roma. *consili* 221. & 207. Panor.*consilio* 90. Ioan.de Anch. *consilio* 102. & 101. Bald. *consilio* 379. & 297.

l. Si ab eo.11.

Cuiacius *lib*.18.*obs*.c.18.

l. Si maior.12.

Menochius *de arbit.iud.lib*.2.*cas*.79.Fulgos. *consilio* 212.

l. De emancipatis.13.

Vidè Corn. *cons*.265.*vol*.4.Rom.*consil*.40.& planè per Lud.Bolog. *cons*.9.vbi de intellectu huius legis loquitur, Chassa.*in cōsuet. Burgun.fol*.16. in prima impressione. Adde notanter per Bart.*in* l.2.§.*leg*. D.*de suis & leg*.§.*cum enim*, emancipati succedunt tam in successione patris, quam natorum, Dec.*cons*.134.

l. Lege.14.

Paulus 4 *sent*.6.§.3. De laudibus nuptiarū, vide Stob.*Sermo*.65.

Tit. 58. Communia de successionibus.

l. Scire debuisti.1.

Fratres & emancipati sui simul succedunt.

l. Si pater.2.

Sicut hæreditas per bonorum possessionem quæsita, transmittitur, ita & adita.

l. Vitrico.3.

De vitrico, vide hic D.Goth.

l. Amitæ.4.

Cuiacius *lib*.12.*obs*.c.7.

l. Seruus.5.

In Gallia hæc lex locum non habet.

l. Auunculo.6.

Nota istum textum, quod si aliquis moritur superstite patruo & filiis consobrinis & alio patruo, præteritur patruus in successione & procedit etiam in feudalibus, in quibus proximiores vocantur ad successionem. Ita consuluit Rap.Cum.*in con*.163.And.de Isern. *in* c.1.*de eo qui sibi & hæred*. Ioan.Aurp. *lib*.4. *epist*.c.7.

l. Affinitatis. 7.

Cuiacius *lib*.17.*obs*.c.6.

l. Antequam.8.

Fulgosius *cons*.90.

l. Ancillæ.9.

Facit l.*vlt*.§.*de infamib.ex pos*.

l. Nutritoribus.10.

Liberi homines ire & habitare possūnt quo voluerint.

Auth. Omnes.

Rebuff.*in procem.const.glos*.5.*nu*.81. Vidè Paponem 5.*arrest*.c *du droict d'aubeine*.& 3.*notar*. 6.c.*des lettres de naturalité*.

l. Sancimus. 11.& vlt.

Nota hic quod liberi succedunt matri.

Auth. Itaque.

Fratres ex vtroque parēte coniuncti in successione patris intestati, præferuntur aliis ex altero tantùm parente coniunctis in omnibus bonis, vide Crott.*ad* l.*re coniuncti.col*.2.*de legat*.3. Bart.*ad* l.*arrogator*,*n*.10. D.*de adopt*.adde Math. *in tract.de success.ab intest*.2. *memb*.3. *art.prin.num*.12.& 13.In materia Tiraq.*de retract*.§.14.*Gloss*. 2.Rom.*cons* 29.Panor.*cons*.75. Bald.*cons*.188. Fulg.*consilio* 94.Roman.*consilio* 196.Corn.*consilio* 269.

Tit.59. De bonis maternis, & materni generis.

In hunc titulum scripsit Arius Pinellus.

l. Res quæ aliàs.1.

Vidè Ioan.dilect.*caut.prima,in fi.tit*.1.

Authen. Nisi tricennale.

In Gloss.1.vbi quæritur, an per præscriptionem quæratur dominium directum, vel vtile. Adde Dyn. *in reg. possessor malæ fidei, in* 3. *coll*. & *ibi in Gloss.late,de reg.iur.in* 6.

l. Quic-

l.Quicquid auus.2.

An & quando pater poſſit vendere res ſi lij ſine iudicis decreto, Afflictus *deciſio.392.* Rom.*conſ.503.diligenter.*

l.Si viua.3.

De materia iſtius legis, vide *conſ.*Paul. de Caſtr.400.*incip.caſus iſte,vol 2.*

¶In materia ad hunc textũ pulcherrimè, Ari.Pinel.*in ſua repetit.* Port Imol.*lib.3.conclu.*40.Ceph.*conſ.*103.[illegible] quòd non procedit vbi ſunt aperta verba diſponẽtis, Cachera.*deciſ.13.n.*49.Dec.*conſ.*70.*viſo teſtamento*,Fulg.*conſ 3*.*in propoſita*,Dec.*in conſ.*270.

l Omnem.4.& vlt.

In verb.*priori matrimonio*.Nota ex iſtis verbis,quod non nubentes cenſentur in primo matrimonio diſſoluto remanere,vt per Bar. & Caſt.hic,adeò quod mulier vidua eſt alẽda de bonis mariti ſui, ſecus ſi eſſet durante matrimonio,ſi nõ haber dotem vel alia bona, vnde ſe alimentare poſſet,& eſt alenda intra annum,poſtea verò repetat dotem, vt ipſa ſe alat, & plenius hic per Paulum Caſt.

Tit.60. De bonis quæ liberis in poteſtate patris conſtitutis,ex matrimonio vel alias acquiruntur,& eorum adminiſtratione.

Ad materiam huius Rubricæ,vide Bartolum de Puteol.*conſil.*129. *cum ſequen.volum. primo*,vbi plenè traditur hereditas aduentitia quę dicatur,& qualiter regulariter in ea habeat vſumfructum , ponendo regulam & limitationem.

l.Cum venerandæ.1.

Rom.*conſ.*106.Dec *conſ.67.*

l.Conſtitutionis.2.

Rom *d.conſ.406.quaſtio.*

l.Quod ſcitis.3.

In additionibus ad Gloſ. quid ſi eſt auia paterna vna cum auia materna,vide Bart.*in conſ.*115 & Guid.Papæ *in conſ.*50.*vol* 1.vbi voluit auiam maternam ſuccedere in bonis, quæ perueniunt ad nepotem ex linea materna tantùm , & contra auiam paternam ſuccedere in bonis, quæ perueniunt ad nepotem ex linea paterna tantùm, & hanc opinionem ſequitur Iaſon, *in l.poſt dotem,au ſi,D.ſolut.matr.* & Caſtr. hic,Rom.*conſil.*471. & 406 Bald *conſ.*446.

¶Adde Salomon.*ad l.omnes populi,num.57. D.de iuſti.& iur.* Didac.*in tract. de ſucceſſ.ab inteſta.num. 2. qui inſeritur poſt titul.de teſtament.* Crau. *conſil.*176.& ad q.Bartol.hic de bonis quæſitis à linea materna, vide contra Bart.Cum.*conſ* 1:3.*qualiter*,latè Cor. *conſilio* 265.*col.*2.& *ſe* 3.*lib*.4.

l.Quæcunque.4.

Ad quos, & quo ordine deferantur lucra nuptialia *Nou.22.c.26.*

l.Non ſine.5.

Decius *conſ.445.in caſu.*

l.Cum oportet.6.

Pater qui habebat vſumfructum in bonis filij, rationem adminiſtrationis reddere nõ tenetur. Cuman.*conſ.*88.*circa med.& ibi*, An inuentarium facere cogatur in bonis, de quibus tamen vſumfructum habet,vide per Bert.*conſ* 243. vbi ponit, An pater vſufructuarius teneatur reddere adminiſtrationem filio de fructuum dilapidatione,&vide Dec.*conſil.*178. Quid autem in fratre maiore adminiſtrante. Vide Iaſon *in leg. hæres, circa fin. D. de iureiurando.*& Crott.*in repet. l. nemo poteſt,colum.*19.*D.de legat.*1. vbi multa ad materiam hanc, & Soz. *in conſ.*113.*volum.* 2. & Dec.*conſ* 255. vbi allegat ad hoc multa Hypp.*ſing.*493. Bertach. *conſ* 77.*nu*.13.Iaſon *conſ.*157.*colum.fi. numero* 10.*volum.*4.Et nota regulam ex hoc textu , quòd in aduentitiis ſtatutum eſt patrem habere vſumfructum. Iſtud tamen in dote aduentitia non intelligitur , Iaſon *in l. poſt dotem, colum.fin.numero* 109.*ſo ut.matr.* Iaſon *in l. Marcellus,colum.*12. *in fin.numero* 56.D *ad Sen.Trebell* Bald.*in conſilio 7. punctus talis eſt,volum. 3.* vbi pulchrè Iacob.*in l.profectitia. D.de iure dotal.*Aymon. *conſi.84.per totum.* Et an filius in patria poteſtate hodie habeat hereditatem in bonis aduentitiis,vide deciſ. *Delphin.147.*

¶In eadem lege, & ibi Gloſſa in verbo *ex eis,ſi ambigetur, vnde acquiſiuit filius*,quid ſit præſumendum , adde quòd coniecturæ quæ circa hoc ponuntur in Gloſſa procedere in filia , in vxore, in prælato, in aliis verò perſonis non recurrimus ad iſtas coniecturas,ſed ſemper præſumuntur acquiſiſſe de ſuo.

¶Ad hũc textum,in verbo *in maternis*.Nota quod Alciat. *lib.4. paradox.c.*13.per iſtum textum dicit , quòd filiusfam de iure,ff bona materna acquirebat ratione dominij.

Auth.Excipitur.

In Gloſ.in verbo *admittitur*.Nota per iſtã Gloſ quòd inſtituto patre & filio ab extraneo pater inportione obuenta filio non ha-

bet vsumfructum, de quo per Aret. *Instit. per quas personas nobis acquiritur, § primo, col. pen.* & vide gloss. *in l. 3. supra de vsufruct.* Crott. *in l. frater a fratre, num. 29. de condict. indebiti* vide l. *filiosfam nu. 157 de legat. 1.* qui refert & sequi tur opin. Aug.

Auth. Item hæreditas.

Paris. de Puteol. *cons. 74. nu. 77. in 3. vol.* vbi de materia huius Auth. & censet, quod inhibitio testatoris, ne patri vsusfructus acquiratur, debet esse expressa, & ibi dicit, quod vsusfructus, qui acquirit patri in bonis aduentitiis filij, durat etiam post mortem filij. Et nota quod licet quæsita filio quærantur patri, quoad vsumfructũ, si donans filio apponat pactum, quod patri non acquiratur, non acquiritur, Soz. *cons. 198. in 1. & 2. col. vol. 2.*

Authen. idem est.

Nota istum text. per quem consuluit Abb. *in cons. 12. vol. 1.* Quod si filia viuente patre administrauit, & non petiit rationem administrationis, an possit deinde compelli filia per fratres, & heredes patris ad ponendum computum. Et vide Bald. hic in §. non auté. Quod pater habet dimidium vsusfructus in præmium emancipationis. limita habere locum in quæsitis, secus in quærendis, Ias. *in l. fin. col. vlt. supra de pactis.*

l. cum mulcta. 7.

In vers. necessitate & ibi Glos. filiusfam. nõ potest esse in iudicio sine cõsensu patris: sed vide Fal. Socin. *reg. 151. incip. filiusfam.* in iudicio, vbi ponit 13. limit. Bald. *consi. 217. libro 2. & consi. 517. & 592. vol. 3.* Corn. *consi. 218. libro 1.* Felin. *ad cap. edoceri, & ad c. nonnulli, extra de rescriptis*, Marant. *in tract. de ord. iud. 4. part. 16. dist. num. 18. 52. 55.* Afflict. de Rom. *con. 56.* Guid. Papæ *consi. 136. & 81.* Aret. *con. 36. 160. 72. q. 7.* Guid. Pap. *q. 54. & 410.* Marsi. *in pract. crim. §. expedita.* Bald *consi. 193. & 492. volum. 3.* Fulg. *cons. 174. in princ.* Aret. *ad §. actiones autem, n. 14. Inst. de action.* & ibidem alij, Dec. *ad c. decernimus, num. 50. de iud.* Cott. *in memorabil. in vers. filiusfam. non potest*, Mars. *sing. 40* vide per Viui. *lib. 1. commun. opin. in versic. filiusfam. non potest*, Paris. *cons. 47 numer. 16. lib. 4.* An pater possit per procuratorem cõsentire filio agenti, Doct. hic, & not. Tiraq. *post ll. connub gloss. 4. num. 28. & 34. & gloss. 5. num. 24.* fallit hic textus patre absente, Tiraq. *vbi suprà gloss. 6. q. 1. num. 9.* fallit etiam si pater est bannitus, Tiraq. *d. gloss. 6. q. 4. num. 35.* & ibidem ponit alias limitationes ad hũc textum, *numero 72. 134. & 143.* ad idem propositum, vide Tiraq. *post ll. communibus. gloss. 50. num. 174.* Vbi limit. si filius procuratorio nomine egerit, vide per eundem. An sufficiat patrem consentire in quacunque parte iudicij ad confirmanda acta, vide Soc. *consil. 34. Item 8. lib. 1 & optimam decis.* Afflict. *nu. 180. per totam decisionem.*

¶ Pater habet vsumfructum in omnibus bonis aduentitiis filij eo viuente, vide Bart. *ad l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulg. num. 3.* Bellon. *lib. 3. supput. cap. 8. & libro 4. capite 5.* Modern. ab Aquila. *lib. 1. commun. opin. in verbo, pater habet.*

¶ Ad versic. *exceptis*, vide Hipp Rim. *ad §. 1. Instit. per quas personas nobis acquir. numero 48. & 52.*

¶ Pater emancipans filios habet medium vsumfructum omnium bonorum filiorum. Adde Iason. ad Auth. *ingressi, in fi. C. de sacrosan. eccles.* Rim. *ad §. hoc quoque, n. 24. & seq. Instit. per quas personas nobis acquiritur, & ad prin. Instit. de donatio. num. 9.* Nouissime Pincel. *in repet. au l. 1. Cod. de bonis maternis, 1. par. fo. 150. num. 1.*

¶ [D]onata ab imperatore vel ab Augusta non quæruntur patri etiam quo ad vsumfructum. Hæc lex loquens de imperatore extenditur ad regem, Ias. *in l. imperfecto, nu. 3. Cod. de testam.* & circa hunc textum, vide per Gomes. *Inst. de action. §. actionis, aut, in 5. colum. numero 5.*

l. Cum non. 8. & vlt.

Vers. siue è contrario pater recusat dare consensum filio in adeunda hereditate, si filius adiret ex illa hereditate pater nihil acquirit, vt etiam dicit Bart. *in rub. D. de pecul.* & Alex. *in l. nemo, in prin. coll. 5. qui testam. facere poss.* & quæ sit differentia inter authoritatem, consensum & licentiã, vide Petrũ de Rau. *in suo aureo Alphab. in verbo authoritas.* *In vers. volenti.* Pro limitatione huius §. nota quod quando imploratur officiũ iudicis per filiumfamilias, si apparet conductor, requiritur cõsensus patris in iudicio. Ita per Doct. *in l. 1. §. qui admit.* & per Modern. Perus. *in repe. l. his potest, col. 2. n. 9. de acquir. hered.* & pro limitatione istius § vide Hypp. *in tit. de quæ. §. præterea, n. 118.* & Bart. *in l. si constantẽ 8. col. in vers. intelligas, solu. matr.* & pro clariori materia istius §. *necessitate*, vide not. *text.* Delphin. 54. Et omninò, quę ibi scripsi in additione, & de materia huius §. vide omninò Lãfrancum *in sua practica, in vers. conuersion. 5. 6. & 7. & ibi Gloss. in tit. e. plenissime.* Ideò vide omnino & de materia huius §. vide Baldum *cons. 7. punctus talis, vol. 3.* vbi ad intellectum istius §. ponit notabile dictũ. Et nota quod si pater recuset dare consensum filio, dum litigat in experiẽdo vel excipiẽdo officio iudicis imponitur ei necessitas, quoniã sine eius cõsensu in iudicio esse nõ potest, & non suffi-

sufficit generalis consensus, sed specialis consensus præcedere debet, quoniam ratihabitio non sufficit, vt per Ang *in §.sin autē, Instit. de patria potestate*, & contra doctrinam Ang. *& decis.5.R.c.18.* vbi dicit, quod sufficit consensus patris in quacunque parte iudicij, tam si filius agit, quàm si conuenitur, super re, ex qua patri quęritur patri vsusfructus, quàm super re, ex qua non quæritur patri vsusfructus, *vt in d.l. decis.* Alex. *in l.nemo, supra qui testament. facere possunt.*

§.Sin autem æs.

Vers. sin autem non habeat. Nota quod ex hoc §. vsufructuarius tenetur ad præstationem legatorum annalium, dummodo fructus sufficiant ad dictam prestationem, secundum Baldum hic.

§.Filiis autem.

Nota quod quotiens patri vsusfructus in peculio aduentitio, acquiritur tunc per filiū quidem alienari poterit dictum peculium secundum Paulum Cast. hic. & Bart. *l.non solum, ff. soluto matr.* Nam quando pater habet vsumfructū, dicitur legitimus administrator filij *l.1.§.de bon.mat.* meritò non potest tūc filius sine licentia alienare, vt hîc sicut nec minor sine authoritate curatoris. Sed quando pater non habet vsumfructum, non dicitur legitimus administrator filij firmat Glos. cum qua alij transeunt In *Auth. excipitur supra eodem titulo*, meritò tūc filius sine licentia patris nō poterit alienare Et nota, quòd in publicatione bonorum non venit peculium aduentitiū secundum Bart *in l.finali, §.si de vectigalibus. ff. de damno infect.* Illud tamen tempera quotiēs patri competit vsusfructus, quòd tunc venit in confiscatione, Ruinus *consilio 24.volum.5. columna 2.cum sequēti*, vbi multa bona ponit. Et nota, quòd licet filiusfamilias possit alienare inter viuos vno casu, quo patri non debetur vsusfructus, tamen de illis testari quidē non poterit, neque codicillari, quia filius in potestate patris non potest testari de aduentitiis. etiam in quibus patri non quęritur vsusfructus, *l.pen. & finali, suprà qui testamentum facere possunt.* Et ibi Doct. Et ibi dicit Alexand. quòd ista est communis opinio. Et adde, quòd in confiscatione bonorum filij, non venit peculium Castrēse, quia dominium est apud filiū in potestate de iure speciali. Ruin. *cons.25.num.4.vol.5.* Et in hac materia vltra supra dicta, pono infra scriptas conclusiones.

1 Prima: Si quæritur, an publicatis bonis filij cēseatur peculium profectitium publicatum? Minimè, quia pater in eo habet dominium. Et est in bonis patris, *l.certum, §. famil.ercisc.un.* Et ibi Gloss. quia res aliena nō comprehenditur in publicatione.

2 Secūda conclusio, publicatis bonis filij peculium aduentitium ipsius filij non dicitur publicatum, ratio, quia filius non potest contrahendo alienare dictum peculium, vt hic, ergo multo minus alienare delinquēdo. Et ita notat Bartolus *in l.si finita, §.si de vectigalibus, de damno infect. columna pen.*

3 Tertia sit conclusio, publicatis bonis filij peculium Castrense non remitti in ista publicatione.

¶Casus est *in l.3.in fin.de bon.prescript.* per quem ita tenet Bart. & Doct. *in d.§.si de vectigal.* Et Bertrand. *consilio 306.cum 4.* vbi filiusfa. Et cum iuramēto in fuimet præiudicium, non potest alienare bona, in quibus pater habet vsumfructum, si ipse pater non consētit, Et per eundem *consilio 327.numero 3.volu 3.in antiq.*

¶Et adde ad materiā, quòd in bonis aduētitiis, in quibus patri vsusfructus non quæritur, potest disponere filiusfamilias. Secus in donatione causa mortis. Aymon *in consilio 84. numero 9. Et consilio 92 numero 1.* Et adde, quòd si filiusfamilias donat bona aduentitia contemplatione matrimonij, seu propter nuptias sine cōsensu patris, valet donatio, Aymon. *consilio 185. Et consilio 84.num.16.*

¶An reconualescat donatio, & an filia possit dare dotem viuente patre, & an filius possit disponere inter viuos, de bonis aduentitiis, in quibus pater habet vsumfructum. Et confirmetur morte patris. Aymon. *consilio 39. Et consilio 92.* Vbi an filiusfamilias possit disponere inter viuos de bonis aduentitiis, in quibus patri non quęritur vsusfructus, & cōcluditur quod sic. Secùs in donatione causa mortis, & an pater habeat vsumfructum in dote profectitia filiæ. Et an filia de dote, in qua pater habet vsumfructum, possit disponere inter viuos, seu in vltima voluntate, tenet Aymon. *consilio 84.plenissimè.*

¶In eadem l.*pen.§.filiis autem, in verbis duntaxat* filius patre viuente, non potest bona, in quibus pater habet vsumfructum alienare contra eius voluntatem, nec de eis testari. Et etiam tenet Decius *in l. penult. supra qui testa. facere possunt.*

¶Aretinus *ad § fin. Instit. de inutil. stipulat.* Riminaldus *Instit. de donatio. in princip. numero 551.* Iason. *an l.si vnus, §.pactus ne peteret, D.de pactis. numero 22.* Decius *ad legem primam. in vltim. not. numero 38. D.de officio eius, & in authentica ex testamento, numero 4.Cod.de collationibus*, Alexander *ad legem penultimam. Cod. qui testamenta facere possunt.*

Tit. 61. De hæreditatibus decurionum, nauiculariorum, cohortalium, militum, & fabricensium.

Plura hic coniungit D. Gothof.

l. si quis. 1.

Vide Nouel. Valentin. *de Nauiculariis.*

l. Vniuersis. 2.

De legionibus & vexillationibus, vide hic D. Gothof.

l. si quis cohortali. 3.

Cohortales perpetui quidam erant in prouinciis.

l. si quis fabricensis. 5. & vlt.

Fabricensis is est, qui in publicis fabricis limitat, qua de re Cuiac. optimè hic.

CODICIS LIBER septimus.

In hunc librum extant Mathęi de Afflictis lecturæ. Math. Mathesilani, Petri de Perusino.

Tit. j. De vindicta libertate, & apud concilium manumissione.

Concilium quid sit, vide Vlpian. 1. §. 3.

l. Eorum qui. 1.

Ræuard. *in lib. pro tribunalium.*

l. Nihil ciuitati. 2.

Nota hic manumissionem vindicta olim legis actionem fuisse.

l. Nec mulierem. 3.

Cuiac. *lib. 7. obs. c. 17.*

l. Apud concilium. 4. & vlt.

Præsules. Hanc vocem dispungendam esse quidam existimant.

*Vide l. *nec adoptare 3. ff. de off. procons.*

Tit. 2. De testamentaria manumissione.

An & quæ dicatur manumissio testamentaria, vide hic Ason.

l. Ex testamento. 2.

Cepol *consi. crim. 17. visa.*

l. Cum testamento. 4.

Roman. *cons. 388. in casu, & 43. licet.*

l. si hæreditas. 6.

Vide notata à Bald. *in l. filio præterito in fi. D. de iniust. rup. & irrit. test.*

l. cum testator. 8.

Libertas in tempus nuptiarum relicta, effectum sortitur veris tantum nuptiis sequutis nō si simpliciter legatarius ad tēpus nuptiarum idoneum venerit.

l. Seruo tuo. 9.

Vide Tiraq. *priuil. 44. pia causa.*

l. Directis. 10.

Cuiacius *lib. 3. obs. c. 13.*

l. si iure. 11.

In glos. in verb. *proponas, vers. sed certè,* not. ex ista glo. legata facta in testamēto imperfecto amico deberi, quia videtur repetita ab intestato, casus est singularis, *in l. in testamento, D. de fideicommiss. liber.* ardor est liciti amoris, vt dicit Bal hic per hāc gloss. & vide Pet. de Rauen. *in suo aureo Alphabeto, in litera A in Amicus.*

l. statuliberis. 13.

Hęres non potest alienare statuliberum in præiudicium libertatis.

l. Cum constitutio. 15. & vltima.

§. sin polliceatur. 1.

An pacisci possimus cum creditore, vt minus debito soluamus, vide textum hunc.

Tit. 4. De lege Fusia Caninia tollenda.

An lex Fusia Caninia ad fideicommissarias libertates pertinere possit, declarat hic Cuiac. in paratitlis. Hanc autē legē tulēre Pub. Furius Camillus, C. Canninius Consul. anno D. C C L I I. vt à duobus seruis vsque decem testamen-

testamento manumittere liceret partem dimidiam à decem vsque ad triginta, tertiam à triginta vsque ad centum, quartam ad centum vsque ad quingentos quintam, nec vlli amplius quam centum manumittendi ius esset. Hæc autem desumpta sunt ex Paul. *libro 4. sentent.* & Vlpia. *tit. reg. 2.* & hac de re Vopiscus scribit Tacitū Imperatorem omnes seruos vrbanos manumisisse intra centum tamen, ne Caniniam transire videretur.

Tit. 3. De fideicommissariis libertatibus.

Rainald. Corsus *libro 2. indagat. c. 27.*

l. Cum proponas. 1.

An libertas competat ex testamento falso, vide Glossam hic.

l. Quamuis. 2.

Iusta libertas quæ dicatur, vide l. 46. *Cod. si aduers. libert.*

l. Cum proponas. 8.

Quid importet verbum placuit, notat hic Bart.

l. Etsi non. 9.

Costa *lib. 1. select. c. 25.* Puluæus, *de alien. rei distra. c. 7.* Anton. Fab. *libro 6. Coniect. cap. 16. pag. 288.*

l. Fideicommissaria. 10.

Libertas legatarij non perit hæredis morte.

l. Si te donatam. 13.

Agnoscens legatum tenetur petere iudicio defuncti..

l. cum inter veteres. 14.

In verbo *in ventre portaretur*. Not. quod interficiens existentem in ventre non punitur tanquam homicida aut pœna, l. Corne de sicariis, quia hominem non interfecit. De veritate tamen, vide Boer. *in §. post hunc, Inst. de ex hæred. lib. num. 9. cum sequen.* Oldr. *cons. 212. quidam.*

l. cum quidam. 17. & vltima.

In princ. Pro limitatione huius legis, vide Iasonem *in l. vnum, in 12. & 3. col. D. si cert. pet.* & quando iudex potest vltra petita, vide Afflict. *decis. 32.*

¶ Ad illam legem solent allegare, quòd sententia est nulla, quæ non est cōformis libello, vide plures limitationes, quas cumulat Iason *in l. vnum, D. si cert. petatur*, Guil. *lib. 1. iur. capit. 9.* Rainaldus Corsus *libro 2. indagat. cap. 27.*

Titul. 5. De deditiria libertate tollenda.

Brissonius *libro 2 select. c. 9.*

l. Deditiria. 1. & vnica.

Pessimam vocat deditiriorum cōditionem Iustinianus, quia nunquam ad libertatem Romanam poterant peruenire.

Titul. 6. De Latina libertate tollenda, & per cæteros modos in ciuitatem Romanam transfusa.

Cuiacius *libro 4. obs. c. 5. & libro 3. c. 21.* Marc. Vertran. *de iur. lib. c. 277.* Iacob. Ræuard. *de author prud. cap. 7.*

l. Cum deditij. 1. & vnic.

Nota hic, quòd sicut domino licitum est, propria authoritate seruum suum capere, & plagis mediocribus castigare, idem licet nobilibus de hominibus suis. Ita Bald. hîc per illum text. sic licitum est marito vxorem suam castigare, ex causa, & eam incarcerare, *l. si constante, §. mar. suo.* Et ibi Doct. *soluto matr.* Iason *in l. 5. col. 11. vers. ego addo, sup. à de iure Emphyt.* Sic etiam licet patri filium in patria potestate constitutum castigare & incarcerare, l. 1. & 2. *C. de pat. qui fil. dist.* secùs de filio emancipato. Ita voluit Bald. *in l. libertas, C. de obseq. pat. præstandis.* Idem permittitur creditori *l. eleganter, §. planè, D. de pign. act.* quod ad primū attinet domino non est permissum sæuire in subditos, nec eos incarcerare, quamuis in eos iurisdictionem habeat, omni modo, probatur *in dicta l. vnica, C. de off. Comit. pala.* per illum textum, quòd subditi grauati debent eximi à iurisdictione dominorum, pro quo licito est bonus textus *in l. si postulauerit, §. iubet D. de adulteriis, & in l. 2. D. de his qui sunt sui vel alieni iuris.* Et nota, quod quamuis subditi non conqueantur, nec quæstionem de his faciant. Iudex tamen ex suo officio debet eis prouidere l. *illicitas, §. non potentiores, versi. nec innocentibus.* Et ibi Bald. *de officio præsidis.* imò si grauaret ipsos, posset domino interdici administratio, vide Guid Pap. *q. 62* de facto possunt subditi resistere domino. Ioan. Fab. *in l. omnes iudices, C. de appell.* debet enim dominus subditos ab aliorum iniuriis tueri & defendere, non deglutire, Bald *in cap. 1. §. Marchio, colum. pen. vers. extra quæro qui feud. dare possunt.*.

¶ Et de materia, vide Iacob.*in Authen.quæ res,in* 1.*notab.ſup.de ſacroſ.eccl.& in tract.de homagio,in verb.Marchio,col.*4.

Titul. 7. De communi ſeruo manumiſſo.

l.In communes.1.

Vide l.25.*ſi furioſi,C.de nuptiis,l* 23.*C.de procur.*Eutrop.*lib.*8.

l.Cum apud.2.& vlt.

Verbum fiat quid ſignificet,vide Bald.*in* l.*ſi qua per calum.de epiſ.& cler.*

Tit. 8. De ſeruo pignori dato manumiſſo.

Seruus pignori datus eſt ſi obligatus eſt generaliter, vtputa ſi obligauerit omnia bona ſua ſiue expreſſim ſit obligatus ſiue tacitè,poteſt manumitti.

l.Libertas.2.

Libertatem ſerui non impedit tacita bonorum obligatio etiam fiſci.

l.Ab eo.3.

Nota hic pignoris generalis & ſpecialis differentiam.

l.Si creditoribus.5.

Panorm.*conſ.*38.*in* 9.*parte* 2.

l.Si tutor.6.

Zabarel.*conſ.*92.*nobiles viri.*

l.ſiue cum.7.& vlt.

Res dotalis aut empta ex pecunia dotali in cuius dominio ſit,vide hic Bald.

Tit. 9. De ſeruis Reipublicæ manumittendis.

l.ſi ita.1.

In creatione ſyndici vniuerſitatis quid interuenire debeat,declarat hic Bart.*Iugo ſeruitutis,ſic in Inſtit.cap.tit.*2.l.8.C.*de poſtlim.reuer.* Varro *lib.*4.*de ling.Latin.*

Titulus 10. De his qui à non domino manumiſſi ſunt.

Notatur hoc Titulo ſeruo alieno libertatem directo dari inutiliter inuito domino.

l.Eum qui.1.

An [illegible] intereſſe ſint idem,vide Baldum *in* l.1.§.*conſiderandum,D.de tutel.& in addit.ad ſpecul.in tit.de intereſſe.*

l.Feliciſſima.2.

Manumittere poteſt procurator ſeruos à ſe emptos domini mandato etiam antequam eos mandatori tradiderit.

l.ſi pater.6.

An pater poſſit ſupplere defectum filij legitimæ ætatis,vide Bald.hic.

l.ſi à non dominis. 7.& vltima.

Menoch.*de arbit.iud.caſ.*,14. Dec.*conſ.*86.*in fine,viſo.*

Titulus 11. Qui manumittere non poſſunt,& ne in fraudem creditorum manumittantur.

Manumiſſio quam variis ex cauſis prohibeatur. An manumittere ſeruum in fraudem creditorum quis præſumatur , vide hic Aſonem.

l.Certum.1.

Cuiacius 8.*obſ.c.*5.

l.ſeruos meos.2.

Dominus non poteſt manumittere per alium.

l.Diuo Marco.3.

Cuiacius *libro* 2.*obſ.cap.*22.

l.ſi minor.4.

Ræuardus *pro tribun.cap.*13.

l.Nec fideicommiſſariam.6.

Cuiacius *libro* 14.*obſ.cap* 33.

l.ſi debitor.7.& vlt.

An fauorabilius ſit directum quàm obliquum,vide hic Bald.

Tit.12.Qui non poſſunt ad libertatem peruenire.

Loquitur hic titulus de his qui manumitti non poſſunt,id eſt,qui apud dominos perpetuam ſeruitutem colunt.

l.is quidem.2.& vlt.

Nota hic quod in dubiis præſumimus potius fauorem , quàm odium ſiue pœnam.

Tit.13.

Tit.13. Pro quibus causis serui pro pręmio libertatem accipiunt.

l. Serui qui. 2.

Rom. *consi.109. in proposita.*

l. si desertorem. 4. & vlt.

An militiæ desertor possit à quolibet accusari, vide hic Bald.

Tit.14. De ingenuis manumissis.

An is qui est ingenuus propter manumissionem amitat suam ingenuitatem, vide hic Brant.

l. ingenuam 2.

Mercer. *lib.1. opin.* c.10. Oldradus *consi.159. & 172.*

l. si auia. 3.

Ingenuitatis sententia præiudicat inter omnes.

l. Cum cognatum. 4.

Cuiacius *lib.3. obs.* c.19.

l. Diffamari. 5.

Ad istam legem, vide quod notat Bald. *in Auth. ad hæc penul. col. Cod. de vsur.* & Alexand. *consilio* 103. 5. *vol.* Lud. Rom *consi.* 53. & Abbas *in c. ex quæstione de restitut. spol.* qua pœna puniatur diffamator, vide cons Bald 431. *incip. esse factum, vol.1* Ripa *consi.8. in causa tit. de legib.* Oldrad. *consi.3 cum causa*, Rom. *con.23. nescio, & 53. visis.*

¶ Sed quid si remedio illius legis diffamãs condemnatus sit ad proponendum, vtrum possit proponere in alia curia, vide per Felinum *in c. cum sit generale, de foro compet. in 4. volum.* vbi dicitur, hoc fieri nõ posse, quia est peruenta iurisdictio ad primum iudicem. In hanc legem Cagnolus scripsit, vide Philip. Portium *li.4. concl.19* Molinæum *de diuid. & indiuid. part.2. nu* 4. Couar. *lib.1. var. resolut.* c. 18. Sarmien. *lib 1. select.* c.2.

¶ Ad intellectum istius legis, vide Socinũ *consi.*204. *&* 268 & Aret. *Instit. Rub. de donationibus in q.9.*

¶ Vide latissime & copiosè repetitionem ad hãc l. per Ces. cõtar. genu. vbi ampliat 99. mod & explicat. Afflictus *de* [illegible] 264 *num.1 & 264.* Rot. Rom. 328 *in nouis.* 134. 403. 405, 422. *in antiq.* Mars. *sing.283. lapsus*, Auchatan. *consi.*306 Gemin *consi.*4. Oldrad. *consi.*3. Paul. de Castro *ad l. si contendat. de fideiuss.* Paris. *con.81. ad fi. & consi.99. vol.4.* Soc. *consi.94. vol.3.* Dec *consi* 43. Gomez. *ad § præiudiciales, nu. 7. Instit. de actio.* Gozad. *ad l. is apud quẽ, C. de eden n.* 11. Ferret. *con.39.* Baptista de sancto Blas. *in tract. correlati. n.* 31. Didac. Couar. *in tract. variar. resol. li.1. c.18.* Port. *li.1. concl.19.* vbi materia huius latè explicatur, pulchrè Dec. *ad c. in præsentia, 4. not. te probat.*

¶ De excommunicato an possit vti beneficio huius legis, latè ponit pro & cõtra Felin. *ad c. intellex imus, n.7 extrà de iud.*

¶ An ille qui agit vigore istius legis, dicatur actor vel reus, vide *decis.5. Rot.* & pro intellectu huius legis, vide Bar. Veronẽs. *in caut.110. incip. quando aliquis*, & an dominus existens in possessione rei suæ, possit agere in rem & petere, pronũciari rẽ ad se pertinere iure dominij vel quasi, hoc videtur tenere Iunior. *in c.1. ad confirm. vtili vel inutili*, & de materia, vide decis. Delph. *decis.22.*

*Vide repetitiones quatuor Iurisconsultorum in hanc legem nempe Bartolomei Bolareri Cæsaris Contardi, Hyeronimi Cagnoli & Ioannis Oldendor.

l. si te & filios. 7.

De ingenuis manumissis, vide Tiraq *in l. si vnquam, in verb. donatione, n.166. C. de reuo. donat.* Rom. *sing.701.*

l. si vestram. 11.

An quis possit locare operas suas in perpetuum, vide hic Bald.

Tit.15. communia de manumissionibus.

l. sancimus. 1.

De seruo consentiente proprietario simul & vsufructuario manumisso, vide l. 1. *D. quib. mod. vsusfruct.*

l. si quis seruo. 2.

Ætas triginta annorum legitima erat ciuitatis Romanæ adipiscẽdæ. & seruus ante hãc ætatem manumissus non fit ciuis Romanus, sed tantum Latinus, vt docet Theophilus *Inst. de libert.*

Tit.16. De liberali causa.

l. Rem quidem 1.

An & in quibus casibus quis contra factum suum venire possit vide hic Bald.

l. si hi quos. 2.

Nota hic quod alia est causa proprietatis, alia libertatis.

l. Non ideo. 5.

An valeat protestatio vbi necessitas impo sita est à iure, vide hic Bald.

l. Nec si volens. 6.

Pulchram quæstionem habes apud Peckium *de eccles. repar* c. 7.

l. Cum pretium. 9.

Ad istam legem adde, quòd sicut statur cõfessioni contra libellantem, sic etiam contra excipienté, & vide Ludo *cons. 235. vlt. col. vers. quo ad septimum.* Et amplia hanc ipsam legé, vt per Abb *in c. ea minata. 1. notab. ex de iud.* Brisson. *lib. 1. select.* c. 11. Aul. Gell. *lib.* 5. c. 1.

¶ Assertioni factæ in libello, statur contra libellantem. cõtra Bal. glos & omnes Alcia. *li. 5. paradox* c. 5. Adde quæ idem Alc. ponit c. 1. *column. 2. in med. li 4. disp&unctio*, pro quo adde tu vltra eum, qui nullum textum allegat, *text. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, in princ.* D. *de verb. oblig.* ibi *Chrysogonus*, qui cũ seruus esset, nudo suo nomine vocat Zosam autem, qui erat libertus Iulij Quintiliani, Iuliũ Zosam vocat, & sic pro nomine patroni. Quem textum nota perpetuò. Adde & declara hũc textum, vt per Bart. Socin. *cons. 244 col. 7. li. 2. nu.* 11 Felin. *ad c si cautio, de fid. instr.* Rom. *cons. 23.* Paris *cons. 115. volum. 1. & cons. 24. vol. 3. 21. 22. 23. volum. 4.* Aretin. *cos. 136.* Crauett. *cos. 201. nu 5. cum seq.* vide Abb. *ad c. examinata, n. 4. extra de iud.* limita vt per Doct. *ad l. edita, 4. not. de e lend.* Declara, vt per Ias. *Instit. de act. §. Si minus 2. not.* adde nouissimè per Phil. Port. *li. 1. suarum conclus. 13.* in materia Felin. *ad c. cum venerabilis, n. 23. cum seq. de except.* & ibidem Dec. & producente instrumétum, Gozad. *cons. 42. num. 9.*

¶ Panorm. *cons. 73.* Rom. *consi. 235.* Bald. *cons. 307.* Rom. *consil. 59.* Cum *cons. 73.*

l. Liberos. 10.

Alciat. *lib. 2. parad.* c. 5. August. *lib. 3. emend.* c. 8. Cuiac. *lib. 5. obs. cap.* 40.

l. Non mutant. 11.

Tertullianus *libro de præscriptionibus.* * optimè Bald.

l. Principaliter. 13.

Barb *cons. per. num.* 40. *nu. 2. de testa l.*

l. Nec omissa. 15.

An libertati officiat omissio scripturæ de natalibus, Bald. hic.

l. Si ministerium. 16.

Nota hic quod liber alteri ministeriũ exhibere potest.

l. Multis. 17.

An & quomodo filij libertatis probari possint, Glos. hic.

l. Principaliter. 19.

An pater possit reuocare confessionem filij, vide Bal. hic *in l. 2. § si habens. D. si ex noxa. cau.* An procurator possit reuocare erroneã confessionem, casus est singularis *in l si homi nem, D. de mandati.* An hæres possit reuocare erroneam confessionem testantis notatur *in l. non idcirco. 5. de iur. & fact. igno.* An confessio erronea aduocati possit reuocari *l. 2.* C *de er. aduoc* Bart. *in l. error. ibid.* An quis possit reuocare suam confessionem erroneam *cap. fi. & ibi Doctor. de confess.*

l. Sicut semel. 20.

Nihil difficilius reuocatur quam libertas.

l. Parentes. 22.

Brisson. *lib 1. select. cap* 5. Old. *cons.* 133.

l. Si tibi. 23.

Cuiac. *d* c. 40.

l. Interrogatam. 24.

Brissonius *d. cap.* 5.

l. Sicut datam. 26.

Baldus *cons.* 458.

l. Arianus. 27.

Quæstio sopita introduci iterum non potest, & confessio cohæredis non præiudicat cohæredi.

l. Aui paterni. 28.

In libertatis causa inspicitur non patris, sed matris cõditio secus in nobilitatis causa.

l. Si tibi. 31.

Accusari criminaliter potest, qui per calumniam fuit ciuiliter litem prosequutus.

l. Subscriptio. 32.

Manumissio facta à domino tenet, quamuis filius non subscripserit manumissioni.

l. Non idcirco. 35.

Seruus an efficiatur libertus, si officio tutoris in persona domini fungamur facto.

l. Post certi. 36.

In glossa finali. Mater necessitate coacta, potest filium suum locare ad seruiendũ pro mercede, vt traditur l. *vlt. de penu. & l. 1. C. de sup. co.* 111. 1. *col.* & ibi quędam de matre.

l. Si filium. 37.

In glossa finali, in versiculo *& caue tibi.* Nota optimam cautionem ad hoc, vt per confessionem tuam possis repellere accusatorem ab accusando, & vide Iasonem *in §.*

Item

Item in 4.column. Instit. de act. de cuius Glossę tamen veritate, vide Bartolum notabiliter. *C. de testibus.*

l. Non idcirco. 38.

Cotta *in voce Monarcha*, Brisson. *d. c. 5.*

l. Liberos. 39.

Paul. 5 *sentent. tit. 1. §. 3.*

l. Iuxta. 40.

Liberalis causa quaedicatur, vide hic Gloss.

l. Iubemus. 41.

In glossa, in verbo *aliud*. Nota quod confessio fieri debet corã iudice, nec sufficit, si fiat coram tabellione, ad similem glossam *in d. l. cum scimus*, & aliam iur. interrogatũ supr. eo quam ad hoc allegat Bar *in d. l. cum scimus*, de hoc vide Bald. *post gloss. in l. hac consultissima, §. pen. supr. de testibus*, vbi iuramentum praestari coram iudice, non coram tabellione, sufficit, pro quo est textus, *in l. generaliter, iuncta glo. in verb. sub iudice, de reb. cred.*

¶De quo tamen vide pleniùs per Abb. vbi multa notanter dicit *in c. quando contra col. 15. extrà, de probat.* Adde Ias. *in l. admonẽdi, 82. col. de iur. iur. in eius Reper.* Et ad principale dictũ illius gloss. vide Abb. *in c. at si clerici, in fi. 1. col. extra de iud.* & vide omninò Luc. de Penna *in l. 2. C. de iure fisci*, *Ias. in Auth. quam supplet. col. 5. sup. de precibus princip. ff.* & vide etiã Math. de Afflictis, *in constit. reg. incip. Magistri Camerary, pen. col.* vbi multa allegat, & Soc. *consi. 85.* Rom *consi 257.*

Titul. 17. De adsertione tollenda.

Liberalis causa olim exercebatur per quosdam, qui olim assertores dicebantur, ideo dicit hanc tollendam esse.

l. Lites. 1.

Vide Alciatum *parad. lib. 3. c. 27.* in istum textum quẽ ipse intelligit prętér Doct. sententiam.

l. Expeditam. 2.

Quot & quae sint fundamenta actionis de euictione, notat hic Bald.

Titul. 18. Quibus ad libertatem proclamare non licet.

l. Dispar. 1.

Sola precij participatio proclamationẽ ad libertatem impedit, an nõ nuda venditio sine participatione, quamuis sciẽter facta sit.

l. De latronum. 2.

An iudex possit ex publico salarium constituere capienti latronem, vide Glossam hic.

l. Si quis. 3.

In glossa in verbo *de furtiuis*, famuli solent ex pecunia expendendi causa à dominis tradita detrahere, ac diminuere aliquid, dicit glossa ibi, & Bald.

¶An famulus debeat habere tempore infirmitatis suae, medicos à domino, vide Bart. *in l. si cum dotem, §. sin autem, D. sol. matr.* & an tẽpore infirmitatis salarium debeat habere, vide Scribentes *in l. si vero. §. Item cum quidam, § locat.* An famulo discedẽte tempore finito relinquenda sint vestimenta, quae ad quotidianum vsum fuere confecta, vel in illis, quę ad ornatum aliquando deferebat, Glos. *in l. ad vestimentum, D. de pecul.*

¶Famulus qui nondum finito tempore, discedit à domino sine causa, non admittit totũ salarium, Alex. *l. si vnum, §. item cum quidam. D. locat.*

¶Et an famulo debeatur salarium, Scribẽtes *in l. arboribus, § de illo, D. de vsufruct.* Bart. *in l. adem, Cod. locati. c. propter sterilitatem, extra locat.*

Tit. 19. De ordine cognitionum.

Gilber. Regius *lib 1. enantioph. c. 23.*

l. Cum & ipse. 1.

Panor *consi. 14. in causa, parte 1.* Raeu. *lib. 3. var. c. 20.* Goue. *lib. 1. variar. lect. c. 33.*

l. si de haereditate. 2.

Fulgos. *consi. 111 pupillo.*

l. Cum status. 12.

Nota textum in argumentum, quod si duę contendunt de praelatura, interim debitores compelli possunt ad soluendum, de quo per Bald. *in c. eum contingat de rescript. nu. 64.*

l. si crimen. 3.

Nota hic, quod quando quis vincit in causa principali, omnia accidentia sunt sopita.

l. si status. 4.

Concord. 8. quaest. 11. §. item si quis status.

l. si status. 4.

Iason. *consil. 109. in q. parte 1.*

l si res tuas. 6.

Bartol. *consi. 185. Deodauit.* Raeuard. *libro 1. praeiud. c. 4.*

l. si quando.

Oldr. *consi. 27. thema*, Panormitanus *consi. 5. in q. parte secunda.*

L.

Tit. 20. De collusione detegenda.

l. Libertinæ. 2.

An ex delicto alienetur ius patronatus Bald. hic.

Tit. 21. Ne de statu defunctorum.

l. Si is qui. 2.

Nota hic quod præscribitur ingenuitas tribus concurrentibus morte quinquennio, si vt ingenuus quis vixit tempore mortis.

l. Si is quem. 4.

Præscriptionis exceptio an controuersiam moueri impediat, vide hic Bald.

l. Quod est. 5.

Differt quæstio status seruilis ab emancipatione, differẽtia hæc est, quoniam quæstio status seruilis post quinquennium incipere nõ potest, secus in emancipatione: est autem minima status quæstio quoties dubitatur, qui filiusfamilias vel paterfamilias fuerit.

l. si mater. 6.

Nota hic quod præscriptio quinque annorum currit etiam contra pupillos.

l. si pater. 7.

Cuiac. *lib. 1. obs. c. 24.*

Tit. 22. De longi temporis præscriptione.

Sola contra ignorantem regulariter currit præscriptio, *d. l. sola,* sed vide tres fallenlentias Socini *in regula 374. vel 305. incip. præscriptio, contra.*

l. Mala. 1.

An qui fugit malam fidem habere videatur, Bald. hic.

Tit. 23. De peculio eius qui libertatem meruit.

Manumissio inter viuos censetur tacitè relictum peculium, nisi adimatur, alia ratio est manumissi in testamento.

Tit. 24. De SC. Claudiano tollendo.

De hoc Senatusconsulto Claudiano scribit Cornelius Tacitus 12. *Annal.*

Tit. 25. De nudo iure Quiritum.

Ræuardus *ad l. 12. tab. cap. 16.*

l. Antiquæ. 1.

Brissonius *libro 4 select. cap 22.*

Titulus 26. De vsucap. pro empto.

Vsucapio quare sit introducta, quid sit & quanto tempore compleatur pleraque alia in hac materia notat Azo.

l. Mancipia. 1.

Ius vendendi qui dicantur non habere. An committat furtum rem furtiuam scienter emens, & an rem furtiuam scienter legans in vltima voluntate teneat legatum, vide hic Bald.

l. Si contra. 2.

Decius *cons. 386. licet,* Romanus *consilio* 450. *Præsens.*

*Corras. *in explicatione arresti Martini Guerra.*

l. Venditionem. 4.

Qui domini consensu possidet, an indigeat vsucapione, vide hic D. Goth.

l. cum sit probatum.

Fulg. *cons.* 214. *Titius obligauit,* Puluæus *ad l. Atiniam, cap.* 14.

l. Sciens. 7.

Furtiuæ rei vitium purgatur re in potestate domini reuertente.

l Eum qui. 9.

Quando dicatur pupillus locupletior, vide Bart. *in l. si ipsa res, D. quod met. cau.*

Tit. 27. De vsucapionib. pro donato.

l. Donantem. 2.

Donare aliena non possumus, nota etiam hic quod furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino.

Tit. 28. De vsucap. pro dote.

Cuiacius *libro 14. obs. cap. 9.*

Titul. 29. De vsucap. pro hærede.

l. Nihil.

Filius regulariter non potest vsucapere hæredi.

hæredi.vel præscribere *d.l.nihil.* l.2.§.*filium*, D.*eod.tit.* sed vide vnam fal. Socin.*in reg.*154. *vel* 179.*incip.filius hereditatem*,Bart.*consl.*23.

¶Filius mortuo patre nihil potest præscribere pro hęrede,quod quidē verum est, quādo filij succederent patri ex primo capite,secus si ex secundo vel tertio capite. quia possent præscribere pro herede, Iaf.*ad* l.1.*n.*25. *C.qui admit.* vbi Alex.*col. pen.ad fi.ex mente*, Bal.*ad Rub. extra de præscrip.in 2.c.* l.Iaf.& Sebast.Sapi.*ad* l 1.*de præscrip.n.*60.Soc.*in reg.*154. *filius*.Steph Forca. *in negot.iur.dial.*39.*nume.*5. Ant.Rub.*ad* l.*pater filium*,*num.*100.D.*de inof. test* Pro intellect. Vigli. *ad* §.*sui autem*,*nu.*4. *Inst.de her d.qual & diff.*limita duobus modis, vt per Crot.*ad* l.*qui Romæ*,§.*duo fratres*,*col.*1 *n* 3 D.*de verb. oblig.* Declarat nouissimè Ari. Pinell. *in repet. ad Rub.*C.*de bon.mater.*2.Par. *fol.*60.*cum sequen.n.*40.41.*& seq.*Vand.*lib.*1.*q. tur.c.*4.

l.Opinione.3.

Vusucapiendo Titulum rerum esse oportet,vt notat l 5.*ff.pro donato.*

l. Vsucapio.4.

Error iustus,an excuset, vide hic Glossam pluribus hæc declarantem.

Tit. 30. Communia de vsucapionibus.

Vide *tit.*3.D.*lib.*41.

l. Qui ex.1.

Quod alteri possidemus vsucapimus,conductor autem alteri possidet.

l.iam prudens.2.

Ecclesiarum res tàm mobiles quàm immobiles, tam ecclesiæ Romanæ quàm aliarum, quanto tempore possint pręscribi ad dictam legem. Adde Alex.*cōs.*84.*col.*2.*vers.*2.*dicimus. libro* 1.*& in cons.*169.*incip.viso themate*, *col.*1. *versum ab hoc libro* 20.*& scribentes*,*in* c.*ad aures*,*in pr.de præscrip.*Fel.*in* c.*ad audientiã*, *vers. vltimo*,*facias regulam*,*col.*8.*eod.* vel Iaf *in add.* l.*ad partium de vsucap. & in* §. *res fisci.* & ibi Angel.& Bald. Fiscales res quanto tempore præscribantur, vltra scribentes nunc & iam pridem adde Alex.*cons.*84.*vel* 1.Abb.& Felinum *in* c.*cum nobis*, *vol* 5 *& seq.de rescrip.*Bal. *cons.*3?.*ante fin.lib.*3.

Tit.31. De vsucapione transformanda , & de sublata rerum differentia mancipi & nec mancipi.

De rebus mancipi & non mancipi, vide Vlpianum 19.

l.Cum nostri.1. & vnica.

Res mobiles regulariter vsucapiuntur triennio,*ut* l.2.*in* §.*tuis autem*,*in fi.* Leob.vide vnam fallentiam Socin.426.*incip.res mobiles*

¶Bald.*consil.*257.Cuiac.*lib.*10. *obs.*c 36.Parladorius *quæst.quotidia* c.1.§.10. Brisson.*lib.*4 *select.*c.10. Geraldus Longel.*de seruitute vsucap.c.*16. Ræuard.*ad* l.12.*tab.*c.16. *& in libro singulari de lege Scribonia. & de vsucapionum differentiis.*

Tit.32. De acquirenda & retinenda possessione.

Paulus *lib.*1.*sent.tit.*2.§.1.

l. Per liberam.1.

Bartolus *cons.*209.*viso.*

¶Qui intrat in possessionem meam , vel occupat ex rebus meis me præsente & tacente,post contractum,præsumitur me consentiente, vt hic,& Bart.*in* l.*qua dotis*,*in* §.*col.nu.* 24.*D.solut.matr.*

l. Minus instructus.2.

Baldus *cons.*190.*iste*,*parte prima*,*&* 377.Octo.*ea parte.&* 468.*factum*, *parte quinta*,Oldr. *cons.*101.*qui cuiuslibet*,Cum *con.*162.*visa copia*, Dec.*cons.*56.*in causa*,Rom.*consilio* 328.*præsens*, Decius *cons.*445.*in casu*,Bald.*cons.*3. 79.*sequitur*, *parte prima*, *&* 89. Do.Tho. *parte prima*, Decius *cons.* 272.*viso processu.*

¶Istam legem limita,vt per Alexan.*in consilio* 90.*volum.*5. Et Bald. *in* l.*executorem*,*pen. col.C.de exec.rei iud.* Et vide Castrens.*in ista l. minus*, qui intelligit istum textum , quando creditor non tenebatur tradere.Et vide eūdem Paulum *in* l.*si ex stipulat.D.eod.*qui dicit, quòd possessio præsumitur quæsita,si voluntate eius , qui rem alienauit, facit,quod voluit Ioannes de Isernia, *in* c.1.*quib. mod.feud. const.Et in* c.*si minor.si de feud.fuerit controuersia inter dominum agnat. Vasall.* Adde ad hanc legem omnino Baldum *in* l. *iudicia. suprà de rei vendic.*vbi extendit istum textum,siue titulus præcedat possessionem , siue sequatur, & etiam si venditor possidebat.

l. Donatum.3.

Petrus de Anchara.*cons.*404.*tria dubia*, Cuman.*cons.*91.*an productus*,Molinęus *ad* l.*in pr. num.*23.D.*de verb.oblig.*

l. Licet.4.

Oldradus *cons.*262.*in* 9.

l.Cum nemo.5.

Petrus de Anchara *conſ.* 248. *ad prædicta*, Panormitanus *conſilio 66. duo, parte prima*, Decius *conſ.232. dura, parte 2.* Rom. *conſi.113. pro deſion.*

l. Si nulla. 6.

Ingreſſu vacuæ poſſeſſionis vitium perſonale non reale contrahitur.

l.improba.7.

Oldrad. *conſil.304. infra ſcripta, in fi. & conſilio in cauſa.*

l.Per procuratorem.

Per.de Anchar. *conſ.*127. Fulg. *conſ.*132.

l. Nemo ambigit.10.

Parladorius *rerum quotid.* c. 6. Guid.Pap. *conſilio* 121. Oldr. *conſilio* 170. & 254.

l. Ex libris.12.

Menoch. *de recuper.poſ.remed.*14. Zoan. *rerum quot.* c.49.

Pro poſſeſſione quam habet procurator colonus, ſeruus, vel alius alieno nomine poſſidẽs, ſi deſidia dereliquit, aut dolo perdidit, datur remedium huius legis pro recuperatione, & ſic eſt remedium recuperandæ. De communi Rip. *ad Rub. de interdict. numero 6.* vbi etiam quid in conſtituente ſe alieno nomine poſſidere. Quid in traditione, an competat ad recuperandam poſſeſſionem quam colonus & ſimiles alteri tradiderũt, dic quòd ſic. Rip. *ibi* Corn. *conſi.io* 228. *lib.*2. Sed contra tenet Hier. Grat. *conſ.69. lib.1. & conſilio* 75. & 110. *lib.2. vbi tenet cum Gl. hic*, & teſtatur de cõmuni, Alex. *ad* l. *peregrè, §. quibus, de acq. poſſeſſ.* Bellam. *deciſ* 104. Ad h. tex. Afflict. *deciſ.* 139. Bell. *conſilio* 34. *num.5. & 7.* Conna. *in commen. iur. ciuil. lib.3 c.9. numer.*8.

¶Panorm. *conſilio* 10. & *conſiliis* 29. 55. Guid. Pap. *conſ* 109 Oldr. *conſilio* 17. Dec *conſilio* 103. Iaſ. *conſ.*108. Bald. *conſ.*330. & 325. 68. & 430. Fulg. *conſ.*214.

l. Fin.

Pro intellectu huius legis, vide notab. deciſ. S.R.c.139. Et Iaſ. *in §. item ſi quis, in 14. col. Inſtitut. de actionibus*, & an, & quomodo procurator poſſit præiudicare domino. & quid in procuratore fiſci. Vide Iaſ. *in conſ.*108. *in fi. volum.*1. Vide Cremon. *ſing.*124.

*Quod Seueri & Antonini Impp. conſtitutione definitum fuit, meliorem non etiam deteriorem noſtram per ſeruos conditionem fieri poſſe. vide. l. *melior* 133. D. *de regul. iur.* Antonius Faber *de erroribus pragmaticorum decad.4. c.4. & 6.7. & decad.5. c.2.*

Titul. 33. De præſcriptione longi temporis.

In Rubricam. De materia præſcriptionum & earum interruptione, vide Parlamenti deciſionem 416. *præſcriptionis interruptio facta contra fideiuſſorem*, Ang. *conſ.32. incip. quidam*, Andr. Felin. *plenè in c. illud. colum. fin. verſ.10. concluſ. de præſcrip.* vide ſex fallentias de præſcriptione longi temporis, poſitas per Soc. *in reg.126. incip. titulum habens*. De præſcriptionibus Menchaca illuſt. contr.

l. Prima.

Nicolaus Valla *de rebus dubiis tract.*15.

Auth. Malæfidei.

Habens titulum, à malæ fidei poſſeſſore, nõ præſcribit longo tempore, etiamſi non ſit in mala fide. Sed vide ſexdecim fallẽtias Socini *in reg. ſi incip. Auth. malæfidei.*

¶Pro intellectu huius Authen. vide Iaſ. *in §. ſed iſta, Inſtitut. de action. numer.15. colum.* Et ibi Aret. *in 7. col.* vbi multas Doctorum opiniones vel limitationes colligit.

¶Mala fides authoris in præſcriptione longi temporis nocet ſingulari ſucceſſori, ſi dominus rei fuit ignorans, limita vt per Aret. *Inſtit. de act. ad §. ſed iſte, colum. 7. in fi.* vbi Iaſ. *numero* 78. & *ſequen.* & Moder. Hiſpan. *nume.* 39. & *ſequen.* latius Socin. *in regul.33.* vbi limita Afflict. *deciſ.32. numero 7.* Alexan. poſt Bar. *ad* l. *Pomponius. §.1. numero 8. cum ſequen. D. de acquir. poſſ.* In materia Alexand. *ad* l. *rem quæ nobis, numero* 5. vbi Iaſ. & omnes, *D. de acquir. poſſ.* latè Bald. *in tract. præſcrip. in 2. par. prin. q.* 12. *num.7.* Oldrad. *conſ.*19. Aret. *ad §. furtiuè, Inſt. de vſucap.* nouiſſimè Ari Pinel. *in repet. aut. niſi trien. C. de bonis mater. fol.*596.

l. Longi. 2.

Corraſ. *ad* l. *ſeruitutes. D. in prin. numero 46. de ſeruit.*

l. Si annales.3.

Res aliena in dotem dari non poteſt, ſi tamen data fuerit vſucapi poterit.

l. Diutina.4.

Parlad. *d.c.*18.

l.Nec petentem.5.

De titulo in poſſeſſione neceſſario, vide hîc Gloſſam.

l.ſi fraude.6.

Nota hic malæfidei poſſeſſorem non præſcribere.

l.Lon-

l.Longi temporis.7.

Instrumenti amissio non nocet præscriptioni.

l.Emptor.9.

Exceptio præscriptionis quando opponatur, vide hîc D Goth.

l.Nec bona.10.

Præscriptio litis contestatione interrumpitur.

l.Super longi.11.

In causis lucratiuis longa possessio possessionem deffendit.

l.Cum in.12.& vlt.

Alciatus 2.*præsump*.21.

¶ Nota quòd præscriptio currit tam contra scientem, quàm contra ignorantem, licet talis ignorantia erat iusta causa in integrum restitutionis concedenda contra dictam præscriptionem. Istud est, quod multum singulariter voluit Bart. per illum textum *in* l.1 §.*si quis autem*, D.*de itin.act priuat*. Bar. detinuit & refert. Ias. *in* §.*rursus*, *in* 11. *col*. *Inst. de actionib*. Et vide Afflict. *decis* 40. *in* 5. *col*.

¶ Limita, vt per Alex hic in Apostoll. Et Socin. *in regula* 374. *incip. præscriptio contra*. Et vide decis Socin. *cons* 37.

¶ Corrasius *in* *d*. *princip*.31. *&* 39. *cum seq*. 1. *ad finem*, Gerald. Longol. *de vsucap*. *& seruit*. *cap*. 17. *&* 19. Rom. *cons*.379. Chas. *consilio* 11. Pet. de Anch *cons*.196. Fulg. *cons*.214. Absentes qui dicantur notat hîc D.Goth.

Tit.34. In quibus causis cessat longi temporis præscriptio.

l.Si is cui.1.

Pro intellectu huius legis, vide l.1.ff.*de vsucap.transf.* *&* l.1.*C.com.de vsuc*.

l.in seruorum.2.

Ræuard. *pro tribun*. *pag*.12. Quæstio præscriptionis cessat vbi de re mobili agitur, mobilia etenim vsucapiuntur triennio.

l.Vnus.3.

Actioni mixtæ non præscribitur longo tempore, *l.vnica*, *infra de annal.excep*.

l.Hæreditatem.4.

Parladorius *d.cap*.7.§.11. Petitio hæreditatis non præscribitur lõgo tempore, nisi possessor cum Titulo & bona fide dominium possederit.

l. Si puerum.5.

Hæreditatis petitio datur aduersus eum qui sine Titulo possidet.

Tit.35. Quibus non obiicitur longi temporis præscriptio.

l. tempus.1.

Militibus non obiicitur longi temporis præscriptio, vide *Tit.supra de testis.mil* 1.

l.Secunda.

Nota singularem textum quod miles etiam vulneratus in bello, nõ debet discedere absque licentia principis, & recedens ab illo tempore, quo ab hostibus capitur punitur, l. *omnes*, §. *qui in pace vers. bello*, *de re*. Sed resisten da milit. verò discessit tempore pacis, non obtinente veniam à principe, punitur etiam arbitrio iudicis, examinatis causis suæ desertionis. Ioh. de Platea, *in l.prima*, C. *de desertoribus*, *& nota*.q. Dux dans licentiam stipendiario abeundi tempore, quo sunt in bello contra hostes, tam licentians, quàm licentiatus incurrunt pœnam capitis, gloss. *in l*. 1. *de commeatibus*.

l. Non est.3.

Præscriptio contra minorem quando currere incipiat, vide *l*.3. *supra in quibus causis rest*.

l.Si possessio.4.

Præscriptio non obstat absenti Reipublicæ causa vel fortuito casu.

l. Neque.5.

Quid autem si primo creditori res est hypothecata, & debitor constituit se tenere precario, an secundus creditor seu emptor præscribent 10. vel 20. annis contra primum, vide dec. Soc. *cons*.139.

l.Ab hostibus.6.

Præscriptio non iuuat aduersus eum qui restitui potest.

l.Pręscriptione.7.

Facit hic l.9. *supra de præscript.long.temp*.

l.sancimus.8.

An & quando miles voluntariè abesse dicatur declarat hîc D.Goth.

Tit.36. si aduersus creditorem pręscripto opponatur.

Nota istam legem in quantum dicit, quod actio hypothecaria præscribitur contra creditorem 10. annis inter præsentes, & 20. inter absentes, limita non procedere, quando debitor constituisset, se creditoris nomine possidere. Ita Fulg. *cons*.215. *in fi*. v. Franc. Cre. *sing*.

61. Aduerte quod si creditores probabiliter ignorassent bona fuisse alienata per debitorem, posset aduersus præscriptionem se tueri ex clausula generali vt per Fulg. *in præallig. cons. 1 lr. col.* & an ista lex habeat locum, quando in hypothecaria esset oppositũ precariũ, quia debitor constituit se præcario nomine possidere bona obligata, vide Dec. *cons. 139.* Et nunquid ista præscriptio de qua in hac lege, nascatur ante factam discutionem, vide Alex. *cons. 18. vol. 2.* Sarmient. *libro 2. select. c. 8.*

l. Diuturnum. 1. & l. si debitori. 2.

Pro intellectu istarum legum decidit Soc. *cons. 3 j.* tunc locũ obtinere has leges in omni hypothecaria stipulatione, quãdo nõ est precarium constitutum, & sic vide eam, quia est notabilis, & vide Crot. *in repetit. si is qui pro pro empt. fo. 15. vol. 4.* Fran. Cre *sing. 61. inct. vol. 4. ibi aare.* quãuis Castr. videatur contrarium dicere *in con. 10. n. 10. vol* & male, & de materia huius legis, vide Alex. *cons. 58. in fi. vol. 5.* & an & quando incipiat currere præscriptio contra creditorem per eundem. Alex. *in d. cõ. 58. in fi.* vbi tenet, quod incipit in die factæ discussionis cum principali creditore, quia ex tunc poterat agere contra tertium possessorem, per Auth *hoc si d. btior c. de pignor.* Panor. *cons. 14.* Fulg *cons. 127.* Cuman. *cons. 924.*

¶ Tertius possessor pignorum longo tempore præscribit aduersus creditorem. Debitor autem, & eius hæres non præscribit, imò contra eum datur actio personalis, vide Paris. *cons. 5. lib 1.* Crem. *sing. 62* contra quem tamen Curt. *ad Rub. si cert. pet. col. 5. in prin.* Affli. *decis. 139.* Cag. *in proœm. ff. §. nos verò, numero 33.*

Tit. 37. De quadriennij præscriptione.

Vide Cuiacium *cap. 23. de præscription. & lib. 5. obs. cap. 30.*

l. Notum.

Vacantium bonorum persecutionem quis quadriennij silentio amittit.

l. Duodec.

In principio & veritatem istius legis, & sequentis. Vide quæ latè cumulat Ias. *in Auth. quas actiones, col. 1 nu. 5. & 6. supra de sacrosanct. Eccles.*

l. Omnes. 2.

In materia vide latè per Balb. *in tract. præsc. 2. par. prin.* vbi limitat hanc legem pluribus modis, præsertim q. 8. & per Fel. *ad cap. quæ in ecclesiarum, num. 34. vers. sed pro intell. extrà de consti.* Marſ *ad l. 1. §. cum quidam, D. de quæstion.* Bellon. *cons. 51.* Ias. *ad Auth. quas actiones, nu. 5. & sequen. C. de sacrosanct. eccles.* Paris. *cons. 1. & 121. libro 1.* Rom. *sing. 618.* Soc *cons. 121. nu. 25. lib. 4.* & latius supra *ad l. bene à Zenone,* Ias. *consilio 34.* Panor. *consilio 94.*

l. Bene à Zenone. 3.

Nota istam legem & eam limita. 1. non habere locum, quando Princeps sciebat rem esse alienam, Gloss est *in l. 1. C. de alien. vers. fis. libro 10.* Ad hanc legem vide Bald. *consilio 253.* Dec. *cons. 357.* Rom. *cons. 298.*

¶ Ad Glos. *in verb. vt ex nostra iussione,* ex qua colligitur, quod priuatus si velit fiscum conuenire, debere veniam à Principe: tanquã libertus à patrono petere. Vide Rom. *singu. 9.* Et ibi D. Nicol. Pig.

¶ Secundo limita, non habere locũ in Ecclesia donataria Principis, glossa est singularis *in c. quicunque in itum, 12. q. 2.*

¶ Limita tertiò, si Princeps donauit res Ecclesiæ. quia tunc non currit præscriptio, textus est notabilis *in d. c. quicunque.*

¶ Limita & quarto in dote, *l. 1. col. 3. numero 10. soluto ma r.* Ad glo. fin. ad. verb. *insulas,* vide per Lud *cons. 238.* ad quod non solet allegari, quod priuilegium ante coronationem concessum non valet Vide Luc. de Penna, *in l. 1. de aur. cor. libro 10.* vbi etiam quando rex coronari debeat, & quot lapides corona debeat habere vel continere, & an sepeliri cum corona debeat.

¶ Si quis emit aliquam rem à Principe, vel à fisco, non potest ea res vindicari ab emente. Sed adde 8. fallentias Socin. *reg. 424. incip. res aliena.*

¶ Hanc legem intellige post traditam possessionem à Principe secundum Bald. *in c. 1. §. fin. de noua form. fidel. in vlt. col* & omnino leuis occasio tollit beneficium *dicta l. 2.* Bald. in *proœm. decret.* Imò de Iure Canonico non seruatur, vt refert Iohannes Fabr. *in §. fin. Inst. de vsucap.* nec etiam ista lex habet locum contra eum, qui habet titulum ab eiusdem Principis antecessore. Textus est *in vers. pro parte, c.* Abbas, *de re iud. in 6.* Et voluit Lud. *consilio 298. incip. omnipotentis Dei.*

¶ Item habet locum in solo Imperatore, & eius vxore. Item solum quando Imperator credebat rem esse suam, & vendebat vt suam. Itẽ requiritur, quod tẽpore quo iudex vendit, possideat ipsam rem. Ista posuit Ias. *in d. Auth. quas actiones, §. de sacrosf. Eccl.*

¶ Et ad limitationem d. l. vide Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, ext. de constit.* & an impediat litis ingressum. Vide And de Isern. *in consti. de regni. incip.* exceptio filiationis. Et non habet locum

locum, quando in priuilegio Principis dicitur *ſaluis iuribus alienis*. Ita And. de Iſer. *in tit. quæ ſint regalia, in verb. & bona committentium crimen læſæ maieſtatis, in 5 col.* quem omninò vide. Et Dec. *cõſ. 357* vbi dicitur, quòd illa lex habet locum quando apparet, quod Princeps voluit vti plenitudine poteſtatis, de quo per Modern. Neap. *in conſtit. exceptiones.*

¶ Angelus, *per d. l. benè, in l. item ſi verberatũ, D. de rei vend.* dixit, quod Imperator de poteſtatis plenitudine poteſt auferre dominiũ rei alienæ, nulla ſubſiſtente cauſa, & dicens contrarium mentitur, ſecundùm eum. Et idẽ ipſe tenet *in l. 3. in §. ſi is pro quo, D. quòd quiſque iuris. Et in l. omnes, ſupr. de quadr. ennij præſcriptione.*

¶ Adde, quòd contra Ang. de hoc conſuluit Soci. cum referẽdo *in conſ. 144. in c. viſa bulla Bonifacij, verſ. ſed fundamentum, in 2. parte, charta 14.* Quæ ſententia Socini eſt tenenda, cùm ſit communis ſecundùm Raph. Fulg. *in l. fin. ſupr. ſi contra ius & vtilitat.* & rationi conſentanea.

¶ Et ad finem huius legis, vide quinque fallentias poſitas per Felin. *in c. quæ in Eccleſiarum, col. 12. numero 35. verſ. 1. enim limitatur, extra de conſtitut. fol. 25.*

¶ Non habet locum niſi in ſolo Imperatore, & vxore eius, nõ in inferioribus à principe. Dec. *conſ. 357* vbi latiſſime Soc Iun. *conſ. 82. numero 35. & conſilio 92. numero 9. libro 4.* in materia Pariſ. *conſ. 1. num. 122. libro 1. conſil. 27. eodem lib.* Rom. *ſingul. 618* Zoannet. *in tractatu de differ. inter ius canonicum & ciuile differ. 63* Socinus Iunior *conſilio 69 in fine, libro 1. & conſ. 113. & 174. numero 33. volum. 2.* Bello. *conſ. 51. & 59.* in materia per Iaſ. *ad Auth. quas actiones, numero 9. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Abb. *in conſilio 3. 1. colum. volum. 2.* per Feder. *ad c. quæ in eccleſiarum, numero 34 extra de conſtitut. & ad c. cum olim, de ſent. & re iud.* Bald. *conſ. 253. 212. & 366. vol. 1. & conſ. 359. volum. 3.* Ruin. *conſ. 48. libro 4. & conſilio 31 volu. 5.* Cur. Iun. *conſ 165. 142. 143. & 174.* Rim *ad §. 1. nu. 56. & ſequen. Inſtitut. quibus alien. lic. vel non,* Diaz. *regul. 426.* Duen. *reg. 238. emens*, vbi plene tradit regulam huius legis cum 13. limitationes latiſſimè Port. Imol. *lib. 2. concluſ. vtri. iur. concl. 42.* vbi ponit 20. limitationes Socin. *conſ. 46. lib. 4.* Gramma. *deciſ. 65. numer. 78.* Roland. à vall. *in tract. de lucr. dot. q. 3. nume. 4. cum plurib. ſeq. & q. 105. numero 17. & 19.* vbi quod non habet locum in rebus dotalibus venditis, nec in quarta debita vxori inopi, vigore *Auth. præterea vnde vir & vxor*, Bened. Bon. *lib. 1. de cenſib. arti. 16 numero 40.* Declara *vt per* Socin. Iun. *conſilio 65. num. 6. lib. 3.*

¶ Zoannetus *rer. quotid. c. 27.* Bartolomeus de las caſas *tract. an princeps ſubditos à regia corona alienare poſſit, §. 3.*

Tit. 38. Ne rei dominicæ vel templorum vindicatio, temporis præſcriptione ſubmoueatur.

De templis paganorum non Chriſtianorum intelligit.

l. Sæpenumero. 1.

De ſeruis liberti, & colonis principis loquitur hæc lex qua de re D. Goth. hîc.

l. Vniuerſas. 2.

Panormitanus *cõſilio 74. duo principalia, parte 1.* Bald. *conſil. 429. quidam, parte 1.* Forcat. Necyom. *dial. 19.*

l. Si qua. 3.

Vide Papon. *3. notar. c. des lettres de fief. foli de aſſignation.*

Tit. 39. De præſcriptione triginta vel quadraginta annorum.

Nota ad intellectum huius tituli, quòd in actionibus perſonalibus præſcribitur ſpacio triginta annorum. *l. ſicut, & omnes.* In eodem tamen, vbi cum actionibus perſonalibus eſt coniuncta hypotheca bonorum, tunc eſt neceſſarium tempus quadraginta annorum, *l. cùm notiſſimi, §. 1. ſ. eod.* Et propterea dicitur in iſta Rubrica *de præſcriptione 30. annorum vel 40.* Et dicit idem Fulg. *conſ 123.* hac retenta opinione, quod pactum de reuendendo, & de retrouẽdendo præſcribitur ſpacio triginta annorum, ſi tamen in inſtrumento adſit hypotheca bonorum, requiritur tempus quadraginta annorum.

¶ Et de intellectu iſtius tituli, vide Curt. Iun. *conſ. 174. col. 8. in fin.* Et Aymon. *conſ. 148. num. 6.* vbi pulchrè Iaſ. *conſ. 209. col. 1. circa fin. 2. vol. circa fin.* Plenè Aymon. *conſ 146. per totum*, vbi pulchrè loquitur. Etſi præſcriptio triginta annorum non opponatur per partẽ, an iudex poterit ſupplere & admittere, dicas quod non. Ita in deciſ. Delphin. 221. Cuiac. 30. *præſcrip. & lib. 9. obſ. c. 24.* Procop. 1. & 3. *de bello vuand.*

l. Cum adſeueres. 1.

Vide Cuiacium, ſupra dicto iamiam loco.

l. Male igitur. 2.

Iason. *consil.* 37. Quando introducta fuerit præscriptio 30. annorũ declarat hic D. Got.

l. Sicut. 3.

Per litis contestationẽ regulariter interrumpitur præscriptio, & perpetuatur actio, *d. c. sicut, & d. l. cũ notissimi*, j. *eod.* quæ corrigitur per c. *malæ fidei. de reg. iur. in 6 & per reg. vel c. fin. de præscript.* Vide Barto. *in l. sequitur*, §. *si meam, de vsucap.* vbi dicit, quòd non est decis. Delphin 299. Ad eãdem l. sicut, vide Soc. *reg.* 30. *vel* 38. Fer. *caut.* 38. Guid. Pap. *decis.* 199. Ad gloss. in verb. *persecutione.* Diaz. *reg.* 509. Conc. *lib.* 1. *q.* 6. Bar. *consil.* 59. Dec. *consil.* 29. Fulg. 127. Cum. *consilio* 147.

¶In ead. l. in vers. *sed pupillari ætate dũtaxat* pro intellectu istius Legis. Vide Glo. *in* §. *sed quod sancitum, in vers. aliqua impubes*, & tunc incipit currere præscriptio cõtra pupillum, cùm est effectus pubes, vt hîc etiam Bart. *in consilio* 129.

¶Omnes actiones quæ minori tempore non tolluntur triginta annis tolluntur. An istæ leges quæ loquuntur cum mala fide, sint hodie correctæ *per c. fin. extrà de vsucap. & c. possess. malæ fid. de reg. iur. in 6* Bar. *ad l. sequitur*, §. *si viam, nu.* 2. *de vsucap.* tenet quòd non, sed in contrarium est cõmunis opinio quòd omnia iura ciuilia disponentia præscriptionem currere cum mala fide, hodie de iure canonico sint correcta. Ferr. *caut.* 38. Cepol. *caut.* 46. Fel. *ad c. fi. nu.* 2. *de præscrip.* Guid. Papę *sing.* 40. Rim. *Instit. quibus alie. licet vel non, in princ. nu.* 115. Crau. *de antiq. temp.* 4. *par. sect. materia ista, num* 56. Annib de Cano. *ad l. naturaliter, D. de vsucap. nu* 313. *cum seq.* Cepha. *consil.* 102. *num.* 19. 1. *pa e*, *Cuiac. libro* 18. *obseruat. capite* 26. & *c.* 5. *de præscript. & libro* 3. *obseruationum* c. 39.

l. Omnes. 4.

Bolog. *consil.* 55. Dec. *consilio* 29.

¶Omnes actiones quę trigentà annorum spacio, vel minori non tollũtur quadraginta annorum spacio tollũtur. Crauett. *in tract. de antiq. temp. in* 4. *par. sect. materia ista, numer.* 56.

¶Ad vers. ibi, *si per h. l. specialiter*, vide de hac clausula multa per Felin. *ad c. nonnulli, colum.* 9. *de rescriptis.*

¶Ad vers. *quicquid autem.* & de istorum verborum interpretatione, latè Dec. *consilio* 29. *& no. ampl. h. l.* vide Ioan. Cephal. *consilio* 240. *numero* 10. *volum.* 1. Quis fuerit author huius præscriptionis, declarat hîc D. Goth.

l. Præscriptionem. 5.

Vide Nouel. Maioriani de Curialibus.

l. Competit. 6.

Ad istam legem, vide Parid. de Put. *in tract. feud. chart.* 72. vbi plenè, quod si emphiteuta steterit per triginta annos, quod non soluit, an possit deinde peti census.

¶In eadem lege in vers. *ideoque*, d. §. est canonizatus, *in c. placuit.* § *Sabinus. ibidem q.* 3.

¶Præstatio tributi quæ fit in re, cognito vniuersalis dominij tempore non tollitur. Adde Guid. Papæ *not.* 65. & *q.* 361. Rom. *consil.* 166. 198. 252. 275. Curt. Iun. *cõs.* 60. & *vlt.* Alex. *consilio* 30. *vol.* 5. *numero* 11. *cum seq. & consil.* 136. *volu.* 2. Cuiac. c. 31. *de præscription.*

l. Cum notissimi. 7.

Vide Felin. *in materia interruptionis & perpetuationis, ad c. illud. extra de præscript.* Ruin. *consilio* 118. *libro* 4. Ias. *ad l. fin. D. de eo per quem factum erit.* Curt. Iun. *consil.* 174. Balb. *in tract. præscript.* 6. *par. prin.* Annib. de Can *ad l. naturaliter. D. de vsucap. numero* 27. 31. 33. & 34.

¶De ista lege & quanto tempore finiatur actio hypothecaria. Aymon. *consil.* 118. *nu.* 6. vbi notabiliter. In glossa, in vers. solam conuenientẽ istud, quod in gl. dicitur, quod mutus possit cõtrahere matrimonium, *vt in l. mutus. de iure do. & c. cum, de sponsalibus*, & refert & tenet Alex. *in l.* 1. *in* 2. *col. de verb. oblig.* limitatur tamẽ & restringitur, nisi præcedat ãnuli immissio, quia tunc facto ostenditur voluntas. Bart. *consil.* 6. *nu.* 6 & *nu.* 24. *vol.* 1. & vide Baldũ *consil.* 200. *n.* 3. vbi pulchrè, gloss. *in verbo, solam.* hãc glos. pro singulari allegauit Angel. Aretin. *in* §. *mutuum. Instit. de verb. oblig.* Et Alex. *in l.* 1. *in* 2. *coll. de verb.* & an possit contrahi matrimonium, vide per Abbat. *in c. me, & in c. cum apud, de sponsalibus*, & in quantũ ista glos. vult, quod in matrimonio sint necessaria verba in valentibus loqui: vide per Iasonem *in l. si stipulator*, §. *si incipit. ff. de verb. obligat.* adde Vurmser. 1. *pract.* 28 c. 3. Cuiac. *libro* 15. *obs.* c. 4. & *libro* 18 *obser.* 22.

l. Si quis emptionis. 8.

In glossa, in verbo, *actionem*, an præscribẽs possit agere rei vindicatione, contra virum, dominium possidentem, licet nõ clarè gloss. hîc decidat: de hoc est text. *in c. placuit*, §. *præscriptio* 15. *quæst* 3. vbi habetur, quod vtilis rei vendicatio intendatur.

¶Agenti petitorio nomine contra spoliantem, non obstat exceptio dominij. Pro intellectu vide Doct. *ad l.* 4. §. *Cato. D. de verb. obli.* vbi Alex. *super* 3. *Bart. opin* Alciat *nu.* 74. & secũdum nouissimam editionem *nu.* 92. Ias. *nu.* 24. *vers. quarta cõclusio.* Socin. Inn. qui conatur tueri, Bart. *n.* 116. *vel n.* 65, Lãcel. Galiau. *n.*

40. Or-

40. Orman. Dec. *nu.* 232. 244. & 247. Bolog. *numero* 96. De exceptione præscriptionis vide Oldendorpium *cap* 43 *de exception.*

l. sæpe quidam. 9. & vlt.

De præscriptione triginta vel quadraginta annorũ, vide glossam *in l. post acceptũ*, & ibi Bar. *de rei vend.* Et Ias. *instit. de act.* §. *pœnales, in numero* 12. *&* 18. *Cuia. cap.* 31. *de præscript. & lib.* 18. *obseruat. c.* 29 *adde l.* 1. §. *de præscription. long. tempor.*

Tit. 40. De annali exceptione Italici contractus tollenda, & de diuersis temporibus & exceptionibus, & præscriptionibus & interruptionibus earum.

Hæc præscriptio tollitur à Iustiniano.

l. super. 1.

Nota volenti agere non currit præscriptio & an reperiatur casus quod nõ volẽti agere currat præscriptio, vide Ias. *in* §. *rursus, in* 6. *col. inst. de act.* Et vide Bar. *in l senat. consul. ff de off. præsid.* de quo percipitur istud dictum non volẽti agere nõ currit præscriptio: vide Dec. Capel. Thol 67. Panor. *consi.* 5. Cuiacium *lib.* 2. *obs.* 18. *& in proœm. Inst.* 13.

l. Vt perfectus. 2.

Baldus *consilio* 394 Zaba. *consilio* 121. Vurmſ. 1. *pract.* 6. *obs.* 17. Papo. 3 *notat.* 19.

l. si ex multis. 3.

In fine: Notat quod licet libellus obscurus nõ admittatur, *in l. edita, supra, de edendo*, tamen ad interrumpendam præscriptionẽ admittitur, vt per Bart. *in l. hac lege fin.* 1. *opp.* hoc intelligit parte non opponente, vt per Alex. *cons.* 31. 4. *parte*, & Decius *in l. edita in quadã apostilla.* In eadem glossa in verbo, *idem quæro*, Nota quod libellus ineptus procedit, si pars aduersa de ineptudine non opponat & valet processus in decis. Delph. 221. vbi etiam an à tali grauamine possit reus appellare, & pro intellectu istius legis vide Dec. *in d. l. edita.* §. *de edendo verb.* Adde *in l. eadem.* §. *eodem* Bald. *in ista l. in glossa, in verbo, Scio* dicit, quod licet dicatur nulla præscriptione obstãte, nõ per hoc præscriptio cẽtenaria excluditur, vt eleganitssimè D. Decius *in cons.* 254. Oldr. *consi.* 121. Panorm. *cons.* 5.

Tit. 41. De alluuionibus, & paludibus & pascuis ad alium translatis.

Vide Nouel. Theod. *de alluuionibus, vide l.* 30. *in fine.* D. *de verb. signif.*

l. Quamuis. 1.

Baldus *cons.* 156. Cornel. *cons.* 322. *& consil.* 15. Naturales cursus fluminis aduertere nõ licet *vt D. ne fluminibus.*

l. Hi quos. 2.

Romanus *consil.* 417 Baldus *con.* 410. De Nilo, vide Auson *epigr.* 3.

l. Ea quæ. 3.

Ad istum textum vide Dec. *cõs.* 147. *in vlt. col.* Fran. Cur. *cons* 56. Bolog. *cons.* 14. vt Gloss. *in ca. cum M. extr. de const.* Hæc autẽ lex extat apud Aggæum Vrbicum *libro de limitib.*

Tit. 42. De sententiis præfectorum prætorio.

Nota hîc quod à præfectis prætorio non appellatur.

l Litigantibus. 1.

Vide Cuiac. *in Nouell.* 82. *in fine.*

Tit. 43. Quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat præsentibus partibus, vel vna parte absente.

Vide Gellium *libro* 17. *obs. c.* 2.

l. semper. 1.

Iudicari pro absente potest.

l. Cessante. 2.

Nota quoad ad hoc, vt valeat sententia requiritur citatio peremptoria, vt hic apparet, & adde *l. peremptoriã*, D. *de iud.* vide Soc. *in reg.* 437. *incip. sententia ad hoc*, Panor. *cons.* 38.

l. Ab eo. 3.

Nota sententiam quòd tempus appellandi non currit nisi à tempore sentẽtiæ, de sententia contra se lata in dubio præsumitur in ignorantia de probatis, & ideo qui impugnat appellationẽ, debet probare sententiã appellationis, & quod transierũt eo die. Paul. *cons.* 281. *In causa ista, col.* 2. *numero* 7. *nu. seq. vol.* 1. & adde in hãc materiã Capit. *deci.* 119. & Math. 344. veruntamen nota, quod quando litiga-

tur per procuratorem, non requiritur sententia domini. Ita Nicol. *in c. quoniam contra, de probat.* vide Socin. *in reg. 34. ad Gl.* vide Cepol. *caut. 5. in fine.* Contumax is verè non est qui ignorauit se in ius vocari.

l. Vt proponis. 4.

Ista lex ait, quod statim lata sententia de legatione atque functus sit officio quem teneri, & hic & per Bart. *in l. à diuo Pio, in 2. col. ff. de re iud.* & de hac lege] vide Bar. *in cap. Audiuisti, n. 48. D. de off. deleg. & etiam n. 67.* & nota quod iste textus loquitur in iudice delegato ad vnam causam, tunc enim quia functus est officio suo si sententia reperitur nulla, non potest de nullitate cognoscere, secus in iudice delegato ad vniuersitatem causarum: quia potest iterum cognoscere & pronunciare, si sententiam nullam tulit. vide Capel. 38. *decis. Boer. 6.* Die feriato sententia prolata vitiatur Oldend. cap. 23. *de sent.* Cuiac 8. *obseru. cap. 30.* Vurmser. 1 *pract. 22. obs. 3.*

l. Si vt proponis. 5.

Vide Oldend. c 24. *de sententijs.*

l. Si præses. 6.

Sententia vel alius actus contra minores indefensos factus est ipso iure nullus, & idem iudex de nouo cognoscere potest. Adde post Bal. & alios hic Guid. Papæ *decis. 11.* Verum sententia lata super desertione appellationis fit interlocutoria: & ad hanc legem adde post Rot. Rom. *decis. 4. 340 341. in* *bitatur in nouis.* Paris. *consilio 54. num. 43. lib. 3.* Bellon. *libro 3. supput.* cap. 17. Iac. Menoch. *in tract. de arbit. iud. lib. 1. q. 67. num. 3.* Vurms. 1. *pract. 24. obs 17. 20. 21. 22.* vbi de deserta appellatione loquitur.

¶*Circunduxit.* Circunducere causam appellationis, Galli vocãt, *mettre l'appellation, & ce dont a esté appellé à neant,* sic etiam Circumducere edictum, *Rabatre vn defaut.*

l. Ea quæ. 7.

Paulus 5. *sent. 5. §. vide* l. 1. § *pen. qua sentent. sine appell.*

l. Consentaneum. 8.

Limita vt per Fel. 15. *modis, ad c. licet, extra de prob.* Bolog. *ad l. si finita. §. Iulia, n. 44 ff. de dam. infect.* & ibi Micha. Vrcur. *n. 201. & 226.* & vide not. repet. *ad d. l.* per Nicol. Boer. *in 8. volum. repet.* Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib. 1. q. 74. num. 35.*

¶Ad Gloss. in verbo *contumacia,* quando dicatur verùs contumax post Glos. hic. Vide Thom. Gram. *consil. 44. Redemptoris, num. 26. & 27.* Mars. *sing. 53. & 91.* Fel. *ad c. in nomine domini, colum. 5. de test.* Paul. 5. *sent. tit. 5. § 6.* Cuiac. *lib. 18. obser. cap. 30.*

Auth. Qui semel.

¶Necesse est persequi iudicium super libello vsque ad finem causæ: limita vt per Alexand. *ad l. si prius, num. 41. D. de noui operis nunciat.* & ibi per Ias. *numero 10. & ad l 1 nu. 4. C. de Carbon. edict.* vide Bartolum *ad l. edita, num. 11. cap. de edend.* Et ad hunc textum Socin. *in regul. 3* vbi limitat Rot. Rom. *decis. 99. & 402.* Afflict. *decis. 173.* fallit si vellet renunciare liti, *l. postquam lite, C. de pact.* Felin. *ad cap 2. num. 14. extra de libell. oblat.* Adde ad hunc textum Alexand. *consil. 122. lib. 5.* cum his quæ ponit Dec. *ad l. postquam lite. num. 18. C. de pact.* fallit iste textus in casu *cap. pastoralis.* Felin. *ibi num. 19* Roman. *ad l 1. n. 2. cum seq.* & ibi alij Doct. *C. de Carbon. edict.* per omnes. adde l. edit Paris. *consil. 108 num. 22 libr. 1.* Quid in excommunicato Afflict. *decis. 268.* Abb *in c. exceptionem, de except. in.* Quod si cepit agere, & velit desistere, possit cõpelli ad prosequendum iuxta hunc textum limita nisi iudex ex officio eum repellat, quod potest inuita parte. Dec. *ad c. intelleximus, n. 71. de iudic.* late & not. Ces. Contar. *in repet. ad l. diffamari, C. de ingen. & manumiss. in ampliat. 24.* Adde Claud. Marmer. *ad l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 150. D. de acquirenda poss. ff.* post Alexand & Iason. *ibi n. 117.* Rom. *sing. 40.* Bapt. de S Blas. *in tract. correlat. nu. 49.* Roman. *cons. 133. ad fin.*

¶In ead. Authen. in Glossa, in verbo, *locum habet. in vers. & idem dico, si est præsens.* hæc Glossa ab omnibus scribentibus communiter reputatur singularis, quoad hoc, quòd quis non possit compelli ad contestandam litem, & sic vt respondeat. Sed ex primo decreto peruenitur ad missionem in possessionem, vt etiam Bartol. tenet notab. hic *in 4. col. in 6. q.* quam tene menti.

¶In ead. glos. ad fi. pro intellectu Gl vide Bartol. *hic. col. 1 in 1. opp. & in leg. edita. in 4. col. vers. sumus expediti. super de edendo.* & Ias. *in §. si minus, in leg. 3. col. Instit. de actionibus.*

¶ Ad istam Auth. vide limitationes positas per Socin. *in reg. 5. aliàs 50. incip. Auth. Qui semel.* Rom. *cons. 431* Bart. *cons. 100.*

¶In ead. Auth. §. *qua etiam* pro intelligentia huius §. vide Alciat. *parad libro 2 c 4.*

¶ Ad istam Rubricam vide Alciatum *libro 10. dispunct. c. 21.*

l. Tres denunciationes. 9.

Sententia nõ nocet absenti ex causa probabili & necessaria.

l. Cùm non. 10.

Facit *l. 4. supra de procurat. l. 1. supra quibus ex caus. maior.*

l. Cum

l. Cum præsentibus. 11.

Vide l. *vlt. inf. sentent. rescind. non poss.*

Tit. 44. De sententiis ex periculo recitandis.

De lectione huius Tituli vide Alciat. *dispunct. ca.* 21. Sext. Ruff. Isidor. 1. Hoc Galli vocant *vn dicton, ou breuet*, Cuiac. *libro* 5. *obser. c.* 15. *in fine*. Cicero 1. *de legib*. Oldendorp. c. 20. *de sentent.*

l. Arbitri. 1.

Arbitri sententia nulla est si dicta tantum, non scripta aut lecta.

l. Hac lege. 2.

Sententia debet esse cõformis libello, quo ad modum dicendi, secundum Bald. *in vers. ex libello*. & etiam Io. Fr. *in c. quoniã contrà. in vers. in interlocutiones. vers. vlterius sciendũ, ext. de probat.* & in dom. sæpe, *in vers. iuxta petit. extra de verb. sign.* sed adde 17. fallentias ad istud dictum positas, per Icha *in addit. incip. vt in l. fin. C. de fid. liber. & in c. cùm inter, extra de consuetud.* ibi adde Abb. Bald. *consilio* 507. Oldr. *consilio* 119. Fulgos. *consilio* 110. Seneca *in declamation*. Apulei. 1. *Florid*. Cassidor.

l. Statutis. 3.

Quid autẽ si iudex est illiteratus, quòd sententiã nesciat legere, an possit per alium sententiã proferre. vide Felinum *in c. sciscitatus. 5. col. vers. illiteratus, extra de rescript.*

In Glo. in verb. *proferant per se, non per aliũ.* vide per Socin. *reg.* 249. *incip. iudex sententiam*. Nota hic sententiam diffinitiuam scripturam requirere.

Auth. Nisi breues.

Oldrad. *consi.* 159.

¶In breuibus causis nõ requiritur scriptura. Adde Mathes. *not.* 1. & 2 Bal. *ad l. imperium. D. de iurisdict. omnium iudic.* Soci. *in regul.* 5. *in prima fall.* Felin. *ad c. sciscitatus. versi. illiteratus. de rescrip.* Rom. *sing.* 52.

Tit. 45. De sententiis & interlocutionibus omnium iudicum.

l. Non videtur. 1.

Nota, quòd de iudicio agitato per procuratores, sententia condẽnatoria in procuratoris persona debet fundari, idem in iudicio agitato per tutorem. Adde Socin. *reg.* 280. *vel* 437. Item adde *c.* 1. *extra de constit. & c. de libellis* 20. *distinct.*

¶In eadem l. ibi *non exemplis*. vide tres fallentias Socin, *reg.* 280. *incip. legibus.*

¶Sententia omisso procuratore lata contra dominum, qui nunquam fuit in iudicio, ipso iure nõ valet. Nõ habet locũ in œconomo & tutore, qui generalem habet administrationẽ. Sed loquitur in procuratore simplici, qui contrahendo cõcepit verba in eius personam. Nam tutor, & œconomus concipiunt verba in eius personam. Dec. *ad c. licet causam, in fi. extr. de probatio.* adde Rom. *singul.* 20 quòd iste textus fallit quando agitur summariẽ. Ias. *ad l. furioso. D. de re iud.* idem habet locum de iure ciuili, secus de iure canonico, Rom. *d. sing.* 20. Ang. *cons.* 98. *procurator*, Boer. *decis.* 185. *Quæritur in prin.* in materia idẽ Ro. *sing.* 452. Socin. *reg.* 316. Bapt. de S. Blas. *in tract. correlat. num.* 17. Oldendorp. c. 15. *de sententiis*, Vvrmss. 1. *pract.* c. 22.

l. Si arbiter. 2.

Bar. *cons.* 17. Rom. *cons.* 506. facit l. 3. D. *de off. præt. &* l. 1. *sup. de testam.*

l. Præses. 3.

Sententia absolutionem vel cõdemnationem requirit, alioquin nulla.

l. Prolatam. 4.

Rom. *cons.* 321. Vide Oldendorp. c. 11. *de sententiis* l. 12. *D. de appellation.*

l. Cum eorum. 5.

Sententia sub modo lata valet: & modus seruandus est.

l. Cum sententiam. 6.

Oldr. *con.* 87. Vide Oldendor. c. 25. *de sententiis.*

l. Ex stipulatione. 7.

Vox *Iudicis omnis*, non continet authoritatem.

l. Libera. 8.

Oldrad. *consi.* 249. Bald. *cons.* 164. vide l. 46. *ff. de verborum significatione.*

l. Post sententiam. 9.

Iudex de eadem re suam vel antecessoris sententiam retractare non potest.

l. Nulli. 10.

Statuere qui non potest nec interdicere.

l. Cum iudex. 11.

Pet. Fab. 1. *semest.* 23 loquitur de ordine huius legis

l. Iudices. 12.

Forcatulus *in Sphæra legali*.

l. Nemo. 13.

Cepol. *conf. crim. 8. iudicandum est.* Legibus non exemplis iudicandum est, vt l. 12. D. *de off. praes.* & l. 1. C. *de vet. iur. enuc.*

l. Cum Papinianus. 14.

Clericus conueniens Laicum coram iudice laico, ille laicus poterit coram eodem iudice conuenire clericum de crimine ciuili: & si feratur sententia contra clericum, valebit acsi esset suus iudex. adde c. 1. *&* 2 11. q. 3. *nec reconuenire.* Quia in crimine non admittitur reconuentio, c. *neganda.* 3 q. 11.

¶Reus potest reconuenire actorem, corā eo iudice, coram quo est conuentus, licet alias ille non sit iudex competens, quae actio locum habet, etiamsi sit reconuētio pro causa diuersa & separata à causa conuentionis. Sed vide 18. fallentias Socin. *in reg.* 412. *incip. continet actor.* vide Glossam *in c. at si clerici,* 401. *de iudiciis.*

Auth. Et consequenter.

Reconuentio apud eundem iudicem fieri potest.

l. Constitutio. 15.

Haec constitutio deest in plerisque exemplaribus, Cuiac *lib.* 12 *obs.* c. 2. Iustiniani eam esse tradit.

l. Cum solitum. 16. & vlt.

Cuiacius *lib.* 9. *obs.* c. 23.

Tit. 46. De sententia quae sine certa quantitate profertur.

Oldendorp c. 18. *de sentent.* Vurmsl. 1. *pract.* 22. c. 2.

l. Cum iudicem. 1.

Panorm. *conf.* 28. Quae sit ratio dubitandi huius legis declarat hic D. Goth.

l. Quanquam. 2.

Vide l. 5. *&* l. 59. D. *de re iudicata.*

l. Haec sententia. 3.

Nota. quòd tunc valet, quando refert se ad libellum, & acta, quando in illis est certa quantitas, alias est ipso iure nulla, hoc percipere in iudiciis singularibus, secus vero in generalibus, vt supra *si pars hered. pet.* l. 1. §. *fin. Et supra de rei vend.* l. *qua de tota*, §. *& incerta*, & Gloss. notab. *in* l. *ait praetor*, §. *si iudex, de re iud.*

¶Sententia quae non continet certum per se vel per relationem ad aliud, est ipso iure nulla, vide in materia late per Fel. *ad c. cum venerabilis*, *extra de except. &* ad c. *illa extra de accusatio.* Parisi. *conf.* 49. *ad fin. lib.* 3. *& consi.* 33. *libro* 4. Maran. *de ordine iudicio.* 3. *& vltima parte, sexta part. principalis.*

¶Adde Bald. Nou. *in tract. de dot.* 2. *part. princ.* a *colum.* 2. *&* 3. Doct. *ad Rub. D. solutr. matrim.* praecipuè Alex. *columna penult.* Socin. *numero* 39. Rip. *numero* 47. Vinc. Salui. *numer.* 138. Hannib. de Cano. *numero* 458. Ruin. *consilii* 58. *libr.* 5. c. 134. *eodem volum.* Phan *in tractatu de lucro dot. super Rubr. in ver. de dote, numero* 29.

l. Haec sententia. 3. & vlt.

Panorm. *cons.* 44. *in praesent parte* 1. Fauore quidem dotis valet sententia, sine certa quantitate.

Titul. 47. De sententiis quae pro eo, quod interest, proferuntur.

Vide Alciat. Donell. hic. Hotom. 2. *obs.* 10. *&* 11. Forcat. *Necyom.* 37.

l. Cum pro eo. 1.

Gloss. *in verb. dupli. in vers. primum semper venit.* Licet partium vel interesse conuentum totum semper veniat in obligationem: tamen hoc limitatur, quando scimus in obligatione alicuius pecuniariae quantitatis, quando tunc non venit. hoc est, si Titio centum mutuasti, vt intra certum tempus daret, praestaret tibi centum & viginti, & hoc propter vsurarum suspicionem, *vt in* l. *rogasti*, §. *si tibi erit*, vbi Bald. *D. si cer. pet.* & vide Ias. *in* §. *omnes autem, in* 4. *col. numero* 14. *Instit. de act.* *& dec. h. c in* 11. *col. &* Dec. *in cons.* 3.

¶*In eadem l. in fin* nota quod per illam legem corrigitur, l. *si sterilis*, §. *cum per venditorem*, D. *de act. emp.* quae volebat, quòd per moram petatur interesse ratione damni, & non ratione lucri cessantis, quod secus est hodie per hanc legem, vt plenè Bart. hic dicit Bald. Salyc. & in hoc duntaxat corrigitur ille §. quando sumus in lucro. in quo vt plurimum operatur industria, vt quia solitus erat mercari, & negotia exercere, quemadmodum vt suprà dixi, tunc eo casu non solùm venit interesse ratione damni passi, sed etiam ratione lucri damni cessantis, vt notatur per Bartolum *hic in* 9. *colum. in prin. & in* l. 3. §. *fin. D. de eo, quod certo loc.* Quando verò non erat solitus creditor mercari & negotiari, tunc remanet incorrectus. d. §. *cū per vendi*

venditorem.Et hoc facit pro mercatoribus,& iis, qui soliti sunt negotiari. Adde etiam Bart.*in dicta* l 5.*antepe*. *D.quod certo loco*,vide Castr.*in* l.*curabit*,*supra de act.emp*.vide Alex. *in* l.*diem functo*, *in* 3 *col*.D.*de off.assess*.& Dyn. *in reg*.1.*de reg.iur.in quibus in reb. Item licet ratione lucri*.

¶Latissimè per omnes in rep.& Add.Forc. *in necyo.iur.dial*.42.*&* 43.*per totum*.

¶Ad vers *per suam subtilitatem*,vide Ruin. ad l.*stipulationes non diuiduntur*. *vlt.col.de ver.oblig* per Aret.*in* §.*omnes autē*,*n*.7.*inst.de act*.

¶Ad vers. *cùm sciamus*, Adde Menoch.*in tractatu de arbitr.iud.libr*. 2.*cent*.3.*cas*.260.*nu*. 18.Cuiac.*lib* 16.*obs*.c.34.

¶Bald.*cons* 33 *considerandum*,*parte* 4.*&* 291. *quæstione parte* 1.*&* 343.*examinanda.ea parte*, Ioh.de Ana.*consil*.76.*visis*, Maria, Socinus *cons*.2 sequendo ordinem,Iason. *cons*.109.*in quæstione*,*parte* 1.Socinus *consilio* 145. *visis*,*parte* 3.Oldr.*cons*.234.*factum*,Bald. *cons*.1 19.*proponitur*,*&* 170.*ad euidentiam*,*& cons* 3.*Titius*, *&* 482.*magnifi*.*&* 445.*Titius*,*parte* 1.Cornel. *cons*.166.*videtur*,*parte* 4.*&* 207.*viso*, *eadem parte*,Roland.à Valle, 1.*cons*35. Oldendorpius.c.*de sent.& re iudicata*.

*Fachineus *controuersiarum iuris.lib*.1.c.48. In hanc legem Commentariorũ edidit Antonius Cõtius,cũ Tractatu Antonij Fumei.

Tit.48.Si à non competenti iudice iudicatum esse dicatur.

Vide Oldendorp.c.*de sent.& re iudicata*.

¶Nota,quòd sententia lata à non suo iudice,non valet,quam nullitatem resultantem, & defectum incompetentię semper pars opponere potest,allegatur Gloss.*in dec*.1.*de seq.possessione & fructus*, per quam est textus,& ibi bona Gloss.*in* l.*non erit*,§.*datum*, *D.de iureiur*. Et idem si iudex secularis condemnat clericum propter delictum,non perdit testamenti factionem.Bald. *in* l.*si quis filio*, *D.de iniust.testamento*.Imò etiam si confessus reus est,adhuc,reus incompetens non potest puniri Bald.*in* l.*testa.supra de test*. Hæc omnia, planè examinantur *in c.si clerici*,*numero* 12.*de iud.& vide consilium* Ang.198.

l.Iudex.1.

Facit l.7.*supra ne de statu defunctorum*, *&c*.

l.Si militaris.2.

Iudex militaris, de causa ciuili iudicare non [illegible].

l.si de proprietate.3.

Rom.*cons* 250 *circa primum*.

l.Et in priuatorum.4.

Vide Glossam *in* c. *atsi clerici*, 4.*extrà de iudic*.

Tit.49.De pœna iudicis qui malè iudicauit, vel eius qui iudicem,vel aduersarium corrũpere curauit.

Vide Bart.hîc,& adde,quod iudex iudicãdò secundùm opinionem doctoris, licet plures sint in contrarium,& nulla approbata reperiatur,excusatur.Scribentes *in* l.25.*de pœna iud.qui malè iud*. & Bart.*in sua disputat.in ci.iudex*,*qui suam imperitiam*.Et scribentes *in c.appellamus*,*de feriis*,& Bald.*in* l.*obseruare*,§. *proficisci*,*quæst*.30.*de procurat*.Iohan. de Imola *in* l.*in fine ponit*, *D.de appellation*. Paulus Castrensis *in cons*. 88. Imò dic quòd doctorũ opinio excusat in foro conscientiæ, vt tenet Innoc.*in c.ne innitatis*.*de constitut*.*supra dicto*. Adde Matth.*in tract.opin*.qui amplissimè cumulat.Adde ad communem, Bart.*in ea* l.1. communis opinio est contra tenentem singularem.Vide Ias.*in* l.3.*in* 3.*colum*. D.*de iure iurando*.Felin.plenè *in c*.1.*in vlt.chart.vers*.9. *fallit.extra de constit*. In dubio illa opinio est seruanda,quæ est minus periculosa animæ, c *illud*,*extra de clericis excommunic*.Gloss.*in c. vnico*,*extra de ferm ord.fac*.Abb.*in c*.1.*in* 5.*colum.extra de postul. prælat*. Item in conflictu opinionum ea præualet,in qua consuluit vnum collegium doctorum.Abb.*in c.prudentium*.1.*colum.extra de off.delegat*. refert & sequitur Franc.de Curt.*consil*. 56.*incip.super eo quod ab ordi.nostro* 3.*colum*.c. *Archidiaconi opus*. *in* 6.1.*decretalium* .prędualet omnibus aliis.Felin *in c*.1. *in vlt. colum. extra de constit*. & de communione vide, quantum dici potest, in Sylu.nupt.*fol*.19.

¶ In dubio cui opinioni iudex adhærere debeat. vide D. Sylu.nupt.2.D.*fol* 19.vsque ad finem.Item adde hîc, quòd discipulus in practica opinionem sui D.sequi debet, & si cum eo errat excusatur.Abbas *in* c.1.*in* 6.*coll.de in ius voc*. discipulus enim opinionem sui doctoris sequi tenetur & defendere,l.*docere*. & ibi Bart. *D. de arbit*.vide in Sylu.nupt.*fol*. 21.*tu dicas*.*ibi libro* 5.*num*.7. Item in dubio sequi debemus opinionem quę fit in fauorem ecclesiæ,l.*sunt personæ*, *D.de religio*.c *fin.extra de re iudic*.Innocentis opinio pro lege seruari non debet, licet fuerit probata Castrensis, hoc dicit se audiuisse ab Innocentio *in* c.

non extra de sent.excomm.libro 6.

Auth. Nouo iure.

Nota istum textum *in §. Sed si datur*, quòd quando inquisitus de maleficio conuincitur, solum per vnum testem debet dari sibi iuramẽtum purgationis antequàm absoluatur. Ias.*in* l.3 D.*de iureiurand.* Quæ sit pœna iudicis qui condemnandum ad mortem minori pœna condemnauit, vel contra: vide Isern. *in tit.quæ sint reg. in verb. & bona committentium.2.& 3.colum.* Bald.*cons* 353.

l. De eo.2.& vlt.

Sententia prior, posteriore potior est, sic lex posterior priore potior.

Tit. 50. sententiam rescindi non posse.

l. Neque suam.

Casus in quibus sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, vel à quo non est appellatum retractari potest.

¶Primò si est lata ex probationibus priuilegiatis. Innoc. *in c. tua nos, de cohab.cleric.*& multa exempla in *Glo. magistra. in pilo sed est mirab.* Auth.*in* l.*ista.*neque sua.cũ aliis quæ cumulat Iason.*in repet.*l.*admonendi, col.*13.*de iureiur.* & ideo sententia lata ex aspectu potest semper reuocari. Anton.de Butr. *in c.fraternitatis, extra de frigid.& malefic.*eod.modo lata ex iudicio medicorum.] Et similiter lata secundùm iudicium consil. Doctor. dilecti ad consulendum, nisi tales probationes priuilegiatæ essent, de consensu partium receptæ quæ tunc non possent retractari. Ias. *ibid.num* 16 *&* 17 vel nisi talis prob tio priuilegiata per iuramentum probantis esset inclusa in odium partis aduersæ propter suum dolum iuxta c.*fin. de eo quod me... aus.* 12. 6 *si quando.*1.*vndeci.*tum sententia non retractatur ex nouis probationibus. Ias.*ibid. in* 8.*col.*

¶Secundò, si post sententiam transactam in rem iudicatam essent admissæ probationes, parte non contradicente. Innocen.*in c. communis extra de re iudic.* Auth.*in d.c.fraternitatis.*Ias.*in d.*l.*admonendi.col.fin.*Felin.*in c. quoniam contra* 18. *col vers. fallit.extra de probat.*quem omnino vide.

¶Tertio Quando lata est sententia contra minorem, competit in integrum restitutio, l.*si min.ff.de minor.*Gloss.*in d.*l.*admonendi, in fine Glo ma... in verbo noua.*

¶Quartò Si debitor voluit per sententiã restituere creditori pignus, & si iuratum in litem vltra debitum & vsuras, si postea soluat debitum & vsuras, rescinditur condemtio.l.*si fundus.*§.*si plures.*D.*de pignoribus.*

¶Quintò. In causa fiscali, l.1.*C.de senten.ad uers.fisc.latis.in postremis libris* Codicis.

¶Sextò. In causa ecclesiæ. Castr.*in d.*l *admonendi.3 col.vers.nota ergò.*

¶Septimò. In causa ria. Alberic.*in Rubr.*C. *de vsur.col.penult* Ias *in d.*l *admonendi.*

¶Octauò. Quando est lata per relationem ad acta.& apparet manifestus error. Quia dixit, probatum ibi non erat, vel econtra. Ant. de Butr.*ibid.col.6. melius.* Et Felynus late *in c quoniam contrà* 10.*col.*

¶Nonò. Quando dolo pactus contra absentem Anton.de Butr.*d.col.*11.

¶Decimò. Quando in causa beneficiali. Anton.de But.*d.loco.*

¶Vndecimò. Quando iudex non habuit integrũ processum, seu non plene instructũ. Ant.de Butr.*ibid.7.col vers.octauus casus.*

¶Duodecimò. Quando per confessionem partis aduersę est iniusta Anton.Butr.*in d.7. colum.vers nonus.*late Iason *in d.*l.*admonendi.* 19 *colum.* Felynus *in dicto c. quoniam contra.* 10.*colum.vers.fallit.5.*

¶Decimotertio. Quando est lata per probationem reprobatam. Anton. de Butr.*in d. 7.col vers.decimus.*

¶Decimoquartò In causa matrimoniali, & vbicunque tenderet periculum animæ. Anton.de Butr.*in 8.colum.vers.*11.Ias. *vbi supra in 2.colum.*

¶Decimoquintò. Quando ex postfacto causa venit non ad causam, vt quia fuit condemnatus, ex quo male custodiui vestes, & postea eas recuperaui, l *si fullo.*D.*de condict. sine causa* Anton de Butr.*in 8.colum.*

¶Decimosexto. Si statutum mihi, tollit exceptionem, non obstante sententia, potero solutum repetere, quia non tollit actionem. Bartolus *in* l *prima.in fine, supra senten.rescindi non posse.*

¶ Decimoseptimò. Quando est lata ex præsumptionibus. Iason. *in dicta* l.*admonendi.col.*19.*in fin.*

¶Decimooctauò. Quando est fundata in falsa causa, *not.in* l.*si is apud quem.*D.*de acqu. hared.*Iason.*in d.*l.*colum. 6.in fin.*

¶Decimononò. Quando sunt instrumẽta nouiter reperta post sententiam, Iason *in d.* l.10.*col.vers.fallit* 1.

¶Vigesimò. Quando expressus est error Iuris.l.2.*infra quando prouoc.non est necess.*Felynus *in d.c.in* 12.*col.in fin. vers.fallit.*2.

¶Vigesimoprimò. Quando apparet notoria iniustitia sententiæ, & superueniens post sententiam. Felynus *ibidem colum.* 12.*in fin. vers.fallit.*2.

Tit.51. De fructibus & litium expensis.

l.Hoc fructuum.1.

Rom.*consil.*130.

l.Litigator.2.

Adde Rot. Rom.*decis.*337.*in nouiss.* Bart.*ad l.diuortio.§.si vir.D.solut.matr.* Abb.*ad c.cum olim,extra de caus.poss.& propr.*fructuum materia,& quod varij & diuersi sint,Boer.q 224.*par.*Tiraq.*de retract.§.15.gloss.*1.

l.Terminato.3.

Expensæ termino transacto negotij peti non possunt, nisi in fine de his mentio expressa habita sit. Adde sex fallentias positas per Socin.*in reg.*182.*incip expensa.* Bald.*consil.*569.Guid.Papæ.*cons.*219 Bart. *consil.*95.

¶In eadem lege post sententiam definitiuam,non est de expensis tractandum,nisi iudex in sententia reseruauit: potest tamen in toto illo die,in quo sententiam tulit,in expensis condemnare, vt hîc.& vide Glossam *in l.3.§.si rem.in vers.fortassis.de legat.*3 vbi pulchre de materia expensarum. Et quid si est facta concordia vel transactio super principalibus,an videatur facta super expensis. Vide decis.Delphin.55.& Iason.*in cons.*134.*num.*6.*volum.*4.Et vide decis. Capell.5.& Castrês. *in cons.*219.*volum.*2.Petr.de Anchar.*cons.*256. Hyppol.*cons* 19.

¶Ad intellectum huius legis vide Matth. *in c.1.de prohibition.feud. alien. per Feder.folio* 188.*colum* 4.

l.Non ignoratis.4.

Nota qua pœna puniatur accusator,si non probat in causa pecuniaria,&qua in causa criminali,vt hîc,*& in l.fin.§.de accusat.*

¶Eos qui aliàs,*l.2. C.de vsur rei iudic.ad verba,quæ duas centesimas,*vide Molinęū *in tract. cent.numero* 40. vbi assignat rationem istius duplicis vsuræ.

l.Constitutio.5.

Cuiacius hanc legem restituit, *libro* 22.*obseruation.* c.21.

l.Cum quidam.6.

Iason *cons.2.in themate.parte* 1.

Tit.52. De re iudicata.

Dixi *in Tit.1.libro* 42.*Digestorū* quo recurre.

l.Rebus.1.

Victor à reo frustra postulat,quod ipse iam habet.

l.Res iudicata.2.

Vide l.1.§.1.D.*quæ sent.sine appell.*

l.Sub specie.4.

Ad istam legem vide l.*iudex.* D.*de re iudicata.*& nota, quòd propter instrementa de nouo reperta non retractatur sententia.*d.l. sub specie.*Et l. *Imperatores.* D.*eodem.*vide tres fallentias Socin *in regul.*447.*incip.sentētia propter regul.*261.Fulgos.*consilio* 181. Roman.*consi.*223 Frider.*cons.*269.Facit hic *l.27.in fine.*D.*de exceptionib.rei iudic.*

l.Ad solutionem.5.

Ad limitationem istius legis vide per Fel. *in c. quod ad consul.de re iudicata.*& Hyppol.*singul.*186.

¶Pro intellectu huius textus vide Alexandrum *in lege* 4. *§.si quis condemnatus.in vltimo verb.* D.*de re iudicata.* & adde Bartolum *in tractatu de præsumptionib.in* 7.*column.*An procurator possit post appellationem præiudicare domino,si voluit,ac ita sit renunciatum. apellationi, vt hîc, & vide Hyppolitum *singul.*286 qui affirmat.Sed tu cogita,quia procurator,non potest remittere, ex quo posset donare:sed ad hoc respōde,vt dicit Alexād. *in consilio* 115.*vol.*5. & Philippus Franciscus, *in c.interpositum.versi 6.quæritur,de appellationib. & in c. Nicolao.vers.7.quæritur.* Et de materia huius legis, vide Romanum *in repet.Rubric. de arbitr folio 6.colūna* 3.& Hyppolit.*in dicto singul.*Guid. Papę *singul.*813.in dicto loco suprà allegato.& vide Aretinum *in §.idem iuris. numero 29.folio 13.& 18 Instit.de exception.*

Nota autē hic silētio sententiā adprobari.

l.Gesta.5.& vlt.

Augustinus *epistola* 158.*&* 159.*&* 160.

Titul.53. De executione rei iudicatæ.

Vide Vurmſ.1.*practi.*23. Oldendorp.*c.*59. *de exception.*

l.Nimis.1.

Petr.de Anch. *cons.*60. Bald. *cons.*98.*casu*. *parte* 5.iunge *l.4. §.6.& l.18. D.de re iudicata.*

l.si causam.2.

Ias.*ad* l. *quæ delegato,num.5.de leg.1.& ad* L. *iusiur.l.1.n* 9.*&* 10.D.*de iureiur.*Paul.Castrē. *ad Rubricam,* *ad l.1.hoc eodem titulo,*declarat Menochius *in tractatu de arbitris iudic.libro* 2.*centu.4.columna* 334.*numero* 4 De exceptione nouationis,vide Oldendorpium c.46. *de exceptionibus.*

l.Ordo.3.

Emptore pignoris non inuento pignus addicitur creditori.

l.Stipendia.4.

Petrus de Anchar. *consilio* 378. Ripens. *ad l.* 7.8.9. *D. de pign. numero* 45.

l.Etiam nomen.5.

Nomina debitorum in subsidium iudicati nomine capi possunt.

l.Si vt proponis.6.

Oldr. *cons* 227. Bart. *cons.* 166. *&* 102. Rolandus à Valle, *consilio* 49. Oldradus *capite* 59. *de exceptionibus.*

l.Si longis.7.

Baldus in *l.* 48. *D. de rei vindicat.*

l.Executore.8.

Decius *consilio* 198. Bartolus *consilio* 139. Panormitanus *consilio* 11. *&* 110. Executor rei iudicatæ quis, vide l.6. *supra eodem.*

l.Ex quo.9.

Paulus *libro* 5. *sententiarum, Titulus* 5. 54.

Titul. 54. De vsuris rei iudicatæ.

l.Is qui.1.

De vsuris Centesimis, loquitur hæc lex:

l.Eos qui.2.

Fornerius 2. *select.* 15. *vbi agit de tempore iudicati.*

l.Sancimus.3.& vlt.

An condemnato reo executio fiat contra fideiussorem sine nouo processu, vide Bart. *in* l.1. *D. iud. sol.* & ibi Doctores & Guid. Papæ *in* q.14. & Ias. *num.* 8. & vide Apost. ad Dyn. *in c. ratihabitionis, de regulis iuris in 6. in fine.* Bald. *consilio* 46. Hyppol. *consilio* 113. adde hic l.28. *D. de arbitrio.*

Tit.55. Si plures vna sententia condemnati sunt.

Adde hic quod singuli pro virili portione tenentur.

l.si non singuli.1.

Vide decis. Socin. *consilio* 215. & pro ampliatione huius legis, vide notabilem memoriæque mandandam decis. 1. R.C. eo. & Castr. *consilio* 216. *volum.* 2. *in fin. in leg. suprà quo.* & Iohan. de Imola, *in* l. *si quis separatim, D. de appel.* Ias. *in* d.l. *miles,* §. *decem,* D. *de re iud. numero* 7. Hinc nota hâc legem procedere in diuiduis, & in indiuiduis, vt per Bart. *in l.* 2. *D. de rebus dub.* & vide decis. Afflict. 223. & vide de hoc Paul. c.2. *D. de re iud.* Bald *cons.* 255. Panor. *cons.* 3. Cuma. *con* 53. Bald. *cons.* 251. Dec. *cons.* 263. l. 43. *D. de re iudicata.*

Titul.56. Quibus res iudicata non nocet.

l.si neque mandasti.1.

Nota ad intellectum huius tituli, in Codice duos esse titulos, vnus res inter alios acta, alter quibus res iudicata, &c. & inter istos titulos est differentia. Hic titulus loquitur de sententia, alter de omnibus. l.4. nota hîc regulam res inter alios acta aliis neque prodest, neque nocet, quæ fallit multis casibus quos notabiliter ponit Gloss *in* l.2. *D. eod.* & vide Bald. *in* l. *ingenuum,* D. *de statu hom.* vbi vult quòd si sunt duo vel plures fratres nati, ex eodem patre, si vnus eorum sit ciuis, omnes intelliguntur esse ciues talis ciuitatis: Ang. *in* §. *hac autem, in Authen. vt liceat matri,* Bald. *cons.* 78. Iunge præterea hîc l.63. *D. de re iudicata.*

l.Res inter.2.

Vide Glossam *in c. quamuis* 35. *extra de sent. & re iudicata.*

l.iuris.3.

Accusationes sumuntur aliquando pro causis criminalibus.

l.Nec in.4.& vlt.

Nota hic exemplis non esse iudicandum, sed legibus.

Tit.57. Comminationes, epistolas, programmata, subscriptiones authoritatem rei iudicatæ non habere.

l.Nec vim.1.

Oldr. *cons. cum causas.* Comminatio iudicis vim stipulationis non habet.

l.Res iudicatæ.2.

Sententia ferri non potest per epistolam etiam in fauorem Reipub.

l.Ea quæ.3.

An sentētia reuocetur iudicis subscriptione, vide hîc D. Goth.

l.Inter-

l.interlocutio.4.

Verba comminatoria vim rei iudicatę nō habent.

l.iudex qui.5.

Facit hîc *l.3.§.eodem.*

l.Programma.6.

Vide l 1. *& 4.supra eodem tit.*

l.Quod magno.7.& vlt.

Vox iudicis vim sententiæ non habet.

Tit.58. Si ex falsis instrumentis vel testimoniis iudicatum sit.

Paulus 5.*sent.Tit.5. §.vlt.* Oldend.*cap.23.de sentent.& libro 2.cap.63.de exception.*

l.si tabulas.1.

Iaſ.*consilio 78.reue.parte 1* Aliud est ex falsis instrumentis cognoscere, aliud ex falsis instrumentis iudicare.

l.Et qui.2.

Sententia ex falsis instrumentis lata, est ipso iure nulla.

l.Falsam.3.

Vide *l.33.D.de re iudicata.*

l.iudicati.4.

Nota hic suspendi executionem rei iudicatæ falsis instrumentis.

Tit.59. De confessis.

l.Confessos.1.& vnica.

Nota confessionem factam coram iudice non in loco tribunali, & sic in loco iudicis non facere fidem, nec etiam valere. Sed vide 4 fallentias Soc.*in regu'.92* productio instrumentorum per aliquem, aduersarius cogitur & stare regulariter in totum, nec potest pro parte ei stare, vt per Cyn.*in l.confessos,& in l.2.C.de donat.ante nupt.* Sed vide duas fallentias Soc.*in reg 233.*Confessus se occidisse hominem, ad sui defensionem, potest condemnari de homicidio ex tali confessione, nisi probet quod ad sui defensionem fecerit. Vltra Bald.*in ista l.confessos.in 3.column. & idem in l.codicillum,supra de codicillo.* & ibidem Innoc. *in l.de causa,in verbo,obligat.*adde quod voluit Bartol *consilio 201.*& Ludouic.*si g.28.*& Hyppolit.*sing.185.* plenius per Lanfranc. *in c.quoniam contra, in verbo confessione, in apostillis, in verbo defensionem,extra de probat.*

¶Acta in vno iudicio facta non probant in alio quando sunt inter diuersas personas. toto titulo *res inter alios actas*, *c.dilecti,extra de prebend.*Sed vide quatuor fallentias Soci. *in regu.10.*Testes recepti inter alias personas quando sunt mortui, ita quod examinari nō possint, faciunt semiplenam probationem quoad alias personas tertias. Barto.*in l.admonendi,colum.8.vers.quare. D.de iureiuran.* & est noua limitatio ad istum textum *res inter alios actas.* Idem ponit Angel. *in l.2.supra de eden.* Alexand.*in reper.l.si per,colum 37. D.de re iud.* Molinæus *de vsur.numero 208.* Pet.Anchar. *1.quæst 40.*

¶Petrus de Anchar. *consilio 250.in q.* Zabar. *cons.37. consilium redditum.* Rom.*consilio 590. p'acet.& 3 9.paucis.*Fulgos.*consi.7.iam pluries.* Rom.*cons.113.*

¶Res inter alios acta, aliis non nocet vide quæ ponunt scribentes *ad l.si.C.de edend.* vbi per Dec.*numero 62.* Adde & limita hanc regulam vt latè per Felin.*ad c. causam quæ,extra,de testib.*Soc.*reg.*&6.Felin.*ad c.1.num.18. vt lite non contest.* Bald.*cons.432.libro 5.* Mynsin.*1.obs.c.31.*

Tit 60. Res inter alios acta vel iudicata aliis non nocere.

In hunc Titulum scripsit Andreas Tiraquellus, vide Socin *in reg.6.*

l.Inter alios acta.

Iaſ.*consilio 106.spectabilis,parte prima.* Alex. *consilio 208.viso,parte secunda.* Dec.*consil.600. in causa.* Oldrad.*consi.64.quodam.* Rom. *consil.311.in casu.* Dec.*consilio 496. in causa.* Quod & quibus casibus locum habeat hæc regula quod res inter alios acta aliis nō noceat, vide Glossam *in c.quamuis,35.extra de sentent.& re iud.*

l. inter alios.2.

Dec *cons.251.visa.* Vnius transactio alteri non nocet, l.16. *supra de transact. &* l.3. D. *eod.*

l.si cum patre.3.& vlt.

Fratres fratri non præiudicant paciscendo sine mandato.

Tit.61. de relationibus.

Symma. *1.epistolarum,* vide Nou. 15 c.1.& Nou 125.

l.si quis. 1.

Facit. Gloss. *in c.cum olim 2. extra de officio de l.g.*

l. Super.2.

Relatio in causa criminali permissa est l. 3. Cod. Theod. h. t.

l. Si quandoque.3.

Quo sermone fieri debeat relatio, declarat hic D. Goth.

Tit. 62. De appellationibus, & consultationibus.

Ad materiam tituli, vide omninò Rip. *in c. 1. de praescr pt.* & tempus appellandi & reclamandi non currit ignorāti, & in dubio praesumitur ignorantia, & in dubio praesumitur reclamasse & appellasse tēpore licito. Paul. *cons 265. volum. 1. in singul.* ponit haec omnia, & de materia istius tituli, vide omninò decis. Parlam. 436. vbi multa.

l. Prius de.1.

Ex ista lege prima practica desumi solet, quod quando quaestio est de territorio proceditur ciuiliter & non criminaliter. Sed limita istum textum non procedere quando esset prius actum de violentia, quia de illa prius cognoscitur, textus est *in l. cer um, si de vi, D. ad* l. Falcid. *de vi pub.* & ad istum textum, vide omninò Bald. *in c. dilectus de appella.* Panormitanus *consilio* 29. In hanc legem vide Cuiacium *lib. 5. obseruation.* c. 15. Seru. 10. *Aeneid.*

l. Nouum.2.

Appellatio vim suam etiam exerit aduersus sententiam rescripto principis accommodatam.

l. Appellatione.3.

Appellatio an sententiam extinguat inuito etiam iudice qui eam pronuntiauit vide D. Goth.

l. Si ad scribatum.4.

Pro intellectu huius legis, vide Cuiacium *lib. 9. obs. c. 35. in fine.*

l. Praeses.5.

Quis excusetur à poena disertae appellationis, vide D. Goth. hic.

l. Eos qui.6.

Gloss. *in verb. iniustam.* Nota quod contra tres sentētias conformes, non potest de nullitate opponi, *vt in Clem.* 1. & quod ibi notatur *de re iudicata*, nisi quando nullitas procederet ex defectu iurisdictionis, *vt in Glossa* 1. *de Sequestr. poss. & fructu*, quę reputatur singularis, vt etiam refert & tenet Ang. Aret. *in §. praualet, in 7. col. Institut. de action.* Bald. *cons.* 252 *parte* 1.

¶ In §. *si quis autem.* Limita, vt per Felinum *in c. cùm Iohannes, 7. colum. extra de fid. instru.* Et adde, quod in causa appellationis non poterunt repelli testes repulsati in causa principali, vide decis. 803. *consilio* 266.

¶ In §. *super iis.* Si quis incarceratus appellauerit, potest detineri non obstante appellatione. Ita in decis. Delphin. 235. & de appellatione ab incarcerato, vide aliam decis. 236. & 237. adde Optatum *lib. de schisma. Donatist.* Bellou. 2. *pract.* 3 quae autem sit poena appellationis iniustae, vide hic D. Goth.

Auth. Hodiè.

Appellari licet intra decem dies, idem Gl. *in c. concertationi, de appell. in 6.* Soci. *regul.* 397. Ang. *ad* l. *à sententia, § fi. D. de appell.* Cep *cau.* 59. 79. & 193. Marant. *in tract. de ordin. iud. in 6. parte princ. 2. act. numero* 202. *versic.* 3 *principaliter*, & ibi latè in materia appellationis *per totum*, Rot. *decis.* 49 *in nouiss.* & 500. *in antiquis*, Afflict. *decis.* 344. Guid. Pap. *q* 236. & 436. Fel. *ad c. accedens, el. 2. num. 19. extrà vt lite non cōtest.* Cra. *consilio* 278. Tiraquell. *de re. ract.* §. 1. *Gloss. 16. numer. 8. & §. 35 Gloss. 4. num. 9.* Grat. *cons.* 100. *lib.* 1. per Fel. *in c. quod ad consulat. numero* 32. *cum seq. extr. de re iud.* & quae scientia requiratur. Idem Tiraquell. *de vtroque retract. parte* 1. §. 36. *Gloss* 2. *numero* 30. *cum seq.*

¶ Ad istam Auth. quae vult vt dentur decem dies ad appellandum. Quaero si aliquis est citatus ad audiendam sententiam, & non cōparauit illo die, quo fuit lata, an debeat ei sententia intimari ad hoc, vt currat sibi tempus ad appellandum? vide Angel. *in l. à sententia, § si quis ff eod.* vbi determinat, quod debeat intimari.

¶ Decem dies dantur hodie ad appellandum, à die tamen sententiae *d. Auth. hodie*, quibus transactis non admittitur ad appellandum, *c. concertationi, aliàs c. consultationi, extrà de appell. in 6.* Et vide decis. Socin. *consil.* 49. & vide omninò Angel. *in l. 1. & 5. biduum, ff. quando appellandum sit.* Et Bald. *in l. is qui, infr. de lib. causa*, & Bertach. *in rep. in verbo terminus, ad appellandum.* Sed vide quatuor fallentias Socin. *regul.* 490. *incip. terminus decem dierum.*

¶ Quid autem si procurator non appellauit, an dominus habeat tempus appellationis à die sententiae, vide decisionem Socini, *cons.* 344. Adde etiam, quòd si is contra quem lata est sententia, dixit illam nullam, sub aliqua probabili causa, & propterea nō appellauit, non currūt sibi isti decē dies, nisi postquā est pronuntiatū super nullitate. Bal. *in l. cōtra maiores, circa fi. 1. col. de vsur.* idē generaliter dicas in omni alio termino, nā currit à die sentētiae, l. *annus, de calum.* l. 1. & l. *nec*, & l. *regula*,

gula, D. de iur. & facti ignorantia. Glo. in cap. 1. quo tempore miles in vsibus feud.

¶ Agendo quis principaliter de nullitate ex probabili ratione dicendo sententiam nullã, non currit tempus appellandi. Adde Hyppol *singul.* 152. vbi refert alios seq. vide decision. Delphin. 215. *&* 620. *vers. 6 quaro.*

¶ Item adde, quòd similiter tempus non currit heredi, ad appellandum vel prosequendam appellationem nisi à die scientię, & quòd defunctus habuerit notitiam de sententia, per textum *in l. finali, infrà ff. si pender. appell.* Bald. *in addit. Specul. in tit. de appel in 11 char. a, vers. nota, quod heredi.* Philipp. Frãciscus *in capit. ex ratione, antepenult. colum. vers. 2. adde textum de appell.*

¶ In Glossa in verbo *à senten ia*, ibi aliàs si eius procurator non appellat, an præiudicat domino, quominus appellari possit à die sententiæ, vide Bartolum *in l. 1. § si aduersus, D. quando appellan. sit.* Et Capell. Tholoss. *decis. 3 4. numer. 6.* Afflict. *decis 3 14.* Et an contumacia procuratoris noceat domino principali, quo ad appellationem, vide Capell. *in decis. 119 in fine,* & Bartol. *in loco supra allegato,* & clarius & diffusius per Ias. *in l. 1 §. si procurator, in 4. colum. D. si quis ius dicenti non,* &c. Rebuffus *in prooem. constit. glossa 5. nu. 93.* Paul. *5 sententiarum 33.*

l. Hi qui. 7.

Dec. *cons.* 295. Vide l. 4. *infrà de muneribus patrimoniorum.*

l. Si contra. 8.

Appellatione deserta, sententia datur executioni, nisi interim sit transactum.

l. Dominus. 9.

Oldrad. *cons.* 255. Dominus exequi potest appellationem à procuratore interpositã.

l. Si actor. 10.

Qui veniam ætatis impetrauit, in omnibus habetur pro maiore.

l. Ciues. 11.

In Glossa in *verb. ciues.* Ciuis propriè dicitur qui non participat muneribus & oneribus ciuitatis, Bald. *in l. si non specialt, C. de testam.* Socinus *in reg. solut. matrim. nu. 9.* Afflict. *decis.* 384. *num. 7.* Bart. *consil. 62. punctus talis est. Et in l. 1 ff. ad municipal. col. penult. vers. quaro.* Caro. Ruin. *cons. 112. vel 122. lib. 5.* Qui omnino in hac materia est videndus. Et an quis possit esse ciuis sine onere, vide Decium *in cons.* 607.

¶ In Glossa in verbo *si subiusta.* Nota, quòd in notoriis non opus est probatione, sed in manifestis est secus: quia notorium releuat ab onere probandi, ex eo, quia est probatio probata. Ita Alex. *in l. fi. in 2. col. ff. si cert. pet.* Adeò, quòd sola allegatio notorietatis sufficiat, ita fuit conclusum in S.R c. decis. 318.

l. Minimè. 12.

Vide Harmen lib 1 Titul. 4.

l. Ex illo. 13.

Facit hic Nou. 82. *&* 113. c. 1.

l. Litigatoribus. 14.

An illico possit appellari, vide l. 3. *in fin ff. rem ratam haberi.*

l. Nec causas. 15.

Iudex à quo, debet mittere copiam, omnium actorum ad iudicem ad quem, aliàs efficitur infamis, vide Alex. *in l 2. & 3. colum. & ibi Bart. sup. de edendo,* & ibidem diffusius Decius *in 6. col.* adde hic Salycetum & Bartolum.

l. Eos etiam. 16.

A delegato principis appellari potest, licet personam principis representet.

l. Si apud. 17.

Decius *consil.* 8. Vide l. 13. *Cod. Theodos. hoc eodem Titulo.*

l. Quoniam 18.

Vurmser. 1. *pract* 24. *obseru* c. 23.

l. A consulibus. 19.

Appellatio habetur pro deserta, si reus intra certum tempus apostolos non petit.

l. Et in maioribus. 20.

Regulariter tam in sententia ciuili, quàm criminali licitum est appellare, vt per Ferrant. *in suis caut. caut.* 5. licet hodie per totam Italiam communiter sit, prouisum per statuta terrarum, quòd ascendenti à sententia capitali, non liceat appellare. Ita inquit Capell. *cons. 32 incip. Quidam Rustici Vincentini,* & ita refert dominus Ferrant. *in d. caut.* & vide Parid. de Puteo, *in tract. Syndicatu in versiculo appellationes, num. 10. chart. 19.*

¶ Quòd aliquando appellatio non permittatur, vide Soc. *in reg. 40. incip. appellatio à qualibet causa:* vbi ponit 32. fallentias, *& regula 31. incip. appellatio à sententia,* vbi ipse ponit 13. fallentias.

¶ In qualibet causa permittitur appellatio, vide Socinum *in regul. 24. in verbo appell.* vbi limitat pluribus modis, Maran. *de ord. iudicum par. prin 2 act. numero 216.* nota etiam 6. hic non fieri iniuriam iudici, si ab eo appelletur.

l. Quoniam. 21.

Quid in criminalibus, qua pœna puniatur iudex, qui non detulit appellationi. Dic quòd pœna capitis, vt per Parid. de Puteo, *in ver. appellati, in verb. officiales, chart. 20.*

¶De pœna iudicis, qui non vult deferre appellationi. vide repert. Phil. Francis. *in tit. de appellat. in verbo, appellation*. & an iste textus etiam habeat locum in Interlocutoria. vide Roman. *cons.* 501 & quia iste textus allegatur, Quid assessor debeat contradicere. vide Dec. *cons.* 8. *in 2. colum.* Hodie iudex appellationem non recipiens, litis damnum sustinet.

l. Lata. 22.

An à sententia lata fisci appellari possit, vide *l.* 18. *supra eod.*

l. Cùm appellatio. 23.

Cuiac. *libro* 1. *obseru. cap.* 26.

l. Iudicibus. 24.

Facit hîc *Nou* 134. *cap.* 3. & *Nouell.* 136. *cap.* 3. *in fine.*

l. Et in multis. 25.

Ab iniusta iudicis mulcta appellari potest.

l. Cum post. 26.

Appellatur à procuratore Cæsaris ad Præfectum prætorio.

l. Nominationes. 27.

An necessarium sit appellare ab electione inualida, vide hic D. Goth.

l. Si quis libellos. 28.

Vide Bart. hic, & Apostill. *in l. fi. ʃ. eod.* licet appellatus possit appellationi renunciare, tamen hoc non procedit, quando appellatus recipit appellationem. Ita tenet, & refert Petr. de Rauen. *in suo compendio Iuris Canonici, in tit. de rescript. fol.* 312. *col.* 1. *in* 3. *parte.* Mynsing. *lib.* 10 *obser. c.* 7.

l. Addictos. 29.

Vide Baldum hîc, & Castr. adde Cepol. *caut.* 2. Iudex appellationis etiam in criminalibus exequitur sententiam suam.

l. Si quis prouocationes. 30.

An in qualibet capitali causa liceat appellare, vide *l.* 29. *supra eod.*

l. si appellationem. 31.

Vurmser. 1. *pract* 24. *obs. c.* 29.

l. Præcipimus. 32.

Paulus *in consilio* 59. *incip. in Christi nomine.* Ludou. *cons.* 90. *in Christi nomine, & in consilio* 199. *incip. in Christi nomine.* Abb. *in consilio, incip. in Christi nomine, & in consi.* 31. *incip. in tecato procedam.* Alexand. *in consil.* 43. *incip. Redemptoris, in causa & lite. colum.* 3. Oldra. *consil.* 272. vide Vurmser. 1. *practicar.* 24. *obser.* 5. Cuiac. *ad Nouell.* 22.

l. Eo casu. 33.

Molinæus *de vsuris, numero* 58.

l. Iubemus. 34.

Vide Cuiacium *ad Nouel.* 20.

l. Iam. 35.

Hanc legem restituit Cuiacius *lib.* 12. *obs. cap.* 3.

l. Oportet. 36.

Hanc itidem legem restituit Cuiacius eodem loco.

l. In offerendis. 37.

Fulg. *cons* 110. vide *Nouell.* 23 c. 1. & *l.* 4. *infra de tempor. & reparat. appellat.*

l. si quando. 38.

Ad quid possit in argumentum adduci, vide Guid. Papæ, *q.* 436. *num.* 44. Appellatur à duce ad magistrum officiorum & quæstorem sacri palatij.

l. Ampliorem. 39. & vlt.

Appellans potest adhærere appellationi. Sed an debeat hoc facere infra tempus, quo potuit appellare. vide Franc. de Aret. *in l. Pomponius. D. de acquirend. hæred.* Gloss. *in c. vt circà. de elect. in* 6. Felyn *in cap. veniens, el* 2. *de testibus.* Adde, quod etiam tertius potest persequi appellationem ab alio interpositam, etiam quod appellans renunciaret appellationi vide Felynum *in c. cùm super.* 3. *colum. vers. sed et si principal. extrà, de re iudic.* vide Glossam magnam *in fin. vers. in §. si minus. Instit. de actionibus in antepenult. colum.* Roman. *consilio* 388 Symmachus *in epistola ad Theodos.*

Tit. 63. De temporibus & reparationibus appellationũ seu consultationum.

l. Si quis. 1.

An & quod tempus detur ei qui ad honorem nominatur ad appellationem exequendam.

l. Tempora. 2.

Vide Cuiacium *lib.* 12. *obseru. cap.* 4. & *libro* 16. *obser. c.* 7.

Auth. Ei qui.

Quamuis in ipsa Auth. videatur, quòd elapso primo anno, & non apparente iusta causa, prima sententia maneat firma, tamen antequam declaretur, sententiam esse desertã ob lapsum primi anni, debet citari appellãs ad dicẽdum aduersus allatam desertionem, & tũc si comparet, & allegat iustam causam, vt hic,

vt hîc, debet ei concedi secūdus annus, si verò non comparet, & allegat iustam causam, tunc declarabitur esse desertam Hanc practicam tradit Bald. *in l. 1. in fin. D. nil nouand. appell. pend.* Et eum sequitur Maranth. *in suo spec. folio 92. numero 153.* & illud quod dixi, quòd antequam declaratur appellationē esse desertam, iudex debet citare appellantem, tamen contrarium dicit Maranth. *in d. specul. folio 89. numero 156.* vbi dicit, quòd iudex statim si viderit Calendarium, & ei clare patet appellationem esse desertā, declarare potest appellationem esse desertam, etiam nō citata parte. Et de materia desertionis vide plenè & pulchrè per Guid. Pap *sing. 615* Et de hac Authen. vide Bald. *in consilio 323. vol. 1. vbi, an & quando datur secundus annus.*

¶ Vide decis. Delphin. 115. vbi quando promissione existente deseritur appellatio. Et vide Bart. *cons 67. vol. 2.* Et Barb. *cons. 341. vol. 3.* & omninò vide Abb. *in consilio 77. incip. in quastione, vol. 2.* Similem textum habes in *Clemen. quandiu de appell.* quem adde de sua materia, & plura per Philip. Franc. *in c. ex ratione 5. 6. 7. col. extra, eod. tit.* Tempus exercendæ & finiendæ appellationis annuum est.

Auth. Si tamen.

Panorm. *cons. 69.* Bald. *cons. 488.* Si de causa appellationis compromittitur, tempora interdum non currunt.

Auth. sed & his.

Panormit. *consilio 3. parte 3.* desumpta est ex *Nou. 93 cap. 1.*

Auth. si appellatione.

Hæc Auth. desumpta est ex *Nou. 119. c. 4.*

l. Nemo. 3.

Actio an rectè dicatur viuere, Cuiacius 18 *obs. 37.*

l. Per hanc. 4.

Vide ad materiam huius legis, Ioan. de amicis. & quæ ibi scripsit, & in quantum hæc lex in parte dicit, quòd non probata probabo per testes non obstante, quod publicatæ & apertæ acceptationes fuerunt in causa principali, quæ opinio est communiter approbata, Oldrad. *cons. 255.* Rom. *cons. 281.*

¶ In causa appellationis potest vtraq. pars non allegatum in causa principali allegare, & non probatum probare. Adde Felyn. *ad c. ad audientiam, el 2. extrà de rescript. numer. 13. cum seq.* Socin *reg. 323.* Felyn *ad c. significauerunt, nu. 4. in fi. de except.* Guid. Papæ *q. 80. 586.* Anchar. *cons. 223.* Marian. Socin. *ad c. fraternitatis, num. 37. de test.* vbi Felyn. Paris. *cons. 130. ad fin. lib. 4.* De intellectu Alberi. *in tract. de test. 3. par. prin. num. 43.* potest opponi in causa appellationis compensatio, Bal. *libro 1. cons. 123.* plura Paris. *ad c. Pastoralis, num. 51. extrà de except.* Maran. *de ord. iud. 6. par. prin. 2. art. nu. 153.* Rot. *decis 362. & 323. in nouis, & decis. 420. 421. 64. 262. 478. 596. in antiquis,* Afflict. *decis. 266.*

¶ In causa appellationis corrigitur & reprobatur per constitutionem regni. *incip. Iurisperitorum altercationes,* & hac ratione: Quia est timor falsi & subornationis testium, vt ibi. Sed per instrumenta potero probare in causa appellationis, quia cessat timor etiā in hoc secundo dicto remanet in suo robore: Quia huiusmodi instrumenta producuntur in sua principali causa post aperturam processus, vt probatur *in Auth. At qui semel suprà de prob.* in Glo. nisi esset in ea conclusum, *c. cùm dilectus, extr. de fid. instru.* & per Andr. de Isern. *in præalleg. constit.* Quando verò producūtur testes super nouo articulo connexo: Hæc lex non reperitur correcta *per d. constitutionem.* Et ita tenet Bald. *in l. inuitus, supra de procurat.*

¶ Et de intellectu istius legis, vide Hyppol. *sing. 240.* vbi dicit hunc textum procedere, quando aliquis in causa appellationis vult probare non probatum in prima instantia.

¶ Ad hanc legem nota regulariter, quòd deducta & non probata in causa principali possint procedi vel produci, & probari in causa appellationis, adde tres fallentias Soc. *in reg. 396. incip. produci.* & adde ad hunc textum *c. cùm Ioannes. de fid. instrum.* Nota autem hic *in tit. 5. de prob.* [illegible] veritatis esse lumen, qua de- [illegible]

l. Cum anterioribus. 5. consult.

Licet ex pacto partium remoueatur appellatio, non propter hoc videtur sublata via nullitatis. Ita refert & tenet Guid. Pap. *in qu. 38. in fin.* Et nota quòd per pacta partium remouetur appellatio, & quod per pacta partiū possint alteri tolli fatalia. Et ita tenet hic Bartol. pro quo adde textum *in l. quandiu. D. de appell.* quod non currit tempus, quando de consensu ipsarum partium expresso, persecutio differtur, possunt ergo partes per pacta facere, quòd fatalia non currant. Et licet aliqui tenentes contrarium: responderunt ad illum textum, quòd loquatur de suspensione & non de proprietate, tamen ego non video in effectu, quæ differentia inter suspendere & prorogare, cùm idem effectus resultet in vtroque casu, pro quo facit *l. Quòd si nolit. §. si quis ita, D. de ædilitio edicto.* vbi partes per pactum possunt prorogare tempus legale, vt duret in perpetuum. Et istam opinionem, quòd de communi con-

ſenſu prorogari tempus legale poſſit. Ad iſtam quæſtionem, vide Balb. *deciſ.* 475. qui tenet contrarium, & ex partium conſenſu tempora appellationis prorogari, tenet Felynus *in c. ex ratione de appel.* Franc. Aret. *in c. de iud.* Oldr. *conſ.* 12. Dec. *conſilio* 677.

¶Appellans habet annum ad proſequendam appellationem, & ex cauſa biennium, vt hic, *& Auth. et qui, ſuprà eo.* vide Rot. Roma. *deciſ. in tit. de renuntiat.* in nouiſſ. *& deciſ.* 422. *& ſeq. &* 65 *&* 155. in nouiſſ. *in* 2. *edit.* 471. 144. 219 in antiquis, 493. 467. 2c8. 38. in nouiſ. 132. 41. 321. 428. Caſſad. *deciſ.* 4. *in tit. de appellat. & deciſ.* 6. *&* 9. Ægid. *deciſ.* 593. Fed. de Sen. *conſ.* 173. Pariſ. *conſ.* 108. *libro* 4. Soc. Iun. *cōſ.* 117. *lib.* 2. Roman *not.* 211. vbi latè in addit. quomodo probetur impedimētum. In materia ad textum per Maran. *in tract. de ord. iud.* 6. *par. prin.* 2. *act. num.* 317. *cum pluribus ſeq.* Et adde pro limitatione ad hunc textū, quæ ponit Franc. & alij *ad c. perſonas, extr. de appell.* Quomodo à parte vel à iudice ſit coarctatū tēpus proſequendæ appellationis. Pro intellectu contra communem, Dec. *ad c. ex ratione, extr. de appell. in* 3. *caſ.* 2. *concl.* 6. *col. & ſeq* apud Abb. & alios ibi. Adde Cott. *in memor. in verbo appell. non licet.* Rot. *deciſ.* 287. Felin. *ad c. paſtoralis, §. quia verò, col.* 2. *in fi. de off. deleg. & ad c. ſi diligenti, col.* 2. *de for. compet.* Marant. *de ord. iud.* 6. *par. art.* 2. *lim.* 29. *num.* 330. per Aret. *conſ.* 109. *num.* 1. *in fin.* Cuiac. *lib.* 4. *obſ. c.* 32 *& lib.* 10. *c.* 12 Mynſing. 1. *obſ. c.* 1. Cuiac. *ad Nou.* 49. *&* 93.

Et in inſtitutionibus Iuſtiniani. in principio.

Tit. 64 [illegible] prouocare non eſt neceſſe.

In Gallia non obſeruatur hic titulus, quoniam neceſſaria eſt appellatio, etiam in caſibus, in quibus ſententia eſt ipſo iure nulla.

l. Latam. 1.

Nota iſtam legem, quòd ſententia lata cōtra ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, non valet, & eſt nulla. Adde plures limitationes ad iſtam regulam, per Felinum *in c. inter Monaſterium, de re iudica.* Adde quòd ſententia contra ſententiam nou valet, & eſt nulla *d. l.* 1. ratio eſt, quia ſecunda ſententia reperitur lata ſine proceſſu nouo, & noua inſtantia, ſecundū Doct. *in l. iſta*, & vltra fallētias per Felinum poſitas, vide alias 14. fall. Socin. *in reg.* 438. *incip. ſententia contra ſententiam.*

¶Gloſſa, in verbo *non obtinebit.* Nota iſtam Gloſſam quod quādo dicit aliquis ſentētiam nullam, & ſi quę eſt appellatio, quòd nullitas cenſetur incidenter & acceſſoriè allegata, & cauſa appellationis eſt cauſa principalis, de cuius Gloſſ. veritate, vide Iaſ. *in l.* 1. *§. col. D. de iniuſt. rupt. teſtam.*

¶Nota practicam appellādi ex iſta Glo cui adde Alex. *in conſ.* 2. *vol.* 3. & de materia iſtius Glo. vide per Scribentes *in c. dilecto, extra de appell.* & Bart. *in l. ſi expreſſim. D. de appell.*

¶Nota quòd ſi ſentētia lata eſt, ius expreſſè non valet ipſo iure, *d. l.* 1. *& c. inter, eod. titu. & l. ſi expreſſim, de appell.* adde 16. fallentias Soc. *in regula* 439. *incip. ſententia contra ius*, Rebuff. *in proœmio conſtitutionum, gl.* 5. *num.* 96. Oldendorp. *cap.* 21. *de ſentent.*

l. Cùm inter. 2.

Limita dictam legem, vt per Alex. *in l. qui Roma, §. duo fratres, in prin. de verborum obligat.* & Bart. *in* 6. *oppoſit.*

¶Limita ſecundò, quando error expreſſus in ſententia eſſet ſecundum caſum, *l. ſecùs*, ſi contra illum errorē eſſent rationes, & non caſus in terminis, & dixit Bald. hic, & Ant de But. & Abbas *in c.* 1. *extra de re iud.*

¶Limita tertiò, vt per Alex. *in l. iuſtè poſſidere* 7. *col. verſ. quæro, D. de acquir. poſſeſſ.* & Soc. *in d. reg.* 354. *vel* 439.

¶Amplia iſtam legem procedere, etiamſi eſſet alia cauſa, per quam poterit iuſtificari ſententia, ſi tamen illa non fuerit expreſſa, *l. quæ teſtamento.* Et ibi Bald. *de excuſat. tut.* Pro maiori intelligentia iſtius legis, vide deciſio. Neap. 28. Sententia lata contra ius conſtitutionis eſt ipſo iure nulla, limita non procedere, quando iſte [illegible] non poteſt, [illegible] ſententia, ſed tacitè ex ea reſultat, vt per Iaſ. *in l. certi conditio, in principi, numero* 20. *D. ſi cert. pet. & ad l. qui Roma, §. duo fratres, nu.* 52. *D. de verb. oblig.* Adde per Innoc. *in cap. cum P. & G. de offic. deleg.* ſequitur Alexander *conſ.* 79. *in vlt. col. volum.* 2. Iaſ. *ad l. cum prolatis, nu.* 9. *D. de re iud.*

l. ſi vt proponis. 3.

Suſpenſo genere, ſuſpenditur quælibet eius ſpecies.

l. Cùm magiſtratus. 4.

Vide Oldendorpium *cap.* 12. *de ſententiis.*

l. Certa ratione. 5.

Bart. *conſ.* 259 Oldendorp. *cap.* 29. *de ſentent. l.* 20. *D. de iuriſd. omn. iud.*

l. Cùm non. 6.

Sententia non valet, lata per iudicem delegatum extra tempus delegationis.

l. Venales. 7.

Nota quod ſententia lata per iudicem corruptum pecunia eſt nulla ipſo iure, adde duas fallen-

allentias Soc. *in reg.441. incip. sententia lata per iudicem*, & si apparuerit sententiam esse iustam, non tamen valet, vt dicit Bart. *in l. si quis testibus, in fine, supra de testibus*, vt dicit ibi Gl. in teste corrupto, quoad licet dicat verũ, tamen non probat, Oldendorp. *c.7. de sent. & re iud.* l. *vlt. supra de pœn. iud.*

l. Si pater. 8.

Coniunge hic l.6. *&* l.12 D. *de decur.*

l. Omnem. 10. & vlt.

Cepol. *con. crim.*12. Nota autem hic, quod victor victo appellante, necesse non habet & ipse appellare.

Titul. 65. Quorum appellationes non recipiuntur.

Hunc titulum parum in Gallia obseruari notat Rebuffus *in const. gloss.5. num.99.*

l. Eius qui. 1.

Seruus contumax non appellat in materia Felin. *ad c. cum R. & ad c. & G. de off. deleg. ad c.1. de iudic. ad c. fin. eod. titul. ad cap. cum olim, de testibus. ad cap. significauerunt, de except. ad c. cum omnes, de const. ad c. causam quæ de rescript. ad cap. Rodolphus, in fine, eodem titulo*, Boerius *decis.255. numero* 12. Prat. Pap. *in form. appell. à senten. diff. columna.3.* vbi decem casus enumerat, in quibus non appellatur, Decius *ad Rubricam de appellat.* Crauetta *consilio 273. citra*, Grat. *consilio* 100. *libro* 1. Romanus *consilio* 248. *&* 351. Rot. *decis.*674. 707. 746. 306. 763. *in antiq* Sign. enumerat 15. casus, in quibus non appellat, *con.*249. Afflict. *decis* 261. vbi 19. casus recenset. *& decis.369.* item à sententia fortis, Tiraquellus *de primog. quæst.17. opin.1.* item Baldus *consilio 35. libro 5.* item in causa studij, vt si Faber apud scholas malleat, & sententia expellatur, per Scribentes *ad l.1. in fin. soluto matrimonio*, ab executore, & interlocutoriæ magis commu. quod non appelletur, Alciat. *ad* l.1. §. *si quis ita. de obligat. numero* 16. à consilio *sapientis*, Bartolus, & alij *ad l. si conuenerit, de re iudicata*, in excedente mandatu, Glossa *ad c. quo ad consulta. de re iudicata*, Abbas quinque vtilitates enarrat, si appelletur vel non, *num.*24.

l. Obseruare. 2.

Conuictus de crimine & confessus regulariter non appellat, *d. l. obseruare* & Bart. Veronensi. *in cons.* 164. *col.*2. adde duas fallentias Soc. *reg.*224. D. *de verbor. signif.*

l. Nulli. 3.

Communis opinio est in contrarium, adeò quòd à sententia lata contra officiales, potest appellari, vt refert & tenet Paris. de Puteo *in tract. Synd. in vers. appellatio. vltima col. chart.9.* facit hic *l.1. D. an per aliũ cau. appel.*

l. Abstinendum. 4.

Mynsinger. 4. *obs.* c 50.

l. Ab executione. 5.

Ab executione sententiæ, regulariter non appellatur, vt hic, *& in c. nouit, extra de appellat.* Sed vide 5. fallentias Soc. *in reg.33. incip. appellare ab executione*, Panorm. *cons.*55. Guido Pap. q. 574.

¶ Limita eam, vt in præallegata reg. Socin. ad gloss.1. vide Alex. *cons.237. visis processibus, in 1. col. in fin cum seq. ibi circa illam gloss. sibi contrariam*, Cepoll. *caut.*44. Grat. *cons.*16. *&* 109. *libro* 2.

¶ Quod à decreto de exequendo potest appellari. Adde Abb. *in cap quo ad consultationẽ, de sentẽt. & de re iud. in 9. col. cum 3. sequentib.* Et Castr. *in cons.*25. *Et in consilio* 525 Adde etiã cautelam, quòd à decreto de exequendo appellari possit. De materia huius legis, Cornel. *cons.*221. *lib.*4.

¶ Quando appellatione pẽdente possit fieri fructuum sequestratio, Bart. *in l. Imperatores, §. fin. D. de appell.* Symmach. 1. *epist.*25. Roland. à Valle *cons.*43. *num.*5.

l. Quisquis. 6.

Loquitur hæc lex de edicto diui Ardriani tollendo.

l. Ante sententiam. 7.

Nota, quòd quando quis appellat à sententia definitiua contra se lata, regulariter non debet allegare causam appellationis, quare appellat. Scrib. *in l. ista.* Adde fallentias per Soc. *in reg.28. incip. appellans à definitiua.*

¶ In eadem lege in glossa magna in verbo *Iure Canonum*. Nota, quòd de iure Canonico licet à quolibet grauamine appellare. Hoc intellige, expressa causa grauaminis *canon. Card. extr. de appell. in 6. Clem. appellãti, de appel. & c. vt deb tus, extr. eod. tit.* secùs in appellatione à definitiua, vt est gloss. de vtroque *in l.3. § fi. D. de appell.* Sed de hoc, vide Socinum *in d. reg.* Panorm. *cons.*38. Mynsing. *lib.4. obser. cap.*43.

l. Et publicarum. 8. & vlt.

Publicus debitor manifestè conuictus non appellat.

Tit. 66. Si pendente appellatione mors interuenerit.

Coniunge hic l.2. D. *quæ sent. sine appell.*

l. Etiam. 1.

Rebuff. *in proœm. const. gloss. 5. num. 97.*

l. Eius qui. 2.

Adnotatio non est condemnatio, à qua appellatur.

l. Si is qui. 3.

Mortui pendēte appellatione crimen morte extinguitur.

l. Si pater. 4.

Causa appellationis, an & quando finiatur, vide hic D. Gothof.

l. Quamuis. 5.

Appellatio pendet in numero cognitionum.

l. si vnus. 6. & vlt.

Ad istam legem, adde Pilipp. *in c. ex ratione, col. penult. de appell. vers.* add. quod tempus appellationis non currit, nisi à die scientiæ, Cuiac. c. 16. *de præscript. l. 2. ff. de re iud.*

Tit. 97. De his qui per metum iudicis non appellarunt.

l. si contra. 1.

Oldrad. *cons.* 151. Ias. *cons.* 72. facit hic l. *vlt. §. quod met. caus.*

l. His qui. 2. & vlt.

Cuiac. *lib.* 8. *obs.* c. 21. vide Mynsing. 4. *obs.* 44. & 45.

Titul. 68. Si vnus ex pluribus appellauerit.

l. Si iudici. 1.

Coniunge l. 10. §. 2. *D. de appell.*

l. si in vna. 2. & vlt.

Rebuff. *in proœm. const. glo.* 5. *nu.* 98.

Titul. 69. Si de momentanea possessione fuerit appellatum.

De momento, vide Isidor. *lib. 5. etymol.* Cuiac. *lib. 2. obs.* c. 35.

l. Cum de possessione. 1. & vnic.

Extant in hanc legem vnicā Cæsaris Contardi aduocati curię Romanę commentarij.

*Vide Fachineum *controuersiarum iuris. lib. lib.* 1 c 75.

¶ De materia istius legis, vide plenissimè Lanfrāc. *in verb. interlocutoria, & appellat. char.* 90. ibi decimo fallit, vbi, an & quando possit appellari.

¶ In eadem lege vide Iasonem *in* l. *patre furioso*, D. *de his qui sui vel alieni*, vbi quid si appellatio fuit amissa per iudicem à quo

¶ A sententia lata in causa momentaneæ possessionis regulariter nō permissa est appellatio *d.* l. *cum de possessione*, adde 5. fallētias per Soc. *posit. in reg. 32. appellare à sentētia lata.* Et ad intelligentiam *d.* l. vide Socinum *cons.* 263. Bart. *in* l. 2. D. *de appellat. recip.* & vltra limita., nisi iudex admiserit appellationem. Quia tunc procedit ita Bal. *in* l. *post sententiā, col. 2. supra de sentent.* Alex. *cons. 367. incip. considerātis.* Ias. *in* l. 1. *in prin. de noui operis nunc.*

¶ In eadem lege Gloss. *fi. vers. sed his spretis.* An prohibita appellatione debeat cōcedi in integrum restitutio, hoc in consilio 242. vbi tenet, quod sic. Panorm. *cōsilio* 55. Dec. *cons.* 28. Simmachus 2. *epistol.* Vvrm. 1. *pact.* 14 *obs.* 12. Imbert. *in Enchiridio*, Grat. *cons.* 16. *li* 2. & 110. & *cons. fin. eod. li.* Dec. *cons.* 28. contra quem tenet Rip. *ad c. sæpe, dum. 5. extr. de restit. spoliat.* Cagnol. *ad* l. *impari, num. 6. D. reg. iur.* Ias. *ad* l. *patre furioso*, D. *de his qui sunt sui, nu.* 12. Balb. *decis.* 445 447 & 477 Dec. *ad* l. *pendente, nu. 6. Co. de bonor. poss. sec. tab.* In materia Guid. Papę q. 37. Afflict. *decis.* 269. Tiraq. *in tract. le mort. in 6. declar. 6. part.* Cotta *in memorabil. in vers. appell.* Corrasius *ad* l. *naturaliter, §. nihil commune, in præf. n.* 30. Dilect. *in tract. de art. testa. tit. 11. caut. fi. num. 7 in fine*, latè & not. Marant. *in tractat. de ord. iud. vlt par. 2. act. 1. nu. 295. cum pluribus sequentibus*, vbi ponit vndecim limitationes ad hanc regulam, Duen. *regul.* 44. & de qua momētanea possessione intelligatur Cachera *cons. 25. num. 7.*

Tit. 70. Ne liceat in vna eadémque causa tertio prouocare, vel post duas sententias iudicum.

Vide Vvrmserum 1. *practicar.* 2. c. 25.

l. Si quis in 1. & vnic.

Licet à duabus sententiis conformibus non licet appellare, vt hic, tamen supplicari potest ab huiusmodi sententiis, & per huiusmodi supplicationem nō retardatur executio, vt *per decis* S. R. c. 28. & *per* c. *totū magna curia, de appell. vers. item si contingat.*

¶ Et pro limitatione huius tituli, vide Angel. *in*

gel.*in l.si cum executione,§. hæc autem,in fi. D. quod met.causa.*

¶Et de materia huius tituli, vide Philipp. Franc.*in c.directè,extra de appellat.*Et ad l.1.ad de textum *in c. sua de appell.* non licet alicui tertiò prouocare, Soc 328. *reg.* A sententia iudicis dari appellatur ad eum qui dedit.

Titul. 71. Qui bonis cedere possunt.

In hac Rubrica quæritur an cessioni bono rum renunciari possit cũ iuramento, Guid. Pap.*q.*111 negatiuam sustinet,respectu carce ris non euitandi. Hoc enim casu non valet renũciatio,quo vero ad alium effectũ,quòd in bonis posteà quæsitis non cõueniatur,nisi in quantum facere possit, hoc casu valet renunciatio,&ipse ibi ponit:quod debitor fisci non possit cedere, de quo extat decisio S.R. *conc* 265. pone finem: sed contrarium tenet glos. in decis. Capell. vbi distinguit,quòd si fiscalis debitor est ex delicto, non possit bonis cedere contra si ex cõtractu, vel proter collectas allegat Cyn. *in* l.1. hic teneas passim opinionem negatiuam, quia in materia cessionis obseruata est. Adde Parid. *cons.94. num.*10. *volum.*1 vbi debitor non euitat carceres existens in dolo & culpa, & qui fraudu lenter dilapidauit bona sua, prout isti sunt decoctores. qui beneficio cessionis bonorũ non gaudẽt.Contra quos multa ponit And. Tiraq.*in Rep.l.si vnquam, C.de reuo. donat. in vers.bona,num.5.*

¶Et in hac materia adde singulariter Pau. de Castr.*in l.fin.§. de non num pec.*vbi si debitor promisit soluere mille post mensem cũ iuramento,est periurus, si eo tempore, quo promisit scribat se soluere non posse, quia pauper,vnde beneficium cessionis nõ habet, vt possit liberari à carceribus, cedendo bonis,allegat textum *in l.pen.in fi. D.de iure delib.*Quod dictum Alex. temperat *in alia l.§. eleganter,D.solut.matr.*procedere quando dolus debitoris interuenisset, alias secùs, de quo vide quæ scripta *in d.l.de non num.pecun.* Et an executor instrumenti impediatur, si debitor vult bonis cedere,vide Cornel.*cons.* 202.*vol.*2.Et an in Ecclesia vel clericus possit cedere bonis, ponit Gloss.in decis Capel. Tholoss.136.

¶Et an bonorum cessioni possit renunciari,vide decis.Capell.Tholoss.51. & ibi Glossatorem,& quæ ibi scripsi.

¶Et quis cedendo bonis regulariter liberetur à debito? & an valeat talis cessio toto isto titulo *Qui bonis cedere possint,c.4. D.* vide Ang.*in §.fi.in 3.col.Instit.de actionibus*, & Ias.*in d.§.fi.*sed adde octo fallentias Soc *in regul.68. incip.cession.*, *at aliàs* 18. *in regul.65.incip.cedens bonis.*

¶Nota, quòd non valet pactum, quòd debitor non possit cedere bonis, quia videtur se obligare ad carcerem. Adde ad istam materiam Dec. *cons.60.incip.quòd pactum,* Rot. Rom.*decis.567.vtrum possit in antiquis.* Cott. *in memoral.in verb.solut. vers.ex ista reg. quod est contra bonos mores,*ita Bald.,*in d.l.qui bonis.* Et ita Bart.&Cynus *in l.alia §.eleganter,solut. matr.*& facit quod habetur *in Auth.imò,suprà de act.& obligat.* & Feder.de Senis *in cons.58. incip.supr.scripsi per totum,1.volu.*sed vide quatuordecim fallentias Soc. 342. *incip. pactum quod debitor*, vide hac de re *in No.1.* 123 *infrà.*

l.Cui bonis.1.

Qui bonis cedit non liberatur ipso iure: sed solo carcere.

l.Si quantitatem.2.

Distractionem bonorum patitur qui bonis cedit.

l.Si pater.3.

An debitor principis bonis possit cedere, vide hic D.Gothof.

l. Legis.Iuliæ.4.

Debitor qui cessit bonis post quadraginta dies non datur dilacorandus creditoribus, vide Ang.*in Auth.vt defuncti seu funera eorum ne iniur.à cred.col 5.in princ.*dicens ad limitationem istius textus,quòd si ex facultate statuti instrumentum habet executionem paratam mortuo debitore,creditor poterit facere detinere debitorem, vt sepeliatur,Alciat. *lib.2.parerg.c.4.l.31 D.de vsucapionibus.*

l.Propter.5.

Facit hic l. 12 *in fin.suprà de episcopis 17.§.de rescind.vendit.*l.16. D.*de muneribus & honor.*

l. in omni.6.

Forner.*lib.2.select.c.27.*

l. Cum & filiifamilias.7.

Ista lex allegatur, quòd faciens aliquem iniustè carcerari vel detineri,tenetur actione iniuriarum, Socinus *cons.231.in 3.col.vers. 2.num.in 2.parte,* Cuiac.*lib.13. obs.c.18. §.vlt. Inst.de action.*

l.Cum solito.8.& vlt.

Ad hunc textum vide *in l.maiorem,D.de pactu*,Fridericum *consil.1.*

¶Et de materia istius legis finalis,vide Afflict.*decis.5.& 228.*& Alberic.*cons.46.*Roma. *cons.439.*& Cast.*pulchrè in l.finali,suprà de non num pec.*Angel.*cons.113.& in §.cum quoque,Instit.de act.*vbi pulcherrima & infinita de ma-

teria cessionis bonorum, quem vide, & præcisè *num.* 17. *fal.* 287. vbi dicit, quòd cessio concessa principali, nō prodest fideiussori. Et quid in dilatione quinquenali, vide Hypp. *in Rub. de fideiuss. n.* 65. *cū seq.* vbi multa de materia huius. vide Rau. *in tract. de virtute viru.* 22. *priuileg.* vbi dicit, hanc legē nō habere locum in debito iurato. Refert. Bald. *in c. constitutus, extr. de rescript. col.* 3. Hyppol. *sing.* 413. Minor an possit cedere bonis, & an pro debito pecuniario possit capi, Bal. *in l.* 1. *in pen. q. supra eod.* Iacob. *in l. neque impub. n.* 3. *D. de in ius vocan.* Rom. *cons* 129 Papo 10. *arest.* 9. *&* 3. *Notar.* 8. Cuiac. 2. *obs.* 10. Rebuff. *in tract. de literis dilatoriis.*

Tit. 72. De bonis authoritate iudicis possidendis, seu venundandis, & de separationibus bonorum.

Rebuff. *in procem. constitutio. glos.* 5. *nu.* 10.

l. In bonis. 1.

Legatarij defuncti potiores sunt legatariis hæredis.

l. Est iurisdictionis. 2.

Vide Cuiacium *lib.* 10. *obser. c.* 25.

l. Ex contractu. 3.

Facit hic *l.* 7. §. *tit. proximo, &* §. *vlt. vers. ecce enim,* *Inst. de action.*

l. inciuile est. 4.

Coniunge l. 2. §. 3 D. *de curatore bonis dando.*

l. Si bona debitoris. 5.

Vide Cuiacium *libro* 10. *obser.* c. 31. *l.* 4. *& l.* 6. *D. de eodem.*

l. Pro debito. 6.

Creditores hypothecarij præferūtur chirographariis.

l. Si vxor. 7.

Actio confunditur pro rata, qua creditor succedit.

l. in possessionem. 8.

Dominum non acquirit missus in possessionem ex primo decreto.

l. Cum proponas. 9.

Nota, quod ad hoc vt iudex possit peruenire ad primum & secundum decretum necesse est, quòd reus latitet, ita notatur *d. l. iudex ad hoc.*

¶ In eadem lege *in gloss. pen. vers. qua opiniones.* Hæc opinio placet Bar. *in l. si finita,* §. *Iulianus, D. de damno infect.* Coniunge *l.* 19. D. *de in ius voc.*

Authent. Ei qui iurat.

Angel. *in Auth. de exhibendis reis,* ponit vnam pulchram limitationem ad hanc Auth. quòd huiusmodi Auth. locū habeat indistinctè, nisi bona debitoris sint creditori hypothecata, quia tunc in omnibus fit omissio, & vltra mensuram debiti declarati. Hoc etiam refert, declarat & tenet Guid. Pap. *decis* 432. *in* 2. *col. in fi.* & ibi multa scripsi.

l. Cum apud. 10. & vlt.

Alciat. *lib.* 1. *dispunct. c.* 19. Theoph. *in* §. *sacras. Inst. de rer. diuis.*

Tit. 73. De priuilegio fisci

Adde hic *tit.* 1. *lib.* 10. *infra eod.*

l. Bona. 1.

Vide *l.* 25 *ne vxor pro marito.*

l. Quamuis. 2.

Fulg. *cons.* 1 3 *ponitur,* Ant. Mercat. 3. *notar.* 14. Rober. 3. *animaduer.* 14.

*Cuiac *in lib.* 10. *Cod. Tit.* 1.

l. si pecuniam. 3.

Rom. *cons.* 111. *viso,* iunge *l.* 2. *infra in quibus causis pignus.*

l. si debitor. 4.

Priuilegium fisci ad quid non extendatur, vide hic D. Goth.

l. Pecuniam. 5.

Fiscus potest ex suo priuilegio reuocare pecuniam creditori solutam sine vsuris.

l. si in te. 7.

Oldradus *consilio* 186. *licet.* Priuilegium fisci transferri potest, *& l.* 45. §. 9 *ff. de iure fisci.*

Tit. 74. De priuilegio dotis.

Vide Bal. *ad l.* 1. *ff. soluto matr.* Oldendorp. c. 13. *de iure singulari.*

l. scire debes. 1. & vnic.

Hic textus loquitur quoad priuilegiū prælationis, quod competit mulieri, & est effectus, quia tunc est personale, & nō transit ad alium, nisi ad filium, vt hic, iuncta Glo. *in* §. *fuerat, Inst. de actionibus* Secus autem in priuilegio reali, vtpote tacitæ hypothecæ, quoniam tunc transit ad quemcunque, vt notat Bar. *in l.* 1 *ff. solu. matr. in* 1. *&* 2. *col.* & per Ias. *in d.* §. *fuerat, in d.* 3. *col.* & illud quod dicitur, quod priuile-

priuilegium prælationis transit ad filios, intelligas de filiis eiusdem matrimonij, & non alterius, vt per præalleg. Iaf. *in d. §. fuerat, in* 19 *&* 10 *col. num.* 49 iunge hic l. 13. §. 3. D. *de fundo dotali.*

Tit. 75. De reuocandis his, quæ in fraudem creditorum alienata sunt.

Rebuff. *in procem. constit. glos.* 5. *num.* 102.

l. Hæres. 1.

Cuiac *libro* 7. *obseru. cap. vlt.*

l. si successione. 2.

Collige hic, dotem in bonis patris nõ esse.

l. si paterna. 3.

Cuiac. *lib.* 13 *obser. c.* 33.

l. Filios. 4.

Socinus *cons.* 264. *visis instrum.* Filij autem non reuocant alienata in fraudem.

l. Ignoti. 5.

De reuocatoria actione, vide hic D. Goth.

l. si actu. 6. & vlt.

Dec. *cons.* 410. *in causa.* Cuiac. *lib.* 12. *obser. c.* 5. quæ sane difficilis est.

Tit. 76. Fideicommissa libertate.

l. Cum inter veteres.

Oldrad. *consilio* 212. *quidam in suo.*

CODICIS LIBER octauus.

De interdictis.

Titulus primus.

QVÆ an hodie in vsu sint, vide l. *vlt. D. de lib. exhib. &* l. 3. *&* 4. *infra eodem tit.*

l. Cum proponas. 1.

Valla *de rebus dubijs, tract.* 8. Cuiac. *lib.* 5. *obser. c.* 17. *in princ.*

l. Præses prouinciæ. 2.

Cuiac. *lib.* 5. *obs. c.* 19. Interdicta fiunt plerumque de possessione, vel quasi possessione, vt notat Cuiac. *sup. d. loco.*

l. Incerta. 3.

Vacon. *libr.* 2. *declar. c.* 44. Possessoriũ præfertur petitorio, §. 4. *Instit. eod. tit. l.* 3. *§. finium regundorum.*

l. si quis quodlibet. 4.

Cuiac. *lib* 5. *obs. c.* 7. *& lib.* 16. *c.* 7.

Tit. 2. Quorum bonorum.

Vnde & quare hoc interdictum sic appelletur, vide *l.* 1. D. *hoc tit.*

l. Hæreditatem. 1.

An & qualiter probari debeat filiatio, quę est difficilis probationis, *vt in l. Lucilius. ff. de cond. & demonstr.* vide l. *filium. ff. de his qui sui vel alieni Iuris sunt,* Dec. *in l. qui accusare, supra de edendo,* Forcat Necyom. *dial.* 22. Oldr. *cons.* 18. *circa* 1.

l. si ex edicto. 2.

Dec. *cons.* 424. *proponitur, par.* 3. In quos autem detur hoc interdictum, vide hic Doctores.

l. Constat. 3.

Nota istum textum quod lex naturę pręfert consanguineos marito, in successione vxoris, & per istum textum dicebat. Raph. Fulgos. *in cons.* 71. quod vxores plerumque aut reuerentia, aut metu instituunt viros hæredes, Dec. *cons.* 424. *proponitur,* vide *l. vnicam, supra vnde vir & vxor.*

Tit. 3. Quorum legatorum.

In Pandectis legitur *quod legatorum.*

l. Hæredi. 1. & vnic.

Executio sententiæ vel instrumenti habentis executionem paratam ex forma statuti, non potest peti, nisi contra condemnatum, vel obligatũ, in interdicto, vel hæredes eius, & si hæredum mentio in eo expressa non sit, quia nominato Titio, hæres quis nominatus videtur. Ita Baldus hic. Non autem potest peti contra singularem successorem condemnati vel obligati, vt est glo *in l. ea l. supra de cond. ob turpem causam,* secund. Aug. *in l. si debitori, supra si aduers. cred.* Sed vide vnam fallentiam Soc. *in reg.* 178. *incip. Executio sententia,* Cuiac 8 *obs. c.* 2. *&* 10. *obs.* 28.

Tit. 24. Vnde vi.

Facit hic titulus ff. orum *de vi & vi armata.*

l. Recte. 1.

Nota regulam vim vi. Hęc regula fallit in pluribus casib. vide Iun. circa aliud *in tract. de bello Italico.* Et si quis expresserit modũ in defendẽdo, vt cũ possit euadere vulnerãdo, voluit occidere punitur de occiso, vide Ce-

pol. *caut. volum. consilio* 1. & Rom. *sing.* 3. & quę ibi nouiter per Nicol. Pig. addita sunt & Salyc. & scribentes maximè per Ias. *in l. vt vim, pen. col. de iust. & iur.*

¶ Pro defendenda possessione sua, non solum est licitum resistere, sed potest quis cōuocare amicos ad iuuandum ne expellatur, & possunt percutere aggressorem & expulsorem. Ita Bal. *in ista l. prima.* Adde Bart. *in l. deuotum, C. de metal. lib.* 11. & tenet Angel. *in tract. malefic. in vers. se defendendo.*

¶ In eadem lege in gloss. in verbo *moderatione.* Defensio est permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ, vltra istam legem primam, adde l. *vt vim. ff. de iust. & iur.* & tamen ille qui excedit modum inculpatæ tutelæ, non potest condemnari pœna mortis, sed alia minori pœna, arbitrio Iudicis, & sic nō debet puniri pro toto sed pro tāto. Ita Bartol. *in c.* 1. *in fine de pact. Iurament. firmand. & in c.* 1. *in prin.* 3. *colum. de pactis tenendis.* & Baldus *in dicta lege vt vim.* Rom. *singul.* 3. & Florian. *in l. scientiam, §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil.* Cast. *in cons.* 192. *incip. in causa altercatorum, colum. vlt.* Alexand. *cons.* 76 *incip. visa inquisitione, in* 1. *&* 2. *col. vol* 1. & Cepol. *cons.* 29. *incip. viso processu,* 5. *colum.* & idē Cep. *in consil.* 1. *in* 3. *col. & cons.* 34. *col.* 8. dicit non puniri pro toto, sed pro tanto, quando quis facit se defendēdo, & excedit modum, & defendi non potest aliquis cum statera in manu & mensurare, ita dicit textus *in c. fi. de homicid. in* 6. Homo enim incensus dolore, & timore permotus, non est in plenitudine intellectus. Ita Bald. *in c.* 1. *§. fi. in fi. de pact. iur. fir.* Francis. Aret. *cons.* 34. Alexand. *cons.* 107 Cepol. *consil.* 1. Bald *cons.* 98 Zabarel. *cons.* 42. Cuiac. *libro* 5. *obs. c.* 18. Gail. *lib.* 2. *obser. c.* 100. *&* 101. vide l. *vt vim. D. de iust. & iur.*

l. Vi pulsos. 2.

Alciat. *lib.* 3 *præsumpt. c.* 39. facit l. 1. §. 39. *supra hoc tit.*

l. Authoritatem. 3.

Nota contra istos potentissimos, qui occupant castra aliena, & postea obtinent rescriptum ab imperatore. Et hanc legem dicit Bart. esse menti tenendam, & allegatur, violentam possessionem per principem non confirmari, & ita Bart. *in tractat. de tyranno, in* 15. *col. num.* 10. *qu.* Bald. *in c. nihil. in* 3. *notab. de præscrip.* Florian. *in l. vniuersus, C. de precibus Imp. off.* Ad intellectum istius legis, vide Felyn. *in c. probasti, de præscript. colum. penult. vers. circa quartum, chart.* 179. 197. Violenta possessio, ne quidem rescripto confirmari potest, l. 2. §. 10 *ff. ne quid in loco publ.*

l. Si de possessione. 4.

Cuiacius *libr.* 5. *obseruat. cap.* 15. § 6. *Instit. de interdictis.*

l. Inuasor. 5.

Menochius *de recup. possess. remed.* 7. Baldus *consilio* 323. *proponitur, parte* 2. Cuiacius *libro* 19. *obseru. cap.* 16. vbi de inuasis alienis locis agitur.

l. Meminerint. 6.

Pro intellectu huius textus, vide Dec. *cons.* 151. *col. fin* in not. quæst. vbi aufertur possessio ab aliquo non citato, contra hunc textum, *c. licet, de prob. in* 6 l. 5. §. fi. *D. quod metus causa,* vide Alexandrum *ad l. à diuo, §. in venditione, col.* 2. *D. de re iud.* vbi etiam Iason. *col.* 3. & alij, latè per Affl. ct. 1. *part. constit. regni. rubr.* 25. *num.* 30. *& seq.* Bart. & Doct. *ad l. iustè possidet, D. de acquir. possess.* Felin. *ad c. de cætero, de re iudi.* Sebast. Sa. *ad l. iubere cauere ff. de iurisdict. om. iud. num.* 5. Anchar. *consil.* 133. *fa*[illegible]*u,* Ang. Aret. *in §. quadrupli, num.* 74. *in fin. Inst. de action.* Menoch. *d. lib. c.* 8. Forner. *select. lib.* 2 cap. 11. Zoannetus *rer. quotid. c.* 25. Lapus *alleg.* 101. Dec. *cons.* 200. *in casu.* Cuiac. *libr.* 19. *obs c.* 16. & Cuiac. *ad Nou.* 1. l. 2. *supra de interdicta viduitate.*

l. si quis in tantam. 7.

Nemini licet auctoritate propria rē suam sibi vindicare, Iason *ad prin. Instit. de action. n.* 74. Socin *reg.* 34. *&* 292. *auth. r. t.* Rip. *ad c. sæpe, num.* 68. *de restit. spol. & ad c.* 1. *num.* 89. *extrà de iudic.* In materia, Alexander & alij *ad l. naturaliter, §. nihil commune, de acquirend. possess.* Rip. *ad l. in quartam, num.* 11. *ad l. Falcid.* Bald. *nouel. ad l.* 1. *numer.* 301. *D. solut. matr.* Cepoll. *caut.* 100. Diaz *reg.* 779. Tiraquel. *in tract. le mort,* 3. *part. prima declar. num.* 5 *& seq. & post leges connub. Glos.* 5. *numer.* 130. *&* 154. Plot. *ad l. si quando, C. eod. num.* 53. *&* 684. Hęc lex nō habet locum de iure Canonico, Zoānet. *in tractat. de differ. inter Ius Cano. & Ciuil. num.* 163. In materia latissimè de spoliante aliquem violenter sua possessione quibus subdatur pœnis, Port. *libro* 1. *conclus.* 38. vbi ponit 40. ampliationes, & 37. limitationes ad hunc textum, & an iste textus habeat locum in alia violentia quàm expulsiua, & an procedat in terminis *l. si quando, Cod. eod.* Socin. Iun. *consil.* 17. *num.* 18. *&* 19. *lib.* 2. Marc. Ang. *cons.* 83. *num.* 18. *&* 19. *libr.* 2. Marc. Ang. *consi.* 83. *numero* 6. *inter cons. diuers ad caus. vlt. volunt. vol* 1.

¶ Ad Glos. magnam hic pro eius intellectu, vide Andr. de Alser. *cons.* 26. *num.* 7. *inter cons. crim. volum.* 1.

¶ Vide Iasonem *in §. ex maleficijs, in* 15. *col. Inst. de actionib.* & Hypp. *sing.* vbi ponit limitationem ad hanc legem. Vide Corn. *consil.* 123.

123.*volu.*1.vbi de materia damni clandestini, an fietur iuramento ipsius qui damnū passus est. An habeat locum ista lex, *si quis in tantã,* in quasi possessione, vide Tiraq. *post legib. comm.Gloss.*5.*nu* 130 Adde,quod licet ista lex dicat,quod perdat actionem si violenter aggressus est possessionem rei ad quam consequendam habebat actionem,non procedit, quando esset in possessione,tunc potest propria auctoritate ius sibi dicere, & vide planè per Pet.de Rauen.*in Copendio Iuris Canonici, in tit.de immunitat.eccles.folio* 162.*colum*.1.*&*2. & adde singulare dictum Specul.*in titu.de restit spol.*§.1.*vers item*,quidam dicunt, quod pœna istius leg s non habet locum hodie,nec in vsu est,*d.l est Canonista,in can.si.in q.*3.*al.as* 4.Panorm.*consi.*100.*ad claram,parte* 1.Cepol. *cons.*4.

¶Alicui non licet sibi ius dicenti rem suam auctoritate propria vēdicare, *d.l.si quis*, vide 7.fallentias Soc.*reg.*52.*incip.auctoritate.* Rusticus vel miles committens aliquid contra ius positiuum,excusatur *d* l.*si quis*,vide 7.fallentias Soc.*reg.*4 2.*incip.rusticus.*

¶Pœna istius legis, & eius vigor regulariter non habet locum in causis seu rebus ecclesiarū,& si talis rigor approbatus sit actionibus vt est Glossa,& ibi communiter Doct. *in c.*1.*extr. de iudo*, & vide 2 fallentias positas per Soc.*in regu.*3 o. *incip. pœna legis.* *si quis*, 29. Glossa *in verbo amittat.*Nota istā dispositionem *d.l si quis*, & intellige per sententiam, & non ipso iure. Adde quod etiamsi ipso iure in casu isto amitteretur dominium tamē adhuc sententia requireretur declaratoria,textus *in c cum ext.de hæreticis,in* 6. Alexand.*in l. is cui bonis*.5.*col. le verbo.obl.& in .si quis maior,col.pen. supra de transact.* Et ibi etiā Iason *in* l.2.*col.* 5. *supra de iure emphyteu.* simile in omissione feudi per Feloniam, vel verborū bonorum publicationem propter crimen læsæ maiestatis, an requiratur declaratoria *in* c.*Imperiale,*§. *callidis & prohib. Feud.alien.*per Feder. licet ipso iure propter rebellionem bona publicentur, *vt in const.t.regni,incip.Nuper apud*,vide etiam textus iuncta Gloss.*fin. supra de iure emphyt.*

¶In eadem Gloss.magna, in verbo 7 .adde quod licitū est cuilibet sibi ius dicere in defectum superioris. Ita Inno.*in c.olim causam, extra de restit.spol.*& per Abb.*aliqu d.in cap.*1. *extra de iudiciis,& text.cum Gloss.in ca.Ius gentium,quæ disting.*

¶Pro intellectu & ampliatione istius textus vide Ias.*in* §.*ex maleficiis*, 15.*col. Instit.de actionibus.* Cast.*in l.si de poss.ff. num.*3.*suprà de probat.*vbi de intellectu istius l.& Corn.*consi* 95.123.*col.*3.*in litera R.* vbi dat pulchram limitationem ad hanc legem.

¶Interesse quo non potest aliter probari, probatur solum per iurametum, *d.l si quis.* Et not.*Gloss.in* l.1.*ff.quod vi aut clam.*Et not *in c.* 1.*extr.quod met.causa, & Gl.* [illegible] *c.Mic qualiter est.de accus.* vbi dicitur, quando prælatus aliter non potest reddere rationem, statur eius iuramento. Et vide 2. fallentias positas per Socinum *in reg.incip.interesse.*

¶Contius *libro* 2. *select.*c.13. Couarr *l.Ire* 3. *variar.in resolutionum,* Menochius *vbi supra, capite* 9. Pilgus 3. 86. *&* 87. Alphonsus de Castro *de potestate legis pœnalis,libro primo ca.* 5 *primo documento*, Cuiacius *libro primo capite* 20. An & quæ sit inuasoris pœna, declarat hic D.Goth.

l.Meminerint.8.

Cuiac *lib.*1. *obs.*c.20. *& lib.*2.*cap.*31. Pallad. *rerum quotid.*c.9 §.1.

l.Si quando.9.

Duaren.*de in lit.iur.num.*50. Dec *consi.*83.*in casu.*c.82 Bald.*cons.*323. Franc. Aret. *cons.*61. Dec.*cons.*591.Alex.*cons.* 130.Petrus de Anch. *cons.*2 6.Zabar.*cons.*115.

¶Damnum datum per violentiam, probatur per iuramentum actoris cum taxatione iudicis,vide Pulchr.*rep.* *ad hanc* l per Ioan. Bapt.Plot.qui latissime repetiit, vide Ias.*ad* l.*videamus*,§.*deferre, num* 12.*&* 13.D.*de in lit. iur.*Bald.*decis.*192.Fran. Cur.*ad* l. *admonendi, numer.*345. *& seq. D.de iur.iuran.* Duaren.*ad l.in act emb.n.*50 *D.de in lit.iuran.*Socin.*in reg.* 190.*interesse.*In materia Felin.*ad c.veniens,el.* *post me.col.*4.*vers.*5.*conclu.de testibus*,& quo modo procedat Ioan.Crot.*cons.*122.*nume* 11. Interdictum vnde vi hodie vocatur redintegrandę possessionis.

l.Non ab re.10.

Menoch. *de re.vter. poss.remed.*12 Mynsing.*lib.*4. *obs.* [illegible] Cuiac.*libro* 2.*obs.*[illegible]*cap.*12. & ad Nouell.18. *&* 161.

l.Cùm querebatur,quæ est l.fin.

Occupans possessionem vacantem,tenetur eam restituere domino, quemadmodum tenetur inuasor vel fur. Rip.*ad c.sæpe, nu.*55.*de rest.spol.* Ant.Rub *ad* l.*naturaliter*,§.*nihil commune.D.de acquir.possess.num.*86. Alc.*de verb.sig. lib.*2.*col.*13.*vers si insti.*& vide textum *in c.licet causam,in verb.temer tacit.* vbi Abb *n.*10.*de probat* Paris.*ad c.si diligenti,n.*22.*ex.* [illegible]

¶Possessio vacans quæ dicatur,& quādo dicatur vacare, vide Rom *cons.*450.& per Felin. *in c.cum Ioannes Eremita, de* [illegible] & ibi de eo qui promisit tradere possessionē vacuam & expeditā,& ibi etiā, quid importet plena

l.Si vt proponis.4.

Ad hanc legem, vide Carol.Mol.*in tract.de vsur.numero* 57. Vide Cornelium *consilio* 222 *volum.2 numero* 5. vbi per hanc legem firmat. quod socius rem communem reficiens, si alter socius post refectionem, non soluit partem suam intra quatuor menses post requisitionem domini, res communis transit in reficientem Idem tenet Ias.post Bartolum *in l. quominus,col.23.de fulm.* Ang.*in l.quidam Iberus,vers.vnde,D.de seruitute vrb a.prad.* Aretin. *in §.sequens.pen.col.in tit.de refect.nu.*4.Et adde textum in hoc *de lege cum duobus*, §. *Idem respondit.D.pro socio*,Ias *in l.si insulam,in* 28.*col.in* 4.*q.de verb.oblig.& in l.serui electio, col. um.*3 *de legat.*1.Ias.*in d.§.sequens, in pen..ol.* Crem *sing.* 97 Bald.*cons* 100.

l.Si is contra.5.

Bald.*cons.*233.*Si per instrumenta.parte* 1.Cor. *cons* 227 *visa,parte* 1. Dec.*cons.*388.*verbis*, Cuiac.*lib.*19.*obs.c.*20.

l.si quis post.6.

Oldrad.*cons.*225.*grauamina* vide hic Cuia. *lib.*19.*obs.cap.*19.

l.Nemini.7.

Vide l.2 C.*Th.de itinere publico.*

l.singularium.8.

Præcipitur hic ædium restitutio,*vt l.*46.*D. de damno inf.*

l.si cui.9.

Ad istam legem, vide Ang.hic & Bart.Cepol.*in tract.de serui.t.vrb.prad. in tit. de Manianis*,Valla *de reb.dubiis, tract.*8. Quod sit legitimum spatium noui ædificij ab ædibus publicis,vide D.Goth.hic.

l.Per prouincias.10.

Vnicuique permittitur suas proprias possessiones murali ambitu vallare, an priuato iure in proprio solo liceat castrum ædificare. Nicol Boer.*decis.*320. vbi firmat quod sic,nisi in confinibus regni hæc faceret, Oldrad.*cons.* 190 *thema,&* 1 7.*primum*,Fulg.*cons.*221.*quatuor.* Nota præterea hic quod cuiuis locum proprium muris cingere licet.

l.Mœniana.11.

Cotta *in voce Mæniana*,Valla *tract.*8. Cuia. *libro* 1.*obseruat. cap.*30 Brissonius *libro* 1.*select. cap.* 2. Baldus *consilio* 148.*ad euidentiam, parte* 2. Cornelius *cons.* 282. *in hac consulta, parte* .. Cuiacius *libro* 4. *Instit.tit. de action.* Harmen. *libro* 2,*tit.*4.

l.Ex quo.12.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

§.Et nos.1.

Gellius *libro* 1.*noct.attic.cap.*10. Harmenop. *libro* 4 *tit.*4.

§.sed cum.2.

Cuiacius *libro* 17.*obser.cap.*36.Fest. & Isidor. *libro* 15.*etymol.*

§.Nulli.3.

Strabo *libro* 5.Lampridius *in Heliogabalo.*

§ insuper.4.

Sueton *in Othone.*

§.item illud.5.

Nullus id perficere prohibetur quod ab alio inceptum.

§.Et hoc quidem.7.

Hic constat licuisse appellari à præfecto vrbis.

§.Prouideat.8.

Facit l 23.C.*Th.de appellation.*

l.Cum dubitatur.13.

Vrbanum ius ad prouincias plerumque extenditur.

Titul.11.De noui operis nuntiatione.

Vide quæ notaui *in D.hoc tit.*

l.De operis.1.& vnic.

Nuntiatio noui operis intra tres menses finienda.

Tit.12. De operibus publicis.

Hic titulus pertinet etiam ad interdicta de pœnis publicis.

l.Plurimi.1.

Iudex immunitatem ab opere publico concedere non potest.

l Quæ operibus.2.

Impensas in operibus publicis,accepto ferri oportet.

l.Neque.3.

Cuiacius negat hic Græcam esse constitutionem.

l.Prætérea.4.

Facit hic l.8.C.*Th.hoc eod.tit.*

l.intra vrbem.5.

Iudex sua pecunia sine rescripto principis, nouum opus ædificare potest.

l.Præscriptio.6.

Dec.*cons* 271.*superiori anno*, adde hic *tit.Inst. de vsucap. & Nou.*30.*cap.*7.

l.Ad portus.7.

Panorm.*con.*3.*casus,part.*1.Contra ornatum vrbanum ædificare non permittitur.

l.Omnes quibus.8.

Gui.Papæ *consilio in actione*. An curator operis publici teneatur de operis vitio, vide hic D.Gothof.

l.si quando.9.

Roman.*cons* 310.*in casu*.

l.si qui iudices.10.

De nomine inscribendo, vide *l.*3.*in fine, supra eodem*.

l.Ne splendidissimæ.11.

Vide *l.*32.*C.Th.hoc tit.*

l.Omnes prouinciarum.12.

Cuiacius *lib.* 18.*obs.c.*37. adde *l.*5 *& l* 6.*sup. eodem*.

l.Nemo iudicum.13.

Parapetasia quid, declarat hic D. Gothofredus.

l.Ædificia.14.

Vide *l.*39.*C.Th.hoc tit.*

l.si aliquando.15.

Concessio generalis de opere publico intelligitur de diruto.

l.si quando.16.

De honore principum imaginibus attributo, vide *l.*7.*inf.ad l.Iuliam maiest.*

l.Quicunque.17.

Palatij loca priuatorum ędificiis occupari non oportet.

l.Turres.18.

Vide *Nou.*59.*cap.*5.

l.Quia plurimæ.19.

Materiam huius legis, vide *supra in l.*11.

l.Qui sine.20.

Occupantes viam pucilicam tenentur argumēto istius legis pœna 50. librarum auri. & ita Afflictus tenet *in constitu de iure prothimiseos, in ver. Est autem, in* 3 *col.in Rub.de pig.* An iurisdictio Castri pignorati trāseat cū pignore ad finē, vt creditor possit exercere iurisdictionē in Castro pignorādo, Rom.*sing.* 254.Barb.*in reg.Rubrica, de reb.eccl.nō alie.in* 2. *q.col.*3.*in* § & Doct.*in c Berthold de re iud.* de quo etiā per Bertr.*in c.*1.*de F.ud.dat.in vice,* & Castr.*in cons.*155.*col* 2.*incip.visis actis, vol.*2. facit hic lex sequens.

l.Basilicam.21.

Iunge hic *l.*7.§ 13 *ff ex quibus caus.in pos.*

l.Nemini.22.& vlt.

Desideratur hic constitutio Gręca.

Titul.13. De ratiociniis operum publicorum, & de patribus ciuitatum.

Hi dicuntur habere curam operum publicorum.

l.Iubemus.vnica.

Pignoris cessio non liberat debitorem.

Tit.14. De pignoribus & hypothecis.

De pignoribus, vide quæ notaui in Digestis.

l.Debitor.1.

Pignoris cessio non liberat debitorem, *l.*8. *in fine supra si cert.pet.*

l.Quamuis.2.

Nota quod secus esset si quis haberet generalem hypothecam, in omnibus bonis debitoris vt in *l.*2. D.*qui potior in pig.*& vide de hac lege Cremon.*sing.*53.Parid *cons.*103.Gloss.in verbo, *re'egere*. Nota hac Glo quod creditor semper præsumitur, quod accipiat pignus æquiualens debito, si tamen, nō accipiat æquiualens, non prędiudicat sibi creditor, D.*si cert. petat.*

¶Specialis hypotheca secūdi creditoris pręfertur generali prioris specialē habentis, ex qua potest sibi satisfieri. Pro intellectu & materia huius legis, vide Paris. *cons.*50.*num.*27. *cum seq.lib.*1.Ri p.*ad l.priuilegia,n.*29.*ff.de priuil.cred.*& quæ requirantur ad hoc, vt locum habeat hæc dispositio, Cachera *decis.* 159.*nu.* 34.*&* 6.

¶Valla *d.operis, tract.*11.Couar.*lib.*3. *variar. resol.c.*18.Chas.*cons.*63.*quidam*, Bald.*cons.*285. *casus, parte* 2.Cuiac.*lib.*11.*obs.cap.*32.*in fine, l.*2. *infra qui potiores in pignore habeantur.*

l.Credi-

l.Creditores.3.

Et ibi in Glo.in verbo *debent*,vbi dictio *debet* accipitur pro potest & è contra,vide bonam Gloss.*in* l.*si præ.ff.de off.præsidis.*

*Optimè Bar.*in hanc legem* vide l.*obseruare ff.de off.procons.*

¶Nota quòd sententia lata in alterius cõtumaciam alteri non noceat,vide Hipp.*sing.* & *quamuis*,Zabarel.*cons.*51.*Titius.*

¶Adde Afflict.*decis.*316.*fuit,not.*Tiraquel.*in tract.de iur.const.poss.in prima parte,n.*37.& *seq.* Annib.de Canon.*ad* l.*nemo potest,num.*343.*de legat.*1.

¶Menochius *de adip.poss.remed.*5.& *de arbit.iud.cas.*180 Zoann. *rer.quotid.*c.61.Vvrmss.1 *practicar.*30. c.3. Cuiac.*lib.*16. *obs.* c. 12.l.7.§.1 *ff.de rer.eor.qui sub.*

l.Cum te pecuniam.4.

Vim pati non dicitur,qui pignus dedit creditori non aliter mutuare volenti.

l.Præses prouinciæ.5.

Romanus *con.*329.*præsens consultatio*,& 187.*in re*, Glossa *in* c. *quamuis*,35.*extra de sent.*& *re iud.*l.63.*vers.scientibus ff.de re iud.*

l.in summa.6.

Creditor sumptus necessarios circa pignus factos repetit.

l.Vsucapio.7.

Sarmientus *lib.*2.*select.c.*9.Cuiacius *lib.*19.*obs.*c.23.l.17.§.2.*ff.de vsufructu.*

l.Quamuis.8.

Pignoris persecutio, eiusdem vindicatio, Cuiacius 15.*obs.*c.22.

l.si dominium.9.

Creditor fructus perceptos in fraudem imputat.

l.Debitores.10.

Alienatio facta à debitore quouis titulo, non obest creditori,quin pignoris iure vtatur aduersus emptorẽ Hanc legẽ limita,nisi debitor obtulisset creditori debitũ,&creditor sine iusta causa recusasset,tunc enim extinguitur hypotheca,& debitor potest alienare,tenet Glo.*in* l.*si quidẽ*,§. *de donat. inter virum* & *vxorem.*Cuiac.*lib.*5.*obs.*c.31.Paulus 2.*sent.tit.*5.§.1.l.4.*ff.de pignorat.actio.* §.15 *in fi. Inst.de actionibus.*

l.Nominatori.11.

Citra pactum aut iussum iudicis rem alienam pignori non capimus.

l.si vxor.12.

Pro intellectu huius loci,vide §. *vlt.Inst. quib.mod.re contr.oblig.*

l.Cum dominam.13.

Creditor pignus iure dominij possidere potest.

l.Distractis.14.

Vide l.24 *inf.hoc eod.tit.*

Auth.Hoc ita.

Debito accepto,creditor ius pignoris amittit.

l.Debitorem.15.

Debitor nullo iure deteriorem creditoris conditionem facere potest.

l.Et si frater.16.

Vide l.7. *D.qui potior.in pign.* & l.2.*supra si cert.petat.*

l.Quamuis.17.

De hac lege,vide Bart.& Paul.*in* l.*interdũ, D.qui pot.in pign.*Et empta ex pecunia pupilli,licet non paciscatur, vt res empta sit ei obligata, tamẽ ipse præfertur omnibus creditoribus anterioribus,hoc dicit Gloss.fi.hic, in vers.*Sed hoc fallit*,&c.quã allegat Corset. *in suis sing.in verb.emptio*,Vital.*libro* 2.*variar. lect.*c.19.

¶Et istud de pupillo amplia , etiamsi vnus pupillus emisset de pecunia alterius pupilli. Nam tacitè cõtrahitur pignus contra ipsum pupillum emẽtem, textus est *in* l.3.*in prin.ff. de reb.eorum*,vide *Nou.*136 c.3.

l.Pignoris.18.

Romanus *consilio* 388. *in casu*, vide l. 7.*D. eodem.*

l.sicut.19.

Cuiacius *libro* 19. *obser.*c. 24.l.23. *D.de reg. iur.*

l.Res obligatas.20.

Debitor creditori priori soluens non succedit in pignus,nec in hypotheca.Ioã.Diaz. *regul.*163.vide l. 1. *infra de his qui in prior.creditor.*

l.Creditor.21.

Tantum operatur obligatio, consignatio & depositio debiti,quantum ipsa solutio hic per textum. Quid autem operetur consignatio & depositio,vide *gloss.magn.*& *mente tenẽdã,in* §.*illud,in verbo* & *hoc in Auth.vt ex actu instit.dot.col.*7.l.*acceptam,C.de vsur.*De oblatione, obsignatione & depositione, vide l.10.*supra de pignorat.*

l.secundus.22.

Paulus *libro 2.sententiarum,tit.* 13.§.*penult.*

l.Maior.23.

Nudo pacto pignus remitti potest,l.2.*in fi.* J.*de remiss.pign.*

l.Persecutione.24.

Liberum est creditori omissa personali actione pignus persequi.

Auth.Hoc si debitor.

Si prior conueniatur possessor quàm principalis,& nõ fuit opposita exceptio ordinis non seruati,an ipse possessor possit condemnari.Bald. *in l.prolatam.*C.*de sent.* tenet quod sic & ita in decis.Delphin.94.*&* 222.

¶Et de materia huius tituli,vide omninò decis.parlamenti 432.& pro limitatione huius Auth.vide Afflict.*in decis.*139. & pro intellectu ipsius,vide Ang. Aret.*in* §. *item si quis, in* 4.5.6.*col.*I*nstit.de actionib.*vide etiam decis. *Capitij* 54.*vel* 541. Panor.*cons.*29.*in q.præsenti, parte* 2.Rom. *cons.*187.*in re.*

¶Et quamuis creditor non possit agere hypothecaria contra tertium possessorem possidentem rem sibi obligatam,nisi principali debitore discusso,tamẽ nota,quòd si in obligatione quando debitor obligauit bona sua, vel certa bona,& debitor constituit nomine creditoris possidere,tũc creditor potest agere contra tertium possessorem,etiam nõ discusso principali,vt voluit Bart.*in l. creditores, vlt.col.eod.tit.*& Crott.*in rep.l.si is qui pro emptore.fol* 15.*col.*4. *de vsucap.* tamen hodie in regno dubium istud est decisum per pragmaticam regni Ferdinandi primi,& de hac materia,vide Afflict.*decis.*139.

¶Adde Socinum *cons* 89.*libro* 3. Crau.*consil.* 29.*dubio* 7.*numero* 45. *& cons.*223. *&* 263.*idẽ cons.*77.*numero* 5.16.*&* 18. Guido Papæ *consil.* 109 *& q.*94.431. *& seq numero* 7.*& seq.& q.* 492.Romanus *consilio* 416.*&* 430.

¶An causa commissa sola facti veritate inspecta reiiciatur excusatio.Grat.*cons.*87.*lib.*1. *in fi.&* 63.*lib.*1.*in fin.*vbi de cõmuni.An contra fiscum; Dec *ad* l *fi.ff si cert.pet.* Aret.*consi.* 226.*&* 136.Crau.*vbi suprà*, Anchar *cons.*244. Aret.*ad* l.*exitus ff de acq.pos.*Ias.*ad* .§.*si quis in fraudem,numero.*76. *cum seq.*I*nstitut.de actio.* Cornel.*cons.*46.*col.pen.lib.*2. Felin.*ad c.ex rescripto,num.*19 *de iureiuran.*Dec.*ad d.*l *fi.num.* 30.Angel.Alex.& Ias.*ad* l.*à diuo Pio*,§ *in venditione,col.*13.*de re iu.* Soc.*cons.*24. *libro* 2.Negus.*de pignor.& parte* 1.*memb.*4. *conclus.numero.* 11.*& seq.*vbi ponit regulam cum 3. ampliationibus & 12.fallentiis, Felin.*ad caput.*2.*numero* 23.*de libel.oblat.* Rip.*ad Rubricam ff.* *de interd.num.*14.Cagnol.*in procem.ff.num.*25. Franc.*in dispu*:.*pet.num.*40.*primo aud.*4.*volu. tract.*Paris.*cons.*103.*& cons.*109 *nu.*52.*vol.*3.

l.Seruo.25.

Interitu pignoris reus non liberatur l.2 §. 2.*ff.eod.*

l.Si tibi.26.

Creditor pro re pignorata data, furto subtracta agit furti.

l.super hypotheca.27.

Alciatus *lib.*6.*c.*26. *parerg. & in l.lotos,Cod. de murilegulis,lib.*11. *& lib.*8.*c.*5.*parerg.* Rom. *consilio* 3.*viso.*Non omnis militia ad hæredes transmitti potest,vt notat hic D.Gothof.

Auth.Quod obtinet.

An & qui sint gradus hypothecæ,obseruat hic D.Gothof.

Titulus.15. In quibus causis pignus vel hypotheca tacitè contrahitur.

Dixi hac de re in titulo 2.lib.20.Pãdectarum.

l.Vniuersas.1.

Fiscus tacitam habet hypothecam,ex causa tributorum.

l.Certum est.2.

De materia huius legis,vide c.1.licet bona contrahẽtiũ,cum fisco sunt tacitè hypothecata,tamen secùs est in ciuitate,quoniam nisi expressè hoc exprimatur,non habet cõtra debitorem suum tacitam hypothecã, vt inquit gloss.hic,& Ias *in* §.*Seruiana,in* 6.*colum. numero* 38.*& seq.Instit.de actionibus*,facit hic l. 46.§.3. D. *de iure fisci*, *&* l.10. *in princip.* D.*de pactis.*

l.Quamuis.3.

Cumanus *consi.*58.*quæritur.*Emptum ex fructibus rei pignoratæ non est in causa pignoris.

*Cuiac. *ad l.*4.*ff.de pact.*

l.satis notum.4.

Nota istam legem locum habere in rebus in dotem datis,& non nisi rebus paraphernalibus.vt supra *in l.*1.*de priuileg.fisci*, & vide Cepol.*decis.*129.*in* 4.*col.num.*14.Couar.*lib.*1.*var. resol.ca.*16.Coniunge hic l.1.*supra de priuilegio fisci.*

l.Si non inducta.5.

Inuecta & illata tacitè obligata intelliguntur locatori l.4. D.*de pactis.*

*Cuiac.*ad l.*4 *ff.de pactis.*

l.Si mater.1.

Vide circa hanc legem quæ scripsi *in l.omnes,sup.quando mul.tut.off.fungi possunt*,&de hac lege,vide Dec.*cons.591.vel 592. per tot.* Soc. *in cons.180.& 126.vol.1.& cons.349.num.10 col.3. num.21.* & Dec.*cons.59.nu.20.* Intelligit hanc legem procedere quando mater transiuit ad secunda vota, tempore quo tutelam administrabat,secùs verò,quando post finitam tutelam & ratione non reddita , & ad hoc vt matri bona sua obligata, iuxta hanc legem , oportet maritum habuisse hanc notitiam de tutela vxoris,Dec.*cons.591.textus*, vide *Nouel. 22.cap.40.*

l.sancimus.7.

Lex de tacita hypotheca inuectorum & illatorum,locum etiam habet in prouinciis.

Tit. 16. Si aliena res pignori data sit.

Adde hic titulum *supra de rebus alienis non alienandis.*

l.Procurator.1.

Angel.*cons.388.constat.* Exceptio autem interdum pro retentione sumitur *vt l.1.in fine, D.de pignorib.*

l.si probaueris.2.

Nota quod licet res aliena possit vendi,*l.rẽ alienam,D.de contrahen.empt.* Domino tamen non præiudicat,si consensum non accommodauit, ideò quod poterit agere rei vẽdicatione contra emptorem,& recuperare rem pretio etiam non soluto , de primo est textus *in l.2.&* l.*nemo,sup.de reb.alie.*& hoc nisi Dominus partium participauerit *l.quadam ex parte,ff.de euict.*& ibi scripsit Pilæus *q.100.*

¶Pignorari autem res aliena non potest vt hic,& hoc nisi sciẽs creditorem fraudasti,pro quo adde textum *in l.si fine, quem hic gl. allegat sup.Velleianum*, licet rei alienæ valeat venditio,tamen pignoratio rei alienæ non valet,& ratio diuersitatis,quia venditio personam afficit.Pignoratio autem & obligatio ipsam rẽ, vt multa glo.*in vers.potuissem*, & licet non valeat rei alienæ obligatio,tamen si sciẽte proprietario facta fuerit in fraudem creditorum suorum,huiusmodi obligatio valet,vt hic per Doct.& per Alex.*in l.qua dotis,8.col.solu.matr.* & an, & quando valeat obligatio rei alienæ. Vide Bartolum *in fin.eod.in l.cum reis.*Præterea inuito domino res obligari non potest, *vt l.6.in fi.infra eod.*

l.Curator.3.

Curator rem pupilli proprio nomine inutiliter obligare potest.

l.Nec si.4.

Filius rem patris inuiti obligare non potest.

l.cum res.5.

Agens hypothecaria sufficit probare possessionem debitoris , cum titulo & bona fide, vt hic & Ias.*in §.item Seruiana,in 12.col. nume: 89. Instit.de actionibus* , & hoc nunc cùm agit, contra principalem quando verè agit,contra extraneum, debet probare ipsum debitorem fuisse Dominum rei obligatæ tempore obligationis,vt per Bart.hic, *vide l.12.ff.de pignoribus*,& quæ ibi notat D.Goth.

l.Quæ prædium.6.

Mater quod filio donauit , obligare non potest.

l.si in rem.7.

Ratihabitione pignus inutiliter confirmatur.

l.Nexum.8.

Seruus rem domini inuiti obligare non potest.

Titulus 17. Quæ res pignori obligari possunt vel non, & qualiter pignus contrahatur.

Coniunge hic *titulum, qua res venire non possunt.*

l.Alumnos.1.

Vide Barto.in hanc legem notabilem decidentem hanc q.an qui suscepit,in se omne periculum,& ex casu fortuito eueniente,an videatur suscepisse periculum, & an generali obligatione veniant supellectilia generalia necessaria, Guid.Pap.*cons.115.vertitur*, Paulus *libro 5.sent.tit.6.§.vlt.*& Cuiac.ibid.

l.cum constet.2.

Pignus consensu contrahitur,*vt l.2.supra de remis.pignor.*

l.si monumento.3.

Monumentum obligari non potest.

l.Nomen.4.

Nota per istum textũ, quod si debitori debitoris mei facta sit protestatio ne soluat,va-

let si habeo ipsum obligatum, aliàs non tenetur parere per istum textum.

* Vide Negusantium *tract. de pignor. 2. par. memb. 3. numero 16.*

¶ Limita tamen singulariter non habere locũ, quãdo mandatũ esset à Iudice, quia teneretur parere, & si paruerit benè fecit sine ostensione instrumenti ab ipso protestante, Bart. *in* l. *non solum*, §. *morte, de nou. operis nunciat.*

¶ Et de materia huius legis, vide Bald. *consil.* 25. *vol.* 3. *col.* 3. *in antiq. & pulchrũ cons.* Alex. 17. *requisitas in causa veritate, vol.* 10. vbi declarat intellectum huius legis. Et nota quod in generali obligatione veniunt futura l. *fi.* §. *eod.* qua in obligatione pignori non tractatur, de magno præiudicio.

¶ Et ipsa interpellatio quomodo fieri debeat, vide Ias. *in* l. *quod te, in fi. si cert. pet.* & Rolac. *consilio* 336. *incip. circa proposi:am consultationem.*

¶ Cessionarius nuncians ne edat cedenti, si per simplex verbum hoc facit, non impedit debitorẽ soluere creditori Primo nisi osten dat sibi instrumentum cessionis & legati, & copiam, Dec. & Bart. *in* l. 1. *in* 5. *col. nu.* 20. *D. de no. oper. nu.*.

¶ Et quamuis nomina debitorũ, instrumẽta & chyrographa possint etiam specialiter & generaliter obligari, tamen si inducuntur in domo, & conducta, intelliguntur tacitè per hypothecam obligata, vt refert & tenet Ias. *in* §. *Item Seruiana*, 6. *col.* *Instit. de actionibus*, Roman. *consil.* 336. Dec. *cons.* 98. Rom. *cons.* 330. Bald. *cons.* 257. Cuman. *consil.* 4. Nota auté hic, quod nomen generaliter & specialiter obligari potest.

l. Spem eorum. 5.

Suetonius *in Nerone*, & Plinius *in epistolis.*

l. Qui filios. 6.

Ex hac lege constat filios, neque vendere, neque oppignerare licuisse.

l. Executores. 7.

Necessaria ad agriculturam non veniunt in executitione facieda. Vide Rip. *in tract. de remed. contr. pest. nu.* 221. *& ad* l. *obligatione, de pignor.* Iac. Menoch. *in tract. de arbit. Iud. lib.* 2. *centur. cas.* 378. *numer.* 9.

¶ Gilbert. Regius *lib.* 2. *enantioph. c.* 20. Cuia. *lib.* 4. *obs. c.* 20. vide Renatum Chopinum 1. *de priuileg. rust.* 4. *num.* 1.

l. Pignorum. 8.

Cuiacius *lib.* 4. *obseru. c.* 20. Aristot. *libro* 1. *politicor.*

Aut. Agricultores.

De seruis aratoriis meminit l. 7. *supra hoc titulo.*

l. Si quis bona. 9.

Futura an veniant in confiscationem bonorum, Iacob. *in* l *si quis iniquum*, §. *illud. quęque, in* 2. *D. quod quisque Iuris*, & Rom *singul.* 497. & an dispositio comprehendat actum de futuro, Barb. *cons.* 6. *vol.* 3.

¶ An bona futura & præsentia possint vendi, & de neutro venditor testari, Bertach. *cons.* 5. *vol.* 3.

¶ De ratione istius legis, vide Bart. *in* l. *fin.* §. 1. *de legat.* 2. & vide Soz. *regul.* 427. *aut* 247. & Bart. *in* l. *cum ita, in* 3. *col. de auro & arg. leg. & in* l. *fin. mandati, num.* 5.

¶ Bona futura an veniãt in obligatione generali, Iacob. *in* l. *fi. C. de pact.* etiam an in vẽditione omnium bonorum veniant omnia bona futura, vide decis. *Delphin.* 291

¶ In eadem lege, & ibi Glo. in verb. *pertinent, in vers. sed tamen comprehenditur*, locutio indefinita extenditur ad futura regulariter, *d.* l. *si quis, &* l. *seruitus*, §. *de seruit. & in* c. *quia circa, extr. de priuilegi.*, & plenè per Bart. *in* l. *si ita, D. de aur. & arg. leg.* sed vide duas fallentias Soz. *in reg.* 304. *incipient. locutio.* 247. *reg.*

¶ In ead. Glos. *in verb. sed alius est*, vide textum *in* l. *fin.* §. 1. D. *de legat.* 2. Ibi *an donatio*, & Bart. *in* l. *fin.* §. 1. & Crot. *in* l. *is pro empt. charte. fin. col.* 3. *in princ.* vbi scilicet veniunt bona futura in obligatione generali omnium bonorum, non tamen hoc procedit in donatione vel alienatione, & ibi rationem habes, vt hic, in Gloss. quia magnum damnum danti esset.

¶ In eadem l. *in Gloss. fi.* Capit. *in decis.* 123. *col.* 3. Quod in tacita hypotheca veniunt omnia bona etiam futura l. *hac edictali*, §. *his illud, in* §. *fin.* & ibi Bald. §. *de secund. nup. post Gloss hic*, Ioan. Cal. *consil.* 1. Bald. *cons.* 482. Cum. *cons.* 50. Bald. *cons.* 370.

¶ An in generali obligatione futurorũ bonorum, veniant bona heredis, Angelus *in* l. *assiduus in fi. qui pot. in pig. habeantur*, Alex. *in* l. *si heredis de legat.* 1. Adde quòd sub hypotheca generali veniunt omnia bona præsentia & futura *d.* l. *si quis*, quam limita non procedere in his rebus, in quibus esset prohibita hypotheca vel alienatio, vt tenet Bar. *in* l. *codicillis*, §. *institutio, de leg.* 2. & l. *rem delegatam. ff. de adimend. leg.* facit *lex obligatione generali, ff. de pignor. bus.* Item limita non procedere in bonis venalibus secundum Bart. *in* l. *certi, sup. de legat.* Contrariũ melius tenet Alex. *in* l. *si constante, col. antep. sol. matr.* & an tali casu requiratur possessio futurorum bonorum, si obligans cõstituit se creditoris nomine possidere, Alex. *in* l. 3 §. *incertum, ff. de acq. poss. & plenius*, vide Ripensem *ad* l. 1. *n.* 3 *ff. de pig.*

Tit. 18. Qui potiores in pignore

gnore habeantur.

l. Qui pignus.1.

Adde quod si primus offerat secundo creditori, remanebit in possessione pignoris, vide Dec. Soc. *cons.* 259.

¶Ad eandem legem. Qui prior est in tempore, potior est in iure, & sic secundus creditor habet ius offerendi. Hoc tamē limitetur in prætorio pignore, *vt l. vnius, de bo. aut. iud poss. & l. is cui, §. qui potior, ff. vt in poss. legat.* & Bart. *in* l. 1. *in* 2. *col. D. de pig. act.* & hoc quando sunt eiusdem tituli. Aliàs non habet locum regula iuris communis, vt per Decium & Bartolum *in* l. 2. *J. eod.* vide ad hanc legem etiam Dec. S. R. *cons.* 259. *incip. super lib. thesauraria, col.* 3. *vol.* 1. *ibi vbi permittendum est,* vbi quis præferatur de plurimis creditoribus. Et *consili.* 342. 432. *volum eod. incip. casus talis est,* vbi quando sunt multi creditores vnius qui non est soluendo omnibus, qui præferantur, an pro rata cōcurratur ad ista bona, & de pluribus creditoribus ibidem, & Bald. *in con.* 276. *incip. super fac. vol.* 2 Paulus de Cast. *in l. penult. C. de actione emp.* & vide Ias. *cons.* 3 *vol.* 4. *sing.*

¶In eadem lege in principio, si aliquis emit domū vel rem alij obligatam, pro 20. ū ipse eam meliorauit, adeo quod valet 40. si ab eo euincatur, per hypothecariam liberatur emptor præstando primam æstimationem, ita Bart. *in* l. *de his, Cod. de præd. & omnibus rebus manic lib.* 11. & Castr. *in l. sic conuenerit, §. si fundus, D. de pig. act.* & Corn. *in suis notab. in verb. melioratio,* & tene hoc perpetuo menti, Federic. *cons.* 45. Paul. 2. *sent. tit.* 13. § 8.

l. Si decreto. 2.

Vlpian. *tit.* 25. §. 12. *l.* 26. *in fi. D. ad municip.*

l. Cum rempublicam. 3.

Cuiac. *lib.* 9. *obs.* c. 37. Forner. 2. *select.* 7.

l. Si fundum. 4.

Nota quòd tunc priuatus prior tempore præfertur fisco & reipub. suæ, quæ est posterior tēpore, vt hic cum actio fisci est realis. Secùs verò cum est personalis, quia tunc præfertur priuato tacitam habenti hypothecam, *vt l. quod qui iūcta, Gloss. notab. D. de priuil. cred.* & est Glos. notab. *in l. priuilegia, in verb. & causa, ff. de priuileg. cred.* vide l. *secūdam, in fine, supr. eodem.*

l. Prior. 5.

Paulus 2. *sententiarum*, 13. §. *penult. l.* 1. *supra hoc tit.*

l. Si generaliter. 6.

Romanus *consilio* 104. & 140. *Nou.* 112. *cap.* 1. Cuiac. *lib.* 11. *obs.* c. 32. *l.* 2 *ff. eod.*

l. Licet. 7.

Adde ad hanc legem, quòd idem esset, si in vēditione rei, est hypothecata res pro pretio seu alio pacto in continenti, nam præfertur vēditor ceteris etiam anterioribus, vide decis. Soc. *cons.* 305. Couar. *lib.* 1. *variar. resol.* c. 7.

¶Licet res empta ex pecunia mea non sit tacitè obligata, vt hic, tamen in subsidiū possum ad eam habere recursū, sicut ad pretium redactum ex venditione rei meæ, Rom. *sing.* 605. *incip. tu habes.* Et quid si vēdidi rem, nec est solutum pretium ac res sit mihi hypothecata vide Bal. *in l.* 5. *sup. commodat. & apost.* desuper quę non est. Bart. *in l quod is ff. de priui. cred.* pro limitatione istius legis, vide Afflict. *decis.* 306. & ad intellectum legis, vide Cepol. *caut.* 124. & Ias. *in l. qui Romæ, §. Callimachus, n.* 2. *de verb. oblig.* Et plenè per Rom. *in l. si cum dotem, §. trāsgrediamur, n.* 42 *solut. mat.* & Bart. *in* l. *interdum, ff. eod.* vbi ponit pulchras quæstiones in hac materia & vide omnino Cepol. *in suis caut. Caut.* 16. *col.* 4. *incip. vulgaris,* vbi tenet, quod etiam is ex cuius pecunia pignus emitur, ipsi mulieri præfertur. Quod tamen est contra Bart. *in d. l Interdum, ff. eod.* & *contra d. dec.* 306. & semper allegatur ista lex, quòd res empta de pecunia alicuius, & eidem expressè obligata prefertur filiis omnibus quantūuis āterioribus. Adde hic *Nou.* 136. *cap.* 3 & l 17 *supra de pignor.*

Auth. Item possessor.

Panorm. *cons.* 17. *in* 4. *parte* 3.

l. Diuersis. 8.

In gloss. in verb. *quantitas,* regula est cū fallentiis, quòd habens priorem hypothecam præfertur posteriori. Ad regulam, adde textum *in l. fundum, supra eod.* facit hic l. 1. *ff. de distraction. pignor.*

l. Eos qui. 9.

Rom. *cons.* 474. *in casus.* Ius hypothecæ præfertur omnibus priuilegiis personalibus.

l. Cum tibi. 10.

Ius offerendi quod competit secundis creditoribus, contra primos agentes hypothecaria, *vt sup. de pignor. l. secundus* cōpetit etiam aduersus mulierem soluto matrimonio, vt hic, & per Bartol. *in l. si constante, col.* 14. *D. solut. matrim.* Couarru. *d. cap.* 7. Nota autem hic quod hypothecaria & in rem actio datur in successorem.

l. Scripturas. 11.

Circa hanc legem, an & quando priuata scriptura præualeat publico Instrumēto posteriori. Vide Soz. *cons.* 274 *in causa Domina Luca, vol.* 2 Aret. *cons.* 64. & priuata scriptura, sine subscriptione testium, an fidem faciat, si testes nō subscripti deponunt illam esse ma-

num illius, iudicis Gram. *decis.* 84.

*Neguſ. *tract. de pig.* 2. *mēb.* 5. *par. n.* 47. *pag.* 109.

¶ Et quid ſi dicunt fuiſſe præſentes dum dicta apocha ſcriberetur & quid ſi ſubſcripti eſſent, & non deponerent de tenore, an probent Lanfranc. *in rep. c. quoniam contra, in verſ. instrumētorum productiones, in fine, de proba.* vbi multum notabiliter, adde Bald. hæc dicenté quod notarius poteſt conficere ſcripturam priuatam, & hoc tunc cum in alicuius ſcripturæ confectione non adeſt Iudex, vt etiam probat Dec. *in Authent. ſi quis in aliquo, in* 3. *col. §. de edendo.*

¶ Nota etiam ſecundum Bart. & Gram. *cōſ.* 79. *nu.* 1. *in titulibus*, quod recognitio ſcripturæ factæ per debitorem aſſerentem ipſum ſcripſiſſe, inducit plenam probationem per creditorem. Adde etiam ad hunc textū Dec. Neap. *in* 4. *col. num.* 4. *in fin.*

¶ In eadem lege *in Gloſſ. in verb. ſuum robur, in fin. in verſ. virorum ſubſcriptiones.* Nota quod Apocha debet eſſe ſubſcripta manu trium teſtium maſculinorum, vt plenam fidem faciat: nam ſi eſſent fœminæ, ſecus eſſet vt notat hic in verbo *virorum*, & refert Iaſon. *in* l. *Admonendi in* 4. *colum. de iureiurando, nu.* 106.

Adde Socin. *conſ.* 274. *lib.* 2. Tiraq. *de vtroque retract. tit.* 2. §. 1. *Gloſſ.* 7. *nu.* 43. *& de ll. connub. l.* 9. *num.* 14. Crau. *de antiq. temp. prima par. lectione, quæritur, num.* 36. Neguſ. *tractat. de pignor.* 5. *parte* 2. *membr. n.* 47. Rip. *ad l. admonēdi, numero* 104. *de iureiur.* & ibi Iaſon. *num.* 107. limita *vt per* Marſ. *ſing.* 436. Adde Dec. *in reg. fœmina, numer.* 32. *D. de reg. iur.* Aret. *conſ.* 64. *diligenter*, Bened. Strac. *in tract. de mercatu, in tit. quomodo in cauſa mercaturæ proceden. ſit,* 5. *part. numero* 6. Rom. *conſilio* 303. Viuian. *libro* 2. *commu. opinio. in verbo, teſtes in ſcriptura,* 342. *opin.* Rom. *conſ.* 303. Panorm. *conſ.* 12. Bald. *conſ.* 149. Aret. *conſilio* 64. Iaſon. *conſilio* 129. Fulg. *conſi.* 133. Anchar. 2. *q.* 9. Gail. 2. *obſ.* 25. *num.* 9. Cuiac. *lib.* 8. *obſ. c.* 13.

l. Aſſiduis. 12.

Mulier in dote habet priuilegium, vt præferatur aliis creditoribus, licet cōtractus præcedens tempore, aliam tacitam hypothecam habeat, vide Socin. *reg.* 109. *in verbo, dotis,* Rip. *ad l.* 1. *n.* 1. *vbi omnes, D. ſolut. matr.* vbi Bulgar. *numero* 52. *&* Camil. Viſitari. *numero* 160. *& ſeq.* Bal. nouel. *in tracta. de dote,* 10. *par. prin.* 26. Iaſo. *ad §. fuerat, vbi* Gomeſ. *col.* 14. *Inſtit. de actio.* per Hippol. *ſing.* 324. Vacon. *dec.* 255. Neguſ. *in trac. de pignor.* 4. *membr.* 2. *part. num.* 99. *cum ſeq.* Soc. Iun. *conſil.* 10. *lib.* 3. in deſponſata tantum per verba de præſenti, vt non procedat iſte textus poſt Gloſ. hic. & doct. Phānuc. *in tract. de lucr. dot. Gloſſ.* 2. *num.* 34.

*Extāt in hāc legē Cōm. Iac. Cuiac. Imp. Hanoniæ in 8o. apud Guillinum Antonium.

¶ Ad §. *oportebat*, vide Rim. *ad prin. Inſtit. qui. alie. licet vel non, num.* 325.

¶ Ad Glo. magnam hic, vide Alex. remiſſiuè *ad l.* 1. 10 *col. ſol. matr.* & ibidem Ruin. nouel. *in d. tract.* 10. *par. in prin.*

*Fachineus *Controuerſiarum iuris lib.* 3. *c.* 99. Antonius Faber *lib.* 8. *Coniecturarum cap.* 11.

Auth. ſi quis.

Inſtrumentum mutui an & quomodo fiat D. Goth hic.

¶ Ibi *nec quod & corpore & ſubſtantia, & omni vita ſua maritus*, &c. Nota quod inter virum & vxorem vna caro & vnum corpus ſunt, vt hic, vide Tiraq. *in legib. com. in* 1. *Gl.* 1. *partis, num.* 30. concordat *l. aduerſus, ſup. de crim. expil. hæred* & dicit Gloſſ. *in d. l. admonendi,* 33. *q.* 2. Quod ſi maritus ſtipulatur alimenta pro ſe, videtur etiam ſtipulari pro vxore ſua.

¶ In Glo. *licet anterioris verſ. tu dic.* 1. de iſta opinione. Gloſſ. vide deciſ. Capell. 277. & de materia iſtius vide omnino Gloſſ. ibi.

¶ In eadem lege verſ. *ſed nunquid mulier.* idē tenet. Schurff. *in conſ.* 22. *centur. a* 1. *in prin. conſilij*, quod mulier præfertur habenti generalē hypothecam in bonis poſtea quæſitis tenet Soz. *in l.* 1. 2. *col. in* 1. *in princ. ff. ſolut. matr.* Et vide pleniùs & diffuſiùs, Salyc. *hic. in* 3. *colum. numero* 4.

¶ Inter plura priuilegia dotis eſt illud quod præfertur cauſa dotis, creditoribus, licet tempore præcedens contractus habeat aliam tacitam hypothecam. Sed ſecus ſi expreſſam, quod verum eſt in dote, vide limitationes nouem per Sozin. *in reg.* 147. *incip. dot. reg.* 109. Vacon. *lib.* 6. *declar.* 92. *&* 93 Peckium *de eccl. repar. c.* 5. Bolog. *conſ.* 65. Bald. *conſ.* 175. Fulg. *cōſ.* 133. Soc. *conſ.* 125. Rom. *conſ.* 147. Bald. *conſ.* 352. Rom. *conſ.* 445. Rol. à Vall. 1. *conſ.* 27. *numero* 10. Theoph. *in §. fuerat, Inſt. de action.*

Titul. 19. De his qui in priorum creditorum locum ſuccedunt.

Hæc eſt pars Tituli 24. *libro* 22. *Digeſtorum.*

l. Non omnimodo. 1.

Ad iſtam legem, & pro intellectu eius, vide Caſtr. *conſ.* 369. *incip. ſi viſis* an requiratur pactum quod ſuccedit in locum primi creditoris, & vide quæ ponit Decius, *conſ.* 104. Bart. *conſ.* 102. Molinæus *de vſuris, numero* 276. *l.* 1. *ſupra titulo proximo.*

l. Cum pro parte. 2.

Dec. *conſ.* 104. Cuiac. *lib.* 18. *obſ. cap.* 40. vide *l.* 1. *D. de diſtract. pign.*

l.Si potiores.3.

Conuentio valet ex pretio venditi pignoris,pignus dimittatur.

l.si prior.4.

Facit hic l.6.§.de oblig.& action.

Tit. 20. Si antiquior creditor pignus vendiderit.

l.si vendidisset.1.

Vide decis.Capel.202 in 2.col.in fine.Antiquissimus creditor,in preiudicium posterioris pignus rectè distrahit.

l.Obligatæ.2.

Facit hic l.3.in fine,infra si pignus pig.

l.Quominus.3.& vlt.

Fulgos cons.127.

Tit.21. Si communis res pignori data sit.

l.Frater.1.& vnica.

Chass.cons 57.super them.vide Ripensem in l.1.numero 16.D.de pignorib.

Titul. 22. De prætorio pignore.

Pignus prætoriũ & pignus iudiciale qualiter differant,vide Ias.in §.113.Seruiana,in 1.ad Inst.de actionib.& Bar.in l.2.in fine sup.qui pot.in pig.tenet hanc difficultatẽ generaliter. ¶Tunc creditor admittitur ad emptionem rei debitoris,quando nõ reperitur emptor, quod iustum pretiũ offerat, ita fuit decisum in S.R.conf.decis.355.Cuiac.lib.3.obs.c.30.

l.Si prætorium.5.

Pignus prætorium in vniuersa bona & iura constituitur.

l.Veteris.2.& vlt.

Menoch.de recup.poss.remed.12. Facit hic c.49.de regulis iuris in sexto.

Tit. 23. Si in causa iudicati, pignus captum sit.

Ant.Guiber.lib.1.quæst.iur.c.19.

l.Ob causam.1.

Pignus an & quomodo vendi possit,declarat hic D.Goth.

l.Cum in causa.2.

Pignus emere licet creditori,vice extranei l.16.D.de reb.auth.

l.In causa.3.& vlt.

Emptore non reperto iure dominij,creditor pignus possidere solet.

Titul. 24. si pignus pignori datum sit.

Nota hic pignus pignori dari posse quã decre l.4.sup.quæ res pignori.

l.Etiam id.1.

Bald.cons.335.quædam mulier,parte 1.Rei vsusfructus pignorari potest.

l.si creditor.2.& vlt.

Facit hic l.40.in fine,D.de pigno.act.

Tit.25 De partu pignoris,& omni causa.

l.Partus.1.

Paul.li.2.sent.Tit.5.§.2.l.18.§.2.D.de pignor.

l.Cum pignoris.2.& vlt.

Cuiac.lib.11.obs.c.31.l.1.infra de distract pig.

Titul.26.De remissione pignoris.

l.si te manumissum.1.

Euerardus in suis commentariis,fol.42.colum.23.Tunc fiscus non præfertur priuato habẽti generalem hypothecam,quando post ipsam obligationem debitor non quæsiuit plura bona, sed si post primam obligationem generalem priuati, debitor ipse habuit plura bona in illis bonis post obligationem quæsitis,fiscus præfertur priuato creditori vt in l.si is quæ,D.de iure fisci.Facit hic l. 4.sup.de seruo pignori dato.

l.si probaueris.2.

Qui consentit alienantem alienationi rei sibi obligatæ,ius pignoris amittit,vt hic per Bar.in l.quæ dotis,in 4.col.in 6.q.sol.mat.Iunge hic l.2.supra quæ res pignori.

l.Cum te.3.

Pignus remissum nouo pacto restitui potest.

l. Si ignotum. 4.

Coniunge hic l. 18. *ff. qui potiores in pignor.*

l. Debitum. 5.

Pacto inutili pignus remitti non potest.

l. Si eo tempore. 6.

Per istam legẽ vide quæ dicidit Cast. *consi.* 42. *incip. in causa speciis*, & an ipse lapsus temporis præiudicet absenti infanti vel furioso, vide per Francisc. de Aret. *in* l. *rem quæ nobis*, *D. de acq. possess. vbi pulchrè* Pap. 18. *arrest. 6. des criées & subhastations.*

l. Creditricem. 3.

Pignus remisisse intelligitur creditor iubens debitori cautionem reddi. *Cuiacius *ad* l. 2. *ff. de pact.*

l. Si hypothecas. 8.

Hotoman. *lib. 4. obseruation.* c. 27. l. 4. D. *de fide tut.*

l. Cùm ex causa. 9.

Pignus datum reuocare quis non potest.

l. Res pignoris. 10.

Pignus an & quomodo possit alienari, vide hic D. Goth.

l. Solita. 11. & vlt.

Nota in ista lege quod quando quis obligat bona sua præsentia, & futura, & post modum vna, de illis alienatur vel exeat de Dominio debitoris cõsentiente creditore, licet postea redeat in dominium debitoris, tamen in pristinam obligationem reincidit, quod nota, sed vide Bart. *in* l. *fin.* §. *superuacuum*, D. *quibus modis pig. vel.*

* Limitatur hæc lex à Io Pet. Surdo *in decis. 163. numero 19.*

¶ Idcircò pignus reacquisitũ non reintegratum, quoniam reuersum est ex alia causa, ex qua exiuit: aliàs secus, vt plenè per Bart. *hic circa fin.*

¶ Et de materia huius legis, vide Mayner. *in* l. *creditor*, D. *de reg. iur. in 2. col.* Ale. *in* l. *stipulatio hoc modo concepta, 7. col. de verb. oblig.* per hunc textum determinat. Quod si aliquis donauit omnia bona sua præsentia & futura, & postea consentiente donatario donauit, vide hic *Salycetum.*

Titul. 27. Etiam ob chyrographariam pecuniam pignus teneri posse.

Ad materiam huius tituli, vide Ioa. de Arno. *consilio 32.* & vide Capit. *decis.* 11. & Bald. *consilio 213. in antiquis, vol. 3.*

l. Pignus intercedit. 1. & vni.

Gloss. in verbo *& ibi at si in possess.* in quantum hic dicitur pignus datum pro vno dato, posse pro alio detineri, limitat non habere locum, si aliquis vellet detinere pro debito pœnali, vt per Rom. *cons.* 107. qualiter percipiatur hoc pignus, vide Bart. *in* l. *si non sortem*, §. *si centum*, D. *de condit. inde.* Molin. *ad consuet. par.* §. §. 52. *glos. 2. num.* Iunge hic l. 18. *D. de nouat.* l. 1. *supra si res aliena.*

Tit. 28. De distractione pignorum.

l. Fundum. 1.

In quantum hic textus dicit, quòd creditor computat fructus in debitum ex re pignorata, hoc fallit, si sit vtilis dominus, vtputa emphyteuca vel feudatarius, qui pignorauit rẽ emphyteuticam vel faudalem directo domino, tunc enim fructus in sortem non computantur, quod est mirabile, secundum Rom. *sing.* 325. & Ioan. de Arnol. 11. *problem.* vide l. 8. *in fine supra de pignoribus*

l. Creditor. 2.

Pignus sua natura non est res litigiosa.

l. Hypothecis. 3.

Iunge hic l. 8. *in fine supra si certum petatur.*

l. Creditor. 4.

Vide Iaso. *in* l. *fi. in 2. col. 1. numero 5. de iur. emphyteutico.*

l. si residuum. 5.

Residui debiti oblatio pignoris venditionem impedit.

l. Quandiu. 6.

Pro intellectu istius legis, vide Iason. *in* §. *item Seruiana, in 9. col.* ex quo iste textus est directè cõtra, l. *mosciis*, §. 1. *de iure fisci*, & vide Alex. *in* l. 2 §. *mutuata, in fine.* Et ibi bona additio, D. *si certum pet.* & Nicol. *in tracta. de pignor. in 6. parte, chart.* 134. *numer. 32.* vide l. 4. *D. de pigneratitia actione*, cum similibus.

l. si cessante. 7.

An venditoris fraus, bonæ fidei emptori noceat, vide l. 1. *supra si vend. pig.*

l. si priusquam. 8.

Præcedens oblatio pignoris venditionem impedit.

l. Quæ specialiter. 9.

Pignora specialiter obligata, priore loco distrahuntur.

l. Et qui sub imagine. 10.

Nota quòd præsumitur simulatio, & vide hic Bal. qui dicit quòd simulatio appellatur imago

imago, quę habet superficiem veram, sed nõ medullam, & ideo collusio appellatur secũdum eum. Paul *lib.2 sent.Tit.13.§.4.*

l.Mulier licet.11.

Mulier pro extraneo pignus dare potest.

l.Si debitorem.12.

Res licet expresse hypothecata possit alienari per debitoré inuito Creditore cum suo onere, tamen secus esset tacita hypotheca, ex quo non transeũt cũ onere, vt per Iason. *in d.§.Itē Seruiana, in 10.colum. Inst.de action.* pignus autem vendi potest à debitore saluo iure creditoris, vt ait *l.14.& l.13 sup. de pignor.*

l.Qui prædium.13.

Dominium transfertur nõ venditione sed traditione.

l.Si in hoc.14.

Creditor vendere potest pignus etiam apud debitorem constitutum.

l.Obligatis.15.

Rei vendicatio competit pignoris emptori legitimo.

l.Vnus.16.

Iunge hic *l.1.supra de luitione pignoris.*

l.Rei creditor.17.

Creditor chirographarius in præiudicium creditoris hypothecarij pignus vendere non potest.

l.Qui à creditore.18.

Pignus à creditore iure vẽditum, debitor non euincit.

l.Si maritus.19.

Nummis vxoris pignus acquisitum, nõ est vxoris.

l.Secundum.20.& vlt.

Adde ad istum textum Dec.*in l.certi conditio.§.quoniam.2.colum.ff.si cert.pet. in 3.notab.* An & quæ appelletur iusta conuentio declarat hic D.Goth.*

Tit.29. Debitorem venditionem pignoris impedire nõ posse.

l.Si sunt.1.

Debitor venditionem pignoris testamento impedire non potest, Cuiac.*lib.5. obs.c.10.*

l.Debitoris.2.

Denuntiatio debitoris illegitima, pignoris venditionem non impedit.

Tit.30. Si vendito pignore agatur.

l.Præses.1.

Debitori in emptorem malæfidei, restituitur in rem actio.

l.seruos.2.

Nota istam legem, & l si vxor, quod quãdo creditor vẽdit pignus in casibus nõ permissis, potest tunc debitor agere contra emptorem rei vendicatione. Cuiac. *libro 7.obser.capite 26.in fi.*

l.si vxor.3.

Emptor fraudis particeps tenetur in subsidium.

l.Cum contra.4.

Cuiac.*lib.19.obs.c.28.*

l.si creditore.5.

Actio de superfluo datur in hæredem vẽditoris non emptoris.

Tit.31. De luitione pignoris.

Varro *li.4.& 5.de lingua latina*, Fest.in voce *Reluere.*

l.Qui pro parte.1.

Vide *l.16.supra de distractione pignorum.* * Antonius Faber.*lib.7. coniecturarum c.18.*

l.Intellgere.2.

Nota quod hypothecaria extincta remanet personalis, & sic accessorio sublato remanet principale contra regulam *l.cũ prin.ff.de reg. iur.c.si super, extr. de off. deleg. in 6* Adde quòd hypothecaria potest etiã cedi absque personali secundũ Bar.*in l fideiussor obligari. D.de fideiuss.* solutionem huius obiecti videtur dare Alex.*in l.§.quam peti col.de acquir.poss.* Cuiac. *lib.5.obs.cap.32 & lib.15.obs.cap.23.* Facit hic l. 30.§.1.D.*ad l.Aquil.*

l.si reddita.3.& vlt.

Nota hic quod res insolutum dari potest.

Titul. 32. Si vnus ex pluribus hæredibus creditoris vel debitoris partem suam debiti soluerit vel acceperit.

Facit hic *li.16.sup.de distract.pign.& l.1.inf. de except.*

l.Manifesti.1.

Aduerte quod Rubrica ista ponit effectum si per vnũ ex debitoribus est soluta pars vel è contra, vnus ex creditoribus exigit partem

suâ, non vetatur alius creditor pro parte sua, in solidum ad pignus quia nunquam liberatur pignus, l. *quandiu, in fin. de vend. pig.* personalis actio dicitur diuidua, pignoraticia verò seu hypothecaria est indiuidua.

l. Actio. 2. & vlt.

Per hunc textum ego dicebam, quod licet heres pro parte soluens totum debitum possit repetere, quod vltra portionē soluit, pro qua est heres, l. *ex parte, D. de solut.* Limitabā ego istum textum non procedere in debito hypothecario, quia per se in solidum poterat vnus ex heredibus conueniri, Ergo quatenus postea soluit, non repetit per hunc textum quod puto verissimum. Pignus non personam sed rem sequitur.

Titul. 33. Si pignoris conuentionem numeratio pecuniæ secuta non fuerit.

Adde hic Titulum de non numerata pecunia.

l. Si pecuniam. 1.

An & quæ sit exceptio dati pignoris vide hic D. Goth.

l. si vt nunc. 2. & vlt.

Inanis hypotheca est pecunia non numerata.

Tit. 34. De iure dominij impetrando.

Molynæus *d.* §. 52. Glossa 1. *numero* 114 Briss. *libro* 2. *select.* c. 9. Ræuard. *de Author.* prud c. 5. Hic autem Titulus non obseruatur in Gallia, vt notat Rebuf. *in proœm. const. glossa* 5. *nu.* 103.

l. Dominij. 1.

Paul. *libro* 2. *sentent. Tit.* 13. §. 5. Plinius *libro* 7. *epistolar.* 11.

l. si creditor. 2.

De hac lege vide plenè per Barb. *in c. cùm accessissent, numero* 18. *de const. fol.* 41. *& in c. in nostra de rescript. numero* 95. *vel* 99. *folio* 214. Et vide omninò Gozad. *consil.* 23. *per totum*, Nota hic quod priuilegium vnico actu perditur, vt c. *pro illorum de prabend.*

¶ Adde legem 2. vide Rip. *libro* 2. *respons.* c. 25. *numero* 20. *& libro* 2. c. 19. *numero* 24. *de rescript.* Limitat Iason. *in l. finali, in fin. de constit. per pec.*

¶ *Vers. & postquam hoc*, vide Capell. *decis.* 202. *numero* 6. *&* 7. *in eadem* l. *in vers. sed si quidem.* Adde Alexand. *in* l. *à diuo Pio*, §. *si pignora, in princip.* 3. *columna de re iudicata*, Dominio impetrato renunciat qui vsuras à debitore recipit, l. 45. *de pact.*

l. Vetustissimum. 3. & vlt.

Plin. *lib.* 7. *epistol.* c. 11.

§. sancimus. 1.

Paul. 2. *sent. Tit.* 13. §. 5.

§. sin vero. 2.

Facit l. 3. *supra de execut. rei iud.*

§. sin. autem. 3.

De luitione pignoris, Glossa hic.

§. sed si quidem. 4.

Si minus in debito, plus in pignore.

§. sin vero. 5.

De iuramento creditori delato, vide §. 3. *supra eonem.*

§. Æstimationem. 6.

Iudex æstimationem pignoris definit.

Tit. 35. De pactis pignorum, & de lege commissoria in pignoribus rescindenda.

Paul *lib.* 1. *sen. Tit.* 13. Isidor. 5. *Etymol.* Cicero *pro Flacco.*

l. Qui pactus. 1.

Pactum legis commissoriæ, pignoribus alienum.

l. Si fundi. 2.

Cessante causa propter quam pignus datum est, pignus reddi oportet.

l. Quoniam. 3. & vlt.

Pactum legis commissoriæ reprobatum in pignoribus, etiam habet locum in præteritis & futuris, sed nūquid tale pactum quòd pignus cedat in solutum appositum ex interuallo valeat, vide Philip. Corn. *consil.* 133. *in lib.* 9. 1. *parte.*

¶ Ad istam Rub. de pactis pig. vide Cepoll. *caut.* 23. *&* 244.

¶ Licet pactum legis commissoriæ in pignoribus sit reprobatum, tamen iuramento confirmatur. Ita Guid. Pap. *in* 6. *supra* de ratione, vide Abb. *in c. significasti, colum.* 2. *extr. de pignoribus*, vbi ponit rationem quæ in pactum legis commissoriæ non valet in pignore.

¶ Pro

¶Pro intellectu huius legis, vide Bart. *in l. creditores, in fin. in 3. col. supra de pig.* Afflict. *decis. 368. in 1. dubio.*

¶Pactum legis commissoriæ est reprobatum in pignoribus, & habet locum hæc lex in præteritis & futuris. Adde Guid. Pap. *q. 6.* Tiraq. *de vtro retract. tit. 2. in præfat. num. 7. & in fi. num.* 1:8. Bauer. *in tract. de vir. iuram. numer.* 147. Gozad. *cons. 61. num. 7.* Cepoll. *caut.* 23. Castr. & Alexand. *ad l. item quia, §. idem Iul. ff. de pact.* Captiosa autem lex commissoria in pignoribus, vt optimè notat hic Doct. Gothofr.

Tit. 36. De exceptionibus seu præscriptionibus.

Nota hic idem esse præscriptionem, & exceptionem.

l. Debitores. 1.

Quod vnus hæredum soluit testatoris mandato, à cohæredibus eo nomine exigi non potest.

l. Proportione. 2.

Pactum fraudulentum exceptionem non parit.

l. Aduersus. 3.

Cuiac. *lib. 3. obs. cap. 17. l. Seia, ff. de donation. caus. mort.*

*Anton Faber. *lib. 14. coniect. c. 9.*

l. Cum nondum. 4.

Diuturnus iudicij tractus, peremptorium non excludit, sed exceptio rei iudicatæ.

l. Licet. 5.

Quæ annua sunt ad agendū perpetua sunt ad excipiendum.

l. si pactum. 6.

Actio de dolo dicitur esse temporalis & perpetua.

l. si ex maiore. 7.

Replicatio non solutæ pecuniæ aduersus pactum de non petendo nimis generalis.

l. Præscriptionem. 8.

Exceptio peremptoria ante litis contestationem proponi non potest ad impediēdum, nec probari *d. l. præscriptionem. &* l. *peremptorias, C. sentent. rescind. non posse. & cap. 1. de litis contest. in 6.* Quod fallit in omnibus casibus, vt per Doct. *in cap. 1. extr. de ord. cog.* sed vide quatuor fallentias Soz. *in reg. 168. incip.* Exceptio peremptoria. *§. 9. Inst. de exceptionib. l. 3. D. de except.*

l. si quidem. 9.

Declaratoria seu dilatoria ante litis cōtestationem est apponenda & probanda si sit causa, in qua lis contestanda, vel ante actū, qui sequi solet post litis contestationem. *in d. l. siquidem. & l. exceptiones. D. de probationib. & in c. communiter. de except. & in c. inter Monasterium. ex. de iudiciis.* sed vide quatuor fallentias vel limitationes positas per Soz. *in reg. 167. incip. exceptio declaratoria.*

¶In eadem lege in Gloss. *si quidem ibi, sed contra videtur.* Adde Iason. *in §. Item si quis, in 4. colum. insti. de actionibus,* vbi refert Bald. dixisse illud alibi in iure non haberi, quod nota vt confitearis & cautè respondeas. Et vide Angel. *in tract. malef. in vers. comparet inquisisti, in partem negant, & in partem confitentur, circa princ.* continuo autem non fatetur qui excipit.

l. Non exceptionibus. 10.

Actor non excipit sed reus.

l. Deffensiones. 11.

Cuiac. *lib. 15. obs. cap. 35.* An bonorum ademptio debitorem liberet, an fideiussorem eius, vide Cuiac. sup. dicto loco.

l. si quis aduocatus. 12.

Dilatoria exceptio an & quando apponēda sit Cuiac. *lib. 16. obs. c. 34.*

l. Præscriptiones. 13. & vlt.

Limita hunc textum non procedere quādo exceptio dilatoria, ante litis contestationem omissa, est orta post litis contestationem, tunc etiam poterit opponi post, ita limitat hunc textum Abb *in c. insinuationem, col. fi. de off. delegat.* vbi dicit idem esse, si tempore litis contestatæ, mihi non erat nota illa exceptio, sed posta superuenerit. Facit hic Nouella 53. quam vide.

Tit. 37. De litigiosis.

Ad hunc titulum per totum, dum habetur quòd res litigiosa vendi non potest, nec alienari. vide Cœpol. *caut. 192.* Guid. Pap. q. 337. Adde quòd res litigiosa non venit in generali obligatione, cum in specie non possit obligari, Rip. *ad l. obligatione. num. 56. de pig.* De exceptione litigiosi, vide Oldend. *c. 20. de exception.* Hodie in Gallia res litigiosa vendi potest.

l. Cum creditor. 1.

Prohibitio debitoris rem litigiosam non facit.

Auth. Litigiosa.

Couar. *pract. quæst. cap. 15.* Quid autem sit res litigiosa, optimè declarat hæc authentica, quam ad hoc nota.

l.Lite.2.

Alienatio facta pendente lite rem vitio litigiosi afficit.

l.Quicunque.3.

An re litigiosa legata debeatur æstimatio, vide hic D.Gothof.

l.Censemus.4.

Pro limitatione huius textus vide Ioan de Arno. *in sua epitome.* Et de materia huius legis vide omninò *decis. Delphin.337.* Vbi plenissime de hac lege & aliqua etiam per Capel. *decis.*428.

§.Sin autem.1.

An donatio sit contractus, vide hic D Gothofred.

Auth.Nunc si heres.

Lex præcedens restringitur per hanc Nouellam.

Titulus 38. De contrahenda & committenda stipulatione.

Huic Titulo respondet *Tit. D.de verbor. oblig.*

l.Licet, quæ est.1.

Adde Duaren. *lib.1.disput.c.45. & Gloss.&* Docto.hic, & ad Rub. *D. de verb.oblig.* super verbo, promitto, intelligunt fuisse scriptum in scriptura priuata verbum promisi, & ideo importare stipulationem, ut dic hic, vel fuisse verbum cauere, vt patet ibi *cauebatur,* quod verbum stipulationé importat, *l. sancimus, cum Gloss. C.de verb.signif.* Gloss. *ad l. huiusmodi, in princip. D.de leg.*1.vel fuisse verbum *spopondi,* quod magis importat stipulationem, *l.sponsio, D.de verbor.signif. & l.sciendum, §.dictum ff.de adil.edict. ibi* sponsionem, *cum Glo.*& primum intellectum probat textus *in l. Titia, §. idem, ei.2.D.de verb.oblig.* ibi præstaturum cauent, nam intelligendum est quòd fuerint verba de præterito, aliàs de præsenti esset, quod stipulatio fieret per epistolam contra leges omnes, l. 1.*vbi* Doctor. *D.de verb.oblig.* Salyc.*hic.* Ad hunc textum adde Bald.*consf*554.*lib.*3.

¶Molin.*ad Rub.D.de verb.oblig*.39.*num*.34. Facit §.16.*Inst de inutil.stipul.*

l.Si filiæ tuæ.2.

Pater filio in potestate posito stipulando videtur sibi stipulari.

l.Si cum pecuniam.3.

Alteri nemo stipulatur, *l.* 38. §.17.*Digest. hoc tit.*

l.Secundum.4.

Coniunge hic §.14.*Inst.de inutil.stipul.*

l.Nuda.5.

Pactum nudum principale non vestitur stipulatione pœnali accessoria, vt hîc & *sup. in Gl in L.petens de pact.* ibi Bart.*in 3.colum. in vers.quaro verum.* Hotom.*illust.qu* 14 Cuiac. *lib.15.obser c.*2.* & ad l 6.*ff.de pact.*

l.Scire debuisti.6.

Cuiac.*lib.1 .obs.cap* 32.

l.Neque tutoris.7.

Cuiac.*lib.19.obs*..33 Vlpian.*Tit.11.§.27.*

l.Non moriturum.8.

An metus mortis stipulationem vitiet, vide hic D.Goth.

l.Si quidem.9.

Verba solemnia & directa, quæ dicantur, vide § 1.*Inst.h.t.*

l. Omnes stipulationes.10.

Facit hic §.15 *Institut.de inutilibus stipulationibus.*

l.scrupulosam.11.

Coniunge hic l.*vnic.supra vt actio ab hared.& in hareditat.*

l.Magnam.12.

Quoniam in ista lege habetur quod dies interpellat. Amplia vt per Alexandrum *in l. si ita stipulatus essem, in 1. notabili de verb.obligat.* Et an euentus conditionis constituat quem in mora Glossa & Bartolus *in l.euictis, ff de vsuris,* Bald.*in l.sed si ex stipulat.ff.de verborum obligat.* Bart.*in l quotiens in diem.D. de verborum obligation.*

¶ Ad istam legem ad idem propositum ad quod eam notauit author, vide Socinum, *regul.*90.& Iason.*in l.si ex legati, columna 4.cum seq.de verborum obligation.* Decius *in l.vnum. in 3.notabili, 1 numero 9. & in consil.2 columna 3 & consi.145.colum.5.* Purpurat. *in d.l.vnum,* Afflict.*decis.316.in § sin autem, numer.27 de actionibus.*

¶Limita vt per Socinum *reg.123.incip.dies.* Item limita non procedere quãdo dies apponitur iudici vt aliquid faciat, vt si dicatur statutum, vt priores debeãt permittere causam, infra tres dies, sub pœna est necesse iudicem interpellare à partene dies interpellat. Angel. *consi.138.incip.quadam Matthaus,* vide Felinum *in capite si autem,3.col. de rescript.* Et idem est si pars promisit, cum appositione diei, id quod pertinet quodãmodo præparatorium ad actum iudicis, vt si promisi præstare

stare aliquid iudici, intra certū tempus acquiritur interpellatio, secundum Felynum ibidem allegat Paulus, *consil. 166. incip. videtur, quòd dictus Ioannes* Pagalias, *numer.* 100. Et vide omnino Philippum Decium, *consilio* 2. Ias. *in l. vniuersa. 2. columna, vers.* 10. facit supra *de prabend. Imperat. officio, in d. l. si ex legati, vers. vltimo.*

¶Item limita dictam legem vt per Felynum, *in capite licet, extra de Simonia*, & omninò Iason *in d. l. si ex legati causa.*

¶ Ad istam legem, vide ampliationes positas per Iason. *in l. verum, ff. si certum petatur, & per* Baldum *in Authentica si quis in aliquo, C. de edendo*, vbi multa etiam an per instrumentum dotale probetur matrimonium fuisse contractum, Decius *cons.* 35.

¶Ad eandem legem. Interpellatio hominis non est necessaria, vbi dies appositus est, cùm dies interpellet pro homine, & quando vrgeat hæc regula istius legis, vide Hyppol. *in titulo de quæstionib. in §. cognituram, numero*, 22

¶Amplia istum textum per Bartolum *in l. stipulatus sum. ff. de verb. rum oblig.* vbi, quod si promittis dare centum in paschate, & ab inde antea ad Titij voluntatem, absque alia interpellatione interueniente de paschali constitueris in mora, quia dies paschalis interpellat, quod nota. Et limitatur hæc lex. Quotiescunque solutio alicuius rei erat extra territorium actoris & rei, puta in die paschali, quoniam ad hoc, vt reus dicatur in mora constitutus per lapsum diei, oportet vt actor probet, quod in die destinatæ solutionis fuerit illo loco paratus accipere solutionem. Ita Bart. *in l. item illa, in* 3. *col. numer.* 11. *de constit. pec. & est decis.* S. Rom. *consil* 316. Et sic nota, quòd in futurum quis possit in mora constitui, nisi per interpellationem, ac si non esset appositus dies vt ibi Bart. quem vide Robert. *lib.* 3 *sent. iur. cap.* 17. Sarmien. *lib.* 3, *select. c.* 5.

¶Dies interpellat pro homine. Ampliа & declara, vt per Iason. & Dec. *ad l. vinum. num.* 9. *&* 10 *ff. si cert. pet. vbi* Ant. Rub. *numer.* 100. cum sequent. Iason. *ad l. si ex legati causa. numer.* 11. *cum sequent. ff. de verb. obligat. & ad l. si mihi & tibi, §. si quis seruos numer* 6. *de leg.* 1. Dec. *cons* 2. *& consi.* 439. *num.* 6. Paris *consil.* 34. 1. *vol.* & quod dies legalis tacitus incertus nunquam constituat in mora promissorem, nisi sit interpellatus. in not. quæst. idem Paris *consi.* 5. *num.* 49. *lib.* 4. Add. Bald. *decis.* 197. Soc. *in reg.* 90. *in verb. ites.* Iacob. de Nigr. *ad l. si insulam. num.* 108 *ff. de verb. oblig.* vbi Anib. de can *num.* 88. nouissimè in materia dictæ legis. Porti. *lib.* 4. *conclus.* 23. vbi ampliat & limitat Cacher. *decis.* 49. *num* 3. Et vltimo die termini, vt habeatur pro citatione testibus examinandis. Afflict. *decis.* 47. *in fi.* In pensionibus reseruatis super beneficio soluendis certis temporibus, & locis, quod dies interpellat pro homine. Cassad *super Reg. Cancell. decis.* 2. *de pension. num.* 9. Cuiac. *lib.* 29. *obs. c* 32. *& sequen.*

l. Veteris. 13.

Certiorari non debet qui non ignorauit. l. *in fine, de act. empt.*

l. Optimam. 14.

Ad declarationem huius legis vide quòd licet verba enuntiatiua inter partes probent, id quod enunciatur, hoc est, verum quatenus est necesse pro validitate actus, super quo enunciatur, sed ad alium finem non, vide Aret. *in l. si cert. annu. vltim. columm. sup. de pactis.*

¶ In eadem lege statur instrumento, donec & quo vsque cōtrarium per scripturam vel saltem per testes vndecunque idoneos, & omni exceptione maiores ostensum fuerit, vt hic, *& in l. cum precibus, supra de probat. & in l. testium, sup. de testibus.*

¶In Glos. in verb. *& melius.* per istā Glos. dicit Bald. quòd si testis deponat eò, quod scriptura fuit facta, & partes fuisse absentes, certe talis dispositio in contrarium probat, quia potest, fieri quod vna hora istius diei fuerint simul, & alia separati. Et propterea testes debe ent dicere, quod semper illo die fuerint absentes, per textum *in cap. ex tenore.* & ibi Felyn. *de testibus.* idem *in c. tertio loco. de probat.* & Dec. *cons.* 175. 3. *col. in fi. & in* 6. *col.* Limita hoc non procedere quando data dies afferret modicum præiudicium, vt puta quia quæstio non esset sup. die, qui tunc potest corrigere & mutare diem.

¶Ad §. *Cùm itaque satis ibi vel mulieres*, vbi naturalis pudor & verecundia, tanquam quid proprium, mulieribus assignatur, vide Tiraquel. *in leg. com. p.* 9. *num.* 152.

¶Adde Afflict. *decis* 83. *in causa, num.* 1. Alexand. *cons.* 21. *vol.* 1 vbi de his verbis enunciatiuis, Dec. *cons.* 36. *num.* 6. Bart. *cons.* 94. *num.* 1. *lib.* 1. Mathes. *not.* 79. Alex. *cons.* 139. *num.* 20. *de edend. & ibi* Dec. *num.* 34. Ias. *ad Rubricam instit. de act.* Bart. & doct. *ad l. sciendum. ff. de verbor. oblig.* Crauet. *in tract. de antiq. temp. prima par. sect. viso de verbis. num.* 9. *&* 11. Alber. *in tract. de testib. prima par. sub. quando testes repel. ratione criminis vel infam. numer.* 8. Iacob. Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib.* 2. *cas.* 305. *n.* 38. Nota autem hic præsumi quemlibet ex ea esse ciuitate in qua reperitur Alciat. *lib.* 2. *præsump. cap.* 15.

l. si quis spoponderit 15.& vltima.

Promissio faciendi cum quis moreretur vtilis est.

* Cuiac.*obser.lib.*18.*c.*1.

Tit.39. De inutilibus stipulationibus.

Vide eundem Titulum in Instit.libro 3. Tit.20.

l.Ex stipulatione.1.

Vide l.101.D.*de verb.obligat.*

l.Libera.2.

Quomodo hoc intelligatur, vide decis.S. L.*c.*250.*vel* 350.*vel inter absentes*, vide Hypp. *sing.*368.& Ias.*cons.*402.*vol.*1.Nota autem hic quod libera matrimonia esse oportet.

l.Vt inter.3.

Paul.*lib.*5.*sent.*§. 2.*facit* §.19.*Inst.eod.h.t.*

l.Ex eo.4.

Cuiac.*libro* 10.*obseru.cap.*39.stipulatio cõtra bonos mores est inutilis. l. 6.*sup.de pact.*

l.Dolo vel.5.

Coniunge hic l.9.*supr.de contrah.& comm. stipul.*

l.si auia.6.& vlt.

Facit hic § 1.*Instit.de exceptionib.*

Tit.40.De duobus reis stipulandi & promittendi.

Vide *l.*38.§.12.D.*de verb. oblig.*

l.si duo.1.

Cuiac.*lib.*5. *obser.c.* 35.vbi monet hanc legem delendam.

l.Creditor.2.

Habens duos reos vel plures obligatos in solidum, pro vno debito, potest conuenire quem vult pro toto debito. Hoc tamen limita & restringe quod tali casu non poterit vnus compelli, nisi primo & alij fuerint inquisiti & interpellati,& fuerint in mora.Ita Marsil.*sing.* 478. quod tene menti & correo soluendi datur regressus in correum.

*Vide Ant.Fabr.*lib.*11.*coniect.c.*6.*&* 17.

l.Exprimere.3.

Rescripto ius litigantium adimi non potest.

l.Propter.4.

Vide *l.*6.*sup.de non numer.pecun.*

l.Cum quidem.5.& vlt.

Agnitio vnius correorum alteri correo nocet.

Titulus 41. De fideiussoribus & mandatoribus.

Ad Rubricam.

Adde quod fideiussores debent esse de eodem foro,& ibi possidere immobilia, *l.sciendum,*§.*fin.& ibi not. qui satis cog.& Authent. de exhibendis reis,* §.*suscepto, &* C.*de priuileg. agentis in rebus, l.fi.lib.*12.& an stetur iuratoriæ cautioni si non inuenit fideiussoriam.Barb. post.Bald.*in c.coram, num.*50 *de off.deleg.* Et fideiussor idoneus vt dicatur debet possidere mobilia & immobilia vel stabilia. vide Parid.de Puteo. *in tract. Sindic.fol.*50.*num.*9. Vbi dicitur, quod Idoneus est, si res suæ tãtum valent, quoniam est quantitatis quod tantum non procedit in eo qui conuenitur, qui tenet fideiubere de Iudicio sisti, quia sufficit quod possideat bona stabilia sed non tanta, & vide Bald.*in cons.*362.*casus talis est, vol.*1. vbi an mater possit fideiubere pro alio & nota.Quia est pulchrum consilium in ista materia.Hac de re vide *Nouel.*4.

l.si Lysias.1.

Cuiac. *lib.* 15.*obser.*c.35.vbi quid exulandi verbo denotetur optime explicat.

l.Creditori.2.

Creditor non solum tenetur cedere actionem realem vt hic mãdatori & fideiussori, sed etiam personalem contra principalem, *vt in l.Stichum.*§.*pe ff.de solut.* Ad intellectum istius legis vide late Dec.*consil.*104. Licet autem creditori habenti pignora agere aduersus fideiussorem.

l.Non rectè.3.

In glos fin. fallit etiam vt per gloss.*in d.*§. *si plures, Instit.de fideiuss.* in verb.*partes,* & de hac materia, vide Hypp.*singul.*2.& Pau.*in l. sed Iulianus.* D. *ad Maced.* vbi quando quis constituit se principalem debitorem, an habeat beneficium discussionis, de quo vide Francisc.Curt.*cons.*6.Et Guid.Pap q.570.ibi & quid sit fideiussor.

Auth.Præsente.

¶Ista Auth.habet locum etiã in fideiussore Indemnitatis vide *decis.*502 *cons.*318.

¶Et si contra principalẽ est facta excussio, qui inuentus est non soluẽdo propter quod recurritur ad fideiussorem, & fideiussor dicit post discussionẽ bona superuenisse, principali iterum debet fieri excussio. Bald. & Paul.*in l.fin.*D.*si cert.pet.* Hypp.*sing.*142.

¶An dispositio d.Auth.habeat locum in criminalibus. Bart.*in l.si quis remu.ff.de cust. reorum.*& quid in fideiussore iudicio sisti. Alex.*in l.*2.§.1. D.*qui satis cog.*

¶In

¶ In ista materia adde pulchram limitationem positã in Apostil.c.22.*ext. de fide instr.* & an huiusmodi exceptio sit dilatoria vel per emptoria. Bart. *in l.3. D. de excep.* Aret. *in §. Appellantur. Institut. de except.* Adde etiam aliquas limitationes, ad d. Auth. per Bart. *in Apostill. ibi in l. Marcellus. vlt. column.* D. *de fideiuss.*

¶ Ista Auth. an habeat locum quando fideiussor iurauit, vide *in tract. de iuretur.*

¶ Executio sententiæ regulariter est facienda prius, cõtra principalem debitorem, antequam deueniatur ad fideiussorem vel possessorem *d. Auth. præsentia. & Auth. si debitor. supr. de pignorib.* sed vide duodecim fallentias positas per Soz. *in reg 17. incip. excussio.*

¶ Primò debet executi principalis, quò non reperto soluendo, deueniendum est ad fideiussorem.

¶ Pro limitatione etiã vide Ias. & ibi Ang. Aret. *in §. item si quis Inst. de action. & decis.* S. R. c. 318. & Alex. *in l. fin. ff. si certum pet.*

¶ Pro limitrtione istius Auth. Marsi. *im Rub. ff. eo. & in 2. & 3. & 4. col.* & nõ solùm tenetur agere creditor contra primum principalem debitorem actione personali, & ex mutuo, & ex quouis alio contractu, sed etiam actione reali, vt per Bart. *sup. de edendo. in l. edita. in 7. col. in vers. ego autem istud contrarium.*

¶ Et ad materiam istius Auth. Vide omninò decis. 80. *cum seq.* Et de actione hypothecaria. vide plenè Guid. Pap. *q.* 432.

¶ Quando habeat locum, h. auth. quando non, vide plenè. *decis. Capell. Tholos.* 196. & ibi Glossatorem, & vide omnia quia ibi ponit nonnullas fallentias, quid in fideiussore fisci an possit allegare discussionem principalis, si prius iste fideiussor conuenitur. Vide Ro. *sing. 636.* vbi post multa tenet, quòd vtique talis fideiussor, potest talem opponere exceptionem, vbi Berb. *in c. peruenit. col 3. extr. de fideiuss.* sed contrariũ tenet Bal. *in l 1. in 5. col. C. de confiss lib.* 10. quem refert Alex. *in l. fi. D. si cert. pet.* sed Ias. *in l. de causa. num. 32. de verb. oblig.* sequitur opinionem Rom. *conf.* 93. *vel* 95. *num.* 1. *&* 20. *& conf.* 377. & de materia huius Auth. vide Hypp. *sing.* 142. *vel* 141.

¶ An iuramentum tollat exceptionem excussionis, *vide decis.* Capell. Tholoss. 130. *& ibi Glossatorem.*

¶ Si fideiussor conuenitur antequam principali, & non opponat in iudicio exceptionem ordinis, an possit ipse cõdemnari, Bart. *in l. prolatam, C. de sent. & ita in decis.* Delph. 94. *&* 221.

¶ Excussio non potest opponi, si in instrumento est appositum, Alex. *consilio 83. numero* 2. *vol.* 2. Hipp. *sing.* 153. *vel* 158.

¶ Exceptione opposita in causa principali, non potest opponi in causa appellationis, Alex. *cons* 73. *num.* 2. *vol.* 6.

¶ Et de materia excussionis, & in quibus non est facienda vide Iacob. *in l. ante omnia, ff. de probat.* Et hæc exceptio non potest opponi post sententiam latam Bald. *consilio 136. numero* 1. *vol.* 1.

¶ Et licet fideiussores habeant per huiusmodi Auth beneficium excussionis, tamen hoc beneficium non habet locum, in campsoribus & mercatoribus, qui si pro aliis fideiubent possunt conueniri, ante principalem debitorem discussum, & non possunt opponere beneficium excussionis cum propter magnam fidem, quam ex pub. habent ad eas recurrãtur. ita dic. *Gloss. sing. quam signa in §. argentariorum, qui est §. fin. in Authent.* de fideiussoribus, & hoc tenet Iaso. *in l. singularia col.* 14. *si cert. pet.*

¶ Et quando possit apponi huiusmodi exceptio excussionis iud. Mars. *in rep. Rubrica, ff. eo. l. numero* 44.

¶ In text. ibi absente à reo quando autem dicitur absens, vide Dec. *in l. final. columna* 4. *si certum petatur.* vbi etiam subdit: quod non potest agi contra fideiussorem non facta excussione bonorum qui in loco vicino sunt.

¶ Prius debet conueniri principalis, & postea fideiussor, vide in materia Socin. *reg.* 134. *excussio*, Ias. *ad §. item si quis, num.* 67. *& quæ ibi ad eum Inst. de actio* limita vt per Cart. *&* Ias. *ad l. decem, nu* 27. *D. de verb. obl.* Ias. *ad l. 2. num.* 20. D. *sol. matr.* Rip. *ad l. obligatione, nu.* 26. *D. de pignor.* vbi dicit, posse renunciari beneficio huius Aut. Guid. Papæ *decis.* 570. 94 26. *&* 432. Bal. Pau. Cast. & Dec. *ad l. si. col. 1. & 2. prima lec.* D. *si cert. pet.* Afflict. *deci.* 318. vbi de fideiussore indemnitatis, Mars. *sing.* 230. Bar. ad *l. non iniusta, C. de iure fisci, lib.* 10. Et quid de fideiussore qui promisit soluere liberè sine aliqua exceptione. An videatur renũciasse beneficio huius Auth. Mars. *sing.* 332. & de fideiussore qui protestatur coram iudice, se nolle esse obligatum pro tali, etiã quòd fideiubeat, An valeat talis protestatio, Gerar. *sing.* 52. vide alias notabiles limitationes quas ponit Dec. *consil.* 27. *ad fin.* In materia Tiraq. *in præfat. ad l si vnquam, nu.* 152. *C. de reuoc. don.* Ferret. *con.* 129. *& seq.* Ripa. *ad l. ita stipulatus, nu.* 51. *de verb. obliga.* Rom. *cons.* 211. latè Porti. *lib. 1. conclu.* 14. vbi ponit 25. ampliationes & 45. limitationes. Quid in patre promittente, quouis modo pro filio, quod nõ possit gaudere beneficio huius Aut. de communi, Viui. *lib. 1. com. opi. in verbo, Pater interueniens.*

¶ Excommunicatus regulariter testari potest, vide Soc. *reg.* 133. *excommunicatus*, Inn. *ad*

c. *veritatis, de dolo & contu.* Bald. *ad* l.1. *nu.*1. *& seq. C. de tur. & fact. ign.* Bar. *conf.*238. *incip. existens*, Petrus Bald. *ad l. fin. C. si à non compet. iud. & ad* l.3. *si pend. appell. per* Innoc. *ad cap. cum voluntate, de sent. excom.* in mat. Feder. de Senis, *consilio* 74.

¶ Quid in meretrice, Bald. *ad* l.1. *nu.*4. *C. de cond. ob turp. caus.*

¶ Quid in Tyranno, non potest secundùm Bald. *ad* l. *decernimus, in fi. numero* 13. *de sacros. eccles.*

¶ Quid in incarcerato ad perpetuos carceres, Bal *ad* l.1. c. *qui ad libert. perue. non pos.* Imò expressè *ad* l. *si quis mihi bona*, §.1. *de acq. hære.* vide §.4. *Inst. hoc eodem titulo, &* l.59. §.3. *D. mandati.*

l. Nouatione. 4.

Nouata res obligatione fideiussor liberatur.

l. iure nostro. 5.

Cōueniri potest inter partes, vt prius reus conueniatur quàm principalis.

l. Si pater. 6.

Cuiacius ad l.126. §.2. *D. de verb. obliga.* l.14. *supra si cert. pet.*

l. si creditor. 7.

Conditioni mandato adscriptæ parēdum est, *l.*44. D. *hoc tit.*

l. Filiusfamiliàs. 8.

Filiusfamilias an pro patre fideiubere possit, vide l.10. §.1. *D. eod.*

l. Etiamsi. 9.

Persecutio pignoris non liberat fideiussorem, l.3. §.4. *D. de pignor.*

l. Fideiussor. 10.

De beneficio diuisionis, vide *Nou.*99. & l.1. *supra de diuidenda tutela.*

l. cum alter. 11.

Fideiussor soluens cessis actionibus, agit aduersus confideiussorem.

*Antonius Faber *libro* 11. *Coniecturarum, capite* 9.

l. Blanditus. 12.

Fideiussor obligatur per stipulationem, declara vt per Alciat. *Parerg. libro* 1. c.3. Albert. *in* 1. *part. Statutorum, q.*201. Et Matth. *in* c.1. *quæ sunt regal. folio* 206. *numero* 194. *cons.*1. *col.*4. Ias *ad l.*1. *numero* 7. *ff. de verb. oblig.*

¶ Et ad istam legem, vide Afflict. *decis.*30. & Alexandrum *in Rubric. de verborum obligatio. in* 1. *columna, &* Iason. *in* §. *in personam, Instit. de actionibus*, & Hyppol. *in repetition. Rubricæ, ff. eodem, columna* 18. *numero* 92.

¶ Et pro limitatione istius text. vide l. *cùm ostendimus*, §. *fin. D. de fideiusso.* & Dec. *in l. fi. col.* 1. *D. si cert. per.* Alciat. *lib.*3. *parerg. c.*5. Cuiacius *libro* 5. *obser. cap.*48. Bald. *ad cap.*1. *col.*2. *de pactis*, & ibi Felin. *col. fin.* Ias. *ad* §. *sciendum, colum.* 3. *de verborum obligat.* Cotta *in memorabilibus, in verbo fideiussor.*

¶ Ad Gloss. hic fin. quod mens magis quàm verba spectetur, adde Tiraquell. *ad l. si vnquam, in vers. libertis, numero* 42. *Cod. de reuoc. donat. & num.*4. *cum sequen.* Cuiacius *libro* 14. *obs. cap.*40.

l. Si Barsatoram. 13.

Inuentus non dicitur qui non fuit apprehensus. Doct. *hic, & ad* l.1. vbi Ias. *nu.*87. Rip. *numero* 52. *& seq.* Ponta. *numero* 69. Soc. Iun. *numero* 409. D. *de acq. poss. & ad l.*3. §. *Neratius, eodem tit.* Rip. *in tract. de peste, sub titu. de remed. ad conser.* Vbert. *numero* 104. *in fine* Menoch. *in tract. de arbit. iud. libro* 2. *centur. quarta, cas.*394. *numero* 50. Vbi inferunt ad q. si statutum diceret, si quis inuentus fuerit cum armis. An sufficiat quod fuerit visus, non tamen deprehensus, & similia, Ang. *ad l. qui seruum, de verb. obliga.* Aret. *in tracta. malefic. in verbo fama publica, versic. sed aduertendum.* Nouissimè Iul. Clar. *libro* 1. *sentent.* 3. *fi. q.*82. *versic. statutum.* 6. An & quando dicatur quis deprehensus cum armis. Ias. Rip *& alij ad d. l.*1. Quid si non fuit quis captus manibus, sed ense percussus, an captus dicatur & deprehensus, Alex. *cons.*24. *vol.*2. *numero* 29. *& seq.* Quid si verbum *Deprehensus* referatur ad maleficium commissum? dic quod tunc debet intelligi per probationes legitimas, vel confessiones. Sed si refertur ad maleficium nōdum commissum, vel prout est in fieri, tunc verificatur in actuali apprehensione, vt per Paul. de Cast. *ad l. si fugitiui, in princ.* C. *de ser. fugit.* Hyppol. *sing.* 395. Tu verò considera in hoc textu quod verbum *Exhibere* non significat capere, & in iudicio sistere, vt Doctores omnes aiūt, sed palam facere & manifestare, scilicet, copiam capiendi facere, *l. locum*, §. *Hoc interdictum, de tabul. exhib. l. plus, de verb. sig.* propriè rem exhibere, est extra secretum habere, *l.*3. §. *ait Prætor*, D. *de lib. hom. exhib.* Res etiam non dicitur inuenta nisi adprehensa.

l. Mandati. 14.

Mandati actio personalis est, vide *l.*11. *supra eodem hoc Titulo.*

l. Si indebitam. 15.

Conditio liberationis est incerta, Cuiac. *lib.*19.

lib.19.obs.c 35.& sequent.

l.Liberum.16.

Contestatione litis tollitur electio, l.59.§.3.D.*eod.*Nouel.4 c.1.

l.Omissis.17.

Fideiussor côueniri potest omissis pignoribus,nisi in subsidium pignoris sint accepti.

l.Si vt proponis.18.

Coniuge hic l 2.& l.8.*suprà de rescindenda venditione.*

l.Si alienam.19.

Contrarium ait *Authentic. præsente supra hoc Titulo.*

l.Sententia.20.

Vide l.1.*suprà hoc Titulo.*

l.Sicut eligendi.21.

Hæc etiam lex correcta est per *Auth. præsente supra hoc Titulo.*

l.Si vltra.22.

Cuiac.*lib.19.obs.c.31.*

l.Reos.23.

Ad istam legem vide Alciat.*li.1.c 8.paradox.*Notat ista lex quod quando sunt plures rei insolidum.Id non potest creditor consequi ab vno,quod potest consequi ab alio. Ita per Aret.*in cons.29.in 7. tut.*vbi extendit istũ textum habere locum,& quando duo rei essẽt obligati ex diuersa causa. Sola autem rei petitio non est diuisio.

l.Fideiussoris.24.

Roland.à Valle *cons.57 num.4.*

l.Pignoribus.25.

Actio de residuo datur etiam in fideiussorem.

l.Sancimus.26.

Fideiussor de præstando potest suscipere defẽsionem.Adde textum & Doct. *in l.si cum in princ.D.si quis caut.*& vide Ias.*in l.1.§.si quis, D.qui satisd.cog.*

¶In ead.l.§.*fin autem,vers.sed si defensionem.* Iste textus vult, quòd fideiussor iudicio sisti potest suscipere in se iudicium defendendo reum,sed hoc an habeat locum in fideiussore de præstando,vide per Spec.*in tit.de contumacia,*& an procedat in causa criminali,vide Ias.*in l.si cum in princ. D.si quis caut.* Ad hanc legem,vide Alciat.*parerg.lib.3.c.20.*

¶Et de eadem lege, vide Ias.*in l.fideiussor,§.1.qui satisd.cog.*nota quòd licet promittens sistere in iudicio , non possit purgre moram, nisi intra dies 50.*l.etsi post 3.menses*, D.*si quis caut.*aliud vbi quis promisit illum exhibere infra 8.dies,& purgare moram, vel defẽdere eum,& de hoc vide Curt. Innoc.*in* l.*qui te,n.2.si cert.pet.*vbi ad istam legem ponit ampliationes non procedit etiam in eo, qui promisit aliquem præstare cum iuramento,& procedit etiam in criminalibus.

¶Et adde quòd fideiussor de iudicio sisti tenetur,vsque ad sentẽtiam exclusiuè, *l.gratæ.§.& post litem, D.de fideiusso.* Hoc intellige quãdo actor prosequitur litem,sed si deficiat ac negligat,tũc liberatur spacio duorũ mensium,l.*si fideiussor in fin. eodem.* Et quòd promittit aliquem sistere in iudicio,mortuo eo, qui debebat sisti fideiussori,liberatur , quòd, non tenetur præsentare hæredem ipsius pro quo fideiusserat. Instantia tamen transit ad hæredem etiam post mortem côuenti. Paul. *in l.2.§. in fideiussore,sup.qui satis.cog.* vbi multa notanda. Et teneas menti, quòd licet fideiussor de præsentando possit suscipere defẽsionem rei principalis,& effugere pœnam & præsentationem,nisi renũciauerit. Bart.*in d.l.2.*Et nõ auditur ille fideiussor si petat,quòd ostendatur , quòd carceratus erat debitor. Hypp.*in sua pract.fol.17.col.3.* & de hac lege, vide Curt. Iun *in l.quòd te,numer.2.in fin. D.si cer.pet.*vbi ad hãc legem ponit duas ampliationes.Nam procedit hæc lex etiam in criminalibus , & etiã si promisit quis præstare aliquem cum iuramento.

¶In eadem lege §.*fin.* vide Ias.*post alios in l.quod te,in princ.in p.not.si cert.pet.* & Paris.*cõs.116.nu.90 lib.1.*Ad materiam Marantha *in 6.parte 8 memb.nu.5.chart.106.*

¶In ea l.§.*Sed si quidem, vers.nisi pacti teneor.* Nota quòd huic legi potest renunciari. Requiritur tamen expressa renunciatio.Bart.*in l.si quis,in fi. D.de custodia reorum.*

¶Paris. *cons.110.lib.1.* amplia etiam in causa crimin. Gaudi.*in tract. suo sub.Rubrica quid si agendum Reo præcedente,*&non contradicente, ad fin.Annib.de Cano.*ad l.si Insulam,nu.64.ff de verb.oblig.*Sylua.*cons.85.num.8.lib.2.* Iaco. Menoch. *in tract. de arbit.iud.lib.2.* idẽ *in trac. de arbitr.iud.lib.1. centu.1. cas.40.nu.3.* Ludo. de Alfer.*cons.145.nu.15.inter cons. crim. volum.1.*Pedemont.*decis.49. nume.12.* Clarus *§.fine. §.vltimo quæst.46.* Cuiacius *libro 19. obseruat. cap.34.*

l.si fideiussor.27.

Nota quòd obligatio fideiussoris soluitur realiter durante obligatione principali,nisi in certis casibus, quibus potest fideiussor instare contra principalem,vt eum liberet à fi-

deiussione, vt hic, & *in* l. *si pro eo contra quem eod. tit.* Et adde quod fideiussor nō potest cōpellere aduersarium ad agendum ad finem liberationis consequendæ notatur, *in c. constitutus, eod. tit.* liberatur tamen fideiussor per lapsum duorum mensium. Et quotiens promisit de sistendo aliquem in iudicio, vt hic, & vide quæ scripsi *in c. sancimus, sup. eod.* Et de materia istius legis, vide Abb. *consilio* 23. *in* 1. *parte.*

¶In ea l. *in verb. confessus*, vbi Glo. Ibi & nota, adde ad istum textū Cepoll. *caut. vel cons.* 57. *vol.* 1. *incip. super querelam*, *in* 1. *&* 2. *parte, vlt. vol. col. melius.* Adde ad istam Glos. iuramentum in causa matrimoniali, valet affirmatiuum de ista Glos. facit factum, Bald. reputando eam singularem, *in* l. *vnica, col.* 9. *de confessis.* Et Bald. & Angel. *in* l. *penultima Cod. de fideiussoribus seq.* Ang. Aret. *in tract. malef.* dum limitat. Bald. *in* l. 1. *circa med. de collu. deleg.*

¶Quid si aliquis habet plures res hypothecatas, an possit vel teneatur omnes cumulare, vel possit hodie agere pro vna, & cras pro altera. & Bald. *in* l. *cum super in fi. de re iud.* Cuiac. *lib.* 13. *de præscript. nu.* 13. Nouella 12. *in fine.*

l. Generaliter.

In materia huius legis *iuncta Gloss. fi. & notatis per Docto.* Adde Fel. *ad c. cū M. Ferrarien. n.* 6. *de constit.* & ibi Rip. *n.* 43. *& ad* l. *centurio, num.* 80 *ff. de vulg.* Dec. *ad* l. *semper in stipulat. n.* 11. *cum seq. ff. de reg. iur.*

¶ Argumentum à solitis validum est in iure. Mars. *sing.* 1. *in fi.* Ias. *ad* l. *certi conditio*, §. *si nummi, ff si cert. pet.* Et in Curia clarum est, quod Notarius conficiens instrumentum, potest in eo apponere clausulas consuetas, etiam si sibi nō sit dictum à partibus, vt latè per Mars. *sing.* 123. vbi ponit tres limitationes ad hanc conclusionem, & quòd clausula cōsueta apponi in celebratione vltimarum voluntatum, si non apparet, habeatur, ac fuisset apposita. Dec. *ad* l. *vt liberis*, *num.* 14. *C. de coll.* Curt. *ad* l. *precibus, n.* 63. *c. de impub.* Mar. *d. sing.* 123. Dec. *d. numer.* 14. *&* Ias. *nu.* 7. Paris. *cons.* 45. *nu.* 40. *cum seq. lib.* 1. Ias. *ad* l. *ex ea parte, nu.* 9 *ff. de verb. oblig.* Socin. & Doct. *ad* l. *Gallus*, §. *idem ff de liber. & posthum.*

¶Dicit de solitis clausulis, vide plenissimè *in* l. *Incerti conditio*, §. *si nummos. ff. si cert. pet. &* aliqua per Feli. *in c.* 1. *vt lit. non contestata, in verbo* 2. *declarat.* & per Dec. *in consilio* 70. Vbi dicit quod etiam ex consuetudine contractus recipit interpretationem.

¶Clausulæ solitæ apponi, si non apponantur, censentur appositæ *d. vers. si enim*, quem textum per hoc not. Baldus *in* l. 1. 7. *colum. sol. matrimonio.* Paulus 2. *sentent. Tit.* 17. §. *vlt.*

l. Si quis 28. & vlt.

Adde ad materiam huius legis, quod à captura rei principalis nō liberari fideiussores. Imò vterque potest capi: & idem è cōtra captura fideiussoris non liceat principalem. Ita Hypp. *sing.* 398.

¶Et nota quod per electionem vnius, non præiudicat sibi creditor aduersus alterū, vide Paulum *consilio* 391. *vol.* 2. in antiquis vbi multa de intellectu huius legis.

¶ Et an sententia contra principalem, habeat paratam executionem contra fideiussorem sine nouo processu, vide Bartolum *in* l. 1. *ff. iudic. sol.* Et ibi Doct. & Guid. Pap. *q.* 26. & electo vno fideiussore vt cum & lite contestata, non propter hoc erunt liberati alij nisi in solidum satisfaciat creditori. Idē & dicitur de duobus reis vt hic *& ff. eod.* l. *si mandato, & sup. eod.* l. Reos.

¶Si creditor liberauerit vnum ex fideiussoribus in solidum obligatum, reseruando sibi ius contra alium fideiussorem similiter in solidum obligatum: An iste fideiussor possit opponere exceptionem reddēdarum actionum, quo contra istum agitur stantibus renuntiationibus cum iuramento, vide Afflict. *decis.* 182. *in* 5. *col.* Hæc autem constitutio restituta est à Cuiac. *lib.* 19. *obs. c.* 35.

Tit. 42. De nouationibus, & delegationibus.

Vide §. 3. *Inst. quibus modis tollitur obligatio.*

l. Delegatio debiti. 1.

Si credēs iura ante aliquid istis tribus quæ hic habentur interueniat in fraudem cessionarij liberauit suum debitorem, cessionarius potest ipsum reuocare, & veterem obligationē, vt refert & tenet Aret. *in* §. *si quis in* 9. *col. de actionibus*, & de numeratione faciēda creditori, in materia huius vide *deci.* Delphin. 530. Cessionarius nūcians debitori vt soluat cedenti si per simplex verbum hoc faciat, nō impedit debitorē soluere creditori decē, nisi ostendat sibi instrumenta cessionis & legati, ac etiam si copiam det Bar. multum magistraliter *in* l. 1. *in fine*, *D. de nou. op. nun.* Et vide quæ scripsi *in Tit. sup. quæ res pign. obligari possunt.* Pro limitatione huius legis, vide quæ refert, & tenet Alexand. *in* l. *ex legat. supr. de legat.*

¶Hanc legem intelligit. Ang. *in* §. *præterea, col.* 24 *in fi. inst. de actio.* procedere. quādo cessio est facta, ad vtilitatē cedētis, scilicet quòd nisi interueniat vnum ex his tribus, quòd tūc cedens

cedens possit agere, sed quando cessio fit ad vtilitatem cessionarij, tunc etiam quòd vnū ex his tribus interueniat, adhuc tamen non potest agere, puta si debitor scierit fuisse factam delegationem seu cessionem, quando aut debitor ignorauerat cessionem fuisse factam & quod ad vtilitatem cessionarij sit facta, adhuc tamen cedens potest agere, vt ibi per eundem allegat, *l. si de transact.* Et an cedens antequàm interueniat vnum ex his tribus possit trāsigere cum debitore in præiudicium cessionarij, vide deci. Afflict. 335 *col. fin.* vbi multa & pulchra de materia huius legis, vide l. *nomen, supra quæ res pig. obl. lig. [illegible]* vbi quid in obligatione nominis debitoris, & quid debeat facere creditor, cui obligatū est nomen creditoris, vide *d. c. s.* Delphin. 550. *&* 530. *&* 571. vbi an debitor possit opponere cessionario exceptionem compēsationis, & an si debitor post cessionem factam à creditore conueniatur ab ipso cedente, possit ipse debitor opponere exceptionem, ex quo cessit, vide prædictas decis. Delphi.

¶Et de materia huius legis, vide Castr. *in cons. 98. volu. 2. incip. in causa appellati.* vbi pulchre, & an debitor possit cogi per creditorē, vt alteri se obliget, pro eo quod sibi debet, vide Bal. *in l. si pater, C. de collat.*

¶Et an creditor possit à debitore compelli, vt ipsum vel fideiussorē liberet, si vult dare æquè idoneum, dic quod non, sed contrarium tenet Dec *in reg. l. plus cautionis, ff. de reg. Iuris.*

¶Fideiussor qui diu stetit in fideiussione, potest petere eximi de fideiussione, l. *Lucius, ff mand.* & vide nouem fallentias Soz. *in reg.* 191. *inc p. fideiussor qui diu, &c.*

¶Adde etiam casum, quando fideiussor se obligasset, cum instrumento vt per Bartol & Apostill. *in l. fideiussor per vend. ff. de fideiuss. &* vide omninò Scribentes *in §. si quis autem, inst. de fideiusso.*

¶Adde alium casum, quando potest alicui inimicitia inter debitorem, & fideiussorem culpa debitoris. Ioh And *in add. Spec. in tit. de iudicijs §. vniuersali, in addit. incip. hic nota.*

¶Ad intellectum primi casus, qui diu stetit in obligatione, vide Soz. *cons.* 24.

¶Cessionarius si notificat debitori, ne soluat pecuniam cedēti, si aliter faciat debitor, omninò liberatur, *d. l. si delegatio.* Sed vide tres limitationes positas per Soz. *in reg.* 112. *incip. deb. si cessionarius.*

¶Pro intellectu istius legis, in quantū vult, quòd cedens possit vti dictis actionibus per cessionem factam, vide per Alex. *in l. in prouinciali. §. Si ego, ff. de no. op. nunc.*

¶Itē ex ista lege habes, quòd cessionarius præfertur cedenti in tribus casibus hic enumeratis.

¶Limita non habere locum etiam in istis tribus casibus, quando cessio esset facta ob certam causam, quæ non esset sequuta, quia tunc etiam in istis tribus casibus cedens præfertur, & potuit vti suo iure pristino, textus est ibi notabilis, Bal & Alex. *in .. pacto, suc ces. de pact.*

¶Et ad istius legis materiam, vide plenè Alex. *in l. si cum emptore ff. de pact.* Et ibi per Ias. qui ponit plures limitationes. Et vide omninò Ang. *in d. l. si cum emptore,* vbi limitat istum textum.

¶Et pro intellectu istius legis, vide Cum. *co [illegible] 4. in ordine, incip. domina Stella.*

¶Et quia lex facit mentionem de denunciatione facienda debitori, quæro an ista denunciatio taliter fieri debeat, quòd debitor denunciatus certificetur de veritate causæ ipsius cessionarij denūciantis, puta de instrumento cessionis, dic quod sic, vt voluit Ang. & ibi Alex. *in l. aut facta, §. hæres. ff. ad Trebell.* & Bart. *in l. non solū, §. morte, in 2. specie protestationis, de oper. nou. nunc.* vbi dicit, per textum *in l. fi. ff. de lega. c. mmisse.*

¶Et nunquid cedens nomen debitoris, teneatur illud facere bonū vide Dec. *cons.* 102. & ibi an cessionarius teneatur denūciare cedēti litem à se motam. Adde quòd secūdum terminos istius legis periculū nominis cessi per debitorem creditori spectat ad creditorem Si postea efficiatur non soluendo, quia cessionarius videtur emisse siue in solutum accepisse nomē debitoris *l. si n n,* D. *de hæred. & actionib. ven..* & consuluit Cuman. *in d. cōsilio 4. in fin.*

¶Ad istam legem vide Ias. *in l. finali, D. de transact.* Et nunquid cessio actionis habeat vim solutionis, vide Decium *consilio* 99. vbi dicit, quòd non, nisi sit facta cessio per viam delegationis, quod tene menti, & vide aliud. consil Decius 98. *& decis. parlamenti.* Delph. 538.

¶Nota quòd apud cedentem remanent, directæ actiones. Hoc limita, nisi cedens habeat tantum vtiles, quia tūc nihil sibi remanet. glos. est notabilis *in l. emptor. sup. de hæred. vel actio. vend. & in l. ex asse,* vbi etiam Bart. D. *ad Treb.* & sentit Alex. *in Apostil.* hic. & Ias. *in l. 3. §. è contrario, pen. col de acq. poss* Item nota quòd ex quo actiones personales tàm actiuæ quàm passiuæ sunt infixę ossibus nostris, quòd siue cedentis conueniamus debitores, hoc possimus, vt hîc, siue paciscentis passiuas obligationes in alium transferamus adhuc conueniri non possumus, quando nouatio non intercessit, vt infra *de dona.* l. *cum res,* l. 2. *supra de pactis.* Illud tamen nō procederet, quando in cessione seu pacto essent apposita

illa verba pro te in locum meũ, quia tunc siue agamus siue conueniamus, inaniter fit, cũ tam vtiles actiones tam actiuæ, quàm passiuę, quàm exercitum dictarum trãseat in cessionariũ, ita probat. & est text. *in l. qui quadraginta iũcta.* l. 1. *circa prin. D. ad Trebell.* & voluit Bart. *in l. in prouinciali. §. si ego de no. op. nun.* & plenius per Alex. *in d. l. qui quadraginta.* & ideò est vtile talia verba apponi in instrumentis, sed contrarium tenet Ias. *in l. si cum emptore. ff. de pactis,* vbi de ista materia plenè. Et ad id quod dicitur, quòd ante denũtiationem potest solui cedenti. vide Soz. *in regu.* 109. Adde quòd non solùm non potest solui, sed etiam transigi cum sedente. vide Soz. *consilio* 335. *in fin.*

¶Quid si mandaui debitori meo, vt soluat creditori meo, an possim reuocare mandatũ re integra, textus est, *in l. si cum Cornelius, ff. solut.* nisi esset significatum creditori per debitorem qui acceptasset, vide Ang. & Alexand. *in l. qui vsumfruct. de verb. oblig.*

¶Gilbert. Reg. *lib.* 1. *enantioph. c.* 34

¶Si cessionarius debitori notificet, ne cedenti soluat, & debitor aliter faciat, nõ liberatur, vide Soc. *reg.* 79. *&* 80. *debitor.* Ias. *ad l. si cum emptore. ff. de pact.* Afflict. *decis.* 335. *nu.* 22. Guid. Pap. *q.* 530. Rip. *ad l.* 1. *num.* 13. *ff. ad Trebel.* & nota quòd cessio facta secundum formam huius legis potest reuocari à cedente, si cessionarius non seruet promissa. Balba. *decis.* 176. declarat secundum nouum intellectum Cachera *decis.* 62. *numero* 2. *&* 8.

l. Ex contractu. 2.

Facit hic § 5 *Inst. quib. mod. toll. oblig.*

l. si delegatio. 3.

Vide Petrum Pithoeum *tit. 9. not. mosaic.*

l. Non abstulit. 4.

Bart. hîc notabiliter dicit, quòd procurator constitutus ad recipiendum pecuniam, & sic solutionem non potest confiteri vbi solutum à debitore & suam confessionem prę iudicat domino, sed requiritur vera solutio: & ita fuit decisum in S. R. *conf.* per Cap. *decis.* 16. Et hoc si huiusmodi procurator non habet liberam voluntatem, aliàs confessio prę iudicaret domino. Vide l. 3. §. 30. D. *de accepti. l. fin.*

l. si pater. 5.

An susceptor alienæ obligationis soluere teneatur. D. Goth. hîc.

l. Nec creditores. 6.

Creditor nõ potest cogere debitorem inuitum ad soluendũ debitum alteri. vt hîc *&* l. 1. & per Alex. *in l. 2. in 6. col. n. 27. sol. mat.* Cessio autem debiti potest fieri etiam eo inuito vt hic *& l. 1. in 2. part.* vide super hoc Alex. *in preall.* loco quoniam multas limitationes scribit. Facit autem hic l. 1. *supra eodem.*

l. si soluere. 7.

Cuiacius *libro octauo obseruationum capite decimonono.*

l. Nouationum. 8. & vlt.

An priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione, vide Barth. *in l. Aliam.* & Cap. *decis.* 183 *numer.* 5. Adde Soz. *in Rub. ff. de verb. obli. colum.* 14 vide Afflict. *decis.* 44. *in 2. dubio*, vbi tenet quod ex coniecturis probatur nouatio, & sit satisfactum huius legis dispositioni.

¶In eadem lege in textu, in verbo *Nihil penitus.* adde Capell. *decis.* 183. *colum.* 2. facta nouatione, fideiussores qui erant in prima obligatione sunt liberati, vt notat Bartolus & Angel. *in l. 1. & 3. colum. supra de indic.* & Dec. *consil.* 107.

¶Nouatio non intelligitur fieri, nisi expressis verbis fiat mẽtio de ea. An hoc etiam habeat locum in delegatione. vide per Ias. *ad l. singularia, nu. 35. & 37. ff si cert. per.* Bart. *ad l. ita stipulatus. n. 30 ff. de verb. obligat.* vbi post alios Soc. Iun *num.* 216. *& seq.* & secũdum nouissimam impressionem, *numer.* 153. Adde Afflict. *decis.* 44. *nu.* 15 Dec. *consi.* 12. *num.* 1. *& consi.* 107. *& consil.* 421. *num.* 16. *& cons.* 164. *num.* 15. Ferr. *consilio* 129. Cagn. *ad l. expressa nocent post. num.* 3 *ff. de regul. iur.* vbi exornat, & quod sufficiat per cõiecturas apparere partes voluisse nouare, Cachera *decis.* 142. *num.* 11. Cuiac. 19. *obs.* c. 36 *& lib.* 14. *obser. c.* 7.

Titul. 43. De solutionibus & liberationibus.

Vide quæ notaui in Pandectis hoc ipso titulo.

l. In potestate. 1.

Facit hic l. 21. 5. *de vsuris.*

l. Liberari. 2.

Statio quid sit, vide hic remissiuè D. Got.

l. si cum seruis. 3.

An & quando seruo ex contractu peculiari solui possit, Gloss. hic.

l. Nihil interest. 4.

Nota ex hac lege quod nihil interest vtrũ soluatur mihi vel alteri nomine meo, quoniam debitor semper liberatur. Vt hîc *& in l. solutum. §. solutam ff. de pign. act.* & Gloss. notabilis

tabilis *in l.si cum dotẽ,§. trã'grediamur.in verbo,ex voluntate.ff.soluto matr.*Solutione autẽ tutus quis esse potest.

l.Nulla.5.

Adde Cap.*decis.*202.*colum.*2.Nemo cogitur inuitus extraneo debitum cedere.

l.Si inter.6.

Donationem hyperoches Galli vocant *donation de plus value*.

l.Eius quantitatis.7.

Hæc lex interpretari potest *ex l.4.supra de compensation.*

l.Vsuras.8.

In gloss.in verb.*promittere, in princip.* Hæc Gloss reputatur singularis secundũ Roman. *sing.*70.&vide Crem *sing.*123 &Hyppol.*in l.1.§.præterea,col.*11 ibi limita etiam præfata *in fine.ff.de quæst.* & Affli.*in c.1.quo tempore miles.col.5.& 6.*& plenissimè Rip *in tracta de peste.fa'l.3.c l 7.nume.*3.in magna impressione:vbi multa de materia obligationis. Facit §. 33 *ver.si quis tamen.Inst de action.*

l.Obsignatione.9.

De materia huius legis vide Bald.*cons.*198. *incip.Est verum.col.5.*Alex.*cons*24.*num.9.li.4.* Cuiac.*tract.8.ad Affrican.*

l.Successores.10.

Solutio legitimè facta,à defuncto,reuocari non potest.

l.Cum maritum.11.

Maior ratihabitione inutilem solutionem confirmat.

l.Inuito.12.

Adde *decis Delphin.*173.*vel.*373.*nu.*Alij soli potest iussu aut ratihabitione creditoris.

l.Si obligatum.13.

An & quæ sit differentia apochæ & acceptilationis,D.Goth.hîc.

l.Pecuniæ.14.

Roland.à Valle 1.*cons.*17. *numero* 8.*l.1.sup.si cert.petat.*

*Cuiac.*ad l.2.ff.de pact.*

l.Quod debitori.15.

Nota hic redditionem instrumenti facti esse.*Cuiac.*ibid.*

l.Eum à quo.16.

Nomen pecuniæ loco inuito creditore nõ soluitur.

Auth.Hoc nisi debitor.

Dispositio huius Authenticæ limitatur nõ habere locum,quoties interuenerit renunciatio,vel iusiurandum.Ita acutissimè Dec. *in l.2.§.Mutui datio.in 2.vel vlt.col.ff.si cert.pet.* Et hæc per Gloss.*in l.si pecuniam.de condict.ob causam,*vbi dicit,quod iuramentum præcisè quem ad rem obligat.

¶Et de materia huius Authẽticæ vide Roman *cons.*163.& Gozad.*cons.*27.*numer.*28.vide Iacob.*in l.mutuũ.in fi.si cert.pet.*& vide decis. Capel.Thol.68.*& ibi glossatorem.*

¶Item nota ex ista Authentica quod nemo potest carcerari, si vult in solutũ rẽ aliquam de melioribꝰ quas habet,& ita tenet Ang.*in §.fi.in 3.col.inst.de action.*& Soc.*in l.2.§.Mutui datio ff si certum pet.*1 *col.instit.de action.*& Soc. *in l.2.§.mutui datio.ff.si certum pet.*

¶Adde Rom.*sing.*815 *tu habes.*Alex.*cõs* 37.*n.6.&* 14.*& vol.2.*Gazod.*cons.*27.*n.*2-.*per totũ.* Ias.*cons.*9.*n.*12.*& seq. vol.*1. Anconit.*in tract.de mercat.in tit.de decoct.in 3.parte.nu.*44.

l.Manifesti.17.

Ræuardus *lib.3.variar.ca* 9.Quiuis autem debitoris loco soluere potest.

l.inquisitio.18.

Hinc collige in generali sermone non cõtineri personam loquentis.

l.Si actore.19.

Rectè soluitur recipiẽdarum pecuniarum præposito.

l.si operas.20.

Facit hic *l.17.supra hoc ipso titulo.*

l.interest.21.

Vide *l.31.supra de transactionibus.*

l.inductum.22.

Cuiac.*libro* 19.*obser.ca.*37.*l.1.ff.de his quæ in testam.delent.*

l.si litterarum.23.

Spe futuræ numerationis plerumque debitores liberamus.

l.Cum pro pecunia 24.

Iunge hic *cap.3.Nouella quarta.*

l.solutionem.25.

De conditione chirographi,*vide l.2.sup.de condict.ex lege.*

Tit.44.De acceptilationibus.

Quid sit acceptilatio,vide *l.1.D.eodem.*

l.iam tibi scripsi.1.

Pupillus tutoris authoritate accepto ferre potest.

l.si donationis.2.

Donationis gratia accepto ferri potest.

l. Per Aquilianam. 3.

Facit §. 2. *Inst. quib. mod. toll. oblig.*

Tit. 45. De euictionibus.

In Rubrica.

De materia euictionis, vide Castr. *in l. emptorem. §. quod autem ff. de action. empt.* vbi singulariter loquitur & facit lõgam distinctionem in materia euictionis, quem videas omnino, & vide Corn. *in consilio 6. numero 4. volumine 3.*

¶ Vendens rem in ludo, non tenetur de euictione, textus *in l. fi. §. si alea. ff. Quarum rerum actio non detur.* De quo vide Parid. Puteo. *in tractatu de Lud. col. 10. in fin.*

¶ Quãdo venditor non tenetur de euictione, sequuta tamẽ euictione debet restitui præstitum, textus notabilis & singularis *in l. emptorem. §. pen. in fi D. de act. empt.* Secus est in diuidẽtibus, vt sequuta euictione nõ possint etiam ad pretium agere, quia videntur inuicem mutuum periculum suscepisse quilibet in parte sua. per Gl. notabilem *in l. si familia. C. fam. ercis.* omnes scribentes in *l. qui Roma, §. duo fratres*: & præsertim Bart. *in vlt. col. vel q.* Sequitur etiam Alex. plenius *in d. §. duo frat. D. de verb. oblig. col 28. cum seq.*

l. Emptor. 1.

Emptor vniuersalis, res singulas suo periculo persequitur.

l. Quoniam auus. 2.

Si rem quam emi tibi donaui, si euincatur à te, an possis agere contra me, an cõtra authorem meum. Vide Bart. *in l. si pro te, §. final. D. eod.* & Capit. *in decis. 197. num. 9.* Paul. *libro 5. sent. Tit. 11. §. 5. l. 7. D. de pact.*

l. Qui rem. 3.

Ante euictionem non agitur de euictione.

l. si prædium. 4.

Nota quod pro donatione in solutum cõperit actio ex empto, vide Dec. *consilio* 18 vide l. 17. *supra de solutionibus.*

l. Ex iis prædiis. 5.

Arct. *cons. 14. col. 1.* Gozad. *cons. 24.* in quibus locis dicitur, quod res obligata seu hypothecata creditori non censetur libera: res enim quæ nõ potest alienari propter ius, quod aliquis habet, in re nõn dicitur libera Bald. *in consil. 367. vol. 3.* vbi rem tradere debet emptor liberam Gozad *cons. 58.*

¶ Venditor an teneatur ad sumptus litis ipsi emptori, vide Bart. *in l. qui absentem. D. de procurat. & l. vendita. D. de verb. oblig.* vide l. 41. *in fin. D. de actionibus.*

l. Non dubitatur. 6.

Si emptor non adhibuit bonum aduocatum, non potest agere de euictione contra venditorem. Dec. *in cons. 74.*

¶ Si quis vendidit ius quod habuit in domo, non videtur vendere domum, & de euictione non tenetur. Ita Castr. *in l. si sic, § 1. in fi. D. de leg. 1.*

¶ In eadem leg. in Gloss. in verb. *non dubitatur, si periturpretium,* licet vẽditor dixerit, quòd non obligat se de euictione, tamen tenetur ad pretium, & quid operetur istud pactum, vide omninò Glossatorẽ in decis. Capell. Tholos. *360.* circa fin. & ibi multa pulchra. vide l. *vit. supra de comm. rer. alienat.*

l. Authore laudato. 7.

Adde decis. Capit. 107. *vel* 105. *num. 6.* Aul. Gell. *lib. 2. c. 6.*

l. Emptor fundi. 8.

Quomodo debeat fieri denuntiatio venditori, vide Castr. *in l. qui absentem. D. de procurat.* Couar. *lib. 3. var. resol. c. 17.*

¶ Si emptor agit de euictione contra venditorem, & venditori excipit quod lis ei non est denuntiata, non sufficit hoc venditori nisi doceat: quod sit denuntiata & emptorem defendisse Imol. *in c. emption. de vendit.* & Aymon. *consilio 179. num. 6.*

¶ In eadem lege in textu *aut præsens.* ad materiã istius dicti, vide Cottam, *in memorial. fo. 56. vel 66. vers. emptor.* & Soz. Iun. *cons. 104.* vbi multa & Afflict. *num. 13. c. 1. de cont. inter Vasallum & dominum.* & per eundem *in c. 1. de legat.* Corrad. *n. 5.* vbi ponit notabile dictũm, in quo quis non tenetur de euictione, nisi ad pretiũ, puta si in concessione est dictum iuribus alienis saluis, & adde Abb. *consilio 74.* Paul. *in l. si sic. §. 1. de legat. 1.* & Afflict. *in libro 3. feud. fol. 31.* nam ibi ponit casum, in quo cessat euictio.

¶ In eadẽ Gloss. *in verb. vel fideiussores,* vbi in fi. sed argumentum contra. Nota hæc est communis opinio, vt refert Alex. *in l. 2. §. voluntatem, in 4. col. D. solut. matr.* habita tamen distinctione, vt ibi per eum.

¶ Et limitationes, vide ibi per eum, vide etiam Ang. *in §. actionum, in 10. col. Instit. de act.* contra communem tamen sententiam est Ioan. de Imol. vel Arnol. *cau. 91.* vide tamen pro opinione Gloss. Bart. *in l. denunciasse, §. quid ergo, D. ad l. Iul. de adul.* vide etiam Cap. *in decis. 105.* & Alex. *in l. non solùm, §. in morte, in 11. & 12. columbn. D. de noui operis nunc.* Et vide Paul. *in l. 2. §. venditor, in fin, D. de action. empt.*

l. Si

l.Si controuersia.9.

Actio de euictione datur in successorem.

l.Si fines.10.

Ad materiam istius legis, & quando dicatur venditio facta ad mensuram, plene per Dec.*in cons.500.vol.3.*vide l.45.D.*eod.*

l.Exceptione.11.

Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.

l.Siue in libertatem.12.

Citra pactum non agitur ante euictioné.

l.Si ob causam.13.

Nota, quod factum per iudicem videtur fieri per ipsum debitorem, de quo per Bald. *cons.256.incip. verb. inuestitura, vol.3 in antiq.* iunge autem hic l.9 *supra eodem.*

l.Siue possessio.14.

Filius non euincit rem à patre venditam.

l.si non iniuria.15.

Vide l.2. *supra de pactis pignoris.*

l.super empti.16.

Vendita parte, venditor tenetur de euictione.

l si cum quæstio.17.

Coniunge l.56.§.1.*ff.eodem hoc tit.*

l.si status.18.

Emptor serui, si liber pronunciatus agit de euictione.

* Fachineus *Controuersiarum iuris libro 2. cap.38.*

l.si obligata.19.

Facit hic l.54.*D.hoc tit.l.2.in fine,infra de rebus alien.*

l.si parentes.20.

De isto textu, vide Iasonem *in* l.*venditores, colum.2.de verborum obligat.* & *in* l.*venditor, ff. de iudiciis.* Euictio denūtianda est etiam successoribus venditoris.

l.Empti.21.

Actione in causa euictionis tenetur emptor denuntiare venditori etiam ante litem sibi motam, *d.l.empti*, & hic per Bart. *in* l.*renunciat, ff.ad l.Iuliam,de adult. & in* l *non solùm, ff.soluto matr. & in* l.*non solùm,§.morte,ff. de noui operis nunciat. &* l.*non est,C.quæ res pig. obl.poss.* Adde sex fallentias per Socinum positas *in reg.154.incip.emptor.* Puluæus *de rei alien.distract.c.22.* vide l. *ult.supra de long.temp. præsc.*

l.Cum tibi liberum.22.

Facit l.21.*in fine,supra de liberali causa.*

l.Cum successores.23.

Vide quæ notaui *ad* l.9.*supra hoc tit.*

l.si post perfectam.24.

Vide Ang Arct.*in §.actio,in 8 columna,Instit.de actionibus* & pro intellectu istius text. vide *decis.*S.R.*conc.*171.ad istum textum, vide gloss.cum additione ibi posita, *in §.ibi nouissimè,in verb.præstat,Inst.de suspect.tut.* Et nota, quod emptor potest petere cautionem, vt hic à venditore, quando lis est amota, sed etiam, quando suspicatur litem contra se moueri, *sup.de re vend.* Ita tenet Bart *in* l.*pen.*§.1.*de resc.vend.* Et ibi Bald. vide Gratianū *cons.*135.*vol.*1. vbi multa ad materiam huius legis *cons*139 *eodem vol.* fuit dubitatum in magna curia Vicariæ, in causa vltra summam ducatorum duorum millium, quod fuit inter Magnum Raynoldum Miraballum Comitem Triuantinum in Bancha Michaelis Puluerini de monte Februarij Anno 1518.

¶Ad istam legem, vide Cepōl.*caut.*134.

¶Ad instrumentum debitum vel debiti est ex causa emptionis, & innuit euictio in limine cōtractus debitor fidē faciens in prōptu, de euictione imminenti, an possit excutere creditorem excipiendo, quòd debet satisdare de euictione, alias non tenetur soluere iuxta legem istam, l.*nō dubitatur,super eodem,* Menoch. *de arbit.iudic.cas.*224 facit l.*vlt.ff.de rescind.*

¶ Bart.*in* l.*prima.§.stipulationem,ff.de præd. stip.* & adde casum, in quo releuatur vēditor à præstando fideiussores, & in terminis d.l. Videtur in tempore, laudauit alium authorem, qui suscepit iudiciū & est idoneus: quia tunc emptor pendente euictionis causa, tenetur soluere pretium. & venditor non tenetur ad fideiussores pro euictione, vide decis.Soz.*in cons.*171.facit l.24 *ff.hoc tit.*

l.Si tibi.25.

Vide l.9 *supra eodem tit.*

l.Si quis tibi.26.

Decius *cons* 85.*nu* 6. Re ante litem perempta cessat euictio l.11 *ff.hoc tit.*

l.Si fundum sciens.27.

Qui scienter emit rem alienam, carebit re & pretio, de materia istius legis, vide Afflict. *in c.imperialem,nu* 98.*fol.*170. Corn.*cons.*2.*nu.*13.*vol.*3. Aymon.6..*num.*4 Bertach. *cons* 88. *vol.*1.*nu.*3. *in nominis.* vbi per hanc legem dicit quod hæredes inter se diuidēres hæreditatē, regulariter inter se nō tenētur de euictione cōtingēre extra causam testatoris, nisi vicissim se obligauerint de euictione: sicut hic vēditor nō tenetur de euictione data sciētia emptoris, quod res sit aliena, nisi sit permissum de euictione, vide Abb.*in con* 30.*vol.*2.*num.*3. Malæ fidei emptor de euictione actionem non habet.

l. Emptori.28.

An ius venditoris emptori prosit, D.Goth. hic.

l.Si permutationis.29.

Euictio debetur permutanti, vt notat l.1.*in fine, supra de rer.perm.*

l.Non ex eo.30.

Ibi *Aliis itaque.* Adde Hypp.*sing.34.in eadem l in gloss.fi.in prin.* Bona fides præsumitur, nisi mala probetur, & nisi huiusmodi allegetur fides non præsumitur, vt per Afflict. *decis.*40.& quando possit allegari, vide eũdem *decis.*178.Et quod bona fides præsumatur, vide Bart.*in l.Celsus, in 4.col ff.de vsuc.* & quod nihil releuat præsumptio bona, nisi allegetur fides, tenet Venusianus vel Perusinus,*in l. is potest, num.9.ff.de acq.hæred.num.93.& num.*101.Alciat.*3.præsumpt.*5.

l.Hæredem.31.& vlt.

Puluæus *d. pers.*c.18. Valla *de reb.dub.tract.*9.Hic autem cõtinetur exceptio l. 11.*sup.hoc titulo.*

Tit.46.Creditorem euictionem pignoris non debere.

Vox *pignoris.* In editione Haloandri superest.

l.Cum iure.1.

Ad intellectũ istius legis, vide Bald *in cons.*227,*vol.5.incip.quando pro debit.& creditor vẽdens pignus iure creditoris, ad quid teneatur textus in l.creditor, de distra.pig.* vide l.11.§.15 *ff.de action.empt.*

l.Si à creditore. 2. & vlt.

Facit hic l.11.§.16.*ff.de action.empt.*

Tit.47. De patria potestate.

Vide *in Instit. libro* 1.*tit.*9.Cuiacium 2.*Inst.* §.*vltimo:*

l. Si filium.1.

De hac lege, vide omnino Chasseanum *in Constit.*Burgund.*f.*224.*col.*3. & Guid.Pap *sing.*337.*fol.*14. & decis.Sozin.*cons.*163.*vel* 167.Patientia diutina pro veritate est.

l.Eius quod.2.

Filius in potestate patris adquirit dominium rerum omnium.

l.Si filius tuus.3.

Pater qui habet vsumfructum in bonis filij, & rationem administrationis reddere nõ tenetur, Cuman. *cons.*88.circa medium & ibi, *an teneatur facere inuentarium, in bonis, in quibus vsumfructũ.* & ibi dicit, quod potest verberare & incarcerare filium, exercendo in eum patriam potestatem. De hoc vide Bald. *in hac* l.*& in* l.*liberos.* Et ibi Alexand.*in addit. Cod.de obseq.pat.præst.gloss.in fine, in c.quemadmodum, de iureiurand.* Cyn. & alij *in* l. *Manichæos, Cod.de episc.& cler.*& vide per Bertach. 345. vbi ponit, an pater teneatur vsumfructũ filio reddere. Et vide Decium *in cons.*178. Et nota quod ad instar alterius administratoris, tenetur capitulum, & eius officialis reddere rationem, Alexand.*cons.*131. Quid autẽ in fratre maiore administrante, vide Iasonẽ *in* l.*si hæres.ff.de iureiurando, circa fi.* & Crott. *in rep.*l.*non potest, col.*19.*ff.de legat.* vbi multa circa hanc materiam, Soz.*consilio* 213.*vol.*2.& Dec.*cons.*255.vbi allegat ad hoc multa cons. Hypp.*sing.*457.*col.*5.*fol.*4.

¶In eadem lege. Nota, quòd tanta est potestas patris, in filium, vt ipsum correctionis gratia possit incarcerare, Bart.*in tract.de carcere, col.*3. ex quo late facit ad morum correctionem, quæ patri permissa est l.1. *&* 2.*s. eod.&* 1.*&* 2.*de emend. propinquorum*, & lata est offensio. Ex quo nota, quòd si filius patrẽ verberaret eum castigantẽ, & pater eum hoc casu occiderit, quod non tenetur parricidij, nec alia pœna, quia licita est percussio & correctio in filium. Ita dico per ea quæ voluit Castr.*cons.*192.*incip.in causa carcerato.in antiquis,* vide Lud.Bolog.*cons.*63.*incip. viso igitur,* vide Afflict. *in c.1.hic finitur, col.*4. *num.*3.*vbi multa pulchra.*

¶Et propter nequitiam & inobediẽtiam filij, pater potest eum in compedibus ponere, textus est *in* l.*congruentibus, in fine eod.* quẽ ad hoc allegat Bald. *in* l.*liberas, C.de obsequi. patri præst.* Ad intellectum istius legis, vide l. *propter insidias, infra qui accusare non possunt.* Hac autem lege moderatur antiqua illa patria potestas, qua parentibus licebat filios necare ac occidere, vt *in* l.*in suis,*D.*de lib.& post.&* l *seruus* 17.*ff.de furt.* verum hac lege modica tantum emendatio permissa est.

l.Congruentius.4.

Reuerentia matri debetur, vt hic & l.seq.

l. Filia tua.5.

¶Mater potest necessitate coacta alicui filium locare ad seruiendũ pro mercede, Luc. de Penna *in* l.1.*Cod. de fugitiuis, col.*l.11.1.*vers. quid in mare, & est textus, in* l.*post certi temp. & ibi Gloss.sup.de lib.caus.*

¶Quãdo quis habet patrem & filiũ in periculo mortis, debet magis subuenire patri quã filio. Ita refert & tenet Soz.*in rep.*l.*cũ anus.col.*3.D.*de cond.& demonstrat.* facit l.*supra.* l.*de alendis liberis.*

l.Abdi-

l.Abdicatio.7.

Ad hanc legem,vide Alciat.*libro 2.dispunct. cap 28.*Aristo.*libro* 8.Ethic.Nicom.*cap.14.* Tertullianus *de præscriptionibus*, Plato 11. *de legib.* Fabius *libro 3.cap.6.*Plin.*libro 7.c.45.*

l.Si maritus.7.

Per militiam vel doctoratum quis non liberatur à patria potestate,ita Baldus *in l.ista*, adde eundem Baldum *in l.apud hostes,in fin.C. de suis & legit.*Ang.*in l.nepotes,eo.iem de suis & legit.*facit §.4. *Instit. quibus modis ius pat.potest. soluit.*

l.Libertos.8.

Liberti filios in potestate habere possunt *l.7.supra de suis.*

l.Nec filium.9.

Vide Baldum *in consil.127.vol.1.in med.*Cuia. *libro 19.obser.c.vlt.l.1.§.4. D.de liber.agnos.§.13. Inst.de action.*

l.Libertati.10.& vlt.

Vide l.11.*in fine.ff.de suis*,l.12.*supra de obligationibus.*

Facit hic §.6.*Instit. quibus modis ius patr.potest.soluit.*

l.Cum in adoptiuis.10.

Adoptatus ab extraneo succedit etiam patri naturali.

§.Sed ne articulum.1.

Bellon. *libro 1.supputa:.cap.3.* Nota hic materna iura non posse aboleri, vt passim Doctores hic.

§.Quæ aut.3.

Ræuardus *cap.6.de authoritate prudentum,in fine,& sequen.*

§.Quæ in filio.4.

Alciatus 4. *parerg. cap 3.* Ræuardus *d.cap.6. de author.prud.*

l.Veteres.11.& vlt.

Aul.Gell. *libro 5.cap.19.noct. Attic.* Vacon. *lib.1.declar.16.*Valer *lib.8.cap.6.§.6.Inst.quibus mod.ius pat.potest.soluitur.*

Tit.48.De adoptionibus.

Ad Rubricam istam, vide Alciatum *libro 5. c.19.*Cai.1.*Inst.*Vlpian.5.8.Harm.*lib.2.tit.*8.

l.Hi qui.1.

Brisson.*libro 4.select.cap.20.*Adoptio est legis actio,vide *l.2. D.de offic.procons.*

l.Impuberem.2.

Adoptio naturæ similitudo, Caius 1.*Instit. 5 §.primo.*

l.Cum eum.3.

Libertus arrogari potest, Gell. *libro 5.c.19.* l.17.D.*eod.*

l.Adoptio.4.

Velleius Paterculus *libro 2.*Cuiac.*libro 7.obser.capite 7.*

l.Mulierem.5.

Vide Ræuardum *cap. 6. de authoritate prudentum.*

l.Adrogationes.6.

Gellius *libro 5.cap.19.*

l.In adoptionem.7.

Filiam ex liberta adoptare possumus, *vt l. 3.supra eodem.*

l.in adoptione.8.

Ciuis alienæ ciuitatis adoptari potest.

l.Adoptatum.9.

Tit.49.De emancipationibus liberorum.

Ad Rubricam.

Nota ad materiam huius Tituli dictum Bald.*in l.si quis,infra de bonis damnat.* Quod si aliquis legat liberis Sempronij,quod ad hoc legatum liberi emancipati non admittuntur, & sic nota quod deterioris conditionis sunt. Nec obstat quod emãcipationis &primę partis sit sublata differẽtia.Nam procedit in successione patris non autem extranei, & in legato percipiẽdo ab extraneo.Et adde ad correctionem huius dicti, quod filij emancipati non dicuntur de familia, textus est *in* l.*Filia dotem,in verf.non sunt sup.de collat.*quod tamen non est verum.

¶ Emancipatio facta à clerico filiis coram iudice seculari,an sit valida.Vide decis.Ægid. Bella.372.732.*in tit.de foro compet. Chart.3.*

l.si lex.1.

Harmen.*libro 6.tit.17.* Paulus *libro 2.senten. tit.25.*Vlp.10.§.10.Hotom *consilio 2.*

¶Glo 1.Ibi *leges & statuta*, consuetudo dat iurisdictionem, limita vt per Soz *in reg.* 100.

¶In eadem lege.in Glo. in verb.*duumuiri.* Duumuiri non habent iurisdictionem. Et quinam sint duumuiri. Vide Alciat.*in l.fin.supra qui admitt.*

l.in emancipationibus.2.

Guill.Cuiac.1.q.64 Nou.Leon.136.c.3.

l.Non nudo.3.

Harmen. *lib.* 1. *tit.* 17. Boer. *decis.* 197. Papon. 3. *notar.* 10. *tit. des lettres incidentes en ciuil.*

l. Nec auus. 4.

Princeps non solet tribuere beneficium in alterius iniuriam, Iason. *ad l. fi. de consti. princip. numero* 19 Felyn. *ad c. super eodem, de offic. & potesta. iu d. deleg. n.* 19 Cicero pro Cluētio.

l. Iubemus. 5.

Vide Iaſ. *in l. Posthumo, Cod. de contra. tab. in princ.* Roland. à Valle 1. *conſ.* 61. *nu.* 4. Paul 2. *ſentent. tit.* 25.

l. Cum inſpeximus. 6. & vlt.

Corraſ. *lib.* 6 *miſcel. c.* 9 Briſſonius *lib* 1. *ſelect. c.* 11. Cuiac *lib.* 5. *obſ. c.* 13. Forner. *libro* 1. *ſelect. c.* 1. Caius 1. *Inſt.* 6. §. 4. Harmenopulus *lib.* 1. *tit.* 17.

Tit. 50. De ingratis liberis.

De exhæredandis iuſta de cauſa liberis agitur *in Nou.* 115. *c.* 3.

l. Filios. 1. & vnica.

Adde quòd ſi legitimatus commiſit ingratitudinem, poterit reſciſſa legitimatione reduci in naturalitatem, Bal. *in hoc not. in C. §. si filij, ſi de feud. defun. fue. contra.* Et ingratitudo debet eſſe in faciendo & ſufficit minima, vt dicitur *in l. manum ſſus, ſupra de libert. & eorũ lib.* ſecus ſi ingratitudo fuerit in omittendo, quia tum reuocari non poteſt l. *ſola, ſupra de liberali cauſa*, vide leges duodecim tabularum *lib.* 2. *tit.* 27. §. 7.

Tit. 51. De poſtliminio reuerſis & redemptis ab hoſtibus.

De poſtliminio, vide Feſtum *in voce poſtliminio.*

l. Ex duobus 1.

Quæ capta non eſt poſtliminiũ non habet.

l. Ab hoſtibus. 2.

Ibi *proinde*, vide ſupra *de op. libert.* l. *libertini, &* l. *quod ex lib eodẽ tit.* Et nota caſum in quo liber homo poteſt retineri, in pignus in redempto homine libero ab hoſtibus, de quo Rip. in l. 1. *num.* 16. *& ſeq. ff. de pign.* vbi multa ad materiam huius legis, vide l. 2. *ff. de liber. h. m. exhib.*

l. Cum cognatos. 3.

Nota iſtum textum quod quando quis eſt captiuus, vel abſens, & neſcit, vbi ſit, quilibet affinis poteſt petere à iudice dari curatorem bonis, ne diſſipentur, Bal. hic, & Alex. *in conſ.* 4. *vol.* 2. Menoc. *de arbit. iud. lib.* 2. *caſ.* 150. Hotoman. *conſil.* 6.

l. Nec vos. 4.

Donec pendet an aliquis reuertatur ab hoſtibus, quis hæreditatem adire non poteſt, vt hic iuncta Gloſſ. in verbo *tranſigi.* Attamen pro limitatione huius legis, vide Bar. *in l.* 1. *in* 2. *col. ver.* *Sed ſi verba pacti, ſupra de pactis*, & vide Cap *decis.* 194. *num.* 10.

In eadem lege *verſ. nec ſuper*, nota quod mors debet probari, alias cuilibet præſumitur viuere, l. *ſi quis ẽ. ff. de lut. matr* notatur *in* l. 2. §. *dubitatur quemodo teſta. aper.* fauore Eccleſiæ tamẽ vbi nihil apparet pro Eccleſia iudicatur, ſecundum Bal. *in Auth. quirem, in fine, ſup. de ſacroſan. Eccleſ.* De ſucceſſione, adde l. 19. & l. 3 *ff. de acquir. poſſeſ.*

l. Cum non. 5.

Nota hic quod cum hoſte contractus iniri poteſt.

l. Cum eſt poſtliminij. 6.

Nota quod captus ab hoſtibus ſi redimitur pretio, poteſt extraneus cogere redemptorem ablato pretio liberari redẽptum obligatione ſi pretium deponatur ſecũdum Bal. & Bar. & vide Iaſ. *conſ.* 74 *prope fin. vol.* 1. & facit textus *in* l. 2. *ſup. de patribus qui fil. diſtract.* Alciat. *ad* l. *ſerenitis, in lt.* 12 *de palat. ſacr. largit.* Vtilitas & neceſſitas poſtliminij quæ, l. 19. *ff. hoc titulo.*

l. Fœdiſſimæ. 7.

Facit *Nou.* 14. *in princ.*

l. Præſes prouinciæ. 8.

Sic. *in Inſt. Cay, tit.* 2 *& in* l. 1. C. *de ſeruis reis*, quod fuerit iugum apud Romanos, v. de *lib.* 10. *antiq Roman c.* 21.

l. Captum ab. 9.

Paulus *lib.* 3 *ſent. tit.* 4. §. 8.

l. ſicut liberis. 10.

Vide Feſtum *in voce poſtliminium.*

l. ſi liberum. 11.

Facit l. 1. *ff hoc tit.*

l. Ab hoſtibus. 12.

Nota quod ea quæ ab hoſtibus capta ſunt, ſi recuperantur per milites ſtipẽdiarios in priſtinum ſtatum reponũtur, vnde beſtiæ ablatæ ab hoſtibus noſtris ſtipẽdiariis rerum recuperatæ debẽt reſtitui illis, quibus ius erat prius ad hoc idem textus *in l. ſi ... ſupra eodẽ.* Et hoc verum intellige, in rebus quæ habẽt poſtliminium. De hac materia, vide Iaſ. *in ad dit. ad §. Sed ſi ab hoſtibus, Inſt. quibus modis ius pat. pot. ſol.* vide l. 21. *verſ. quod ſi. ff. hoc tit.*

l. ſi is qui. 13.

Redemptor nuptiis cum redẽpta contractis, tacitè eam liberat nexu pignoris.

l. Ius

l.Ius postliminij.14.

Reuersus succedit matri *l. 9 supra hoc tit.*

l.Is qui liber.15.

Cuiac. *ad l.4.infra de iure fisci.*

l.Commercio.16.

Matre redempta, natus ex captiuitate fit liber.

l.Liber captus.17.

Si pater viuens soluit condemnationem pro filio vel si ipsum redemit, an & quando filius imputabit in quartam, vide Bartol. *in l. Stichus, de pecul leg.* & Aret *in § actiones, in a. col Instit. de action.* & ibi Ias. *in fi. vers. quid autem de matre.* vide Castr. *in l. alimenta, supr. negot. gest.* Et ibi Doct. & Alex. *in l. in quartam, n. 11 ad l. Falcid* & de materia huius legis, vide Doct. Corras. *691.* Cuiacium *ad Nouell 22.* Alciatum *1. praesumpt. 32.*

l.Ab hostibus.18.

Actio rescissoria datur absentibus Reipublicae causa.

l.si quos fortè.19.

Transfugae nullum ius postliminij competit.

l.Diuersarum.20.& vlt.

Ad materiam huius legis, vide Lacel. Dec. *in l. caetera, § qui ab hostib. de leg.* 1 vbi multa bona dicit. Et quid si quis redemit aliquem ab hostibus, & propter hoc vellet sibi imponere aliqua onera, quae non posset, est Gloss. not. *in l.1. supra de episc. audien.* Et ibi per Bartol. Quia non potest sibi imponere aliud onus, nisi precij f luti. vt hic, & redimens aliquem captiuum ab hostibus non potest postea maiorem taliam imponere, vt tenet Francisc. Crem. *in sing.166* Harm *lib.1. tit. vlt. in fine*, l. 11. *supra de episcopali audientia.*

Tit. 52. De infantibus expositis & liberis, & seruis, & de his qui sanguinolentos nutriendos acceperunt.

Harmenopulus *lib.1. tit. vlt. Nou.153.*

¶De exponentium poena egregie Menoc. *de arbit. iudic. cas.396.* Cuiacius *lib.16. obseruat. cap.36.*

¶Plura de infantum expositione *per cap. si. 87. distinct.* & ibi Gloss. *in c. si expositus.* Hotoman *in lib. 1. Inst. tit. 2. § 1.* hoc immane ius, & naturae contrarium fuisse ostendit.

l.Si inuito.1.

Sarmient. *lib.1. select. cap.10.* Forner. *lib.2. select. c.14.* Cuiac *lib.9. obs. c 38.*

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.1. capite 14.*

l.Vnusquisque.2.

Nemo suum dicere potest, quod peremptè contemnit.

l.Sancimus.3.

Facit hic *l.12 supra communia de successsion.*

Auth.Antiqua.

Haec Authent. desumpta est ex Nouel.54. *cap.1.*

l.sancimus.4.

Harmen. *lib.1. tit. vlt. in fine.*

Tit. 53. Quae sit longa consuetudo.

In hunc titulum scripsit Ioan. à Bart.

¶Harmen. *lib 1. tit.1.*

l.Praeses prouinciae.1.

Menochius *de arbitr. iudic. libro 2. casu 8.* Consuetudinem facit non omnis vsus, sed frequens.

l.Consuetudinis.2.

Forcat. *Necyomant. dial.1.* Vitalis *lib.2. variar. lect. cap.28.*

l.Leges quoque.3.& vlt.

Tertullian. *lib. de Corona.*

Tit.54. De donationibus.

Ad materiam istius tituli, vide Bald. *cons. 86. vol.5.* in nouis & Bertrand. *d. cons. 280. n. 1. vol. 2.* vbi an teneat donatio, si in scriptis non fuerit redacta, si hoc per testes probetur. *in cons. 188 num.8 vol.1.* Donatio quis contractus sit, & an reuocari possit per poenitentiam. vide Curt. Iun *cons.55. num.9.* vbi si res absenti donatur, an non obstante stipulatione Notarij, possit alteri donare ante donatarij ratificationẽ & ibi an possit ratificatio fieri in praeiudicium eius, cui medio tempore fuit ius quaesitum De materia vide Bald. *cons.868. num.18. colum. 3.* vide Ioan. de an icis *cons.30 col.3. cum sequen.* Donatio inter viuos reuocatur per ingratitudinem *l. fi. eod. tit.* Ias. *in l. cum mota, col. 4. C. de transact.* fallit, nisi fiat ex causa ante dotali sine obligatione *l. si pater, §. fin. eod.* Francis Nicol *in repet. c. quoniam contra, de probat. fol.87.* vbi plenè.

¶Perfectę donationi an possit aliquod onus imponi, Bal. *in cons.381 factũ tale est, vol. 4. cons.279.* Rex Roma. Bertran. *cons.88. 2. vol.*

¶ Donatio causa mortis quæ dicatur, & an, & quando possit reuocari, Guid. Pap. *cons.* 23. *num.* 3. Hypp. *sing.* 63. & notauit Bertran. *cons.* 326. *num.* 4. *vol.* 3.

¶ Donatio causa mortis requirit subscriptionem quinque testium, quãdo fit in scriptis, Ias. *in l. si quis ager, col.* 4. *de Codicill.* Francis Nicol. *in reper. cap. quoniam quæ contra de probat. fol.* 84. *num.* 9. vide plura hac de re in Digestis, vbi notaui.

l. Emptionum. 1.

Ad materiam huius legis, vide plenè Nicol. *in præallegatu suu allegat* 21. vbi de ratione huius legis. Nam donatio modicam affert vtilitatem: Imo nullam, si instrumentum tantum seu chartam intelligeretur donasse, vbi dicit *gl. ff. in l. postquam,* [illegible] *de pactu,* & in donatione talis instrumenti, non tantum venit debitum principale, sed etiam vsuræ fortè, si donatum esset instrumentum nomine debitoris, *l. nomen, de lega.* 1. Quid in venditione instrumenti, an vendito instrumento intelligatur venditum nomen. Idem dicas, nisi ex qualitate pretij aliter appareat, Angel. *in l. si rerum, §. cum qui Chir g'aphum, D. de legat.* 1.

¶ Quid autem si creditor renunciat instrumento, an intelligatur renunciare debito, vide Lancell. Dec. *in l. postquam lit, supra de pact.* vbi habes contrarietatem, Bald. *in l. Labeo. §. 1. de pactu,* qui dixit quod non tantum probationi intelligitur renunciare, sed contrarium. Idem dixit Bald. *in l. 3 supra de fide instrument.* per illum textum, & hanc cõtrarietatem. Vide per Lancel. Dec. vbi solutionem contrarietatis habes, de quo etiam per Dec. *in cons.* 17. *num.* 3.

¶ Et de materia, vide Pulchrã quęstionem quam ponit Paul. *in l. fin. D. de his qui in test. del.* vbi de testatore cancellante testamentum nuncupatiuum, an videatur reuocatum. Et nota, quod hæres grauatus reddere instrumentum debitori, censetur grauatus vt ipsum debitorem liberet, Textus est notabilis *in l. huiusmodi, §. si ita, de legat.* 1.

¶ Et de materia huius legis, vide Alexand. omninò *in l. 3. in 3. col. D. de acquir. possess.* vbi plenè, & ponit pulcherrimas ampliationes ad hunc textum: ideò videas.

¶ Si aliquis alicui donat instrumentũ, quod habet contra alium, censetur donare non solum chartam, sed etiam totum debitum ibi comprehensum, & sic inducitur quædam cessio, per quã ille donatarius efficitur procurator in rem suam, ita tenet Bald. *in l. fin. C. quando fiscus vel princ.* & idem Bald. & Alex. & Imol. *in l. Mæuia, D. solut. matrim.* Venusiari in Rep. *l. si actor, num.* 16. *col.* 76. *de procurat.* & de materia huius legis, vide Dyn. *in* [illegible] *reg.* 6. Couar. *lib.* 3. *select. c.* 5. Hotom. 12. *illustr. q.* 1. adde *l.* 49. *D. de solut.*

l. si nominis. 2.

An nomen donari possit, vide hic D. Gothofredum.

*Cuiac. 18. *obs. c.* 1.

l. spem futuræ. 3.

Spes futuræ actionis donari potest *l.* 17 *ff. de her vend.*

*Noua huius legis interpretatio, petenda est ex Antonio Fabro *lib.* 12. *coniect. c.* 6.

l. si functiones. 4.

Vide Cap. *consil.* 21. *col. penult.* iunge hic l 7. *&* 8. *inf. eo. tit.*

l. si donatio. 5.

Loquitur hæc lex de confessione testamentaria, qua de re glossa hic.

l. Nec ambigi. 6.

Clarus 4. *sent. §. donatio, q.* 12. *&* 13. Rolan. à Valle 1. *cons.* 19.

l. Censualis. 7.

Brisson. *lib.* 1. *select. c.* 5. Professio autem à vero domino facta nocet.

l. si præses prouinciæ. 8.

Donatio non perficitur simulato consensu.

l. Legem quam. 9.

An lex donationis sit seruanda, vide hic Glossam.

l. Nec ignorans. 10.

Harmenop. *lib.* 3. *tit.* 1. vide *l.* 18. *supra de probat. &* l. 14. *de contra. emp.*

l. Cum de bonis. 11.

Nota hic partem bonorum donari posse.

l. Portionem propriam. 12.

An pars pro indiuiso donari possit, vide hic D. Gothof.

l. si aliquid. 13.

Donare & fideicommittere possumus per epistolam *l.* 21. *ff de fideic.*

l. si filius tuus. 14.

Donari non potest res aliena citra domini consensum.

*Corras. *in arrest. Martini Guer.*

l. Æris alieni. 15.

Donatio vniuersalis non transfert aliquã personalem actionem in donatarium, vt hic, vide Decium Ægidium de Bellam. 31. *in tit. de donation. chart.* 7.

¶ Donatarius certæ rei non tenetur ad onera

onera debitorum. Sed debet conueniri vniuersalis hæres donatoris. Adde quod donatarius partis omnium bonorum non tenetur ad æs alienum, Dec. *consil.* 237 *&* 387. faciunt notata per Bart. *ad l. si quis seruum, §. fin. num.* 2. *de leg.* 2. Corn. *cons.* 289. *columna, volum.* 4. Ratio dubitandi huius legis sumi potest ex *l.* 149. D. *de reg. iur.*

l. senectus. 16.

Senex donare potest, & testamentum facere *l.* 3. *supr. qui testam fac.*

l. siue emancipans. 17.

Nota quod etiam secuta emancipatione, non confirmatur, si esset adempta, & probat iste textus quod per emancipationem probetur, & confirmetur donatio antea facta per patrem filio: quod procedit, si res donata fuit tradita.

¶Et de materia huius legis, vide Ias. *in l. diuortio, in princ. col.* 1. *num.* 11 *solut. matr.* vbi dat extentionem ad hunc textum, quod licet non firmatur donatio emancipatione subsequuta, nisi tradiderit rem pater quæ donauerit filio, vt hic iam dicit, hoc nō procedere, quando paulo ante emancipationem, quod est notabile.

¶Nota etiam quod donatio secuta emācipatione confirmatur, vt hic, adde textum *in l. donationes, §. pater. ff. de donat.* Requiritur tamen traditio, vt per gloss. *in l. donationes, sup. de inoff. donat.* & potest statim reuocari, & vide Guid. Pap. *cons.* 60. *in* 1. *parte.*

l. si donationis. 18.

Furti actio remitti potest *l.* 13. *sup. de furt. l.* 7. §. 14. *sup. de pact.*

l. si auia. 19.

An res à parentibus acceptas donare possimus, D. Gothof. hic.

l. Vice donatricis. 20.

Iunge hic *l.* 31. *vers. verum, inf. eod.*

l. Constante. 21.

Facit hic *l.* 17. *&* 23. *supra de iur. dot.*

l. Cum res filio. 22.

Nota hic legem donationis implendam *l.* 3. *in fine, supra de contra. empt.*

l. si ea quæ. 23.

Pater res filij non succedentis inutiliter donat.

l. si patrono tuo. 24.

Iunge hic *l.* 14. *supra de rei vindicat.*

l. Donatio. 25.

Notat ista lex, quod quælibet donatio causa mortis, sit donatio ob causam, vt habetur *in l. fin. sup. de donat. ante nupt.* & quod notat Bart. *in l. Aquilius. ff. de donat.* & pro resolutione, vide Aret. *consil.* 17. *col.* 45. Paul 2. *sentent* 23. §. 4. Hic autem vetatur clandestina donatio.

l. Si quis in emancipatione. 26.

Pater filio infanti donare potest *l.* 28. D. *de vsu pat.*

l. Data iam pridem. 27.

Paulus *lib.* 4. *sentent.* Cuiac. *lib.* 20. *obser. cap.* 2 *l.* 30. *inf. eod.*

Ioan. Hannib. de Cano. *ad l. post contractum,* D *de donat. num* 109. Rimin. *Instit. de donat.* §. 1. *num.* 165. Ant. Petr *ad l.* 1. *num.* 176. D. *de iureiurand.* Nota hic fraudem præsumi inter coniunctas personas.

l. Quisquis. 28.

An donans rem reseruato vsufructu teneatur cauere de vtendo, fruendo iuxta *l.* 1. *vsufruct. quem. caue.* vide Decium *cons* 26. *volum.* 2. *col* 4. *num.* 5. Corn. *cons.* 267 *&* 8. *col.* & Doct. *in l. omnes, de except.* vbi concludunt quod nō, & Dec *in l. duas, col.* 1. *de reg. iur.* de materia huius legis, vide Ias. *cons.* 6. *col* 1. *vol.* 3. vbi ponit rationem quare per retentionem vsusfructus transferatur dominium, & possessio: vbi dicit rationem esse, quia res sua nemini seruit, quasi reseruato vsufructu non transfertur dominium, sequeretur, quod constituisset vsumfructum in re sua, quod absonū est, & contra *l. vtifrui ff. si vsusfructus pet.* & contra ipsius vsusfructus definitionem, quæ vtendi, fruendi alienis rebus, &c. vbi in hac materia retentionis vsusfructus aduertat notarius, ne in instrumēto ponat constitutum simul cum retentione vsusfructus, quia esset repugnantia, quæ factum vitiaret.

¶Et quibus modis transferatur dominium & possessio sine traditione, vide §. *interdum, instit. de rerum diuis & ibi gloss.* & vide *l.* 1. §. *fin.* & ibi gloss. quæ hanc allegat de rebus creditis.

¶Et an ista lex habeat locum in vendente & donante bona sua retento vsufructu sibi, an censeatur vendere bona, & tum acquisita vel acquirenda, ex fructibus perceptis, vide Bertrādum *cons.* 224. *vol.* 3 *c.* 2. *de consuet.* Gellium *lib.* 20 *c.* 9. Cuiac. *lib.* 19. *obs c.* 18.

¶Retētio vsusfructus inducit traditionem possessionis, quæ erat penes tradentem. Adde & amplia vt per Ias. *ad l. traditionib. n.* 7. *in fi. C. de pact.* & alio modo per Soc. Iun. *consilio*

118.*in fine,volum.*2. Alexand.*ad l.3.in prin.nu.* 14. *D.de acquir.possess.*

¶Nota ad ampliationem istius legis, quòd sicut per retentionem vsusfructus intelligitur traditus, ita per pignoris receptionem, ita Ias.*in L.traditionibus, supra de pact.* & vide Glos.*in d.L.*1.§.*fin.de reb.cor.*

l.in extraneos.29.

Cuiac.*lib.3.obs.cap.*12. Idonea instrumenta vicem instrumenti sustinent l. 2.*supra de fide instrum.*

l.in hac sacratissima.30.

Donatio an sit actus voluntarius, vide hic D.Gothof.

l.in donationibus.31.

Pro intellectu huius legis, vide Nou.52.*c.*1.& Nou.73.*c.*5.

l.Secundum.32.

Vide Paponem 11. *arrest.*1. *arrest.*24.& 25. vbi de insinuatione donationis.

l.illam subtilem.33.

Forcatulus *Necyomant.dialog.*64. Cuiacius *lib.*20.*obseru.c.*31. Vurmser.1.*practicar.*5.*obser.* 19.*Nou.*52.*cap.*2.

l.Sancimus.34.

De insinuatione donationum, Baldus *in l. Modestinus,D.eod.*

¶Ad §.primum istius legis, vide Doct.*in l. sed etsi mihi, D. de verborum obligat.* & Aretin. *in cons.*122.

¶Quid si donans dixit, volo, quòd tot sint donationes, quot sunt summæ ascendentes ad 30.solidos, an valeat donatio, vide Bald. *in cons.*97. *incip. quadam donatio, quadam domina, vol* 3.*in antiquis.*

¶Et an iuramentum validet donationem non insinuatam, vide Bald.*cons.*357.*vol.*3.*certum est, quòd si ita,* Alex.*cons.*125.*num.*17.*vol.*1.*& cons.*32.*num.* 10. *&* 12. *col.*2.*& cons*.217.*nu.* 5.*vol.*6.*& cons.*20.*cum sequentib.& cons.*25.*col. penult.& consil.*6.*vol.*1. Socin.*consil.*77. Corn. *consil.*221.*vol.*1. *& cons.*66.*col.*2.*& consi.*2.*vol.* 3.vbi respondet rationibus eorum, qui contrariam opinionem tenent, & Aret.*in consilio* 77.

¶Et vide Tiraquel.*in l.commu.Glos.*4.*num.* 26.*& seq.*vbi multa.

¶Et quæ requirantur, vt valeat donatio sine insinuatione. Vide Aret.*in cons.*17.*vol.*3.*&* Alex. *cons.*112.217. *num.*5.*vol.*6. vbi contractus celebratus coram potestate loci habetur, ac si in eo fuisset insinuatio, & vide Hyp. *singul.*489. vbi ad insinuationem faciendam, non admittitur donatarius, postquam sibi fuit oppositum de inualiditate donationis, propter defectum insinuationis.

¶Et an insinuatio possit fieri post mortem donationis, & quo tempore fieri possit, Aret.*cons.*723. vbi an fieri possit contradicente donatore, vel eius herede, & an donatio facta per principem valeat sine insinuatione, Aret.*in cons.*17. & Bald.*in cons.*167.*incip quadam.* Fran *nu.* 5. *&* 6. *v. l.*5. vbi an insinuatio fieri debeat viuo donatore, & quomodo sit facienda. Et ibi etiam an insinuatio facta in vno loco, extendat se ad bona existentia in alio loco seu territorio.

¶Et an in donatione causa mortis requiratur insinuatio, Cornel. *cons.*107.*numero* 5. *volum* 4.

¶Et quid si Titio & Seio dono 600. an dicatur vna donatio, vide Iacob *in l.si plures, n.* 1.*in* 1.*lectura, de pactis,* Roman.*sing.*713.& nota, quod inter donationem, inter virum & vxoré requiritur insinuatio *l. donationes quas sup a de donatione causa mortis*: ita omni in donatione inter patrem & filium quæ morte confirmatur. Vt ibid. Secùs vero in donatione causa mortis: vbi non requiritur insinuatio, *vt d l. donationes quás.* In eadem l.§ *si quis autem.* Nota quod si plures donationes sint in eadem persona, eodem tempore non valent excedentes summam: secus per diuersa tempora, Abb.*cons.*107 *vol.*2.& ibi multa in materia insinuationis. Donatio reciproca non indiget insinuatione, Alexand.*in cons.*225.*Visa facti nar,secundo volum.*

¶Si nouatio non fuerit insinuata, sed interuenerit iuramentum: an suppleatur defectus insinuationis *consi.* 203. *vol. vers. posset dicere.*

¶Adde Rom.*sing.*203.*&*721.*pone,* Crem. *sing.*172.*donatio.*post Ias *ad l.*2.§.*ex his, de verbor.oblig.num.*16. Quid in debito scienter soluto, quo casu est donatio *l.cuius per errorem,* D.*de reg.iur.* An tunc requiratur insinuatio, de qua hic, vide per Ozer. *ad* §.*his quoque, n.* 4.*Instit. quib. mod. re contr. oblig.* In materia huius legis, vide latissimè per Phil.Port.*libr.* 1.*conclus.*40. & per Iul. Clar. *libr.*4.*sent.*§. *donatio.q.*51.*& seq.*vbi quid in donatione tacita vel præsumpta, quid in libertate simplici, in pacto de non petendo, in donatione reciproca & simplici, & quid in donatione facta ecclesiæ, vel cum iuramento, per eundem *q.* 17.*&* 18.Cur.Sen. *cons.*67,*per totum,*& ibi in addit.ad eum. Ad hūc textum in prin.Ioan. Crot.*consi.*76.*num.*28.

¶Ioan.Rober.*lib.*1.*recep lect.c.*26.Cuiac. *lib.*15.*obs.cap.*22.Papon.11.*arrest.*1.*nu* 31.*&* 29. Roland.à Valle 1.*consi.*19.*numer.*48 Isidorus *libro* 4.

l.Si quis argentum.35.

¶In Gloss.in verbo *Æstimatione,vers. Item an pecuniam creditor cogatur.* Vide Bart.*in l.2. §.Mutui, D.si cer.pet.col.2.* In eadem lege *in Gloss.in verb.Fundos,vers.Quid ergo subiit*,illam Glos.facit singularem Bald. hic,ad hoc,quod qui promisit annuum reditum frumenti,intelligitur purum & liberum ab omni im pensa.

¶§.*fi.Sin autem hoc minimè.* Ad intellectum istius §. vide Ias. *in §.personam, ad 11. Instit.de actionib.* & vide Decium *in l.Senium, supra qui testam fac.poss.*Ang.*in cons.105.aliàs 154.col.5.ergo oportet.*

¶Et de materia huius,vide Bart.*in cons.156. numero 11.vol.1.*

¶Ad intellectum huius legis in §.pen.vide Imol.*ad l.cùm ex causa,D.de re iud.*laté Arct. *ad §.in personam,versi.aduertas tamen,col.4 instit.de act.* Alexã.*ad l 2.col.2.numero 7.de leg.1.* vbi quòd habet locũ hic textus in donatione causa mortis, vt in ea sufficiat pactũ nudũ & est communis,licet contrarium Imol. *vbi supra*,Soc.*ad d.l.22 n.10.cum seq.*laté Fort.Garzi.*ad l.iurisgentium,§.quin imò,numer.78.D.de pactis*,Iul.Clar *libro 4.sent.§.donatio,q.14.* Pedemon.*decis.120.num.5.& 14.*

¶An in hoc pacto nudo requiratur expressus consensus,vel præsumatur, Dec *ad l Rubr. C.de pact.nu.4. & in cons 345.* An hæc decisio habeat locum in donatione tacita & præsumpta,Tiraq.*ad l.si vnquam,in vers.donatione largitus,num.152.165 & seq.C.de reuoc.don.*An habeat locum in pacto de donando, Aretin. *ad dict.§.in personam,col.4* Rimin.*ad §.1.Instit.de dona*. *num.143.* Plura in materia huius legis. An,& quando,& in quibus casibus procedat: Caccial.*in tract.de pactis q.6.col.pen.& sequen.* Fort.Garz.*ad l.iurisgentium,§.quinimò,nu.76. D.de pactis*, Rip.*ad Rubr.D.de verbo.obl.nu.24.* Hier. Zoannet.*in tract.different. inter ius cano. & ciui.nu.97.*Bologn *ad Rub.C.de pact.numero 41.& seq.*Viu.l.1.*comm.opin.in tit.actio. versi. lex si quis argentum,14.opin.*Salic.*ad legem, nu. 8.C.de pactis*,Annib.de Cano.*in repet.ad l.nemo potest,numero 133.& 240.D.de legat.1.*Rim. *ad princip.Inst.de don. numero 267.282.291.133. 211.220.362. & ad §.eodem tit.num 145.147.& 150 cum seq.*Cagn.*ad Rub.C de pactis,num.16.* Forcat.*in Necyomant.iur dial.69.nu.7.* Quod iste textus non habeat locum in donatione remuneratoria,Garzi.*ad d. §.quinimo,nu.69.* Iul.Clar.*d.§.donatio,q.14.*

Forcat. *Necyom.dial.63.* Cont.*libro 1.disput.c. 12.*Molin.*de vsur.q.5.nu.119.*

*Cuiac.*ad l.6 ff.de pact.*

l.si quis.36.

Donatio excedens summam 500.solidorũ, debet insinuari. Adde quindecim limitationes per Rim.*In d.eo l.§.1.numero 409.& 435.*& de insinuatione quid sit,vide Soc.Iun *cons.67. numero 1 ,libro 2* & de ratione cur introducta fuerit insinuatio,vide Guid.Papæ *decis.325.*& ibi ad fi. quòd solidus accipitur pro aureo, & Aureus accipitur prout declarat Paul. Castr. *ad l.fi.C.communia d. leg.*Bell.*consilio 4* latissimè per Phil.Port.*libro 1.conclu.4*. & Moder. ab Aquila *libro 1.com concl.in verb. donatio inter viuos.* Insinuatione autem non indiget quod magister militum donat.

l.Verba superflua.37.& vltima.

Cont.*libro 1.disput.c.16.*Cuiac.*libro 10.obs.c. 37* adde *l.65.D.de verborum significatione,l.4.ff. commodati.*

Titulus 55. De donationibus quæ sub modo, vel conditione,vel certo tempore conficiuntur.

Clar.4.§.*donatio,q.2.*

l.si doceas.1.

De materia,vide Bertran.*con.74 col.3.in prima impressione*, & Curt Iun.*consilio 34. numero 7.*Quæro,si donatur aliquid Ecclesiæ cum aliqua conditione vel lege,an si illud non fiat per Ecclesiam donatio reuocetur & res donata reuertatur ad donantem, vide Abb *in c. verum,de foro comper.* Donans domum Ecclesiæ cum pacto,vt mihi pręstet alimenta,postmodum domus illa chasmate periit,an Ecclesia adhuc teneatur ad præstandum alimenta, vide Bald.*in l.1 supra de iure emphyt.*Et quid si primò vni & deinde alteri donauit ex quo primus donatarius non seruauit pacta? Vide Alex.*in con.18. vol.4.* Et cui incumbat onus probandi quod donatarius non adimpleuit promissa,& quid si aliméta præstiterit,Chas. *cons.110.vel.1.*

¶Et quid si facta est alicui donatio sub duabus conditionibus, an donatarius teneatur probare vtrãque conditionem,Dec.*cons.177.*

¶Donatio quãdo intelligatur facta ad causam propter aliquod pactũ factum incontinenti per donatarium, vide plura per Sozin. *cons.273.vol.2.*Couar.*lib.1.var.resol.c.4.*Donatum sub modo,an vindicari possit, Gloss.hic.

l.Si rerum.2.

Donatio fieri potest ad tempus certum,vel incertum.

l.Quoties.3.

Ad intellectum huius legis, vide quando fit donatio alicui, ita vt donatarius teneatur aliquid præstare tertio, an ille tertius habet actionem, Socin.*cons*.236. & ibi si donatarius transtulit illam rem in alium, an cum illo onere transeat.

¶ Ad hãc legem, vide quæ determinat Dec *in l.traditionib.us,de pactis*. Vbi notabiliter loquitur. Nota textum, quod in contractibus substitutio fieri potest: concordat textus *in* l. *vt heredibus ff. de legat* 2. quem Bald. *in consilio* 229. *in vers investitur, col.2 .med.vol.2.* ad hoc allegat. Sed melior est textus hic. Et nota, quòd ex tali substitutione acquiritur vtilis actio, substituto contra regulam iuris, quòd alteri stipulari & acquirere nemo potest, §. *alteri*, I*nst.de inutil.stip.* Et quòd substitutio in contractibus fieri possit, tradit Paul.in pulchro casu *in cons*.38 *i.incip.si quæritur, vol*.1. vbi donatio, quò ad primum donatarium, non tamen cessat, quòad substitutos Sed adde, quòd in tali substitutione, quæ fit in contractu donationis, dominium acquiratur sine traditione, ad consequenda bona, in quibus fuit substitutus, si illæ res traditæ sibi nunquam fuerint, Dec.post Spec.*in cons*.239 *col.pen. vers.nec obstat, si dicatur, & in d.l.in traditionibus, colum. pen.ad fin.*

¶ Et nota, quòd in tali substitutione potest contractus fieri sine stipulatione, Socin.*consi*. 125.*col* 1. *volum*.3. in aliis autem contractibus requiritur stipulatio: Oldrad. *cons*.100.*pro examine*, tamen vnum nota, quod circa dictum Decij *in d.l.traditionibus, &c.* vide Bellam.*cõs*. 39.*per contrarium dicit*, Forcatulum *Necyoman. dial.69.*

¶ Ex pacto celebrato inter donantem, & donatarium, acquiritur vtilis actio, sequenti secundo donatario sine aliqua successione. Vide Crau.*consilio* 25.*numero* 17. Socin. Iun. *ad l.ita stipulatus, numero* 247. *& secundum nouiss. impress numero* 164. *ff de verborum obligatio.* Abb.*ad cap.in præsentia, numero* 24.*de probatio.* Forcatul. *in Necyom.iur. dial.63.numero* 2. Didac.*in tract.varia.resolut. libro* 1.*cap*.14. *numero* 2. Speciale autem est in contractu donationum, vt alteri per alterum quęratur actio.

l.Perfecta donatio.4.

Amplia hanc legem procedere etiam in principe. Nam sicut non potest reuocare donationem perfectam, ita etiam non potest aliquod onus imponere, Bald.*consilio* 277.*vol*.3. *in antiquis*, & ad hanc legem, vide Socinum *consilio* 66.*volum*.1.*in vlt.dub.* Bald. *in* l. *fin.de senatoribus*, Ioan.Lup.*in repet.Rub.de donat.inter virum & vxor.fol.*43. *colum*.3. qui meminit d.cons.Bal.adde Dec. *in l.fin.in* 1.*colum.de pact.* perfecta donatio conditiones non capit inuito donatario.

l.Siquid mater.5.

Res donata ad similitudinem legati vindicatur.

Titul.56. De reuocandis donat.

Harmenopulus *libro* 3.*tit*.2. Clarus 4.*senten.* §.*donatio*, *q*.21.

l.Etsi perfectis.1.

Nota istam legem, vers & pleno iure quid importet, Lud.Rom.*cons*.206. Et Bal *con*.191. *in fin. & in cons* 32. & Alexand *cons*.111.2.*colum. volum*.2.

¶ Quid si donauit cum pleno iure, vel si donauit omnia iura & actiones vtiles & directas, Decius *consilio* 192. Donatum autem liberto propter ingratitudinem reuocari potest.

l.si apud.2.

Facit hic l.39. *supra de transaction. & l.3.infra eodem.*

l.Possessionem.3.

Pro intellectu huius legis, iunge *l.2. supra eodem.*

l.Cum profitearis.4.

Bened. Cap.*in regul.conclus*.23. Pilæus *q*.127. Cuiac. *in*. 9.*obser.c*.37.§.2. *Instit. de donation.l.* 30 *supra de transact.*

l.Si donationem.5.

Iunge hic l.12. *supra de rei vind. & l.3.supra de resc. vend.*

l.Velles nécne.6.

Absentia aduocati, an vitiet sententiam, vide l.4. *supra de pæn.*

l.His solis.7.

Cuiacius *libro* 4 *obs.cap* 19. Nota autem hic minus esse secundas cõtrahere nuptias, quàm viuere inhoneste.

Auth.Quod mater.

In hac Auth.continentur exceptiones legis superioris.

l.si vnquam.8.

Pro ampliatione & intellectu istius legis. vide pulchra, quę notantur per Dec. *in l.1.in* 2.*&*

2.& 3.col.*supra de pactis*, & ibid. Socin. *in pen. & fin.col.num.37.de condit.& demonst.*

*¶An renuntiare liceat huic constitutioni vide Fachineum *Controuersiarum iuris libro 3.cap.84.*

¶An beneficio istius legis possit renunciari, vide Ioan.de Arnol. *in caut.73.*& Bart. *in l. Titio Seia*,§.*Imperator*,*ff.de legat.*1.pro limitatione, vide Corset. *in sing. in verbo donatio.*

Dispositio istius textus non habet locum in filiis adoptiuis. Ita Dec. *in l.generaliter, in 6.col.sup.de instit.& substit.*

¶Sed si fuerunt adoptati cum voluntate donatarij, quid iuris, vide Socin. *in l.si cognatis, col.9.de reb.cred.vel dub.*

¶Donatio reuocata ex superuenientia liberorum an cōfirmetur, si in continēti ipsi filij moriuntur, vide Bartol. *in l.Titia, L.2.* § *Imperator, de lega.* 2. vbi plura dicit notabilia pro intellectu istius legis.

*¶Vtrum hæc lex locum habeat extra illā speciem patroni donantis liberto consule Fachineum *Controuersiarum iuris lib.3.c.* 5.

¶Donatio omnium bonorum vel maioris partis, facta per patrem nōn habētem liberos nato posthumo, ipso iure reuocatur, nisi probaretur, quód donator cogitauerit de liberis, quoniam hęc lex tunc nunquam locum habet, vt per Bart. *in d.l.Titia*,§.*Imperator, in 3.colum de leg.*2. & Soc. *in l.in princ.solut. matrim.* Idem dicitur etiam in donatione facta ob causam, quia tunc non habet locum hæc lex, vt per communiter Scribentes hic, & per Bar vbi supr. & hæc faciunt pro sorore dotata à fratre, quæ accepta dote renūciauit omnibus bonis, paternis & maternis, si posteà filios procreasset, hæc donatio seu repudiatio non reuocatur, quia videtur ob causā dotis à fratre datæ facta, vt per Doct. hic. Ratio est, quia hęc donatio vel renūciatio fuit facta in contractu matrimonij, qui per successionem filij non reuocatur, quia videtur de ipsis cogitasse, vt plenè per Bart. *in d.l.2.in pr.nc.in 4.notab. soluto matrimonio*, & Dec. *in lege .1. in 3. columna. supr. de pactis* quem videas.

*¶An hæc lex locum habeat in donatione ecclesiæ facta tradit Fachineus *Controuers. iuris lib 3.c.86.*

¶An possit renunciari *d.l.si vnquam*, vide Ias. *in l.pen.sup.de pactis.*

¶Donatio remuneratoria seu propter merita an reuocetur propter ingratitudinem, glos.sing. *in l.si pater*,§.*fin.ff.de donat.* Bal. *in l. si cum mihi de dolo.*

*Fachineus *Controuersiarum iuris libro 3. capite* 89.

¶Hanc legem limita non procedere in filio legitimato, non citato donatario. Et hoc si tempore donationis donator haberet filiū naturalem & posteà legitimauerit, secus si non haberet, quia tunc præiudicaret legitimatio ipsi donatario, & non citato, & ratio est, quia non videtur de illis donator cogitasse. Ita Soc. *in l.Gallus*,§. *& quid si tantùm, penult.col.vers.3.in correlatiuum, de lib. & posth.* vide Dec. *in l.posthumo, in addit.*1. *de bon.poss. contra tab.*

¶Dispositio huius legis non habet locum in donatione remuneratoria. Ita Ias. *in l.si non sortem*, § *libertus, in 5.col.de cond.indeb. & in cons.*171.*col.3.volum.4.* vbi etiam multa de materia huius legis per tot. *cons.* 154. *num.*2. *volum.*2.

* An hæc lex locum habeat, cum donans tempore donationis liberos habebat si deinde alios suscepit. Declarat Fachineus *Controuersiarum iuris lib.3.c.87.*

¶Et de materia huius legis, vide Ias. *in d. cons.*171.*vol.*4. vbi an hæc lex habeat locū in donatione causa mortis facta per patrem filiæ & dicit, quod non. Secùs verò si fiat ab extrāneo, vt per eundem Ias. *cons.*25.*vol.*1. vbi etiam an donatio viri cum renunciatione expressa huius legis reuocetur per subsequentiam liberorum, & dicit, quod non. Et an veniant fructus, etiam in reuocatione donationis, cùm hic dicatur totum, vide *gl. ff. in l.generaliter*,§.*proinde, vers.ex aliqua causa, de fideicommiss. libert.* secus in donatione causa mortis, quia etiam fructus restituuntur, si ipsa reuocatur l. *cùm quis*, D. *de cond.ob caus.*

¶Et de materia huius legis, vide Francisc. Nicol. *allegat.*20 & per Ro. *in cons.*269. *&* 26. & Dec. *in cons*581. Corn. *cons.*4. *vol* 3. Ias. *in* l. 1 C. *de pactis, nu.*7. Paris *cons.*11.*num.*76.*vol.*1. Dec. *cons.*240.*in fi.*

¶Et de materia huius legis, an donatio causa mortis reuocetur per superuenientiam liberorum, vide Corn. *cons.*244.

* ¶Vtrum hæc lex locum sibi vindicet in re donata particulari, vel in parte bonorum modici momenti donata exponit Fachineus *controuer.iuris lib 3.cap 86.*

¶In filiis adoptiuis non habet locum hæc lex, Paul. *cons.*434.*respondeo per ordinem, col.*7. Aymon. *cons*151. dicit, quod reuocatur, per filij susceptionem & non reconualescit per eiusdem mortem.

¶Ista lex est canonizata 17.*q.*4.*ca.quicunque*, & de intellectu istius legis, vide Bart. *in l.Titia*,§.*Imperator, de leg.*1.& per Ias. *in l.*1 *supra de pactis*, Aret *consilio* 33.*in prin.*

*¶Et an ista lex habeat locum, quando fuit facta donatio ecclesiæ, vide in Authen. *si qua mulier, supra de sacrosanctis eccles.* & ibi per Bart. & Ias.

¶Donatio ob superuenientiam liberorum

reuocatur. In materia ad hanc legem tradita hic per Tiraq. latissimè vltra eum Alc. *reg.1.præsumpt.13.* Soc. *conf.39.lib.3.* Paleot. *de not. & spur c.34.* Rim. *Instit.de donat in prin. numero 205. & 358.* Ioan. Diaz. *reg 213* Socin. Iun. *consilio 12*. *lib.1 numero 207. & 237. consilio 12. numero 41.* Didac. *lib.1. variarum resolutio.c.19.* Zucc. *ad l.1.C. de pact. numero 42.45. & sequen* vbi Francisc. Curt. *numero 13. & sequent.* Socin. Iun *consilio 52 numero 5. volum.1. & consilio 50. numero 20. lib 2. & cons.67. num. 9. & 54. & cons.79. numero 24. cum pluribus seq. & cons.137. numero 2 & 3. lib.2.* Ant. Rub. *ad l. Titia S.10. §. Imperator, de leg.2. numero 42. & sequent.* Dec *cons.20. numero 1. & 2.* Gozad. *ad cons.80. numero 16.17.18.* Dec. *consilio 399.* Pro declaratione. Curt. Iun. *consi 56. numero 8.*

¶ An hæc lex habeat locum in donatione bonorum feud. vel emphyteoti. post Tiraq. hic, *in verb. bono, ad fi.* vide Ari. Pinel. *in repet. ad Rub. C. de bon. mater. prima parte, fol.16. nu. 20. & fol.18. numero 23.* In materia huius legis, vide Phil. Port. *nouiss. lib.1. suarum conclu. concl.35.* Moder. ab Aquila *lib. commu. opin. in verb. donatio, 76. opin* eleganter per Iul. Clar. *lib.4. sent.§. donatio, q 22. & seq.* Et quod non procedat dispositio huius legis quando donator expressè dixit nolle reuocare ob superuenientiam liberorum, Natta *cons.125. n. 1.* late in materia per Soc. *cons.147. vol.1.* remissiuè Ioan. Crot. *cons.65. numero,* & Zoares *in thesau o recept sentent. sub litera l. numero 151.* Et quòd non habet locum quando renuntiatur iuri quærendo sine vlla spe certa Roland. à Valle, *de lucr. dot. q.39 numero 25. & q 97. numero 6.* & quod hęc dispositio nõ comprehendat donationem causa mortis, Cachera *decis 120. nu.6. & 10. & decis 121.*

*An hæc lex locũ habeat, si nati sint liberi, & ante parentem vita functi, exponit Fachineus *contr. iuris lib.3. c.90.*

¶ Hanc legem Ripa & Tiraquell. repet. vide Couarru. *lib.1. variar. lectio. c.19* Molin. *in tract. de do a. fact. vel confir. in contractu matrimonij,* Vallam *de rebus dubiis, tract. 2.* Corras *epist. quar. c.30* Guterium *1. part. resolut. c. 9.* Rainald. Corsum *lib 2. indag. c.26.* Harmenop *lib.3 tit.2. can. v't.17. q.4.* Cuiac. *lib.17. obser. c 33.* Clar. *4. sentent.§. donatio, q.13.*

*Antonius Fab. *lib.7 coniect. c.14.*

l. Donationes. 9.

Donationes in emancipatos liberos collatæ non reuocantur.

l. Generaliter. 10. & vlt.

¶ Nota benè hic gloss. Quia ista lex finalis habet locum in donatione, quæ fit ex mera liberalitate, sed si fieret ob merita, & sic ob causam, non habet ista lex locum, vide Abb. *in c. fi. extra eodem.* Decium. *cons.20.*

¶ An possit fieri per pactum quòd donatio prætextu ingratitudinis vel feudum propter vasalli feloniam non possit reuocari, vide per Baldum & Iason. *in lege fin. in 4. col. supra de pact.*

¶ Ad eandem legem finalem in materia, adde quod si maritus non accusauerit vxorem de adulterio, hæres si conuenitur pro dotis restitutione non poterit de adulterio commisso excipere, per hunc textũ & *lege omnino, §. de inoff. testam.* ita Bart. *in rei iud. §. Nouũ soluto matri.* Spec. *in tit. de donationibus, §. quod si mulier,* Bald. *cons. 132. vel 732. incip. petens de firmo, volumine 5.* Et non solum non potest excipere, imò fortius nec agere, vt ibi per Bald. Et adde quod si dominus offensus à vasallo, quousq. vixerit quæstionem non fecerit videtur eam remisisse per hunc textum & *d.l. omninò,* & sic ad hæredes non trãsit pœna priuationis l. *eius qui delationem,* & ibi Bart. D. *de iure fisci,* & per eundẽ *in d.l. rei iudic. §. nouum sol. matr.* Quod verum si eo tempore, dominus sciebat, secus si ignorabat, quia ignorans remittere non censetur l. *ex maleficijs, §. longe minus, de act. & oblig.* Paul *cons.46. vol.2. Viso & examinato puncto.* In eadẽ l. §. hoc autem. Nota ex hoc §. quod si donator in vita sua non reuocauit donationem, hæredem eius reuocare non posse; & sic ius reuocandi non transit ad hæredem, ita Afflict. *decis.3. in 5. vol.*

¶ Sed quid si donator non reuocauit in vita sua talem donationem, quam propter ingratitudinem reuocare poterat: sed in vita sua dixit & declarauit coram testibus, quod volebat eam reuocare, quod nõ fecit morte præuentus, an eius hæres petere possit eam reuocari? vide decis. Delph 214. vbi etiam ponit, an reuocatio de qua *in l. si vnquã, sup. eo.* trãseat ad hæredes, quod si nescierit iniuriam vel damnum passum, an hęredes possunt agere. Quid *in dicta lege Rei vẽd. §.1. soluto matrimonio.*

¶ Primo. Ingratitudo futura remitti non potest, & quod in instrumento donationis dictum sit, quod propter futuram ingratitudinem non possit reuocari, & ratio est, quia pręstatur occasio delinquendi. Secundò, in eadem l. *in gloss. in verb. Iniuriatur, in fine.* Donatio ob causam propter ingratitudinem nõ reuocatur: vt per Aretiũ *in §. si quis, in 2. col. Instit. de action. & per cap. decis.121. numero 151.* Tertiò limitatur tamen propter iuramentum, vt per Dec. *in l. fi. col.6. C. de pactis.*

¶ Quartò gloss. in verb. *voluerit,* adde Bald. Ioan. & Christ. *Instit. de cap. dim. §. maxima,* & Iason.

Iason *in prælud.feud.3. Char.a. versi.tene quod proximi.*

¶ Vide Rip. & alios hic.Corn. *consilio* 126. *&* 15.*libro primo.* Ioan.And. *ad c.vlt. extra de dona.* Cottam *in memor. in verbo dona io perfecta*,Moder.*ab Aquilia,libro 1.commu.conclu. in verbo,donatio ex quinque*, Iul.Clar. *libro 4. sen.§.donatio,quæst.21.*

¶ Ad hanc legem ex professo Ripa:obiter verò nonnulla Ioan.Guter. *d.parte* 1.*cap.*10. Harmen.*libro* 3.*tit.*2.*in fine*, adde l.1. *&* l.7.§. *eodem tit.*

Titulus 57. De donationibus causa mortis.

Harmenopul. *libro 3.tit.*1.Paulus 3.*sen.*70. Clarus 4.*sent.§.donatio, quæst.* 4.6.7. Grass.*in libro sententiarum,§.donatio.*

¶ An dominium reuocetur causa mortis per hæredes. Institution. Bertrand.*cons.*159. *vol.3 in nouis*, & Guid.Pap.*consilio* 60.*volum.* 1.*numero* 2.vide §.1.*Inst.de donation.* & iunge *Nou.*87.

l.Si donatione.1.

In gloss. *verbi actio,vers sed quæritur.* Adde Doct.*in l generaliter,in 4.col.sup.de Institut.& substitu.*Cuiacius *libro* 20.*obs.cap.*1.

l.Intestata.2.

Cuiacius *libro* 20.*obser.cap.*6.Ripen.*ad* l.1. D.*quod legator.*

l.Nec fratris.3.

Cuiacius *d.libro* 20.*d.cap.*6.cui adstipulatur l.39 *supra de donat.*

l.Cum de mortis.

Ad materiam & limitationem huius legis, vide Paulum *in* l.*Auunculo,de donation.causa mortis*, & Iason.*in* l.*si quis agere,supra de Codicillis,in 4 col.*

¶ Ad declarationem & intellectum huius legis,vide Hannib. de Cano. *ad* l.*post contractum, D.de donat.numero* 210.Riminal.*ad princip.inst.de donat.numero* 682.Soc.Iun.*ad* l.*sciendum,numero* 33.*D.de leg.*1.vide in hunc locum Cuiac.*libro* 10.*obseruat.cap.*28.vbi probat donationes causa mortis capi ad instar legatorum.

Tit.58. De infirmandis pœnis cœlibatus,& orbitatis, & de decimariis sublatis.

Marcus Vertranius *de iur.lib. c.*14.Vlpian. *tit.*13.*de cælibe orbo & solitario patre, &* 15.*tit. de decimis.*

l.Qui iure.1.

Legem Iuliam & Papiam hic intelligit, vide l.11.D.*de vulgar.*

l.Inter virum.2.& vlt.

Alciat.*libro* 3.*dispunct. c.*3. vide Vlpianum 16.§.1.*adde tit.prox.*1.

Tit.59. De iure liberorum.

De iure liberorum scripsit librum singularem Marcus Vertranius. Vlpia.16 §.1.*vers. si ius liberorum.*

l.Nemo posthac.1.

Duarenus *libro* 1.*anniuers.c.*40. Robert.*lib.* 4.*sent.cap.*14. Ius liberorum hodie omnibus concessum.

l.illam.2.& vlt.

Marcus Vertranius *d tract. cap.*28. Paulus 4 *sent.*4.§.*vlt.&* §.4 *Inst.de SC.Tert.*

CODICIS LIBER nonus.

De his qui accusare non possunt.

Titulus primus.

VIDE Clarum 5.*sententiarum,§.vlt.q.*14.

l.Prius.1.

Cuiacius *libro* 20.*obs.c.*7.*l.*5.*D. de pub.iud.l.*9.*infra de accus.*

l.Si cautiones.2.

Cuiacius apud Paulum 5.*senten.*12.§.4 *l.*22. *D.de his quæ vt.*

l.Qui crimen.3.

Clarus 5.*sententiarum,§.vlt.q.*18. *in prin.l.*9. *D.de accusat.*

l.Vxor tua.4.

Coniunge hanc cum lege sequenti:

l.Senatusconsulto.5.

Clarus *d.§.vlt.quæst.*14.*vers.præterea*, l.2.*ff. de accusat.*

l. Accusationem. 6.

Qui ab accusatione destitit expressè, repetere non potest.

l. Si eaque. 7.

Accusationes etiam tacitè remittũtur l. 6. *supra eodem tit.*

l. Non prohibentur. 8.

Clarus 5 *sententiarũ, §. vltimo, quæst. 14. versiculo quæro.*

l. Non ignorat. 9.

An & quomodo teneatur incendiarius, vide hic D. Gothof.

l. Si crimen. 10.

Hæc constitutio non ita commodè respondet huic titulo.

l. Data opera. 11.

Paul. *in l. decuriones. ... de infam.* refert se habuisse q. de facto quod stante statuto quod occidens alium occidatur. Quidã proiiciens lapidem non animo occidendi occidit: tamen illum dicit seipsum liberasse a pœna capitali, sed cum magno labore, propterea cum liberauit: quia ostendit Bal. *in ista l. data opera, in fin. & in cons. 144. eodẽ volum. incip.* post reditum consilium.* optimè Cynus hic.

¶Adde in simili Signor. de Homod. *cons. 27. statuto ciuitatis cau. tur, col. pe.* & in fortiori simili Nellum. de S. Gemino *in tract. Bãnito in 2. parte secunda temporis, q. 37.* Facit hic l. 3. *C. Th. de accusat.*

l. De crimine. 12.

Plaza *lib. 1. miscell. crimin. c. 4.* An exigatur hodie subscriptio, vide l. 3. *supra eod.*

l. Si magnum. 13.

Quid in sorore dicas idem, & multo fortius, vt dicit Ias. l. *tres frat. de pact.* Frater fratrem vel sororem de crimine capitali non accusat.

l. Propter. 14.

Filius de facto matris quæri potest l. 11. §. 1. *D. de accusat.*

l. Criminis accusationem. 15.

Infans accusare non potest, nisi suam suorumque iniuriam exequatur.

l. Cum rationibus. 16.

Cuiac *lib. 6. obs. c. 12.*

l. Iniquum. 17.

Alumnus educatorem accusare non potest.

l. Si sororem. 18.

Facit hic l. 13. *supra eodem tit.*

l. Neganda. 19.

Harmenopulus *libro 6. tit. 12.* l. *vlt. infra de delation.*

l. Si quis ex. 20.

Iunge l. 7. *infra de falsis.*

l. Si liberti. 21.

Concordat l. 38. §. 9. D. *de adult.*

Tit. 2. De accusationibus & inscriptionibus.

Rebuffus *in proœm. constit. gloss. 5. num. 105.*

l. Eos qui. 1.

Ad materiam istius legis, vide quæ de amotione terminorum loquitur, plene per Abb. *in c. ex lite 15, de probat.* Paul. *lib. 5. sent. tit. 12. §. 2. & 1. sent. 16 §. vnic.*

l. Si cuidam. 2.

Seruus à domino defendi potest l. 9. D. *de pœnis.*

l. Reos. 3.

Simoniæ crimen est, crimen publicum, ita Bald. *in Rubr. ... qui accusa. ... poss. in 4. c. lumn. in pen.* Bart. *in l. 1. §. huius study, D. de inst. & iur.* Adde, quod quando Ecclesia offenditur, est crimen publicũ d. l. *si quis in hac,* & ibi Bart. *Cod. de episcop. & cleric.* Ioann. Robert. *libro 3. sententiarum iur.* c. 3. Brisson. *libro 4. select. c. 7.* Cuiac. *lib. 20 obseruat. c. 20.* Clar. *3. sentent. §. vlt. quæst. 32.*

*Fachineus *controuersiarum iuris lib. 1. c. 24.*

l. Si accusatoribus 4.

Duarenus *libro 1. disput. c. 19.* Sarmientus *lib. 1. select. c. 4.* Clarus *5. sentent. §. vlt. quæst. 13. in principio.*

¶Vbi Gloss. in verb. *eundem,* est sigularis, quod si est nulla, annullatur processus & sententia, ita per Felyn. *c. quando cont. in gloss. sup. verb. citationis, ext. de probat.*

l. Non ideo minus. 5.

In Gloss. in verb. *quia dicat.* Ad istam Gloss. vide Bal. hic Ang. *in tract. malef. vers. Sempronium mandatorem, in vers. & benè nota fol. 40. col 4.* Hypp. *in rep. l. is qui cum telo, nu. 74.* vbi Assasinus tenetur nominare mandatorem, socios criminis, & Ias. *in cons. 22. vol. 1.* Clar. *5. sentent. §. vlt. quæst. 60. vers. solet, & vers. quæro modo.*

l. Absentem. 6.

Clarus 5. *sent. §. vlt. quæst. 44. vers. factus*

l. Ea quidem. 7.

¶Denũciãtibus regulariter de iure, nõ creditur, siue etiã sint de publico electi, Cyn. *in l. ista,* etiã Bar. in l. *Diuus, ff. de custo. reor.* & per

per Gloss. & Bart. *in l.1.§.quod est, de off. præsid.* *& in l curiosi, C. de decurionibus, libro* 10. plenè per Canoniz. *in cap. preterea. extr. de testibus cogend.* vbi ponunt plures fallentias, & Fely *in cap. omnium negotio, in prin. extr. de testibus*, vide quatuor fallentias Soz. *in reg.* 122. *incip. denunciantibus*, Ægidium Bossium *titulo quomodo procedatur in crimine.* Notoria Galli appellant *informations.*

l. Si quis se. 8.

Apud præsidem non apud stationarios libellus accusationis proponendus.

l. Qui de crimine. 9.

In Glos. *in ver. plurima, vers. quod si aliquem.* Notatur ex ista Gl quod si aliquis percusserit aliquem, non tenetur duplici pœna & pœna portationis armorum, & de occiso, si mortuus fuerit, sed tenetur tantùm de occiso, ita singulariter dixit Ioan. de Arnol. *dial.* 47. Diuersa delicta vnius hominis diuersis hominibus possunt deferri.

l. Qui explicandi. 10.

Duarenus *d. libro* 1. *c.* 25. Robert. *libro* 3. *sent. num. c.* 25. & Menoch. *de arbit. iud. cas.* 344. Paulus *libro* 5. *sent. tit.* 25. §. *vlt.*

l. si quis homicidij. 11.

Duarenus *libro* 2. *disput.* c. 12. Cuiac. *libro* 1. *obs. cap.* 15. Contius *libro* 1. *disput.* c. 15. Clarus 5. *sent.* §. *vlt. q.* 15. *versi. item quæro.*

l. Factum sponte. 12.

Hac de re vide *tit. de bonis eorum qui sibi mortem.*

l. Si quis seruos. 13.

De subscriptione. vide l. 3 §. *qui accusare.*

l. Singuli. 14.

Cuiacius *d. libro* 1. c. 33.

l. Tunc conuenit. 15.

Menochius *libro* 1. *de arbit. iud. q.* 78. *&* 80. facit *auth. hoc ius suprà de procurat.*

l. In causis. 16.

Hodie non habet locum in scripto, & pœna talionis, ita Spec. *in tit. de accus. &* l. *pen.* §. *ad crimen, in* 2. *col. de pub. iud.* & Ang. *in* l. *liberorum, ff. eod.* Gloss. in verb. *secretarium. versic. erit ergo forma libelli, forma in criminalibus*, adde Spec. *in tit. de libell. concept.* §. 1. *in princip.* & Bartol. *in* l. *libellorum. de accus.* forma in ciuilibus. Gloss. optima, Auth. *de exhibendis reis, colum.* 5. *in verb. libello*, Cuiacius *d. libro* 1. c 20. Quid autem sit secretarium, vide hic D. Gothof.

l. Accusationis. 17. & vlt.

Vide Alexand. *cons* 11. 1 *col. vol.* 1. & Bald. *con.* 222. *vol.* 5. vbi qua pœna puniatur faciens capi aliquem iniustè *& cons.* 267. *vol.* 5. vbi qua pœna puniatur vir accusans vxorem iniustè, & per Iacobum *in* l. *Sed io quidem, numero* 9. *de testibus*, & de hac materia, vide omninò Sozinum, *cons.* 118. *columna* 5. *volum.* 1. Roland. à Valle 1. *consilio* 16. *nu.* 7. *&* 17 *& cons.* 73. *nu.* 1. *&* 20. Clar. 5. *sent.* §. *vlt. q.* 21. *vers. dictum socij*, Papo. 22. *arrest.* 13. *numero* 2. *&* 3.

¶ Et qualiter puniatur diffamans aliquem aliquo delicto, vel dicens verba iniuriosa, propter quæ oritur inter virum & vxorem discordia, vide Bal. *cons.* 431. *vol.* 1. *incip. esse delictum*, & vide *q. Tholosanam.* 7. & ibi bonam Glossam, Iacob. *in* l. *cum quem, in fi. de iud. & in* l. *testium*, §. *item Diuus, de testibus*, vide omninò Bald. *consi.* 62. *vol.* 3. Hyppol. *consi.* 19. *nu.* 40. Et adde Bald. *in* l. 2. C. *de calum.*

¶ In ea lege, in verbo *impunitam fore.* Accusans aliquem de crimine, quòd si probaretur, punièdus esset pœna vltimi supplicij, si hoc crimen non probat, debet puniri ea pœna, qua puniretur accusatus si probaret, vt hic, *& supra* l. *non ignorat, de fruct. & lit. expen.* concordat cum hac constitutione regni pœnam calumniæ.

¶ In eadem lege, in verbo *nemo confessus*, de se in tormentis non debet torqueri, nec debet eius testificationi credi cōtra alium, nec de altera aliena conscientia interrogari debet, nisi in eo qui pecuniam adulterauit, *vt in* l. 1. *in fin. de fals. monet.* vel de crimine assasinij, vt per Aret. *in tract. malefic. versic. Sempronium.*

¶ In eadem lege *in Glo. fin. in prima* licet in istis casibus iudex posset interrogare delinquentem, vt hic. tamen dictum illius non facit iudicium ad torturā contra socios nominatos, nisi sint alia iudicia. Mathes. *in cons. danda clandestina, col. fi. nu.* 34. *ibi supr. vol. & vltimo quæro*, vbi de intellectu istius Glossę Hyp. *sing.* 209. *&* 109. *nu.* 16. *&* 14. *cons. nu.* 23. vbi licet socius criminis admittatur cōtra sociū, nominatim tamē, hoc intelligere debemus quando socius qui eum nominat, non est infamis ex aliis delictis, quia tūc dicitur quod ipsius socij infamis, non facit iudiciū contra socium nominatum, & hoc eo magis procedit quando socius nominatus esset bonę vitæ, famę cōditionis, Alex. *in cons.* 69. *nu.* 34. *&* 13. *col.* 3. vbi vltra confessionē socij requiritur alia præsumptio cōtra nominatum. & de hac materia, vide quę notantur à Ioan. de amicis *con.* 17. & nota quod licet nō faciat indicium dictum socij cōtra nominatum, vt supra, tamen potest inquiri contra nominatū, Ang. *in tract. malef. fol.* 3. *ibi in crimine heresis.*

¶ Et de hac Glossa, vide Hyp. *in rep.* §. *Diuus Antonius, in* 2. *col. de quæst.* vbi quæ sint crimina, super quibus possint interrogari socij.

¶In *d l.accuſationes*,§.*nem.* ibi *cum veteris*, iuncta Gloſſa,in verbo *conſcientia*,regulę hic poſitæ, adde bonum textum *in c.veniens,col.* 1.*extra de teſtam.* Limita,vt per Socinum *regul.*312.*incip. teſtes ſocius eſt,reg.*425. Item limita niſi poſſit probari aliter quàm per ſocios, *cap.fi. & 16.Doct.extra de teſtibus agend.* vbi de materia,vide Abb.& alios *in c.*1.*extra de confeſſ.*Corraſ.*epiſt.quæſt.c.*13.latiſſimè Antonius Correa.*ad lib.tit.*1.*ordinatio Luſitaniæ.* Hic addendum eſt ſocio criminis accuſati fidem non haberi niſi iurato.

Titulus 3. De exhibendis & tranſmittendis reis.

Vide *C Th.lib.*9.*tit.*2.

l.Si miles.1.

Pro intellectu huius legis,vide l.6.*ſupr.de iuriſd.omn.iud.*

l.Nullus.2.

Cuiacius *libro* 3.*obſer.cap.*14. Boſſius *de captura,numero* 34.Clarus 5.*ſentent.* §.*vlt.quæſt.* 18.*verſ.quando.*

l.Neminem.3.& vlt.

Nota,quod non debet nuntius aliquem in iudicio citare,niſi ex mandato iudicis. Adde Alexand.*ſupra in reb.de edendo.* & Iaſon *in* §. *in* 2.*col.*I*nſt.de actionibus.* An autem in dubio præſumatur mandatum interueniſſe, ſi referatur nuncium citaſſe poſt Bald.hic, vide *in l ſciendum,de verb.oblig.*de iſta materia citationum,vide per Bart.*in extrauag.ad reciepiendum & reprimēdum, in verb.qui nuncium,* &per Aretin. *in* §. *quadrupli*, I*nſt. de action.* Bart.*in l.*4.§.*prætor.ff.de damno infecto.* Exceptiones tamen huius legis, vide hic apud Accurſium.

Tit.4. De cuſtodia reorum.

Ægidius Boſſius *in tractatu de carcer.* Hæc autem eſt pars Tituli Tertij libri 48. Pandectarum.

l.In quacunque.1.

§.I*nterea,in verb.ſub ſi..a cuſtodia.* Qualiter accipiantur iſta verba,vltra legem iſtam,vide *l.diuus,ff.eodem tit.* Alexand.*in l.ſi vt certo,* §.*cuſtodia.ff.commod.* Petr.Greg.31.*ſyntag.*33. *numero* 10.

l.Si quis.2.

Freni temperies iudicibus ſeueris iniicitur.

l.Quoniam.3.

Quod dictio *poſtmodum*, denotet longum tempus & interuallum ex iſto textu ſolerti ingenij,Bartol.ponderauit *in* l.1.§.*diuus,ff de quæſt.*vbi dicit. Nota,quòd ſi confeſſus delictum in tormentis ratificat ad banchum Curiæ,illa ratificatio eſt nullius momenti, ex quo eſt facta continenti. Debet enim fieri ex longo interuallo, & addunt hunc textum in verbo poſtmodum. Adduci etiam poſſet Gloſſ.*in* l. *pacta conuenta, ff. de contrah.empt.* quæ Gloſſ.voluit quod illa dictio *poſtmodum* denotet longum interuallum. Ræuard.*lib.*4. *variorum*,c.10.

Auth.Hodie nouo iure.

Adde Dec.*in* l.*fœmina,nu.*78.*de regul.iur.*& Ioan.de Arnol.*in comment.*170.Et quòd mulier pro debito ciuili carcerari non debeat, de Hypp.de Marſ.*in ſua practica criminal.in* §. *attingam, in pen.col. num.* 69.& hoc procedit etiam,quando nō habet bona in quibus fieri poſſet executio contra eam. Ita *in deciſ. Delphin.*256.vbi etiam dicitur: Quod ſi mulier citata in iudicio eſt prægnans, non tenetur cōparere. Quòd ſi mulier nūciat omni legum auxilio, vtrum poſſit pro debito carcerari,vide Matheſ. *in notabil.num.*109.

¶Mulier pro debito ciuili nō poteſt in carcere detineri. Limita & declara, vt per Iaſ. *ad* l.*ad egregias,n.*9 *ff. de iur. iuran. & ad* l.*plerique,num.*34.*ff.de in ius vocan.*Balb.*deciſ.*393. Hypp.*ſing.*248. *conditio. & ſing* 279. Franc.*ad c.mulieres,de iud.lib.*6.Socin.*in reg.*229 2. Fal. *deciſ.in reg.fœmina,num.* 72.*ff.de reg. iur.* Alex. *in apoſt.ad Bart.ad auth. Matri, & Auia, C. quando mulier tut.offi.fung.pot.can de finiuit,*17. *q.*4.

l.Ad commentarienſem.4.

Ad iſtam legem quæ de cuſtode carceris loquitur.Adde quòd ille qui fugere ſinit cuſtoditum,tenetur eadem pœna,&nota hic Salycet.per iſtum textum,Menoch. *de arbit. iud.caſu* 302.& 304.

¶Iſta lex hodie in regno videtur correcta, per cuſtoditionem regni, vbi dicitur, quòd ita demum punitur eadem pœna,quādo doloſè verſatur in cuſtodiendo, aliàs punitur pœna publicationis, & debet carcerari per annum,& iſtam conſtitutionem legum Moder.Neap.in vna conſtit.Caſtellan.

¶Adde Thomam Grammat.*nat.*29. *per totum*,Parid.de Puteol.*in tract.Synd.in verſ.incip.incarceratus, C.an ſi plures,chart.*30.Clar.5. *ſent.*§.*vlt.q.*2. *verſ.tertio autem,verſ fuga*,vide Boſſium c.4.*de commentarienſi.*& Clar.*d.loco.*

l.De his.5.

Cuiac.*cap*.10.*de praescription.*

l.Neminem.6.& vlt.

Cuiacius *lib.20.obs.cap.13.l.7.* §.14.*supra de accusationibus.*

Tit.5.De priuatis carceribus.

In materia priuati carceris, vide vnum c. Regis Roberti 28.de eo qui detinuit domesticos suos ad inueniendum furtum factum in domo,& deciditur,quod nõ est culpa dominis familiæ. Et quod de parte qui tenet filium incarceratum,vide Felin.*in c.cùm contingat,in fin.de foro compet.*

¶Pœna priuati carceris habet locum, nedum quando positus fuit in aliquo loco cum clausura,sed etiam si fuit legatus sine clausura,vt per Bald. *in l.si quis in graui, §.si vententur ad S.C.Syl.*& vide Ang hic,quem refert Dec. *in consilio.*10.

¶De materia priuati carceris,&eius pœna, plenè hic Lucas de Penna. *in l. 1 de cohor. & prin.*Corn.*l.b.12.in prin 1 & 2 col.*Dec.*in cons.* 100.3.*col.in prin.* & vide omnino Cors.*in repertorio ad Abb.in lit.C.*& Hypp.*cons.*135.*num.* 16.*cum seq.*

¶In hac ipsa lege,in vers.*cognitio huiusmodi.* Nota hunc textum de recipiére malefactorem in domum suam post maleficium peractum,quod non prius delinquit, quã qui tale crimen commisit *l.1.C.de his qui latro,& in l.1.ff.de recept.*&ita debet articulari &probari,aliàs nõ posset condẽnari.Ita Bart.*in l.omnes,per illum text.Co.de agric.& cens.* quia sciẽtia non præsumitur in dubio, & ideo stante statuto de dante opẽ Bannito,dicitur articulari, & probari qualiter sciebãt illũ esse bãnitum,quod nota,quia si requiritur cõtra receptionem formidati,id est banniti,& vocãtur ad pœnam soluendam, & excipiant de ignorantia dictæ formidicationis &petat sibi iuramentum deferri ad suam innocentiam probandam,asserens ignorantiam,quę proprio iuramẽto probari poterit per Glos.ordinariam.*in reg.præsumitur,de reg.iur.in 6.*Nisi quando esset notorium,in loco quo erat exbannitus,puta,quia erãt factæ publicæ contrariæ.Ita Bar.ibi,& Ioan.de Arnol.*sing.9.*in materia priuati carceris,vide Boer.*deci.*304. Harmen.*lib.6.tit.14.l.23:supra de episcop.aud. l.39.§.1.ff.ad l.Aquil.l.224.ff.de verb.sig.*

l.Iubemus.1.

Continetur hic pœna priuatorum carceres habentium.

l.Constitutio.2.& vlt.

Deest hic constitutio Græca.

Tit.6.Si reus vel accusator mortuus fuerit.

Vide *l.3.& l.6.ff.de pub.iud.l.* 15.§.3.*ff.ad Turpil.*

l.Si miles.1.

Loquitur hæc lex de reo desertæ militiæ.

l.Etsi Macellus.2.

Crimen extinguitur morte rei at non accusatio.

l.Si is quem.3.

Accusator rectè ab accusatione desistit mortuo reo *d.l.*15.§.3.

l.Si vt proponis.4.

De reo criminis falsi, vide *l.2.supra hoc tit.*

l.Defunctis.5.

De mandatore criminis,vide alibi.

l.Si quis cum.6.& vlt.

Qua morte extinguatur crimen vide hic D.Gothof.

Titul.7. Si quis imperatori maledixerit.

Plaza *Miscellan.crimin.lib.1.cap.4.*Contius *in l.sing.ad leg.Iul.num.*15.*pag* 18. Menochius *de arbitr.iudic.num.*377.Cuiac *lib.10.obseruat. cap.*10.Aymon. Crauetta *consilio 6.& 9* vide *l.7.§.3 ff.ad leg.Iul.maiest. cap.*83.*can.apostolor. can.paratus* 23.*q.*2.Paulus 5.*sententiarum 29.* §.1.Tacit.*lib.*1.

l.si quis.vnic.

Papon.8.*arrest.3.arrest.6.7.8.*Clar.5.*sentent. §.vlt q 60.num.7.*

Titul.8. Ad legem Iuliam Maiestatis.

Casus in quibus committitur crimen læsæ maiestatis vide plenè per Bonifac. *in suo tractat.de materia criminis læsæ maiestatis*, vide omninò Alex.*in cõs.13 vol.6.*vbi multa notanda,Et crimen læsæ maiestatis non committur nisi per subditum. Zabarel. *consil.*15. & Barba.*cons.7.col.*4.

¶Crimen læsæ Maiestatis, an committatur contra illum qui odio priuato interfecit

commissarium Principis. Vide Matth. *in cōst. vel participatio 2. col. pone alias & melius. 3. notab. qui constitut. humanitate 11. notab.* & in constit. *eorum tamen 1.3. nu. 1.*

¶Et an clericus qui commisit crimen rebellionis contra regem, possit ex hoc à suo episcopo priuari suis beneficiis. vide per eundem *in constit. & hic col.* de hoc crimine læsæ Maiestatis vide Luc. De Pēna. *in l. unica. C. de com. qui prouin. lib. 11. num. 6.* & Lud. Bon. *in consl. 75. per tot.* Et Rom. *sing. 6.86.* vbi pulchrum ponit. An inferentes iniuriā Imperatori teneantur crimine læsæ Maiestatis. Ad hunc titulum Contius scripsit & Bossius titul. *de crimine læsæ Maiestatis.*

l. Etiam in. 1.

Iudicare contra leges principum, nō est crimen læsæ maiestatis.

l. Alienam. 2.

Vide l. 48. D. *de re iudic.* facit l. 2. *supra de rebus creditis.*

l. Si quis alicui. 3.

Paul. *lib. 5. sent. Tit. 29. §. 2. in fine.* Ammian. 19. l. 10. *D. de quæst.*

l. Nullus. 4.

Fidicularum Isidor. l. *lib. 5. etymolog* c. 17.

l. Quisquis. 5.

An pœna huius legis obtineat in eo qui committit contra vice regem, & Vicarium Principis. vide Capit. *in deci. 130. in 6 dub.* Adde l. *Quisquis 6. filij verò* vbi probatur, quod sæpe solet filius similis esse patri. Vide Tiraq. *in legib. cōm. g. off. p. 1. parte, num. 3.* Amplia idem præsumi in agnatis, Quod limitate & per eundem *in d. loco, n. 8.* Ex hac regula qui damnum inferebant, si dubitetur vtrum filius sit prioris aut posterioris mariti, quando mulier post secundum matrimoniū ocyus parit, quam vt discerni certò possit, vtrius sit mariti, dicunt illius esse, cuius faciē formámq. refert cuique maximè simillis est. vide Tiraq. *in vtramq* partē multa cumulantem in *d. loco, num. 52.* illud autem &c.

¶Quod hîc de iure rege vel vicario dicitur, vtrum habeat locū in electū in viceregem qui nondum tamē sit vicerex, vide Tiraq. *in leg. com. gl. 2 nu. 52.*

¶Ad hāc dictam legē quatenus in ea probatur, quod auxilium præbēs eadem pœna puniatur qua delinquens. vide Hypp. *singul. 15. statuta*: & de materia istius legis eūd. Hyp. *sing. 16.*

¶Ad §. ad alias. *quatenus ibi ad glo. in verb.* minus probatur quod fœmina minus audet quàm vir. vide Tiraq. *in legibus com. p. 9. n. 158.* vbi id transfert ad statutum, quo filij bannitorum expelli ex ciuitate iubentur, nam fœminas quod timidiores sunt, quibus vendicandi audacia non est, hoc statuto non comprehensas ait.

¶In ea. l. § id quod. Quod si aliquis sciebat, quod filius incipiebat factionē contra regem, tamen poterat illud probare, an incidat ad pœnam huius §. si non reuelauerit, & dicit, quod non. *ar. l. g. Instrumento, sup. de cal.* Hypp *sing. 164.*

¶Ad istam legem vide cons. Capel. 80. & *cons.* Soz. 275. *in 2. parte* & Lucam de Penna *in l. quisquis, C. de pet. bon. sup.*

¶Et an ista lex & ipsius pœna comprehēdat filios natos ante machinationem, & an ista lex pro delicto patris puniens filium, locum habeat in fratre, vt puniatur pro delicto fratris, vide Decium *consilio 64* & vbi an extendatur in nepote, & quid è contra, an pater pro filio.

¶Conspiratio facta cōtra dominum, licet non habuerit effectū, quid iuris: vide Ioan. de Isern. *in c. quidam. §. si voluerit. de cap. quòd cur. vend.*

¶Hæc lex est canonizata de pœnitentia distinct. c *quisquis potestatem interficiens ciuitatis*, an sit rebellis, dic secundum Salyc. *in hac lege* quisquis, quòd si interfecit ob priuatam vtilitatem, potest tanquam rebellis puniri, & ita Bart. *in extrauag. quoniamnuper. in verb. rebellando.* Bal. *in capite 1. in fin. extrà, de off. deleg.*

¶Quæ sit pœna blasphemantis Deum c. *statuimus. de clericis percussis* Bart. *in l. damni effecti. D. de dāno infect.* vide Ioan. de Arnol. *sing. 4.* & per Gerard. *not. 83 de pœna blasphemi*, quod tene menti.

¶Couar. *lib. 1. varia. resol.* c. 8. Ioan. Robert. *lib. 2. sent. iur.* c. 22. Cuiacius *lib. 15. obs. capit. 25.* Grammat. *decis. 6 num. 15.* Benedictus Capra in reg. *concl. 76.* Clarus §. *læsa Maiestatis, à n. 3. & à num. 10. ad verb. cogitationis*, Menoch. *de arbit. iud.* c 360. Bossius *tit. de requisitione, n. 121. & titu. de crimine læsæ Maiestatis.*

¶Conspirās cōtra principem, vel eos, qui sunt ad latus principis, incidit in crimen lęsę Maiestatis sola ordinatione, & tractatu, licet nō sequatur euētus, vnde vltore gladio debet puniri, & omnia bona sua efficiūtur fisci adde Ruin. *cons. 3. n. 12 lib. 5.* & quòd habeat locum in coniurationibus contra aliū principem factis. Rip. *ad Rubricam. de cōstitu. nu. 8.* Guid. Papæ *decis. 315.* Marsi. *sing. 106.* Balb. *decis. 265.* Capic *decis. 190.* Guid. Papæ 344. Soc. *cons. 275. n. 3 lib. 2.* Soc. *reg. 31* Gigas. *in tract. de crim. læs. maiest.* Chass. *in catal glor. n. 7. par. 13. eisder.* Iul. Clar. *li. 5. sent. §. læsa maiest.* in materia verò crim. *§. 17.* Bos. *in t. de bon. publ. n. 40. vers.*

40. *verſ. non omitto, &c.* Alexand. *conſil.* 154. Et an hoc idem procedat in ſciẽte conſpirationem, *per h. tex. in §. pen. verſ. conſcius.* poſt Bart. *ad l. vtrumff. ad l.* Pompe. *de parri.* Capit. *decſ.* 130. Marſ. *ſin.* 164. Soc. Iun. *conſ.* 105 *n.* 43. *lib.* 3. Cotta *in verſiculo, ſcientia ſola.* Boſſi. *in tit de crim. l. ſa maieſtatis, n.* 6. *& ſeq.* Tu pulchrè & latè circa hoc dic, vt per Iul Clar. *lib.* 5. *ſent. § fin. q.* 87. *verſ. punctus.* Et de qua cogitatione loquatur hic textus vide Menoch. *in tract. de arbi. iud. lib* 2. *centur.* 4. *caſ.* 360. *n.* 27. *&* 28. an & quando propter delictum patris damnentur filij, & tota eius memoria, Gramm. *deciſ.* 6. *per totam.* Verùm conatus non ſecuto effectu puniatur, ac ſi delictum eſſet commiſſum, Soc. *vbi ſuprà.* Dec. *ad regulam, non vult hæres, n.* 2. *de reg. iur.* Crem. *ſing.* 50 *fall.* in pœnis, quæ ipſo iure imponuntur, vt per Tiraqu. *ad l ſi vnquam, C. de reuoc. donat. in verſ. reuertatur, n.* 334. & vide etiam quæ pono ad leg. *is, qui cum telo. C. ad l. Corn. de ſicar.*

¶ Vide quid per hunc textum dicit Bart. *ad l. vtrum. ff. ad l. Pomp. de parri.* Cap. *dec.* 130. Marſ *ſing.* 164 Menoch. *in tract. de arbitra. iud. lib.* 2. *Centu.* 4. *caſ.* 355. *num.* 14. *Clement. paſtoralis, extra de ſent. & re iudicata.*

l. Maieſtatis. 6.

Clarus ſupra dicto loco *verſ. item in fine.*

l. Meminiſſe. 7.

Adde Rom. *ſing.* 436. *de crimine,* Ioan. Igne. *in repet. ad l. neceſſarios, §. non alias, num.* 24 *ff ad Syllan.* Clar. *d. §. num.* 6. Cuiac. *libro* 9. *obſeruationum cap.* 19. *in fine,* l. 1. *infra de quæſtionibus.*

Titul. 9. Ad legem Iuliam de adulteriis & ſtupro.

Ant. Gomeſ. *ad l.* 80. *Taurin.* Clarus §. *ſtuprum.*

In materia adulterij, vide omnino Bolog. *conſ.* 23. vbi multa, & adulterium totam ſtuprationem denigrat, Bald. *conſ.* 427. *quædam mulier, vol.* 5. Et grauius eſt in mente viri, quàm occiſio filij, Barba. *in c. vbi cleri, §. de adult. extra de iudiciis, col.* 1. *in fin. nu* 2. *&* Bal. *in conſ.* 399. *vol.* 4. vide Barba. *conſ.* 26. *num.* 7. *vol.* 4. *& ſing. conſ.* 206. vbi ſingulariter Rom. *ſing.* 667. *&* 272. *&* Matth. *ſing.* 100. *cum ſeq.* Bald. *conſ.* 103. *vol.* 3. *nemo. conſ.* 154. Bald. *con.* 118. *ſiue* 158. *vol.* 10. Alexand. *conſ.* 229. *vol.* 6.

¶ Tiraq. *in l. com. p.* 13. *num.* 27. vbi multa ad hunc locum, vbi hoc dictum limitat.

¶ Qua pœna puniatur committens adulterium vel inceſtum, vide Bald. *in conſ.* 439. *ſuper eod. fol.* 5, & Alex. *omninò conſ.* 229. *nu.* 4. *vol.* 6. vbi pulchrè. & Iaſon. *conſ.* 22. *vol.* 1. 1. *num.* 3. ponit, an adulterium probetur per confeſſionem adulteratæ, de qua etiam per Bertach. *conſ.* 15. *vol.* 3. & vide quæ ſcripta in memor. Cottræ, *in verb. hæres* vbi multa poſita, & vide quæ notata in ſing. Crem. 26 *& adde omninò* Hypp *conſ.* 102. per totum.

¶ Vide Tiraq. *in legib. cõmm. p.* 13 *num.* 26. Adulterium graue & capitale crimen. Paul. *conſ.* 384. *vol.* 1. & ibi quæ probationes in adulterio, requirantur vel admittantur, & quod ſit grauius, Adulterium vel raptus, vide Alex. *in conſ.* 62 *in* 3. *col. vol.* 2. *& conſ.* 24. 3. *col. eod. vol.* vbi ponit an ſit grauius furto. Et vide Corſ. *ſing.* 42. *num.* 7. aliàs *conſilio* 42. *numero* 7. *volum.* 2.

¶ Pœna ſtupri quæ ſit Bertach. *conſ* 158. *vol.* 2. & Caſſid. *conſ.* 40 pulchrè & de materia raptus, vide Caſſ. *in conſ.* 272. *incip. quæritur vol.* 2. & Hipp. *ſing.* 61. *numero* 20. *&* 21.

¶ Et in hac materia vide omninò Guiliel. Benedict. *in ſua ſolenn. rep. c. Raynutius, fol.* 62. *col.* 424. *verſ. cuidam, de teſtament.* Hippol. *conſ.* 61 *num.* 36 vbi plenè & per Pet. de Rauen. *in ſuo aureo alphabeto. fol.* 10. *in verſ. ſi abſolutus.* Marſ *ſing.* 22. Mattheſ. *in conſtit. ſi quis ſapere. q.* 5. Iaſon. *in l. diuortio. in fin. de verb. oblig.* Bald. in c. §. *iniuriarum verſ quæro quid ſi Titius; de pact. iur. fir. & conſ.* 51. *vol.* 4. *vbi* Rom. *ſing.* 626: Barb *conſ.* 6. *numero* 7. *vol* 1.

¶ Pro intellectu iſtius Tituli vide per Abb. *in c. tua. extrà, de procurat.* vbi diſtinguit, & quando maritus ad Gloſſ. *in ver. violatam.* Tu vide Tiraq. *in l. com.* 1. *Glo.* 1. *partis, num.* 43 qui hoc falſum eſſe ait, *& nu.* 42. vbi quid de iure Canonico poſſit accuſare ab vxore,

¶ Et limita iſtum textum procedere, quãdo agitur criminaliter, ſecus ſi ciuiliter, quia vxor poteſt agere contra maritum adulterum vel retinentem concubinam, ad ſeparationem thori & repetitionem dotis, vid. textum & ibi Abb. *in c* 1. *ext. vt lit. non conteſt.* vide textum *in c Romana. de ſentent. ex comm. in* 6. Abb. *in c. tuæ. ext. de procurat.* vbi eſt caſus an in tali iudicio procurator poſſit admitti.

¶ Et quid ſi mulier per vim & metum paſſa poſt adulterium, an puniatur, vide Abb. *conſ.* 4. *in* 1. *vol.*

¶ Et an maritus poſſit accuſare vxorem, ad finem perdendi dotem. Bartol. *conſil* 281. 4. *col.*

¶ Marito maius præiudicium generatur ex adulterio vxoris propter incertitudinem liberorum, vel prolis, quàm vxoris propter adulterium viri, & per Abb. *in c. tuæ, verſ. ita magis, extr. de procurat.* Clarus *lib.* 5. *ſententiar. §. adulter,* vide l. 105. *ff. de verborum ſignif.*

l. Publico. 1.

Gabriel Paleotus Cardinalis *in lib. de nothis & spuriis*, c. 42. Aul. Gel. *lib. 1. capite* 23. Harmen. *lib. 6. Tit.* 2. Euseb. *lib. 7.* c. 17.

l. Crimen. 2.

Harmen. *lib. 6. Tit. 2. in fine*, Paul. 2. *sent. Tit.* 16. §. 2.

l. Non solum 3.

Adde Paleott. *de not. & spur.* c. 33. *nu* 5. Parisi. *ad c. in præsentia, numero* 79. *extr. de probat.* vide l. 12. §. 1. *ff. qui & à quibus manumissi.*

l. Gracchus. 4.

Adde quòd clericus, si in crimine adulterij à marito inueniatur, impunè à marito occidi potest, ita tamé Raphael. Fulgos. *in l. quid ergò. §. si hæres. ff. de leg.* 1. Imò plus dicit, quod occidens per hoc non incurrit excomunicationem. Istud dictum refert Ioannes de Grad. *in addit. ad cons. Alexand. vol. 2. in fin.* vide Tiraq. *in legib. com.* 1. *Gloss.* 1 *partis in* 43. vbi disputat, quod si mulier virum in adulterio reperiat, an eum possit occidere.

¶In eadem lege in Gloss. *in verb. dolore.* in aditio. pro concordantia, adde textum in l *quia autem. vers. planè ff. si quis omissa causa. & in* c. *qui pecca.* 233. *quæst.* 4. Harmenop. *libr.* 6. *titu.* 2. *l.* 10. §. 1 *ff. soluto.*

volum. 2. Harmen. *lib. 6. tit.* 2. facit l. 10. §. 1. *ff. soluto matrimonio.*

l. Adulter. 5.

Adulter post quinquennium accusari non potest.

l. Iure mariti. 6.

Vide Harmenop. *libro 6. tit.* 2. & Tacitum *libro* 2.

l. Propter violatam. 7.

Cuiac. *libro 6. obs.* c. 16. & *libro* 20. *obs. capite* 16. l 30. *infra eodem tit.*

l. Reos. 8.

Papon. 21. *arrest. 9. numero 2. in fin.*

l. Castitati. 9.

Hinc collige, Alexandrum primum constituisse vt adulterium capitale esset.

l. De crimine. 10.

Cuiac. *d. lib.* 6. c. 11. Hotom. 21. *illust. quæst.* Cuiac. *libro* 10. *obs.* c 10. Forcat. 5. *Cupid. nu.* 2.

l. Crimen. 11.

Cuiacius *libro* 20. *obs.* c. 15. vbi de differentia adulteri & adulteræ.

Auth. Sed nouo.

De hac Authentica vide in Nou. 117 c. 8.

l. Etsi crimine. 12.

Ad gloss. in verbo *potest*, quod masculus in adulterio deprehésus nó infamatur, scilicet de iure communi, si hęc sit communis senté tia, videlicet quod si sit criminosus, debet remitti ad iudicé, vbi delinquitur, & sic ratione delicti, vt hîc: & *in* l. *si cui. §. penult. ff. de accusat. & in cap. vlt. Gloss fin. extra de foro cōpet. & Glo.* Ancho & Doct. *in Clem. pastoralis. super verbo, de more, de re iud.* & etiam per Cepol. *cōsil.* 59. tamen de iure consuetudinario hodiè aliter obseruatur. Nā nō fit remissio delinquentis ad locum delicti commissi, vt per allegat. Cepoll. *consilium*, & per Oldr. 124. & Aret. *consilio* 135.

¶Et an debeat fieri remissio delinquentis ad locum delicti commissi postulā te iudice loci delicti, vide Matth. *in constit. homines. & in constit. capitaneorum.* & Parid. de Puteol. *in tract. Synd. chart* 93. adde *l.* 17. §. 6. *ff. hoc eodem titulo.*

l. Adultera. 13.

Contrarium huius legis vide *in l.* 15. *infra eodem.*

l. Si dum in. 14.

Mulier quę adulterium commisit, in qua prouincia accusari debeat, D. Goth. hîc.

l. Si dum in tuo. 5.

An mulier accusata de adulterio & prægnans ab alio allegans violentiam sibi allatam ex coniecturis probās euitabit pœnam legis, vide Abb. *in consilio* 4 *in* 1. *parte.* qui determinat post multa quòd pœnam euitat, & ideò famam non perdit.

¶Factum secundum legem vel lege permittente, non mœretur pœnam. Gerard. *singul.* 20. *in fine.* Gloss. *ad cap. cognoscentes, de constit.* Bald. *de præscript. secunda part. 3. parte princip. incip. quæst. 9. numero* 4. Amplia hanc legé etiam si fecerit conuocatis amicis. Iason *ad l. 1. §. final. numero 5. de operis noui nuntiat.* in materia per Bolog. *ad c. fin. §. is autem. de offi. delegat.* Alexand. *ad l. fin. plagij ff. de verb. oblig.* vbi de cōmuni quòd si fiat lege permittente non tenetur in foro conscientiæ. Fel. *ad c. quæ in ecclesiarum, num.* 13. *de consti.* Tiraquel. *de ll. connu. parte 9. Glossa 1. numer.* 43. Cagnol. *ad l. nemo damnum. num.* [illegible] *ff. de regulis iur.* Quid in iudice, an sit aliqua pœna mulctandus, si iuste tortus interiit in tormentis, Bald. *cons.* 61. tenet negatiuam. Ad hunc textum iūcta Gl. *in vers. potuerit.* vide Roland. à Vall. *consil.*

l. Si

l.si quondam.15.

Facit *l.21. infra eodem.*

Auth. si verò criminis.

Hæc Authen. desumpta est ex *Nouell.*134. *cap.3.*

l.Abolitionem.16.

Coniunge *l. 11. in fine.D.ad legem Iuliam de siccarijs.*

l.sine metu.17.

Facit hic *l.16.ff.de ritu nuptiarum.*

l.Eum qui duas.18.

Ad limitationem huius textus nota, quod voluit Bald. *in cons.103.incip.verba matrimony.* vbi si aliquis contraxit matrimonium cum consanguinea in casu prohibito, & illud consummauit cum carnali copula, quod non punitur pœna istius legis, allegat iura & rationes. Et de ista lege vide Salycetum hîc. & Ang. *in tract.malef.in verb.che m'hay adulterata la mia dona,* quæ pœna sit de iure canonico capienti duas vxores, vide Rom. *sing.530.chari.*19. Tu autem de pœna huius legis, videbis Rom. *cons.13 Tu scis qua pœna & quomodo id procedat,* declarat Alex. *consi.163. iussis & ponderatis, in prin.lib.7.* & Tiraquell. *in legib.commu.p.1.num.14. Authen.Sed hodie.* hæc est correcta quantum ad pœnam pro constituti regni legum asperitate, *tit.de adult. & leno.* vbi adulteratæ imponitur pœna, truncationis nasus. Sed in adultero non corrigitur, sed confirmatur pœna: de ratione differentiæ. Tiraquell. *in legib. communibus, p.9.num.90.& 91.* vide eundem Tiraq. *d.loco, p.13.num.18.*

¶Adde Rom *sing.537.tu scis,* Sylu.nupt. *lib.4 num.43.& seq.*Tho.Gram. *decis.17.de ll.connub.l.7.num.24.ad fi.* declarat Bald. *in consilio 103.verba lib.3.*Alexan. *consi.165. vol.7.*Harmen. *lib.4.tit.4.§ 6.& 7.Inst.de nuptijs,* Paulus *2.sent.tit.20.§.vnic.*

l.Quamuis.19.

Reus præsens condemnari potest, etiam absente accusatore.

l.Fœdissimam.20.

Clarus §. *Fornicatio, num.*28.Iuuen.Satyr. 6.Marti.epigram. 58. vide Papon.22.*arrest.*7. *num.*2.

l.Ob commissa.21.

Vide *l.11.§.5.ff.hoc eodem titulo.*

l.si ea quæ.22.

Facit quod notat Harmen. *lib.6.tit.2.*

l.Serui.23.

Matrimonium quod non est, violari non potest.

l.si eius à quo.24.

Coniunge hic *l 23.sup.eodem Tit.*

l. Etsi libidine.25.

Infamis non fit damnatus stupri cum ancilla l.29. *in fine, inf.eod.*

l.Quoniam.26.

Menoch. *arbit.iud.lib.2. casu* 167.Gram. *decis.*53.Nota autem hic seruos adulterij accusari posse, vt declarat *l.12.§.3 de accus.*

l.Commissum.27.

Rebuff.1. *cap 9.num.34.* Papon.24. *arrestor.10.num.14.*

l.ita nobis.28.

De Lenocinio, vide l 2.§.4.D. *hoc eodem Titulo, l.47.D.de solut.*

l.Quæ adulterium.29.

Clarus 5. *sent. §.fornicatio,5. versiculo primo & sequent.*

l.Quamuis.30.

Cuiac. *d.c.11.*Grammat. *decis.31.* Cuiac. *libro 12 obs.c.22.*Harmen *lib.6.tit.2.*Papo.22. *arrestor.6 numero 12.*

Auth.Sed hodie.

Vide Tiraq. *in legib.com.p.91.glos.1.num.68.*

Auth.si quis ei.

Ad hanc Authenticam cum sequenti, vide Cuiacium *lib.6.obs.c.11.19.obs.39.20.obser.19.*Hotom.21. *illustr.*

l.Cum vir.31.

De Sodomia, Clarus, §. *Sodomia,* Ant.Gomes. *ad l 80. Taurin.* Ræuar. *lib.2.varior.c.30.* Menoch. *de arbitr.iud. lib. 2.c.286.* non minus nouam quàm absurdam interpretationem tradit Germanus quidam remissionum author, omnino videndus libellus ab Hieronymo Magic. in prædiconum odium conscriptus.

¶Pro peccato contra naturam imponitur pœna mortis, adde Alciat. *lib.10 parerg.c.11.* Boer. *decis.306.* Dec. *ad l.qua mulier, numer.9. C.de secundis nupt.* in materia Sodomit. vide annotationes Antonij Caij ad Aret. ad d.§. item lex Iulia. Aliud est de iure canonico *c. Clerici, de excess prel.* Adde Ang. *de malefic.in verbo, che mi hai adulterata la mia donna, nu.53.* Adde magis illum peccare, qui cōtra naturam peccat, quàm illum, qui rem habet cum propria matre, *Cod. adulterij, 32.quæst.7.* Quid in eo qui fallit cū propriis manibus, dic eadem pœna puniri: vt per Ang. *vbi su-*

prà.num. 53. Quid in bestia quod est contra naturam, Gand. *in tract. de malef. in Rubr. de rapt. num. 6.* Quid in muliere, quæ cum altera stuprũ committit, dic eadem pœna puniri, textus cum Gloss. secundum vnum intellectum *in l. fœdissimam, C. eo.* Angel. & Boer. *vbi suprà.* Quid si aliquo membro mulieris non apto, Gand. *vbi suprà, num 24.* Quid in eo, qui nocturna illusione polluitur, vide textum *in c. si. 6. in fi. ...* Cotta, *in verbo, Pedicones*, & latissime de Sodomitarum immanitate, per Hierony. Magian. Angl. *in 5. limit.* & per Viu. *lib. 1. commun. opin. in verb. Sodomia delictum.*

¶ Ad §. *item l. Iulia.* in prin. adde Didac. *de testa. in epitom. secun. ia par. cap. (7. §. 7. nu. 16.)* Saluianus *lib. 7. de gubernatione*, Lampridius *in Heliogabalo.*

l. In adulterij. 32.

Iunge hic *l. 27. §. sexto*, D. *eodem*, & l. 8. §. 6. *ff. de repudiis.*

l. Adulterij. 33.

Quæstione dotis petitæ, adulterij quæstio prorogari non potest.

l. Si qui adulterij. 34.

Vide de hac lege Hypp. *in rep. d. l. de quæst. col. 7.* Et notat Bart. hic quem sequitur Iohannes de amicis. *cons. 61. col. fin.* Quod si quis fuerit absolutus de aliquo homicidio, potest de nouo requiri, si superueniant iudicia noua superuenientia.

l. Si mulier. 35.

Plenior est hæc constitutio *in l. 1. C. Theodo. de repudiis.*

l. Libertatem. 36.

Cuiac. *lib. 25. obser. cap. 23.*

l. Adulteriis. 37. & vlt.

Harmen. *lib. 6. Tit. 2.*

Tit. 10. Si quis eam, cuius tutor fieri corruperit.

Ad materiam istius Tituli, vide Boer. *decis. 317. in 2. parte*, vbi de custode carceris cum muliere carcerata coeunte, & de carcerato cum aliqua carcerata, & de iudice coeunte, cum muliere suæ iurisdictionis, qualiter illi omnes puniantur, & decis. seq. de filio agnoscente matrem, & de agnoscente consanguineam vxoris suæ.

l. Si tutor.. 1. & vnica.

Vide l. *vnicam*, *Cod. Theod. eodem.*

Tit. 11. De mulieribus, quæ se propriis seruis iunxerũt.

Clarus §. *Fornicatio*, *num.* 20. Harm. *lib 6. Tit. 2.* Seneca *7. contro. 6.* vide l. *3. supra de nuptiis.*

l. Si qua cum. 1. & vnica.

De ignis supplicio, vide *legem vnicam*, *C. de nili aggeribus.*

Tit. 12. Ad legem Iuliam de vi publica vel priuata.

Vide § 8. *Instit. de publicis iudiciis*, *D. lib. 48. Titul. 7.*

l. Ob debitum. 1.

Facit hic l. 1. & 2. *supra ne vxor pro marito.*

l. Tutoris. 2.

Ibi nam successione bona transeunt ad fiscum cum suis oneribus. Ita etiam Dec. *in l. fi. D. si cer. pet. col. 3.* vide Corn. *2. constit.* Gallica *Tit. 1. § 8. Inst. de pub. iudic.*

l. si confidis. 3.

De raptu sponsæ agi potest de legibus Iuliis.

l. Si criminis. 4.

In criminibus noxalis actio non datur in dominum.

l. In possessionem. 5.

Facit hic l. 5. *supra vnde vi.* l. *vlt. D. de vi priuata.*

l. Quoniam multa. 6.

Vide omnino Bart. hic qui ponit notabilem quæstionem de eo qui auxiliatus est alicui & arma perdidit, an teneatur ille qui subministrauit auxilium, & adde ad istum textum Paul. *in cons. 190 incip. causa carcerat. in antiquis col. 3.* & vide Hypp. *cons. 64 num. 7. & 34. & 35.* & Rom. *cons. 261. & in 6. num. in 2. parte.* Ex quibus sumitur regula per hunc textum quod author delicti, non tenetur de relictis & damnis datis, & perpetratis contra alios, & de isto textu, vide Pet. de Rauen. *in comp. iuris Con fol. 106. in parua impressione.*

¶ Vide Spec. *lib. 1. de act.* §. *9. num.* 57. vbi tenet quod spoliatus potest in continenti bello continuato spoliatorem deiicere per iura ibi per eum allegata.

¶ Ad intellectum istius textus, vide Cepol. *cons. 36. col. 1.* Vide §. 8. *instit. de publicis iudiciis.*

l. si quis. 7.

Spoliatus ante omnia restituendus, vide Hypp. *sing.* 11. vltra ea quæ notauit Del Rio siue petat restitui in tẽporalibus, siue in spiritualibus

ritualibus, *d.l. si quis, c.2.& c. in literis, extr. de rest. spol.* vide Hyppol. *sing.* 11 Et ad hoc, vide duodecim fallentias Socin. *in regul.* 465. *incip. spoliatus*, Alex. *in l. naturaliter, §. nihil commune*, D. *de acquir. poss.* & vide Bald. *in c. conquerente, extr. de restitutione spol. & in c. fin. de ord. cog.*

¶ Item adde quòd spoliatus ante omnia post restitutionem tam diu debet esse in possessione pacifica, quandiu fuit spoliatus, Abb. *in cap. venerabili, extr. de off. deleg.* Cors. *in suo sing. in verbo spoliatus.*

¶ Nota quod spoliatus ante omnia est restituendus, non admissa executione proprietatis, etiamsi offeratur probatio in promptu, l. 1. *suprà, si per vim, vel alio, ibi sine ulla ratione*, Quia semper spoliator delinquit, donec rem restituat, & ideò nisi purget vitium & delictum suum, non debet audiri. Et spoliatus quid probare debeat vt restituatur, & spoliatus à Iudice, non seruato ordine iuris, restituendus, vide Bonan *q.* 238. *in 2 parte.*

¶ Item post spolium omnis concessio seu priuilegium principis, ante purgatum spolium est nullum. Vide allegata per *decis. S. R. cap.* 361.

¶ Item ista regula fallit in corpore mortuo. Nam si sacerdos est priuatus corpore mortui non est restituendus, ante omnia, vide Felin. latissimè *in c. postulasti, col. antepen. cum seq. extr. de rescript.*

¶ Quid autem si Iudex iniustè spoliauit, an prædicta habeant locum, & alia pulchra quę loquuntur in priuato, Felyn. *in c. dilectus filius*, Abb *in 1. col. extr. de rescript.*

¶ Quid si omissa interpellatione spoliato agenti interdicto recuperandæ possessionis non potest obiici exceptio dominij, etiamsi offerat se continènti probaturum dominium, vt probatur *in d. l. si quis*, Bart. singulariter *in l. cum is, §. 1. de cond. indeb* & Ias. *in §. bonæ fidei, in 3. col. Instit. de actio.* Adde quatuor fallentias Soz. *in reg.* 465. *incip. spoliatio, reg.* 378. *reg.* 123. *& reg* 379.

¶ Spoliatus ante omnia est restituendus, nec obstat ei exceptio dominij opposita per Reum. Declara & limita pluribus modis, vt per Alexandr. *consl. 6. volum. 3. & ad l. naturaliter, §. nihil commune, num. 15. & sequen. D. de acquir. poss.* vbi Rip. *num. 44. & sequen.* & alij omnes per Rot. Rom. *decis. 7. in antiquis*, Cassad. *decis. 3 in tit. de restitu. spoliat.* per Afflict. *decis. 7. actor.* Soc. *ad reg. 123. exceptio*, Marsil. *sing. 11. reg.* Ias. *ad l. 2. C. de edict. diui Adria. toll. & ad l. 1. num. 8. de nou. oper. nunciat.* Dec. *cons. 191. nu. 9. & cons. 446.* Rom. *cons. 499.* latè Phil. Port. *lib. 2 conclus. utr. iur. conclus. 44.* vbi pluribus modis ampliat & limitat Moder. ab Aquila *lib. 1. commu. conclus. in verb. exceptio spoliationis*, & iterum *in verb. spoliatus sua possession.* Roland. à Valle, *consil. 6. volum. 3.* Cephal. *consi. 235. numero 9 & sequen.* Ad limitationem huius legis, vide Alex. *in d. §. nihil, num 9.*

¶ An in interdicto recuperandæ sufficiat titulus coloratus, Guid Pap. *decis. 83.* Cæpol. *caut. 82.* Mars. *d. sing. 11. & 199* Boer. *decis. 238.* Guid Pap. *decis. 37. & 38.* Rip. *ad c. cum ecclesia, col. 17. in fine, de causa possessionis & proprietatis*, Cuiac. *lib. 5 obs. cap. 15.* l. 156. §. 1. *D. de reg. iur.* l. 1. *D. vnde vi.*

l. seruos. 8.

De materia istius legis, & an hodiè sit in viridi obseruantia, vide Gramm. *in decis.* 16. & nota istam legem quod serui non excusantur, licet commiserint publicam violentiam mandato domini, Menochius *de arb. iud. cas.* 354. Harmen *lib. 6. tit. 2.* Aluar. *1. feud. 7. 8.* Alciat. *3. dispunct.* 20.

l. Crimen. 9.

Facit hic l. 1. *D. de receptatorib.*

l. Omnibus. 10. & vlt.

Alciat. *lib. 3. dispun. c.* 10. Duar *libr 2. disput. anniuers. c. 12.* Turneb. *lib. 4. aduers. c. 16. & lib. 26. cap. 15.*

Tit. 13. De raptu virginum, seu viduarum nec non sanctimonialium.

Harmen. *lib 6. tit. 7.* Nou. 143. c. 1. & *Nouell.* 150. *Hippol. de Marsiliis.

¶ Ægid. Boss. *de raptu virginum*, Clarus, §. *raptus*, audio de hac materia librum Puluæi exstare. De meretricis raptu quædam Menoc. *de arb. iud. cas. 191. & 360.*

¶ Pro raptu mulieris honestæ imponitur pœna amissionis capitis. Ad hunc textum ibi *qui eis auxilium.* Qualiter opem præstans teneatur & puniatur, & quot modis & quomodo quis dicatur opem præstare, plenissimè vide per Ang *in tract. malefi. in glo.* auxiliatorem, & in glos. *& malefi. 10*, de quo per Bart. *ad l. is oper. ff. de furt* & ad textum *ibi* siue volentibus, siue nolentibus. Adde Bart. *ad l. 3. §. si quis volente, ne lib. ho. exhib.* Felin. *ad c. 1. colum. 2. de præsumpt.* Gan. *in tract. malefi. in tit. de mulct. & ibi in addit.* Sil. *nupt. libr. 4. numer. 46.* & quod habeat locum tantum quando rapitur causa libidinis, Dec. *consilio 234.* Guido Papæ, *sing. 509. & quæst. 553.* Boer. *decis. 316.* & de intellectu huius legis, & an habeat locum in rapiente meretricem, Barbat. *consilio 63. vol. 4.* Menochius *in tractatu de*

arbitr.iud.lib.2. centur.4. a 390. *num.*31. Cephal.*conf.*140.*lib* 1 & quomodo raptus committatur, quid si mulier consensit, quid si vir eam carnaliter non cognouit: Quid econtrà si mulier rapuerit virum, & an possit raptor cum rapta matrimonium contrahere, in similibus, Iul. Clar. *lib. sentent.* §. *raptus per totum.*

¶ Ad glos. hic in vers. *sponsa vi*, Bell. *consil.* 52. *num* 8 Harmen *lib.6 tit.*3

l. Raptores. 1 & vnica.

An dispositio istius legis, in vers. *quibus*, locum habeat in marito rapiente vxorem suam, vide Alex. *in* l. *miles*, §. *decem*, *de ius.* Tiraquel *in 7.lib. Con.quæst* 1.*pag.*1 *numer* 40. Et vide eundem Tiraquell. *ad d.l. primam in d.loco, Gloss.*2. *numer.*23. *cum seq.* vbi multa ad hanc legem.

¶ Gloss. in verb. *honestarum*. Nota istam Gl. quæ videtur velle præsupponere, quod pœna raptus, non habeat locum in muliere inhonestæ vitæ, vide Paul. *in cons.*505.

¶ Ad ampliationem istius legis, vide constitutionem regni, *in Glos. in verb. sponsam*, nota hanc Gloss. nam pœna huius loquens in viro rapiente mulierem, extenditur ad mulierem rapientem virum, & de hac Glossa, vide Barb. *cons 6. num.*12. *vol.*1. vbi multa cumulat pro hac Glossa.

¶ Vt ad materiam huius textus, vide notabiles quæstiones quas fecit Castrens. *in l. raptores* qui non appellant, vide decis. Nicol. Boer *in* 2. *par.* vbi de carcerata muliere cognita. Credo quod sit *quæst.*3 7.

¶ In eadem lege, *in* §. *penult.* nisi eam solicitauerit per istum textum, nisi eum dicit Ang. *in Authent. de lenonib. in fin.* Quod si statutum imponit pœnam, adulteranti mulierem iniunctam, habet locum in eo, qui aurum dedit mulieri, & volens fuit cognita, quia adhuc dicitur iniuncta, vt refert Decius *in cons.*170. *in* 1. *columna*, Clarus 5. *senten.* §. *raptui*, *vers. sed quid*, & *vers. quæro num quid.*

Titul. 14. De emendatione seruorum.

Ruffin.3 *collat. legum Mosaicarum.*

l. si virgis. 1. & vnica.

Harmenopulus, *libr.6. Titul.6.* Terentius *in Adelph.*

Titul. 15. De emendatione propinquorum.

Ad istum textum, vide cons. Alex. 33. *vol.*5. & Bar. *cons.*104. vbi probatur quomodo quis correctionis causa percusserit.

l. in corrigendis. 1. & vnica.

Alciat. 1. *præs.*3. *l.*3. *sup. de patria potest.*

Tit. 16. Ad legem Corneliam de sicariis.

In hunc Titulum scripsit Hippolytus de Marsiliis.

l. Frater vester. 1.

Nota, quod committens delictum præsumitur dolose commisisse, quamuis alias non præsumitur dolus nisi probetur, & ideo delinquenti incumbit onus probandi, quod sine dolo commisit, vt hic, & *in c. de præsumpt.* fallit. in parte in patre & præceptore, qui filium aut discipulum occiderit, quia præsumitur quod casu occidit & non dolosè, Iacob. *in l. ob carmen*, §. *si testes de testibus.*

¶ Ad hoc quod dicitur dolum non præsumi, nisi probetur, vide Bart. *consil.* 65. *pactum tale est petens*, &c. Tiraquellus *in l. comp.* 91. Gl. *num* 24. & *quia in delictis autem*, licet regulariter dolus præsumatur, vt hic author ostendit, tamen vltra suam limitationem, limitatur in muliere, & minore idque ex sententia Baldi, de qua meminit Bolog. *in Apostill. ad Gl. in l. vbi exigitur, in verbo nisi dolo mal.* De quo tamen, vide Tiraquell. *in l. com.p.* 9 *Glossa num* 51.

¶ Et an in maleficiis dolus præsumatur, vide Bal *in cons.*151. *incip. reperitur in vol.* Cep. *cons.*29. *n.*4. Bald. *cons.*575. *vol.* 4. *punctus in antiquat. col.*2. Math. *in tit. de pactis tenend. & eius solat. col* 4. & Tho Gram. *in* 2. *col.*

¶ In eadem lege, in verb. *cum occidendi*, vide Lud. Rom. *in l. in illa, pen. coll D. de verb. oblig.* reputat hanc Gloss. singularem, ad hoc quod animus illius qui vulnerauit, animo non occidendi, probatur per iusiurandum, ita tenet Ias. *in l. nodoso, de actio.* §. *sed iste, col.* 19. *in fine* hic, & vide Hypp. *l.* 1. §. *Diuus Adr. in* 2. *col.* D. *eo. in* l. 1. *colum.*2. *Cod. de quæstionib.* Et *in* l. *de minore* 13. *col.* C. *de quæst.* & Cepol. *in suis consiliis criminalibus*, *cons.*34 vide hic dicta per Ias. *in* l. *vt vim*, *D. de iust. & iur.* De hoc vide Boer. *decis.*88 *num* 3 & Igneum *in* l. 1. §. *seruus, appell. ad Syll.*

l. is qui aggressorem. 2.

Harmen. *libr.6. tit.6.* Gribaldus *in tract. de homicid.*

l. si quis. 3.

Paul. *lib.5. sentent. Tit.*23. §.3. Harmen. *lib.6. Tit.6.*

l.Si vt allegas.4.

Loquitur hæc lex de agressore & percussore.

l.Eum qui.5.

Ruffin.1.*collat.legum Mosaic*.Cuiac.10.*obs. capite* 11.

l.Si quis te.6.

Clar.5.*sentent.§.vlt.q.*60.Pap.5.*Notar.*7.

l.Is qui cum telo.7.

Vtrum hæc lex habeat locum in statutis terrarum distantibus, si quis occiderit, vide Bart.hîc, & Ias.in Rub.*inst.& actio,col.6*.vide *l.8.infra de iniuriis.*

Limita vt per Soc *reg.31.attentatio punitur.*

¶Limitatur hæc lex in auxiliatore ad delictũ: qui non punitur, non sequuto delicto. Ita Mars.*in sua pract.in verb. constanter, in* 14. *col.num.65*.vide Bal.*in l si quis verò,in 4 oppos. de episc.& clericis*, & Hypp.*in hac l*.vbi multa notabiliter disputat, an ita puniatur affectus sicut effectus, *in penult.col.in fi.* per Tho.Grã. *in* 8.*aat*.& Mantuam *cons.*30.vbi huic legi est derogatum, per consuetudinem.

¶ Punitur attentatio, licet aliud secutum nõ sit,vt *hic,& l.quisquis,C.ad l.Iul.maiestat.* vide Socin.*reg.31.in verb. attentatio*. Pono cã infrà *ad l.si quisquis*. Adde per Ias *ad Rubricã Inst.de act.num.32*.Dec. *ad reg.non vult.heres. num.2.de regul.iur.ad l.certi condictio.§ si nu.7. ff.si cer.pet*.Cremẽ *sing.50*.fallit.in pœnis,quę ipso iure imponũtur,vt per Tiraq.*ad l.si vnquam.in verbo,reuertatur.num.334.C.de reuoc. donat.*

¶Hanc legem limita, vt per Soc.*reg.31.incipit,attentatio punitur*.Menoch. *de arbitr.iud. cap.360*.Latè tractat quando conatus puniatur, *cap.361* Gram *decis.2*. Bellouisan. 1.*practicar.13*.Rebuf.*in proœm.constit.glo.5.nu.28*

l.Si quis.8.

Hæc lex est canonizata *in c.si quis, de pœnitent.dist.1*.Cuiac.*lib.6.Obs.ca.20* Harm. *lib.6. Tit.6*.Homer.*Iliad.23*.Rebuff.*victo loco.*

l.si fortè.9.

Hæc lex item est canonizata ibidem supra dicta distinct. Vide Papo.24.*arrest.9.n.7.*

Titulus. 17. De his qui parentes vel liberos occiderunt.

l.si quis parenti.1.& vnica.

Forcat.Necyoman.*dial.34*.Plaza.*d.libro* 1. *cap.42*. Clarus. *§.parricidium*.vide §.6. *Instit. de public.iud.*

Titulus 18. De maleficis, & mathematicis, & cæteris similibus.

Paul.*lib.5.sent.Tit.21.in prin*.Ruff.*tit.15. coll. leg.mosai.*

l.Plus est.1.

Vide Barbar.*in cons.nu.8.col.2*.Plaza *d.loco, cap.20*. Ferrand *lib.1.explic. c.14*.Menoch.*de arbitr.iud.cas.388*.Paul.*libro 5 sententiarum,Titulo 23.§.1.*

l.Artem.2.

De Geometria, Plato.7.*de Republica.*

l.Nullus.3.

Nota contra conuersales cum excommunicato, quia debent puniri per istum textũ, Clarus §.*haresis, in fin.*

l.Eorum.4.

Facientes incantionem ad finem mali, sunt puniendi, non si faciãt ad finem boni. Oldr. *cons.210*.Tiraq.*d.l.connub.q.14*. *Gloss*.Ias.*ad l. huiusmodi,§.is cui.D.de leg.1.ad fin*.Deci.*ad c. ad audientiam,nu.12.ad fin. de rescript*.Cepol. *ad Rubric de verb.signif. num.83. & seq*. Harmen.*lib.6.Tit.10.*

¶Vide latè apud Tiraquell.*in l.Comp.14. in princip.1.n.& sequen.mulct.& maximè cum numer.5*.Constat.Land.*prater,in c.7*.Pet.Gregor.34.*syntag.c.9.*

l.Nemo aruspicem.5.

Nam de oculis diuinare non possumus: c.1.*ext. vt Ecclesiastes sine desponś.* & ibi Glo. Et ideò diuinatiuus intellectus reiicitur iuxta Gloss.*in l.filiũ quẽ habentẽ supra, fam. ercis.* prophetizare tamẽ quis potest, & prophetizare quot modis dicatur.Bar.*in l.1.in prin.D. de op.noui nuntiation*.De Vate Paul.*lib.5.sent. Tit.21.§.1.*

l.Multi.6.

¶Ræuar.*li.5.variar.c.3*.Paul 5.*sent.Tit.21.§. vlt*.Petr.Gregor.34.*syntag.13.l.15 ff.de iniur.*

l.Etsi excepta.7.

Paul.*libro 5.sentent. Tit.21.§. 3*. Tertull.35. *apolog.*

l.Culpa.8.

Ruffin.*c.15.collation.leg.Mosaicarum.*

l.Quicunque.9.& vlt.

Ræuard.*d.lib.5.ca.13*.Harmen.*lib.6.Tit.10*. Paul.*lib.5.sent.Tit,21.§.9.& 8.sent.23.*

Titul. 19. De sepulchro violato.

l. Res. 1.

Vide §. *Inst. de rer. diuis.* Corn. Tac. *lib.* 3.

l. Si seruus. 2.

Facit *hic* l. 13. §. 11. *ff. hoc eodem tit.*

l. Si quis. 3.

Hic continetur pœna iudiciis sepulchri violatorem non plectentis.

l. Qui sepulchra. 4.

Sepulchrum violare est crimen publicum.

l. Pergit. 5.

Loquitur hic de spoliatoribus cadauerum.

l. Cùm sit. 6.

Clar. *lib. 5. sentent. §. fornicatio, versiculo cum mortua &c.*

Auth. sed neque.

Nota quòd si moritur aliquis de vna domo vel familia, nemo de illa familia ante nouem dies debet molestari. Et propterea Bart. *in* l. *interdum. ff. de iud.* Excusauit multas mulieres, quæ tempore mortalitatis nō petierūt dari tutores filiis suis per nouem dies, quæ dantur à lege, & non molestentur intra illud tempus non molestabuntur, nec tenebuntur comparere. Bart. *in* l. 2. §. *consistim. ff. ad Tertul.* Bart. *in d. l. interdum, de iudiciis.*

Titul. 20. Ad Legem Fabiam de plagiariis.

Cotta *in verb. Plagiariis.*

l. Pater. 1.

Plagiarius conueniri potest rei vindicatione, vt hic dicitur.

l. Si ab. 2.

Coniunge hic l. 1. *ff. de seruo corrupto.*

l. Vt legis. 3.

Facit hic l. 3. *supra qui accusare.*

l. Non valet. 4.

Hac de re vide l. 3. *Cod. vbi caus. fiscal.* Ruffin. *Tit. 14. collat. leg. mosaicar.*

l. si fratrem. 5.

Vide pro intellectu huius legis *l. 3. §. de homine libero.*

l. In fuga. 6.

Cuiac. *lib. 13. obs. c.* 18.

l. Quoniam. 7.

Hæc quæ hic continentur abrogata sunt per Nouell. *Leonis. 66.*

l. Præses prouinciæ. 8.

Iunge hic l. 2. *supra hoc eodem titulo.*

l. Eum qui. 9.

Concordat l. 1. *ff. de seruo corrupto.*

l. Comparantem. 10.

Vide l. 12. *supra de ingenuis manumis.*

l. Abducti. 11.

Consule l. 12. *supra de liberali causa.*

l. si quis seruum. 12.

Fugà & furtum vitia hęc sunt inter se coniuncta.

l. Plagij. 13.

Secunda Gloss. in verbo *iusta*, nedum quęlibet causa etiā iniusta excusatur quis à pœna etiam incredulitas fatum, & propter temeritatem excusatur quis à pœna doli. Ita Ias. *in* l. *si quis maior, supr. de transactio.* tamen Dec. *cons.* 51. *vel* 55. *vol. 3. num.* 12. dicit, quod causa etiam iusta, non excusat, à pœna conuentionali. vide Thom. Gram. *in* 10. *voto. in* 4. *col. numero* 23.

¶ Gloss. in verb. *orbitate, in fin.* quia sibi est inutilis. Adde Bald. *in* c. 1. *si quid de manso. circa fin. C. de contentio. inter dom. & fidel. de inuestitura dispo.* Quòd quicunque molendinum habeat in aquis publicis, teneatur tantum soluere principi pro gabella. Istud statutum non habeat locum in molendinis non habentibus fructum, & sic inefficacibus. Adde Bal. *in* l. 1. *col. pen. C. de ade. act.* quod statutum patiens pœna certa debilitantes membrum inefficax. Adde Bald. *in Auth. Sed nouo iur. col. vlt. C. de seruis fugitiuis*, *& in* l. 2. Cod. *vt infra certum temp.* Quòd si statuto cauetur: quòd pro primo furto sit amputanda manus, si habet manum aridam, non debet illa amputari, quia esset quodammodo sine pœnâ. & in simili Bald. *in* l. *conuenticulam. C. de episcop. & cler.* Sed contra istud quod tenet Bal. de manu arida, tenet Ang. *in* l. 2. §. *pen. vel pœna. ff. de arb. furt.* per illum textum vbi appellatione arboris venit arbor sicca, donec sit præcisa solo, quamuis eius radices desinant viuere. Felyn. *plenè in* c. 1. *vol. col. 1. de cal.*

Idem

Idem per illum textum tenet, scilicet *in l. secunda. Cod. vt intra certum tempus.* Ioannes Andr. *in reg. in pœnis. in Mercurial.* facit bonus textus *in c sicut vrgeri.* 1.q 1. vbi manus carens sanguine, tamen vnum est membrum, Adde Bald. *in c.1. de prohib. feud. alienatio. per Lotharium,* & l.1. *in fin. C qui accus. non poss.* Ioannes de Anania. *in c. postulasti. col.1. de iud. Marian.* Socin. Iun. *in c. sicut, col.6. eod. tit.* Ang. *in l. de quibus,* vbi Bald. *ff. de legib.* Imol. *in l.2. ff. de pub. iud.*

¶Nota capitalis pœna vbicunque imponitur, intelligitur pœna minor, scilicet perpetui exilij Gloss. est *in l.2. Cod. ne manc. Christ.* quam ad hoc reputat singularem, Imol. *in l.2. in 5. col. de pub. iud.* Ioann. de Anania *in cap. postulasti. col.1. de iud.* & *in c. qualiter & quando, §. ad corrigendos. in 4. col. de accus.* Glo. *in verbo capitalibus, in l. in criminal. Cod. de iurisd. omn. iud.* de statuto imponēte pœnam capitalem, intelligitur de pœna perpetui exilij, Ioann. Andr. & alij. *in c. quando in 1. Gloss. de iureiur.* Abb. *in c. at si clerici. in 21. col. in prin. de iud.* Petrus de Ancho. *in Clem. pastoralis, in 10. notab. de re iud.* Ioan. de Imol. *in l 2. in 5. col. ff. de pub. iud.* Alex. *in consilio 16. in 3. vol. causa inquisitionis formata,* contra Ang. Aret. *in tract. malef. in verbo, caput. in 5. col.* Raph. Fulgos. *in l. præsenti. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt.* Vide §.10. *Institut. de publicis iudicijs.*

l. Plagij. 14.

Opinio iusta excusat à delicto.

l. Liberum. 15.

Facit hic l.2. §. *vbi de crimine.*

l. Plagiarij. 16. & vlt.

Alciat. *lib.3. parerg. c.13.* Duar. *libr.1. disput. cap.20.* Ferrat. Robertus *dial.27.* Vlpian. *tit. 3. §.5.*

Tit. 21. Ad legem Viselliam.

An & quando lata fuerit hæc lex, declarat hic D. Goth.

l. Lex Visellia. 1. & vnica.

Paul. *lib.5. sent. tit.25. §.11.* Sueton. *in Claudio c.14. l.6. ff. ad municipal.*

Titul. 22. Ad legem Corneliam de falsis.

Ad materiam huius tituli vide Hypp. *cons. 27. num.8.* vbi falsitas præsumitur ex coniecturis in tantum, quod magis ex ipsis colligere licet, quàm ex claris probationibus. vide Aymon. *cons.56. num.12.* vbi dicit, quòd in hoc admittuntur testes inhabiles in materia falsi.

¶Nota quòd condemnatus de facto commisso in officio, si nō fuerit expressè priuatus, censetur hoc ipso tacitè priuari, & persona publica accusata, & condemnata de falso, & tunc instrumenta & dicta eius carebūt robore ratione personæ, secus si condemnatus non esset. Sed si condemnatus fortè de alio crimine non commisso in officio, tunc non esset expresso officio priuatus. Et perducens instrumentum redditur suspectum ex persona producentis. Paulus ponit multa notanda *cons 28.* vbi falsitas instrumenti arguitur, quando testes in eo descripti omnes reperiuntur mortui & vbi suspicio falsitatis operatur, an detur fides in instrumento suspecto, & an facultate scripturæ considerandа attendi debeat verisimilitudo, vide Ias. *in consilio 168. colum.2. 4. volum.* vbi dicit, quòd suspicio falsi pro veritate habetur in materia falsi.

l. Si partus. 1.

Menoch. *de arbit. iud. cas.316.* vide Bossium *tit.41.* Papon. *2. notar. 7. §.7. Inst. de public. iudic.* Nou. Leon. 77.

l. Satis apertè. 2.

Dubitabatur hodiè in facto, an exceptio falsitatis vel simulationis impediat instrumēti executionem, iste textus videtur dicere quod non. Ratio dubitandi est quod instrumentum, de quo hic dicebatur falsum in aliqua parte esset. Et iste intellectus originaliter est gloss. hic in verbo obiicitur, & post eam Ang. hic. Sed cessante confessione partis exceptio falsitatis impedit executionem, quia præiudicialis, & ideò pendente causa falsitatis, supersedetur in executione. Hunc intellectum ponit Barba. *in cons 43. n. 13. vol 1.* post Ang. hic, vbi plenè de hac lege.

¶Ego verò dicerem, quòd si exceptio nullitatis & falsitatis, vel simulationis est euidens, vel manifesta, tunc impeditur executio, & tunc dicitur euidens, quando ex actis patet. Romanus consilio 328. & de hac lege vide Barb. *in cons.1. col.1. vol.2.* & *vol.1. nu. 12. in fin. volum. primo,* & adde textum *in leg. 2. supra de edict. d. Adria. toll* Barb. *cons.45. nu. 4. vol.1. de off. cons 6.* Barb. *cons.18. vol 4. col.3.* & Bertach. *in cons.18. num 23. vol 10.*

An exceptio vsuraria impediat instrumēti executionem, Barb. *cons. 18 num 23 vol. primo.* Facit hic l.31 *ff. de re iudicata.*

l. Licet. 3.

Coniúge hic l 5 *ff. de his quibus vt indignis.*

Q

l.Maiorem.4.

Gramma.*decis* 27. *Clarus lib.*5.§.*Falsum n.* 28. Paul.*lib.*5.*sent.tit.*25 §.9.*& lib.*1.*sent. Tit.* 12.§.1.Clarus *dicto loco.*

l.Falsi.5.

An & quot modis agatur de falso, notat hic D.Goth.

l.Qui falsas.6.

Papon 2. *notar.*7. vide l. 6 *ff.de hæreditatis petitione.*

l.Ipse.7.

Cuiac.*lib.*6.*obs.cap.*11. Harmen.*lib.*1 *tit.*10. Cuiac.*lib.* 20.*obs.cap.*19 Alciat.*lib.*5.*parad.*8. 9.10 Hotom.21.*illust.quæst.*

l.si falsos.8.

Menoch.*de arb.iud.cas.*315.Papon.2 *notar. cap.*7.l.10.*ff.hoc eodem titulo.*

l.si docueris.9.

Barb.*cons*.43.*col.*1.*verb.*8.vbi de intellectu istius legis.Hæres ab intestato cogitur præstare fideicommissa relicta in codicillis.

l.Cum suppositi.10.

An accusatori incumbat probatio notat hic D.Goth.

l.Si lis.11.

Boss *tit.de suppo.pag.*De falso instrumento, excipi potest coram pedaneis, & delegatis iudicibus.

l.Querela.12.

Nota quod accusatio de falso vt aliquid puniatur, debet institui vt infra 20. annos quod accusatus vel falsarius puniatur, si vult agere ciuiliter actione in factum ad interesse,tum potest agere ad annos 3.Petr de Rauenn. *incomp iur. con. in tit.de exceptio, fol.* 78.vide Corn.*cons.*171.& vide Boer.*decis.*26. *in* 1.*parte*,Papon 2.*notar.*7.*capite du parricide.* Cuiac.*lib.*4.*obs.*c.14.

l.Qui veluti.13.

Nota ad istam legem quod cum pœna falsa scribitur, aliquid quod est factum præsente tali quod erat absens vide textum *in c. cum liberis,de testibus.*Idem in eo qui in scriptura aliquid addidit vel minuit,*c.in eis ven. de relig.dom.* Falsa recepti cõfessio depositarium non liberat.

l.Eum qui.14.

Menoch.*de arbit.iud.cap.*2. Paul.*lib.*5 *sent. tit.*25.§.1.

l.Si creditor.15.

Adde Ang.*de malef.in verb.falsario* 41.*col. num.*17. vide l.3.*ff.de probat.& l.*3.*ff.de fide instrumen.*

l.De fide.16.

Vide Cuiac.*lib.*13 *obs.c* 38.*l.*5.*&* l.9.3.*eod.*

l.Sicut falsi.17.

Adde hic l.29.*&* l.201.*ff de regul.iur.& cap.* 18.*ext.eod.*

l.Ex initio.18.

De sensu huius legis D.Goth.hic.

l.Etsi ad.19.

Fœminis accusatio falsi non est permissa.

l.Nec exemplum.20.

Menoch. *de arbit.iud.cas.*309.Paul.*lib.*1.*sent. tit.*12.§.3.*&* Alciat.*lib.*3.*præsumpt.*13.

l.Si quis decurio.21.

Habes ex ista lege quod statur dicto Notarij, sed quæro quid si testis dixit se aliter dixisse quam Notarius scripserat vide per Abb.& Felyn. plene *in cap. ad audientiam de præscriptione.*

Magis creditur notario seu dicto suo, quam dicto testis examinato vt si testis dicat,se illud nunquam dixisse quod notarius scripsit,ita per Cyn.*in d.l.si quis decurio* dummodo.Notarius sit legalis de quo etiam per Iacob.de Aren. & Bart.*in l.*1.*in fin. quemad. testam.aper.* Sed vide vnam fallentiam Soz. *reg.*514. *incip.testis si dicat.* Menoch. *de arbit. iud.lib.*1.437.Harmenop.*lib.*1.*ti*.6.

l.Vbi falsi.22.

Iudex non debet ante probationem sententiæ, aperire, qualem sententiam sit locuturus,in tantum quod nec vultu hoc debeat detegere.*leg. obseruandum,* §.*final.ff.de officio præsidis.*Et si delegat potest recusari, vt suspectus.Iason.*in leg.apertissimi.supra de iud.* imo dixit Bartol. *in tractatu de reprobat. testium*,quod iudex tenetur hoc casu pœna falsi.Idem Paris de Puteol.*in tractatu synd.in verbo corrumpens,* §.*si tempore*, Chart.39.An autem argumẽtum admittatur probationis loco,D.Goth.hic.

l.Damus.23.

*Et ibi Gloss.*in verbo *priuatus falsum committens vel falsificans,*an & quis pœna falsi teneatur,nec ne, vide Cast.*consil.*149. *incip.videtur dicendum.*Electa actione ciuili falsi criminalis suspenditur.

l.Præbemus.24.& vlt.

Iunge hic l.16.*supra eodem.*

Titul.23.

Titul. 23. De his qui sibi adscribunt in testamento.

Ægidius Bossius *de his qui sibi adscribunt* Clar. *libro 5. sent. §. falsum, versiculo adscribens etiam.*

l. Quanquam. 1.

Cuiac. 3. *ad Affricanum, in fine.*

l. Si testator. 2.

Testamentarius à quo veniam petere possit textus hic.

l. Senatusconsulto. 3.

Clarus *§. falsum, num. 27. lib. 5* An autem error excuset à pœna, vide hic D. Goth.

l. Quæ in testamento. 4.

Marito non licet quidquam sibi adscribere in vxoris testamento.

l. Quod adhibitus. 5.

Miles an excusetur si sibi quid adscripsit Gloss. hic.

l. Si libertatem. 6. & vlt.

Ioannes Robertus *libro 1 recept. lect. capit.* 19. Cuiac *lib. 15. obs. cap. 19. & ad l. 4. §. si pupillo. ff. de vsucap.* Robert. 1. *animad. cap.* 10.

Tit. 24. De falsa moneta.

Moneta falsa dicitur tribus de causis, & in qua pœna puniatur cudens & vtens ea, vide Bald. *in consil. 376. casus talis est, vol. 3.* Clarus *§. falsum, nu. 27.* Paul *lib. sent. 5. tit. 12 §. vlt.*

l. Quoniam. 1.

Menoch. *de arb. iud. c. 316.* Rebuff. *in proœm. const. Gloss. 5. nu. 116.* Paul. *lib. sent. tit. 21. §. vlt.*

l. Si quis nummos. 2.

Clar. *5. sent. §. falsum, vers. dixi.*

l. Si quis super. 3 & vlt.

Facit hic l. *6. §. 1. ff. ad legem Iuliam peculatus.*

Tit. 25. De mutatione nominis.

Ad materiam huius tit. vide Felyn. *in Rub. proœm. decret. col. pen.* vbi Gregorius Paul. *li. 5. sent. tit. 25. §. 10.*

l. Si ait. 1. & vnica.

Vdie hic *c. 4. 5. qui testamenta.*

Tit. 26. Ad legem Iuliam de ambitu.

Coercetur hoc Titul. magistratuum auaritia.

l. Nullus. 1. & vnica.

Quid sit ambitio optimè declarat hic D. Goth.

Tit. 27. Ad legem Iuliam repetundarum.

l. Vt vnius. 1.

Vide Cuiac. *ad l Nouellam octauam.*

l. Sciant. 2.

Facit hic lex *vl. ff. ad leg. Iul peculatus.*

l. Omnes. 3.

Cuiac. *lib. 6. obs. cap. 18. in fine.*

l iubemus. 4.

Vide Cuiac. *lib. 6. obs cap. 30. Nou. 80. cap. 2.*

l. Vnusquisque. 5.

Ibi Gynecio, vide Tiraquell. *in l. com. p. 10. n. 21. & seq.* qui declarat, quid sit Gynecium. loquitur autem hæc lex de comite domorũ.

l. Sancimus. 6. & vlt.

Pet. Greg. *36. sent. 28. nu. 3. & 4* Alc. 3. *præs.* 18. *Vtrum Rectoribus prouinciarum, aliquid donari possit remunerationis causa vide Fachineum *controuersiarum iuris li. 2. cap.* 80.

Tit. 28. De crimine peculatus.

Facit §. 9. *Inst. de public. iudiciis.*

l. Iudices. 1. & vnic.

De pœna hic contenta, vide l. 1. C. *Th. h. t.*

Titul. 29. De crimine sacrilegij.

Paul. *libro 5. sentent. Tit. 29.* Harmenop. *libro 6. Tit. 5.*

l. Qui diuinæ. 1.

Ad ista verba geminum videtur facinus perpetrare, adde simile *in l. 5. D. de quæstion. l. si adulterũ, §. stuprũ ad l. Iul. de adult.* Cic. *in paradox.* omnia peccata æqualia. Et ideò in his grauior pœna statuitur Clarus, §. *Sacrilegia.*

l. Qui confugientem. 2.

Deest hęc cõstitutio in quibusdã exẽplarib.

l. Disputare. 3.

Iunge hic *l. 5. supra de diuersis rescriptis.*

l. Ne quis. 4. & vlt.

Paul. *lib. 5. sent. Tit. 12. §. 5* Pap. 3. *notar. 8. cap. des lettres d'office & de prouision.*

Titul. 30. De seditiosis, & his qui plebem contra Rempublicam audẽt colligere.

Seditionis pœna est vt aut furca suspenda-

tur aut bestiis obiiciatur, aut in insulam deportetur, l. *si quis*, §. *authores*, *D. de pœnis*, Azo. *in summa istius tit. de seditiosis*, vide Archid. *in c. seditionario. 46. distinct. & in c. cōspirationum*, 11. *q.* 1. vbi Ang. ad hunc, tit. scribit Claudius Mōdain. Scripsit etiam tract. Boer. & melius Conradus Birenus, Paul. *li.* 5. *sent. Tit.* 12. Harmen. *lib.* 6. Tit. 7. l. 38. D. *de pœnis*.

l. Si quis.

In Glos. *Qui seditiosi*, & qualiter puniātur, vide *in decis.* 130. *num.* 3. & 5. 6. & 7. *in* 1. 2. & 3. *col.* Et nota ad ornatum istius tituli, quōd pœna mortis tenentur, qui faciunt insultum in ciuitate, clamando ad arma. De pœna seditionis & qualiter fiat seditio ponit Dec. *in* l. *nō est singulis de reg. iuris*, & per Chassa. *in const. Burgundiæ, fol.* 118. *nu.* 45. vide Tacitum *primo annalium*.

l. in nullis. 2.

Paul. *lib.* 5. *sentent. Titul.* 22. §. 1. l. 38. §. 2. D. *de procem.*

Tit. 31. Quando ciuilis actio, criminali præiudicet, & an vtraque ab eodem exerceri possit.

Clar. 5. *sent.* §. *vlt. q.* 2.

l. Plerisque. 1. & vnica.

Ægidius Bossius *titulo quomodo procedatur per accusationem videlicet*, Cuiac. *li.* 5. *obs.* c. 15. & *lib.* 20. *obser.* 26.

Tit. 32. De crimine expilatæ hæreditatis.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 340.

l. Expilatæ. 1.

In hanc legem, vide Cuiac. *lib.* 60. *obseruationum, capite* 27.

l. Expilatæ. 2.

Iunge hic l. 3. proximè sequentem.

l. Si aui. 3.

Contrarium vide *in* l. 33. D. *de negotiis gestis*.

l. Aduersus. 4.

Forcat. *in Cupidine iurisperit. capite.* 18. vide l. 12. *supra de rei vindicatione.*

l. Obtentu. 5.

Facit hic l. 23. *D. de fideicommissis libert.*

l. Expilatæ. 6.

Vide l. 3. *supra familia erciscunda.*

Tit. 33. De vi bonorum raptorum.

l. si bonorum. 1.

Coniunge hic l. 14. *D. in fine, D. de vi & vi armata.*

l. Si res mobiles. 2.

Facit lex quarta infra eodem.

l. Res obligata. 3.

Vide l. 55. D. *de furtis.*

l. De his. 4.

Vide *in Institutionibus hoc eodem Titulo.*

l. siue negotiorum. 5. & vlt.

Nota hic quod aduersus nouercam vi bonorum raptorum agi potest.

Tit. 34. De crimine stellionatus.

Multa Menoch. *de arbitr. iud. casu* 383.

l. improbum. 1.

Rem vni si postea eandem alteri pignoret, incidit in crimen stellionatus, & hic, & *l. fi. infr. eod.* Intellige tamen, nisi ea res vtrique creditori sufficiat, *l. si quis in pignore*, §. *fin. D. de pignor.* Et de hac lege vide Matth. *in c.* 1. *nu.* 153. *fol.* 201. *quæ sunt regalia*, vbi obligans rem duobus incidit in crimen falsi: verùm intelligas hoc dictum in casu suo, scilicet in eo qui obligat bona sua fisco, quæ antea erant pupillo obligata, & tunc debitor talis patitur crimen falsi, & hoc non procedit in alio casu, sed agetur crimine stellionatus, vt hic & Ias. *in l. quoties suprà de rei vend.* vbi habes multos casus, quibus vendens rem duobus, non incidit in crimen falsi. Et vide ipsum omninò.

¶ Pignorans rem duobus, & vendens, duobus quis præferatur, Iason. *cons.* 934. *numero* 2. *volum.* 1. & per eundem, *in l. quotiens, D. de rei vindicat.* Nota autem hic pœnitentia plerumque purgari delictum, vt ait l. 65. *D. de furtis.*

l. si pater. 2.

Cuiac. *lib.* 13. *obs. cap.* 21. Hotoman. *lib.* 5. *obs. capite* 4.

l. stellionatus. 3.

Facit hic l. 3. *de extraordin. crim.*

l. ignorantia. 4. & vlt.

Cuiac. *lib.* 11. *obs. c.* 21. *in fine.*

Tit. 35.

Tit.35. De iniuriis.

l. Nec seruis. 1.

Seruis nulla fit iniuria iure Romano, §. 1. *Inst. eodem.*

l. iniuriarum. 2.

Vide l. 1. *&* l. 30. *in fine, D. hoc eodem Titulo.*

l. Si non es nunciator. 3.

Delatoris nomen turpe est.

l. Atrocem. 4.

Cuiac. *lib.* 10. *obseru.* c. 29. Nota præterea hic crescere iniuriam ex tempore, l. 16. §. 5. D. *de pœnis.*

l. Si non conuitij. 5.

Adde Bar. *in tract præsumpt col.* 2. *& in extrauagan. ne acquiren. hæred. vbi dixit,* quod si aliquis dixit: Tu mentiris saluo honore tuo, quod in tali casu iniuriosum procedens declarat ipsum non habuisse animum saluandi illi honorem suum & per consequens eum teneri. Panorm. *conf.* 37.

¶ An passus iniuriam, post annum possit intentare, vide Felin. *in c. si autem, colum. fin. de rescrip.* Gayl. 2. *obser.* c. 10. Roland. à Valle, 1. *conf.* 54 Gayl. 2. *obs.* 99. 100. *&* 107.

l. Cum nec patronos. 6.

Coniunge hic l. 10. § 12. *ff. de in ius vocand.*

l. iniuriarum. 7.

Facit *lex vltima, infra hoc eodem Titulo.*

l. Dominum. 8.

Vide l. 15. §. 46. D. *hoc Titulo.*

l. Qui liberos. 9.

Iniuria est libero seruum appellari, l. 19. §. 1. *D. de liberali.*

l. Si quidem. 10.

Idem ait lex præcedens.

l. Si quando. 11. & vlt.

Paul. *li.* 54. *sent. Tit.* 4. §. 12. adde hic *Nou.* 71.

Tit.36. De famosis libellis.

Petrus Plaza, *lib.* 1. *miscell.* c 3. Harmen. *lib.* 6. *Tit.* 9. Paulus *lib.* 5. *sent. tit.* 4. §. 6.

l. Si quis. 1. & vnica.

Paulus *lib.* 5. *sent. tit.* 4. §. 15. *&* 16.]

Tit.37. De abigeis.

Cuiac. *lib* 1. *obs.* c. 20.

l. Ab acti. 1. & vnica.

Vide l. 8. *supra vnde vi.*

Titul. 38. De Nili aggeribus non rumpendis.

Forcatul. *in penu iuris,* c. 14. Magius, *libro* 1. *Miscell.* c. 10. *de opem ferentibus criminosis,* Menoch. *de arbitr. iud. cas.* 349. *& seq. & cas.* 366. Diodor. *li.* 1. Rhodig. *li.* 14. c. 39. l. 2. C. *de alluu.*

l. Is qui posthac. 1. & vnica.

De Nilo, vide Plin. *lib.* 5. c. 9 Ammian. *libro* 22. Herodot. *lib.* 2.

Titul. 39. De his qui latrones, vel aliis criminibus reos occultauerint.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 345. *vide Cod. Theo. libro* 9. *tit.* 29.

l. Eos qui. 1.

Vide l. 2. C. *Theod. hoc Titulo.*

l. Si qui latrones. 2. & vlt.

Loquitur hic textus de priuatibus possessionis.

Tit. 40. De requirendis reis.

Bossius *tit. de citatrationibus.*

l. Cum absenti. 1.

An hodiè adnotatio locum habeat, Clar. *lib.* 5. *sent.* §. *vlt. q.* 4.

l. Quicunque. 2.

Facit *l.* 3. *& l.* 4. D. *hoc ipso Titulo.*

l. in pecuniariis. 3. & vlt.

Vide 54. *comm. epist. progamm.*

Tit.41. De quæstionibus. in Rubrica.

Vide Aimon *consi.* 35. vbi iudicinm ad torturam, minus est quam præsumptio, & ibi an vnum indicium probatur per plures nō requiritur, vt sint omni exceptione maiores, & an minæ cum inimicitia faciant iudicium ad torturam, & multa alia notanda ponit, maximè de singularitate testium. Quæstionum genera vide apud Cuiacium 5. *Paul. sent. Tit.* 14. §. 1.

¶ Quemadmodum milites non possunt quæstionibus subiici & tormētis vt hic, *& in* l. *desertores,* §. 1. *de re milit.* Ita etiā Doctores vt per Alex. *in* l. *Centurio, col.* 1. *de vulg.* & notat Bar. *in* l. 1. *de aduoc. diuers. iud.* Nec consuetudo in contrarium valet, vt tenet Rom. *in singularibus suis, fol.* 20.

¶Et quod doctor torqueri non potest, sicut etiam miles, tenet Fulg.*cons*.173. Et hæc quæ dicuntur, etiam habent locum in militibus hodierni temporis, pro ea quę notat Alęx.*in d.*l.*centurio,col.*5.*nu*.24.*de vulg*.Bart.*in* l.*omnes iudices,C.de decurionibus,lib*.10.

¶Et quod Doctor torqueri non possit, vide Thom.Gram.*in* l.*voto,col*.2.

¶Adde Bal.*in* l.1.*sup.qui bonis ced.poss*. Ang *in proœm. inst. de priuilegiis Doctorum.* Idem Ang.*in* §.I*tem Roma,inst. de excusat.tutorum,* Cuiac.*lib*.2.*Obs.cap*.33. Robert.*recept.lect.lib*.2.*cap*.18.

l.Quæstionem.1.

Cuiac.*lib*.2.*obs. cap*.35.Pap.24.*arrest*.9.*artic* 2.Cuiac.20.*obs*.28.

l.Insolitum.2.

Tutores sunt loco domini,l.56.§.4.*ff de fur.*

l.Cum cognitionaliter.3.

An mulier torqueri possit, vide hic.D.Got.

l.Sicuti 4.

Grammat.*decis*.28.*à num*.5.*&* 9. Creditur autéfocio criminis quoties euidéter probat.

l.Nec si mors.5.

Facit hic l.1.§.5.D.*de Syllaniano.*

l.Pridem placuit.6.

Seruus in dominum & pro domino torqueri non potest.

l.Seruos qui.7.

Vide Glossam *in can quærendum* 18.c.2.q.7.

l.Milites.8.

Milites, & cęteri in dignitate constituti non sunt torquendi, etiam præcedentibus indiciis Rom.*sing*.494.vbi quòd nec consuetudo in contrarium valeat, post Bart.*ad* l.*omnes,C.de decur.lib*.10. Adde idem in equite aurato, vt per Bart.hic, licet alia priuilegia non sortiatur, vt per Ias.*ad* l.*miles,in pr.n.nu*.4.D.*de re indicata.*

¶Ad vers.*oportet*, vide Ferrat. *caut*.14.Rip.*ad* l.*Centurio.num*.14.*ff.de vulga.* Crauet.*cons*.6.*nume*.12 Rebuff.*proœm.const.glos*.5.*num*.111. Boss.1.*practicar*.5.*nu*.26.27.28.Rolan.à Vall.*a.cons*.24.

l.super statu.9.

Iunge hic l.18.§.4 *ff.eodem.*

l.cùm testamentum.10.

Serui hæreditarij torqueri possunt, l.18.*infra eodem.*

l.Diuo Marco.11.

Corrasius *ad* l.*emancipatum, ff.de senatoribus* Rebuff.*in proœm.const.glos*.5.*n*.115.Forner.2.*select*.c.10.Cuiac.*lib*.10.*obs*.c.29.

l.Quotiens.12.

Facit hic l.15.*infra hoc eodem Titulo.*

l.Hoc quod.13.

Distinctio hic contenta, hodie sublata est *per* l.*vlt.infra.*

l.Seruos.14.

Vide l.3.§.1.*ff de in ius vocand.*

l.interrogari.15.

Paul.*lib*.5.*sent*.Tit.16.§.1.l.10.*infra de digni.*

l.Decuriones.16.

Menoch. *de arbitr. iud.cas*.340. Facit l.3.*supra ad leg.Iul.maiestat.*

l.Nihil sibi.17.

Iunge l.7.*supra quando prouocare.*

l.De tormentis.18.& vlt.

An detentio rei alienæ sufficiat ad quæst. D.Goth.

Tit.42.De abolitionibus.

Plaza *Miscell.lib*.1.*cap*.38.

l.Pręses.1.

Nota genus abolitionis.

l.Abolitio.2.

Nota, quòd si accusator desistit ab accusatione, vel transigit in illis criminibus, in quibus non licet transigere, iudex potest ex officio suo super eo progressu procedere & definire, & refert, vt tenet Bartol.*in* l.*transigere, sup.de transactionibus.*

¶Ad istam legem, vide Alciat.*li*.5.*paradox*.c 11.Cuiac.*lib*.2.*Obs.ca*.29.An & quæ sit iusta causa petendæ abolitionis D.Goth.hic.

l.Fallaciter.3.& vlt.

Nota an & quomodo accusans aliquem, possit absque pœna ab accusatione desistere, & infra quantum tempus, Cuiac.*lib*.6.*obs.ca*.25.*in fine.*

Tit.43. De generali abolitione.

Abolitio generalis fit ipso iure, pro tempore certo.

l.Qui potentatus.1.

Paul.*lib*.5.*sent*.Tit.17.§.1.

l.Indulgentia.3.& vlt.

Papon.3.*notar*.10.c.*d'abolitions.*

Tit.44.

Tit.44. Vt intra certum tempus criminalis quęstio terminetur.

Cuiac.*lib.1.obs*.c.8.

l.Quisquis.1.

Pœna non agentis actoris intra legitimum tempus quæ D.Goth.hic.

l.Nouerint.2.

Nota quòd iudex post peremptam instantiam potest condemnare, adde tamen textũ *in* l.*properandũ*,§.*ille sup.de iud.* qui clarius loquitur, Cuiacius *sup.dicto loco*. Bellouis.1.*practit.3.num.76*.

l.Criminales.3.& vlt.

Instantia causæ criminalis durat per biennium. Sed vide quatuor fallentias Soc.*in regul.*218 *incip.instantia*, & ad istam legem adde Thom. Gramm. *in* 31 *cons.per totum*. Et *decis*: Cap.206.l.7.*supra qui accusare*, & l.18. D.*de accusationibus*.

Tit.45. Ad Senatusconsultum Turpillianum.

Cuiac.*lib*.8.Obs.c.38.

l.is demum.1.

Cuiacius *iam citato loco*, l.5.*infra de calumnia*.

l.Si pro eo.2.

Paul.*lib* 1.*sent.tit*.5.§.12.l.3.*s.qui accus*.

l.Quamuis.3.

Vide l. *Sextam*, *supra qui accusare non possunt*.

l.Si is de quo.4.

Paul.*lib.sententiar.Tit*.6.

l.Si fœmina.5.

Iunge hic l.4.*D.hoc eodem Titulo*.

l.In excusationibus.6.& vlt.

Simplicitas excusat à pœna Turpilliani.

Tit. 46. De calumniatoribus.

Vide Harmen.*libro 6.Titul.9. & D.libro 3. Titul.6*.

l.Calumnia.1.

Facit hic l. 1.§. 4. *D. ad Senatusconsultum Turpillianum*.

l.Mater.2.

Mater sine calumnia præsumitur vindicare defuncti filij necem.

l.Qui non.3.

Vide *d.l.1.§.4.D.ad* S.C.*Turpillianum*.

l.Calumniæ.4.

Filius accusans de morte patris excusatur à præsumpta calumnia.

l.Qui calumniatores.5.

Coniunge l.7.*in fin.ff.ad Turpillianum*.

l.Dominis.6.

Facit l.27.*in fine,ff.ad leg.Iul.de adulter*.

l.Non prius.7.

Cuiac.apud Paulum 5.*sententiarum Titulus* 14.§.1.

l.Nostris.8.

Cuiac.*lib*.4.*obs*.c.49.vide *legem tertiam supra de abolitionibus*.

l.Fallaciter.9.

Adde hic l.19 *ff de iure fisci*.

l.Quisquis.10.

De pœna Talionis alibi dixi.

Tit.47. De pœnis.

Vide *ff.lib*.48.*Tit*.19.vbi dixit.

l.Etiam.1.

Facit hic l.34 *ff.hoc eodem Titulo*.

l.Procurator.2.

Quod procuratores Cæsaris fungãtur vice præsidum, vide l.3.*Cod.vbi caus.fisc*.

l.Decurionem.3.

Idem ait l.15.*ff.hoc ipso Titulo*.

l.Si ante.4.

Hic maximè facit l. *vlt.* *ff. de sententiam pass*.

l.Honor.5.

Loquitur hæc lex de damnatione ad bestias.

l.incredibile.6.

Vide l.35.*ff.hoc eodem Titulo*.

l.Impunitas.7.

Grammat *decis*.23.*à num*.11. Harmenopulus *libro sexto Titulo nono*.

l.Deportatorum.8.

Limita hanc legem per legem 23.*ff.de furt*.

l.Si matrem.9.

Coniunge l.12.*infra hoc ipso Titulo*.

l.Seruus.10.

Facit l.17.§.19.*ff.de adilitio edicto*.

l. Metalli. 11.

Metalli supplicium ad quos pertineat declarat hic textus.

l. Decurionum. 12.

Vanæ voces populi non sunt audiendæ.

l. Seruos. 13.

Vide l. 8. *infra de sententiam passis & restitutis.*

l. Si operis. 14.

Pœnas non facile remittere Reipublicæ interest.

l. Pœnam. 15.

Augustinus lib. de Fato, l. 2. *Si quis in ius voc.*

l. Qui sententiam. 16.

De materia huius legis vide notabilẽ cons. Paul. 299. *visa inquisitione, volu.* 2. vbi ad pœnam corporalem inferendam, quæ indicia dicantur vrgentia. Bossius *tit. de conuictis. &* Grammat. *decis.* 8. *num* 4. *& decis.* 34. *num.* 35. *& numero* 57.

¶Nota quod delinquens, si delictum non confitetur, tamen testibus conuictus, potest condemnari ad mortem. Felyn. *in c. ad materiam, col.* 2. *de probat.* Ita determinat Gulielmus *in rep.* c. R*aynutius. fol.* 385. Papon. 24. *arrest.* 9. *artic.* 1. Paul. *lib.* 5. *sent. tit.* 16. §. 13.

l. si quis in.

Vbi glos. in verb. *non licet adde* c. *cum apud Thessalo.* 11. *q.* 1. Adde alios casus, in quibus executio in criminalib. defertur per Felyn. *in capite quæ essent, colum.* 2 *numero* 6. *vers. sunt certi casus, ext. de off. delegat.*

¶Ad pœnalem sententiam peruenitur, nisi reus fuerit confessus, vel probationibus clarissimis conuictus. Adde Mars. *singul.* 106. & 261. Boer. *dec.* 163. *&* Gram. *decis.* 8. *in causa* an iudex possit condemnare eum, qui in tortura perseuerauerit negando delictum, non obstãte quòd habeat legitimas probationes. Crot *in memorab. in verb. testes condemnantes.* Boet. *li.* 6. *de consolat.* Cicer. *pro Ros. Amer.* Seneca *lib.* 3. *de ira, cap.* 5.

l. si qui in metallum. 17.

Cuiac. *lib.* 7. *obs. cap.* 15.

l. Cum reis. 18.

In grauioribus causis vltio non est differenda. *vt* l. 16. *in fine, de Sicc.*

l. Ne quis. 19.

Vide legem vltimam *ff. de excusationibus tutorum.*

l. si vindicari.

Si princeps rescribat aliquem puniri vltra modum regularem debet iudex vsque ad 30. dies differre, vt videat si Princeps pœnam relaxaret. Anchar. *consil.* 313. Gramm *consil.* 46. *numero* 38. *&* 39. vbi plene, & dicit quòd hoc procedit etiam in Papa, quòd si aliquid contra rationem mandet, debet iudex ei rescribere, c. *si quando, de rescr.* §. *deinde, Authentica, de mand. princ. vbi glo. inuehit.* contra miseros prælatos, qui in tantum litteras Papæ timent, quòd non audent illis contradicere. Adde ad hunc textum Sil. nupt. *lib.* 6. *nu.* 49. *ante fi.* Cagn. *ad* l. *quicquid calore num.* 12 *ff. de reg. iur.* Menoch. *in tract. de arb. iud. lib.* 2. *cent.* 4. *cas.* 334. *num.* 6.

¶Bossius *in tit. de homicidio, nu.* 100. Cuiac. *lib.* 5. *obser. cap.* 9. Huius autem constitutionis author fuit D. Ambrosius.

l. Ne diu. 21.

Parcissimè apparitoribus præsidum ius dicitur.

l. sancimus. 22.

Ibi *peccata suos tenet*, adde c. *quæsiuit, ext. de his quæ fiunt à maio. parte collegij. &* C. 1. *de iureiurand. in* 6. *& in c. compromiss.* §. *porrò. de elect. in* 6. *& in* l. *sup.* §. *apud. ferocem, de aqua plu. arce.* vide Felyn. *in c.* 2. *col.* 1. *de constit.* vide *cap.* 12. *&* 23. *ff. de reg. iuris, in sexto.* Nou. 128. *&* 134.

l. Omnes. 23.

Quid autem, si aliquis fuit positus in exilio ad certum tempus reuertitur in ciuitatẽ, & capitur, & quid de eo fieri debet, dicas quòd si est relegatus ad tempus patitur perpetuam pœnam exilij, si verò est relegatus ad perpetuum, est pœna capitis, l. *relegati. ff. eo.* Rom. *sing.* 568. & Bald. *cons.* 271. *vol.* 2. Papon. 24. *arrest.* 9. *arrest.* 1. *&* 3.

l. Rectores. 24.

Facit. l. 23. C. T*heod. hoc eodem tit.*

l. Is qui. 25.

Harmen. *libr.* 6. *tit.* 8. facit l. 2. *supra quæ res exportari.*

Tit. 48. Ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare.

l. Nulli iudicum. 1. & vnica.

Bonorum omnium publicatio principe inconsulto summis tãtum iudicibus permissa.

Tit. 49. De bonis proscriptorum seu damnatorum.

Hodie bonorum confiscatio certis tantum casibus locum habet.

l. Seruo-

l. Seruorum. 1.

De electione huius legis, vide Cuiac. hic.

l. Deportato. 2.

Cuiacius *libro sexto obseruationum*. c. 23.

l. Si filius 3.

Adde Ias. *in* 8. *col. in* §. *actiones*, Bart. *in* l. *si finita*, §. *si vectigalibus*, *col. pen. de damno infecto*, vbi extendit hunc textum in peculio aduétitio ex profectitio, vide Bald. hic. Nota autem hic quod filiorum castrensia non confiscantur.

l. in metallum. 4.

Hodie pœnæ seruus nemo efficitur per *Nou.* 22. c. 8.

l. si vt proponis. 5.

Nota hic quod fiscus loco hæredis habetur.

l. De bonis 6.

Cide *Nou.* 17. c. 12. *&* *Nou.* 134. *c. vlt.*

l. Si quis intra. 7.

Cuiacius *lib.* 8. *obs.* c. 14 Huic autem constitutioni confer l. 4 *ff. de censib.*

l. Si deportatus. 8.

Interpolata est hæc constitutio *ex* l 1. *C. Th. eodem.*

l. si quis posthac. 9.

Publicatis viri bonis, res vxoris non occupantur.

l. Quando. 10.

Cuiacius *lib.* 1. *obs.* c. 9 *Nou.* 17. c. 2.

l. Quicumque. 11.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Iacobi Cuiacij.

l. si quis perduellionis. 12.

Hæc itidem est constitutio Græca ex interpretatione Leunclarij.

Auth. Bona damnatorum.

* Ad interpretationem huius legis vide Fachineum *contrauersiarum iuris lib.* 1. c. 35.

Bona damnatorum applicantur descendétibus & ascendentibus, vsque ad tertium gradum, quibus deficientibus admittitur fiscus, vt per Alber. *in tract. statu* 3. *par. q.* 22. vbi dicit quod hic illud verbum *ex latere*, non debet esse. Bart. *consil.* 157. *lib.* 1. Imò si iudex contra hunc textum, confiscaret bona, sentétia non valeret, nec noceret; licet appellatum non fuisset, Dec. *cons.* 252. *num* 5. Cagn. *ad* l. *ea sola*, *num.* 7. *de reg. iur.* Nec etiam ex forma statutorum, nisi expresse ita caueatur excepto crimine læsæ maiestatis, Roland. *cons.* 98. *in prin. vol.* 2. in materia, Abb. *vbi*, 5. q. 18. Annib. de Cano. *ad* l. *post contractum*, D. *de donat. n.* 344. *vsq. ad* 150 Diaz. *reg.* 54. Dec. *consilio* 255. *num.* 6. notanter in materia huius legis, Iul. Clar. *lib.* 5. *sent. §. fin. q.* 78. *in princip.* Adde quod iste textus non extenditur ad pœnas, quæ pro incestis nuptiis imponuntur. Ceph. *cons.* 79. *numero* 23. *col.* 1. Pap. 1. *not. tit. de prests vsur.* 12.

Tit. 50. De bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt.

Plaza *lib.* 1. *miscell. crimin.* c. 23.

l. Eorum. 1.

Bona occidentis seipsum non metu criminis, sed ex insania vel dolore non auferuntur heredibus. Adde ibi *suspendio vitam, &c.* Bal. Alex. Ias. & Dec. *ad* l. 2. *C. qui testa. facere possunt*, Corn. *cons.* 195. *pro parte, volum.* 2. Dec. *cōs.* 438. *accuratè, columna*, 1. vide l. 3. §. 4. *D. hoc eo. tit.*

l. Eorum qui. 2. & vlt.

Facit hic l 45. D. *de iure fisci.*

Tit. 51. De sententiam passis, & restitutis.

Bossius *tit. de remed. ex sola sent. princ. fol.* 331.

l. Cum salutatus esset. 1.

Pro limitatione istius legis, vide Bart. *in* l. *Gallus*, §. *quid si tantum*, *in h. colum. ver. ex quo nota. de lib. & posthum.* vbi dicit quod licet vigore istius legis restitutus à principe recuperet bona, intelligendum dicit ille de bonis quæ ad alium translata non sunt, aliàs secùs, vide tamen plenis. Andr. de Isernia *in* c. 1. *per totum, de vas. decret. atat.* Cuiac. *lib.* 15. *obs.* c. 3.

¶ Quod hic de restitutione dicitur, amplia habere locum etiam si id tantum esset spe quæsitum Tiraq. *in* l. *comm. Gloss.* 2. *numero* 41. *& fam.*

¶ Restitutus à principe intelligitur ad omnia restitutus. Adde quod non procedit simpliciter. Sed limita pluribus modis, vt per Felinum ad c. *inter*, *numero* 4. *& seq. extra de maiori. & obed.* Ægid. Bellam. *decis.* 743. Doctores omnes *ad* l. *Gallus*, §. *& quid si tantum*, D. *de lib. & posthum.*

l. Cum patrem. 2.

Indulgentia pœnam at non bona restituit, nisi & id quoque dictum fuerit.

l. si debitor. 3.

Cuiac. *lib.* 15. *obseruationum* c. 18.

l. Tutor. 4.

Reuocatus in metallo & locuples factus, an teneatur creditoribus, D. Gotohf. hic.

l. si ademptis. 5.

Deportatis restitutis, non restituitur actio in debitores.

l. In insulam. 6.

Filius restitutus in patriam potestatem non reuertitur.

l. Generalis. 7.

Indulgentia generalis famam non restituit.

l. Frustra. 8.

Restituti à pœna serui non restituuntur.

l. si pater. 9.

Restitutio ius patriæ potestatis non restituit.

l. Cum indulgentia. 10.

Restituti aduersus præsidis adnotationem status, in dubio reuocari non debent.

l. Casus eius. 11.

Facit hic l. 22. *D. de verborum signific.* quam vide.

l. si deportationis. 12.

Vide *l. 4. supra hoc tit.*

l. in quæstione. 13. & vlt.

Constantinus Imperator in hac lege, ait remotis Vlpiani & Pauli notis Papiniani valere sententiam, quod tamen Iustinianus non probauit, abrogauit enim Constitutionem Theodosij *l. 1. Cod. de vet. iur. enuc.* & sua auctoritate restituit notas Vlpiani & Pauli ad Papinianum sicubi ratione meliori nitantur, ex quibus pleraque inseruntur etiam in ff. Paul. *lib 3. sent. tit.* 3. §. 7. Cuiac. *lib. 20. obs. c. 31.*

CODICIS LIBER decimus.

AD hunc librum & sequentes duos scripsere Plateanus, Lucas de Penna, Iacobus Puluçus, Pyrrhus, Anglebennæus, Alciatus & Cuiacius, Pluresque alij, de quibus passim his libris dicetur.

Tit. 1. De iure fisci.

Addebant veteres & populi, vt Paul. *libro 5. sent. h. tit.* qua de re etiam testatur Lampridius *in Alexandro.*

¶In hũc autem Tit. scripsit Ægidius Boss. *in tit. de fisco, & eius priuilegio, fol. 377.*

¶Fiscum malè definit hic Accur. dicitur enim à fisco hoc est sacco, vt testatur Isidor. *lib. 20.* prætereà fiscus est cophinus siue sporta, eiúsque appellatione non sacrum tantum ærarium, id est sacræ largitiones, siue thesauri continentur de quibus propriè fiscus dicitur *l. 3. C. de qual. præs. seq. & priuatum, l. 9. h. t. i fra.* verum fiscum hic potius interpretor ipsum principem, qua parte de eius bonis agitur, puta de sacro ærario, sacris largitionibus, thesauris.

¶Notandum autem hic est quod iuris fisci vocabulo etiam priuilegium fisci comprehenditur, vt notatur *in l. Adrianus, D. de manumiss. & in l. 2. C. de priuil. fisc.* qui Titulus an & quid à nostro differt optimè declarat Cuiac.

¶Fiscus quid sit, Lucas à Penna *num. 7.* vnde dicatur. An & quomodo differat à Republica, optimè Bart hic.

l. si priusquam. 1.

Huius legis inscriptio sic ex manuscriptis libris reponenda est Impp. Seuerus & Antoninus A A Attico & Seuero. Quod ad materiam huius legis attinet, vide Rip. *ad l. si debitor, n. 7. D. de pign.* Hann. de Cano. *ad l. post contractum, D. de donat. n. 44. 45. & 47.* Camil. visitar. *ad l. 1. ff. solut. matrim. nu 41.* Vide Corsetum *singulari actio hypothecaria*, præter quos etiam adde Ægid. Boss. *in tit. de fisco, & eius priuil fol. 377.*

¶Fiscus an habeat tacitam hypothecã sine traditione. An ille qui ex administratione retinet pecuniã, dicatur obligari ex delicto. An filius arrogatus habeat querelã inofficiosæ donationis. An legitimatus habeat quasi Caluisianam, an filius teneatur stare colono, vide Bald. hic, pluribus hæc explicãtem.

l. instar rei. 2.

Corrasius *lib. 3. miscell. c. 11.* Hac autem lege dicitur tabularios computare nõ posse, cum reuera computent etiamsi illorum computatio non sit firma.

¶Tabularij autem eorum quę publico inferuntur & debentur rationes conficiunt. *l. 1. & l. miss. 1. de exact. tribut. l. 1. inf. de cons.*

¶Computatio quid sit optimè hic Accurs. declarat.

¶An hæc lex habeat locũ in computatione iuridica, in officialibus aliarum ecclesiarum. An sententia lata per delegatum possit per superiorem approbari, vide Bar. hic.

Tabulariis.

Tabularij qui, & quod sit eorum officium, optimè Accur. perperam autem dicit, Tabularios non posse cõputare, cum reuera computent, tametsi illorum computatio non sit firma, nisi cõprobata sit sententia rationalis.

¶In-

¶ Instar vnde dictum, sententia quid & an ratihabitione confirmetur sentētia excommunicationis, Lucas à Penna hic.

l. Si minori. 3.

Quando fiscus vendit rem debitoris quæ requirantur, vide Bart. hic.

¶ Fiscus & ecclesia an æquiparentur, Bald. hic. * Fachineus *controuersiarum iuris lib. 2. capite 37.*

Pretio.

Pretium propriè venditionem respicit, Luc. à Penna hic.

Fraude.

Fraudis acceptio quotuplex sit, Luc. à Penna hic.

l. Certa. 4.

Forcat. *Necyom. dial.* 18.

¶ Quid sit μετοικοὶ, ignorat prorsus Accursius: sunt enim coloni qui ex vna ciuitate in aliam migrant iussu principis. Perperā autem hic legitur metroicis, verum metroecis legendum esse docet hic Alciatus.

¶ Suidas autem *metoecos* dici eos tradit, qui extra patriam habitant, quem consule, horum etiam meminit Menander & Aristophanes: hac de re, vide Bud. *in annot. in pand. pag.* 243.

l. Prohibitum. 5.

Concordat cum hoc textu c. *ex literis, cum Glossa super verbo irrita, extr. de offic. delegat.*

Cæsarianis.

Qui illi sint satis constat, sunt nempe officiales procuratoris qui & Catholicani dicū tur l. *pen.* 1. §. *vlt.* 5. *de bon. præscrip.* nam & ipse procurator Catholicus sæpissimè à Græcis nominatur, de his etiam Cæsarianis meminit l. 7. *h. t. in fine.*

l. Iustas etiam. 6.

Hæ lex ad eas actiones quæ mouentur post tempus legitimum pertinet, non ad eas quæ mouentur ante.

l. Defensionis. 7.

Quod defensio voluntaria tolli possit per statutum, declarat Innocentius *in ca. cum inter extra de except.* secus autem in defensione necessaria. Qui autem cōditionales serui vocentur hic, declarat hic D. Gothof.

¶ An facultates possint aliter probari quàm per testes, notat hic Bald.

l. Qui in contractibus. 8.

Interuersores qui dicantur, neglecta ca quę ab Accursio dicuntur, hic dic, esse administratores qui dolò malò dilapidant rem pecuniámve fiscalem.

¶ Hæc autem lex desumpta est ex C. Theodosiano *lib.* 10. *tit.* 1. l. 10.

¶ An puniatur doctor ex certa scientia falsum consulens, vide Bald. hic.

l. super creandis. 9.

Hæc lex repetitur in Codice Theodosianō *hoc eodem titul.* l. 17. Pabulum quid sit videbimus *infra de annonis*: malè autem ait Accursius hic optionem esse genus exactorum publicorum, cum potius sit erogatio militaris annonæ, qua de re vide hic Alciatum, & Cuiacium *lib. 1. obs. cap.* 33

Irenarcha.

An & quomodo creentur irenarchæ, vide l 1. *infra de irenarchis.* & l. *diuus, D. de cust. reor.* 4. vbi qui dicantur irenarchæ definiuntur. An consuetudo in electionibus generaliter sit seruanda, vide Bartol. *numero* 1. & an inducta patiente principe videantur inducta ex certa scientia, vide Baldum hic *numero* 1. & 3.

l. Eorum. 10.

Hoc vult hæc lex quod bona delinquentis mortui non pertinent ad fiscum, nisi viuens fuerit condemnatus, vt ait Glossa.

¶ An reus antequam condemnetur possit bona sua libera administrare, vide Bartol. *in l. post contractum, D. de donation.* nota autē hic in fine quod mortuorum ante condemnationem bona fisco non vindicantur.

l. Omnis. 11. & vlt.

Hæc est versio Græcæ constitutionis, ex collectione Antonij Augustini, quę desideratur in quibusdam exemplaribus.

¶ Ex hac lege constat quare *in l. properandū, C. de iudiciis.* exceptæ fuerint causæ fiscales: cuius ratio hæc est, quoniam scilicet causæ illæ intra sex menses finiendæ sunt, vt tradit hæc constitutio, excipitur tamen nisi vel rei necessitas vel personarum aut instrumentorum causa longiorem moram exegerit, ac causæ quæ pertinent ad publica munera, de quibus illa lege tractatur intra tres menses finiendæ sunt.

Tit. 2. De conueniendis fisci debitoribus.

Tractatur hoc titulo de conueniendis fisci debitoribus, quoniam specialia & communia quædam priuilegia habent.

¶ Debitor quis dicatur. An debitor & creditor sint correlatiua, an quis & quo casu dicatur creditor, tradit hic Lucas à Penna.

l. Non iniusta. 1.

Quæ sit differentia inter fiscum & priuatum in conueniendo debitore debitoris, preter hic dicta ab Accursio Adde gloss. *in* l. 1. *supra quando fisca. vel priuat.*

¶ Fideiussor obligatus pro administratione publici negotij, non cõuenitur nisi prius principali requisitio tradit glossa hic, & præter eam, adde Bart hic.

¶ An indemnitatem quis pro seipso promittere possit, vide Luc. à Penn. pluribus hęc explicantem.

¶ An & quo iure fiscus agat contra debitorem debitoris, vide hic Bald.

l. Fisco quidem. 2.

Hæc lex vult vt debitor non ante liberetur, quàm apochæ exactoris tabularius subnotauerit, exactores etenim dabant apocham. Tabularij subnotabant & subscribebant: vult autem hæc lex debitorem nõ antè liberari, quàm apochæ exactoris tabularius subnotauerit.

¶ Instrumentum à tabellione subscriptum an dicatur completum, & an in qua parte testamenti testes sint nominandi, an & quomodo instrumenta facienda sint, vide hic Luc. à Penna. Exactor quis dicatur, traditur hic Lucas à Penna *numero 6.*

l. Quoniam. 3.

Si diuisa sit administratio à iudice vel ab eius officialibus, quis primo conueniendus sit, declarat hic D. Goth.

¶ An prius deueniatur ad collegam, quàm ad nominatorem, vide hic Gloss. *in litera y,* Bar. & Bald. collega an & qua actione conueniatur, An plures administratores possint conueniri eodem libello, vide Bald. hic *nu.* 7. *&* 8. Dec. *in* l. *in toto genere, D. de reg. iur. nu.* 21. l. 2. *infra de suscept. prapos.*

l. Hi qui fisco. 4.

Frustratio hic sumitur pro tergiuersatione seu morosa dilatione, frustrari etenim idem est, quod decipere est, & eludere. Creditorem adimplere multis in locis rectè dicitur, pro creditori soluere & satisfacere *&* *in* l. *cum post*, §. *vlt. D. de administrator*, l. *vlt. supra de testam. manu.*

¶ An terminus in allegationibus iuris possit per iudicem præfigi. An iudex in allegationibus facti supplere possit, vide hic Luc. à Penn. *numero* 3. 5. 6. *&* 4. vide *Nou.* 128. l. 43. *in fi. D. de admin. tutor.*

l. Inter chartulas. 5. & vlt.

Confiscati) in Cod. Theod. erat *deportati*, sed Tribonianus elegit nomen generalius.

¶ *Breuis*) Galli dicunt *vng breuet, ou dicton.* vtuntur hac voce frequenter libri *Βασιλικῶν* dum rationes voluminũ vel corpora rationum significant, quæ quidem sola fidem non faciunt, vt testatur *in* l. *instrumenta, cum.* l. *exempla, de prob at.* huius etiam vocis meminit Zonaras *in Carthaginensi concilio* βρέβιον ἡ ὅτι πολλὰ λέγεται καὶ συνήθως κατὰ Hoc vult hęc lex quod scilicet scriptura propria nõ faciat fidem, qua de re, vide Bald. *in* l. *bona fidei*, C. *de reb. cred.* Bart. *in* l. *nuda*, D. *de donat. &* l. *contractus supra de fide instrum.* An valeat scriptura quæ non habet diem & consulem An tabellio suum instrumentum possit conficere, tractat hic Bald. Quid autem sit redhibitio, optime explicat hic D. Goth.

Titulus 3. De fide & iure hastę fiscalis, & de adiectionibus.

Perperam antea legebatur *de fide instrumentorum* cùm in Cod. Theod. legatur *de fide & iure hastæ, & c.* perperam etiam antea legebatur *additionibus*, verum rectius *adiectionibus.* Sunt autem adiectiones licitationes, qua de re tractat Bart. *ad tit. de commissoria*, vide etiã hic Cuiaciũ, de hasta vide Festum, vnde hastarium locus in quo venduntur bona proscriptorum. Hastæ autem signum est pretij, vt testatur Tertullianus *in Apologetico*, vnde Hasta fiscalis dicitur *in* l 8. *lib* 8. C. *tit.* 26. De hac hasta meminit Cicero *lib.* 12. *epist. ad Attic. epist.* 3. 2. *offic. & Ph* l. 2. *Orator. de lege Agraria.* Dion. 46. Valer. *lib 6. cap* 3. Seneca 1. *de ira & de consolatione.*

l. Quod in libellum. 1.

¶ Fiscus capta pignora, an & quomodo vendere possit, vide hic Goth. Antea hæc constitutio erat Alexandri, verùm Antonini ex manuscriptis restituimus.

¶ Malæ fidei possessor tenetur de percipiendis fructibus necessariis, vtiles verò per deductionem retinet *& in* l. *domum, supra* t. *de rei vind.* non officit tamen l. *si fundum, eodem illo tit.* quę dicit, malę fidei possessorem de perceptis fructibus teneri: ea enim non est mens nec sententia legis.

¶ Quis sit, qui habeat ius vendendi res fiscales, an debitores fisci. An procurator fisci debeat venderè rem pręsente pretore, an verò possit habere fidem de pretio. An & quomodo

quomodo dicatur quis habere fidem de pretio, an & quot requirantur ad hoc, vt valeat venditio rei fiscalis vel debitoris fisci, vide Bart. hic, præsumitur mala fides, vbi non seruatur solemnitas, vide Alciat. *lib. 3. præsumpt. cap. 13.*

l. Duplex ratio. 2.

Vide l. 3. *supra de iure fisci, & l. si quos, supra de rescind. vend.*

¶Ioan. Robert. *lib. 1. recep. iur. ciuil. lect. cap. 32.* Quid sit inutilitas, adde l. *vlt. in fin. D. de seruit. & aqua, l. 1. §. hac autem, D. deposit.*

¶Hac lege continetur casus in quo res vẽdita retrahitur, quando scilicet in venditione debita solennitas non eſt seruata.

¶In vtilitatémque. Hic obiter obseruabis legendum esse vna dictione *Inutilitatémque*, motus authoritate Cuiacij, *qui in l. 1. §. hac autem, D. depositi*, hanc vocem sic reponendam esse existimat: quæ lectio vera & genuina est *in l. vlt. C. de seruit. & aqua.* Venditio quę caret vna solemnitate vel pluribus, an valeat, vide Bald. hic *num. 1.* & Bart. *num 2.*

l. Etsi. 3.

Continetur hic speciale fisci priuilegium, vt scilicet emptio fisco facta & alia, quæ requiruntur ad acquisitionem dominij possint probari sine scriptura, quasi diceret non poteſt metueri sibi inferri controuersiam, is qui rem à fisco pro eo quod instrumentum emptionis non apparet, si tamẽ de ipsa emptione, traditione, & ipsa precij solutione docere possit.

¶An fiscus vendens fidem de pretio habere possit, Bart hic, iunge hic *l. 10. supra de fide instrumentorum, & iure hasta fiscalis.*

l. si tempora. 4.

Quæritur hic an admittatur quilibet veniens intra tempus in subhastatione constitutum, etiamsi res alteri iam fuerit vendita, quibúsve casibus hoc locum habeat, vide gl. hic.

¶*Fiscalibus auctionibus vel.* Hæc duo verba absunt à veteribus exemplaribus.

¶ An & quæ sit subhastationis & pacti in diem addictionis differentia. An & cui cedāt fructus rei subhastatæ medio tempore percepti, vide hic Glossam.

¶ An subhastatio in alienatione rerum pupilli sit necessaria, nécne, Lucas à Penna hic, *num. 20.*

¶De materia subhastationis, vide Glossam *in l. creditor, C. de distract. pignor.* Bald. & Ange. *in l. fin. Cod. de iure dot.* an & quæ subhastationis forma sit, Bald. *in l. licitatio, in princ. D. de puber.* Auth. *hoc ius porrectum, 14. supra de sacros. eccles. Nou. 120.*

l. Quæcumque. 5.

Venditio facta à fisco solemniter non retractatur prætextu rescripti.

¶Ex hac autem lege constat, quæ sit vis & fides hastæ fiscalis de qua in Rubrica diximus, si etenim ritè & congruè facta sit conuelli minimè poteſt, nec rescripto principis, nec beneficio ætatis, nec vlla denique alia ratione nisi tamen minor fuerit indefensus *l. vlt. C. si prop puber. periss.* minor etenim restituitur si fiscus vendidit rem minoris, rem vt suam vel vt minoris obligatam sibi sine eius tutore vel curatore, quod si cũ eius tutore vel curatore vendidit, tunc minor non restituitur, sed aduersus futuram venditionem restituitur, & hoc pacto conciliantur variæ leges quæ inter se discrepant, *vt l. vltim. Cod. si aduers. fisc. l. vltim supra si ob public. pensit. l. 1. de fund. patrimon. l. imperatoris, Digest. de public.* Nota autem hic fiscum sumi pro fisci procuratore, vt in plerisque iuris locis.

l. Si qui. 6.

Proscriptio exilij est procul damnatio, quasi porro scriptio, inde proscriptus quasi palam scriptus, Isid. *lib. 5. c. 27.* fit de futura actione, profertur is libellus in celeberrimis vrbis locis in hęc verba. ***Ille debitor noster in ea causa est vt bona eius diuendi debeant nos creditores patrimonium eius distrahimus quicumque emere volet***, adsit Theophil. *in tit. de success. subs.* Gothof. *in l. iubemus, 9. Cod. de deff. ciuit.* vt testatur Cicero *pro Quintio, leg. vlt. infr. de delatio. leg. penult. supra de deffenso. ciuit.* Quinque autem exiguntur in auctione fiscali, proscriptio nẽpe auctoritas procuratoris, Hasta, Preco, Quęstor addictio quæ fiat iusto pretio.

¶Proscriptio quid & quando primũ cœperit Lucas à Penna hic Plin. *7. epist. 11.*

¶Obiter hic notãdum est quod hæc lex non procederet in priuato emente à priuato. Secundum glossam hic, cui adde Bart. *in lege licitatio, §. fiscus, D. de pub.* & Bald. hic. De proscriptione vide *l. vlt. §. 5. infra de delator. & l. 15. §. 32. inf. de iniur.*

l. si alicuius. 7. & vlt.

Hæc itidem est constitutio Græca ex collectione Antonij Augustini quæ abest in plerisque exemplaribus.

Titul. 4. De venditione rerum fiscalium cum priuatis communium.

An venditor absque peccato laudare possit rem quam vendit & quæ priuata dicuntur, tradit hic Lucas à Penna.

l. Forma. 1.

Fiscus ratione patris potest vendere totum, Cagnol. *ad proœm. D. num.* 3 Aret. *consil.* 38. *quia mul. à colum.* 2. Cotta *in memorab. in voce, eod. lecta ad fin.* Bald. *libro* 3. *consilio* 156 Forma autem hic accipitur pro regula, vt optimè notat hic D. I. Gothof. Fiscus potest solidum vendere inuito socio: sed pars pretij socio reseruanda est *l.* 2. *Cod. comm. rer. alien.* Hinc etiam formatæ epistolæ in veteribus conciliis.

Tit. 5. Ne fiscus rem quam vendidit euincat.

Tractatur hic de euictione, quæ sanè præstari non debet à fisco, de euictione autem suo loco diximus.

l. Grauissimum. 1.

Stationes sunt mãsiones in quibus officia fiscalia consistunt, de quo vide Cuiacium hic *l. supra de compensationib. l.* 25. *sup. de solutionib.* Iuuenalis *Satyr.* 2. Aul. Gell. *lib.* 13 plura vide apud Cuiacium *lib.* 2. *obs. c. vlt.* Quis huius loci sit sensus, optimè D. Gothof. hic.

l. Retractare. 2. & vlt.

In summa hęc lex vult, quod fiscus retractare non potest ea quæ semel vendidit, ratio est quoniam hoc nec honestum nec æquum est: sed quoniam totius huius legis vis consistit in verbo retractãdi, quid sit retractare, vide Luc. à Penn. hic *num.* 1.

¶ Constitutio autem hæc locum non habet quando bonorum actores venierint, *vt in l. bonorum*, D. *de iur. fisc.* ratio est, quoniam cum hi nouerint omnia, quæ ad bonorum rationem spectant, euertitur planè & perturbatur ratio omnis eorum distractione, quapropter rectè *in* l. *vlt. ff. de off. praef.* dictum est actoris amissionem ad totius domus euersionem pertinere, adiunge *l. interdum*, D. *de public.* l. *interdum*, D. *de publicanis*, *vlt.* D. *de off. praet.*

Tit. 6. De his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt.

Quoniam constat quod quæ publica sunt, publicis non priuatis vtilitatibus deseruire debent, *vt in l.* 2. *hoc tit.* Sed quia nõnulli administrationem rerum publicarum interuertunt, & pecuniam reipublicæ fœnerantur, ideò de hoc tractat Lucas à Penna.

l. si quis ab. 1.

Arcarij qui sint, vide 1. *tit. de susceptor.*

¶ Hoc vult hæc lex, quod qui pecuniam mutuam ab officialibus fisci accepit teneatur in quadruplum.

¶ An in quadruplo insit simplum præter hic dicta ab Accursio, vide Bart hic, & Bald. *ibidem num.* 1.

l. sciant omnes. 2. vlt.

Continetur hic pœna eorum, qui aurum fiscale sine principis licentia aut mutuo sumpserunt & dederunt: hæc autem lex desumpta ex C. Theodosiano *lib.* 10. *tit.* 24. l. 1. Occulte & clam fieri, an & quid dicatur præter hic dicta ab Accursio, adde Glossam *in l. non intelligitur*, §. *acta, ff. de iur. fisc. & in extrauagant. qui sint rebelles, in verbo occultè*, vide etiam Corsetum *singul. occultè* adde Tiraquellum *de pœnis, cap.* 11. *numer.* 14. tractat etiam hic Lucas à Penna *numer.* 6 *&* 12. Bart hic, *numero* 1. An & quando quid dicatur clam vel occulte factum, vide per Bartol. *in l. fin. r. de praed. curial.* & quod magis punitur, vide Bartol. *in l.* 2. §. *generaliter, ff. de vi bonor. rapt. vers. fin. & in l. si olei, ff. locati*, Harm. 5. §. 95.

Tit. 7. Pœnis fiscalibus creditores præferri.

Qui creditores pręferri dicantur, exponit hic Lucas à Penna, quid autem sibi velit hęc vox *praeferri*, vide eundem, iunge hic *l.* 11. *& l.* 17. *ff. de iure fisci.*

l. Rem suam. 1. & vnic.

Huius legis talis effingi potest species. Debebat mihi quis 20. ex causa mutui, qui se immiscuerat alicui contractui in fraudem fisci, & sic tenebatur in quadruplum, vt vidimus *in l. qui contractibus, sup. de iur. fisc.* nunc verò bona eius non sufficiunt fisco nec etiam mihi, quæritur hic quis sit pręferendus. Verum optimè hic respondet imperator, quod in quadruplo quod debetur fisco triplum est pœna, simplum est rei persecutio, sic ergo fit vt in persecutione fiscus præferatur mihi, sed in pœna præferar ego fisco *l. in summa, l. quod placuit, l. statius* §. *vlt. ff. de iure fisci.*

¶ An certãti de damno vitando magis faueatur, quàm certanti de lucro captando: an & quan-

& quando & quatenus habeat tacitam hypothecam in bonis delinquentis, adde Glossam *in l. rescriptum, in verbo hypothecas, D. de pactis.*

¶Plura, vide apud Luc. à Penna hic & Bart. *num.* 3. fiscus pecuniam suam repetens omnibus præfertur.

Tit. 8. De fiscalibus vsuris.

Tractat hæc Rubrica de vsuris, non quidem de omnibus, sed de fiscalibus tantum. Verum quod ad tractatum vsurarum attinet vide Ioan. And. *in regul. peccatum extra, de regulis iuris in 6.*

¶Obiter autem hic notandum est, vsuram non compendium, sed impendium dici vt optimè notat D. Goth. *in l. Titium, 47. §. Lucius, D. de administ. & per. tutor.* vide Cuiac. *lib 10. obser. c. 36.* qua de re etiam Varro *lib 5. de ling Latin. pag.* 30. An & quid sit vsura, tradit hic Lucas à Penna *numero* 1. quando & quatenus debeatur, vide Vesemb. *tit. D. de vsur.* vbi plura de hac materia dicemus.

¶Scripsit etiam tractatum de vsuris, Harmenop. *lib. 3. tit. 7. de vsuris.* * Pap. in *notar. tit. des prests vsuraires.*

l. Eius summæ. 1.

Hæc lex in summa vult quod vsuræ pœnarum non debeãtur: ratio autem hæc est, cum vsuræ ipsæ veluti pœnæ quædam sint, iniquum sane videretur pœnam pœnæ adiicere, hic etiam vsura vsuræ non est, hoc est vsuræ vsurarum non debentur, vt notat Cuiacius *lib. 3. obser. c. 39* l. *placuit, 29. D. de vsuris.* l. *vlt. C. eod.* l. *si non sortem, §. 1. D. de cond. indeb.* hi etenim infamia notantur *vt l. improbum fœnus eod. ex quibus casib. infam.* ibi enim improbum fœnus appellatur vsuras vsurarum exigere, hac autem de re, vide Spec. *de fen. §. 2. vers. est & quarta species,* vbi hæc quæstio fusissime explicatur.

¶Coniunge autem cum *h l. legem vltimam, D. de magistrat. conuen.* An autem procurator Cæsaris pœnam infligere possit D. Gothof. hic.

l. Si sub pignore. 2.

Vsuras ex pacto nemo præstat, sed ex stilatione.

l. Fiscum. 3. & vlt.

Fiscus non vtitur iure speciali in exigẽdis vsuris, sed statutum vsurarum modum seruat: vt optimè notat hic Gloss. adde hic l. 1. *in fine, supra de his quibus vt indign.*

Tit. 9. De sententiis aduersus fiscum latis retractandis.

l. Causas. 1. & vnic.

Res iudicatæ non facilè retractantur, nec vlla satis est probabilis retractationis species, in re tamen fiscali ex causa retractãtur intra triennium & post triennium, si præuaricatio, aut manifesta fraus arguatur l. 1. *ff. de iure fisci,* vel inuẽta sint in instrumenta noua l. *impp. ff. de re iud.* Nota autem instrumentorum appellatione testes contineri.

Tit. 10. De bonis vacantibus & de incorporatione.

Incorporare, est in fisci corpus redigere, Ammian. *lib.* 16.

l. scire. 1.

Quæ personæ fiscum excludant, declarat hic Gloss. Vacantia bona fisco cedunt non ciuitatibus.

l. Si quando. 2.

Hæc lex pertinet ad incorporationem rerum, hoc est secundam partem huius tituli.

l. Si quando. 3.

Laudensis *i feudor. 1. in fine,* Bar. *in l. 1. ff. de off. præf. vrb.*

l. Vacantia. 4.

Ius sanguinis est, ius cognationis non agnationis l. *qui in adoptionem, ff. de adoption.* l. *iura, ff. de diuer. reg. iur.*

l. si vacantia. 5. & vlt.

Cicero *de Oratore,* possessio quasi caduca & vacua.

Tit. 11. De delatoribus.

Delator quis dicatur, optimè Cuiacius hic Paulus 5. *sententiarum, tit. 13. §. 1.* facit l. 4. *infra eodem.*

l. si & qui. 1.

Loquitur hæc lex de capacitate & incapacitate hæredis, qua de re vide l. *nõ intelligitur, §. quando ff. de iure fisci,* l. 1. *ff. de iure fisci.* Tacitè relinqui non potest iis, qui palam relictum capere non possunt.

l. Monente. 2.

Paulus *libro 5. sentent. tit. 13. §. 2.* l. 5. §. 13 *ff. de his quibus vt.*

l. Nulla. 3.

Delator non est, qui sui defendendi ac tuendi causa alium denuntiat.

l. Ex varia. 4.

Delator itidem non est, qui Reipublicæ causa defendit.

l. Omnes iudices. 5.

Delatoribus lingua euellebatur *vt* l. 2. *Cod. Theod. de petit. & vl. d. tit.* Hoc etiam in Codice inuenitur constitutum in odium delatorum, vt si idē delator etiam in bonis causis tertio fuerit inuentus, capite puniatur l. 10. 13. 28. *Cod. Theod. eod. tit.* Harmen. *lib.* 1. *tit.* 5. *in f.* l. 17. & 18. *Cod. Th. h. t.*

l. seruum domini. 6.

Paulus *libro* 5. *sent. tit.* 13. § 3.

l. Neque. 7.

Hæc lex est ex collectione Ant. Augustini.

l. Ne liceat. 8.

Hæc lex deest in quibusdā exemplaribus Cicero *pro Quintio*, Harmenop. *lib.* 1. *tit.* 5. l. *per interuallum, ff. de iudiciis.*

Tit. 12. De petitionibus bonorum sublatis.

Prohibet hoc titulo Imperator ne quis bona ad fiscum pertinentia petat sibi concedi, vide Cepolam *cautela* 116. Rebuffum hic.

l. Quisquis. 1.

Sacrilegi dicuntur, rei violatæ legis l. *vn.* §. *vt dignit. ordo.*

l. omnem. 2. & vlt.

Cassiod. *lib.* 7. *formula de competitoribus.*

Tit. 13. De his qui se deferunt.

Si quis incapax vltro se deferat fisco, partem aliquam retinet quæ præmij loco ei relinquitur, facit hic l. 1. *in princip. ff de iure fisci.*

l. is cuius. 1. & vnic.

Clarus §. *vlt. quæst.* 60. *numero* 26. l. 16. D. *de iure fisci.*

Tit. 14. si libertatis imperialis socius sine hærede decesserit.

In Codice Theod. aliter hic titulus conceptus est, vt declarat hic Cuiacius.

l. iubemus. 1. & vnic.

Inter socios liberalitatis imperialis sanctę, etiam inter viuos est locus iure accrescendi, etiam post dominium vtriusque quæsitum. De hoc textu quādo procedat & in quo principe & quādo sine hærede dicatur quis decedere Ias. & Scribentes *ad* l. *si mihi & Titio, ff. de verb. oblig.* Soc. Iun. post Curt. Crot. Alex. & Bald. *consf.* 73. *pulchra, col.* 2. & *seq. lib.* 1. & *consf.* 92. *numero* 1. *volum.* 4. Bartol. & alij *ad* l. *si duo patroni*, D. *de iure.* Adde quod Iason *ad* l. *si & Titio, nu.* 6. in fine ait communem esse, quod iste textus locum habeat in feudis vel emphyteusi concessa à principe non recognoscēte superiorē, & idem Ias. *ad* l. *re coniuncti, n.* 179. Soc. Iun. *d. consf.* 79. *lib.* 1. vbi de communi cui subscribit Mantua & Arrigutius, vt videre est inter *consf.* Mantuæ 257. Contra tamen istam communem, vt non habeat locum iste textus in feudo concesso à principe supresupremo est *consf.* Corn. 196. *c.* l. 2. *num.* 6. *lib.* 2, Harmen. *lib.* 1. *tit.* 1 §. 18. Forner. *lib.* 2. *s. lect. cap.* 16.

l. Tit. 15. De thesauris.

Thesaurus est teste Cassiodoro *depositiua pecunia quæ longa vetustate competente. dominos amisit.* Forner. *lib.* 2. *select. c.* 26. Nouel. Leonis 51. §. *Thesauros.*

l. Nemo. 1. & vnic.

Forcat. *Necyoman. dialog.* 54. Cassiodor. *lib.* 6. Corset. *singulari expensa.*

Titul. 16. De annonis & tributis.

Annona in quo consistat, optimè declarat hic D. Gotho. l. *vlt.* D. *de censib.* Tertull. *in Apologet.*

l. Vancantes. 1.

Hæc est constitutio Græca ex collectione D. Anton. Augustini.

l. Æs quidem. 2.

Obligatio prædiorum inter hęredes non diuitur.

l. indictiones. 3.

Indictionis nomine continetur tam annonaria quàm tributaria functio, plura de indictionibus, vide titulum *infra de indictionibus.*

l. Omnes. 4.

Tributorum & annonarum modus manat à principe.

l. Omnes omninò. 5.

Quid propriè sit canon optimè explicat hic Cuiacius.

l. Pro locis. 6.

Pro

Pro intellectu huius legis, vide l.4. *infra de erog. mil. ann.*

l. in fraudem. 7.

Omnes publico conferre debent.

l. Nemo. 8.

Agitur hic de mansionibus qua de re optime Cuiac. hic. qua de re est l.2. *infra de lucris aduocatorum.*

l. Mediterraneæ. 9.

Cicero *in Verrina, de supplicijs.* Corset. *sing. expensa.*

l. Obsistere. 10.

Dignitas non excusat à muneribus seu tributis ordinariis.

l. iudices. 11.

Ærarij compendia appellat annonas & tributa.

l. id ab vnaquaque. 12.

De duplici Illyrico orientali & occidentali, vide Cuiacium hic.

l. si prouincia. 13. & vlt.

Indictiones an & quando incœperint, vide hic D. Goth.

Tit. 17. De indictionibus.

Fallitur hic Accursius cum ait indictionem idem esse ac superindictum cùm tota natura, dissideant superindictũ enim est augmẽtum indictionis, Plin. *ad Traianum*, Cassiod. *lib.4. variar.* Isidor. *lib.5. cap.26.*

l. Omnes. 1.

De superindicto, vide l.1. *supra de immunit. nemini concedenda.*

l. Particulari. 2. & vlt.

Nota hic quod extraordinarium ordinarium fieri potest.

Tit. 18. De superindicto.

Superindictum est indictionis augmentum, l.3. *Cod. de collat. fund. patrimon.* Ammian. *libro 27.*

l. nihil. 1. & vnic.

Superindictum solus princeps imponit, non præfectus prætorio.

Tit. 19. De exactoribus tributorum.

Alij legunt *de exactionibus.*

l. Ducenarij. 1.

Ducenarij, & centenarij qui sint declarat hic Accursius, de quo vide Dionẽ *lib.53* corúmque priuilegia declarat hic Cuiac. vide etiam l.5. *inf. de principibus agentium in rebus.*

l. nemo. 2.

Antonius Roscius *lib 3. memor. cap.12.* Plũbatarum autem verbera quid, vide hic apud Cuiacium, Vvrmf.1. *pract.28. cap.8.* vide Prudentij carmina à Cuiacio citata.

l. Quoties. 3.

Diuersimode hanc legem legit Cuiacius hic.

l. Actores. 4.

Conductores rei priuatæ an ad solutionẽ canonicum compelli possint Gloss. hic.

l. Apparitores. 5.

Susceptor aurarius creatur ex curialibus, l.1. *infra de apoch. pub.*

l. in fiscalibus. 6.

De arca quæstoria vide hic Cuia. Symmach. *in epistolis*, & de arca Theatrali, *Nou.63.*

l. Missi 7.

Opinatores qui dicantur, optimè declarat hic D. Goth. post Accursium, Corset. *sing. extensi*, Procop. *li.3. de bello Vandalic.*, *Nou.116. & 117. & 102.*

l. si diuina. 8.

Metrocomia hic malè accipitur ab Accursio, siquidem metrocomia est inter vicos sicut metropolis inter vrbes. Capitationem autem non præstant metrocomitæ.

l. nec exactorum. 9. & vlt.

Hæc constitutio deest in quibusdam exemplaribus, & huic derogat *Nou.128* Cuiac. *cap. 10. de præscrip.* Hæc autem est cõstitutio Græca quam hic refert Cuiacius.

Tit. 20. De superexactionib.

Prohibet superexactionem: hoc est ne exactores plus debito exigant, Synopsis Basilic. *lib.56. tit.8.*

l. quidquid. 1. & vnic.

De superexactore, vide *Nou. Leonis 61.*

Tit. 21. De capiendis & distrahendis pignoribus tributorum causa.

Vide *Tit.46. lib.4. C. supra.*

R

l.Res eorum.1.

Huc pertinet *l.2.eodem tit.lib.11.C.Th.*

l.Satis sit.2.& vlt.

De dictione *satis* hic adiecta, vide hic D. Gothof.

Tit.22. De apochis publicis & de descriptionibus curialibus, & de distributionibus ciuilibus.

Cassiod. *libro* 11. Sidon.*lib.5.l.vlt.supra de anno.& tribut.*

l.Ad inferiorum.1.

Susceptores aurarij ex curialibus creabantur.

l.Semel.2.

Nota hic omnes proconsules esse spectabiles.

l.Quicumque.3.

Qui ostendit se tribus proximis annis soluisse, retro soluisse præsumitur, nisi contrarium probetur, vide Luc.de Penn.hic, Iason *ad l.1.num.30.D.de offi.eius,& ad l.2.C.de iur. emphyt.*Gregor.*in tract.de pensio.q.*81.Alexan. *cons.*105.*l.b.3.*Cremen.*nu.79.*visus tibi in addit.ad eum pulchrè & latè pro declaratione & limitatione ad hunc textum, Gramm.*cons.* 313.Rot. *decis.*304.*in nouis*, Sal.*in l.2.supra de iur.emphyt.*Aufrerius *decis.*235.

l.Securitatibus.4.& vlt.

Hanc legem optimè emendat Cuiacius hic, Harmenopul.*libro 2.tit.2.§.23.l.* 14, §. *sed quoniam supra de non num.pec.*

Tit.23. De Canone largitionum titulorum.

Quid sit Canon, optimè declarat hic D. Gothof.

l.Omnem.1.

Vide *l.7.§.de susceptor.& l.2.supra de conuen. fisc.debitor.*

l.Neque sacrarum.2.

Palatina quid, optimè declarat hic D.Gothofred.

l.Præcepit.3.

Vide Cuiac.*ad Nou.*14.Zas.51.

§.illud etiam.1.

Nominator præstat periculum ejus susceptoris quem nominauit.

l.Præcipimus.4.& vlt.

De descriptione exactionis publicorum tributorum, D.Goth.hic.

Tit.24. Ne operæ à collectoribus exigantur.

Facit hic Titulus *supra de operis libertorum.*

l.Operarum.1.& vnic.

De operarum præbitione, Hotom.*cons.9.l.1.supra de fideiu.dot.*

Tit.25. De immunitate nemini concedenda.

In hunc Titulum scripsit Fornerius *libro* 1. *select.cap.*10.

l.His nostræ.1.

Vide hic Rebuffum & *l.5.supra de anno. & tribut.*

l.Per Bythiniam.2.& vlt.

Corsetus singulari munitio, adde hic Rebuffum.

Tit.26. De conditis in publicum horreis.

l.Omnia.1.

Forcat.*in pen.iur.cap.9.*Menoch.*lib.1.de arbit.iud.q.8.numer.29.*Prudent aduersus Symmach. Cassiod.*lib.9.l.his oneribus.§.1.ff.de vac. mun.*

l.cum ad quamlibet.2.

Vide *l.7.ff.de officio proconsulis.*

l.nulli posthac.3.& vlt.

Huc pertinet *l.2.infra de iis quæ ex pub.*

Titul.27. Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare, & de numero Sitocomiæ.

Species dicuntur, quæ ad annonam pertinent, vt vinum, oleum, frumentum: coguntur autem prouinciales vendere fisco, species annonarias publico vsui reseruandas: atque huius coemptionis munus vocatur Sitonia *ὠνὴ σίτου*. In hunc Titulum, vide Cuiac. *lib.1.obs.cap.35.*vide Nouellam Tyberij *de diuinis domibus*. Boët.1.*de consolatione.*

l.Quoties.1.

Desiderari hic constitutiones duas, declarat:

rat Cuiac. Mynsing. 7. *respon.* cap. 74. num. 5.

l. Ciuitatum. 2.

Hæc est constitutio Græca, Cuiac. *lib.* 7. *obs. cap.* 10.

l. Cum in ciuitate. 3. & vlt.

Coniunge hic l. *vlt.* §. *item rescripserunt. ff. de administ. rer. ad ciuit. per.*

Tit. 28. De collatione donatorum, seu releuatorũ aut translatorum, seu adęratorum.

Adærare multis in locis extat, & nullibi rectè intellectũ. Accursius etenim hec in Titulo ait adærationẽ esse æris præstationem. ego autem adærare idem esse censeo, quod ære æstimare vt optimè etiam notat hic D. Got. quod ab ære deductũ est, quodque sine aspiratione legi debet, licèt in quibusdam exemplaribus aspiratum legatur.

l. Dispositionem. 1. & vnic.

Facit hic l. *penult.* ∫. *ne omn. agra deserto.*

Tit. 29. De collatione æris.

Quæ prouinciæ æs fisco inferunt, hæ possunt pro ære aurum præstare, secundũ taxationem hoc Titulo factã, vt pro 20. libris ęris, vnus auri solidus pendatur.

l. Æris prætia. 1. & vnic.

Facit hic l. *vnica. infra de argenti pretio.*

Tit. 30. De discussoribus.

Qui dicantur discussores, vide hic Cuiac. & Symmachum *in epistolis.*

l. Quoties. 1.

Æstimator, malè æstimans punitur ipse.

l. Ne casu. 2.

Hoc dicit breuiter nihil nocere securitatum amissionem, seruari enim illationum fidem posse ex rationibus & regestis publicis, vide Cuia. *libro* 4. *obs. c.* 27. vide *Nou.* 17. & 128. & *l.* 5. *infra de metallis.*

l. Per singulas. 3.

Aduocatis mandari non potest.

l. Nemo fiat. 4. & vlt.

Vide *Nouell.* 128. *cap.* 9.

Tit. 31. De decurionibus & filiis eorum.

Vide summam Asonis in hoc Titulo. Hic autem Titulus deest in Basilicis.

l. Si cum te. 1.

Iunge hic l. 17. §. 2. *ff. ad municipalem.*

l. Obseruare. 2.

Vide *l.* 1. §. 3. *ff. quando appellandum.*

l. Cum decurionatus. 3.

Album quid, vide *Tit. ff. de albo scribendo.*

l. Cum adoptiuum. 4.

Torqueri an quis possit pro leui delicto, declarat hic Bald. pignora autem naturalia vocat filios naturales.

l. Filios. 5.

Decuriones creari etiam filiifamilias possunt.

l. Expertes. 6.

Creari decuriones possunt literarum imperiti.

l. Licet. 7.

Facit hic l. 3. *infra de mun. & honor.*

l. infamia. 8.

Cæcus cæcitate ipsa decurionatum non amittit.

l. In albo. 9.

Alciatus *lib.* 1 *præsumpt.* 36. Gellius *lib.* 2. *noct. Atticar.*

l. Si vltra. 10.

Iunge hic l. *vlt. infra qui ætate.*

l. Vxorem. 11.

Vxor pro ipso marito decurione conueniri non potest.

l. Nec infames. 12.

Infamis immunitatem munerum habere non potest.

l. A muneribus. 13.

Podagra non liberat à decurionatu.

l. Nemo iudex. 14.

Facit hic l. *vnica, infra de his qui à principe.*

l. Vniuersos. 15.

Vide Cuiacium hic, Ferrand. *libro* 2. *explic. ca.* 15. Forcatul. *Necyomant. dial.* 98. Tiraquel. *cap.* 30 *de nobilitate*, Alciatum *in l. mercis. ff. de verb. signif.*

l. Si quis decurio. 16.

Quis aulam principis adire non possit, D. Gothof. hic.

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.* 3. *c.* 49.

l. qui derelicta. 17.

Coniunge l.55.*in principio,infra eod.*

l.Si ad magistratum.18.

August. de cura pro mortuis habenda.

l. Vacuatis.19.

Iunge hic l.*vlt.in fi.* §.*eod.*

l.Circensium.20.

Quomodo intelligatur hæc lex.D.Goth. hic.

l.Curiales.21.

Facit hic l.14.*infra de susceptoribus.*

l. Eos indulserunt.22.

Vide l.62.*in principio,infra eod.*

l.Prouidendum.23.

Decurio nonus non tenetur soluere æs antecessoris.

l.Si quis.24.

Facit hic l.*semper.ff.* *de iur.immun.*

¶Ferrand Paës *in tractat.de excuss.parent.* *ob num.lib.* De lectione autem huius legis, vide hic Cuiac.

l.Curiales.25.

In hanc legem, vide Alciat.*lib.3.dispunct.* *ca.*11.adde hic.*Nou.46.in principio.*

l.Quidam ignauiæ.26.

Pro intellectu huius legis, vide Forcat.*in cupid.iurisp.cap.5.* Orosium *lib.7.cap.13.* Pertinet autem hæc lex ad monachos Ægypti, quibus Valens pertinaciter infensus fuit, vt ex ipso Codice Theodosiano constat. Arist. *1.politic.4.Nou.133.cap.6.* & *Nou.*80.

Monazonton.

Quid sibi velit hæc vox, optimè declarat hic.D.Gothof. verum in quibusdam libris legitur, *Monazonton.* in alijs, *Monazonion*, de quibus, vide hic Budæum.

l.Priuilegio.27.

Cuiacius *ad cap.4.lib.3.recept.* *Iulij Pauli sententiarum*, hanc legem explicat, adde hic l.35.*in fi.infra eodem.*

l.Nullus qualibet.28.

In Cod.Theodos. est *lex 67.* ex qua aliquid hic detractũ est. An autem decurio immunis sit à muneribus, vide hic D.Goth.

l.Nati ex.29.

Hic casum vnũ habemus, vbi nati ex iustis nuptiis, matris non patris originem sequuntur qui tamen abrogatus videtur, Nou. 38. Iunge hic Nou.8.*cap.*1.

l.Procuratores.30.

Procuratores Reipublicæ, curatores etiã dicebantur, atqui hi erant iudices & cẽsores rerum ad ciuitatem pertinentium *l.3.C.de mod.mulct.*

l.Ex omnibus.31.

De domo sua extrahi quis potest, vt acceptet officium, alias occultator punitur, vide l.103.*ff.de reg.iur.* Retium c.6. *de iure sistendi.*

l.Fabricenses.32.

Qui dicantur Fabricenses, non intellexit sanè hic Accursius. Fabricenses etenim sunt qui arma fabricãt in publicis officinis, quomodo autem & quando à militia soluantur, vide Cuiacium *in l.6. infra de fabricen.* vbi plura dicemus.

l.Omnes iudices.33.

Congruit cum hoc textu *cap.si.ext.de consue.* & *cap.cum in ecclesia,ex.t.de simonia.* & *c.cum haberet,extr.de eo qui dux.in matrim. quã poll.per adul.* An consiliarij torqueri possint, vide hic Bald. Cassiod.*lib. 9. Nou.38.l.239.ff.de verb.signif.*

l.Si quis procurationẽ.34.

Dicitur hic procuratoris officium ita vilissimum esse, vt nec iudices nec aduocati procuratores esse possint, vide Vurmſ.1.*obs.* *capite* 8.

l.In filiis decurionum.35.

Nota hic quod aduocatione fungi decurio potest.

l.Exemplo.36.

Ad hunc textum facit *cap.ex parte tua,ext.de offi.deleg.* iunge hic *Nou.38.c.6.*

l.Quotiescumque.37.

Priuilegia impetrata in fraudem curiarũ non valent.

l.Ne quis officialium.38.

Nota hic præsides subijci præfecto prætorio *vt in l.quilibet* 1. Cassiod.1.*Tripar.9.* & *6.cap.7.Nou.133.cap.42.*

l.Curiales.39.

Decuriones nullius domus patrocinio tueri se debent.

l.Quilibet.40.

Principales sunt decurionum primi pro curiarum amplitudine, interdum plures, interdum pauciores, puta decem, vel viginti viri. Ammian. 17. Euag *libro 3.cap.42.l.2.supra de exact.tribut.*

l.Decurio.41.

Nota hic concessa alicui immunitate ab oneribus personalibus, nõ videri eum liberatum

ratum ab aliis oneribus,quę breuiter expedire potest,vide Roman.*sing.*17. an autē senectus excuset à decurionatu, vide hic D. Gothofredum.

• l.Militaribus.14.

Dux ille an comes sit, in plerisque libris,ita legendum esse existimat Cuiacius,vide l.2. §.*de offi.militar.iudic.*

l.omnes qui.43.

Quod de officiorum priuilegiis ait,congruit cum l.17.28.32.35.& 39.quod de rescriptis 19.36.& 37 adde hic l.31. & l.39 *supra eo.*

l.Nullus.44.

Hac de re dixi *in* l.29.*infra hoc titulo*,à matre nemo rectè habere potest, quod ipsa mater non habet.

l.Ad subeunda.45.

Munera iniunguntur dignissimis ac potioribus.

l.Nominationum.46.

Ad huius loci intellectum, vide Lapū *alleg* 55.facit hic *cap. quod sicut,e ex. de elect.*vbi per Innocent.& *cap.ecclesia vestra,cum gl. ff. 1.extr.eod.tit.* Nominatio decurionis non fit irrita ,quorundam decurionum absentia.

l.Curiales.47.

Curiales sunt sub iurisdictione pręsidis, etiam si honorati sint titulo comitis cōsistoriani,vel ordinis primi vel secundi.

l.in successione.48.

Huius legis sēsus hic est,non tantum natos,sed & posthumos curialem fortunā patris sequi,qua de re Cuiacius hic.

l.omnes qui.49.

Iunge hic *Nou.*45.*in principio,l.curiales,supra de hareti.*

l.Omnes omnino.50.

Curiam deserere nemo curialis potest l.55.*infra eod.tit.*

l.Quamuis prouisum.51.

Huic coniungenda est l.*penult. supra de rescind.vend.*

l.Quis tam.52.

Nemo cogitur munera ciuilia iterare vel continuare, æquum enim non est aliis idoneis existentibus, qui nōdum munus vllum curię attigerunt,eos qui attigerint iterum pręgrauari,aliud igitur dicēdum esse apparet,si ciuium sit inopia l.3.ff.*quē.ciu.mun.ind.*

l.Duumvirum.53.

An duumuiri imperium, an verò iurisdictionem habeant, declarat Cuiac.*lib.*2.*sent.Paul.* Cicero 2. *Agraria l.*26.*D.ad municipalem*,l.39.D.*de verbor.signif.*

l.Generali lege.54.

Ordini in decurionem manus iniectio est, si præsidis desit copia.

l.Si quis decurio.55.

Conferenda est hæc lex cum l.188.*C.Theo.* quoniam hic multa omissa sunt l. *praescriptionem*,ff.*de praescrip.*30.*vel* 40.*annor.*

l.Alexandrinis.56.

Hæc lex cum tribus sequentibus,iunctáq. l.1 ff. *de Alex. pr necip.* pertinent ad Curiam Alexandrinam institutam à Seuero Imperatore.& sumptę sūt omnes ex vna eadémque Nouella Theodosij: vide plura apud Cuiac.hic, & Gilbertū Regium 2.*enantioph.* c.20. Robert.2.*recept. lectio.*c.29. Spartian.*in Seuero*,Strabo *lib.*17.

l.Quinque summates.57.

Summates vocat principales, siue primates vt etiā legitur in Codice Theodosiano, pulchre in hanc legem , Alciat.*ad lib.*3.*Cod.* Symmachus *in epistolis.*

l.Eum qui triginta.58.

Vide hic l.33.*supra hoc eod.tit.*

l.Si quos spontaneos.59.

De Hypomnematrophis, vide Strabon.*li.* 13.*Georg.* qui autem dicantur hypomnematographi ignorauit Accursius, ideo vide ad eius intellectum quæ notat Alciat.hic,vide l.2.§.7 D. *de administ.rer.* Cuiac.*lib.*9.*obs.c.*35.

l.Nullus qui.60.

Vide l.: 1.*in fi.supra de episcop.*

l.Neque Dorotheum.61.

A generali constitutione vt liberi ante illustratum patrem suscepti in curia retineātur, hęc lex excipit familiam Dorothei viri illustris, & filij eius Irenæi viri spectabilis,adde l.62.63.64.& 65.*infra eodem.*

l.si ille.62.

Nihil est in hac lege nisi confirmatio l.22. §.*h.t.*hoc tātum addito, vt à filio huiusmodi conuentio incipiat, non à cæteris liberis, Ammian.*libro* 20. Herodian.*lib.*4.Procop.1. *de bello Persico*.l.1.*in fine.ff.ad municip.*

l.Doctitij.63.

Vt illustris non est filius natus,ante illustrem dignitatem patris,ita filius regis non videtur dicendus is,qui natus est antequam pater regno potiretur,quo iudicio cōtendit contra Darium fratrē maiorem Xerxes olim & vicit,secus tamen est in senatorum &

decurionum filiis *l.11.* ĩ *de dignit.* & in filiis patronorum fisci *l.vlt.1.* vide *l.11.infra de dignitatibus.*

l.Neminem.64.

Quo casu quis per substitutum seruire potest, id facere periculo fortunarum suarum debet *l.decreto,ff. de administ.tutor.* Nota autẽ hic hanc legem pertinere solum ad orientale imperium.

l.Diuæ memoriæ.65.

Leges futuris legem imponunt non præteritis *Nou.73.cap.9.in prin.*

l.Curialibus.66.

Huius constitutionis ad Demosthenem meminit idem Iustinianus *Nou.30.*

Tit. 32. Si seruus aut libertus ad decurionatum aspirauerit.

Libertus qui non habet ius aureorum anulorum, nec est restitutus natalibus, decurio factus cum pœna remouetur à curia.

l.Si libertus.1.

Notandum hic est, meliori olim conditione, fuisse, natalibus restitutos, quàm anulo donatos. hi enim honore augebantur, nec conditionem mutabant, cum tantum & munia dum viuebant ingenuitatis habebant *l. falsa ff de cond. & demonst.* Loquitur autem hic de lege Viscellia, de qua supra.

l.Præses.2.& vlt.

Si seruus ignarus suæ conditionis, aspirauerit ad honorẽ curiæ, illæsus domino redditur, neque dubitari de hoc potest in ignaro pariter huius facti domino, Iuuen. *Satyr.* 3. Cicero 13. *familiar. & 15. epist. ad Atticum, & 2. Agraria, & pro Milone.*

Tit.33. De prædiis decurionum, sine decreto non alienandis.

Huius decreti formula extat apud Cassiodorum *libro 7. variar. pag.*178. vide *l.vlt.§.de iure emphyteutico.*

l.si quis.1.

Non valet venditio prædiorum curialium nisi fiat causa probata apud acta præsidis *l. 25.de off eius qui via,* vide Cassiod. *lib.7. & lib. 9.* Nouella Maioriani *de curialibus.*

* Explicatur hæc lex à Fachineo *Controuersiarum iuris, lib.1.c.20.*

l.nec venditio.2.

Nota hic quod ditiores pauperioribus præferuntur.

l.Curiales.3.& vlt.

Decuriones vendere non possunt sine decreto, alios contractus non prohibentur celebrare, vide Bartol. *ad l.fin.* vbi Iason. *nu.57. Cod.de iure emphyt.* Dec. *ad l.2.si cert.petat.in 1. lect.in princip.col.4. numero 15. & in 2.lect.nu. 19.* Fab.de Mont. *in tractat.de empt. & vend.in vlt.q.4.q.principali, nu.21. Nou.87. & 38.* Forcat. *Necyom.dial.19.*

Titul.34. Quando & quibus quarta pars debetur ex bonis decurionum, & de modo distributionis eorum.

l.Si decurionum.1.

Loquitur hæc lex de extraneo hærede decurionis.

l.Meminimus.2.

Dec. *in l.qua dubitationis tollenda 81 ff.de reg. iur.*

l.si quis curialibus.3.& vlt.

Huius legis sententiam exponit Iustinianus *in Nou.18.*

Tit.35. De imponenda lucratiua descriptione.

Lucratiuorum legendum, vel *lucratiuis*, existimat Contius. De lucratiua descriptione, vide *l.1.supra de apoch.*

l.Descriptionis.1.& vnic.

Lucratiui Tituli sunt hereditas, legatum, fideicommissum, donatio causa mortis, donatio inter viuos. dos verò, donatio propter nuptias, emptio, permutatio non sunt tituli lucratiui Cuiac. *lib.15.obs.c.36.* Plin. *in Panegy.* Dec. *in l.33.D.de reg.iur.*

* Fachineus *libro 1.Controuersiarum c.91.*

Tit.36. De præbendo salario.

Salarium constitui nõ potest ordinis decreto sine iussu principis. Salaria autem sunt quæ ad victum dantur *l.4.D.de decret.*

l.Nulli.1.& vnic.

Menoch. *de arbit.iud.lib.1. q.46.* Hęc lex quomodo accipiatur, vide hic Cuiac.

Tit.37.

Tit. 37. Si curialis relicta ciuitate rus maluerit habitare.

Curiales omnes reuocantur ad ciuitatem & ad curiam, & locus in quo ruri habitant publicatur.

l. Curiales. 1.

Curialibus interdicitur, ne ruri habitent, sicut in titulo *infra de decurionibus*, ne captent solitudines, lauras, secreta, vide *l. penult. supra de rescind.*

Tit. 38. De municipibus & originariis.

Quot & quæ faciant municipes, declarat hic Cuiacius. Originarij autem opponuntur voluntariis.

l. Cum te Biblium. 1.

Biblius (teste Alciato in hunc locum) vrbs est in Phœnicia non longe a Libano Vienna, & Beryto, iunge hic l. 29. *D. ad municipalem.*

l. Si vt proponis. 2.

Non solum manumissi sequebantur conditionem manumittentis, sed etiam ipsorum filij l. *filij l. assumptio, §. vlt ff. eod. l. 17. §. ex causa, D. ad municip.*

l. Filios apud. 3.

Filij sequuntur originem patris non autē matris, iunge l. 1. §. *qui ex duobus, D. ad municipalem.*

l. Origine. 4.

Ius originis nō mutatur quia naturale est, nec translatione dominij mutatur, nec adoptione, proinde is qui adoptatur duarum ciuitatū est municeps, in patria sua iure naturali, in patria adoptatoris iure ciuili, naturalis in patria nō amittitur: ciuilis amittitur soluta adoptione, contrarium tamen vide *in l. vlt. D. ad municipalem.*

l. Si quis cum. 5. & vlt.

Originem mutare non potest, incolatus occasione.

Tit. 39. De incolis, & vbi quis domicilium habere videtur, & de iis qui studiorum causa in alia ciuitate degunt.

Incola est qui in aliquo loco habitat, inde dictus quod valde colat prouinciam in quā se contulit, vt pote cum propter eam aliam relinquit, de qua mutatione, vide Gloss. *in l. ciues, h. t.* vbi ponitur differentia inter municipem, incolam & ciuem, vide l. 239. §. *incola, D. de verb. signif.*

l. Non tibi. 1.

Incolatui renunciari potest, origini autem non item, vide hic optimè hic D. Gothof.

l. Nec ipsi. 2.

Seneca 19. *epistol.* Plin. *lib.* 5. c. 29.

l. Est verum. 3.

Qui in territorio & finib. alicuius ciuitatis sedes posuit, licet in ciuitate non moretur, incola est eius ciuitatis *l. pupillus, §. incola, D. de verb. signif.* l. 35. *D. ad municip.*

l. Cum neque. 4.

Incolam non facit sola domus vel agri causa sine laris collocatione l. 53. C. *Th. de decur.* Cuia. *lib.* 14. *obs.* c. 12.

l. Si in patria. 5.

Loquitur hic de incola qui domicilium habet in vxoris patria.

l. Priuilegio. 6.

Nota hic municipes alios esse origine, alios voluntate.

l. ciues quidem. 7.

Incolæ à municipibus siue ciuibus quomodo differant, vide hic Cuia. vide post Bar. hic, & ad tit. præcedētem, Felin. *ad c. Rodolphus. n. 13. & seq. ext. de rescr.* Ias. *ad l. huiusmodi, §. legatū. n. 14. de leg.* 1. idē Ias. *ad l. si is qui pro emptore, nu. 244. de vsucap.* Iacobus Valen. *in tract. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 1. cas. 86. n. 20.*

l. Senatores. 8.

Hæc est pars l. 2. *supra vbi Senatores.*

l. Mulieres. 9. & vlt.

Vxor à marito mutuatur honorem non econtra.

Tit. 40. De honoribus & muneribus non continuandis inter patrem & filium, & de interuallis.

Interualla sunt vacationum tempora.

l. Sicut. 1.

Facit hic l. 11. §. I*mperator. D. ad municip.*

l. Ab honoribus. 2.

Vide Dionem 53. Ciceronem, Liuium *li.* 7.

l.interualla.3.

Ne interim interpellemini, eruditissimus Cuiacius perspicuè legendum esse ait, *ne iterum interpellemini*, idque & libri veteres confirmant, *&* l.525.*de decur.*

¶ Ad huius legis intellectum, vide Scip. Gentil.*Parerg.lib.1.cap.1.*

Tit. 41. De muneribus patrimoniorum.

Munus quid sit, declarat hic Cuiac. quótve modis accipiatur, vide Brant.

l.Ciuilia.1.

Ad hanc legem, vide Luc. de Penna. A muneribus patrimonialilibus nullum excusari, *ibid* Luc. vide etiam Iacob. Rebuff. & Cuiac. in voce *per ordinem*.

l.Munera.2.

Facit *ad hanc legem, tit. D. de decurio. vacuatis, & de annon. & tribut. in fraud.* de verbo gratia pro causa, vide Archi.1.*q.*1. Luc. de Penna, Iacob. Rebuff. & Cuiac.

l.Qui immunitatem.3.

Immunitate legibus concessa, corporalia munera remittuntur, non pecuniaria, neque tamen corporalia omnia, etenim tutelæ remissæ non censentur, quòd eas necesse sit nominatim remitti l.*non tantum*, §.*eos*, *&* §.*seq.* D. *de excus. mun.* vide Brisson. *select. antiq. lib.* 3.*cap.*11.

¶ Hic quærit Luc. de Penna, an bona patrimonialia principis subeant canonicas functiones, vide Iac. Rebuf. *ad hanc legẽ*, & Cuia.

l.Non videtur.4.

Hic dicit Luc. de Pen. sententiam non esse præcipitanter ferendam, & equos alere esse munus patrimoniale, Pollic. *lib.*4.*c.*4 Bart. l. *per gloss. infra quando prou. non est nec.*

l.Neque tempore.5.

Neque annus septuagesimus, neque numerus quinque liberorum, excusat à muneribus patrimonialibus, vide Ferdinandũ Paës *in tract. de excus. parentum, ob mu. lib.* vide Angel. hic, & Rebuff. *tit. supra de decur.* l.*si quis* 2. & Cuiac. *in hac lege.*

l.Professio.6.

Philosophia non excusat à muneribus patrimonialibus l. 8. *de professor.* l. *in honoribus*, §. *ult.* D. *de vac. mun.* Vide *in hanc legem*, Iac. Rebuff. & Luc. de Penna, qui disputat etiam, an doctor licitè petat mercedem sui laboris.

l.Etiam minores.7.

Minor ætas non excusat à muneribus patrimonialibus, plena autem immunitas est, omnium munerum immunitas, tam personalium quàm patrimonialium.

l.Nec protostasię.8.

Pyrrhus legit *prostasia*, verùm prostasia principalitatem significat, vide hic Alciatum. Sacerdotum autem munus quo quis fungitur ludis in honorẽ Dei alicuius institutis, preest cum sumptu aliquo. Talis fuit Alytarchia, Asiarchia, Syriarchia, Phœniarchia, vide Cuiacium.

l.Patrimoniorum.9.

Sexus non excusat à patrimonialibus, at verò à personalibus, qua de re alio loco dicetur infra.

An beneficium ecclesiasticum concedendum, ei qui sufficiens patrimonium habet, Luc. de Penn.

l. Quantum ad.10.

Extraordinariæ indictiones quæ dicantur, declarant hic Cuiacius & Luc de Penn. Patrimonij muneribus nemo excusatur l.1.D. *de muneribus*, ne quidem Ecclesia l.*neminem*, *infra de sacros. eccles.*

Tit. 42. Quemadmodum ciuilia munera indicuntur.

Similis est Tit. *in C. Theodos.* Eclo. *libro* 14. *titul.*3.

¶ Ciuilia munera dicuntur, omnia in quibus inspicitur persona eius qui imponit munus, vel iudicis qui officium illud habet *ut* l. *super creandis, supra de iure fisc.*

l.Cùm te curatorem.1.

Curator ad cogendas angurias, is est qui repellit, adigit, & exhibet angurias.

¶ Quod munus sit Anguria, Luc. de Penn.

l.Maioribus.2.

Quidam codices habent *Maioribus oneribus*, quod doctissimo Cuiacio displicet, quem consule.

¶ A maioribus ad minores vocati rationis non est. Ideo vitio versum Dionysio Tyranno Siciliæ, quòd exul Corinthi se ludimagistrum professus, in triuio pueros doceret Iustinus *lib.*21.

l.Cum te omnibus.3.

Eadem est sententia l.52.*supra de decur.* l.4. *infra eod.* l.2. D. *de honor. & munerib.* l. *vnic. infra qui potior. ad munera.*

l.Vltra modum.4.

Coniunge *l.*3.§.*præses*, *&* *l.*4.*in fi.* D. *de muner. & honor.*

Tit.43.

Tit. 43. De his qui sponte publica munera subeunt.

An munus sponte suscipiens cogatur illud subire, licet aliàs vacationem habeat à muneribus publicis, anque competens sibi priuilegium amittat, vide hic summam Azonis.

l. Veterani. 1.

Renunciat Veterani priuilegio, qui se decurionem creari patitur non excepta immunitate sua, vt l. 5. *in fin. D. de iur. immunitatis, l. 2. l. vlt. de priuileg. veteran.* vide hic Gothofr. & Rebuffum.

l. qui publici. 2.

Qui decurionatum agnouit, immunitatem amittit *l. penult. §. vlt. D. de iure immu.* qui partem decurionatus, veluti bonorum aliquem municipalem, non item l. 1. *hoc tit.*

l. qui conditioni. 3.

Discussor pecuniæ publicæ, operúmque publicorum appellatur pater ciuitatis, vt hic, alibi pater patriç l. 1. *supra de rat. op. pub.* vide Hostiens. & Cuiac. *Nouell. 17. in fin. & 12. obser. 30* l. *vnic. de solut. & liberat.*

l. Eos qui. 4.

In hanc legem, vide Rebuffum, legitimatus an & quatenus succedat, DD. hic de solennitate matrimonij, vide hic Luc. de Pen.

Tit. 44. De iis qui à principe vacationē acceperunt.

Cod. Theodos. 12. cap. 1.

l. Nullus. vnica.

Curiali vacatio ad tempus rectè conceditur, ex veris & approbatis causis, puta ad morbum vel ægestatem rescripto principis non in perpetuum l. 14. & 29. *supra de decur.* vide Iac. Rebuff. hic.

Tit. 45. De vacatione publici muneris.

Vacatio publici muneris concessa ad quid prosit, declarat hic Azo.

l. Muneris. vnic.

In hanc legem scripserunt Rebuff. & Luc. de Penn. quędam etiam Cuiacius.

Tit. 46. De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda.

Decreto decurionum quibus concedi possit immunitas à publicis muneribus, vide Azonem hic.

l. Exceptis. 1.

Decreta à decurionibus, quarum rerum fiant, an autem requiratur decretum in citatione consulis, vide Gloss. *in* l. *actor, 9. in verbo, omnimod., D. rem rat. hab.* Guid. Pap. *sing.* 422. facit l. 4. D. *eod.* Antistes liberalium artium hic dicitur, vt à Quintiliano Seruius Sulpitius iuris antistes, & à Plinio, Plato Philosophiæ antistes, vide quæ scripsit in hanc materiam Gothof. *in* l. 1 D. *de iustit.*

l. Ordinis. 2.

Huius legis sententia hæc est, Curiales qui honorarias dignitates ex protectoribus, vel ex præpositis adepti sunt, vacationem habere personalium munerum, quod tamen Arcadius & Honorius non admiserunt *in* l. 155. *Cod. Theod. h. t.* Cuiac. hic.

Tit. 47. De excusationibus munerum.

Enumerantur hic casus quibus excusatur quis à muneribus.

l. Etiam hi. 1.

Procuratores patrimonij Cæsaris, muneribus quæ dignitatibus eorum cōgruūt, fungi debent, non autem sordidis.

¶ Finita administratione finitur priuilegiū, l. *adigere, §. quamuis, D. de iur. patron.*

l. inductis. 2.

Vide Rebuff. & Cuiac. hic.

l. Tutelæ. 3.

Tres tutelæ excusant à quarta tutela, non tamen alio munere ciuili excusant, Rebuff. & Ang.

l. Hydraulæ. 4.

Hydraula quid sit, vide hic Cuiacium, adde etiam Forcatulum *in pen. iuris. cap.* 14. Vitruuium 10. Atheneum, & Plinium, item Cuiac. *in* l. 6. §. 1. D. *de excusat. tutor.*

l. Procuratores. 6.

Qui reipublicæ causa absunt, vacationem habent l. 1. *c. de profes. & med.* non autem eorum procuratores.

l. Venatoribus.6.

Quomodo sit concilianda hæc lex cum lege *ultima, D.de iure immun.* vide hîc Cuiacium.

l. Negotiantes.7.

Hæc lex optime explicatur ab Alciato hîc.

l.Placet.8.

Vide quæ scripsit ad hanc Iac.Rebuffus,& Lu.de Penn.

l.illud conuenit.9.

Pertinebat hæc lex ad Pistorum functionem,vt constat *ex* l.12. *C.Th.de Pistorib.* facit etiam l.15.§.*eod.*

l. Priuatæ.10.

Aurarius Canon. quid. Vid.Gothofred. *ad Prag.Iustiniani,c.*18.

l.Eos qui.11.

Vide quæ notauit Rebuff. *hic, & in* l. *fin.*§. *de rescript.diuers. & in Auth. de exil. reis,*§.1. *super verbo quæstorem,coll.*5.

l.Maximarum.12.

Multa in hanc legem Alciatus & Pyrrhus in *in prin.cap.*10.*huius Tituli.*

l.Sordidorum.13.

Facit l.1.*in princip.ff.de* Iur.*immunit.* Perpetuum priuilegium , perpetuáque excusatio esse non potest,quæ non rebus sed personis, contemplatione dignitatis mandatur.

l. Eam legem.14.

Intelligit l.18.*eod.tit.C.Theod.*

l. Euidenter.15.

Vide quæ Iacob.Rebuff.ad hanc leg.& Iac. Cuiac.

l.Ab illustribus.16.

Facit *L. 64 in fin. supra de decurionib* l.13.*in prin.ff.ad municip.*

Illustres hic Senatores , maximarum dignitatum culmina,l.12 *supra eod.*

Tit. 48. De quibus muneribus vel præstationibus nemini liceat se excusare.

Munerum excusatio in quibus licita sit declarat hîc Azó.

l.Comparationi.1.

Comparatio est quæ & coemptio dicitur, Cum hac lege, adde *l.vlt.*§. *eod.*l. *vnicam,*§.*vt nemini liceat,in empt.species.*

l.Cum ad felicissimam.2.

Domus Augusti aut Augustæ non excusatur à coemptione,*ex Nouella Tiberij de diuinis domibus.*

l.Hac prouidentissima.3.

Refert hæc lex, eos, qui tenētur conferre ad constructionem murorum ciuitatis, & ad comparationem specierum, vide *Synops.Basilicon.*54.*tit.*7.*c.*3.*&* l.1.§.*eod.*

Tit. 49. Qui ætate vel professione se excusant.

Vid. *de priuilegiis scholarum, auth.habita,supra ne fil.pro pat.*& tractatum Horatij Luschi, *de Priuileg.scholar.*

l.Cum vos.1.

Facit l.2.*infra eod.*l.27.*quib.caus.maior.*

l.Cum filios.2.

Filios patria potestate liberatos ponit ex facto non quod idem non sit, si in potestate fuerint.

l. Manifesti.3.

Qui excessit ætatem 55.annorum non potest vocari ad munera personalia. Eustach. *tit.*10.*a. temporib.*dicit 50.Basil 70.Cuiac.*arg.* l.3.*de iur. immunit.* ol m septuaginta in vrbe. Var.3.*de vit Pont R. m.*Plin. 4.*Epist.*

Tit. 50. Qui morbo se excusant.

Morbi occasione an & quibus muneribus quis excusetur. Morbus qualis esse debeat, vt excusationem præstet à muneribus : An munera iam suscepta , declinari possint, ob morbum postea superuenientem. An & quando cęcus & surdus excusentur à muneribus,vide hîc Azonem De differentia morbi & vitij,Luc.de Penn.

l.Si ea cæcitate.1.

Cæcitas morbus est,qui excusat à munerib. personalibus,non autem à consilio præbendo,*L.2 ff.de postuland.*

l.Cum articulari.2.

Sic legendum esse censeo, non autem Articulari,vt quidam exist māt in hanc legem vide Alciat & Iac. Rebuff.vt in sequentes.

l. Podagræ.3.

Podagra non excusat à corporalibus muneribus nisi talis sit , vt propter eam,ne suis quidem negotiis interesse possit.

l.Casus corporis.4.

Morbus patris siue potius debilitas,filia non dat personalium munerum excusationem,vide *leg.*5.§. *immunitate,de Iure immunit.*

Titul.

Tit. 51. De iis qui numero liberorum vel paupertate excusationem meruerunt.

Vide Ferdinand. Paes *in tractatu de excus. parent.*

l. Numerus. 1.

Ab honoribus Cuiac. *legendum conuincit ex l. 2. §. numerus, ff. de vac. mun.* Ab Oneribus, & sane ab oneribus numerus quinque liberorum excusat, interdū tres liberi vt l. 1. 1. delegat. nisi fortè onera honoribus adhęreant: quo casu nec quinque liberi excusant sed numerus 16. plenissimam excusationem tribuit, *l. 24. supra de decur.*

l. Filium. 2.

Vide Platonem *libr. 5. de legib.*

l. Nepotes. 3.

Viuentis esse hæreditatem, ait Lucas de Penn. hic. Idem & ibid. Paria esse non nasci, & natum mori.

l. Cum facultates. 4.

Onus reale sequi rem, *vt supra de exact. trit. l. fin.* nisi fecerit in fraudem.

l. De personalibus. 5.

Mulieres personalia quidē munera subire coguntur *l. 1. infra de mul. in l. sed excusantur numero quinque liberorum.*

l. Eos qui. 6.

Vide Iac. Rebuffum hîc, *& l. indictiones, supra de ann. & trib.* & Bald. *in tit. de Pac. Constant. §. nos Romanorum. el. 3.*

Tit. 52. De professoribus & medicis.

Professores dicuntur doctores qui scientiam profitentur.

l. Cum te medicum. 1.

Huius legis meminit Spartianus, in Adriano. An medicina nobilitet, vide Tiraquellum *tractatu de nobilitate.*

l. Grammaticos. 2.

Approbatus ex causa poterit reprobari, *l. sed reprobari, de excus. tut.*

l. Poetæ. 3.

Poetæ aut Geometri nulla immunitatis prærogatiua iuuantur, *vt in l. oratione, inf.* nec etiam qui primas literas docent. *l. 2. §. fin. D. de vacat. mun.*

l. Oratione. 4.

Vide Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

l. Nec intra. 5.

Duo exiguntur vt medicis competat immunitas, vt sint intra numerum quem definit epistola Diui Pij, quique in vrbibus Roma & Constantinopoli non idem est.

l. Medicos. 6.

Qui dicantur Archiatri pluribus declarat hîc Cuiac. adde Menoch. *de arbitr. iud. libr. 2. cent. 4. cas. 3 9 n. 19.* vide *l. 6. §. 2 ff. de excu. tut.*

l. Magistros. 7.

L. 5. C. Theod. eod. t. vide Rebuff. & Hugon. Celsum.

l. Reddatur. 8.

Philosophi vacationem non habent nec Phauorinus ea de re ausus est agere apud Adrianum vt Dio scribit.

l. Archiatri. 9.

Pertinet hæc lex ad Archiatros Vrbium Regiarum in quibus & comitatus consistit. Vt pauperibus & diuitibus pariter obsequantur, & accipiant iure licitè, quod qui è morbis euasere obtulerint non cum ægrotis paciscantur, quæ pactio nec iure valet nec iureiurando Hippocratis congruit. *l. 3. ff. de ext. cog.*

l. si quis in Archiatri. 10.

De hac lege Symmachus *in epistolis.*

l. Grammaticos. 11.

Vide *l. 1. 2 4. 6. & 7. h. t.* & Cuiac. hic.

Tit. 53. De Athletis.

Athletæ qui dicantur explicat hîc Glossā Rubricaria.

l. Athletis vnica.

Hæc lex optimè explicatur ab Alciato hîc verum, adde Cuiacium strictim, Ferandum *lib. 2. explic. cap. 16.* & Ræuard. *ad leges duodecim. pag. 17.* & Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

Tit. 54. De his qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt.

In hunc titul. Iac Rebuff. not. vide.

l. Ignominiæ. 1.

Triplicem esse ignominiam declarat hîc Cuiacius.

l. Cum ob. 2.

Vide Ioan, An. hîc.

l. Veteranis. 3.

De iusto tempore militiæ, vide Tacitum *libro 1.*

Titul. 55. Quibus muneribus excusentur hi, qui post impletam militiam vel aduocationem per prouincias suis commodis vacantes commoratur, & de priuilegiis eorum, & de conductoribus vectigalium fisci.

Deest sub hoc tit. l. Constitutio Græca iis verbis expressa *lib.* 54. basilicon *tit.* 7.

l. Qui militiam. 1.

Adde *l.* 8. §. *non alios ff. de vacat. muner.*

l. Non alios. 2.

Vide Iac. Rebuff. & Cuiac. hic.

Tit. 56. De libertinis.

l. Conditio. vnica.

Libertini non excusantur à ciuilibus muneribus. Infamis ne sit notarius. Rebuff. hic.

Tit. 57. De infamibus.

Infames ad honores non admittuntur, nec ab oneribus excusantur.

l. infames, vnica.

De infamibus est titulus Digest. *de his qui notantur infamia*, vbi dixi. vide *Gloss. in c. testimonium* 53. *ext. de testib.* & Luc. de Penna.

Tit. 58. De reis postulatis.

Pendente processu criminali ad honores quis potest promoueri. *vt l. reus delatus. D. de mun. & honor.*

l. Reos criminis, vnica.

Rei delati nouos honores appetere prohibentur, *vt d. l. reus*, pristinos tamen retinere possunt, vt Catilina *Auth. Salustio*, repetundarum reus prohibitus est consulatum petere.

Tit. 59. De his qui in exilium dati, vel ab ordine moti sunt.

An & quotuplex sit exilium declarat hic Glossa Rubricæ, vide etiam Cont.

l. Quibus. 1.

L. 2. §. *alia causa*, *l.* 3. *l.* 5. *de decurionibus, leg.* 3. *quib. ex caus. infam. l.* 13. *ad l. Corn. de fals. l.* 8. *in fi. de postul.*

l. Ad tempus. 2.

Decurio relegatus ad tempus non redit in ordinem indistinctè, Cuiac. hic, *& l.* 1. *sub. l. ordine ff. ad municip.*

Titul. 60. De filiisfamilias & quemadmodum pro his pater teneatur.

Pater an, quando, & quatenus teneatur pro filio nominato ad munus aliquod publicum, & quando censeatur consentire, nominatione filij, ad munus publicum, vide Summam Azonis hic.

l. Patrem. 1.

Pater consentiens filio emancipato, vt in decurionem eligatur non tenetur nisi pro eo expressim fideiusserit, vel nisi emancipauerit cum in fraudem.

l. Cum appellasse. 2.

Huic legi obstat, *l. spurij*, §. *pater, de decur.* cum nostra coniunge *l. vlt. hoc tit.*

l. si is qui. 3.

Vide *l.* ... *supra de honoribus & munerib. non cont.* de prothostasiæ munere. vide allegata *in l.* 8. *sup. de mun. patr.*

l. sine periculo tuo. 4.

Filiusfamilias periculo nominatoris creatur Curator operum, vel Calendarij, non periculo patris si non consentiat pater. vel si voluntate eius decurio factus non sit *l. honor*, §. *plebeij ff. de mun. & honor.* nec dissentiēti patri necessaria est appellatio.

Tit. 61. De periculo successorum parentis.

Onus dignitatis quæsitæ per patrem trāsit ad filios, Bart. hic & Rebuff. de sumptibus & expensis studiorum causa teneri omnes heredes, per filium factis, *arg. l.* 3. §. *idem scribit* 1. *&* §. *fin. ff. de mune. & honorib.*

l. si de proprio, vnica.

Vide Cuiacium hic *& obser. lib.* 2. *cap.* 13. & Gothofred. *in l.* 2. §. 2. *ff. ad municipal.*

Titul. 62. De mulieribus, in quo loco munera sexui cōgruentia

gruentia & honores agnoſcant.

l. Eam quæ. vnica.

In hanc legem vide Iac. Rebuffum & Luc. de Penna. A patrimonialibus oneribus ſexus non excuſat, vide Decium *ad l. 2. de regul. iur.*

Tit. 63. De legationibus.

In hunc tit. vide cōmentaria Luc. de Penna & Roſin. de Antiquit. Rom. *lib. 7. c. 44.*

¶ Legatio perſonale munus eſt. *vt l. 1. §. 1. ff. de mun. & honor. l. fin. §. legati. eod.*

l. Pater. 1.

Legationis munere quod perſonale eſt, quia viaticum & legatiuum de publico datur, tres liberi excuſant, vide Cuiacium *ad l. 1. ſup. de iis qui num. lib.* & Marcum Vetranium *de iure liberor. cap. 20.*

l. Cum vos. 2.

Coniunge l. 2. *in fi. ff. eod. & l. 7. §. 2. ff. quod cuiuſ. vniuerſit.* Vide de hac materia Bart. *ad l. 1. §. diuus. D. de var. & extraord. cog. & l. poſt duos, ſup. de aduocatis diu. iud.*

l. Tranſmarina. 3.

Tranſmarina legatio in pari itineris ſpatio maiorem dilationem habet, Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

l. Vniuerſi. 4.

Vide Iac. Rebuff. *hic & l. 1. de excuſat. muner.*

l. ſi quod 5.

Vide *l. omnes populi. ff. de Inſtit. & Iur. cum nota Rebuff.*

l. Quotiens. 6.

Non debet mitti legatio ad Principem niſi de voluntate concilij & authoritate ſuperioris.

Tit. 64. De excuſationibus artificum.

In hunc tit vide Luc. de Penn. & Iac. Rebuff. & not Gothofredi.

l. Artifices. 1.

Ad intellectum huius legis, vide ad ſingulas voces huius noticiæ Alciatum, & poſt eum eruditiſſimum Cuiacium, ſine cuius commentariis fruſtrà quis hos libros poſteriores in manu ſumet.

l. Mechanicos. 2.

Alciatus conatur reponere *Mathematicos.* ſed fruſtrà, mechanicos autem hic ſpecialiter ſignificare cenſet Cuiacius eos quorum ingenio & inſtitutione fiunt organa mechanica.

Tit. 65. De potioribus ad munera nominandis.

l. ſi ipſe. vnica.

Ad munera perſonalia potiores nominādi ſunt, & qui nominatus eſt ſi alium ſe potiorem iudicauerit in eum transfertur onus: qua de re vide Cuiacium *ad l. 46. ſupra de decur.* & ad Pauli *ſent. lib. 2.*

Tit. 66. Si propter inimicitias creatio facta ſit.

l. Si propter. vnica.

Vide ad intellectū huius legis *l. 6. §. pen.* D. *de exc. tut. l. 14. ſup. eo. & l. 1. §. 1. de vacat. mun.*

Tit. 67. De ſumptuum recuperatione.

Sub. Si quis contra legis priuilegia & excuſationem iniuſte ſit nominatus.

l. Muneribus. vnica.

In hanc leg. Vide Luc. de Pen Iac. Rebuff. & Cuiac. vide cum hac lege. *l 4 ff. de munerib.*

Titul. 68. Si poſt creationem quis deceſſerit.

Quidam Cod. habent. Si ante, non autem, Si poſt.

l. ſi ante, vnica.

In hanc vide Rebuff. cum ſuis appoſtill.

Tit. 69. De tabulariis, ſcribis, logographis, & cenſualibus.

De his munerib. optimè hic Cuiacius de Cenſualib vid. Goth. *& l. vl. §. 16 ff. de muner.*

l. Nulli. 1.

C. Theod. *lib. 8. tit. 1.*

l. Quicunque. 2.

Vide *l. 53. ſup. de decurionib.*

l. Generali. 3.

Vide Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

* optimè Bart. hic.

l. Boethos. 4.

Optimè Alciat. hic Boethorum officia deſcribit.

Titul. 70. De susceptoribus, præpositis & arcariis.

In huius tit. leges consule Iac. Rebuffum, & Luc. de Penna. & Gothofredus quinque sint præpositi & arcarij, vide eosdem hic & Cassiodorum *lib.*1.

¶ Qui dicantur susceptores. Cuiacius hic.

l. susceptores. 1.

Vide *l. cum possessor. ff de censib. & l. 5. C. Th. com. diuid.* Item Alciat. *3. præs* 15.

l. Iuxta. 2.

Adde l. 3. *sup. de conueniendis fisci debitorib.*

l. susceptores. 3.

Cum hac coniunge *l.* 1 *hoc tit.*

l. Neminem. 4.

Ad intellectum huius facit *l. 9. §. 2. D. de publicanis, & l. 3. inf. de executor.* Finis autem huius legis sumptus est, & *l. 12. C. Th. eod. tit.*

l. Quotiescunque. 5.

Hæc lex sumpta est ex *l. 15. C. Th. eod. titul.* Libra septuaginta duos solidos habet, Synop. Basylic. 56. *tit.* περὶ ζυγοστατῶν *tit. 5. c. 15. vide* Cuiac. 17. *obseru.* 9.

l. Frumenta. 6.

Vide *l. 3. sup. de cond. in public. horr.*

l. Diu. 7.

Susceptori pecuniæ publicæ exactâ quantitatem non licet fœnerare, vel aliter ea vti, *d. c. 15. add. l 1. sup. de Canon. largit.*

l. Exactores. 8.

Tributa statim inferenda thesauris prouinciæ, ne diu sint penes susceptores, *l. 1. supra de can. larg. l. vn. sup. de off. comit. sac. larg. & l. vn. de auri publ. prosecutorib.*

l. Medios. 9.

Modij æ nei & lapidei confici debent, vt vnusquisque tributarius securè soluat, Synops. 56. hoc tit. Suid. in μοδιοι, *& l. 1. supr. de cond. in pub. hor.*

¶ Mensuras iniquas prohiberi constat, *ex l. vlt. inf. eod. l. penult. supra de defens. ciuit. Nouell.* 128. *cap.* 15.

Mansiones quid, vide Goth. *in l. 2. inf. de lucri aduocat.*

l. susceptores. 10.

Vide Dynum hic, & Angel. *in l. 2. de annon. & tri.*

l. securitates. 11.

Harm. 2. §. 13.

l. si aliquid. 12.

In verb Decoquet, huius legis, vide annot. Alc. vide etiam notas Goth. hic, *& l. 2. §. de pal. sacr. larg. & l. vn. sup. de ambitu.*

l. Duos. 13.

De Tabulariis, & numerariis, vide hic Cuiacium.

l. Humilioribus. 14.

Sumpta est *ex l. 31. Cod. Theod. eod. vide l. 21. sup. de dec.*

l. Aurum. 15.

Vide *l. 1. sup. eod.* & doctores ibi allegatos.

Titul. 71. De ponderatoribus & auri illatione.

De ponderatoribus qui collationes suscipiunt, Synops. Basylic. 56. *t.* 5. adde Edict. Iust. 11. cap. 1.

¶ Ponderatores, aurum quod fisco est inferendum appendunt, & examinant.

l. Aurum. 1.

Confer l. 1. *lib.* 12 C. *Th. tit. 7. eod. cum hac, & cum* l. 5. *supra tit. prox.*

l. Quoties. 2.

Vide Cont. cum l 2. C. *Th. eod. tit.* & Iac. Rebuff vt in superiores, & apud Alciat. vide Zygostatis officium.

Tit. 72. De auri publici prosecutoribus.

Susceptoribus non licet pecuniam acceptam sine licentia in massam redigere, & hi dicuntur persecutores auri, vide Luc. de Penna.

l. Auri. 1. & vnica.

Quid sit aurum publicum, vide Cuiac. hic.

Tit. 73. De iis quæ ex publica collatione illata sunt nõ vsurpandis.

l. Nullus. 1.

Vide l 2. *de his qui ex publ. ratiocin.*

l. Nullus. 2.

Vide l. *vlt. infra eod. &* l. *vlt. supra de cond. in publ. hor.*

l. sciant. 3.

Repetitur l. *vlt. infr. de coll. fun.* vide Cuiac.

Tit. 74. De auro coronario.

De auro Coronario, vide Gothof. hic Forcatulum

catulum c.20.nu.7. Gell.5.c.6.Plin.3.7.34.ca.8.Alciat 6.parerg.4.& C.Th. Cap.13.tit.12.& Hotom.in hac voce, *in comm.verb.Iur.*

l. Ad collationem. vnica.

Sumpta hæc lex *ex lib.12.tit.13.l.5.C.Th.*

Tit. 75. de irenarchis.

Vide Gothofr. *cum* l.9. *supra de Iur.fisci*, l.6. *de custod. reor.* l. *vlt.*§. *irenarcha, ff. de mun.& hon.*

l. Irenarchæ. vnica.

Irenarchæ munus quid, vide Luc. de Pēna, Aristid.4. *ieρῶν*, Hotoman. *in comm.verb.Iur. cum LL.ibi allegatis*, Cuiac.1.*Obseru.33*. Goth. *Nou.8.& l.6 supra de custod.reor.*

Tit. 76. De argenti pretio quod thesauris infertur.

l. Iubemus. vnica.

Eadem est l.1.*tit.2.lib.13.C.Th.*

CODICIS LIBER vndecimus.

Titul. 1. de nauiculariis seu naucleris publicas species transportantibus, & de tollenda lustralis auri collatione.

Cuiacius ex hoc titulo duos cōficit. quorū prioris inscriptio huiusmodi est. *De auri lustralis collatione*; posteriori verò, *De nauicularis seu naucleris publicas species trāsportantibus*, vide latissimè eundem Cuiacium hic. & *lib.16.obs.cap.23*. Vide Cont.hic.

l. Remittit. 1.

De auro lustrali, vide Euagrium Zonar.& Gothof.hic.

l. Ne quis. 2.

Hæ sunt constitutiones duæ Græcæ, quæ desunt in plerisque exemplaribus.

l. Nullam. 3.

Hanc 3. legem. primam constituit Luc. de Pēna, & duas priores omittit, vid. Iac. Rebuf.

l. Comperimus. 4.

Capite damnatur nauicularius qui annonā vrbis aliò auertendo distrahit, l.7, *inf. eod.*

l. Ab his. 5.

Coniungenda est huic legi l. *pen. supra de exc.tut.* Vide Paponem, 3. *Notar.*8. de pœna quadrupli, & commentaria Iac. Rebuffi.

l. Cum nauarchorum. 6.

Hæc lex explicatur ab Alciato hîc.

l. Qui fiscales. 7.

Vide Odoffredum, & l.4. *sup.eod.*

l. Iudices. 8.

Vide Aug. de Barul qui tenus est cum Bar. de varia huius legis lectione, cōsule eosdem & Rebuffum.

Tit. 2. de prædiis & omnibus rebus nauiculariorum.

l. Domum. 1.

Nota principem vti iure priuati, ex hac lege, & *ex l. si diuina, extr. de exacta trib.*

l. in his. 2.

Couarruuias *lib.1.variar.resol.c.8.*

l. Hi qui. 3.

Coniunge l. *ius publicum, de pactis*, vide Dy. & Dullium.

Tit. 3. De nauibus non excusandis.

Naues quæ sub nomine ac titulo alieno excusantur, publicantur, vt *in* l.1.2.& 3.& *in* l. *iubemus, C. de sacrosanctis ecclesiis.*

l. Multi. 1.

De nauibus Veteranorum nominatim rescriptum est, eas non excusari, l. *pen. de Veteranis.*

l. iubemus. 2.

Cum hac, vide l.1. *sup.eod.* l. *vnic.* ∫. *de nautic.* Tiberin. De Embola, vide Gothof. & Alciatum hic. * Vide l. *iubemus* 10. *supra de sacrosanctis eccles.*

Tit. 4. Ne quid oneri publico imponatur.

Nauis onustæ pœna quæ sit, declarat hîc Azo.

l. Oneri. vnica.

Vide Bart. ad l. Aquil.

Tit. 5. De naufragiis.

l. Si quando. 1.

Si quis rem iacētem in littore vel alibi arripiat, an furti actione teneatur, vide Panor.

in ca. cum dilecti, in Gloss. 1. extr. de accus. de hac materia, vide l. contrariam quæ fecit *Auth. nauigia, sup. de fur.*

l. Si quis nauicularius. 2.

Sub. qui publicas species ad aliquem locū deferendas suscepit.

l. Quoties. 3.

Ad huius legis intellectum sciendum est nauicularios, naucleros, nauarchos, nauticos, exercitores nauium pro iisdem accipi, Vide Veget. 4. Diuersi sunt magistri, *l. 3. § de na. ·fra l. pen. C. Th. de naucul.*

l. Pro his. 4.

De pręposit pro, vide Luc. de Penna hic.

l. De submersis. 5.

Vide Forcat. Necyoman. *dial.* 80 Vide Gothofr. not. hic.

l. Super naufragium 6.

Nota vnum teneri de culpa alterius, vide Doctor. hic.

Tit. 6. De metallariis, & metallis, & procuratoribus metallorum.

Metallarij sunt qui metalla eruunt, & hi subsunt procuratoribus metallorum, procuratores verò comitibus metallorum.

l. Perpensa. 1.

Ad intellectum huius legis, vide Alciatum *ad l. 1. hoc tit. in voce Balluca.*

l. Ob metallicum. 2.

Metallicus canon fuit varius, *vt l. 4. l. 5. infra eodem.*

¶ Coniungenda est cum hac lege, *l. 5. suprà de suscept.* vt & inscriptio, & subscriptio ipsa indicat.

l. Cuncti. 3.

Hæc lex est de lapidis siue marmoris metallo, quod eruitur è priuatorum locis, Bossius *tit. de metallis, 405.*

l. Cùm procuratores. 4.

Quinam metallorū procuratores fuerint, vid not. Goth. hic, *cum l. 1. 5. hoc tit.*

l. Per annos. 5.

Aurilegulus quid. vide Luc. de Penn.

l. Quosdam. 6.

Hac lege cōstituitur licere in alieno loco marmorem effodere, pręstito salario domino loci, *vt l. 3. sup. eod.* & ne actis cuniculis, noceatur alienis ædificiis, adde l. 26. *D. de an non.*

l. Metallarij. 7

Metallarij conditione, ea conditione se nō liberant præscriptione temporis, vt hic nisi forte 40. annor. *l 4. sup. de præscript. 30 annor.*

Titul. 7. De murilegulis & Gynæciariis, & procuratorib. gynęcij, & de Monetariis, & Bastagariis.

Vide in hunc titulum Bartolomeum de Las casas. *in tractatu, an princeps subditos alienare possit, [illegible] 14. 5. 15 & 16.* Iac. Rebuff & Goth. notas, Gynæciorum officia, vide Alciat. hic.

l. Monetarios. 1.

Monetarij sunt ij, qui monetas cudunt.

l. Procuratores. 2.

Vulgò ita incipit hæc lex Baphij, & Gynęcij, Cuiac autem Procuratores vt hic.

¶ Pecuniam dare pro matrimonio an sit peccatum, vide L. de Penna.

l. Ingenuæ 3.

Vide *l. 3. C. Th. eod. t. adde l. 7. § eod. l. Lucius. ff. depositi.*

l. Quod ad pręsens. 4.

Animalium mortem quomodo pastor probare debeat, vide hìc Angelum.

l. Qui aliquem. 5.

Qui occultat aliquem ex Gynęciariis, punitur pondere quinque librarum auri.

l. Qui textrini. 6.

Occultator textrinæ deputati serui mulctatur auri libris tribus.

l. Edicimus. 7.

Cum *l. 3 h. t.* vide Goth. not. ad *Vlp. 11. c. 11.* adde *l. dicimus, C. Th. hoc tit. 1. senatus. C. Th. de decur. l. 1. inf. de dignit.*

l. Æternam. 8.

Bastagarij dicuntur illi qui præerant animalibus, vel illi qui præerant marcello.

l. Si quis. 9.

Conchyliorū varia sunt nomina, purpura, murex, buccinū, cerix quorum sanguine inficiuntur lanæ sacris vsibus deputatæ.

l. Lotas. 10.

Ex lectione Alciati. Lotas habes, ex alien. lectione Notas vide Annot. Alci. hic.

l. Murilegul. 11.

Vide Hotom. *in comm. verb.* Iur. de voce Murileguli.

l. Hi

l.Hi qui.12.

Quid sit murex optimè declarat hic Lucas de Penna.

l.Si quis ex.13.

In interpretatione huius Alciatus reprehenditur à Cuiacio, & meritò, quos cõsule.

l.Priuata.14.

Hæc lex in quibusdã exemplaribus deest. ¶Fideiussor idoneus esse debet pro qualitate rei hic, Luc. de Penna.

l.Qui aut.15.

De Conchylio, vel conchyle, pisce quodã, vide Plin *lib.9*

l.Ne quis.16.

Lex 2 & 14. sunt de procuratoribus creandis: hæc verò de ipsis Gynæciariis vel monetariis, vel murilegulis, vel aliis, vt ne in eã corpora conscribantur sine sacra probatoria, quæ & in aliis plerísque exigitur, *l.probatorias, infrà de diuers.* ff In hac lege pro collectore conchylij legit conchylegulo.

Tit.8. De vestibus Holoberis & auratis, & de intentione sacri muricis.

Turneb. *lib.1.aduers.c.17.* Alciat. hic. ¶De veste paragauda, vide Gothof. not. ad hanc l.1.

l.Auratas.1.

Turnebus *lib.9.aduers.cap.11* Vide *l.2.supra tit prox.cum gl.ibi & Alex.in eand.l.2.*

l.Nemo vir.2.

De Tunicis multiplicibus, & vnde. Vide Luc. de Penna.

l.Vellera.3.

Iudex interpretatur dictum testis, & qualiter sit interpretandum. & qualis testium depositio esse debeat, declarat hic Lucas à Penna, Forcat. *in penu. iuris cap.21.*

¶Rhodinum sericum an à Rosa vt Accur. putat an à Rhodo insula vt Alciat. an à rosę colore: *ῥόδον* enim Greci rosam appellant, vt Forcat. c.21. *penult.* Eadem ratione quã rhodinum oleum, Plinius.

l.Temperent.4.

Interdicit tam mulieribus quàm viris vsus vestium sericarum purpureatum. Nam sericas vestes tanto in pretio fuisse tradit Lamprid. in Alexand. vt eas Alexander Imperator nunquam holosericas gestauerit. id est, totas ex serico.

l.Purpuræ.5.

Intell. Nou.30. vide Goth. *ad l.vestis.§.1.ff.de aur.l.16.quæ res venire.*

Tit.9. De fabricensibus.

Hi dicuntur qui in publicis fabricis arma faciebant, Luc. de Penn.

l.Omnibus.1.

Adde *Nou.85* & quæ scripsit Goth. hic & *ad l.vlt. de iur.immun.l.vlt.supra de seru.fug.* & *Nou.* Theodosij *de bon.fabricensib.*

l.Primicerium.2.

Vide *l.3. C.Th.h.tit.* de Præfectis Fabror. vide 2. Veget. 11.

l.Stigmata.3.

Stigmata Tyronibus inurebant. Veget. 1. c 8. vide notas Goth. hic.

l.Si quis consortium.4.

Hic ponitur ordo qualiter quis ad Fabricensium ordinem potest conuolare.

l.Iure prouisum.5.

Ex Nou Theod. & Valent. vide Pithoeum hic.

l.Eos qui.6.

Fabricensium vxorum filiorúmque eorũdem iudex est magister officiorum, de quo dicturi sumus, *in l.3. infra de præpos.sac.cub.*

l.Nullus.7.

Quid sit Angariæ, optimè hic D.Goth.

Tit.10. De veteris numismatis potestate.

Agitur hoc titulo de solidis, qualiter autem intelligatur solidi vel aurei, vide Alex. *in l.fin ff.de in ius voc.* Post Budæum & Portium scripsit de hac re vtilem libellum illustrissimus Couarruuias. vide Briss. *lib 1. select. cap.8.* & tractatus vno volumine de monetis Coloniæ nuper impressos. Vide etiam Hotom. librum de hac materia, & Dyon. Goth. in suis not.

l.Solidos.1.

Similis constitutio est in Cod. Theod. l.Si quis solicircul. exter.

l.Pro imminutione.2.

Pro imminutione solidorum venalium quoque rerum pretia minuuntur, Synops. Basilic. *cap.2.*

l.Vniuersos.3.

Cotta in voce *Obryzati.*

Titul. 11. Nulli licere in frenis & equestribus sellis & in balteis margaritas & smaragdos & hyacintos aptare: & de artificibus palatinis.

l. Nulli. 1.

Cotta *in voce cucuma*, Cuiac. *lib.* 11. *obs. cap.* 20. & Alciat. hic.

Tit. 12. De classicis.

l. Classem.

Vide Luc. de Penna. Iac. Rebuff. & Cuiac. hic.

Tit. 13. De decurialibus vrbis Romæ.

l. Si quis decurialem. 1.

L. 1. C. Theod. eodem tit. & Theodoric. ap. Cassiod. lib. 5.

l. Leges. 2.

Confirmatio est Legum superiorum decuriones non torqueri. *l. admodum, in fine, supra de quæst.*

Tit. 14. De priuilegiis corporatorum vrbis Romæ.

l. Nulli sit, vnica.

Hæc constitutio ex *l.* 3. *&* 4. *sumpta est*, C. *Th. lib.* 4. *t.* 2.

¶ Incolæ vrbis Romæ gaudent priuilegiis ciuium.

Tit. 15. De pistoribus.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, cap.* 29. Vide Cuiac. hic.

l. Quicunque, vnica.

In vrbe Romana fuit certum corpus pistorum, qui pani ciuili conficiendo obnoxij erant, atque hos mancipes vocat.

Titul. 16. De suariis, & susceptoribus vini, & cæteris corporatis.

Suarij officium, ac forum vide hic in summa Azonis.

¶ De susceptoribus vini, vide Vopiscum in Aureliano.

l. Porcinarij. 1.

Porcina gratuitò P. Romano dabatur.

l. Quicumque. 2.

Vide Luc. de Penn. & Cuiacium. Vide C. *Th.* 14. 48.

Titul. 17. De collegiatis, & chartopratis & nummulariis.

Collegiatorum corpus incendiis arcendis, destinatum, Symm. *de corporib. ad Valent. l. pen. sup. de commerciis.*

¶ Vide de Chartographis Alciatum *libro* 1. *praterm.* Budæum *in annot. posteriores ad Pand.* & Pyrrhum *hic.*

l. Qui sub. vnica.

Decani lecticarij, copiatæ, Vespillones, *l.* 4. *sup. de Sacros. eccl.* Nou. 3. 43. *&* 59. *l. si qua, infra de episc. l.* 15. *C. Th. eod. tit. l.* 1. *Cod. Theod. de lus. col.* Epiphan. 3. *Tom.* 7. *in fi.* Vide Forner. 2. *select.* 21.

Tit. 18. De studiis liberalibus vrbis Romæ, & Constantinopolitanę.

l. Vniuersos. vnica.

Hęc constitutio eos professores infamię notat, eisque interdicit vrbe, qui sibi vsurpât publicè docendi auctoritatem.

¶ Profiteri tantùm licet vnicuique inter priuatos parietes.

Titul. 19. De honoratorum vehiculis.

l. Omnes honorati. vnica.

Carrucæ non omnibus in vrbe permissæ, sed ciuili vel militari dignitate præditis tantum senatoribus Aurelianus.

Tit. 20. De priuilegiis vrbis Constantinopolitanę.

l. Vrbs Constantinopolitana. vnica.

Ius Italicum induxerant Valentinianus, Valens, & Gratianus, *Cod. Theod. lib.* 14. *t.* 13. de Iure Italico vrbis Constantinop. vide Cont. *l.* 1. *D. de Censib.*

Tit.

Titul.21. De metropoli Beryto.

Vide Cuiac.hic.& Gothof. all.19.*in f.l. de episcop.aud.*

l.Propter.1.

Alciat.*lib.4.pareg.cap.*15.Suid.5.

Tit. 22. De canone frumentario vrbis Romæ.

F. Hoc est frumenti annuo quod populo alendo conferebatur à prouincialibus, quid Canon.vrbis Romæ fuerit,vide Goth.hic.

l.Nautici.1.

Nauta debet confiteri se recepisse species incorruptas.

l.Si quid.2.

Immunitas frumenti & olei non inferendi impetrata nihil valet,Synopsis Basilicæ 54. *tit 6.περὶ ἀτελείας ex tit.24.c.1.*

l.Neminem.3.

Hæc quoque constitutio *ex 5.& 6.c.*truncatis & reiectis multis cõstitutionib. coagmentata est,extat *in C.Th.li.14.tit.15.* ... §. *deinceps,& ad l.1.5.tit.prox.*vide Doctores cõmunes.

Titul.23. De frumento vrbis Constantinopolitanæ.

De annonis vrbis Constantinopolitanæ, Synopf.54.*tit.*15.De voce Annona,vide Alciat.hic.

l.Nulli.1.

Vt nulli penitus,ne diuinę quidem domui pro annonis frumentum præbeatur,sed mãcipibus detur, vt domibus cocti panes exhibeantur,Synopf.ibid.Vide in diuersa verba Gothof.hic.

l.Auri statuta.2.

Vide Cuiac.1.*Obser.39.*& Luc.de Penna.

Titul. 24. De annonis ciuilibus.

Annonæ Ciuiles non dantur pro titulis dignitatum,sed pro meritis.

l.Annonas 1.

Hæc constitutio abrogat l.8.& 9. *Cod. de anno.ciuil.*quam vide cũ comm. Iac. Rebuff.

l.Centum.2.

Legi potest hæc lex duobus modis.Primò de frumento distribuendo inter milites.Secundò de distribuendo inter pauperes, quæ posterior magis placet *per l.priuilegia,supra de sacrosanctis Eccl.*]

¶Perysceuma variè accipi, vide Alciatum hic, qui ... ponit *pro* Parapeteumatis.

Tit. 25. De mendicantibus validis.

Annonæ præcipuè mendicis inualidis distribuebantur:nõ iis qui cum validi sint,possunt sibi victum quęrere.Lapus *alleg.*18.

l.Cunctis vnica.

Quid sit mendicus, quid corpus,vnde dictum. Diligentia mater omnium artium in opere suo. An religiosi debeant mendicare vide de his Luc.de Penna.

Tit.26. De nautis Tyberinis.

Nullo priuilegio excusari,qui nauem Tyberinam habet.vide Odoffr.

l.Qui nauem.vnica.

Vide Iac Rebuff.& *l.1.sup.ex quib.mun.vel præstat.*

Tit.27. De frumento Alexandrino.

l.In ęstimatione.1.

Vide Angel.& Rayn.Nota,ex hac l.Neminem cogi propriis stipendiis militare,& renumerandum esse. Iabolcni *Auth.de iud.§. ne autem labor.coll.6.*Vide etiam Alc.

l.diurnos.2.

Nota hic quod mensuræ publicæ signis debent signari.

¶ De perysichoregiæ officio vide Alciat. hic.

Tit. 28. De Alexandriæ primatibus.

l.Corporatos.vnica.

In explicatione huius legis inter se concordant Bart.Dy.& Ang.de Barul.diuersum verò tenet,Odoffr.*in fin.gloss.3.*

Tit.29. De iure reipublicę.

l.Si quid.1.

Contra ciuitatem indefensam dicta sententia non valet, & hoc pacto comparatur pupillo vel adolescenti.

l.An Respublica.2.

Respublica non habet tacitam hypothecam nisi ex speciali priuilegio, vel ex pacto. vide Bar.specialiter.& Ang de Secur.

l. Rempublicam.3.

Nota hic rempub. haberi loco pupilli.

l.Si secundum.4.

Vespasianus vacuas areas occupare & ædificare, si possessores cessarent, cuicumque permisit, authore Suetonio & Victore.adde l.7.ff.de off.præs.

Tit.30. De administratione rerum publicarum.

Vectigalem seu Emphyteuticarium fundum Respublica auferre emphyteuticario nisi per triennium cessauerit in soluendo Canone l.2.sup.de iur.Emphyteut.

l.Fundum.1.

De agris vectigalibus vide l. 1. D. si agr. vectig.

l.Contra eos.2.

Extat in l.vlt.sup.vt in poss.legat.

Tit.31. De vendendis rebus ciuitatis.

An, quomodo, quando, & qua forma immobilia ciuitatum vendi possunt, declarat hic Azo.& Cuiac.hic & 2.obseru.24.

l.Si fine.1.

Licitatio, an & in quibus rebus locum habere possit, vide hic Luc.à Penna.

l.Quamuis.2.

Nota adiectionem, in locationibus à Repub.semel factis non admitti.

l.Si quę hereditatis.3.

Ad intellectum princip. huius legis facit l.11.sup.de operib.publ.& ad fin.Roland.à Valle 1.cons.90.num.6.17.& 22.

Tit.32. De debitoribus ciuitatum.

l.Non prius.1.

Reipublicæ debitor non prius honorem subire potest, quàm id quod debeat exsoluerit, vt hic, & l. 6.§.debitores.ff.de mun.& hon.

l.Apud eos.2.

Vide l.1.tit.11.lib.12. C. Theod.De curatore Reipub.& discussore pecunię publicæ.vide Cuiac.ad l.3.sup.de iis qui spont.mun.susc.

Tit.33. De periculo nominatorum.

Non tantum administratores tenẽtur Reipublicæ, sed etiam qui eos nominarunt in subsidium conueniuntur.

l.Hi qui.1.

Duumuiri solent sibi successores nominare ex qua nominatione reipublicæ obligantur.

l.Si successores.2.

Nota cum Luc.de Penna posse aliquem alij facere, quod sibi ipsis nequit.

Tit.34. De periculo eorum, qui pro magistratibus interuenerunt.

l.Fideiussores.vnica.

Adde l. fideiussores,ff.de fideiussoribus. Nota quod fideiussor nõ tenetur ad pœnam principali impositam.

Tit.35. Quo quisque ordine conueniatur.

Ordo in conueniendis Reipublicę debitoribus quis seruetur.

l.Etsi duobus.1.

Vide l.12.in prin.ff ad municip.& l.3.in prin. D.de administrat.rerum.

l. quotiens duobus.2.

An,& quando quis fideiubere cogatur.vide hic Luc.à Penna.

l.Si ita duumuiri.3.

Vide Cuiac.qui delendum censet, hoc expresso, in princ. legis,& certè deest in plerisque manuscriptis.

l. Cum te.4.

Eundem sensum habet, quem l.1.& 2. hoc titulo.

Tit.36. Ne quis liber inuitus actum reipublicę gerere cogatur.

l.Si vt proponis.1.

Portor an quis possit cogi esse. Lucas de Penn.hic.

l.Si

l.Si cum igneus.2.

Poteſt Reip.ſua ſponte actū gerere liber, non inuitus,quia id officium ſeruile eſt.Iac. Rebuff.

Tit.37. Sumptus iniūcti muneris ad omnes collegas pertinere.

Si vnus ex pluribus officialibus electus expenſas totius muneris ſuſtulerit, pro rata eas repetet à collega.

l.Cum ad munus;vnica.

Angariarum munus quid ſit, vide Cynum *in l.neminem.ſuprà de ſacroſanct.eccleſ.*

Tit.38. De his qui ex officio quod adminiſtrarūt conueniuntur.

Adminiſtrator qui pecuniam publicā fœnori dedit, debitore non exiſtēdo ſoluēdo, tenetur in ſortem tantum,non in vſuras.

l.Fœnoris.

Quis autem debeat probare de culpa, & de amiſſione.vide Luc.de Pēn.*in l.ſi creditor,* *Ꞩ.de pig.act. & l.dominus.ff. locat.*& in Specul. *de pig.*§.1.*verſ.ſed qualiter.*

Tit.39. De ſolutionibus & liberationibus debitorū ciuitatis.

In liberatione tali requiritur cauſa l.2.Ꞩ. *de pred.cur.*

¶Hic titulus generaliter cōceptus de omni genere ſolutionem & liberationem accipiendus eſt.

l.Cautiones.1.

Vide Auth.de collat.§.eos autem qui, & l.*Si procurator,*§.*fin.ff.de iur.fiſci.*

Tit.40. De ſpectaculis & ſcenicis,& lenonibus.

An & quid ſit ſcæna,lenonumque pœna, vide Azonem hic.

l.Non inuidemus.1.

Agonum, ſeu certaminum gymnicorum, variā ſignific. vide apud Alciat.hic. & in tit. c.de Athletis.

l.Eos qui.2.

Hæc lex in quibuſdam Libris ſecundum, in aliis tertium locum obtinet.

¶Agitatorum mentio fit apud.Plin.Cæc. *lib.*8.Sueton.*in Dom.& Calig.* Iuuena.*Satyra* 2.in Epigrammat.Grec.*lib.*5.

l.Quiſquis.3.

An vſibus publicis deputata, trahuntur ad priuatos,declarat hîc Lucas à Penna. Sēſum huius legis quære ex Alciato hic.

l.Si qua.4.

De Pantomimi ſignific vide Plin.*in Panegyr.*Tran.*in Calig* Iulianus *in l.ſi libertus.ff. de oper.libert.*

¶De Poſcemio Vitruu.*lib.*5. Vlp.*in l.pollicitationibus.ff.de pollic.*& Tranq.in Ner.

l.Nemo iudicium.5.

Captiuorum cauſas omni tempore poſſe tractari.vid.Luc.de Penna.

l.Lenones.6.

Quis dicatur Leno. Luc.de Penn.& Hotom.in comm.verb.iur.

¶Mala omnia potius debere nos pati quā malo conſentire.Idem *ibid.*

l.Ne quis deinceps.7.

Cum hac vide Nou.14.

Titul.41. De expenſis ludorum publicorum.

De ludis habetur *l.2.ff.de offi. C.ori.*Valer. *lib.2.c.1.* Latius verò Iſidor. *Etymol.lib.*18.de ſex generibus ludorum vſitatorum hodie. vide Auth.*de conſul.§. quantacunque, & l.1. & per tot.tit.ff.de aleatorib.*

l.Cùm præſidem.vn.

In hanc legem varias quæſtiones & perpulchras adfert Luc.de Penna.

Tit.42.De aquę ductu.

Aquæductuum forma quære ex Alc.hîc.

l.Aquarum.1.

Vide,*l. in venditione ff.de act. empt.& lib. Magon.& Vegoia.* Iulium Frontin.*lib. de aquaductib.*

l.Si quis.2.

Vide Comm.Iac.Rebuff.*in hunc tit.*hac de re S.C. factum eſt Ælio Tuber. & Fab. Maximo Coſſ.

l.Eos qui.3.

Couarruuias *pract.queſt.*c,19.*num.*2.

¶De matricis voce,cōſule Colum.Theo-

dor.&de Masti, varia signif. Vitruuium *lib.7.* M. Varr. de re rustica, & Cassiodor. cum Alc.

l. Vsum aquæ. 4.

Magius *lib.3. miscell. ca.8.* Zoann. *rerum quotid. cap.56.*

l. Si quis. 5.

Forcatulus 10. *cupid. iurisp. ca.20.* De Nymphæis ædibus publicis quibus nuptiæ celebrabantur, vide Zonar. *in Leon. magn.* Socrat. *lib.4. ca.8* cum Cuiac. consule Gothof. *in suis not. ad hoc verbum* Nymphæa.

l. Omnis. 6.

In hanc & superiorem vide Alciat.

l. Ad reparationem. 7.

De voce Scalæ vide Cuiac. hic.

l. Hac lege. 8.

Præfectus conuertens aurum aquæductus deputatum ad alius opus de suo resarcire tenetur hac lege. huius modi aurum in alios vsus verti non debet *l.7. §. h.t.*

l. Diligenter. 9.

Nota ex fin. huius legis. Rescripta aduersus vtilitatem publicam nullius esse momēti l.2. §. *de nauib. non excus. l.2. sup. de Canon. frum. vrb. Rom.*

l. Decernimus. 10.

Vide in hanc legem annotat. And. Alc.

Tit. 43. De gladiatoribus penitus tollendis.

Forcatulus *Auiarij cap.12.* Vide Tertull. *lib. de spectat.* Alciat. 2. *parerg. c.45.* Lipsium *lib. de gladiatorib.* Sic Theodor. Balsamon ad Phocij Nomoc. *li.13. tit.43. c.* 12. tollit spectacula gladiatorum.

l. Cruenta. vnica.

Quæ appellentur cruenta spectacula optime declarat hîc Cuiacius.

Tit. 44. De venatione ferarum.

Leones capere cuilibet permittitur. Adde l.1. §. *vlt. ff. de adq. rer. dom.*

l. Occidendorum. vnica.

Ex *l.1. & 2. C. Theod. lib.15. tit.11.*

Tit. 45. De maiuma.

Maiumam Suidas esse ait festiuitatem, quā Romani mēse Maio celebrabant, maritimam vrbem hostiam adeuntes inter aquas marinas sese inuicem inuadentes, quidam autem Maiumam à mense Maio dici putant, alij à Syriaco vocabulo *Maym*, qua de re vide Alciatum hîc, & Luc. de Penn. & Gothof.

l. Clementiæ. vnica.

Ex *l.1. C. Th. t.6. lib.15.*

Tit. 46. Vt armor. vsus inscio principe interdictus sit.

l. Nulli prorsus. vnica.

Armorum vsus inscio principe subditis interdictus est. *Nou.85.* Synes. *in Epist.* Valer. *lib.6.* Cicero *Verr. de suppliciis* adde *l.3. vers. eadē lege. ff. ad legem* Iuliam *maie. l.11. ff. ad legem Iul. de vi publ.*

Tit. 47. De agricolis & censitis & colonis.

Molinæus *ad consuet. Paris. tit.1. in prin. à n.16.* Copiosè in hunc Luc de Penn. Agricolarum duas conditiones hic adfert: Censiti & Coloni: de quorum signif. vid. Cuiac. hic, & post eum Goth.

l. Nunquam. 1.

Vide l 4. *C. Th. lib.11. tit.16.* & Synops. *55. tit.1. cap.1.*

l. Si quis prædium. 2.

Varietatem reprobari maximè in Iudiciis. Luc. de Penn. An iuramentum possit confirmare contractum inualidum. Idem.

l. Quisquis. 3.

Ex hac lege Regulam collige. Quod vbicunque conceditur alicui accessorium inseparabile à principali, videtur concessum cū principali & è contrario. *vt l.3. §.1. & l. veluti, ff. de seru. rust. prad.*

l. Hi penes. 4.

Cum Iac. Rebuff. vide quæ ad hanc scripser. Ang. & Dul. quæ Bar. *in l.1. supra de ann. & tri.*

l. Domini. 5.

Quid sit accipere, quid pecunia, vnde, & qualiter sumatur. Cōsuetudo & an quot modis dicitur irrationabilis, vide Luc. de Penn.

l. Omnes. 6.

Hæc lex est de restituendis & reducendis origini suæ adscriptitiis & colonis, tam liberis quàm seruis aut tributaris per præsides prouinciarum.

l. Quem-

l.Quemadmodum.7.

Vendi originarij, & censiti serui absque terra non possunt, Reipub.enim interest, vt censiti terræ suæ adhereant. addc l.112.*ff.de leg.1.*

l.Omnes profugi.8.

Numquid Dominus possit sua authoritate hos profugos capere, vide Iac.Rebuff.arg. *l.1.& 2.§.Vbi quis de cu.v l col.2.& l.fin.§.de metatis.& l.ait prætor,§.debitorem.ff.de iis qui in fraud.cred.*

l.Immunitates.9.

Vide l.6.*c. l h. li.13.tit.16.*& ibi Cont.vide *in hāc* Alc. & Gothof.*in l.13 ff.de instructo rupt.*

¶Si quis cuicunque donauerit immunitatem nihilominus contribuere cogitur. Synops Basilic. 57 *ex lib.95.tit.5.c.8.vide leg.1.§.de immunit.nem.conced.* huius legis sēsum quære ex Alciat.

l.Cum antea.10.

De voce Ariata. Stephanus pro Ariatensium, legit Alciat.Amastrensium.

l.Originarios.11.

*Domino,vel fundo*his verb notat differentiam.*quā vide ex l.1.§.de col.Thrac.*

l.Seruos.12.

Inquilinos hic,colonos liberos appellat, 18.§.*eod.*Saluian.§.*de prouidentia*, Nou.Vade *colon.vagis.*

l.Definimus 13.

Nota *ex hac lege*,duo.Primò inter colonos & inquilinos non esse differentiam.Secundò, nota casū in quo filius, sequitur patris,non autem matris conditionem. Vide Rebuff.*in Apostill.in l.nati,supra de decurionib.& l.fin supra de murileg.* Contra l.*partum, sup.de rei vendic.*

l.Si coloni.14.

Villalobos *litera.l.numer.*110. Menoch. *de arb.recup.poss.remed.*10.

¶Ille ad quem peruenit possessio cū vitio eam restituit pristino possessore, licet tit.careat,in hac lege,vide Doct.

l.Colonos.15.

Turnebus *lib.15.aduers.cap.16.*Vide l.23.§.*cum a tem Anastasiana,§.careant.§.eod.l.vnica,C.de Colon.Palæstin.l.vnica,C.de Col.Thracensib.l.vnica,C.de Colon.Illyricar.*Nou.17.ca.14.De puncto, pro momento, de quo vide Cuiac.*c.1.de præscript.*

l.Mulier.16.

Huius legis sententia hæc est, Colonam quæ se iunxit libero homini cum omni sobole reuocari.Vide *leg.vnica,* *Codice.Theod.* de inquilinis,*lib.5.tit.10.*

l.Agricolarum.18.

Turneb.*d.cap.16.*De adscriptitiis,qui quasi adscripti censibus dicuntur, vide l.2.*infra in quib.caus.col.cens.l.10.infr.de re militar.l.si quis presbyter de episcop.&cle.*Hanc legem Græcā, & Latinam edidit Cuiac.cuius mentio fit *in* l.23.& ab Eustath.*lib.de Temporib.*

l.Colonos.19.

Argum.est pro scholasticis, & clericis, vt occasione alicuius exactionis non debeant à suis studiis & suis Ecclesiis euocari.l. *omnes,in princ.supra de Episc.& cler.*

l.Litibus.20.

Pro principio huius legis,vide c.*peruenit, in Gloss.2.extr.de censib.*De inueterata redituum susceptione,vide *l.si certis annis, supra de pact.*& Molinæum,*de vsur.q.20.num* 207.

*Hanc legem interpretatur Antonius Faber *lib.7.Coniecturarum cap.9.*

l.Ne diutius.21.

Quæ sit differentia inter seruos & adscriptitios colligere licet *ex l.1.sup. præsin,Tamiac.tit.68.hoc lib.l.18.& hoc tit.*Vide Cuiac. 12.*obseru.35.*

l.Cùm scimus.22.

Vide Guid.Pap.*not.q.*315.sed iuxta Grām. *cons.15.redem:toris,num.4.* Dec.*cons.135.col.3.* Mars.*cons.28.num.9.*

l.Cum satis.23.

Vide l.18.*hoc tit.cū LL.ibi allegatis*, & Molinæum de vsur.*quæst.20.num.*208.Ad §. illud. vide Soc.& Ruin.*ad Rub.D.sol.matrim.numer.*42.& ibi Annib.de Cano.*num.*245.& Socin.Iun.*2.part.num.*34.

l.Si qui adscriptitiæ.24.

Cuiac.*lib.*4 *Obs.cap.*28. Vide Cont.*in Nou* Iustin.54.

Tit.48.De capitatione ciuium censibus eximenda.

l.Plebs.vnica.

Capitationem plebs vrbana non præstat: vt hic,nec metrocomito,*l.vlt.supra de exactorib.tribut.*Coloni præstāt,*l.1.infra ne rustican.ad vll.obseq.*exceptis Thracensib.Illyrican.& Eccles. Thessal. vide Gothof.*ad d.l.1.* & Odoff.hic,& *l.cum antea,supra tit.prox.*

Tit.49.In quibus causis coloni censiti dominos accusare possint.

l. Quisquis. 1.

Idem obtinet in fiscalibus, quod hîc in priuatorum colonis. *l. 5. in fi. de agric. & mancip.* Cuiac. hic & Iac. Rebuff.

l. coloni. 2.

Ex hac lege sequitur, Quod cum persona est alicuius multo fortiùs bona eius, Tributorum præstationem, indicare subiectioné, Luc. de Penna.

Tit. 50. De colonis palæstinis.

Palæstina, vel regio Philistinorum.

¶ Reges multos ab imperio esse exemptos, hîc tradit Luc. de Penna, & exemplum adfert Regis Francorum qui superiorem non agnoscit.

l. cùm per. vnica.

Tres in Oriente fuisse Palęstinas, ad quas omnes pertinet hæc constitutio, Cuiac. hîc.

¶ Vagus dicitur qui non habet certam moram vel incolatum, *vt & supra de agricol. & cens. l. 3.* Vide *l. 1. infra de Tyron. & ibi* Luc. de Penna.

Tit. 51. De colonis Thracensibus.

l. Per vniuersam. vnica.

Diœcesis Thraciæ habet sex prouincias, vt Marianus Scotus scribit, Europam, Thraciam, Hęmimontum, Rhodopen, Mœsiam secundam. Scythiam, Theod. *lib. 5. cap. 18* meminit.

¶ Vide in hanc legem Alciat. Annot.

Tit. 52. De colonis Illyricianis.

l. colonos. vnica.

Coniunge *l. vlt. ff. de oper. lib.*

Tit. 53. Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticanos vel vicos eorum.

Cuiacius hîc, *& lib. 8. obs. cap. 32.*

l. Si quis post. 1.

In hanc copiosè Rebuff. & Luc de Pen. De voce Sigis buldi, vide Alc. hic, & Hieronym. *in Euseb. & in Chron.* & de Cliente, suscepto, vide Cuiac 8. *obs.* 14.

l. Nequis. 2.

Synops. Basil. *libro 7. tit. 9. cap. 2. ex lib. 56. tit. 3.*

l. Si cuiuslibet. 3.

Liberi tributarij & tributariæ matris conditionem sequuntur, sunt in eius domino qui matrem ipsam habet in potestate.

Tit. 54. Ne rusticani ad vllũ obsequium deuocentur.

De rusticorum priuilegiis, vide Chopin.

l. Nequis 1.

Vide *l. vnicam, supra de capit.* & Cont. hic & Iac Rebuff.

l. Si qui eorum. 2.

Confer Synops. Basyl. *53. in fi.*

Tit. 55. Non licere habitatoribus metrocomię, loca sua ad extraneum transferre.

Vide *l. vlt. supra de exact. trib.* & Goth. hic.

l. In illis quæ.

De conciliatione huius legis, *cum l. dudum, suprà de contrah. empt.* vide hic Cuiacium, vide Alciat. in voce Metrocomiæ.

Tit. 56. Vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaniorũ debitis teneatur.

Quidam Cod. habent ex vicariis.

l. Graue est. vnica.

Huc pertinet *l. 2. C. Th de exactorib. & l. 4. inf. de exact.* hic disputat Luc. de Pen. de repręsaliis, & an sint permissę, & contra quos.

Tit. 57. De censibus & censitoribus, & peræquatoribus & inspectoribus.

Vide hic Cuiacium, & *D. hoc tit.* Vide Molinęum *ad Consuet. tit. Des Censiues*, & Luc. de Penn.

l. Quoniam. 1.

Quinam dicantur Tabularij, vide Doct. in Rubr. de Tabulariis supra.

l. Quisquis. 2.

An vasallus perdat fundum non colendo.

¶ An Baro vel Comes possint cogere vasallos vt suas tantùm terras colant, vid. Luc. de Penn.

l. Si perequatore. 3.

De procuratore subducto, colonóve fugato agi-

to agitur, h. lege, Vide l.2. & 3. *C.Th.13.t.11.*

l.Omne territorium.4.

Vide Alciat. Annot. in hanc leg.

l. Qui grauatos.5.

Qui se grauatum dicit à Censitore vel peræquatore ea de re quæri & agere potest intra annum non post annum.

l.Peræquatores.6.

Peræquatores sunt qui inspectis prædiis census æquabili ratione imponunt aut emédant, Synops. Basyl. *56.t.14.c.1.§.6.*

l.Apud eum.7.

Ex C.Th. l. *pen.* cuius hîc initium omissum, vide l.11. *in fin. infra de omni agro deserto.*

Titul. 58. De omni agro deserto, & quando steriles fertilibus imponuntur.

An idem deserere ac derelinquere optimè declarat hîc Cuiacius, & Iac. Rebuff. *in* l. *qui agros, infra h.t.*

l. Cum diuus.1.

An Ciuitas statuere potest, quod alter pro alterius debito teneatur, vide in hanc L. de Pen.

l.Si quis ab emphyteut. 2.

Præscriptio, lex, testator & pactum contrahentiũ regulariter æquipollét, Luc. de Pé.

l.Quicumque.3.

Idoneè cauere intelligitur datis fide iussoribus vel pignoribus, Bart. *in* l *si mandato, §.* 1. *D. mandati*, *& in* l. *cautioni, D. de verb. oblig.*

l. Hæredes.4.

Ad hanc legem facit etiam vetus quæstio. An possit quis in eius hereditate succedere, quam in infirmitate deseruit, vide Doct. *ad* l.1. *supra de inf. Lat. exp. & c. sicut nobis, extr. de regula, c.1. § sed scimus, de Lat. lib. toll.*

l.Qui vtilia.5.

Qui fertilia loca possidét, etiam *inuiti* sterilia suscipere debent. Quod si nolim edere, debent fertilibus, vt & omnia mancipes habeant Synops. Basyl *56. ex tit.14. c.12.*

l.Quisquis.6.

An verbum Reuerti, significet translationem dominij, vide Bar. *in* l. *centurio, in vlt. col D. de vulg. & pub. sub.*

l.Quicumque.7.

Vide l.5. *& 9. infra de fundis, patrimonialib.* De voce Diacætochia, vide Cuiac. hic, vel Diacatharotiæ, vt vult Alciat. quem consule.

l.Qui agros.8.

Vide delegatos in tit. princip. cum l.1. *ff. pro delict.*, *& l. locorum, infra eod. tit.*

l.Qui fundos.9.

Gothofr. bene interpretatur difficiliora huius legis verba cum l.11. *§. h.t. differre*, cum hac ostendit.

l.Qui per potentiam.10.

An occupans prædium desertum incidat in pœnam, vide *l. si quis in tantã. sup. vnde vi.*

l.Locorum.11.

Vide *l. vlt. supra de censib. & censitor. tit. prox.* vide quæ notauit Gothofr. ad l.8. *h. tit. & l.7. supra de censib.*

l.Hac definitione.12.

Vide l.36. *D. de iure fisci.*

l.Omnium prædiorum.13.

Nota hac lege dici de ciuitatibus in quibus sunt prædia tributaria, nam si Domini non soluunt tributa incontinenti possunt prædia assignari.

l.Rura.14.

Vide l.8. *hoc tit.*

l.Si quis deserta.15.

Patet regula ex hac lege quod si quis grauatus in vno non debet amplius grauari, imò potius debet releuari, & è contra, *l. eum qui, ff. de iur. iur.*

l.Si quis auctoritate.16.

Bifariam huius legis interpretationem declarat hîc And. Bart. Dul. de quibus consule Rebuff.

l.Iubemus.17.

Quot & quibus modis intelligatur hæc lex, declarat hîc Rebuffus, ex hac lege collige quod diligentiæ suæ nemini debet esse damnosa, *vt sup l. fin. de allu. & palu.*

Titul.59. De fundis limitrophis & terris, & paludibus, & pascuis limitaneis, vel castellorum.

Fundi limitrophi vocantur ex quibus milites limitanei aluntur, *l. nulli. §. de fundis patr. & l.1. h.t. & l.8. tit. de fund. pat.* vide Alc.

l.Tiberianus.1.

Confirmat Tiberiani præf. prætorio dispositionem de fundis limitrophis.

l.Quicumque.2.

Castellani milites agros castellis deputa-

tos soli possidere debent non priuati, vel alij milites.

l. Agros limitaneos.3.

Pars est Nouella Theodosij *de ambitu, & locis limitaneis mihi reddendis*, Pertinet etiam huc quod Lamprid. scribit de Alexandr.

Tit. 60. De pascuis publicis & priuatis.

Facit hic l.30. *in fine*, D. *de verborum signif.*

l. Cum nulla.1.

Optimè in hanc legem Ang. Bart. & Bald.

l. insignis.2.

Cuiac. *lib* 1. *obser. cap*.19. Alciatus *in voce Antiadhenorum*, *Strabo lib*.16. de Apomenis Syriæ locis.

l. prata.3. & vlt.

Vide l.2. *h.t.* Synops 55. *tit*.11.*c*.5.

Tit. 61. De fundis patrimonialibus, & saltuensibus & emphyteuticis, & corũ conductoribus.

Qui dicantur fundi patrimoniales optimè declarat hîc D. Goth. Adde præterea Cuiacium hic, & l.13. *supra de prædiis minorum.*

l. Si quis.1.

Sarmientus *lib*.3. *select. cap*.2. Emphyteutici iuris fundum donare citra iudicis authoritatem licet.

l. Patrimonialis.2.

Agit hic de pensitatione omissa à minore 26. annis.

l. quicumque.3.

In emphyteusim fundum à fisco accipiens nõ potest fundum eo prætextu quòd desertus sit ne quidẽ si rescriptum principis habeat refundere, ἀποβαλεῖν, vt per cõtrarium auelli ab eo nõ potest, etiamsi super de fundo fiat licitatio ὑπερθεματισμός. Itaque fundus ita acceptus apud accipiẽtem & eius posteritatem perpetuò manet, Synops. Basylic. 15.*t*.15. *ex lib*.55.*t*.1.*c*.9. §.4.

l. Fundi patrimoniales.4.

Fundi publici in perpetuum locati sine iussu principis non auferuntur.

l. Si qui.5.

Faciunt ad intellectum huius legis l. *agros & l. locorum, sup. de omni agro deserto.*

l. Hi quibus.6.

L.4. *in princ. sup. eod.* l.1. l.2. *sup. ne fiscus rem quam vendidit, euincat.* l.1. *infra de fundis rei priu.* l.4. *&* 5. *infr. de diuers. præd. vrban.* l.3. *infr. de locat. præd.*

l. Quicumque.7.

Fideiubere qui prohibeantur, declarat hic Lucas de Penna, & an fideiussor possit esse testis pro eo pro quo fideiussit.

l. Omnes fundi.8.

Vide Alciat. hic de generib. certaminum, & prẹmiis eorum. Eundem consule de Osdroœna voce, pro qua alij Osroœna, alij Sophena.

l. Vniuersi.9.

De hac lege idem sentiunt, August. Bart. Dulius, & Iac. Reb.

l. Fundos.10.

Patrimoniales fundi interdum donantur iure priuato principis iussu l.39. *in fi. ff. de leg.* 1. l.9 *sup. a de omni agro deserto*, excepto Oriẽte l.1 *infra* [illegible] Item compensatio admittitur agri sterilis cum sterili, vide Gloss. hic & Odoff.

l. Ius emphiteutici.11.

De bifaria huius legis diuisione, consule Luc. de Penn. & Iac Rebuff.

l. Possessores.12.

Molinæus *ad cons. Paris.* §.55. *Gloss* 4. *num*.15. Quinam dicẽtur emphyteuticarij fundi, vide notas Gothof. hic.

l. Nulli eam.13.

Vide ad intellectum huius legis *tit. supra de metallis, & in tit. quæ sunt regalia.*

l. iubemus.14.

Confer cum *tit*.3. *Synops. Basilic*.51. *&* 56. *lib. tit*.14.*c*.31. vide D. Goth.

Tit. 62. De mancipiis & colonis patrimonialium, saltuensium, & emphyteuticorum fundorum.

l. Emphyteuticarios.1.

Notatur hac lege quod Princeps non vult derogare Emphyteotis, nec eorum ius vsurpare permittitur, sic *supra quicunque, de omni agro desert.* l. *fin. supra de pasc. publ.* l. *quoties, de princip. imp. offer.*

l. Libertates.2.

Mancipiis id est alienis, vide l.2. *&* 3. *supra de his qui à non dom. man.*

l. Co-

l.Cognouimus.3.

Emens à fisco in Emphyteosim accipiens rem tenetur stare fiscali colono, vt hic, secus in emptore priuati, Bart. hic & Gloss. & Cyn. *in l. emptorem, de omn. agr. deser.*

l.Super.4.

In hanc legem, vide Iac. Rebuff. fallit autem huius legis secunda pars, quibus est arare permissum, *vel agros, supra de fundis limitrophis.*

Tit.63. De fugitiuis colonis patrimonialibus, saltuensibus, & Emphyteuticis.

l.Quicumque.1.

Vide Iac. Rebuff. hic, & præallegat, *in l. his qui, supra de murileg.*

l.Quisquis.2.

Vide Luc. de Penn. hic, *&* l.1. *in verbo diu, &* l 1. *ad fin. supra de Colon. Thrac.*

l.Cuiuscumque.3.

An iudex requisitus ad mandatum iudicis requirentis teneatur remittere criminosum sine aliquali formatione, vide glos. *in clem. pastoralis, super verbo de more*, & ibi Cardin. *in §. denique infra de re iud.* Item notat Bald. *in addit. ad Spe. in tit. de compet. iud.* adde in verbo malefactor, de quo vide quæ notauit Iac Rebuff. *in apostill. ad Panormit. c. pastoralis, §. præterea, n.7. in vers. remissio, ex. de for. compet.* vide Ang. quo iure in criminalibus habeat locum remissio, declarat.

Tit.64. De collatione fundorum patrimonialium, & emphyteuticariorum.

l. Emphyteuticarij.1.

Ex C. *Th.* 15. *tit.* 3 *c.* 1.

l.Patrimoniales.2.

Patrimoniales fundi ab extraordinariis munerib. excusantur l.15. *supra de excus. mun.*

l.Omnes qui.3.

Emphyteuta fundi patrimonialis si insolidum possidet vel pro parte, agnoscere debet munera pertinentia ad dictos fundos.

l.Placuit.4.

Not. text. quod si creditor renuat facere instrumentum solutionis partis debiti quousque totum sibi solutum fuerit, posse compelli, de quo, vide Salyc. & Doct. *in l. eum à quo. supra de solut & in l. solut. §.1 ff. solut. matr.* Bart. *in l. plures, de fide instrum.* & Paul. de Castr. *cons.* 1.

l.Per omnes.5.

Vide l. 7. *in princ. supra de exact. trib.* l.1. *in princ. de collat. fund. fiscal.*

Tit.65. De fundis rei priuatæ & saltibus diuinæ domus.

l. Vniuersi.1.

Synops. Basilic. 15. *tit.* 3. *ex lib.* 55. *tit.* 15. *cap.* 1: l.1. *supra ne fiscus rem quam vend. euincat.* l.6. *supra de fund. patrim.* vide Goth.

l.Hi quos.2.

Templorum fundi pertinent ad curam rationalis rei priuatæ.

l.Quicumque.3.

Perpetuum dici multis modis, recenset hic Luc. de Penna.

l. Vniuersi.4.

Templorum quot & quæ sint partes, declarat hic Lucas à Penn. Vide de rationabilium officio, & specie, Alciat hic.

l. Vsus aquæ.5.

De voce florentis, vide hic Luc. de Penn.

l. Eum qui.6.

Vide l. *penult. titulo vlt. Cod. Theodos. lib.* 12. quam confer cum hac lege Burgi, corpora, vt hic, habitacula, per limitem Paul. Diaconus *in Valentiniano*, castella parua, Vegetius 4. à πύργος deducitur, quæ vox etiam vrbem significat. Vnde leges vrbanæ Æschylo, νόμοι πύργοι. adde *titul. C. Theodos. de Burgariis*, adde quæ scripsit Gothofredus *ad l.2. §.1. supra de offic. Pref. Africa*, vide Cuiacium 3. *obseruat.* 24. *in fine*, vide etiam Nouellam 123. *capit.* 2. *in fine.*

l.Nemo.7.

Optimè notat hic doctissimus Cuiacius vetustatem in hac lege accipi pro quadraginta annis.

¶Emere Dominicam possessionem canone detracto neminem posse, declerat hîc Gothofredus.

Tit.66. De fundis & saltibus rei dominicæ.

Differentiam rei priuatæ & dominicæ optimè notat Iul. Pacc. *C. lib. 6. tit.*

l.si quis ouium.1.

Nota secundum Rebuff. consensum iudicis & procuratoris sæpe esse venalem, vt ex *l.si quid, sup.de decurionib.* constat.

l.si qua loca.2.

Vide *C. Theo.*10.*l.*15. *l.*3.*sup.ne rei dominicæ vel templorum.*

Tit.67. De agricolis & mancipiis dominicis, vel fiscalibus rei vel priuatæ vel publicæ.

In quibusdam exemplaribus legitur *Fiscalibus siue rei priuatæ, &c.* & rectius iudicio, Cont.

l.Nullus.1.

Vide l.5. *inf. a eod.l.*2 *lt.*§.2. *D.ad municip.l.*5.§.*coloni*, *D.de iure immunit.*

l.Colonos.2.

Secundum hanc legem facit quod dicitur *in C.sacerdotib.ext.ne cleric.vel mon.*

l.Serui.3.

Hoc argumento possunt Doctores & Clerici degradari, qua de re consule Iacob.Rebuffum *in apostill. in l. grammaticos numici, in versicul.reprobari, supra de professoribus, & med. lib.*10.

l.Ex in genuo.4.

Ex ingenuo & colono, ancilláque dominica natus, matris conditionem sequitur, & origini eius deputatur, Synops Basilic.59.*tit.*11.*cap.*12.*colonus est dominicus, ad l.*16.*supra de agric. & censit.*

l.Dominicos.5.

Coloni rei priuatæ Principis nullam descriptionem pati debent, aut ad extraordinaria munera deuocari, *adde l.*1.*sup. de agricol. & l.*1.*supra ne rusticani, adde ll.præall.ad l.*1 *hoc titulo.*

l.Quotiens.6.

Ex hac collige argumentum quod minus malum est præsumendum de pluribus quàm de vno, & quod vnus facilius delinquit quã plures, *arg.l.final.supra de fideiuss. & l.hac consultissima, in fi.D.qui test.fac.poss.*

Tit. 68. De prædiis Tamiacis, & de his qui ex colonis dominicis aliisq. liberæ conditionis procreantur.

Quæ dicantur prædia Tamiaca, optimè declarant hic Cuiac. Alciat. & Pyrrhus *ad tit.sup.de fund.rei priuatæ.*

l. Si liber. 1.

Adde l.18.& 19.*in fin. & l.*21.*in fin.supra de agric.& cens.*

l.Meminimus.2.

De lectione huius legis, consule Alciatum hîc, & de barbara voce Gomaricij eundem & Cuiac.

Tit.69. De diuersis prędiis vrbanis & rusticis templorum, & ciuitatum, & omni reditu ciuili.

l.Pro ædibus.1.

Ædificans in publico loco soluere debet placitam pensionem pro ædificio, si expediat reipublicæ, aliàs solum cum ædificio vindicat.

l.Pamphiliæ.2.

Vt quod acquisierint ciuitates id ibi firmo iure habeant & possideant, Rebuff.

l.Restaurationi 3.

An murorum instauratio inconsulto principe fieri possit, declarat hic Gloss.

¶ Mœnium instaurationi, tertia pars Canonis qui colligitur ex fundis Reip. deputanda. Vide *l.*10.*l.*11.*supra de operibus publ.l.*18. *Cod.Theod.eod.*

l. Eos qui.4.

Synops.Basil.15.*tit.*3.*ex lib.*55.*tit.*13.*c.*1.

l. Si qui ex titulo.5.

De Ergasteriorũ vsu, disputat hic Alciat. Sumpta est hęc lex *ex Nouell. Martiani, de prædiis ciuitatum omnium*, quæ hodie extat *in breuiario Alarici*: sed hic immutata est.

l.Hac in perpetuum.6.

De qua Nicæa loquatur, vide hic Cuiac.& Luc.de Penna.

Tit.70. De locatione prædiorum ciuilium, vel fiscalium, siue templorum, siue rei priuatæ, vel Dominicę

l.Diui

l. Diui patris.1.

De differentia perpetuariorum conductorum, & emphyteuticariorum, vide Cuiac. hic.

l. Fundi reipublicæ. 2.

Vide l. *vlt.infra de omn agr.defer.*l.3.*supra de fund.patrim.*l.4.*tit. praec.*l.1. *sup.de pasc.pub.*

l.Loca omnia.3.

Locatio perpetua est contractus emphyteuticus. Quomodo differat locatio ab emphyteusi, vide Bald.*in l.1.in 1. col.supr.de iure emphyt.*Ioan.Ang. *in addit.ad spec. in tit.de locat.* §.5.& Decium *consil.pen.vol.6.per tot.*

l. Congruit.4.

Sarmientus *lib.3 select.cap.7.*huic legi videtur coniungenda l.2.*sup.de off.com.rer.priu.*

l. Prędia.5.

Alciat.*lib.1.parerg.cap.37.*

Tit.71. De conductoribus,& procuratoribus, siue actoribus prędiorum fiscalium siue domus Augustæ.

l.Conductores.vnic.

Not. quod in causis fiscalibus seruandus est ordo iuris,& sic offerendus libellus l.*penult.* ſ.*de delationib.*Iac.Rebuff.& Cuiac.

Tit. 72. Quibus ad conductioné prædiorum fiscalium accedere non licet.

l.Nullus.vnic.

Duo officia simul ex eodem tempore per eundem non possunt bene exerceri,l.*si.supra de assert.l.si quis,supra de decurion.bus*,l.*humilioribus,supra de suscept. & arct.* Cont.*in gloss.* 2.l.*maior,infra de dignit.*Iac.Rebuff.

Tit. 73. De collatione fundorum fiscalium, vel rei priuatæ, vel dominicæ, vel ciuitatum, vel templorum.

l. Ordinariorum.1.

Vide *tit.supra vbi causæ fiscales, adde* l.5.*supra de collat.fund.patrim.* & l.6.*in fi sup.de exact.tribut.* Vide Cujacium in voce *Actores.*

l.Palatinos.2.

Vide l 2.& 3.*sup.de canon.largit.*

l. Omnia.3.

Vide Iac.Rebuff.hic, & l.Si *diuinare,supra de exact.tribut.*

Tit. 74. De priuilegiis domus Augustæ, vel rei priuatæ, & quarum collationum excusationem habent.

l.Priuatas.1.

De sordidis muneribus exemplum habes in l.*maximar.supra de excus.mun.*

l. Rem priuatam.2.

Nota,quod leuius portatur,id quod à pluribus portatur,vt hic,& l.*act.res,supra de exact.tribut.*vide Ang.de Barul.

l. Pro tyronibus.3.

Sponsa gaudet priuilegio sicut vxor, vide de hac re Bart.& gloss.fin.*in* l.4.D.*de fun.dotal.*Eundem *in* l. *quod seruis,D.de cond.ob cau.* Bald.*in* l.*solut matrim.& in* l *eos*,post glossam *in vers.competunt, qui por.in prg.* & l.*si sponsus, de iur.dot.*& *in* l.*cum non soluendo*, & ibi plene Doctor *de bon.qua liber.*

l.Absit.4.

In hanc vide Alciatum *annotat.*

l.Excepto.5.

*C.Th.11.1.36.*Vide Goth.*ad l.2. inf.de cupr.*

Tit. 75. De grege dominico.

Qui pertinet ad rem dominicam principis.

l.Propositis.vnica.

Vide hic omninò Cuiacium. Dij Palmati equi dicuntur,vide Alciat.

Tit. 76. De palatiis,& domibus dominicis.

l.Consecratas.vnica.

Palatia priuatorum vsibus seruire non debent l.*quicunque,*ſ.*de operib.publ.*

Tit.77. De cupressis ex luco Daphnensi vel Perseis per Ægyptum non excidendis vel vendendis.

Cupressorum meminit *l.16.§.1.D.quod vi aut clam.*

l.si quis.1.

Forcat. *Necyom.dial.*1.Daphnis descriptio, item Perseidis hic recensetur ab Alciat.

l.Omnes iudices.2.

Couar.*de collat.vet.numism.cap* 4. Cuiac. *lib.2.obs.cap.*13.Vide etiam notas Gothof. in hanc legem.

CODICIS LIBER duodecimus.

De dignitatibus.

Titulus.1.

Dignitas est qualitas vel preeminentia quæ inhæret personæ, quæ autem sit differentia inter dignitatem personarum & officium, notatur *in cap.de mulcta, extr.de prebend.*

l.si vt proponitis.1.

Dignitatem amittit Consularis & Prætoria mulier, nubendo priuatæ conditionis homini *l* 8. *D.de Senatorib. Adde l.3.sup.mu-nileg.*Ita plebei nati sunt matre nobili,patre plebeio.Sic Virginia patritia per nuptias facta plebeia est, Liu.*lib.* 10.vide *l.13.inf.eod.*

l.Neque famosis.2.

Notati ipso iure non sunt infames, hæret tamen in eis macula quædam, nota etenim ab infamia distinguitur *vt l.3 §.lego,D de testibus*, vide glos.*in c.testimonium,53.exr.de testibus.*

l.Maior dignitas.3.

Vide *l.generaliter*, D. *de fideiuss.l.non est nouum,de act.empt.*

l.senatorum.4.

Temonarij exigebant aurum Tyronicum, vt notat hic Cuiacius.

l.Nemo prefectus.5.

Quicquid iniungitur à principe est dignitas,vide Ang. de Bar. & Iac.Rebuff.

l.Ne quis ex.6.

Ecl.*c.22.*Synopf.Basil.*6.c.1.tit.22.*

l.Quoniam diuersi.7.

Senatorum patrimonia à monetario onere; & sordidis præstationibus extraordinariis,vel viliorib⁹ libera sunt,vt hic *& l. 4.sup.eod.*

l.Ius senatorum.8.

Ecl.*c.24.*Synopf.Basil.*6.tit.1.c.24.*Nou.*62.* Sueton.*in Tyber* 29.

l.Libertorum.9.

Filij libertorum possunt habere dignitates,per Aug. & Odoff. sed per hanc legem dici potest,quod libertus non potest habere dignitatem,vide *Gloss.& l.1.de adu.diu.*

l.seueram.10.

Viri clarissimi non debent subiici tormētis,Dul. de tormentis & quomodo intelligi debeant,vide Iac.Rebuff.

l.senator.11.

Duar.*lib.2.disput. c.* 29.Concenn.*lib.2.q.c.* 11.Corras *ad l Senator,*1 D.*de Senatr.*

l.Iudices.12.

Videtur autem hæc lex frustratoria, cum mulieres non possint habere dignitates in publico *l.2.D.de reg.iur.* Sed intelligitur mulier honorari, & nobilitari *l. 1.sup.de quæst. & l 5.de in ius voc.l. aduers.de crim.expil.her. & l.fin.inf.de nuptiis.*

l.Mulieres.13.

Coniunge cum hac lege *l.vlt.sup.de incol.*

l.Præcipimus.14.

Senatori in prouincia qualibet constituto,nulla munera publica indicuntur,vide Aug.

l.Clarissimis.15.

Non poterant olim Senatores non impetrato libero commeatu , alibi morari, quàm in vrbe *l. filij, §.pen. D.ad municip.* Tacit.*lib.*12.Dion.52.Suid.*in Claudio.*

l.si grauius.16.

Vide *l.*3. D.*de custodia reorum*,id non seruari refert Clarus, 5. *sentent.§.vlt.quæst.* 46. *verss.iam autem.*

l.Quoties.17.

Ecl.*cap.*3.Iuratoria *l.12.circa princ. infra de prox.sacr.scrin* 1. Harmenop 12.§.26.29.Gothof.*ad l.16.in fi.D.quorum legator* Iurant illustres,vt hic,memoriales *d. l.* 12.Iurat, non satisdat immobilium rerum possessor *l.vlt. inf.de princip.agen.in reb. l.sciendum,D.qui satisdare.* Iurat,& quilibet quandocunque iudici iusta causa videtur esse forte non inuento fideiussore *Nou.*112.

l.Iubemus.18.

Sensus huius legis non pugnat *cum l.15.S.* quæ de clariss.vel spectabilibus loquitur.

Tit.2. De prætoribus & honore preturæ & collatione &

ne & gleba, & folli, & septem solidorum functione sublata.

Forcat.8.*Necyom.dial*.3.Marcus Vertranius *de iure liber.cap*.10.

l. Nemo ex.1.

Vide *l.2.supra de offic.prætor.* ad præturæ onus non vocandi Senatores qui in prouinciis sedes suas constituerunt.

l.Glebam.2.

Quid sit gleba, optimè declarat hic Alciat. apud eũdem. vide quid sit phollis, & l.2 & 3. *C.Th.quorum appell.non recip.*l 3. *C.Th.de suariis*,l.5.21. *C.T. de prat.* Iustin.in Georgicis, *tit.* ... Adde Zonaram *in Leone Isauro*.

Tit. 3. de consulibus & non spargendis ab his pecuniis, & de Præfectis, & magistris militum, & patriciis.

De consulibus qui olim pecuniam per vrbem spargebant, vide §.*hoc amplius*, *Inst.de rerum diuisione*, quod quidem fiebat in signum lætitiæ. Morem istum spargendarum pecuniarum damnat Vopiscus in Aureliano, vide Alciat.hic.

l. Antiquitus.1.

Vide Symmachum *lib.* 1.*epist* 7. & Cont.& Petr.Fabrum.

¶ Inter consulares præfertur is qui prior gessit consulatum, etiamsi posterior bis cõsul fuerit, repetitio etenim honoris nihil adiicit. Vide Alcia. Pro intellectu huius legis, latè per Dec.*ad* l.*cum quid*,3.*col.* D. *si cert.pet. num.*17.2.*lect.* Rot.*decis.*559.*postquam*, *in antiquis*, Al. *de præsum.reg.*1 *præsum*.45.*nu*.7.& *seq.* & per Grat.*cons*.116.*l b*.2.

l.Ordinem.2.

Vide de hac lege Marcellinum *in chronicis*. Spargendi missilia facultatem consulibus adimit Martianus *hac lege* contra Iustinian. *Nou*.115.

l. Nemini.3.

In senatu præfectus vrbi præsidet, ceterum patricij dignitas amplior est & videtur præfectus prætorio cęteris omnibus esse potior l.1.*supra de off.vicar.* vide l.1.*supra eod.* Pet.Faber.1.*semestr.*24.*in fi.*

l. Sancimus. 4.

Cuiac.*lib*.11.*obs*.c.27.

l. Sancimus. 5.

Filiusfamilias factus patricius liberatur statim à patria potestate, triplicẽ huius rei adfert rationem, huc pertinet *Nou*.81.*c*.11 & §. *filiusfam. Instit.quib.mod.pat.pot.sol.* adde l 3. *supra eod.*

Tit. 4. De præfectis prætorio siue vrbi, & magistris militum in dignitatibus exæquandis.

De officio præfecti prætorio habes titulum 11.*lib* 1. *Digestor.* & *tit*.26.& 27.*lib*.1.*supr.* Luc.de Penna.

l. Pręfectum.1.

De magistris equitum, & præfecti Prætorio officio, consule Alciat. hic. Vide etiam Hotoman. *libell.de Magistr.Rom.* & Rosin.

l.Quisquis.2.

Ex hac lege nota secundum Iac.& Rebuff. durare priuilegium, dignitatis dignitate finita. Vide l. *petitionem. supra de aduoc.diuers. iud.* & l.3.*infra de prox.sac.scrin.*

Tit.5. De præpositis sacri cubiculi, & de omnibus cubiculariis, & priuilegiis eorum.

l.Sacri.1.

Præfectus prętorio vrbis, & magister militum præsentium, & præpositus sacri cubiculi, similem habent dignitatem.

l. Hac nostræ. 2.

De angariis Alciat. copiosè sup tit. De paraueredis, Veget. *lib*.2. Procop. *in Persic.bello*.

l. Cubicularios.3.

Et inscriptionis similitudo & eorum qui sacri vesti deputati sunt cũ cubiculariis affinitas exigit, vt huic legi coniungatur l.3. 1. *de Castrens.minist.* l.2.*infr. de Decanis*, Zosim. *libro* 2.

l. iubemus.4.

Ex prima parte huius legis collige. Quod ea quæ fiunt inter viuos trahuntur ad ea quę fiunt in vltima voluntate. Sic *Instit.de leg.fu.ca.toll.in.fi.* & l *seruum alij*,§.*cum qui*. D.*de leg.* 1.*Sic contra*,l.*pactum*,*inter leg*.C.*de pact.*

l. Iubemus.5.

Ex hac lege collige quod venditor tenetur

cõcedere instrumentum emptori de re sibi vẽdita, *l.quod si no'it, in §.quia assid.* D.*de aed. edict.*

Tit.6. De quæstoribus & magistris officiorũ, & comitibus sacrarum largitionum & rei priuatæ.

De quæstoribus, vide l.1.*lib.3.tit.eodem.* De magistro Officiorum, vide Goth notas hîc.

l. Qui ex quæsturæ. vnic.

Vide l.*illustrissimos, sup. de offic.re.prouinc.* Ad hanc legem, vide Odoff. Ang. & Iac. Rebuff.

Tit.7. De primicerio & secundicerio & notariis.

Suidas Primicerius est cuiuscũque ordinis primus, vnde autẽ dicatur, tradit hîc I-ciatus. Ammianus, Marcell. *lib.18* Cassiodorus *lib.epistolar.6.* De eodem & Secũdicerio, consule comment. Iac. Rebuff. hîc.

l. Præcipua.1.

In hanc, vide Dyn. & And. de Barul. Intelligit hæc lex de iis qui in officio remanserunt vsque ad senectutem, *vt l.Iulianus,* D. *de fideiuss.* Nota etiam quod delictum tollit dignitatem quęsitã, l *Iudices, sup.de dignit:at.*

l. Præclaram. 2.

Ex hac lege collige nouam dignitatẽ pręferri antiquæ, vacanti tamen & nõ administranti, *vt l.2.§. sed administrationem, tit.pr.x.*

Tit.8. Vt dignitatum ordo seruetur.

l. Si quis.1.

Hanc legem confer cum l.2. *Cod.Theodos. tit.1.lib.6.* Vide Synopf. Basil.15.*tit.1.ex libro 6.tit.1.c.54.l. vlt infra de priuileg.eorum, qui in sacr.palat.milit.l.1.supra de consulib* l.1.*l 2.supra de off.praef praet.l.1.supra de prepos. sac.cubic.*

l. Omnes. 2.

Constitutio hæc est, de honoratis, & quis pręferatur in gradu, hinc quoque virorum illustrium gradus constituitur.

Titul.9. De magistris sacrorum scriniorum.

Qui dicantur magistri scriniorum, optimè declarat Branc. *in paratitlis.* Vide Nou.10.113. & 124 Cuiac. hîc, Sigibert. & Gothof.

Viris spectabilibus. vnic.

Magistri Scriniorum adsessores quodammodo principis immunes, etiam deposita administratione ab omnibus ciuilibus muneribus, vt hîc, *& l.5.de excus.mun.*

Tit.10. De comitibus consistorianis.

Comites cõsistoriani inter spectabiles numerantur. *l.maximarum, supra de excus.mun. l.1.Cod.Theodos. qui à prab.&.l.1.Cod.Theodos. qui cond.rei priu.* Ammianus Ambrosius *epistolarum* 133.

l. Eos qui.1.

Vide *l.1.* C.*Th.tit.eod.*

l. Viros spectabiles.2.

Nota priuilegium familiæ concessum extendi ad vxorem, liberos, seruos & colonos, vide Gloss. hîc.

Tit.11. De comitibus & tribunis scholarum.

l. Præpositos.1.

Iunge cum hac lege l.*vlt.1.de Comitibus rei militaris.*

Titul.12. De comitibus rei militaris.

l. Qui contemplatione.1.

Vide Odoff. hîc, de ordine militari, vide Iac. Rebuff.

l. Eos qui.2.

Qui per alium seruit, an habeat idem priuilegium, vide Rebuffum hîc, *& l.eos, num.4.in versic.non habet priuilegium, supra de excus.muner.*

Tit.13. De Comitibus & archiatris sacri palatij.

Archiatri dicuntur principis medici, *adde l 8.infra de metatis, &c.* Archiatri creãdi formam narrat Alciat. hîc, vide l.6.C.*de prof. & medic.l.2.C.quib.non obst.long.temp.* vide Hotoman. *in comment. verbor.*

l. Archiatros.1.

Vide l.*vnic.supra de com. & sup.tot.tit.prox.*

Titul.14:

Titul.14. De Comitibus qui prouincias regunt.

l. Eos qui.1.

Vide l.1. *supra de comitib. rei milit.*

Tit.15. De professoribus qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt comitiuam.

l. Grammaticos.1.

Bellonus *libro 1 suppu. cap.13* Scip. Gentil. *lib.1. pareg. cap.1.* & Cuiac hic.

Tit.16. De silentiariis & decurionibus eorum.

Qui dicantur silentiarij, & vnde dicti, declarat hic Lucas a Penna Exemplum adfert Alciat. ex Procopio *De sic. bell. libro 2.* Zonaras *in Anastasio.*

l. Decuriones.1.

Decuriones, & silentiarij immunes sunt à præstatione tyronum, & equorum, & nudam collationem, id est Canonicam duntaxat agnoscunt, *l. prox. infra, & l 4. hoc tit.*

l. Vnusquisque.2.

Decurio & silentiarius non tenētur subire munera patrimonialia & personalia, vt *in fine, l.1. prox. hoc titulo. & l. non est nouum, D. de legatis.*

l. Decurionibus.3.

Ex hac lege, nota generale rescriptum nō derogare speciali etiam præcedenti, nisi de eo mentionem faceret, vt hic, *& l. vxorem, §. felicissimo. D. de lega.3. & l. seruis vrbanis, in fine, & l. si quis, in princip. D. eod. tit.* vide And. de Bar. *in c.1. extr. de rescript.*

l. Nec ad diuersa.4.

Priuilegium viri prodest vxori, vt *l. in sacris, in princip. & infra de prox. sac. scrin. & l. an sacris nostris. supra de comit. consistor.*

l. Iubemus.5.

Silentiarij hoc loco clarissimi vocantur, qua de re Cuiac. hic.

Titul.17. De domesticis, & protectoribus.

Turnebus *lib.25. obser. ca.16.* Domesticos arcanorū principis cōscios, Alciat. hic falso exponit. Protectores milites sunt, qui latus principis apertiùs protegūt. Domestici eodem munere protegendi funguntur, sed familiarius id faciunt quàm protectores *l.9. c.25. eo.* Socrat.1. *c.13.* Suidas Zonar. *in Diocletiano.*

l. Domestici.1.

Osculum summi honoris loco habebatur. Vide l 2. *supra de Fabricensib.*

l. Primicerius.2.

Primicerij, hoc est primi, fuerunt in schola domesticorum, & protectorum, quæ diuersa fuit, Marcell. *lib.18.*

l. Si quis domesticorum.3.

Exponit hæc lex vagabundos milites.

l. Lege.4.

L.11. infra de proxim. sac. scrin. l.3. infra de agentib. in reb. l.1. infra de primipil. l.15. supra de aduoc. diuers. iud. Aliter censet Plin. 4. *epist.*

Tit.18. De præpositis laborum.

Turnebus *l. ca.16.* Cuiac. *lib.11. obs. cap.20.* Quinam his præpositis laborum subditi erant, quære ex Alciat. hic.

l. Qui præpositi. vnic.

Præpositi laborum sūt qui magno illi vexillo erant præpositi quòd vulgo laborum, & laborum solutio, siue λαβάρον λυτήριον dicebatur, vt Nazianzenus scribit *in 1. Steleutica, & Sozomen. lib.1. cap.4.* λαβαρον *vocat.*

Tit.19. De proximis sacrorum scriniorum.

l. Proximos.1.

Quinam vicarij sint, vide Cuiac. & Luc. de Penna, vide l. *vlt. supra de aqua duct.*

l. in sacris.2.

Cornic
ulariorum variam significationem recēset hic Alciat. Vide *l.3. sup. de offic. diu. iud.*

l. in scriniis.3.

Ex hac lege nota, ab ocio sibi commisso neminem reuocandum, *l.3. supra de dom. & prot. eo.*

l. Iubemus.4.

Possessio militantium, in sacris scriniis solum tributum canonicæ indictionis præstat.

Quinam dicantur venalitij, & vnde, quære ex Alciat. secundum Plin. *lib*.21. & Cicer. & Nonium.

l. Peculari. 5.

De voce Melo proximus disputat hic Alciat. vide etiam Senecæ locum *in lib*.2. *de Clementia*.

l. Pro biennio. 6.

Officium militantis in sacris scriniis quod olim durabat biennio, hodie ad vnum annum restringitur.

l. Vnicuique. 7.

Quomodo, xv. primatum sit accipiendum declarat hic Alciat.

l. Proximos. 8.

Duarenus *lib*.1 *disput. ca* 3. Vide l. *principes*, *J. de agent. in rebus*, *l. fin. de palat. &* l. *fi. supra de priuil. dom. aug. & c. vt debitis, in fi. & c. sæpe contingit, quod si forsitan, ext. de appell.*

l. in sacris. 9.

Priuilegium patris transit ad filium l. 1. *S. de magist. sac. scr.* l. *eos. supra de Fabric* l. *medicos, supra de profess.* l. *fi. C. de episc. & cler.*

l. Hac parte. 10.

Antiquarij significationem quære ex Alciat. hic.

l. Si quis in sacris. 11.

Hæc lex corrigit & emendat l. 7. *supra h. t.* Vide etiam l. *fin. sup. de domest. & protect.*

l. in sacris scriniis. 12.

Ex hac lege nota æqualitatem in iudiciis esse seruandam, vide l. *fin. sup. de fruct. & lit. exp. &* l. *prouidendum, C. de posthu. &* l. *fin. J. de re milit.* Gloss. hic.

l. Comperimus. 13.

Subscriptio iudicis in donatione quæ insinuatur, requiritur, vt per eum approbetur, nec sufficit si soli iudici manifestetur, Iacob. Kebuff. hic.

l. Hac lege. 14.

Verbum conueniendi pro accusandi ponitur hic, & l *adigere*, §. 1. *D. de iur. patron.*

l. Certæ. 15.

Memorialium obsequio res agitur quæstoria: erant enim adiutores quæstoris, & ex aduersis scriniis assumebantur l. 2. *sup. de pet. bonor. subl.*

Titul. 20. De agentibus in rebus.

Turnebus *aduers. lib*. 13. *cap*. 10. Mart. Scot. *Nou*. 17. & 124.

l. Nullus. 1.

Coniunge l. 2. *supra de officio magist. offic.* l. 14. C. *Th. tit. eod.*

l. Nulli posthac. 2.

Vide l. 17. C. *Th. eod.* l. 1. l. 3. *sup. de off mag. offic.* l. 1. *infra de priuil. schol.* 2 *supra de off præf. prat.*

l. Matriculam. 3.

Vide Ducenariorum sensum ex Alciat. & in hanc legem Pyrrhum & muneris Biarchorum.

l. Ex eo quod. 4.

Centenarij, quinam dicantur, vide l. 5. *titul. prox.* & ibi Goth.

Tit. 21. De præpositis agentium in rebus.

l. Agentes. 1.

Subire quis non potest duo officia incompatibilia, hic. & l. *hac parte, supra de prox. sac. scr. &* l. *si consul. D. de adopt.*

l. Hac saluberrima. 2.

Qualiter soluentur hæ sportulæ, vide l. *in sacris, supra tit. prox.*

Tit. 22. De principibus agentium in rebus.

Principatus est dignitas eius qui cæteros agentes in rebus antecellit, cui ea pro præmio exacti laboris tributa est Cassio. *li*. 11. 5y *nop. Basil*. 6. *tit*. 30. adde 6. C. *T*. 27. *l*. 13. & 16. *eo*.

l. Agentes. 1.

Susceptum quid, vide Cuiac. & Pithoeum.

l. Omnia. 2.

Vide Capitolium *in Gordianis*.

l. Proconsularis 3.

Vide Gloss. *in* l. *iubemus supra de silent.* & Odof. ibi.

l. Ex agentibus. 4.

Omnes debent esse experti in officio suo, vide l. *matriculam, supra de agent. in reb.* An filius primogeniti in regni successione secundo genito præferatur, vide Luc. de Penn. hic.

l. Eos qui. 5.

Quid sit vicariana dignitas optimè Accursius hic.

l. Principes. 5.

In hanc vide Aug. Dulium, & futiles Luc. de Penn. argumentationes.

l. Quicumque. 7.

Sicut superueniens patri ingratitudo non obest

obest iam filiis susceptis, ita nec superueniés dignitas prodest, *l. senator, sup. de dignit. & l. 2. sup. de lib. & eor. lib.*

l. Multis deuotissimę. 8.

An fideiussor sit idoneus vel non remittitur iudicantis arbitrio, *l. si verò, §. pro rei qualitate, & l. ab arbitro, D. qui satisd. cog.*

Tit. 23. De curiosis & stationariis.

Curiosorum officium erat nunciare crimina, & remittere criminosos, *vt l. si, inf. hoc tit.* hi stationarij etiam dicti sunt De curiosis & stationariis, copiosè Alciat. vide Apuleij locum in lib. 1. Asin aurei, & Luc. de Penn.

l. Curiosi 1.

Curiosi sunt ex agẽtibus in rebus, vt cõstat ex *l. 1. de off. mag. offic. & ex constitutionibus huius tituli.*

l. Agentes. 2.

Quod sit officium agentium in Rebus, declarat hîc Rebuff.

l. Per id tempus. 3.

Præfecti prætorio coercitionem habent in curiosos, qui in hoc officio inhoneste versantur.

l. Agentes. 4.

Nota ex hac lege, quod vbi committitur alicui facti exercitium nulla videtur ei commissa iurisdictio, *l. missi, inf. de exact. trit. l. 2. de can. lar. tit.*

Titul. 24. De palatinis sacrarum largitionum & rerum priuatarum.

Id est de apparitorib. comitum sacrarum largitionum & rerum priuatarum, iam de horum comitum officiis tractatum fuit, *libr. 1. tit. 22. & 23.*

l. palatini. 1.

Palatinorum genera recenset hîc Alciat. Quinam dicantur Palatini, vide Hotoman. *comm. verb. iur. in voce Palatini.*

l. Nullus Thesaurensis. 2.

Notanda est hæc lex in eo quod si monetarij fraudem commiserint, non possunt ad quemcunque gradum aspirare.

l. Prisco. 3.

L. 2. C. Th. tit. eod.

l. Nihil omninò. 4.

Iudices Ordinarij, si sint plures an possit alter eorum solus iurisdictionem exercere, disputat Luc. de Penna.

l. Quidam. 5.

L. 5. C. Th. eod. vide Dul. *in hanc legem.*

l. Ab officio. 6.

Vide Ang. Bart. & Odoff.

l. scriniis. 7.

Quæ dicantur scrinia sacrarum largitionum, optime Cuiacius hîc.

¶ Qui verò dicantur barbaricarij, patet ex Alciat. hîc, & ex Hotoman. *in comm. verb. iur. in hac voce*, vide etiam *l. 1. C. de Fabric. l. 1. C. de excus. art if.*

l. Placuit. 8.

De lectione huius legis, vide Cuiac. hîc.

l. non aliter. 9.

Si procurator regius se opponat in iudicio agendo vel defendendo, nisi faciat fidem de procuratorio, nullus est processus, *Authent. de coll. §. cos.*

l. palatinos. 10.

Palatini sacrarum largitionum completa militia & primicerij scriniorum à tyronum collatione excusantur.

l. Ad similitudinem. 11.

Primicerij erant antea biennales, *vt l. 14. C. Theod. eod. tit.* De varia Primiceriorum adiectione, & significatione, Hotoman. *in hac voce comm. verb. iur.*

l. Viros deuotos. 12.

An clericus in actione reali sortiatur coram seculari, de quo vide Panorm. *in cap. cum non ab homine, num. 2.* & Iac. Rebuff. *in Apost. ext. de iudic. in verb. clericus.*

l. Inter alias. 13.

Vide Aug. & Bart. in hanc.

l. iubemus. 14.

Eadem hæc constitutio dat scholæ priuatarum, quæ superior scholæ thesaurorum.

Tit. 25. De stratoribus.

Cotta *in voce stratores.* Quinam fuerint stratores, & vnde dicantur, vide Hotom. *in voce stator, comm. verb. iur.* vide Alciat. *de strat. munere.*

l. per omnes. vnic.

De Stratore, vel Statore, Cuiac. Spart. *in Caracalla.* Paul. Diacon. *de gest. Lang.*

Titul. 26. De Castrensianis & ministerianis.

Hi fortè præerant castris principis ordinandis vel metandis. Aulicorum varia mini-

ſteria tradit hîc Alcia. Caſtrẽſianorum quoque mentionem facit.

l. In officio. 1.

De Caſtrenſis ſacri palatij officio, Marian. Scot.

l. ſi quis. 3.

De magiſtro officiorum. Cuiac. hic, *vt l. 3. in fin. de cur pub. & l. 10. C. Theod. de curioſ.*

l. Ante omnia. 4.

In hanc, vide Gothof. notas.

Tit. 27. De decanis.

Hi erant ex miniſterianis, Modeſtus *in ſingulari lib. quem de rei militaris vocabulis fecit*, De Decanis loquitur. Flor. Renat. *lib. 2.*

l. Quatuor qui. 1.

6. Cod. Theod. 33. περὶ δεκανῶν Synopſ. Baſilic. *lib. 6. tit 34.*

l. Noſtræ pietatis. 2.

Decani ex miniſterianis fuiſſe patet *ex hac lege, & l. 2. inf. de diu. off.* Ambroſ. *5. epiſt.*

Tit. 28. De menſoribus.

Menſores ſunt qui in caſtris ad podiſmum dimetiuntur, loca in quibus tentoria milites figant, vel qui hoſpitia in ciuitatibus præſtant, hi etiam metatores dicuntur. Vide Veget. *lib. 2. c. 7. & l. 1. 2. & 3. Cod. de metat.* & Modeſt. *1. atat. lib.*

l. Primicerius.

Vide *l. 1. Cod. Theod. eod.* & in hanc Lucas de Penna.

Tit. 29. De priuilegiis eorum qui in ſacro palatio militãt.

l. A palatinis. 1.

Vide *l. 1. ſupra de palat. ſacr. largit.*

l. de cubiculis. 2.

Magiſtratuum genera varia recenſet hîc Alci. De Duumuiris Liu. *lib. 1.* faſces enim habebant, vt patet *ex l. Duumuirum, C. de decurionib.* qui capitalis animaduerſionis ſunt iudices. Vt idem T. Liu. ſcribit, & Plutarchus *in problemat.* & Pompon. I. C. *in l. 2. de orig. iur.*

l. Ex aula. 3.

Vide *l. 11. C. Th. eod. & l. 1. 5. de palat. ſac. lar.*

l. Omnes qui. 4.

Vide *l. 1. ſupra vt dignitat. ordo ſeru.*

Tit. 30. De priuilegiis ſcholarum.

De voce ſcholaris diſſerit hic Alciat.

l. Viris ſpectabilibus. 1.

Coniunge cum *l. 3. ſup. de off. mag. off.* Degradatio & regradatio, fit quoque Senatorum, vt & Epiſcoporum, *Nou. 23.* Eodem regradãdi verbo vtitur *in l. 3. ſup. de domeſtic. & prot.* Hyeronymus *ad Pammach. & in Chronic.* Solinus *l. 2. Cod. Theod. de curſu publ. & l. 3. ſupra de off. mag. off.*

l. Hac lege. 2.

Collige ex hac lege, quod cum aliquid cõceditur, videtur concedi vt vtilitas publica non cedatur, *l. humilior ib. ſupra de ſuſc. & l. fi. de off. mag. off.*

l. Quotiens. 3.

Vide *l. in ſacris, ſup. de prox. ſac. ſcr. & l. fin. de Caſtrenſ.*

Tit. 31. De caſtrenſi omnium palatinorum peculio.

Valtherus *lib 1. miſcell. c. 15.*

l. Omnes palatinos. vnic.

Ius Caſtrenſis peculij quibus concedatur, vide Synopſ. Baſil. *57. tit. 8. ex lib. 55. t. 2. c. 21.*

Titul. 32. De equeſtri dignitate.

l. Equites. vnic.

An militia dignitas ſit, vide Rom. *ſing. ſuo. 305. l. vnica, C. Th. eod.*

Titul. 33. De perfectiſſimatus dignitate.

Dignitatum ſpecies quot ſint, recenſet. hîc Alciat.

l. Codicillis. vnic.

Perfectiſſimi dicuntur præſides Arabiæ, *l. 4. C. Th. de pœnis, l. vnic. C. Th. eod.*

Titul. 34. Qui militare poſſunt, vel non poſſunt, & de ſeruis ad militiam vel dignitatem adſpirantibus, & vt nemo duplici militia vel dignitate, & militia ſimul vtatur.

l. Si militiæ. 1.

Militia

Militia soluitur qui litis causa, nomē militiæ dedit salua existimatione, *l.2. §.nō omnis, & seq. ff. de re milit.* Sic edicto non iuuatur qui litis causa cœpit reipublicæ causa abesse, *l.1. ff. ex quib. caus. maio.*

l.Non tantum.2.

In fraudem non debet quis lucrum sentire, imò debet in expensas condemnari, *l. Curiales, C. de heret. & manic. & l.1. ff. de dolo, & c. cæterum, in fine, ex. tr. de rescrip.*

l.Cura.3.

Coloni vel saltuenses ad militiā armatam inuiti non sunt assumendi, Bart. Luc. de Pen.

l.Omnes.4.

Cohortalis quis dicatur, vide hîc Rebuff. *& tot. tit. de cohort. infr.*

l.His quidem 5.

Vtrum quis possit habere plura officia, vide Rebuff. *in l. comperimus, supra de prox. sacror. scrinior.*

l.Super seruis.6.

Nota secūdum Rebuff. hîc quod reus qui excipit aliquid asserendo, illud probat, quoniā reus in exceptionibus suis dicitur actor *l. in exceptionibus ff. de prob.*

l.si quis.7.

Ex hac lege nota cum Cels. Hugon. Præscriptionem nō currere ignoranti quod verum est quantum ad incommodum; sed ad cōmodum ignorantis currit, qua de re Bar. *in l.1. §. si quis per inūdatione ff. de act. quā priu.*

l.Hæc constitutio.8.

Vide in hanc Cuiac.

Tit.35. Negotiatores ne militent.

Vide Sidonium *primo Epist.* adde Forner. *2. select. 3.*

l.Eos qui, vnic.

Vide l.6. *supr. de dignitat. l.1. sup. de prepos. agent. in reb. l.12. in fine, C. de cohortalib.*

Tit.36. de re militari.

l.stipendia.1.

Stipendia dantur militibus, siue annonæ & donatiua.

l.Viginti stipendia.2.

L.9. supr. quando prouocare, l.3. in princip. ff. de muneribus, Synop. Basilic. *57. tit. 3. ca. 2. l.1. supra de excus. veteran. l. vlt. supr. de his qui non impletis stipēdiis,* Isidor. *9. 1.* Seruius *2. Aeneid.* Suet. Tacit. *1.* Dion. *34.* Veget. *2.* Vide etiam *l.2. ff. de veteran.*

l.Milites.3.

Vide l 2. l.13 *§. ignominiosa. D. de his qui not. l. vnic. supr. de infamibus, l.2. C. de dignitat.*

l.defunctorum.4.

Bona militis deserentis in desertione defuncti confiscantur. Bart.

l.Cum allegatis.5.

Vide in hanc Iacob. Rebuffum cum suis Notis.

l.Semel causaria.6.

Vide *l.38. § 2. ff. de milit. testam. & l.8. infra hoc tit.*

l.Frustra veteris.7.

vide Odoff. hîc, & Dulium.

l.Causaria.8.

Tria genera missionum declarat hîc Rebuffus.

l.Si quis.9.

Vide *l.1. tit.1. C. Th. lib.7.* Barbari qui dicerentur & haberentur, vide Goth. *in l.6. in fi. ff. de bonis damnat.*

l.Quicumque.10.

Qui contineantur appellatione familiæ, recenset hæc lex Adde Bartol & Alexand. *in l.1. §. familiæ ff. de vi & vi armata*, & Paul. Castr. *cons. 27.*

l.Tribuni.11.

Sic supra, l. ex eo, infra de agentib. in rebus, l. in clerico, supra de episcop. & cler. l. omnes, & l. in curiali, supra de decurionib.

l.Cùm supra.12.

An cedenti bonis, possit auferri indicium tradit hîc Iac. Rebuff. *per §. fi. Instit. de action.*

l.Nemo.13.

Crimen priuatum nō est publicè arguēdum. Et dolum ex insidiis perspicuis probandum, declarat Luc. de Penna.

l.Contra.14.

Cuiacius *lib.1. obseruat. cap.25.* De Reparēsium munere, Alciatus hic, de priuilegiis principum, & eorum honoribus, cōsule Luc. de Penna.

l.Milites.15.

Vide *l.13. C. eod. l.4. sup. de off. magist. militiæ*

l.Militares.16.

Militaris dicitur vetus miles castrēsis hostilis secundum Papin. Sed Angel. de Isern. in constit. vt vniuersis, scripsit militares viros dici eos, qui deferunt signa militaria iussu principis, vt sunt Doctores legum qui deferunt calcaria deaurata, & hi habent etiam maiorem dignitatem.

l. Neminem. 17.

Militibus ciuilia negotia mandari nō debent, *l. 13. in prin. sup. eod. tit.*

l. Tam collatores 18.

Nota quod quis potest agere contra fundum ciuiliter coram vno iudice, & criminaliter coram alio iudice, pro vno eodémque negotio, Bart.

Tit. 37. De castrensi peculio militū & præfectianorum.

Hi erant apparitores præfecti prætorio, l. 1. *& 3. infrà de appar.* De appar. præf. præt. Ammian. Marcel. *lib. 7.* Vide Cuiac. *lib. 2.* I*nstit. tit. de milit. test.*

l. Si in. 1.

Vide *l. 6. sup. de bon. qua lib.* vide *l. 2. supra de inoff. donat.*

l. Filiusfamiliàs. 2.

Videatur hæc lex contra glo. positam *in l. fin. sup. de bon. qua lib.* quæ dicit quod filiusfa. non potest esse in iudicio in castrensibus sine consensu patris, contra hîc, *& l. Imperator, D. ad Treb.*

l. Errat. 3.

Licet quis militet non liberatur à patria potestate.

l. Cùm allegas. 4.

Nota ex hac lege, quod magis intuemur hoc quod prodest, quàm quod obest, *vt l. non intelligitur, §. quis autem. D. de iure fisci.*

l. intelligis. 5.

Vide *l. fi. ff. eod.*

l. ius castrensis. 6.

De Adiutrice, hoc est secunda legione, vide Alciatum hic. Plaut. in vita Othon. & Cornel. Tacit.

Tit. 38. De erogatione militaris annonæ.

Erogatio dicitur distributio, id est, quod & vnde milites stipendia habent.

l. Repetita. 1.

Buccellatum, id est, frumentum ad temporis diuturnitatem coctum, quod Gallica lingua vocamus *biscuit.* Ammianus Marcel. *libro* 17. vide in hunc locum Xenophon. *lib. 1.* [illegible] Vide in hanc legem Alciat.

l. Vicesimo. 2.

Milites paleas vltra vicesimum lapidem seu miliare quærere debent.

l. Cœnaticorum. 3.

Cœnatica genus exactionis quod milites exigebant à prouincialibus, quasi pro cœna, quale est quod Galli vocant *la passade*, vide Gothof. hîc, *& l. 7. infr. hoc tit. l. 12.* C. T*h. eo. tit. l. 18. §. quib. sup. de re militari.* Rolandum à Val. 1. *cons. 86. num.* 10 Cuiac. *Nou* 130.

l. sicuti fieri. 4.

L. 15. C. Th. eod. t. l. 6. sup. de annon. & trib.

l. Actuarij. 5.

Pittacia sunt rationes & commentarij annonarum militarium.

l. Fortissimi. 6.

Militibus reipublicæ est annona præstanda in capite anni, vel singulis diebus. Specialis est casus in terminis in quibus loquitur, nec extenditur, Bald. *ad l. acceptam, col. 4. q. 16. C. de vsur.* Alex. *ad l. semel mores, D. solut. matr. nu. 2.* Ias. *ad l. prætor, 5. §. si aliquando, de nou. oper. nunt. num. 3.*

l. Nulli. 7.

Vide *l. 20. C. Th. eod. & Nou. 43. &* 130 *l. vlt. infra de metatu, & Nou. 134. & l. 3. & 6. sup. eo.*

l. Prouincialium. 8.

L. 23. C. Th. eod. Vide Luc. de Penna.

l. Excellentia. 9.

Vide *l. 24. C. Th. eod. tit.* Præfectus prætorio habet susceptores qui suscipiunt annonam militibus distribuendam, *vt l. actuarij, sup. eod.* habet etiam opinatores *l. opinatoribus, infr. eo.* de quorum ratione reddenda, & modo, tractat hîc Reb.

l. iubemus. 10.

Vt à Nouemb. mense militibus detur nouum vinum.

l. Opinatoribus. 11.

Vide Harmenop. *6. tit. 14. & lib. 4. in fin. l. 7. supra de exact. tribut.*

l. Septem diebus. 12.

Stellaturam interpretatur hîc, *& in libro 1. praterm.* Alcia. esse priuilegium quoddam militum quo viliori pretio annonam cōsequebantur. Vide Lampridij, & Spartiani locum ab Alciat. allegatum.

l. Lege repetita. 13.

Adhæratio est taxatio pretij, *vt Nouell. 43. &* 130.

l. His scholaribus. 14.

Vide *Nou. Valent. de ind. tell.* & Ammianum Marcellin. *lib. 31.* Constantin. 2. *epist. tit. 5.*

l. Annonas. 15.

Adærandi verbo sæpissimè vsus est Marcellinus *lib. 31.*

l. iubemus. 16.

Marcel. ij

Marcellinus 15. *lib.* Vide Iacob. Rebuff. & Cuiacium, & Gothof. & Molinæum *de usur. q. 4. num.* 58. *&* 105.

l. Cum sæpe. 17.

Milites tuitionis causa, vel custodiæ, non possunt deputari sine principis iussu.

l. Constitutio. 18.

Vide Synops. Basil. 56. *tit.* 17.

l. Constitutio. 19.

Actuarius iungitur optioni, *vt l. 9. sup. eod. l. 3. sup. de apoch. publ. Nou. Mart. de ind. deb.* vide Gothof. *ad l. 3. C. Th. de numerar.*

Titul. 39. de excoctione & trãslatione militarium annonarum.

l. opinatores. 1.

Vide in hanc Rebuff. Bart. & Odoff.

l. in excoctione. 2.

L. Cod. Th. eod. tit. Procuratoris contumacia nocet Domino illam non purganti, Luc. de Penna.

Tit. 40. de militari veste.

l. Omnem canonem 1.

Nota quod pœna arbitraria debet iustitiæ conuenire, & est similis iustitia, *l. absentem, sup. de accus. & l. 2. ad Turpill.*

l. Prouinciæ. 2.

De ciuitatibus Tarsus, Mœsia, & Ostroe, vide Alciat. hic.

l. Fortissimis. 3.

Chlamis, quæ vestis dicatur, tradit hic Lucas de Penna.

l. Militaris. 4.

Significationem armenti & gregis tradit hic Iac. Reb.

Titul. 41. De metatis & epidimeticiis.

Metata sunt hospitia quæ superuenientibus militibus, vel aliis personis prouinciales præbent: dicuntur autem metatores qui eligendi & præparandi hospitij causa procurrunt, vide Alciat. hic.

l. Si quis. 1.

Vide *l. 1. §. qui in rationibus ff. de fals. & l. lege Cornelia, D. eod. & l. Titio, D. ad municip.*

l. In qualibet. 2.

Domo communi diuisa si vnus petat communem parietem exrui, & alter contradicat quid iuris sit, tradit Luc. de Penn.

l. Cunctos. 3.

Quid Prætorium, tradit hic Rebuff.

l. Fabricensium. 4.

Vide *l. 1. sup. negot. ne milit.*

l. deuotum. 5.

An fidelitatis iuramentum præstent ciues, qui feuda non possident, tractat hic Lucas de Penna.

l. Hoc prospectum est. 6.

Membrum pro cubiculo accipi patet ex hac lege, *& l. 13. D. mand. test. & l. librorum, de legat. 3.*

l. deuotissimos 7.

Procinctus quid, & de bellorum generibus septem, vide Luc. de Penn.

l. Archiatros. 8.

Ad intellectum huius legis, vide *l. vnic. C. de Comitibus & Archiatris.*

l. Omnes. 9.

Priuilegia plura circa idem non concurrunt hic & Gloss. *in l. 1. sup. de dot. præl. & l. mulieri, D. de condit. & demonst.*

l. Hac lege. 10.

Vide in hanc notas Goth.

l. decem. 11.

Vide Cuiac. hic.

l. Ne quid. 12.

Vide Nou. 134. *& l. 7. de erogat. mil. ann.*

Tit. 42. De salgamo hospitibus non præstando.

Salgami appellatione significantur esculenta, quæ ad condiendum valent. Vide Alciat. hic.

l. Ne quis. vnic.

Forcat. *in penu. iuris, cap. 20. l. 5. §. solam, supra tit. prox.* adde Roland. à Valle 1. *consi. 66. num. 4. & 9.*

Tit. 43. De commeatu.

Commeatus est abeundi licentia data militi ad tempus, Cuiac. hic *l. 1. & 14. ff. de re milit.* vide Festum in *Remeare, l. 2. D. ad municip.*

l. Ne cui. 1.

Hic dicit Luc. de Penn. Necessitatem excusare à furto, à periurio, & à transgressione voti, quem consule. Item. Succurrere qui potest & non succurrit, occidit.

l. Quicumque. 2.

De anni commeatu est *l. 1. sup. in quib. caus mil. for. praes.* Luc. de Penna.

l. si quis sine. 3.

Hæc lex contra vagantes, de quibus *l. 2. sup. e primicerijs.*

Tit. 44. De Tyronibus.

Tyro est miles qui nondum adscriptus est in numero fortissimorum militũ, & tyrones in scholis semper posteriore loco ponũtur.

l. Nullus 1.

Pars est *l. 6. C. Th. eod. tit.* Vide *l. 14. in prin. D. de* ... *stod.*

l. Quisquis. 2.

Punitur qui alienum mancipium militiæ curauit adscribi Bart.

l. Tyrones. 3.

Vide *l. 1. & l. iubemus, sup. de consulib.* Vide Odoff. & Ang. & Luc. de Penna.

Tit. 45. de littorum & itinerum custodia.

Hic Titulus pertinet ad milites stationarios.

l. Salubertima 1.

Vide in hanc Iac. Rebuff. *l. vlt. C. Theo. eod.* vide Gothof. *ad l. 11. §. 3. D. de publicanis.*

Tit. 46. De desertoribus & occultatoribus eorum.

Vide Harmenop. *6. c. 8.* vide *l. 3. §. desertor, ff. de re milit. ari,* copiose Luc. de Penn.

l. si quis forte. 1.

Punitur hac lege Tyro, miles, desertor & occultator eius.

l. si desertores. 2.

Vide Cuiac. hic.

l. Qui relictis. 3.

Seuerius multa in desertores constituta sunt, quam hic, *vt l. 2. inf. l. vlt. in fi. sup. de abolit. l. 4. sup. de re militari.*

Tit. 47. De veteranis.

l. Cum introissent. 1.

Veterani immunitatem habent munerum personalium. Vide *l. 9. C. Theod. de veteran.*

l. Prouidendum. 2.

Vide Symmachum *in epist.* Iulian. Leontio, & *l. 7. & 14. C. Th. de Lus. au. coll.*

l. Veterani. 3.

Veterani qui se ad latrocinia sua conferunt priuilegia sua amittunt.

l. nullus eorum. 4.

Vide *l. eum qui. sup. de decur.*

Tit. 48. De filiis officialium, & militarium qui in bello moriuntur.

l. Hi qui. 1.

Filius ministerium paternum sequi debet, Bart. & glos. hic.

l. Filios. 2.

Vt filij primipilariorum sequantur militiam patris, non curiæ addicantur.

l. si quis quocumque. 3.

Vide And. de Bart. hic, & Odoff.

Tit. 49. De oblatione votorũ.

Id est de muneribus quæ ineũte anno offeruntur principi, vt vota pro eius salute *l. si calaitur, 233. § 1. ff. de verb. oblig.*

l. Quando votis.

Cotta in voce *Obrizati,* vide Iac. Rebuff.

Tit. 50. De numerariis actuariis & chartulariis, & adiutorib. scriniariis, & exceptoribus sedis excelsę, cæterorúmque iudicum, tam ciuiliũ quàm militarium.

Varia hæc sunt officiorum genera: porro (vt hoc generaliter dicam) officialium nomina diuersa sunt, vt quia res diuersas tractant, vel quia in diuersis officiis. Vide in hunc tit. Luc de Penn.

l. Vorax. 1.

Cum hac coniunge *l. demus, Cod. Th. de ijs quæ adm. vel off. pub. ger. trad. sunt.* vide Cuiac. *ad l. 13. supra de suscept.*

l. Qui numerarij. 2.

Vide *dict. l. 13. supr. de suscept.*

l. Numerarij. 3.

Numerarij præfecti prætorio cingulum & ordinem militiæ retinent, Bart.

l. In prouinciis. 4.

Vide ex glos. hic quid sit fiscus, quid verò Ærarium.

l. Exceptores. 5.

In hanc

In hanc, vide Odoff. & Andr.

l. ne diutius. 6.

Numerarij à communione actuariorum abstinere debet, vide Cuiac. hic.

l. Actuarios. 7.

De vrbis Chimelehæ vel potius Cyrenex varíis nominibus, consule Alciat. hic.

l. Scriniarios. 8.

Sic l. *post mortem*, D. *quoniam ex fact. tut. &* ¶ *cum quidam*, D. *de admin. tut.*

l. nemini. 9.

Vide l. *qui cum vno*, §. *non omnes*, *D. de re militar*, *&* l. 1 *supra qui milit. non poss.*

l. nulli. 10.

Iac. Rebuff. hîc dicit Instrumentum carens solemnitate debita non esse sine suspicione falsi, vt etiam Bart. notat.

l. Officio. 11.

Numerarij qui rectoribus parent triennales sunt, at numerarij qui sunt in officio magistrorum militum annui sint, olim erant biennales.

l. per hanc. 12.

Angel. & Odof. consule, vide *Nou.* 128. Ambros. 5. *epist.*

Tit. 51. De cursu publico, & angariis & parangariis.

De cursu publico, multa Alciatus hîc non aspernanda, itidem & Bud. *in annot. in Pand.* ¶ Differentiam angariæ & parangariæ, Veredi & parauere dis tractat copiosè hic Cuia.

l. Equos. 1.

Vide Corser. *singul. in verbo Conductor.*

l. presidibus. 2.

Vide *l. iudicibus, & l. non patimur, inf. eo.* Veredus quid & vnde dictus, Luc. de Penn.

l. Euictiones. 3.

Vide *l. grauissima. inf. eod.* & Ang. Bartol. diuersè tamen.

l. Parhippum. 4.

Vide Cassiod. *lib. 4. & 5. variar. epist.* & Iulian. in epist. ad Aëtium. Qui dicantur Parhippi vide *l. vlt. huius tit.*

l. Si quis. 5.

Ne is cui euictio data est, à canali publico deflectat.

l. Euictionum. 6.

Euictionum copiam facit senatori euocato à principe, Sidon. 2. *epist.*

¶ De iure Canonico, an voluntas solâ punienda, differit Luc. de Penn. *in l. supr.*

l. in omnibus. 7.

Vide *l. 34. C. Th. eod. tit.* & Iac. Reb hic.

l. Vt agendi. 8.

Vide l. 38 *C. Th. eod.*

l. iudicibus. 9.

Facere quis dicitur multipliciter, Luc. de Penna.

l. Grauissimæ. 10.

Grauissimè puniuntur ementes & vendẽtes res publicas quæ vehuntur.

l. nullus euictione. 11.

Vide l. 44. C. *Th.*

l. Quoniam veredorum. 12.

Quid sit auerta ex Græcis interpretibus fideliter exposuit Budæus *in tit. ad leg. Corneliam, de falsis*, In hanc, vide Alc.

l. non patimur. 13.

De Ypocomo, & Sago, Alciat. hic.

l. Publici. 14.

Vide l. 22. *in fi. infr. eod.* Consuetudo in publici cursus exhibitione seruãda, vt hîc, & Corset. *si gul.* De cohortalibus apparitoribus, Basil. 1 l. 7. *C. de cohortal.* l. *officiales, sup. de episc. & cler.* vide l. 10. *infra de cohortalibus.*

l. Si quis vel. 15.

Pars l. 53. C. *Th.*

l. His tantummodo. 16.

Ioan. Aurpachus *lib. 1. sing. alleg. cap. 9. & lib. 2. cap. 31.*

l. Nemo. 17.

Hac lege coercetur qui hippocomum sollicitat vel receptat.

l. Animalia. 18.

Ne prouinciales vltra debitum onerentur, Bart. *in* l. *qui insulam, §. qui mulas*, D. *locat. flor. in l. si seruus seruum*, *§. rupisse*, *D. ad* l. *Aquil.* & Alex. *in l. si vt certo. C. commod.*

l. Comperimus. 19.

Vide l. 1. *& 2. supra vt rust. ad null. obseq. deuoc. & in Auth. de man. princ. § illud.*

l. Nemo. 20.

Vide l. 9. *sup. eod.* l. 66. C. *Th. eod.* & Synops. *eod. cap. 20.*

l. Nullus. 21.

Coniunge *cum* l. 11. *de sacros. eccles.* l. 1. & 2. *supra de quibus muner. & l. vlt. in fine*, D. *de muneribus*, Eccl. *lib. 5. tit. 1. ex libro 56. tit. 17. c. 21. & 22.* vide etiam *l. 12. de sac. Eccl.*

l. Cursum. 22.

Vide Cuiacium hîc, Synops. Basilic. 1. ex *lib. 56. tit. 17. c. 12.*

l. iubemus.23.

Vide l.1.*supra eod.*

Titul. 52. De tractatoriis & statuis.

Quid sint tractatoria, hic optimè declarat D.Got.eorum officium declarat hic Alciat. cum interpretatione loci statiui.

l. Tractatoriæ. 1.

Vide l.*pen.supra tit.*1.

Tit.53. De apparitoribus præfectorum prætorior.

Tres legatos proconsulem habuisse, Alcia probat, contra l.*pen.de offic.eius cui.*

l. Præfecturæ. 1.

Cuiac.*lib.*12.*obs.cap.*3.

l. Præfectianos. 2.

Veget.*lib.*3.*c.*3. *tot.tit.Cod.Th. Ne praefectiani exactoris, vel &c.*

l. Cornicularij. 3.

In hanc legem, vide Cuiac.& l 1.*sup.eod.*

Tit. 54. De apparitoribus præfecti vrbis.

l. Præter.1.

Apparitores qui dicebantur, hic tradit Luc. de Penna.

l.Quicumque.2.

Vide Glossam hic. Vrbariiaranus qui pistorē cōcutit, pistorum corpori addicitur Bart.

Tit.55. De apparitoribus magistrorum militum, & priuilegiis eorum.

l. Qui sese.1.

Vide Auth.*vt li.mat.& auia*,l.3.§.*pen*.D.*de re milit.*

l. qui in officio. 2.

Vide l.*scrinarios,supr.de testam.milit.l.scire, §.sufficit, D.de excus.tut.*

l. Probari. 3.

Hæc lex desumpta est *ex §.probari autem,l.* 4.*tit.*14. *Nou.Th.*

l.Numerarios.4.

Vide l. 1. *de Comitib. rei milit.* vide Iacob. Rebuff.hic.

l. Eos qui.5.

Facit ad hanc legem l.*item veniunt,§.illud, D.de pet.hered* & nota quæ scripserunt Doct., *ad auth.de defens.ciuit.§. interim,collat.*3.

Titul. 56. De apparitoribus proconsulis & legati.

l. Officio. 1.

Nota hic quod magistratus ciuitatis debet esse membrum ciuitatis, Bartol.hic.& Andr. de Bar.

l. Apparitioni tuæ.2.

Apparitores quadringentos proconsul Africæ olim habuit.

l. in proconsularis.3.

Prouinciarū quædam proconsulares, hoc autem verbo Græci intelligūt Asiam,& Corinthum,Cuiac.Africam l.11.*supra de erogat. mil.ann.*

Tit.57. De apparitoribus comitis Orientis.

l. in officio.vnic.

Sexcentos apparitores comes Orientis habuit,ad hoc facit *Auth. de iud.§.is qui causas,coll.*6.

Titul. 58. De cohortalibus & principibus cornicul ariis ac primipilaribus.

Cohortales sunt officiales præsidum vel consularium & correctorum. Vide Alciat.& Gothof.*ad* l.14. *supra de cursu pub.* & *ad* l.10. *infra eodem.*

l.Omnes stationarij.1.

Stationarij sunt ex cohortalibus, l. 1.*supra de curios.*& l.6.*supra de dignit.*

l. Nullus.2.

Vide l.9.*infra de diu.offic.*

l. Solita.3.

De munere bastagiæ tractat Alciat.

l. Officia.4.

Vide in hanc Ang.& Iac.Rebuff.

l. Quicumque.5.

Nota ex hac lege antiquorum causam esse semper præferendam, l.*postliminium,§.filius, D.de capt.* & l.1.§. *& generaliter,D.de ventre inspiciendo.*

l. Si apparitor.6.

De co-

De cohortali criminis reo,& latitãte præses prouinciæ cognoscit.

l.Ordinariorum.7.

Ordinarij iudices in libris nostris sunt præsides viri clarissimi,non viri spectabiles vel illustres,*l.2 §.de prox.sac.scrin.*Vide Alc.*hic* & Speculatores quinam dicuntur, non autem Spiculatores,*l.diuus de bon. damnat.* & Marcell.*6.vers.*17.Vide apud Cuia.*6. obseruat.*33.

l.Speciebus.8.

Ad intellectum huius legis , vide *l.septem, §.de erog.mil.ann.*

l.Per Illyricum.9.

Ad hanc Bart.& Iac.Rebuff.

l.Quicunque.10.

De cohortalibus , vide præallegatos *ad l. 14.de curs.pub.& ad princ.huius tit.*

l.Si quis ex grege.11.

Vide *l.13.l.14.infra eod.& l.13.sup.de offic.rect. prouinc.*

l.Si cohortalis.12.

Qui maiores dicuntur,vide ex *hac lege, & l.22.§ nec domum.sup.de adm.tutor.* De Apothecarij voce,vide Cuiac.8.*obser.vlt.*

l.Nullum.13.

De his qui ad aliam militiam,vel dignitatem adspirant.

l.Quisquis.14.

Vide *l.11.& 12.sup.eod.*Vide etiam *c.si motu proprio,extr.de prebend.lib.6.*

Titul. 59. De apparitoribus præfecti annonæ.

l.Apparitores.1.

Est quidem præfectus annonæ sub dispositione præf.vrbis,&vterque annonæ ciuilis curã agit, sed separatas apparitiones habẽt, quas lex confundi & commisceri vetat , *l. 1. C.de cond.in pub.hor.*

l.Præfectus.2.

Facit *l.nemo carcere.sup.de exact.trib.*Cõtra, Bald.*in l.1.sup.de her.vend.& in l.cum possessor, de censib.*

Tit. 60. De diuersis officiis & apparitoribus iudicum & probatoriis eorum.

Multiplices officiorum differentias, tradit hic Luc.de Penna.

l.Si quando.1.

Honor alicui debetur propter merita propria , & non aliena Ouid 13. *Metarmop.* Cic. *contra Sallust.*

l.Nullus.2.

Facit *l.prohibitum,inf.de iure fisci,*Bal.*in l.2. sup.de lib.& cor.lib.& in l.2.sup de manum.vin dict.& in c.at si clerici,col.4.extr.de iudic.& melius in c.officij,in fi.de elect.& in cap.post translationem,in vlt.not.rerum.*

l.Nullus.3.

Cotta in voce stractores,Briss.*lib.1.sel.c.*12.

l.Qui vel.4.

Vide Aug.in hanc.

l.Quicunque.5.

Contemptus quando punientibus fit, tradit hic Luc.de Penna.

l.In his officiis.6.

Infamis tabellio esse non potest.vide ad l. *vniuersos,sup.de decur.*Luc.de Penna.

l.Ad splendidioris.7.

Grammat.*decis.23.à num 9.*

l.Viros.8.

Citatur hæc constitutio *in Nou.*109. Vide Gothof.*ad tit.rubr.de Quæstor.& magistris off.*

l.Probatorias.9.

Vide l.*vlt. sup.de murilegulis*, Edictum Iustiniani 8.&13.vnde dictæ probatoriæ,vide l.7. *C.Th.de priuilegiis eor. qui in sac.pal.milit.l.6. sup.eod.l.10.infra eod.l.5.sup.de offic. Mag.off.*Vide ad alia Goth.*notas.*

l.Hac sanctione.10.

Vide Nou.26.& Cuiac.hîc.

Tit.61. De executoribus, & exactoribus.

l.Ne per.1.

Vide l.7.§.*indices de exactorib.*

l.Quicunque.2.

Synopsl.Basil.7.*tit.4.ex lib.56.tit.17.c.53.*

l.Siue ex.3.

Vide Gothof.notas in hanc.

l.Nullam.4.

Vide *l.10 C.Th.eod.* Clarigationes seu Represaliæ prohibitæ, vel *l. vlt.supra de agro deserto.& Nou.52.c.1.No.118.c.4.l vn.sup.vt nulli ex vicaneis.*Alius pro alio teneri non debet, ob id solùm quod sit eiusdẽ ciuitatis vel vici,*l.1.sup.vt nulli ex vican.l.4.sup.de iure fisci.*

l.Contra nostra.5.

Cũ hac cõcordat *l.defensionu, sup.de iure fisci.*

l.Sancimus.6.

An leges bonorum publicationem tantum imponente sint correctæ, Luc.de Penna.

l.Quilibet.7.

*Nou.*118.*c.*10. *l.exigendi, sup.de procurat.* Accurs.*in l.non solùm*, §.1. *D.de procuratorib.* Vide Cuiac.12.*obs.*22.

Tit. 62. De lucris aduocatorum, & concussionibus officiorum seu aduocatorũ.

l.Si quis.1.

Turneb. *lib.*29.*aduers.c.*10. Coniunge *cum hac l.leg.*3.*sup.de exact. & l.*3.*sup.de aduoc.fisci.*

l.Præter.2.

Vide Cuiac. hic. De interpretatione vocis scholastici pro aduocati, quo nomine primũ nuncupati Rhetores, vt Corn. Tacit.scribit, *lib.de oratorib.*

l.Quotiens.3.

Vide Cuiac.hic.

l.Curialibus.4.

Vide in hanc Ang.& Iac.Rebuff.

Tit.63. De primipilo.

Primipilus est decurio primæ cohortis, de primipilo Corrasius *lib.*9.*Miscell. c.*4. Claudius Coteræus *de iure militum, cap.*22. Alc.hic Veget.Theod.Hermopolit.*lib.*9.*tit.*9. Cuiac. *l.*3.*sup.de cohor.princ.*

l.Commoda.1.

Vide *l.pater.ff.de alimend legat.*

l.Obtentu.2.

Vide *l.*1.*sup.de condit.ex leg.* Nota ex hac lege quod fideiussor coram suo iudice conueniri debet non coram iudice principalis debitoris, vide Bald. *in addit. ad Specul. in tit.de competent.iud.vers.laicus*, & ibi Specul. quod limitabis in persona priuilegiata, *vt in scholaris*, vt not.Bald. in Auth. *habita, col.*6.*sup.ne filius pro pat.*

l Vtilitas.3.

Vide Gloss.*hic & Ang.*& Cy.*l.*1.*sup. de cad. toll.* Bart.*l.*1. *D.sol. matr.*4.*oppos.*

l.Cùm ex sola.4.

Vide Bartol.& Iac.Rebuff.

Titul.64. Publicæ lętitię vel Consulum nuntiatores, vel insinuatores constitutionum, & aliarũ sacrarum vel iudicialium literarum ex descriptione, vel ab inuitis ne quod accipiant incommodum.

Ant.Contius *lib.*1. *disput.cap.*14.

l.Quicquid.1.

In hanc scripsit Iosephus Moinardus Vercillensis, & And.Alciat.

l.Constitutio.2.

Hæc lex est epitome 2.*partis*, 26.*const. Grec. sup.de Episcop.aud.* Vide *Nou.*128.*c.*16.

Finis librorum XII.*Codicis.*

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ P. B. INTERPRETATIONIS TAM NOVELLARVM Iustiniani quàm Leonis & quorundam Imperatorum.

PRÆFATIO.

Nouellarum Constitutionum nomen præ se fert volumen hoc, nempe quæ post Codicem repetitæ prælectionis sunt editæ, & ratio hæc fuit, quoniam maluit Iustinianus in aliud separatè volumen transferre quàm toties faciem Codicis alijs atque alijs quotidiè adiectis immutare, ut ipse testatur in l. vnic. Cod. de emend. Cod. *verùm quoniam præcipua harum Constitutionum pars reperitur in Codice, in quo satis supérque di[illegible]i, ideò ne bis eadem repetantur summatim explicaturus sum.*

Authenticæ seu Nouellæ Constitutiones.

IN has Nouellas scripsit Iacobus de Beluiso, Iacobus Cuiac. And. de Malatinis, Angelus de Vbaldis, Bartolus de Saxoferrato, Bartholomæus Bologninus, Iulianus Antecessor Constantinopolitanus, has Nouellas Iustiniani de Græco in Latinum transtulit.

Liber Constitutionum Nouellarum Iustiniani.

Hæ Iustiniani Constitutiones quo sermone editæ fuêre, vide Cuiac. & *obs. cap. vlt.* Molinæum *q.1. de vsur. nu.67.* Quare autem Nouellæ ita appellentur declarat D. Goth. hîc. Cur etiam Authent. Alciat. *2. parerg. cap.46.* Harmen *lib.1. tit.1. §.9.*

Collationes.

Hîc liber in nouem collationes distinctus fuit.

¶ Continet hæc collatio 1. sex Titulos, de quibus ordine dicemus.

Tit. I. De hæredibus & Falcidia, & si hæres legata soluere noluerit.

Ad intellectum totius huius Tituli vide Ioannem Patricium. *const.1.* Extat autem in reginæ bibliotheca nouus & breuis in has Nouellas Titulorum index, quem Latinum vide apud Cuiac. *tom.4. f. l.332. & seq.* Hæc Nouella ad quos pertineat optimè declarat hîc D. Gothof.

Occupatis nobis.

Pro faciliori totius huius principij intellectu & præcipuè vbi de Vandalis loquitur, lege Antonini historiam. *de Iustiniano Imperatore. in 2. volumine.*

Tzani.

Qui populi hi fuerint declarat hic D. Go. Sed horum meminit Procopius & Agathias *lib.* 5. Apollon. *lib.* 1.

In deuoto.

Elegans fuit quibusdam temporibus deuoti & indeuoti significatio, qua de re, vide l 8 *Cod. de vectig. l. in fraudem & l. mediterranea Cod. de annon.*

§. Primum itaque. 2.

Nota hic testatorum alios lege cogi, certam hereditatis portionem quibusda relinquere, alios vero non. Quod auté legitima adscendentium & descendentium, siue etiã collateralium secũdum naturam debeatur, vide l. 7. *Cod. de bonis dam.*

Cap. His igitur. 1.

Collige ex initio huius cap. voluntatem defuncti esse implendam: vt notat. l. 27. *in pri. ff. de condict. & demonst.* quod tamen distinguendum est. cõditioni enim prohibitæ heres impunè non paręt.

Iudicis admonitus.

An vnica tantum sufficiat monitio terminique adsignatio. Vide Ioan. de Imol. *in ca. si heres,* & scribẽtes *in cap. nos quidem, extr. de testam.* adde Gomes. *tom.* 3 *cap.* 1. *de delictis, numer.* 24.

¶ An filius institutus à patre, detrahere possit duas quartas, Falcidiam videlicet, & debitam iure naturę, vide hic Bart.

§. Et hæc quidem. 2.

An & quæ pœna sit extranei heredis contumacis, declarat hic textus.

Cap. Hinc nobis. 2.

Loquitur cap. hoc de lege Falcidia, hinc scripta est Authentica: *sed cum testator. C. ad leg. Falcid.*

¶ An & quis sit modus citandi declarat hic Bartol.

§. Fiat igitur. 1.

Quænam personæ cogantur ad inuentarium faciendum, vide Rebuff. *tom.* 1. *tract. de sentẽt. prouis. art.* 3 *Gloss.* 3. An & quę sit forma inuentarij, notat hic Bart. Plura de huius forma vide apud Firmanum *in suo aureo repertorio. vers. inuentarium heres facere tenetur vers.* 1. *& in vers. heres inuentarium.*

§. Si verò non fecerit. 2.

An quartæ deductio prohiberi possit à testatore vide apud Hotoman. *consilio primo. Reper.* 4 *fol.* 163. *num.* 201.

¶ Ad Glos. in verb. *vidisse, v.* Soc. *in Reg.* 429.

¶ An filius non faciens inuentarium priuetur quarta debita iure naturæ, an Trebellianica, vide hic Bart.

¶ Ad Glossam in verbo *substantiã* vide Iason. & Doctores *in Auth. præ erea super Gloss. in verbo l. ceples,* & Ias *ibi Codice unde vir & vxor,* & ibi Boer.

Cap. Nõ autem dabimus. 3.

An agnoscens voluntatem defuncti possit postea pœnitere quo ad id quod agnouit, vide hic Bart.

Cap. Illud quoque. 4.

Notandus est hic locus propter verbum Relinquo, quod nempe trahatur ad institutionem, qua de re vide quæ notat Guill. de Cug *in l.* 1. *num.* 4. *Cod. de sacr. s. eccles.* Bald. *in l. captatorias. Cod. de testam. milit.*

§. Pupillis autem. 1.

Facit ad hunc §. Glossa *in cap. auditis super verbo minores, ante med. vers. sed an quibus casibus ex. de restitut. in in teg.*

¶ An tempus datum ad conficiendum inuentariũ currat minori declara vt per Bartol. *hic.*

§. Quia verò duplex. 2.

Quid sit huius §. sensus optimè explicat Cuiac. hic.

§. Quamobrem. 3.

De hac voce *Metropolis* vide quæ notat hic D. Gothof.

Tit. 2. De non eligendo secundo nubentes mulieres, & alienatione & lucro antenuptialis donationis, & de successionibus earum filiis suis. Nou. 2.

Quis huius Rubricæ sẽsus sit, optimè declarat hic Gothof.

Et antè nos.

Declaratur hoc loco Intentio principalis Iustiniani, & qua ratione motus ad hãc constitutionem componendam: simile proœmiũ habẽt Nouellæ Theodosij & Marciani,

§. Gregoria. 1.

Proponitur hic Thema, quęstio prima.

Quoniam omnibus.

Concordat *cap.* 1. *cum Gloss. vnica, ext. de secund. nupt.*

§. Quia

§.Quia vero.1.

Ad intellectum huius loci vide Nouell. 22. *cap.23.& l.5.Cod.de secun.nupt.*

cap.3.Cùm igitur.

Ex hoc loco desumpta est Authent.*ex testamento Cod.de secund.nupt.*

§.Antenuptiali.1.

An &quando priuilegium dicatur mutari, persona mutata,vide hic Bart.

cap.Aliud verò.4.

Mulier secundo nubens amittit proprietatem donationis propter nuptias, qua de re vide *Auth.sed si aurum*,*Cod.de secund.nuptiis.*

cap.illud quoque dudũ.5.

Hinc sumpta est *Auth.Sed qua nihil*,*Cod.de pact.conuen.*

Dos promissa & non soluta,quando repeti possit soluto matrimonio,vide hic Bart.Ad textum hic & glossam magnam.adde Guid. Pap.*decis*.430.*sup*.Afflict.*decis*.333.*si dos*, Sylua Nup.*lib. 2.num*.75.Boer.*decis*.22. *an bona*, Phan.*in tract.de luc.dot.sub rub. in verbo restituenda,num*.23.

Titul.3. Vt determinatus sit numerus clericorũ sanct. maior.eccle.& cæterarum Ecclesiarum Constantinopolitarum, Nou.3.

Ad intellectum huius Rubricæ, vide *cap. quoniam,extr de vita & hon.clerico.& ca.constitutus cum gloss. extr.de rescript.*vide Iulianum patricium.*Const*.5. Qui autem dicantur clerici, vide *l 2.C.de episcop.& cler.*

Dudum.

Redditus appellatione an & quid veniat remissiuè,nota autem hic quod vltra substãtiam expensæ non sunt faciendæ.

cap.Sancimus.1.

De præbendarum diuisionibus hoc loco tractatur,vide *cap.minor.*169.*extr.de praebend.* An ecclesia bonis cedere possit Roman.*sing.*561.Socin.*reg cedens.*

§.Quapropter.1.

Notandus est hic numerus præsbyterorũ, diaconorum,subdiaconorum, lectorum, ostriariorũ,cantorum,maioris ecclesię Constantinopolitanæ,qua de re,est L.4 *Co.de sacrosf.eccles.*vide *cap.vlt.Neocæsarensis Synodus.*

cap.Illud quoque.2.

Ad intellectum huius Nouellæ coniuge Nou.5.*inf.cap.7.*

Ad textũ hic & glossam magnã,adde Guid. Papæ *decis*.430.suprà Affl.*decis*.333.*Si dos* Sil. nupt.*lib.2.nu*.75.Boer.*decis*.22.*an bona* Phan. *in tract. de lucr.dot.sub rub.in verb.restituenda, num*.23.Constituitur autem hac Nouella ne clerici in aliam migrent,sicut etiam de monachis alibi.

§.in aliis.1.

De Schemate,vide hic Glossam.

cap.Sicut autem.4.

An & quibus bona ecclesiæ distribuenda sint, D.Gothofr.hic.

Titul.4. De fideiussoribus & mandatoribus, sponsoribus & solutionibus, Nouell.7.

De fideiussoribus vide quæ notaui *in tit. li.46 florum*, vide Iulianum Patriciũ,*const*.3. An &quando fideiussor conueniri possit ante reũ principalem,optimè Placentinus hic.

¶An possit quis priuilegio huius constitutionis renuntiare,vide *l.si quis in conscribẽdo, Cod.de pact.*

¶Si creditor habet pignus à debitore, an possit fideiussorem cõuenire.*l.inter eos,§.creditor,D.h.t.*

Legem.

An fideiussor conueniri possit nulla facta excussione principalis. An & quæ actio cedi debeat,vide hic Bart.

cap.Si quis igitur.1.

De hoc cap.desumpta est *Auth.præsente,C. de fideiussor.*

cap.sed neque.2.

Cuiac.8.*obs*.19.Fab.Acoramb.*ad l.naturaliter,§.nihil commune, D. de acq.poss. nu*.144.vbi Ant.Rub.*num*.238 Coras.*nu*.76.Io.de Vicomercat.*ad l.edita,Cod.de eden.num*.145.*& seq.* &ibi Corn.*n*.28.Franc Viu.*li.1.comm.opin.in verbo actio hypothecaria*,Zoann.*ad l.3.C.de eden.num* 55.

cap.quod autem.3.

An creditor inuitus cogatur accipere rem insolutũ hoc est aliud pro alio,vide hic Bar. vide etiam quæ notat D.Gothofr.*in l.3.D.de reb.cred.* An & quãdo iuratoriæ cautioni stetur,vide Paul.de Cast.*in l.fideiussor,§.1.D.qui satisd.cogant.& in l.si constante,§.ff.solu.matrimonio.*

§.Et absolute.1.

Creditor quis dicatur vide *leg.10.D.de ver. significat.*

Titul. 5. De Monachis Nou.

Vide Nouel.123.

Conuersationis.

Continetur hic laus vitæ monachalis,quã rúmue scripturarum peritus esse debeat declarat hoc loco,adde Nou.6.cap.4.

Illud igitur.cap.1.

Dicitur hic monasterium non esse ædificandum ignorante episcopo, qua de re est Nou.131.c.7.

Hinc autem.cap 2.

Ex hoc §.desumpta est *Auth.verum.Cod.de episcop.& cler.*

§.Et dum.1.

Plin.*lib.7.cap* 59.

Vicesimum & centesimum ætatis annum.

Quousque vita hominum excurrere possit,ex placitis quibusdam philisophorũ,vide Plin.supra dicto loco.

Cogitandum.cap.3.

Constituit hoc c.Imperator, vt monachi communiter dormiant & habitent,& ad huius loci intellectum,vide Cuiac.hic.

Si quis autem.cap.4.

Continetur hic pœna monachi, desertoris.

I.Illud quoque cap.5.

Ad huius loci faciliorem intellectum,vide Auth.*ingressi.Cod.de sacros.eccle.*&Auth. *nunc autem,Cod.de episc.& cler.*

¶An filiusfamilias qui ingreditur monasterium exeat patriam potestatem, vide hic Bartol.

I.Si verò.cap.6.

Quod monachi ex vno monasterio in aliud migrare non possint,declarat Cuia.hic

I.Si verò relinquens.cap.7.

Idem dicit in superiori cap.

Si quis autem.cap.8.

Monachis nõ licet vxorem ducere nec etiam concubinam.

Ordinationem.cap.9.

Agitur hic de electione & creatione Abbatis,vnde notabilis hic quod ait Bar.homines honorandos esse secundum virtutes.

§.Quæcunque.1.

Legibus familiare est,pœnas cœlestes religiosis personis proponere.

Tit. 6. Quomodo oporteat episcopos,& reliquos clericos ad ordinationẽ adduci,& de expensis ecclesiarum.Nou.6.

Aliter inscribitur hæc Nouella à Cuiac. nempe *de episc.& cler.*

Maxima quidem.

Maxima dona Dei sunt sacerdotium & imperium. An&quale sit munus sacerdotum declarat hic textus.

Sancimus.cap.1.

Quid inquirendum sit prius in electione episcopi,vide hic textum,qua de re est *Nou.*123.*c.*1.

§.Et neque.1.

Ad intellectum huius loci,vide *l.*53.*Cod.de episc.& cler.*

§.Neque enim.2.

Pro *enim* quidam legunt *etiam*,vt in manuscripto,quæ lectio verior est,est enim distinctum caput a superiore.

§.Et neque.3.

Quis episcopus ordinari debeat, declaratur hic.

§.Neque filios.4.

An imperiũ procedat ex electione, an ex successione. An & vnde processerint donationes & regna,declarat hic Bart.

§.Sed neque.5.

Loquitur hic §.de simonia, quæ committitur,lingua,manu & obsequio.

§.Sed neque.6.

Is qui in episcopum ordinatur eruditus esse debet,concordat,*cap.tanta*, *& cap.* 1.*extr. de summa.*

§.Prius autem.7.

Episcopus fieri non potest qui vxorem habet,qua de re facit,*c.*2.*in epist.*2.*ad Thimoth.*

§.Sed etiam sic.8.

Legendæ sunt episcopo antiquæ ordinationes &canones ecclesiasticæ,denique quid in electione episcopi necessarium sit,declaratur hoc loco.

§.Et hanc non.9.

Hic §.pertinet *ad cap.6.de Simonia.*

§.Si quis autem.10.

Concordat ferè *can.illud dist.*23.& concilio Chalcedonensi 4.

Et il-

Et illud.cap.2.

Hoc ad similitudinem quodam modo ciuilis magistratus est introductũ, cui nec vnam quidem noctem licebat abnoctare,l. *illud, D.de off.præf.*

Non autem.cap.3.

Ad intellectum huius loci,vide Nou.123. *cap.9.*& quæ ibi diximus, notãtur etiam hîc episcoporum gradus,quos vide.

Hæc autem.cap.4.

Hęc est secũda pars huius Authenticæ in qua agitur de Clericis,qualiter & qui scilicet sint eligendi.

¶*Principium & Fundamentum*,Concordat *c.causam matrimonij.in Gloss.vlt.in princ.extra de probat.*& habetur Ecclesiastici,*cap 26.*vbi dicitur omnis ponderatio nõ est digna continentis animæ.

Neque autem.cap.5.

Coniunge cum hoc cap. Nouel,123.c.12.

Quanta igitur.cap 6.

De diaconissis loquitur Cuiac.*in Nouel.3. pag 46.*

Semel autem.cap.7.

Agitur hîc de clericis in aliã vitæ formã transeuntibus.

Sed neque.cap.8.

Quæstio hîc est de expensis ecclesiarum, & de multitudine clericorum non facienda.

§.Quæ igitur.11.

Vide l.6.*in fine,C.de summa trinitate.*

Collatio.2.

Tit.1.De non alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecam dandis creditoribus, sed sufficere generales hypothecas.Nou.7.

Vide Iul.Patricium *const.7.* De forma obseruanda in alienandis rebus ecclesiasticis vide Proem.*const.cum Gloss 5.num.5.*

Vnam intentionem.

De alienatione bonorum ecclesiæ, vide l.*iubemus*.C.*de sacr.eccles.*

¶An redditus annui computentur inter immobilia,*vide hîc* Bart.

¶An inuita ecclesia quis petere possit rẽ male alienatam,vide hîc Bart.

§.Lex itaque.1.

De iure coloniarum,vide l.24.§.1.*Cod de sacrosan.eccles.*& quę ibi notauit Gothof Alciat.1.*præterm.*

Nos igitur cap.1.

Facit ad hunc §. Gloss.*in capit. auditis,super verbo minoris,post princip.ex.de restit.in integ.l. vlt.Cod.de sacros.eccles.*

¶An & quando bona mobilia ecclesiæ alienari possint,vide hîc Bart.

Vt autem.cap.2.

An exceptio confirmet regulam in non exceptis vide Felyn.*in cap.quoniam frequẽter, C.vt lite non contest.*an exceptio firmare aut ampliare regulam possit. Bartol.hîc.

§.Si nimis.1.

Hic sumpta est Authent.*sed & permutare C.de sacros.eccles.*

¶An priuatus immẽsam donationem ecclesiæ sine insinuatione facere possit, vide hîc Bar.Clar.4.*sentent.§.donatio.q.17.* Tiraq. *tract.de priuileg.piæ causæ,priuil.*124.

Emphyteusim.cap.3.

Emphyteusim ecclesiastica non transit ad extraneos Bald.Paul.de Castro & Alexand. *ad l.etiam.solut.matrim.in materia.* vide Dec. *ad cap.in præsentia.& in cons.*171. Gozad.*cons.* 39 Afflict.*decis.*100.Paris.*cons.*84. & 85.*lib.*4. Forcatul.*in Necyom iur.dial.*19.*nu* 6. Gozad. *cons.*71. *num.*3. Rip. *in tract.de peste.sub tit.de præseruat.remed. contra pestem. num.*155.& *ad l.1.ff.de priuil.credit.*

§.Quia verò.1.

Rei ecclesiæ quæ conceditur in emphyteusim quæ & qualis debeat esse pẽsio, vide hîc Bart.versi pro faciliori huius loci sensu, vide Authent.*perpetua C.de sacros.eccles.*

§.Scire autem.2.

An propter canonẽ non solutum emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure,vel per sententiam, anve ipse morã purgare possit Bart.hîc.

¶An quis factum suum à se possit retractari,& in eo pœnitere inuito aduersario vide Dyn. *in c.quod semel placuit,extr. de reg. iur.in.6* Concord.12.q.1.& *in cap.solita,ex.de maior.& obedien.*

¶An quis dicatur *patricius*, Vide Alciac.1. *præterm.*in hac ipsa dictione, in cuius quidẽ verbi etymologia multũ aberrauit hîc Accursius vt colligere est ex supra dicto loco Alciati.

§.Neque illud.3.

An emphyteuticarius pacisci cum episcopo possit, vide quæ notat hîc Doct. Gothof.

Si quis autem.cap.4.

Res ecclesiæ quot & quibus casibus alienari permittantur, vide hîc Bart.

Quia vero.cap.5.

Colligunt hîc doctores in delictis cõsensum esse aliquem ex quo nascatur naturalis obligatio, vide Gloss. *in l* 1.§. *bestias. in verb. honorari. ff. de postul.*

§.Si quis autem.1.

Continetur hîc pœna priuati ex causa permutationis rem ecclesiasticam accipientis.

§.si autem permutatio.2.

Imperatori licet rem immobilem cum ecclesia permutare.

cap.si autem creditor.6.

An & quomodo ecclesia locupletari possit cum aliena iactura, vide hîc Bart.

§.Si enim omnino.1.

An vestes ecclesiæ specialiter, aut generaliter pignori dari aut obligari possint, pluribus disputat hîc D.Gothof.

cap.si verò.& 7.

Quibus pœnis subiiciantur hi qui perpetuam emphyteusim contraxerint, perlege hunc textum.

§.Hæc igitur.1.

Nota hic pœnam tabellionis conficientis instrumentum vetitũ in rebus ecclesiasticis qua de re est. *l* 14.§.3. *Cod. de sacros. eccle.*

cap.iisdem pœnis.8.

Collige ex hoc §. vasa sacra non esse alienanda, & qui alienat, incidere in pœnam de qua superiori cap. dixi.

cap.Quia verò.9.

Falsum non videtur quod veritatis primodio adiuuaturr

§.Oportet.1.

Nota ex hoc loco publica priuatis esse anteponenda.

cap.si tamen.10.

Loquitur cap. hoc de administratore qui rem ecclesiæ alienauit.

Et sacrilegij.

Sacrilegij tenetur qui rescriptum in perniciem ecclesiæ impetrat.

cap.Quia verò 11.

Monasteria vel loca venerabilia in quibus sacra ministeria solitum est adhiberi, vedi, permutari, donari vel aliter alienari non possunt, quod si contra factum fuerit pro infecto haberi debet. adde hîc etiã Angelũ.

cap.sicut autem.12.

Hic §. ponitur, *C. de sacros. eccle. l. vlt. &* 10. *q.*2.§. *sicut autem.*

§.Hæc omnino.

Certis casibus potest quis accusare sine metu calumniæ.

TIT.2. Vt iudices sine quoquo suffragio fiant. NOuella.8.

Quid sit suffragium, vide hîc D. Gothof. est Tit. Cod. *de suffragio.* vide hîc Cõtiũ hoc autem suffragiorũ genus sustulit Iustinianus hac Nou.

Omnes nobis.

Imperator noctes insomnes degere debet, vt subditi sub omni quiete consistant. Seneca 1. *de beneficiis* 9. *in fine.*

§.Cogitatio.1.

Auaritia malorũ mater præsertim in iudicio vt Luc.12. *vers.*15.

Puris vti manibus.

Nota hîc manus puras esse oportere iudicibus *cap. auaritiæ, ex. de prabẽd. & dignitat. cap. nam concupiscentiam. ex. de constit.*

cap.Hęc omnia.1.

De magistratibus sine suffragij datione creandis, vide Platon. *libro* 12. *de legibus.*

¶Adde Bald. *ad c. statutũ. el.* 1. *de hered. in* 6. Paul. Castr. *cõs.*86. & ad textũ & Glos. in verbo *reuerren.* quòd consilium ab vxore sumẽdum sit Chass. *in Catalog. glor. mun.* 2. *par.*12. *cõsid.* plura de suffragiis, vide hîc apud. Cuia.

cap.illud tamen.2.

Quot olim fuerint vicarij in oriẽte Africæ diœceseos, vide hic textum & Gothof.

¶*Capitum.* Quid sit Capitum, vide Tit. *C. de annon. & Capit.* Cicero ad Atticum. *lib.*5. *epist.*1.16. *vlt.* vide Marcellinũ *lib.*22. *historia.*

cap.Hoc autem.3.

Loquitur hîc de vicario Ponticæ sublato, qua de re Bald. hîc. Nota autem hîc quod nõ licet deffensori ciuitas vicarium copulare.

cap.Nulli quoque.4.

Nulli iudicum vicarios mittere licet: quo loco notabilis derogari Titulo *de officio eius qui vicem alicuius iudic. obtinet.*

Cap.Hoc.

cap. Hoc autem. 5.

De comite Orientis & consulari siue præside Syriæ, vide l.1.C. *de off. com. orient.* Sed de minuto iure comitis orientis vide Cuiac. 8. *obs.*21. vide Nou. 17. 128. 134. vicarij munus erat exsequi sententias præsidum.

cap. Volumus. 6.

An præses iurisdictionem habeat in militibus. An milites dicantur priuatæ personæ necne, vide hîc Bart.

§ *priuare cingulo* quid hoc sit, vide *l.2. Co. vt dignitatum ordo, &c.*

cap. sic igitur. 7.

Quod iuramentum sit à præsidibus præstandum, declaratur hoc, & an aliter quàm per Deum iurari possit gloss. hîc. Quid etiā sit magistratus officium, vide Cicer. *epist.*1. & Cassiodor. *lib.* 11. *var. cap.* 8. Corn. Tacit. *lib.* 4. Nota autem substantiam iuramenti præstandi à magistratum inituris.

cap. Eos autem. 8.

Quod & quale sit iudicis munus constat ex hoc loco. est enim præsidere instar patris erga filios, qua de re est *lex.* 4. *C. de deffens. ciuit.* Apulei. 4. *florid.*

§. si quis autem. 1.

Iudex administrando iudicium furari repertus, aut aurum pro administratione dans, tribus hîc insertis pœnis punitur, vide l.31. *Cod de episco.*

cap. necessitatem. 9.

Hinc sumpta est *Authentica.* Si verò *Cod. vt omnes iudices.*

¶ An acta per testes probari possint vide *cap. quoniam contra falsam extr. de probat. &* l. *prætor.* §. *Marcellus. ff. de iudiciis.* Quo temporis spatio tutores se possint excusare, vide glossam hîc.

cap. illud videlicet. 10.

Facere quis debet id quod euitare non potest.

§. non sinimus. 1.

Nota hic iudices prouincialibus parentum loco esse debere.

§. Oportet. 2.

Iudices si puras manus habuerint fulgent gloria: è contra si furta commiserint, puniūtur. Facit *cap. cum instantia, in princip. extra, de censib.*

cap. itaque Deo. 11.

Imperator hoc loco hanc constitutionem Deo consecrat.

cap. Quod autem. 12.

An & quam iurisdictionem habeant iudices aduersus priuilegiatos & de quibus priuilegiatis hoc intelligatur, declarat hic Bar.

§. Quia enim. 1.

Nota hic iudicem à quocunque auxilium petere posse quod Gallico sermone exprimimus *main forte.* ita vt, *un iuge peut demander au premier venu main forte.*

cap. interdicimus. 13.

Inhibitores violentiarum qui hîc dicantur, vide hîc D. Goth.

cap. iusiurandum. 14.

Leges non trahuntur ad præterita.

Traditæ nobis.

Episcopi munus quod sit, declarat hîc D. Gothofred.

cap. Si verò. 1.

Loquitur hîc §. de deffensoribus ciuitatum qua de re non est huius loci dicere.

Quantam.

Circa hanc constitutionem, vide textum *& gloss. in cap. sicut episcopum.* 1. *q.* 2. patet autem hîc quanta fuerit Iustiniani Imperatoris potentia, qui tot. támq nobiles prouincias sub imperio suo gubernauerit.

§. A proconsule. 2.

De proconsulibus Asiæ, vide historiam fori Romani.

§. A vicario. 5.

Longus murus erat diuidens Persas ab Imperio Romano.

§. A iudice Palestinæ.

De Palestina meminit Cuiac. *in Nou.* 103.

Titul. 3. Iusiurandum quod præstatur ab his qui administrationes accipiunt. Nouell. 8.

Iuro ego.

Isidor. *lib* 9 *cap.*10. Lucicius 3 *placit.* 7. *nu.*1. Dec. *in l. fœm. D. de reg. iur.* Oldendorp. *in Topicis, in loco ab authoritate & praiudiciis, num.* 5. potestates nostri temporis iurare debent observare statuta, & deinde non habēt potestatem statuendi contra, vide Dec. *ad Rub. Cod. qui admitti,* 3. *lect. num.* 20. vbi limitat nō habere locum quādo noua causa superuenerit, quia in iuramento intelligitur rebus sic stātibus, *l. quod secus, de condict. ob caus. l. fi. qui satisd. cogant.* limitat etiam non habere locum quando iudex facit ingressum in die feriata, & in illa eadem die iurat seruare statuta quia dato, quod postea non obseruet non indicit

in periurium, Ferr.*caut.3.* limitat etiam non habere locum in impossibilibus, quia nõ tenentur facere, Socin.*ad* l. *centurio, num.20.ff. de vulgar.*

Tit.4. Vt ecclesia Romana centum annorum gaudeat præscriptione, Nou.9.

Cuiac.*lib.5.obs.cap.5.& cap.31.& 34.de temporibus.*

§. Habeat itaque.

Vide Balbum *in tract. præscrip. 1. par. princ. q.5.num.7.cum seq.* Alciat.*ad Rub extr.de præsc.* Ann.*de cano.ad* Rub.*de vsucap.num.28.& seq.* Socin.Iun.*cons.145.nu.90.lib.1.*Paris.*ad d.*Ru. *extr.de præscript. num.8.* Aricl.Pinel.*ad Auth. nisi tricennale, Cod.de bon.mater.numer.* 40 *fol.* 627.

Vt legum.

Suidas hanc legem per fraudem latam fuisse ait, fuit autem Latina lingua conscripta, ideóque in omnibus editionibus Græcis deest.

Tit.5. De referendariis palatij. Nou.10.

Vide Iulian. *const.* 16. Procop.*de bello Persico*, Arno.*lib.4.cap.41.*

Cum aliis omnibus.

Referendarij destinati erant, ad maioris ecclesiæ negotia Principi referenda.

§.Sed apparuerunt.

Vide *cap.venerabilis, extr.de dolo & contumacia, & in Clement.dispendiosam eod.Tit.*

Tit.6. De priuilegiis archiepiscopi, Iustinianæ primæ & sede, P.P.Illyrico, in pãnoniam secundam, id est Iustinianam primam transferenda. Nouel.11.

Vide Gregorium 4.*epistol.59.*

l.Multis & variis.

Cassiodor.3. *variar.* vide allegatos hic à Dy.Gothof.in fine huius Nouellæ.

Tit. 7. De nefariis & incestis nuptiis. Nou.12.

Harmen.6.*Tit.4.*Iulian.*const.32.*Clarus 9. *sent.3.*

l.pro incestis.

Ante Iustinianum nuptias contrahentes incestuosas impuniti, è contrario eorum filij successione priuati.

cap.Sancimus.1.

Aristot.*lib.8.de historia animalium*, l.6.*Cod. hoc titulo*, Aristot.*lib.3 Etichor.*

cap. Si verò contigerit.2.

Nota nouum modum soluendæ patriæ potestatis, l.2.*ff.de receptator.*

cap. Et hoc quidem.3.

Nuptiæ incestæ statim dissoluendæ, *vt l.4.in fine, supra eod.*

cap.Dubitatum.4.

Hinc sumpta est *Auth. quod ius, Cod. de natural.liberis.*

Tit.8. De prætoribus populi Nou.13.

Cuiac.*lib.8.obs.c.vlt.* Harmen.*lib.6.Tit.de dignitat.§.3.*

clarissimorum.

Magistratibus idoneæ appellationes recipiendæ.

cap.Nos igitur.1.

Cicero ad Atticum, Gell.*lib.13.c.14.* Plin. *in panegyrico*, Liui.*lib.7.in princ.*

cap.Quia igitur.2.

Nota hic quod vita semel amissa restitui non potest.

cap.Primum quidem.3.

Quis huius loci sensus sit, vide hîc D.Got.

cap.Didicimus.4.

Delatores sunt exploratores, qui magistratibus indicãt fures, hinc delatoria curiositas.

cap.Assistent.5.

Matricarij, Hi erant qui dolabris incendiũ extinguebant, Vitru.*lib.4.c.2.* qui apud Gallos appellantur, *Charpentiers & Chappuis.*

cap.Sed si transmittatur.5.

Iudices strenui, non sunt ab officio remouendi.

Collatio.3.

Tit.1. De Lenonibus. Nou.14.

Lenones infames esse constat *l.4.§.2.ff.de his qui notantur infamia.*

Et anti-

Et antiquis legibus.

Varro *lib.5.Virgil.4.Æneid.* vide Pap.22.*arrest.9.arrest.14.*

Tit. 2. De defensoribus ciuitatum. Nou.15.

Iunge hic Tit. *Cod. de deffensor.ciuit.*

nisi velociter.

Arist.*lib.1.politicor.cap.5.*

cap interim illud.1.

Tiraq.1.*iure primogenitura* 19. Cai.1.*Inst.tit.*2.Fel.*in cap.cum dilectu,extr.de rescript.*

cap.nulla existente.2.

Deffensor vicarium sibi constituere non potest.

cap. Et agi apud.3.

An deffensores iurisdictionem habeant cōtentio est, negat etenim Cuiac.probant alij.

cap.Sed neque.4.

Loquitur hoc loco de plus petitione actoris, vt optimè Iulianus notat.

cap.Et à defensoribus.5.

Appellatur à defensoribus ad præsides.

cap. Quia verò.6.

Deffensor à quibus eligatur, vide hic D. Gothof.

Tit. 3. De mensura ordinandorum clericorum. Nou.16.

Vide Nou.3.*cap.*1.& Nou.6.*cap.*8.

Legem nuper.

Quod hic de Constantinopolitana ecclesia dicitur, idem in reliquis aliis statuendum est.

cap.Sancimus enim.1.

Expensæ illegitimæ administratori non reputantur.

Tit. 4. De mandatis Principum. Nou.17.

Ex libris antiquis.

Horum mandatorum mentio fit in l.6.*in fine,ff.de off.proconsul.*

cap.Oportet igitur.1.

An & quæ sint obiecta iuris publici & priuati, vide hic textum.

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.1.c.35.*

cap. Deinde conueniens.2.

Cuiac.*lib.8.obseruationum,capite nono.*

cap.Sit tibi quoque.3.

Harmen.*lib.1.tit.6.§.35.* & *lib.5.Tit.8.§.107.*

cap. Deinde competens.4.

Facit hic *l.26.§.3.Cod.de episcop.audient.*

cap. non permittas.5.

Alciat.*lib.3.præsumpt.cap.33.*

cap.Sed neque.6.

Cuiacius *capite decimo de præscriptionibus.*

cap.Neque autem.7.

De Asylis, vide Petr. Gregor.*33.sintag.21.* & *22.*

cap.coges autem.8.

Diodor. *lib.3.cap.3.*& Harmen.*lib.6.Tit.14.* Lampridius *in vita Seueri.*

cap.illud tamen.9.

Angariis, De angariis,vide *Nou.128.* & *134.*

cap. Neque occasione.11.

Vetat hic hæreticorum quæsitores, Nou. 103. *cap.2.*

cap Oportet autem.12.

Vide Cuiacium *libro sexto obseruationum,capite vigesimo tertio.*

cap. patrocinia quoque.13.

Huc refer Titulum Codicis, *De his qui potentiorum nomine.*

cap.Sed etiam.14.

Cuiacius *libro octauo obseruationum,cap.38.*

cap.Titulos autem.15.

Vide Nouellam Tiberij, *de diuinis domibus,cap.1.*

cap.Mox autem.16.

Metropolis dicitur prouinciæ caput. vt l. 7 *ff.de off.procons.*

cap. Hæc enim.17.

Arma domi tenere nemo priuatus audet, quoniam hoc solis militibus concessum est.

Tit. 5. De triente & semisse &c. Nou.18.

De inscriptione huius Tituli, vide hic D.G.

Iam quidem.

Grassus, *lib.senten.§.legitima,q.42.*Mynsing. *5.obser.cap.40.*

cap. Hæc nos.1.

De legitima liberorum, vide Vurmiserum *in pract.29.obs.9.*Grassum *libro sententiarum,in*

§.testamentis,q.15.num.7.& q.40.

cap.Excipiatur.2.

Facit hîc Nou.38.& Nou.115 *cap.3.*

cap.Prohibemus.3.

Cicero *in oration.pro Cecinna*, Graffus *libro sic.§.legitima,quæst.36.n.23.* Cuia.hîc,*fol.366.*

cap.Neque illo.4.

Hinc sumpta est Authentica *Qua tertia,C.de collation.*

cap.Consideremus.5.

Erubescimus fine lege loqui.

cap.illud quoque.6.

Nota hîc quod olim collatio non fiebat ex testamento.

cap.Et quod.7.

Ex non solemni diuisionis instrumento agi non potest ad diuisionem.

cap.studium.8.

Turpe est scripturam denegare.

cap.si verò lis.9.

Loquitur hic textus, de tutore, vel curatore inficiatore.

cap.Illud quoque.10.

Hinc sumpta est *Auth. possessor,Codic. qui potiores.*

cap.Quod autem.14.& vlt.

Hunc §.declara vt in Glossa in verbo *filios legitimos*, in principio. Hinc sumpta est *Auth.sed noua, C.de naturalib.lib.* Cuiac.*ad Nou.*14.

Tit.6.De filiis ante dotalia instrumenta natis.Nou.19.

An & quando & quo anno lata fuerit hæc Nouella, vide D.Goth hîc.

Peruenit ad nos.

Liberis ante dotalia instrumenta nascendis beneficium à principe datum, ad eos qui iam nati sunt ante dotalia instrumenta ex æquo & bono porrigitur.

cap.Quia verò.1.

An & quæ sit vis sententiæ & transactionis, vide hic D.Goth.

Tit.7.De administrantibus officia in sacris appellationibus.Nou.20.

Aliter concepta est hæc Rubrica à Cuiacio. Quæ autem dicantur sacra iudicia appellationum, declarat hîc D.Goth.

iam quidem.

Vide hîc Cuiac.

cap.Complacuit.1.

Ait cap.hoc, vt sola cohors PP. ministret in eius appellationibus.

cap.sed etiam.2.

De appellationibus primæ Cappadociæ, vide *Nou.8.ca.15 §.36.* Cuiac.*lib.8.obs.cap.42.*

cap.Hoc ipsum.3.

Vide *Nouell.31.cap.1.§.3.*

cap.Quoniam verò.4.

De appellationibus à prætore Lycaoniæ Iulianus hîc.

cap.Quia verò.5.

Vide Iulian.*d.constit.25.*

cap.sed hoc in hac.6.

Pro intellectu huius loci, vide hîc D.Got.

cap.in quibus.9.

De Libellensibus, vide *L.vlt.C.vbi Senator, l.32.Cod.de appellat.*

Tit.8.De Armeniis.Nou.21.

An & quare multitudinis numero vsus sit Iustinianus, declarat hîc D.Goth.

Armeniorum.

Ab Armeniis fœminæ olim exclusæ successionibus ab intestato, parentū, liberorū, fratrum, cognatorum.

cap.sancimus.1.

Subditi à magistratibus victoribus leges accipiunt.

cap Hæc igitur omnia.2.& vlt.

Vide Scringerum hîc.

Collatio quarta.

Tit.1.De nuptiis.Nou.22.

Aliter concepta est hæc Rubrica, nempe de solutione secundarum nuptiarum, & de secundis nuptiis.

Plurimæ quidem.

Facit Paul.ad Heb.*cap.13. vers 14.& l.220. in fine,D.de verborum signif.l.penult.Co.de incest.nupt.Nou.18.l.donationis, D.de donationib.* Concordat *c.ab excommunicato cum gloss.1. extra de rescript. & in cap. graue gemmus,cum gloss. super verbo parte,eod. Tit.* Felin.*in c.2.de iis & pot.iud deleg.in fine.*

cap Duo igitur.1.

Hinc sumpta est *Auth. ad eos Cod.de secund. nupt.* An volūtas testatoris seruetur pro lege: vide Iasi.

vide Iaſ. *in l. nemo poteſt, num. 2. D. de leg. 1. & in l. filiusfamilias, §. diui, num. 12. ff. eod.* Guid. Pap. q. 515. Iul. Clar. *lib. 3. ſent. §. teſtamentum, q. 61.* vide *l. 1. in fine principij, Cod. de ſacroſanctis eccleſiis.*

cap. Secundum verò. 2.

An vt nuptiæ ſolo conſenſu contrahuntur, ita vero ac nudo conſenſu diſtrahantur, vide hîc Cuiacium. Iunge *cap. tuas nos iuncta gloſſa ſecunda, circa principium, ext. de teſtament.* Fel. *in cap. 1. verſ no. 7.*

cap. nuptias itaque. 3.

Socin. *conſ. 28. incip. circa primum quæſitum, in principio, cum verbo ſeq. vſque ad finem, in prima parte.*

cap. Diſtrahuntur. 4.

Tertullian. *lib. de monogamia*, vide Nouell. 147. *cap. 1.*

cap. Secundum occaſionem. 5.

Vide Tertullian. *ſupra dicto loco.* An mors ciuilis naturali æquiparetur, vide Bart. *in l. Deo nobis, in pr. n. C. de epiſc. & cler.*

cap. Per occaſionem. 6.

Ex hoc loco deſumpta eſt *Auth. Sed hodie C. de repud.* Facit ad hunc §. *c. propoſuiſti, cum gloſſ 1. extr. de probat. & c. laudabilem, de frigid. & maleſ.* An matrimonium captiuitate dirimatur, vide hîc Cuiacium.

cap. Sed etiam 7.

Leo vetat vllo modo contrahi nuptias, niſi planè certum nuncium mortis mariti mulier acceperit, *Nou. 53.* vide quæ notaui *ad cap. in præſentia, extra de ſponſalibus.*

cap. Quod autem. 8.

Vide *Nouel. Leon. 33* An ob militiam derimatur matrimonium, vide hîc Cuiac. Hinc autem ſumpta eſt *Auth. Sed hodiè, C. de donat. int. vir. & vxor.* Gypſus quid ſit, vide hîc D. Goth. Præterea notabis hunc §. tollere ſeruitutē pœnę, & ita corrigere §. *pœna, Inſt. quibus mod. ius pat. pot. ſoluit.* Plin. *lib. 5. c. vlt.* An damnatus ad mortem efficiatur ſeruus pœnæ, vide hîc Bart. Voluntas teſtatoris ſeruatur pro lege, intellige niſi contrarietur iuris diſpoſitioni, *l. nemo poteſt, vbi Iaſon. nu. 2 ff. de leg. 1* idem Iaſon *ad l. filiusfam. §. diui, num. 12. D. eod. tit. in 2. lect.* Guid. Pap. q. 515. per Iul. Clar. *lib. 3. ſent. §. teſtamentum, q. 61.*

cap. ſi verò decretum. 9.

An decretum dicatur ſententia diffinitiua, & an ſeruitus morte æquiparetur, vide hîc Bart. Gloſſ. *in l. 1. in verbo impetrato, C. ad leg. viſſel.*

cap. ſi verò ab initio. 10.

Matrimonium an derimatur damnatione in metallū, vide hîc Cuiac. & hac de re, vide *Auth. ad hoc, C. de Latin. liber.* iunge hic *c. 2. extra de coniug. ſer.* Seruus à domino derelictus an libertatē accipiat, declarat hîc Bart.

cap. nam ſi tradiderit. 11.

Ancilla an ſit quæ doloſè à domino clam pro libera elocata eſt, vide hîc D. Goth. An inter ſeruos ſit connubium, dos, & donatio propter nuptias, notat hîc Cuiac. *pag. 157.*

cap. Et multò potius. 12.

Ancilla non eſt quæ à domino expoſita eſt.

cap. Deportatio. 13.

An deportatio matrimonium ſoluat, declarat hîc Bart. deportatis autem comparātur damnati ad triremes, vt hinc colligere poſſis non diſſolui matrimonium ob pœnam triennij adde hîc Cuiac. *pag. 156.*

cap. nouimus. 14.

An deſertionis cauſa nuptiæ ſint permiſſæ, notat hîc D. Goth. vide *can. Conſtantinus 96. diſtinct.* An & ex quibus cauſis matrimonium diſſoluatur, vide hîc Bart.

cap. Cæteræ verò 15.

Notantur hic cauſæ repudiorum & diuortiorum, Clar. *lib. ſent. § ſacrilegium*, Bellouiſ. *in praxi lit. 1. cap. 10. num 46.* Harm. *lib. 4. tit. 7. §. 3.* Pallad. *2. epig.*

cap. ſi verò etiam. 16.

Cuiac. *lib. 6. obſeru. cap. 32.* vbi de luctu mulierum & feſtinatis nuptiis tractat, Quint. 5. *Inſt. cap. 10.* Valer. *lib. 2. c. 2. de vſu vini*, Plin. *lib. 14. cap. 13.* Tertullian. *cap. 6. apolog.* Gell. *libro 10. cap. 23.* Plin. *ſupra dicto loco*, adde Halicarnaſ. *lib. 2.*

cap. Adſcriptitio. 17.

An iure nubat adſcriptitia libero homini, vide hîc Cuiac. Hinc autem ſumpta eſt pars *Auth. ad hoc, C. de Lat. lib. toll.*

cap. Sed à nobis. 18.

An maritus diuertere ab vxore poſſit ob nō acceptam vxoris dotem vide hîc D. Gothof. Oldendorp. *in Top. in loco à contrariis.*

cap. Eſt quoque. 19.

Ex hoc loco deſumpta eſt *Authen. econtra Cod. de repud.* An hodie fideiuſſor pro dote data conſtitui poſſit, vide hîc Bart. Harmen. *lib. 4. tit. 34. §. 24.*

cap. Deinceps. 20.

De morte, vide Sebaſtianum Medicem *in tract. mors omnia ſoluit, art. 1. & 2. vbi 114. caſus enumerat huius ſententiæ*, vide Auth. *nunc autem. C. de ſecund. nupt.*

§.soluto igitur.1.

Facit hîc *Auth.hæres,Cod.de secund.nupt.*

§.si vero filios.4.

Optimè hunc §.explicat D.Goth.hîc vide *cap.rursus.circa fin.ex qui clerici.*

cap.si quis enim.21.

Loquitur cap.hoc de ingratis liberis.

§.si verò filiorum.1.

Vide hîc Cuiacium.

cap.si quis verò.22.

An quot, & quæ pœnæ appositæ sint mulieri intra annum luctus nubenti, vide hîc D.Gothofred.

§.sed neque longius.1.

Iunge hîc *l.1.C.de secund.nupt.*

cap.si vero expectet.23.

Hinc sumpta est *Authent. nisi,C.de bon. mater.*

cap. sed quod sancitum.24.

An alienatio in fraudem legum facta subsistat,vide hîcD.Goth.adde *cap.ad aures,ext. de præsc.*

cap.Venient autem.25.

Vide *Auth. Lucrum,Cod.de secund.nupt.* & quæ ibi dixi Barb.*tract. de præscript.par.vltim. num.29.*

cap. Quoniam autem.26.

Vide Cuiacium in hunc locum satis obscurum *fol.*280.& Iulian.hîc *c.149.*

§.Et super ip.1.

An & quis censeatur ingratus erga parentes,notat hîc D.Gothof.

cap.Optimè vero.27.

Vide hîc Cuiac.

cap.Quia verò hactenus.28.

Pro intellectu huius loci vide Bart hîc.

cap.nec illud.29.

Hinc sumpta est *Auth. ad eos, C.de secundis nuptiis.* An dos & donatio propter nuptias debeat reseruari filiis,notat hîc Bart.

§.Reliqua vero.1.

Lucra primarum nuptiarum primi liberi, secundarum secundi capiunt,iure precipuo.

cap.Quia verò.30.

An quot, & quibus modis matrimonium soluatur,notat hîc Glossa.

cap.De augmentis.31.

An dos augere, vel minui constante primo matrimonio possit, vide hîc D.Gothof. An probatio contra præsumptionem de iure admittatur,declarat hîc Bart.

cap.si verò solum.32.

Facit hic *Auth.Hoc locum,C.de secund.nup.* Abrogatur autem hic *lex prima. Cod.si mu. 2.nups.*

cap.si autem in dotem.33.

Vide *c.* 18. *de regul.iur.in 6.can.de hu 28.distinct.c.si diligenti.ext.de foro compet.*

cap.Quoniam omnino.34.

An pater contrahendo secundas nuptias, amittat vsumfructum bonorum aduentitiorum,vide hîc D.Goth.

cap.Mater tamen.35.

Iunge hîc *Auth quòd mater,C.de reuocan. donat.*Cuiac.hîc *fol.* 381. *c.propter eius, & cap. vlt.cum gloss.1.in fine,ext.de donation.*

cap.non tamen.36.

An mulier nobilitetur per virum suum, tradit hîc Bart.

cap.Iucundum quoque.37.

Libertam renuntiantem matrimonio patroni alteri, inuito patrono non possumus impunè nubere.

cap. Eiusdem quoque.38.

Vitricus an possit esse tutor priuigni,vide Bald. *in l.si pater tuus, Cod. de contrar.iud.tut.* Apud quem liberi educari debeant vide Liuium *libr.39.*

cap.Dotes autem.39.

Loquitur hîc Imperator de dotis repræsentatione,quæ donationis species est.

cap.si autem tutelam.40.

Hunc locum optimè explicat hîc Cuiac.

cap.Placet quoque.41.

Vide *D.Goth.hic.*

cap.sed etsi quis.42.

Vide *Auth.multò magis, C.de episc.& cler.*

cap.Quæ verò.43.

Concordat hîc *Auth.cui relictum, Cod.de indict.vid.*Robert.1.*animad.*2.*&* 3.Mercator. 1.*notar.*2.*&* 3.Cuiac.*lib.*14.*obs.c.*14 Hotom.2. *obs.cap.*3.Plutarchus *in Numa.* Ouid.1.*fastor.* Halicar.*lib.*5.Liu.*lib.*2.

cap.Vnde sancimus.44.

Robertus 1 *animaduers.* 2. Mercator.1.*notar.*2.An legatum cum fructibus restituatur. vide Glossam pleniorem *in Auth. cui relictum,in verb.cum fructib.C.de indict.vid.*

cap. Et quia parum.45.

Hinc sumpta est *Auth.Sed si autem,Cod.de secund.nupt.* Quemadmodum mater secundas nuptias contrahens succedat liberis ex testamento,vide Iulian.*cap.*166.

cap.

cap.Hinc nos alia.46.

Mater ad secunda vota transiens,an &qualiter succedat filiis,vide hîc Bartol.

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.3.c.60.*

§.Si igitur.1.

Huius §. quis sit sensus declarat hîc Got. quem vide.

§.Si autem intestatus.2.

An &quomodo hic locus interpretari debeat.vide Iulian.*cap.167.*

§.ingratitudinem.3.

De ingratitudine,vide Abbat.*in cap.fin. de donat.in princ.*&post.Host.Ioan.And.& alios.

cap.Et quoniam.47.

An mater succedat filio,vide hic Bart.

§.illud autem firmum.1.

Mater quibus in rebus vsumfructum filiorum habeat, notat hîc Glossa, iunge hîc Auth. *& cum Cod.ad S.C.Tertull.*

§.Et quoniam.2.

Abrogatur hîc *l.7.Cod.ad S.C.Tertull.*

cap.illud tamen.48.

Vide hîc Cuiacium.

Tit.2.De appellationibus & intra quæ tempora appellari debeat.Nou.23.

Huic Nouellæ respondet constitutio. 24. apud Iulianum.

Anteriorum.

An appellationes ab interlocutoria sint permissæ, vide Salyc.*in l. ante sententia Cod. quor.app.non recip.* & Bald.*in l.2. Cod. episcop. aud.* Guid Pap.*decis.75.*Phil.Franc.*in cap.cum cessante de appell.*Fely.*in Rub.de re iud.*

cap.Et sancimus.1.

Iunge hîc *Auth. hodie Cod. de appellat.* Socin.*reg.24.*Duen.*reg.45.*An appellari possit à die feriata,vide Lud.Pon.*in l.1.de in ius voca.* Bald.*in Rubr.C.eod. tit.*Imol.*in cap.præterea, de dilat.*

cap.Ad hæc sancimus.2.

Oldendorp.*in tract.sentent.cap. si omisso* Iulian.*cap.93.*

cap.Illud etiam.3.

Vide Cuiacium hîc.

§.Similique modo.1.

De prouocationibus in Asiana vel Pontica regione porrectis Iulianus *capite 98. & 99.*

cap.illo videlicet. 4. & vlt.

An & quis propriè tribunal habeat, Bart. hic.

De appellationibus ad quénam remittantur si res ob quam appellatio instituitur non supra auri libras decem valeat.

Hæc est epitome superioris constitutionis. An &quod auri libræ efficiant aureos,declarat hîc D.Goth.Hæc autem constitutio quibusdam in exemplaribus deest.

Non principalis.

An à præfectis prætorio supplicare liceat, vide *l.vn.Cod.de sent.præf.præt.*

cap.Si dum principi.1.

Vide hîc D.Goth.

Titul.3.De præside Pisidiæ.

Nou.24.

De hac Nouella,vide hîc Cuiacium.

Nunquam sane.

Vide Liuium,*lib.1.*Ammian.*lib.14.*Florum *initio,*vbi de ætatibus populi Romani , vnde autem dicantur prætores,vide Isid.*lib.9.c.3. & 9.etymol.cap.4.*

cap.Hæc nos.1.

Vide Iulianum,*cap.66.*Boet *3.de consul.*

cap.Oportet.2.

Iunge hic *l.3.c.13.D.de offic.præsid.*

cap.Porro non tantum.3.

Facit hîc *Nou.17.cap.8.*

cap.Quæcunque.4.

Iulianus *const.17.cap.67.*

cap.Quoniam verò.5.

An &quomodo paruas causas Iulianus interpretetur notat hîc D.Goth.

cap. Vt autem.6.

Concordat hîc *Nou.8.*

Tit.4. De prętore Lycaonię

Nou.25.

Vide Iuliani *const.18.*

Cum ad prima.

Prætor Lycaoniæ olim erat prætor.

cap.Quoniam igitur.1.

Vide Ammianum *lib.14.*

cap.Mittemus.2.

Prætores prouinciarum olim ex numero procerum erant electi.

§.Quibus autem.1.

Vide Nouellam proximè antecedentem.

§.Odio quoque.2.

Raptus virginis videtur grauius scelus homicidio.

cap.Sed neque.3.

Adde hic Nou.24.*cap.2.in fine.*

cap.Oportet præterea.4.

Facit hîc *l.13.D.de off.praes.*

§.Deinde neque.1.

Vide *l.7.§.1 ff.de officio praesidis.*

§.Neque item.2.

Iunge hic Nou.17.*cap.4.*

cap.Scire igitur.5.

Vide hîc D.Goth.

§.Et publicorum.1.

Quæ & quot sint proconsulis insignia, D. Goth.hic.

§.Sed neque.2.

Facit hic *Nou.17.cap.48.*

§.Vnde & ipse.3.

Nota hic prætorem Lycaoniæ ciuilem fuisse factum magistratum.

cap.Secundum legem.6.

Delegare qui olim potuerint, declarat hæc Nouella.

Titul.5.De prętore Thraciæ. Nou.26.

Alias vocatur præses, vide Iulian.*const.19.*

Illud in confesso.

Vnde dicantur vicarij, vide hîc D.Goth.

cap.Recte igitur.1.

Magistratuum dissectiones nominatim reprehendit Iustinianus.Nou.25.*in princ.*

§.Si verò horum.

Nota hic vanam esse sine viribus iram.

cap.Ideoque.2.

De mandatis principum, vide Nou.17.

§.Cæterum.1.

Adresponsus quid sit, notat D.Goth.*in Nouel.24.*

cap.Curæ autem.3.

Pro intellectu huius loci, consule *l.6.§.3. D.de off.procons.*

§.Oportet.1.

Facit *l.19.§.2.D.de off.praesid.*

cap.Curabit quoque.4.

Iunge hic Nou.25.*cap 1.*

§.Quod si nobis.1.

Rector Thraciæ honore Senatorio fuit insignitus.

§.Ac si veteres.2.

Vide Titulum de officio proconsulis & præsidis.

cap.Hæc etiam in.5.

Optime hîc D.Goth.

Tit.6.De comite Isauriæ. Nou.27.

Præsidem Isauriæ vocat *Nou.20.cap.4.*

Quibusdam.

De Isauria, vide Ammian.*li.14.*& de Isauriæ criminibus.

cap.Idemque hoc.1.

Vide hic D.Cuiacium.

Tit.7.De moderatione Helenoponti.Nou.28.

Præses itidem appellatur, *in Nou.8.c.15.*

Quod pulchrè.

De ponto peleponiaco, vide *l. vlt.Cod. de off.mag.ciuil.*

cap.Sed ad ista.1.

Cui tribuatur inuentio crucis domini, vide Ruff.1.*cap.7.& 8.*

cap.Omnes autem.2.

Harmostes quis, Pausan.Beotic.& Appianus.

cap.Vnde qui.3.

Vide Nou.24.*cap.4.& 25.cap.1.in fine.*

cap.Insuper.4.

Facit hic Iulian.*const.105.*

§.Propterea certè.1.

Magistratus quomodo sit honoratior, vide D.Goth.hic.

§.Harum nos.2.

Turpia lucra an bonus princeps admittere debeat, vide Sueton.*in Caligula* 40 Lampridium, *in Alex.Seuero,* Sueton.*in Domitiano* 23.Plin.*lib.12.* Harmen.*lib. 1. Tit.4.§.47.* Cuiac.*lib.10 obs.cap.7.*

cap.Oportet igitur.5.

Iunge hic *l.6.§.3.D.de off.procons.*

§.Caue-

§.Cauebit verò.1.

Vide *l.1.C.vt nemini liceat sine iud.*

cap.Consimiliter.6.

Adde hic Nou 8.*cap.13.*

cap.Hæc nos.7.

Facit hic Nou.8.quam vide.

cap.Porrò damus.8.

De prouocationibus moderatori Helenoponti porrigendi, vide superius.

Tit.8.De prætore Paphlagoniæ.Nou.29.

Iulian.*const.25.& const.28.*

Paphlagonum.

De Paphlagonia, Plin.*lib.6.cap.2* Liui.*libro 1.decad.1 in princ.*Strabo *lib.5.*

cap.Hanc sanè.1.

Prusia quæ vrbs Strabo *libro 12.*

cap.Enimuerò.2.

Vide Nou.28 *cap.6.*

cap.Atque hæc.4.

Prætor Paphlagoniæ erat spectabilis.

cap.Ad hæc diligenter.5.

Adde hic Nou.8.*cap.13.*

Titul.9.De proconsule Cappadociæ.Nou.30.

Aliter inscribitur hæc Nouella, de officio præsidis Cappadociæ.

Quam amplum.

De regibus Cappadociæ, vide Diodor.32. Strab.11. ibi enim refert quàm latè Cappadoces imperarint.

cap.Hanc sanè.1.

De Tamiaca & Tamiacis prædiis est Titulus, *Cod.de prædiis Tamiacis*, vbi dixi.

§.Ac cum aliis.

Facit hic *l.6.C.de oper.public.*

cap.Curatorum.2.

De Tractoribus, vide Cuiacium ad *l.3.C.de cano.largit.*

cap.Porro neque.3.

Vide hic D.Goth.

cap.Quoniam verò.4.

Nota hic gradatim honores defferri.

cap.Ipsi verò.5.

Consule Cuiac.hic.

cap.His igitur.6.

Iulian.hic,*numero 85.§.2.*

cap.Sanè Tamiacæ.7.

Vide Iulian.hic,*num.86.*

§.Sed & ipsam.

Seditiones compescendæ sunt, à præsidibus prouinciarum.

§.sicubi.2.

Præsides iusta de causa apparitores suos officio possunt priuare.

§.sed & cursum.3.

Vide hic D.Goth.

cap.Curam autem.8.

Facit hic *l.7.§.1.D.de officio proconsulis.*

§.Titulos.1.

Adde hic Tit.*de his qui potentior.nomina.*

cap.Iuridicundo.9.

Vita rusticorum patrocinio præsidum indiget.

§.Quę ipsum.1.

De laudibus iustitiæ, vide Nou.*69.*

cap.Porrò autem.11.

Declarat textus hic an proconsules sint spectabiles.

cap.Adulteria verò.12.

Iunge hic *l.vlt.D.de off.præsid.*

§.si subiicietur.1.

Facit edictum Iustiniani 13.*cap.18.in fin.*

§.Et subditis.2.

In multis edictorum constitutionibus Iustinianus Affricanum se appellat.

Titulus 10. De pręscriptione quatuor pręsidum Armenię. Nou.31.

Loquitur Nouella hæc de quatuor pręsidibus Armeniæ.

Perperam.

Plin.*lib.6.cap.8.& 9.*

cap.Vnde quatuor.1.

Ammianus *lib.22.*

§.Secundum.1.

Tractatur hic de secunda Armenia.

§.Ad hæc tertiam.2.

Melitena metropolis est tertię Armenię.

§.Constituimus.3.

De diuisione Armenię, vide Cuiac.*libro 15. obs.cap.29.*

cap.Illud sanè.3.

Vide Nou.24.25.26.& 27.

Titul. 11. Ne quis mutuum dans agricolæ, terram eius teneat. Item quã magnas vsuras creditores ab agricolis debeant percipere. Nou. 32.

Pertinet hæc constitutio ad agricolas Thraciæ.

Rem duram.

Quod genus mortis sit fame possit, vide Ammian. *lib.* 17. Suetonium *in Tyberio, cap.* 55. de eius supplicio, adde Petrum Gregorium 31. *Syntag.* 23.

cap. Sancimus igitur. 1.

Cuiac. *obs. lib.* 3. *cap.* 35. Mol. n. q. 1. *de vsur. nu.* 66. 67. 68. Contius 2. *lect.* 2. Cuiac. *libro* 3. *obser. cap.* 31.

Titul. 12. De his qui mutuum dant agricolis. Nou. 33.

Intellige hic de agricolis Illyricanis.

Tit. 13. Ne quis quod agricolæ mutuam pecuniam dedit, illius terram detineat, & quem vsurarum modum creditores accipere debẽt ab agricolis. Nou. 34.

Hæc constitutio exemplum est *Nouell.* 32. *supra eod.*

Tit. 14. De adiutoribus quæstoris. Nou. 35.

Nota hic Quæstorem hodie appellari cancellarium.

Viginti sex.

Facit hic *l. vlt.* C. *de prox. sacror. scrin.*

Titul. 15. De successoribus eorum qui in Africa degunt. Nou. 36.

Omne infinitum.

Vide hic D. Goth. & pragmaticam sanctionem Iustiniani, *cap.* 5. & 2.

Titul. 16. De Ecclesiis constitutis in Africa. Nou. 37.

Vide *Nou. Leonis* 35.

Venerabilem.

Constat hic non seruari ius asyli homicidis & similibus personis.

Tit. 17. De decurionibus, & filiis eorum. Nou. 38.

Vide titulum C. *de decurionib* vbi dixi.

Qui rempublicam.

In vrbibus regiis Senatores sunt.

§. Hæc nos sæpe.

Decuriones poterãt olim donare sua prædia sine decreto non tamen vendere.

§ igitur olim. 2.

Decurio donare nõ potest immobilia, nisi propter nuptias aut dotis causa.

§. Et non vsque. 3.

Nota hic quæ dignitates liberent à curia.

cap. Si igitur. 1.

Coniunge hic *Nou.* 18.

cap. Quod si ille. 2.

Abrogatur hic *l.* 29. C. *de decurion.*

cap. Quod si legitimorum. 3.

Ingrati liberi exhæredari possunt.

cap. Quod si omnes. 4.

Optimè hic D. Goth.

cap. Quod si masculi. 5.

Loquitur hic de liberis decurionũ vtriusque sexus.

cap. Sed & illud. 6.

Abrogatur *l.* 12. C. *de murileg.*

Tit. 18. De restitutionibus, & ea quę parit vndecimo mense post mortem viri. Nou. 39.

De quarum rerum restitutione hic agatur, vide hic D. Goth.

Decursio & varietas.

Donatio propter nuptias dicitur esse causa fauorabilis.

cap. Quamobrem. 1.

Hinc sumpta est *Auth. res quæ, Cod. de commun. de legat.*

cap.

cap.Secundum.2.

An præsumatur de præsenti ad præteritũ vide Alciatum 2.*præsumpt*.16. Gell.*lib*.3.*c* 16. Plin.*lib*.7.*cap*.5.Cuiac.apud Paul.4.*sent. tit*.5. §.5.*& cap*.19.*de præsc*.

Titul.19. Vt ecclesia sancta resurrectionis alienare possit ædificia secundum ipsam sita ciuitatem. Nou.40.

Vide Iulianum *const*.11.

Iam quidem.

De resurrectione, vide Alberic. Rosatensem in verbo ecclesiæ sanctæ resurrectionis.

§.Nouimus. 1.

Vide *l*.10 §.1.C.*de agric.& censit.*

cap.Hæc nos.1.

Adde Nou.120.*cap*.9.

§.in sequens.

Permissa est ecclesiæ Hierosolymitanę domorum venditio cum decreto.

Titul. 20. De quæstoribus,id est præfectis insularum. Nou.41.

Hæc constitutio sumpta est ex Iuliani constitutione 38.

Hæc constitutio.

Procopius 1.*de bello Persico*.

Titul.21. De depositione Anthimi,& Seueri,& Petri,& Zoaræ,& reliquorum. Nou.42.

Euagr.*lib*.4.*cap*.11.*&* 35.

Rem non.

Anthimius Constantinop. episcopus deponitur hic.

cap.Propter hęc.1.

Suidas *in Origine*.

cap.Sed nec.2.

Petrus episcopus Apameæ deponitur.

cap.Quoniam verò.3.

Zoaras deponitur.

§.interdicimus.1.

De Nestorij doctrina passim in titulo, C. *de summa trinitate*.

Titul.22. De officinis siue tabernis Constantinopolitanæ vrbis, & vt mille tantũ & centum officinę sacrosanctæ maioris Ecclesię excusentur,omnes reliquę ad quemcunque dominum pertineant,consueta obeãt munia.No.43.

Iunge Nou.59.*& Leon.*12.

Quoniam potentiæ.

Nota hic quod ad vsus ecclesiasticæ officinæ inseruiant.

cap.Et sancimus.1.

Facit *Nou*.59.*cap*.1.

§.Cæteræ verò.1.

Ad has quatuordecim regiones potest non incommodè referri, *l*.1.§.3. D.*de offic.præfect. vrb*.

§.Si quis vero.2.

Notandus est hic modus optimus vectigalium distribuendorum.

Tit.23. De Tabellionibus, & vt protocolla dimittant in chartis. Nou.44.

Protocollum quid optimè D.Goth hic.

Litem paulo.

Congruit hic *l*.17.C.*de fide instrum*.

cap.Nos autem.1.

Dicuntur Græcis literarum legendarum nec scribendarum ignari,*qui ne sçauent ny lire,ny escrire*.

§.Vt ergo.1.

Nota hic pœnam tabellionis committentis in hanc legem.

cap Illud quoque.2.

Vide Hieronymum aduersus Rufinum.

Tit.24. Vt non liberentur curiali fortuna Iudęi, nec Samaritani aut hęretici, occasione eorum religionis, sed curialibus quidem fun-

ctionibus subiaceat, priuilegiis verò curialiũ nõ fruãtur, posse verò eos contra orthodoxos, quod subiaceant curiali fortunæ testimonium perhibere vt qui & pro orthodoxa politia rectè testimonium perhibeat. Nou. 45.

Nota hic hæreticos odio habendos.

Verbum quidem.

Facit *l.1.Cod.de hæreticis, & l 4.C.de Iudæis.*

Collatio. 5.

Titul. 1. De ecclesiasticarum rerum immobiliũ alienatione & solutione. No. 46.

Iulian *const.7.*

Et circa.

Huius loci sensus declaratur hic à D. Got.

cap. Sancimus. 1.

Bona ecclesiastica vendi vtiliter non possunt sine decreto iudicis, *vt Nou.* 120. hodie autem non requiritur decretum.

cap. Si vero priuatus. 2.

Priuatus creditor potest Titulo pro soluto immobiles ecclesiæ possessiones accipere.

cap. His autem. 3.

Hæc constitutio lata fuit anno 536. & 537.

Titul. 2. Vt pręponatur nomen Imperatoris documentis, & vt Latinis literis apertiùs tempora inscribantur. Nou. 47.

Hinc colligunt quidam nomen Christi necessario præponendum esse instrumentis.

illud omnino.

Vide Scalig. 2. *Auson.* 22. *in fin.* Liuium *lib.* 1. Plutarch. *in Romulo & in Numa.*

cap. Vnde sancimus. 1.

De indictione, vide Cuiacium *in tit. Co. de indictionibus.*

§. Si qua vero. 1.

Ammian. *lib* 14.

cap. illud quoque.

Iustinianus iubet numerorum & temporum notationes esse.

Titul. 3. Ne iureiurando à moriente præstito propter mensuram suæ substantiæ. Nou. 48.

Vide *l.6.C.de testamentis,* & dicta à D. Got.

Semper hanc.

Absurdum est credere iniurato, & iurato non credi.

cap. Sancimus. 1.

Hinc sumpta est *Auth. quod obtinet, Cod. de probationibus.*

§. Sed hæc. 1.

Descriptio siue taxatio bonorum facta à defuncto, non nocet creditoribus, quamuis hæredibus noceat. In fine autem notabis neminẽ propria cõfessione aut subnotatione alium sibi obligare. *vt l.6. & 7. Cod. de probat.* præterea in hæredibus est quædam necessitas vt approbare sequi debeant quæ testator dixerit, scripserit, suscripserit, vel quocũque modo declarauerit, hæredis etenim testatoris vocem reprobantis ea pœna est, vt hæreditatem amittat.

Tit. 4. Ne his qui ingrediuntur ad appellationem, & quando per scripturã manus propriæ fiat collatio literarum, & de iureiurando delationis, & vt coniungatur iureiurando calumniæ. Nou. 49.

Loquitur constitutio hæc de priuatis scripturis.

Volubile.

Facit *l.vlt.§.4.Co de tempor.appellat.l.vlt.D. ad Trebell.*

§. Hæc nos. 1.

Cœpta appellationis causa intra annum finienda est.

§. Sed plurimi. 2.

Vide hic Cuiacium.

cap.

cap.Quid ergo agere.1.

De diebus fatalibus Bodinus *3.de repub.c.6.*

§.illud quoque.1.

Qui per biennium cessat in causa appellationis, litem deseruisse dicitur.

cap.illud etiam.2.

Hinc sumpta est *Auth.ad hac, C.de fide instrumentor.*

§.sancimus.1.

Semel probatum improbari non potest.

§.si verò etiam.2.

Literarum comparatores qui, D.Goth.hic.

cap.Quia igitur.

Vide Nouellam Leonis 99.& 107.facit autem hic *Auth. hoc sacramentum*, & *Auth.iniuste*, *C.de iureiur.propt.calum. l.8.§.5.D qui satisd.cog.l.9.§.3. D.de edendo l.15.D.ad exhib.l.9. Co.de reb.cred.l.vlt.Cod.de fideiuss.l.penult.Co. quemad.testam.aper.l.vlt.C.de quaest.*

§.Sancimus.1.

In vno negotio plura iurare nemo cogitur, nota autem hic formulam iurisiurandi de calumnia.

Tit.5.Constitutio ad bonum quæstorem exercitus ordinat appellationes à quinque prouinciis Caria, & Cypro,& Cycladibus insulis & Mysia, & Scythia,apud quem oportet eas examinari. Nou.50.

Hac de re,vide *Nou 41.*

scimus antea.

Nota hic hyemi periculosam esse nauigationem.

§.si verò.1.

Vide hic D.Goth.

§.si autem.2.

Facit hic Nouella proximè præcedens.

Tit.6. Scenicas non solum si fideiussores præstent, sed etiam si iusiurandum dent sine periculo discedere. Nou.51.

Adde hic l.4.*C.de episcopali audientia.*

Nouimus.

Hinc sumpta est *Auth. quod eis*, *Cod.de secund.nupt.*

cap.Vnde etiam.1.

Nota hic pœnam exigentis iusiurandum contra bonos mores.

§.si autem.1.

Ferrand.2.*explica.cap.40.*

Tit.7.Vt non fiat pignorationes pro aliis personis,& vt sicut principium donationes non egent gestis monumẽtorum, sic nec à priuatis imperatoribus factę donationes indigeant. Nou 52.

De conceptione huius tituli, vide hic D. Gothofred.

inhonestas.

De pignoratoribus, Cassiod.*libro 4.var.* Guid.Pap.*q.33.*Pap.*3.notar.3.cap. des lettres de marque,& 5.arrest. 3.cap. du droict de marque.* De represaliis, vide Petrum Gregorium 58. *syntag.* Gaill.*in tract.de pignorationibus, cap. 1.numero 5.6 7.*

cap.Propterea.1.

Iunge hic *Auth.sed omnino, Cod.ne vxor pro marito.*

cap.illud quoque.2.

An & quæ donatio indigeat insinuatione, vide *l.34.vers.exceptio,C.de dona.*

Tit. 8. De exhibendis & introducendis reis, & vt hi qui conueniuntur,post vicesimum diem præstentur iudicibus,& de iis qui iuratoriam cautionem exponunt,& ante litis contestationem absentes fiunt, & de hypothecis quæ appellantur ex casu, & quæ personę; & quãdo hoc ius ha-

bent, & de indotatis vxoribus, vt habeant quartam partem in substantia viri, & ipse vir in substantia vxoris, quando inops est, cui relinquitur. Nou. 53.

Optimè totam hanc Rubricam explicat D. Goth. hic.

cap. Hoc igitur. 1.

Vide *Auth. quod fieri, C. de dilation.*

cap. Quia verò. 2.

Pertinet huc *l. 58. de iudiciis, cap. nostrum. 56. extr. de appellat.* De euocationibus, vide quædam apud Paponem 1. *arrest. 5. num. 24. 4. arrest. 6. num. 27.* Rebuff. *tom. 1. tract. de euocat.*

cap. illud quoque. 3.

An libellus actionem cótinere debeat, vide Felin. *in cap. dilecti, extr. de iudic.* Dicit autem Glossa hic in modicis causis summariè procedendum esse, quę vero dicantur causæ summariæ, notat Accursius *in l. 3. D. ad exhib. in verbo summaum*, & vide plenè Bartol. *in extrauag. quomodo in l. f. maiest. crim. proced. in verbo summariè.*

§. sancimus igitur 1.

An & quomodo libellus dicatur ineptus, vide Doctores *in l. 2. C. de formul.* Abb. *in consl. 89. vol. 1.*

§. suscepto verò. 2.

Vide hic D. Goth.

cap. Si verò semel. 4.

Hinc sumpta est *Auth. Et qui iurant, Cod. de bon. auth. iud.*

§. igitur ne latente. 1.

Nota hic fugam suspectum reddere eum qui fugit.

cap. Optimum. 5.

An filius vasalli propter delictum patris teneatur, vide Bart. *in l. diuis, D. de iur. pat.* Alex. *consl. 24. vol. 1. & consl. 48.*

§. propterea. 1.

Optimè hic Cuiacius, quem vide.

cap. Quoniam verò. 6.

Vide quę notaui in *Auth. praeterea, Cod. vnde vir & vxor.*

§. Si verò quosdam. 1.

Mulier res suas mortuo marito retinere potest.

§. Hæc itaque. 2.

Nota hic indotatæ vxoris maritum propter nuptias donare non posse.

Titul 9. Constitutionem quæ ex adscriptitio & libera natos, liberos esse vult non iis qui ante cóstitutionem nati sunt, sed qui post constitutionem prodesse, vt ne venerabiles domus cómutationes faciant, ad inuicé immobilium rerum ecclesiasticarum, decreto prius interpósito; excepta hac maióri ecclesia. No. 54.

De lectione huius Tituli vide Iulianum.

in quadam.

An adscriptitius sit liber an seruus, declarat hic Bart.

cap. ne igitur. 1.

Cuiac. 4 *obs. cap. 28.*

cap. Quia igitur. 2.

Commutationes bonorum ecclesiasticorum vt fieri possint, vide textum hunc.

Tit. 10. Vt de cętero commutationes ecclesiasticarũ rerum non ficté fiant ad piissimum Imperatorem, & hoc modo ad alias personas transeant res; sed hæc tantummodo fiant ad imperialem domum, & vt liceat perpetuas emphyteuses agi ab oratoriis in oratoria decreto videlicet interposito excepta hac maiore ecclesia, nec tamen in priuatam personam transeat emphyteusis. Nouella 55.

Vide Iulianum *const. 19.*

Legem

Legem scripsimus.

Id quod non possum per me, nec possum per alium, Ias.aliique doctores, *ad l.si emancipati*, C.*de collat.*

cap.De caetero.1.

Dicta hic abrogata sunt per *Nou.119.c.10.§.*

cap.Illud quoque.2.

Ecclesiae ad ecclesiam tacitè fit permutatio.

Tit. 11. Vt ea quae vocatur insinuatiua super clericis, in maiores ecclesias quidē dētur, in aliis autem ecclesiis penitus nō dentur. Nou.56.

Facit *cap.ecclesias,extr.de censib.*

Tit.12. Vt clerici qui recedūt, aliis pro eis subrogatis, praebeant subrogatis emolumenta, recedentes autē remeare volentes nō suscipi, & vt si quis aedificans ecclesiam, aut aliter in eadē seruientibus ministrans emolumenta voluerit aliquos clericos instituere non fortuitè eos, sed probatione sanctissimi patriarchae suscipiat. Nou.57.

De clerico vagabundo, vide Corset. *in sing. suis, in vers.vagabundus.*

cap.Sancimus igitur.1.

Cyprian.1.*epistol.*

cap.Illud quoque.2.

Vide *Nou.113.cap.*18.

Tit.13. Vt in priuatis domibus sacra ministeria non fiant. Nou.58.

Cuiacius *lib.4.obs.cap.*28.

Et priscis.

Adde hic *Nou.43.cap.vlt.*

Tit.14. De debita impensa in exequiis defunctorū. N.59.

De sumptibus funerum, vide quae notaui in C.*lib.3.tit.*44. Cuiac.*ad Nou.*43.

Singula.

Consule *l.*18.C.*de sacros.eccl.* pro intellectu huius loci.

cap.Primum itaque.1.

Nota hic oeconomos à defensoribus distingui.

cap.Oportet ergo.2.

Cuiacius *lib.de diuers.tempor.cap.*8.

cap.Oportet autem.3.

Ex mora sex mēsium, oeconomis infliguntur vsurae trientes.

cap.Dare autem.5.

Tremis dicitur tertia pars solidi.

cap.Haec itaque.6.

Cicero *lib.2.de legib.*

Titul.15. Vt defuncti seu funera eorum non iniurientur à creditoribus, & vt consiliarij non suscipiant cognitiones absque iudicibus. Nou.60.

Iulianus sic legit. De creditoribus qui morientibus debitoribus suis imminent.

Qui varietatem.

Harm.*lib.3.tit.8.§.*72. Ambros.*lib.de Tobia.*

cap.Sancimus.1.

Hinc sumpta est *Auth.sed neque*, *Cod.de sepulch.violat.* Mathes.*sing.*112.*&* 115. Lud.Rom. *sing.*1. Franc.Crem.*sing.*7.

cap.Illud tamen.2.

Facit *Auth.ad haec*, *C.de iudiciis.*

§.Sancimus igitur.1.

Vide *l.vlt.*C.*de praescript.30.annor.*

Tit.16. Vt immobilia antenuptialis donationis neque hypothecae dentur neque omnino alienentur à viro, nec consentiente vxore, nisi postea satisfieri possit

vxori hæc vero etiam in dote valere. Nou.61.

Optimè Cuiacius hic.

cap. Et sancimus.1.

Obligatio non consistit rei propter nuptias donatæ.

Tit.17. De ordine Senatorum (vt in quibusdam libris inscribitur) seu de cõsultationibus, (vt in Contij manuscriptis Nouellis,) seu vt Ant. Augustinus ex Florentino codice refert de Senatoribus. Nou.62.

Huc referre poteris Lucium 4. *Placito.tit.6. de ordine sedendi.*

Hæc constitutio.

De numero Senatorum, vide Paul. Manut. *lib. de Senatu, C. de Senatuscons.* 11.q.4.

§. Agit autem.1.

De Hippodromis, Liuius *lib.*42. Festus *in senaculatria*, Gellius *lib.*14.*cap.*17.

§. Vrbicaria.2.

De vrbicaria præfectura, vide *l.3.C.de offic. pref.vrb.*

Titul.18. De noui operis nuntiatione maritimi aspectus. Nou.63.

De prospectu maris, Harmen. *lib.2.tit.*4.

Causam quæ dolosè.

Pertinet constitutio hæc ad prouinciales.

cap. Sed si quis.1.

Plautus *in Rudente*, Gail.20.*obs.69.num.*23. *&* 24. Cic.1.*Officior.*

Titul.19. De hortulanis Constantinopolitanæ ciuitatis. Nou.64.

Vult hæc constitutio vt hortulani eadem conditione reddant hortos qua acceperunt.

Multæ vndique.

Vide *Nouell.7.cap.*1.§.1.*&* *l.*198. *D. de verb. significat.*

cap. Aiunt.1.

Nota hic contractum locationis claudicare non debere.

cap. Si vero quis.2.

Terra spinosa appellatur squalida & inculta.

Tit.20. Vt terrulæ aut domus aut vineæ sanctissimæ ecclesię Mysię, in redemptionem captiuorum, aut alimoniam pauperum relictę possint alienari secundum comprehensam hac lege distinctionem. Nou.65.

Scimus antea.

Vide Cuiacium in hunc locum.

Tit.21. Vt factæ nouæ constitutiones, post insinuationes earum post duos menses valeant, parcit autem non custodientibus subtilitatem constitutionum super testamentis in relinquendo quadrante, aut non subscribendo nomen hæredis aut non dicendo. Nou.66.

Facit hic *l.*29.*C.de testam.*
*Cuiac. in initio harum Nouellarum.]

Semper legum.

Iunge *Nou.*18.*supra.*

cap. Sancimus.1.

De duobus mensibus, vide Cuiacium *cap.* 13.*C.de pras.*

Tit.22. Vt nullus fabricet oratorij domos pręter voluntatem episcopi, & vt deputet prius quæ circa diligentiam & statum Fabricati oratorij sufficiat, & vt

episcopi nõ desint suis ecclesiis,& de alienatione ecclesiasticarum rerum immobilium. Nou.67.

Adde hic *Nou.58.*

cap.Sancimus.1.

Hæreticorum templa speluncæ illicitæ.

cap. Deindæ non.2.

Adde *l. vlt.in fine D.de oper.pub.*

cap .Illud quoque.3.

Constat hic redituum ecclesiasticorum curam fuisse penes œconomos.

cap.Quoniam vero.4.

Quod fit ab episcopo,idoneè fieri cẽsetur.

Tit.23.Vt constitutio sacratissimi Imperatoris de successione nuptialium lucrorum quæ apediæ, id est,nõ extantium liberorum , lucra introducit, obtineat in his factis quæ acciderunt post constitutionem,in his autẽ factis,quæ ipsam pręcesserunt, Leonis cõstitutio locum habeat.Nou.68.

Vide Iulian.*const.62.*

Scimus Leonis.

Coniunge *l.6.C.de secundis nuptiis.*

cap.Ipsam nos.1.

Aristoteles *lib.5.Ethic.*

Tit. 24. Vt omnes obediant iudicibus prouinciarum, & in criminalibus & in pecuniariis , & ibi negotia examinentur nullo excepto per priuilegium, nec huc conuenti deducãtur , nisi sacra pragmatica forma exhiberi quempiam iusserit.Nou.69.

Vide Iulian.*const.63.*

Vnam quidem.

Cicero 1.*Officiorum*,Pluturch. *in Coriolano*, Cicer.2. *Tuscul.*Pet.Fab 1.*Semest.*10.Aristot. 1.*Politicor.9.*

cap.Hæc considerantes.1.

Hinc desumpta est *Auth.qua in prouincia,C. vbi de crim.*

§.siue enim.

Reus in loco vbi deliquit forum sortitur,*l. 1.C.vbi de crim.*

cap.si igitur.2.

Nota hic rationem agendi aduersus reum absentem in criminibus.

§.Sed si quidem.1.

Quid veteribus mansio sit, vide D. Goth. *in l.18.§ 8. D.de munerib.*

§.si autem .2.

Possessoribus rerum alienarum solet tempus indulgeri.

cap.si verò neque.3.

Contumax habetur pro absente.

§.Nec latet.1.

Vide Nouellam octauam.

cap. Arripiat.4.

Reus conueniri potest in ea prouincia,in qua deliquit.

§.Hanc dicentes.1.

Natura nouas quotidiè formas procreat.

§.Quibusdam.2.

Quis huius loci sit sensus,D.Goth.hic.

Tit. 25. Vt ordinariæ præfecturæ vrbanæ & prętorianæ duæ,&præfecturæ quę in cingulo , & quæ in actu sunt,non etiam honorarię liberent à curiali fortuna. Nou.70.

Harm.*lib.1.* [illegible]*.17.§.12.*

Plurima horum.

Honoraria pręfecturæ figura quando dicatur,D.Goth.hic.

cap.Renouamus.1.

De voce Carpontis,vide Vopiscum.

Tit.26. Vt ab illustribus & qui super eam dignitatem sunt omnimodo super pecuniariis causis, sed & iniuriarum criminaliter per procuratorẽ dicãtur, clarissimis autẽ in pecuniariis licere eis & per procuratorẽ & per se litigare. Nou.71.

Iniuriarum actione ciuili & criminali illustres personæ per procuratores agere possunt.

Qualecumque.

Facit hic l.25.C.*de procurat.*

cap.Sancimus.1.

Non est honestum vt qui iudicatur cum iudicibus sedeat.

Collatio.6.

Tit.1. vt hi qui obligatas se habere perhibẽt res minorũ aut obligati sunt eis ad eorum gubernationẽ penitus non accedant, & curatores nullomodo suscipiãt cessiones aduersus eosquorum curationẽ agũt aut egerũt, hęc autẽ generaliter valebũt in omni curatione in quibus personis leges curatores habẽt & de gubernatione pecuniarũ cõpetẽtiũ eis quorũ negotia administrãtur, & quando eas recendi aut mutuari oportet, aut ex eis reditus comparari. Nou.72.

Hac Nouel. abrogatur l.8. C.*qui tut.* & *l.* 7.*C.de excus. tut.* cũ *l.*12. *D.de reb.eor.qui sub tut.*

Omnia quidem.

Nota hic varias ætatum species, vt alia sit prima, alia secunda.

cap.Hęc nos.1.

Debitor minoris eius tutor aut curator esse non potest.

cap.Sed & si quis.2.

Hinc sumpta est *Auth.minor*, C.*qui dare tutor.* Roland. à Valle 1.*cons.*83.*nu.*6.

cap.Vt autem.3.

Ex opinione iurari potest.

cap.Si verò tacuerit.4.

Continetur hic pœna dissimulãtis pupillum sibi obligatum, & tamen eius curam & tutelam suscipientis.

cap.Quid si quis.5.

Abrogatur hic l.1. *D.de reb.eor.qui sub.*

§.Et non solum.1.

Tutor etiam deposita tutela, actiones in pupillum quondam suum adquirere non potest.

Vers.Et hæc dicimus.

Argumentari licet à curatore minoris, ad curatorem prodigi furiosi, &c.

Cap.Quoniam.6.

An religiosæ personæ tutelæ aut curę officio fungi possint, vide Alciat.3.*præsūpt.*18. Cuiac.*lib* 5.*obs.c.*12. & *c.*13.*de præscrip.num.*4.

cap.Si verò habeat.7.

Periculum nominum contractorum spectat ad tutorem.

cap.Si verò tantùm.8.

Princeps dicitur pupillorum pater.

Tit.2. De instrumẽtorũ cautela & fide & primum de deposito & mutuo, & aliis documentis priuatè quidẽ scriptis, habẽtibus autẽ testes, & de non habentibus testes & de instrumentis publicè cõfectis & de collationibus manus propriæ scripturę, & de expositis instrumentis ab illiteratis, aut paucas literas scientibus, & de nõ scriptis contractibus.

tractibus, & de contractibus vsque ad vnam libram auri, & de cōtractibus qui in agro fiūt, & vt in documentis & contractibus futuris locum habeat lex.

NOU.73.

Vide Harm. *lib.1.tit.6.*§.10.*&* l.23. *D. de fal.*

Nouimus.

Tempus efficit vt vnius eiusdémq hominis diuersæ quodāmodo videātur scripturę.

§.Quia igitur.1.

Nota hic quis sit scopus magistratus.

cap.si quis igitur.1.

Hinc sumpta est *Auth.si quis vult, Cod.qui potior.*

cap.sed & si quis.2.

Harm.*lib.1 tit.6.*§.3. Iul.*consi.*60.*num.*234

cap.si verò tale.3.

Harm.*d.lib.1.d.tit.6.*§.3. Viua vox cum iureiurando scripturam exuperat, *tesmoin passe lettre.*

cap.si tamen.4.

Quis huius loci sensus sit, D.Got.hic.

cap.sed etsi.5.

Rolandus à Valle 1.*consi.*38.*num.*5.*&* 6.

cap.Oportet autem.6.

Falsitas arguitur nedū comparatione literarum, sed & notarum.

cap.si verò.7.

Postulans comparationem instrumentorum fieri iurare debet de calumnia.

§.in his verò.1.

Notarius per substitutum subscribere potest, Harm.*lib.1.tit.6.*

§.Quod si tabellio.2.

An tabellionis mortui instrumentū falsi argui possit per duos testes, vide hic D.Go.

§.si vero nihil.3.

Instrumentum insinuatum magnæ est autoritatis.

cap.Oportet.8.

Testis instrumentarius reprobari potest, si ignotus sit contrahentibus.

cap.Et hæc.9.

Contractus probari potest ex non scripto per testes aut iusiurandum.

TIT.3. Quibus modis naturales filij efficiantur legitimi & sui, supra illos modos qui in superioribus cōstitutionibus cōtinentur. N.74.

Vide Papon .3.*notar.*6. *cap.de legitimation des bastards, &* 5.*arrest.*5.*cap.de legitimations.*

Rectè dictum.

De liberis illegitimis extat Cōstātini & Zenonis constitutio, l.5.*C. de naturalib.lib.*

§.sed & aliud.1.

Iunge hic l.11.*C.de naturalib.lib. & Auth. praeterea, eodem tit.*

cap.si quis sanè.1.

Nota omnes homines natura liberos, nullos autem seruos.

cap.Sit igitur.2.

Hinc sumpta est *Auth.item, C.de natur.lib.*

§.Si vero solummodo.1.

Patris testamento quomodo legitimari possint naturales liberi, vide hic.

Cap.Et nos.3.

Vide quæ notaui *ad tit.C.de adopt.*

cap.Illud quoque.4.

Facit l.30. *D.de reg.iur.* Euripid.*in Antigone*, Stobeus *ser.*185. Clarus 5.*senten.*60.

§.In maioribus.1.

Nota hic matrimonium esse contractum ecclesiasticum quod celebratur in templo coram ecclesia.

§.Si vero etiam.2.

Des registres des mariages, huc refer Rebuff. *tom.*2.*tract.de registris, seu libris baptismi.*

§.Quisquis autem.3.

Harm.*lib.1.tit.6.*§.35.*& lib.5.tit.8.*§.107.

cap.Quoniam autem.5.

Ex hoc loco cōstat sponsalia non caruisse benedictione, Alciat.2.*praesumpt.*5.

§.Sit autem.1.

Deus dicitur testis omnium eorum quæ gerūtur, præsertim corū quæ in domo sua, templo ac ecclesia aguntur.

cap.Si quid.6.

Roland.à Valle 1.*consi.*74.*num.*1.

Titul.4. De appellationibus Siciliæ. Nou.75.

Intellige hoc, de appellationibus in Sicilia porrectis vt constat ex Nou.104.

Siciliæ appellationes.

De appellationibus in Sicilia porrectis, vi de *l.27.C.Theod.de appellat.*

Tit.5. Hæc constitutio interpretatur priorem cõstitutionẽ de iis qui ingrediuntur monasteriũ & de substantiis eorum, & ex quo tempore oporteat eã valere. Nou.76.

Causa talis.

Vide *Auth.ingressi, C.de sacros.eccles.*

cap. Propterea.1.

Pro intellectu huius iunge *Nou.6.*

§.Hęc igitur.1.

Adde *Nou.22.cap.1.& Nou.54.*

Titul.6. Vt non luxuriẽtur homines contra naturam, nec iurẽt per capillos Dei, aut aliquid eiusmodi, neque blasphemẽtur in Deũ. Nou.77.

De blasphemantibus, vide Petrum Gregorium 33.*syntag.*12. Clar. 5. *sent.*§. *blasphemia.* Tomum quartũ ordinationum gallicarũ 6. *de la punition ordõnée contre les blasphemateurs.*

Omnibus.

Deus non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat.

cap. Igitur quoniam.1.

Pro peccato contra naturam, imponitur pœna mortis. Adde Alciat.*lib.10.parerg.cap.11.*Boer.*decis.306.* Dec.*ad l.si qua mulier, nu. C.de secun.nup.* In mat. Sodomit. vide annot. Anton. Caij ad Aret.*ad d.§.item lex Iulia.* Aliud est iure Canonico *cap. clerici, extra de excess.pra.*

¶ Adde magis illum peccare, qui cõtra naturam peccat, quàm illum, qui rem habet cum propria matre, *can. adulterij 32.q.7.*

¶ Quid in muliere quæ cum adultera stuprum committit: dic eadem pœna puniri.

¶ De ciuitatibus quæ simul cum hominibus periêre *Gen.29 vers.1.*

§.Et quoniam.1.

Pro blasphemia imponitur pœna capitis, & hoc intellige locum habere in eo qui ex cõsuetudine solet blasphemare ita propriè, loquitur iste textus, declar. Cyn. Bald.& Salic.*ad l 2.Co. de reb.cred.* Ant.Aret.*ad §.si quis postulante, Inst.de action.* Blasphemans ergo non ex consuetudine non punitur pœna capitis, sed bene extra ordinẽ iudicis arbitrio, Ias.*ad l.3.§.iurari. nu.13. de iureiur.* & isto casu binus aut trinus actus qui alias consuetudinem inducit non sufficit, vt *l.3.in fine, C.de episcop.aud.* not. *ad l.de quib. D.de legib.* quia de consuetudine blasphemandi requiruntur multò plures reiterationes, secundum Cyn. Bald.& Salyc. *ad l.2.C.de reb. cred.*& Ang.*in d.§.si quis postulanti, & in tract.malef. in vers. iniuriosa.* De iure canonico quæ sit pœna blasphemantis habes textũ *in c.si quis, per can.22.q.1.* ponunt Canon.*ad ca.statuimus, de cler.percus.* Bald.*ad l. accusationem in 2.col. C. qui accus non poss.* dicit quod facere iuramenta scelerata est species hæresis. Blasphemia dicitur quando aliquis dicit in contemptũ Dei, seu turpia & scelerata verba in Deum proferuntur, vt si dicatur ad despectum Dei vel maledicatur Deus & similia, *gloss. ad can. qualis, 25.distinct* Bald.& Ang.*ad l.1. C.si quis imper.maled.* Ang. & Imol.*ad l.his verbis §.1. D.de hæred.inst* Bald.*ad l.ignorãtia, C.de crim. stell.* Bart.*ad l.iam apud, §. ait prætor, nu. 4. & seq.D.de iniur.* Ang.de Aret. *in d.tract.malef. in vers.verba iniuriosa,* Clar.*lib.5. sent.§. blasphemia, in prin.* De blasphemia, vide latissimè per Boer.*q.301.* Iul.Clar. vbi supra.

¶ Incarceratus pro blasphemia quomodo possit liberari duos notabiles modos ponit, Ias.*ad l.3.§.iurari, numer 5.cum seq. D.de iureiuran.*

An & quis sit effectus blasphemiæ, vide textum hunc.

§.Præcipimus.2.

Iure diuino pœna blasphemi fuit vltimũ supplicium, *vt Leuit.c.24.*

Tit.7. Vt liberti de cętero aureo non indigeát annulo, & vt pristinis restituantur natalibus, & de celebratione dotalium instrumẽtorum in libertis mulieribus facta.

bus facta, & hoc ipso etiã legitimas nuptias fieri etiã filios suos, si nuper etiam ancilla fuerit, & ipsam liberam esse celebratione dotis & nuptias legitimas, & qui ex ea processerint filios suos. Nou.78.

Vide *tit.C de dedit.libert.*

Perfectis nobis.

Latini fiebãt inter veteres iteratione, quod vt fieret, vide Vlpianum 3 *in prin.& §.3.*

cap. Propterea.1.

Hinc sumpta est *Auth. sed hodie, C.de iur. aureorum.*

cap. Illud verò.2.

Quibus modis manumissi recidant in seruitutem, vide *l.vlt.in fi.C.de bon.liber.*

§. Quapropter.1.

Manumissor loco est patris manumisso.

cap. si quis autem.3.

Abrogatur hîc *l.9.D.de senator.*

cap. Et ita rebus.4.

Non præsumitur pater velle ancillam suã liberam facere.

cap. Facimus autem.5.

Cuiac.*lib.4.obs.cap.28.*

Titul.8. Apud quos oporteat causas dicere monachos & asceteias. Nou.79.

cap. Propterea 1.

Vide quæ notaui *ad Auth.cassa,33.Cod. de sacros.eccles.*

cap. Communis.2.

Nota hic quod metropolitani ordinantur ab archiepiscopo.

cap. Sciant igitur.3.

De *caneta.* De hac voce, vide hic D. Gothof.

Tit.9. De Quæstore. Nou.80.

De officio quæstoris Cuiac.*lib.20.obs.cap.31.*Petr. Gregor.39.*syntagm.6.*huic quæstori quodammodo respondent ij quos Galli vocant *preuost des mareschaux*, de quibus vide Paponem *4.arrest.12.& 2.notar.1.cap.des preuosts des mareschaux.* Harmenop.*lib.6.tit. de dignit.§.4.*

Semper cum.

De prætoribus, dictum est *Nou.13.*

cap. Hæc ad præsentem.1.

Optimè hic Iac.Cuiac.

cap. si verò aliqui.2.

Agricolarum præsentia in vrbe superflua, absentia ab agro damnosa.

cap. Si verò neque.3.

Quis huius loci sensus sit D.Goth.hîc.

cap. si vero huius.4.

Senatusconsulto Parisiensi anno 1532.mendicantes validi fossis vrbium & viis pugnandis addici iubentur.

§. si verò aliqui.1.

Herodot.*lib.2.*Plutarch.*in Solon.*Pollux.8. Val.*lib.2.c.1.* Atheneus *lib.4.c.20.& libro 5. c.2.*Tacit.*lib.de mor.german.* Beat. Lhenanus 2.*rer.german.& c 1.8.legum Francicarum,*Plato 12.*de legib.*Petr.Gregor.15.*syntag.*28.

cap. Si verò aliqui.6.

Quæstor cognouit de superexactionibus tributorum.

cap. Super hoc.7.

Quæstor iudicabat de crimine falsitatis.

cap. Maximè autem.8.

Viue Iulian.hic *num.*277.

cap. Damus autem.9.

Nota graue esse paternis sepulchris carere.

cap. Hæc omnia.10.

Gell. *lib.4 cap.*20.Caiu.1.*tit.6.*§.2.Paulus *sent.*25.

Titul.10. Constitutio quę dignitatibus & episcopatu filium liberat patria potestate. Nou.81.

Hinc sumpta est *Auth.sed episcopalis, C.de episcopis.*

Quidquid ad.

Claudianus *lib. de consulatu.honoric*, Ambros.2.*epist*: Seneca 1.*epist.*Cuiacius *lib.5.obs. cap.*13.Vlpian.19.§.2.

cap. Propterea.1.

Dignitas consulatus liberat potestate patria.

§.Generaliter.1.

An & quis sit effectus emancipationis, vide hic.

cap.Illud quoque.2.

Vide *cap.16.de reg.iur.in 6.*

cap. Palam verò.3.

Episcopi dicuntur patres spirituales.

Titul. 11. De iudicibus & vt nullatenus cum iureiurando obligatur aliquis iudex quod permaneat ei, & vt appellationes accipiāt modis omnibus iudices, & vt in media lite factæ formæ, quomodo oporteat decidi cognitionem non attendant iudices. Nou.82.

A Zenone.

Vitium est Reipublicæ peritis legum causas diiudicandas non tradere.

cap. Vetus.1.

De hac Zenonis constitutione, vide *l.5.C. de pedan.*

cap.Sedebunt.3.

Nota hic sententiam non valere, nisi feratur à iudice stante, Roland à Valle 1. *consil. 41.num.14.*

cap. Ne autem. 9.

De iudicum salariis quæ Galli vocant Espices, vide Papon. 18. *arrest.3.cap.des espices,* Lucium 5.*Placit.de Tragematis,num.12.*

cap.Oportet.10.

Corruptæ videntur sententiæ si sint legibus mitiores.

cap. Quia verò.11.

Facit *Authen.decernit,Cod.de iur.iur.propt. cal.*

§. Et quia.1.

Abrogatur hic *l.4.C.de arbitris.*

cap.omnis autem. 13.

Vide *Nou.113.*

Titul. 12. Vt clerici apud proprios episcopos primum conueniātur & post hoc apud ciuiles iudices. Nouell.83.

Plurimas.

Hinc sumpta est *Auth. clericus,C.de epi c. & cler.*

cap.si vero Ecclesiasticum.1.

Nota hic delictum aliud esse ecclesiasticum aliud seculare.

Titul.13. De consanguineis & vterinis fratribus. Nouell.84.

De vterinis,& qui illi sint, vide Ambros. *epist.66.*

Multis.

Multas formas edere natura properat.

§.Duxit quidam.1.

Fratris sine liberis mortui hæreditas ad quem pertineat,vide hic.

cap.Quia igitur.1.

Facit hic *Authent.Itaque, Cod.commun.de success.*

§. Vult autem.1.

Hinc constat hodie consanguineos & vterinos simul præferri consanguineis tantum, vel vterinis tantum.

Tit.14.De armis. Nou.85.

cap.Hoc autem.2.

Vide Cuiac.hic.

cap.Vt autem.4.

Arma portare prohibitum est,vide Socin. *reg.50.* Veget.*lib.1.* Cicero,*lib.3.de legib.*

Tit.15. Vt differentes iudices audire interpellantium allegationes, cogantur ab episcopis hoc agere, vt quādo in suspicionem habuerint iudicem, pariter audiat causam & ciuitatis Episcopus,&de cautela alia quam omnino oportet episcopum agere.Nou.86.

cap.si tamen.4.

Vltimum supplicium dicitur mors,*l.21.D. de pœnis.*

Titul.

Tit.16. De mortis causa donatione curialium. Nou.87.

Curalium.

Donatio causa mortis legatis comparatur, *l.4.C.de mort.donat.*

*Cuiac ad *l.ursi gentium ff.de pact.*

cap. Etsi autem.1.

Decurio donare non potest etiam mortis causa.

Tit.17. De deposito & denũtiationibus inquilinorum, & de suspendenda administratione panum. Nou.88.

cap.Si enim.1.

Hac Nouella repellitur denunciatio creditoris non domini.

Collatio.7.

Tit.1. Quibus modis naturales efficiũtur sui, & de eorũ ex testamẽto, siue ab intestato successione. No.89.

Naturalium.

Nota hic quod bono melius inueniri potest.

cap.Palam.1.

An & quod sit manumissionis beneficium, vide hic.

§.Legitimi.1.

Nati ex legitimis nuptiis, legitimi sunt parentum successores.

cap.Primus itaque.2.

Vide §.13 *Inst.de nuptiis.*

cap.Illud tamen.9.

Abrogatur hic.*l.1.C.de natur.liber.*

cap.Generaliter.11.

An inuitus quis in potestatem redigatur, vide Paulum *2.sent.tit.25.§.vlt.*

cap.Discretis.12.

§.Si verò filios.2.

Hinc sumpta est *Auth.licet.C.de natur.lib.*

cap.Vltima.15.

Harm.*lib.4.tit.6.§.69.*Grass.*lib.sent.§.successio,q.19.n.19.*

Tit.2. De testibus. Nou.90.

*Cuiac.initio harum constitutionum.

Testium.

Testium vsus in multis necessarius, Paul. *5.sent.tit.15.§.1.*

cap.Sancimus.1.

De locuplete, vide Roland.à Valle *1.cons.16.num.28* Harm.*lib.1.tit.6.*

cap.Et licet.2.

Harm.*lib.1.tit.6* §.38.Oldendorp *cap.4.de testibus,num.23.*

cap.Neque igitur.3.

Harm.*lib.1.tit.6.*§.4 Maf.*in pract.for.tit.2.de dilat.num.27.*

cap.Quia verò multi.4.

Oldendorp.*cap.3.de testib.num.12.in fin.*

cap.Quoniam verò.8.

Plin.3 *epistol.*Quint *lib.*5.Oldendorp.*ca.2.de testib.*Mediator de partium voluntate testificari potest. An & quando mediator & proxeneta, in negotio in quo interuenit, possit esse testis, per multos relatos à Tiraquel. *in tract de retract.*Moder.Anco.*in tract. de proxen.in 4.part.q.*10.*incip.illa etiam quæstio ventilata est,*& vltra cum Ioan.Bapt.Fer.*cons.79.num.10.& cons.196. num.6.*

cap.Et hoc verò.9.

Oldendorp.*cap. 5. de testibus.* Testis qui se offert ad testificandum contra aliquem præsumitur suspectus, & potest repelli, limita in materia in qua ageretur de peccato euitando Mars *sing.140.testis*, vide Bellon. *lib.4.supput.c.13.*Nico.Boer.*ad l.consentaneum,nu.130.Cod.quom.& quan.iud.*

Tit. 3. Vt exactione instante dotis primæ & secundæ viro ad secunda vota migrãti præponatur vxor prima, vel ex priori matrimonio filij, & si voluerit vxor aut is qui pro ea dotem scripserit, dare viro quæ scripta sunt, distulerit autem vir suscipere, soluto matrimonio exigi eum ab ea etiam conscriptam antenuptialem donationem. Nou.91.

Dudum.
Vide *Auth. si quid, Cod. quid potiores.*
cap. His igitur. 1.
Harm. *lib. 4. tit. 6* §. 9.
cap. Illud quoque.
Harm. *lib. 4. tit. 9.* §. 12.

Titul. 4. De immensis donationibus in filios factis. Nou. 92.
*Cuiac. *in initio harum Nouellarum.*
cap. Positæ. 1.
Hinc desumpta est *Auth. Vnde, C. de inofficio.*

Tit. 5. De appellationibus. Nou. 93.
cap. Sancimus. 1.
Facit hic, *Auth. si tamen, C. de temp. appellat.*

Tit. 6. Vt sine prohibitione matres creditrices & debitrices tutelam gerant minorum, neque iusiurandum præstent quod non venient ad secunda vota. Nou. 94.
cap. Quia verò. 1.
Mater natura sua amat liberos.
cap. Quia vero. 2.
Emendatur hic *l. 2. C. quando mulier tut. off.*

Tit. 7. De administratoribus. Nou. 95.
cap. Sancimus. 1.
De biduo, vide Cuiac. 4. *de præscript.*

Titul. 8. De exercitoribus, & de iis qui conueniuntur & reconueniuntur. Nou. 96.
Harm. *lib. 1. tit.* 4. §. 55.

Tit. 9. De æqualitate dotis, & propter nuptias donationis, & argumento dotis, & ante nuptias donationis, & de priuilegio dotis, quia aliis præponetur priuilegiis, & vt excipiatur hoc priuilegio creditores in emptione militiæ, & de dote remeante ad patrem, & rursus data pro eadem filia secundo viro, & de dotis collatione inope marito morienti. Nou. 97.
Quoniam.
Mors vltima linea rerum est.
cap. His consequens. 3.
Posteriores hypothecæ interdum prioribus præferuntur, Ant. Mer 3 *notat.* 14. Mynsing. 1. *obs.* 6. Harm. *lib.* 4. *tit.* 8. §. 27.
*Antonius Faber *lib. 8. coniecturarum c.* 11.
cap. Quia vero &. 4.
Harm. *lib.* 4. *tit.* 8. §. 50. & 51.
*Antonius Faber *sup. dicto loco cap.* 12.
cap. Quia vero iam. 5.
Vide Cuiac. hic.
cap. Illud quoque. 6.
Harm. *lib. 4. tit. 9.* §. 13.

Tit. 10. Neque virum quod ex dote, est neque mulierem ex sponsalitia largitate lucrum proprium habere, sed seruare dominiũ suis filiis, vel si ad secundas nuptias non veniant vsu solo in lucro consistẽte, & vt ex repudio transigẽtes nuptias, lucrantes aut dotẽ aut ante nuptias donationem, & ipsis similiter dominium seruent filiis, vsum habente persona cogenda filios alere. Si vero bona gra-

na gratia soluantur nuptiæ & videantur occasione dãni detineri quædam, & hac arte perimẽda, quę detinẽtur, & filij seruẽtur. NO.98.

cap. Propterea. 1.

Hinc sumpta est *Auth. vxor C. de secund. nup.*

Tit. 11. De reis permittendis. NOU. 99.

Harmen. *lib.* 3. *tit.* 6. §. 11. * Quid noui induxerit hæc Nouuella explicat Antonius Faber *lib.* 11. *coniecturarum cap.* 4.

cap. Si quis enim.

Vide quæ notaui *ad Auth. hoc ita, C. de duobus reis, & l. vlt. Cod. de const. l.* 2. *& l.* 3. §. 1. D. *de duobus reis.*

Collatio. 8.

Tit. 1. De tempore non solutæ pecuniæ super dote. Nou. 100.

Aliter concipitur hic titulus de non numerata dote.

Omnes pecuniæ.

Hoc totum initium abrogatur hodie.

cap. Si ergo. 1.

Harmenop. *lib.* 3 *tit.* 5. §. 11. *l. vlt. Cod. de dote cauta.*

§. Si autem neque. 1.

Harmenop. *lib.* 4. *tit.* 9. §. 7. vide *Auth. si minor, C. de in integr. rest.*

cap. Generaliter. 2.

De tribus mensibus, vide Cuiacium *cap.* 14. *de diuers. temp.*

Tit. 2. De donationibus à Curialibus factis, siue ab intestato vel testamento, eorũ successoribus. NOU. 101.

Græci aliter hic legunt.

cap. Propterea. 1.

Curialis moriens quid debeat ecclesiæ, declarat hic D. Goth.

cap. Sed & si quis. 2.

Vide Iulian. *const.* 93 *cap.* 353. *in fin.*

cap. Vt autem. 3.

Donatio à curiali facta, non curiali requirit solemnitatem scripturæ.

§. Quod si ex testamento.

Nota hic inuentarium sine fraude fieri debere.

cap. Sin autem. 4.

Vide Iulianum hic, *num.* 336.

§. Quod si fœminæ. 1.

Iunge hic l. 5. C. *ad leg. Iul. maiest.*

Tit. 3. De Moderatore Arabiæ. Nou. 102

De Arabia, vide Ammian. *lib.* 14.

Cum plerosque.

Vide Ammian. *supra dicto loco.*

cap. Hæc nos. 1.

Procopius 1. *de bello Persico*, vide Cuiac. *ad l. Cod. de exactor. tribu* Strabo. *lib.* 16.

cap. Principio. 2.

Bostra quæ ciuitas, Ammian. *lib.* 14.

Tit. 4. De Proconsule Palæstinæ. Nou. 103.

Vide Ammian. *lib.* 14.

Iam quidem.

Ioseph. *lib.* 2. *cap.* 19. *& lib.* 19. *cap.* 7.

§. Cernimus.

De Palæstina, vide hic D. Gothof.

cap. Hanc igitur. 1.

Dionys. Halicarn. *lib.* 6. & Polyb. *lib.* 10. Cuiacius hic.

cap. insuper nullam. 2.

Vide Edictum 2. *Iustiniani* 1.

Titul. 5. De Prętore Siciliæ. NOU. 104.

Adde hic Nou. 75. supra, quæ est de appellationibus Siciliæ.

Habeto.

Vide hic Cuiac.

Titul. 6. De consulibus. Nouel. 106.

Vide *Nou. Leonis* 94.

Consulatus.

Harm. *lib.* 1. *tit.* 1. §. 1. De consulum potestate, Cicero 3. *de legibus*, Halicarn. *lib.* 4. Ammian. *lib.* 14.

cap. Quantumcumque. 1.

Consules eligebantur ab Imperatore, Auson. *in gratiar. act.* Cicero 3. *de legibus*.

cap. Si autem. 2.

Kalendis Ianuariis consules inire solebant magistratum.

§. Quid autem 1.

Cassiod 3. *epist.* 51. Quint. *lib.* 1. *cap.* 5 Mart. 11 *epigram.* 19. Tertull. *cap.* 10. *d. spectac.*

§. Aliorum. 2.

Pindarus 1. Plin *lib.* 33. *cap.* 1.

§. nullus igitur. 3.

Vide hic Cuiac.

§. Subiacebat. 4.

Dion. *lib.* 53.

Titul. 7. De vsuris nauticis Nou. 106.

Vide Titulum *de nautico fœnore.*

nuntium.

Hæc Nouella abrogatur per aliam Nouellam.

cap. nos igitur. 1.

Nota hic argumentari licere à more diu recepto.

Tit. 8. De testamentis imperfectis, à parentibus in filios factis, & de diuisione rerũ à filiis coram parente, & de eius facultatibus facta & subscripta. Nou. 107.

Facit hic l. 21. §. 1. C. *de testam.*

A Constantino.

Iunge *l.* 26. *Cod. famil. ercisc.*

cap. nos igitur. 1.

Hinc sumpta est Auth. *quod sine, Cod. de testam.* Cuiac. *lib.* 3. *obs. cap.* 3. *&* 12. *obs. cap. vlt.* Clar. 3. *sent.* § *testamentum* q. 10.

cap. Et si quidem. 2.

Harmen. *lib.* 5. *tit.* 1. §. 37. Cuiac. *lib.* 3. *obs. c.* 3.

cap. Quia verò. 3.

Harm. *dicto loco.*

Tit. 9. De restitutionibus. Nou. 108.

Adde hic Nou. 39 supra.

cap. nobis ergo. 2.

Vide hic D. Goth.

cap. si verò. 2.

Nota remedia fideicommissario generali competentia.

Tit. 10. De priuilegiis dotis hæreticis mulieribus non præstandis. Nou. 109.

De hæreticis, vide Iulian. *const.* 102.

Vnam nobis.

August. *serm.* 4. *de fide.*

cap. Quæ igitur i.

Harmen. 2 *pract.* 17. Robert. 3. *animad.* 14.

cap. Licebit. 2.

De pœnitentia hæreticis indulta, vide l *fi. Cod. de summ. trinit.*

Tit. 11. De nauticis vsuris. Nou. 110.

Hæc constitutio abrogat Nouel. 106.

cap. Sed quoniam. 1.

De lectione huius loci, vide hic Cuiacium.

Tit. 12. Hæc constitutio innouat constitutionem, quæ præscriptionem centum annorum venerabilibus locis dederat. Nou. 111.

Harmen. *lib.* 1. *Tit.* 3. Cuiac. *lib.* 5. *obs. cap.* 5. & *cap.* 31. *de præscrip.*

Quod medicamenta.

Vide *l. vlt. Cod. de fund. patrimonial.*

Tit. 13. De litigiosis & de decima parte litis ab actore cautela præstanda. No. 112.

Hunc titulum parum, in Gallia in vsu esse notat Imbertus in Enchiridio.

Multa

Multa quidem.

Facit hic l.3.D.*hoc Titulo*,& l.4.*Cod.eod.*

cap. ideóque.1.

Hinc sumpta est *Auth.litigiosa*, *Cod.de litigiosis.*

cap. Ad excludendas.2.

Adde hic *Auth.generaliter*, Cod.*de episc.& cler.*

§. si verò non.1.

Actor subscribere potest per tabularium.

cap.Omnem verò.3.

Iunge hic *Auth. qui semel*, *Cod.quom.& quand.iud.*

Titul. 14. In medio litis non fieri sacras formas, aut sacras iussiones, sed secũdum antiquas leges generales lites decidi. Nou.113.

Oldendorp.*cap.24.de exception.*

Omnia.

Nota hic ex legibus iudicandum esse.

cap.Et prætcrea.1.

Harmen.*lib.1.Tit.1.*§.47.

cap.super hoc.2.

Leges interdum dant formam petentibus negotiis.

cap.Vt autem.3.

Congruit hic l.*vn.C. de mand.princ.*

Tit. 15. Vt diuinæ iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris. Nou 114.

Vide Constitutionem Iustini de filiis liberorum.

cap. Nam præsenti.

Quæstor apud Gallos cancellarius appellatur, Papon.3.*notar.*5.

Tit. 16. Vt cum de appellatione cognoscitur, secundum illas leges debeat iudicari quæ tempore latæ sententię obtinebant, non secundum eas quæ postea promulgatæ sunt, & de aliis capitulis. Nou. 115.

Plin.*lib.5.cap.27.*

cap.ideoque.1.

Facit *l.7.* Cod.*de legib.& l.27.Cod.de vsuris.*

¶Filius institutus in re particulari non potest impugnare testamentum, sed solum agere ad supplementum legitimæ ad hunc textum maximè in illis verbis *si certis rebus iussi sunt esse contenti*, vide aliter quàm obseruentur & intelligantur à scribentibus, *ad l. quoties*, C.*de hered.inst.* per Aret.*ad §.sed etsi quis priores, ad fin.Inst.quib. mod. testam. infir.* Curt.Iun.*cons.38.nu.7.* Ias.*post Aret.ad l.quoties,nu.4.cum seq.* Bart. *ad l.in quartam,in vlt. col.vers.quaero,si aliquid,D.ad leg.Falc.*

cap.Sed hoc.2.

Hinc sumpta est A*uth.Iubemus*,Cod.*de iudiciis.*

cap.Aliud quoque.3.

Hormenop.*lib.5.Tit.9.*§.35.*& seq.* Bart.*in Auth. si parens*, *Cod.de inofficio.*Matthes.*sing.*159.Vigl. *ad §.vlt.Inst.de exhered.liberor.* Valer.*lib.5.cap.3.*

¶Vide aliqua per Iasonem.*ad l.multi,de liber.& posthu.nu.9.*& quod dispositio huius §. ex maioritate vel simili ratione extendatur, vide Rip. *ad Rub. extr.de iud.num.* 20. vbi de communi Gerar.*sing.1.*limita hunc textum si filius ignoranter inciderit in nonnullas harum causarum, vt per Gerard.*sing.2.*In materia Rom. *cons.185.num.7.* Dec. *ad l.nuptias, num.10.de reg.iur.* Crot.*ad* l.2. §.*quod si in patris,n.29.D sol.matr.*Tiraq.*de ll.connub.l.1.num.45.circa medium*,Rip.*lib.3.resp.cap.5.in fin.*Iul.Clar.*lib.3.sent.§.test. q.41.* Filius legitimam iure institutionis habere debet, alias testamentum quærelare potest, ita communiter tenetur hic,& ad Auth.nouiss.C*od de inoff.testam.*Soc. *reg.* 152.*filius.* Marsil.*sing.78.plures,* Balionus *de nobilibus* in repetitione *ad Auth. ex causa,num.14.vsque ad 17.C.de lib.praet.*Bereng.Fern. *in repet. ad l.in quartam,D.ad leg. Falcid.2.cap.n.187.*Forcat. *in Necyom.iur.dial.*35.*num.1.& seq.*Fernan. Vasq. *in tract.de success.creat.*§.10.*num.397.* & §.20.*num.191.& d.* §.10.*num.187.* 400.*&* 444.*&* §.30.*num.209.* Viu.*lib.1.com.opin.in vers.filij sunt necessario.*In materia Fel. *ad cap. pastoralis,num.2,cum seq. extr.de rescript.*

§.Si conuictus.9.

Paul.*lib.5.sent.Tit.12.§.3.*

§. Si præter.10.

Vide *l.11.Cod.de inofficioso.*

§. Si alicui. 11.

Iunge hic Auth.*sed si post,Cod.de inoff.*

§. Si quis de.12.

Pro intellectu huius loci, facit l.3. C*od. de his quib.vt ind.*

§. Si vnum de.13.

Nota hic ignosci ætati minori.

§. Si qui de.14.

Harmen.*lib.5.Tit.9.§.52.* Clar.*5.sent.§.hæresis.*

cap. Iustum autem. 4.

Harmen *lib.5.Tit.9.§.56.& 57.& seq.*

Si parentes.

Coniunge *Auth.in testamento*, *Cod.ad Tertull.*

cap. Hæc autem. 5.

Harmen.*lib.5. Tit.9 §.17.* Terent.*in Heaut. act.2.sce.1.*

§. Meminimus.1.

Cuiac.*cap.6.de præscription.*

cap. Ad hoc aliud.6.

Enunciatio impersonalis non obligat loquentem.

Tit.17. Vt neque miles,neque fœderatus obseruetur domui priuatæ aut possessioni alicuius.Nou.116.

cap. sint igitur.

Vide l.31.*Cod.locati.*

Tit. 18. Vt liceat matri & auię &aliis parentibus,post legitimam partem liberis derelictam, quomodo voluerint residuam facultatē suam disponere & alia capitula plura. Nou.117.

cap. Sancimus.1.

Parens potest plus vni liberorum quàm aliis relinquere.

cap. Ad hoc autem.2.

Adde hic *l.6.& l.7.C.de natural.liber.*

cap. Quia verò legem.4.

Harmen.*lib.4.Tit.4.§.16.*

cap. Quia verò legem.4.

Harmen.*lib.5.Tit.8. §.94.& 95.*

cap. Quia verò.8.

Harmenop.*lib.5. Tit.12.*Papo.*22.arrest.9.n.5.*Bellouis.*1.pract.6.num.30.*

cap. Causas autem.9.

Harmen.*lib.4 tit.12.*

cap. Quia vero.10.

Abrogatur hic l.60. *D.de donat.int.vir. & uxor.*

cap. Quod autem.11.

Alexand.*in cap.*[illegible]*,extr. de sent.& re iud.*

cap. Prædictis.12.

Vide Iulian. *const 108.cap.389.& cap.dominus,extr.de secund.nupt.*

cap. Quia vero.13.

Nota hic pœnam coniugis iniustè repudium mittentis,Pet. Gregor. *31. Syntag.32.*

cap si quis autem. 14.

Oldendorp. *clas.7.act.12.* Restringitur autem hic l.8.§.2.*Cod.de repud.*

cap. His quoque.15.

Bellouis.1.*pract.9.num.16. & 17.* Harmenopulus *lib.6.Tit.2.*

§. Quia vero.1.

C*ap.2.extr. de cohabit.cler.* De protestatione vide l 2. *Cod.de sacrosf.eccles.*

Collatio.9.

Tit. 1. De heredibus ab intestato venientibus, & de agnatorum iure sublato. Nou. 118.

Paul.*lib.4.sentent.tit.8.§.3.* Harmenopulus *lib.4.tit.7.*

Plurimas.

Nota tres gradus succedentium ab intestato,facit *Auth.in successione.Cod.de suis.*

cap. si quis igitur.

De successione in stirpes vide Gaium *lib.2. tit.8.§.7.& l.9.Cod.de suis.*

cap. si igitur.2.

Harmenop.*lib.5.tit.8. & §.15.& 17.l.13.C. de hæred.inst:tuend.*

cap. Si igitur.3.

Huc refer Titulos, *ff. unde legitimi,vnde agnati,*Theoph.*§.6.* I*nst.de iur.natur.* Roland. à Vall.*1.cons.25.num.1.*

§.si vero.1.

Roland.

Roland.à Valle.1.*conſ.55.num.18.*Graff.*lib. ſenten.3.ſu ceſſio ab inteſtato, quæſt.31.* Vlpianus *Tit.26.§.3.* Cai. *Inſt.lib.2.tit.8.*Zaſ.1. *reſponſ.7.*Mynſing.3.*obſeru.94.*Papon.21.*arreſt.1.num.11.12.13.* Imbert. *in Enchirid. in verbo, les nepueux.*

cap. Nullam vero. 4.

Abrogatur hic *l.5.C.de legitim.hæred.*

cap. Ex his autem. 5.

Huc facit *l.73 ff de reg.iur.*

cap. Hęc autem. 6.

Pupillus in bonis tutoris tacitam habet hypothecam.

Tit. 2. Vt ſponſalitia largitas ſpecialis ſit contractus & de diuerſis capitulis. Nouell. 19.

Pro intellectu huius Tituli, vide quæ notaui *in Auth.eo decurſum,* C.*de dona.ante nup.*

cap ſponſalitiam. 1.

Donatio propter nuptias non indiget inſinuatione.

cap. Et hoc. 2.

Adde hic *l.101.ff. de leg.1.& l 4.C.qui manum.* Harmen *lib.1.tit.8.§.5.*

cap. Hoc quoque. 3.

Optime Cuiacius hic.

cap. Aliud ad hoc. 5.

Hinc ſumpta eſt *Auth. quæ ſupplicatio,* C*od. de prec.ib.imper.offer.* vide Cuiac. *cap.7.de præſcription.*

cap. Ad hæc. 6.

Facit *Auth.ſi omnes,C.ſi min.ab hæred.*

cap. Rurſus ſancimus. 7.

Mala fides auditoris in pręſcriptione longi temporis nocet ſingulari ſucceſſori, ſi dominus rei fuit ignorans, quod limita vt per Aret *Inſtit.de action. ad §.ſed iſte,col 7.in fine,* vbi Iaſ.*num 78. & ſeq.* & Moder.Hiſpan.*nu.39.& ſeq.* latius Socinus *in reg.33.* vbi limit. Afflict.*deciſ 32.numer.7.* Alex.poſt Bart.*ad l. Pomponius,§ 1.num.8. cum ſeq ff.de acquir.poſ.* In materia Alex.*in l.rem quæ nobis,numero 5.* vbi Iaſon.& omnes.D *de acquir.poſſ.*latè Bal. *in tract.præſ.in 2.par.3 par.pr.q.12.num.7.*Oldr.*conſ.19.* Aret.*ad § furtiuè, Inſtit.de vſucap.* nouiſſimè Arius Pinellus *in repetit. Authentica,niſi Trien.C.de bon.mate.fol.596.*

¶ An in materia vſurarum præſcriptioni locus ſit, Molin *de vſur q.17.num.190.*

cap. De præſcriptione. 8.

Vide *Auth.quod ſi quis, C.de præſcr.long.tēp.*

cap. Quia verò. 9.

Nemo cogitur in teſtamento propria manu, nomen hæredum ſcribere.

cap. Legem verò. 10.

Abrogatur hic *cap.1.huius Nouellæ.*

cap. ſi quando ait. 11.

Huc referenda eſt *lex vltima, Cod.de reb.alien.non alien.*

Tit. 3. De alienatione & emphyteuſi & locatione, & hypothecis, & aliis diuerſis contractibus in vniuerſis locis rerum ſacrarum. Nou. 120.

Adde *l.14 C.de ſacroſan.eccleſ.*

* Cuiac.*ad l. iuriſgentium 7. §.quod fere.D. de pact.*

Multis &.

Vide Cuiac hic.

cap. ſancimus. 1.

Harmenop.*lib.3.tit 4 §.5.*

§. ſi verò contigerit. 1.

Cuiac.*cap.21.de præſcript.*

§. ſi verò quædam. 2.

Iunge hic *Auth.ſi quas, C.de ſacr.eccleſ.*

cap. ſi vero aliquis. 2.

Conſule *Auth. hoc iure, C.de ſacr.eccleſ.*

cap. Locationes. 3.

Locationes rerum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ non excedunt annos 30.

cap. Si vero contigerit. 4.

Quid habeat præcipuum eccleſia maior Conſtantinopolitana D.Goth.hic.

cap. Emphyteuſeis vero. 5.

Nota hic chartularios quoſdam eſſe eccleſiæ.

§. Oeconomis vero. 1.

De œconomis, vide *l.5.C.de contrah.empt.*

cap. Et hoc quidem.

Alciat 1.*præſumpt.2.* Vurmſ.1.*pract.39.c.6.*

§. Licentiam 1.

Maiori parti conſentientium multum deffertur.

§. In venerabilibus. 2.

Cuiac.*c.9 de præſcript.* Bald.*ad Authent.hoc ius porrectum, C de ſacroſ.eccleſ.*

§ Si vero quis. 3.

Creditor eccleſiaſticus probare tenetur

pecunias mutuatas versas fuisse in vtilitatem ecclesiæ.

cap. Hoc vero. 7.

Ecclesiæ permutationes ad inuicem facere possunt.

§. Et quoniam. 1.

Res ecclesiæ onerosa distrahi potest.

cap. si verò quis. 8.

Emponemata vocantur meliorationes.

cap. sanctissimas. 9.

Claudianus *in Epitalamio Palladij.*

§. Ad hæc iubemus. 1.

Nota hic duci argumentum à rebus vrbanis ad prouinciales.

cap. De sacris. 10.

Vasa ecclesiastica superflua, aliis ecclesiis vendi possunt.

cap. si verò præter. 11.

Hinc sumpta est *Authen. qui res, Cod. de sacr. eccles.*

Tit. 4. Vt particulares vsurarum solutiones in duplum computentur. Nou. 121.

Cuiac. *lib.* 5 *obs. cap.* 38.

cap. Docuerunt. 1.

Mendax postulator non iuuatur rescripto, hypóthesim autem huius Nouellæ, vide apud Cuiacium.

cap. Cum igitur leges. 2.

Vide apud Molinæum *in tractat. vsurar. num.* 47.

Tit. 5. Edictum pientissimi domini nostri Iustiniani, de forma artificum. Nouella 122.

Vide edictum 6. Iustiniani.

Cognouimus.

Loquitur hic de conuentu hominum.

cap. Visum. 1.

Vetat Iustinianus constitutione hac nautas artifices ac mercedis nomine plus veteri more exigere.

Tit. 6. De sanctissimis episcopis & Deo amabilibus & reuerendissimis clericis & Monachis. Nou. 123.

De episcopis & clericis, vide Tit. C. *lib* 1.

¶ De intellectu huius textus præcipuè ad finem, *vers. hoc autem.* Dic latè & notabiliter vt per Dec. *cons* 259. *visis, num* 6. Math. *not.* 52. Rom. *sing* 439. Doct. *ad c. in præsentia, extr. de probat.* vbi Paris. *num.* 117. *&* 130. Boer. *decis.* 3. *num.* 3. *&* 14. Mars. *sing.* 215. Cott *in memorab. in verbo, conditio a uecta legato.* Rip. *ad l.* 1. *num.* 61. *D. so ut. matr.* Ferrat. *caut.* 9. Camp. *in tract. de dote,* 1 *par. quæst.* 30. Paris. *consi.* 65. *numer.* 15, *libro* 2. Dec. *consil.* 426. *per totum, & num.* 9.

¶ An dispositio huius §. locum habeat, in clerico seculari tenet Gloss. & Abb. *ad cap. in præsentia, extr. de probat. num.* 43. Sed contrarium videtur esse verius, vt per Dec. *ad dic. cap. in præsentia, numer.* 200. latè & notanter Ruin. *cons.* 153. *per totum volum.* 3. vbi in fine quærit quid in clerico in minoribus ordinibus constituto. Dilect. *de art. test. tit.* 5. *caut.* 18. *ad fin.*

De gubernatione.

Facit hic Nou. 6.

cap sancimus igitur. 1.

Nota hic quod laici habent ius suffragij in nominando seu eligendo episcopo. Duar. 1. *de sacris.* 2.

§. Hoc quoque decretis. 1.

Quo ætatis anno ordinari quis episcopus possit, D. Goth. hic.

§. Damus autem. 2.

Duar. 3. *de sacr. cap.* 6. Vigel. 3. *method. iur. pontif. cap* 2.

cap. si quis autem. 2.

Remouetur quis ab adipiscendo episcopatu legibus aut canonibus.

§. Præ omnibus. 1.

De proxeneticis rerum illicitarum, vide l. *vlt. ff. de proxenet.*

cap. si quis autem. 3.

Duaren. 3. *de sacris* 2. De archipresbytero vide Petr. Gregor. 3. *Syntag.* 21. *& præs. numero* 13. Vigelium 3. *method. iur. Pontif.* 11. *folio* 616. *cap. de archipresbytero.* Gregor. 15. *Syntag.* 20.

cap. Post ordinationem. 4.

Patria potestate episcopatus filium liberat.

cap. Deo autem. 5.

Clerici legitima tutela fungi possunt. Cypri. 1. *epist.*

cap.

cap.sed neque.6.

Clericis propriarum ecclesiarũ possessiones conducere licet.

cap.Nulli verò.7.

Episcopus etiã inuitus testimonium dicit.

cap.sed neque.8.

Iunge *Nou.55.cap.1.*

cap.Interdicimus.9.

Loquitur textus hîc de episcoporum profectione.

cap.Vt autem.10.

Hinc sumpta est *Auth. Interdicimus.* C.*de sacros.eccles.*

cap.Omnibus.11.

Cap.hoc loquitur de his qui sine causa excommunicãtur. An liceat prælato verberibus corrigere clericos,vide *can. cum be atus, 45 distinct.can.ante omnia,distinct.*48.

cap.Clericos autem.12.

Clericos literas scientes esse oportet,an iurisprudẽtiæ vel medicinæ,vide *tit.exit.& in 6.c.clerici vel monachi secularibus se immisceãt.*De hæreticis non ordinandis in clerũ, vide Vigeliũ 3.*method.*4.*nu.*18.19.20.21.

cap.Presbyterum. 13.

Vigel.3.*method.iur.pontif.*4.*num.*37.

cap.Si autem tempore.14.

Optimè hîc D.Goth.

cap.Sed neque.15.

Facit *Auth.Sed neque.C.de episc.& cler.*

c.Sed neque clericum.16.

Vide Duarenũ *in deffensione libertatis Gallicæ,num.*14.*&* 15.*&* 6.*de beneficijs,c.*3.

cap.Si seruus sciente.17.

Cuiac.*cap.*20. *de præscription.l.*16. C.*de episcopis.*

cap.Si quis oratorij.18.

De iure patronatus ecclesiastici,vide Duarenum,*lib.*5. *de sacrosanctis ecclesiæ ministerijs.* adde Vigelium 3. *methodi iuris Pontificis,* 14. Socin.*reg.*117.

cap.Presbyteros.19.

De peculio quasi castrẽsi & significatione clericatus,vide l.52.C.*de episc.& cler.*

cap. Reuerendissimis.20.

Huius cõstitutionis meminit Leo *in Nou* 76.De pœna suspensionis beneficij,Clar.*lib.* 5.*sent.§.vlt.quest.*75.

cap.Si quis contra.21.

Iudex ciuilis mandat executioni sẽtentias ab episcopo probatas.

§.si verò crimen.1.

De episcopis regradatis,vide Clar.5.*sẽten.* §.*vlt.q.*74.& Petr.Gregorium 31.*syntag.*30.

§.si quis autem.2.

Causarum mere ecclesiasticarũ notio nõ pertinet ad iudicem ciuilem.

cap.si quis verò.22.

Nota hîc quod à metropolitano appellatur ad patriarcham.

cap.Oeconomos.23.

Hæredes rationibus obnoxiorum de iis reddendis etiam tenentur.

cap.si quis episcopus.24.

Quis huius cap.sensus sit D.Gothof.hic.

cap.Reuerendissimi.25.

Apocrisarij sunt qui res agunt ecclesiarũ.

cap.si verò episcopi.26.

Petrus Gregorius 49.*syntag.*5.*num.*4.

cap.si quando autem.27.

De sportulis religiosæ personæ, vide Iul. hic,*num.*473.

cap.sportularum.28.

Vide Iulianum supra dicto loco.

cap.presbyteris.29.

Facit hic l.19.*C.de episcopis & clericis.*

cap.Diaconissam.30.

Diaconissas alias fuisse à monialibus hinc constat.

cap.si quis cum.31.

Diaconissæ certo numero ecclesiæ adsignabantur.

cap.Omnibus.32.

Litaniæ sine sacerdotibus non fiebant.

cap.Iubemus.34.

Abbates eligebantur à monachis.

cap.si quis autem.35.

Triennium præfinitum est iis probandis qui ad monachismum affectabant.

cap.In omnibus.36.

De cellulis,vide *Nou.*133.*c.*1.

cap.si quis sub.37.

Hinc sumpta est *Auth.nisi,C.ad Trebell.*

cap.Si qua mulier.38.

Facit hic *Auth.si qua,C.de sacros.eccles.*

cap. Sponsalibus. 39.

Iulianus hic *num.* 487.

cap. Si verò constante. 40.

Iulia. *supra dicto loco.*

cap. Nullam verò. 41.

An Monachi possint exhæredari, Cuia. *lib.* 11. *obs. c.* 26. *in fine*, Harm. *lib.* 5. *tit.* 9. *in fine*, Alciat. 4. *parerg.* 23. Emanuel à Costa Repet. l. *Gallus Aquilius*, §. *& quid si tantum*, *num.* 195. 196. 197. 198. *D. de lib. & posth.*

cap. Si Monachus. 42.

De pœna desertoris, vide Nou. 5 *cap.* 2.

cap. Si quis rapuerit. 43.

Hinc constat conuinctum moniali puniri pœna capitali, Clar. 5. *sent.* §. *fornicatio*, *vers. cũ moniali.*

cap. Omnibus. 44.

Adde hic *l.* 4. *Cod. de episcop. aud.*

Titul. 7. Vt litigantes iurent in exordio litis, quia neque promiserunt dare iudicibus, neque dabunt & de sportulis, & vt quæ iubentur, referendarij compleant, & non misceant semetipsos causæ, & per se exæquantur. Nou. 124.

cap. Iubemus igitur. 1.

Plin. *lib.* 5. *epistolar.*

cap. Si quis autem. 2.

Nota hic pœnam iudicum qui quid accipiunt iudicandi causa, Cuiac. *ca.* 6. *de prascrip. in fine.*

cap. Et hoc quoque. 3.

Vide Tit. *Cod. de officio comitis rerum priuatarum.*

cap. Quia vero. 4.

De referendariis, & qui illi dicantur, vide hic D. Goth.

Tit. 8. Vt iudices non expectent sacras iussiones, sed quę videntur eis decernãt. Nou. 125.

cap. Iubemus. 1.

Hac Nouella tolluntur relationes iudicũ, quæ superioribus comprobatæ sunt.

Tit. 9. Exemplum sacræ formæ de appellationibus. Nou. 126.

Manifestè.

Petrus Pithœus *aduersar.* 16.

c. In ominibus. 2.

Cuiac. *lib.* 18. *obs. cap.* 36.

cap. Ad hæc. 3.

Subscriptio quid, D. *Goth. hic.*

Tit. 10. Vt fratrum filij succedant pariter ad imitationem fratrum etiam ascendentibus extantibus, & vt mulieres non insinuata ante nuptiali donatione non lædantur, non insinuans autem vir, vel si competat nuptiale lucrum eo non fruatur. Et rursus vt mulieres non secundo nubentes, dominæ sint partis sponsalitię largitatis quantum pars facit vnius filij. Et vt similes sint pœnæ vtriusque sexus dum sine causa rationabili repudium mittitur. No. 127.

Nostras leges.

Nota hîc quod variare interdum principi licet sed in melius.

cap. Hoc itaque. 1.

Hinc desumpta est *Auth. cessante, Cod. de legit. hared.*

cap. Illud quoque. 2.

Vide quæ notaui *ad Auth. eo decursum. C. de donat. ante nupt.*

cap. Quia verò. 3.

Abstinens secundis nuptiis, fruitur vsu antenuptialis donationis.

cap.

cap. Quia verò. 4.

Vide Cuiacium *ad Nouellam 22. fol. 76.*

Tit. 11. De collatoribus & aliis capitulis. Nou. 128.

cap. Quæcumque. 1.

Varro *libro 4. de ling. Lat.* Hygenus *libro de limitib.*

cap. Et hoc. 6.

Abrogatur hic *lex vltima, Cod. de exactorib. tributor.*

cap. Eos autem. 16.

De ponderibus & mensuris falsis, vide *l. 52. § 22. D. de furt. & l. 6. in fine. D. de extraord. crim.*

cap. Super hoc. 23.

De diebus quinquaginta vide Cuiac. *cap. 12. de præscrip.*

Tit. 12. De Samaritis. No. 129.

Epiphan. 1. *tom. 1. hæresf. 9.*

Tit. 13. Quomodo oporteat milites transitum in ciuitatibus facere, & de introitu. Nou 130.

cap. Iubemus. 1.

Harmen. *lib. 6. tit. 14.*

Tit. 14. De ecclesiasticis titulis & priuilegiis aliisque capitulis. Nou. 131.

cap. Sancimus 1.

Harmenop. *lib. 1. tit. 2. § 3.*

cap. Pro temporalibus. 6.

Harmenop. *lib. 1. tit. 3. § 53.*

cap. Si quis autem. 7.

Nemo ecclesiæ ædificationem incipere potest quin cogatur eam perficere.

cap. Si quis ædificationē. 10.

Cuiac, *cap. 20. de præscription.*

cap. Si quis aut. 11.

Hinc sumpta est *Auth. licet. Cod. de episc. & cler.*

cap. Si autem hæres. 12.

Vide quæ notaui ad *Authen. Similiter. Cod. ad leg. Falci.* Paul 4. *sent. 3. § 3.* Crassus *§. Falcidia, q. 3. & §. Trebellianica. q. 6.* De sex mensibus, vide Cuiac. *cap. 18. de præscrip.* Molin. *tract. de vsur. q. 5. num. 119.*

cap. Orphanotrophos. 13.

Cuiac. *lib. 1. obser. c. 12.*

Tit. 15. De interdictis collegiis hæreticorum. No. 132.

Coniunge hic *Nouel. 45.*

Tit. 16. Quomodo oporteat monachos viuere. No. 133.

Monachi in commune degunt.

cap. non ingredientur. 3.

Tertullian. *lib. de velandis virgin.*

cap. Quia verò. 4.

Vicinus præsumitur scire factum vicini.

Tit. 17. Vt nulli iudicum liceat habere loci seruatorē, nisi certis ex causis diuina concesserit iussio. No. 134.

cap. nunc verò. 1.

Nota hic prauam consuetudinem non esse tolerandam.

cap. Ad maiorem. 2.

Vide Cuiac. *lib. 3. obs. cap. 14.* Nicephor. *lib. 16. obs. cap. 44.*

cap. Et hoc peruenit. 3.

Testamentum numeratur inter liberos actus.

cap. Quoniam verò. 4.

Facit hic *Auth. si verò, Cod. de adulteriis.*

cap. Si verò quis. 5.

Gayl, 1, *obs. 96. num. 5.* Rebuff. *tom. 2. tract. de literis requisitoriis.* Hartman. *2. obs. 1. num. 6.*

cap. Et illud. 8.

An vxor pro viro obligari possit, vide Paponem 12. *arrest. 3.* Gayllum, *lib. 2. obser. cap. 90.* An maritus pro vxore obligari possit, vide Gayllum dicto loco.

cap. necessarium. 9.

Abrogatur hic *l. 3. Cod. de custod. reor.*

cap. Si quando. 10.

Harmen. *lib. 4. tit. 6. § 56.*

cap. Quia vero. 11.

Nuptiæ non dissoluuntur mutuo consen

cap. Quia verò nos.13.

Apule.9. *asini*. Ammian. *lib*. 14. Sueton. *in Octauio cap*.67. Cicer.3. Tuscul. Cuia.3. *obs*. 18. *in fine*, Harm. *lib*.6. *tit*. 10. *in fine*, Suet. *in Galba*, *cap*.9. Cuiac.17. *obs*. *cap*.13. Pet. Gregor. 31. *syntag*.16. *num*.6. Diodor. *lib*.17.

Tit. 18. Ne quis cogatur bonis cedere. Nou.135.

Vide Papon.10. *arrest*. 10. *de cession de bien*, Petrum Gregorium 12. *syntag*.8. vbi tractat de cessione bonorum.

Quibus Maximè.

Cæsar *de bello Gallico*. Sueton *cap*.42. Tacit. 5. *annal*. Pap.10. *arrest*.10. *num*.12. Pet. Gregor. 12. *arrest*.9. *num*.16. & 22. *syntag*.9. *num*.16. Cicero *Philip*. 2. Plin. *lib*.33. *cap*.2. Flor. *epitome* 99.

cap. De his edocti.1.

De ratione introducendi beneficij cessionis, vide Petrum Gregorium, 22. *syntag*.14. Hotom.24. *illust*. *in fine*.

Tit. 19. De argentariorum contractibus. Nou.136.

Qui in corpore.

Argentariorum officium publicam causam habet.

cap. sancimus.1.

Per argentarios credebantur pecuniæ.

cap. secundum.2.

Nota hic quamlibet militiam vendi hic non posse.

cap. Porro neque.3.

Facit hic *l*.22 *ff de hæredit*. *vend*.

cap. Quia verò.4.

Besses vsuræ dicuntur *à huict pour cent*.

cap. Insuper.5.

Nemini sufficit vsuras stipulari, nisi & modum vsuris adiecit.

cap. In illo.6.

Vide l.14.§.3. *Cod*. *de non num*. *pec*.

Tit.20. De ordinatione episcoporum & clericorum. Nou.137.

si ciuiles.

Crescit delictum ex persona delinquentis.

cap. Dei igitur.1.

Optimè hic D.Goth.

cap. His igitur.2.

Tacitus *lib*.4. *Annal*. Tertull. *lib*. *de monogamia*.

cap. Si quis autem.3.

Spartianus *in Seuero*.

cap. Quando autem.4.

Quo tempore Synodi anniuersariæ seu annuæ fierent, vide hic.

Tit.21. De vsuris supra duplũ non computandis. No.138.

Constitutionem hanc restituit Petrus Pithoeüs.

Tit. 22. De indulgentia illicitè contractarum nuptiarum. Nou.139.

Retulit ad.

Nota hic duram esse vxoris separationem à marito.

Tit. 23. Vt consensu matrimonium solui possit. Nouell.140.

nihil in rebus.

Continetur hic laus matrimonij, Tertullianus *in libro de monogamia*.

cap. Quum itaque.1.

Repudium iure veteri permissum erat inter volentes quauis de causa.

Tit. 23. Edictum de his qui luxuriantur contra naturam. Nou.141.

Harmen. *lib*.6. *tit*.4. Clar.5.§. *Sodomia*. Bossius 23. *quæst*. Pet. Gregor.36. *syntag*.10.

Cum semper.

Deus non vult mortem peccatorum.

cap. scimus etenim.1.

De obrutescentibus, vid. Harmen. *lib*.6. *tit*. 3. Petr. Gregor. 36. *cap*.14. Roland. à Valle *n*. *cons*.7. Clar.5. *sentent*.§ *fornicatio*, *vers*. *cum animali bruto*. Cælius apud Ciceronē 8. *epist*.12. & 5. *Philip*. Sueton. *in Domitiano*, *cap*.8. Tertull. *libro de monogamia*. Iuuen. *Satyr*.2. Auson. Epi-

Epigramm.88.Valer.*libro 6.cap*.1.Quint.*lib*.4.*cap*.2.*& lib*.7.*ca*.5.*in fine*.Seneca 4.*controuerſ*.

Tit. 24. De his qui eunuchos faciunt.142.

Suetonius in Domitiano *c*.7.Martialis *epigram*.6.* vide *l*.2.C.*de ſum.trin*.

supplicia.

Dion.*in Domitiano*.

cap.sancimus.1.

Paulus *libro* 5.*ſentent.tit*.23.§.4. Cuiac.*libro* 7.*obſ.cap*.14.*in fine*.

cap.Verum ipſos.2.

De Abaſgis vide Euagrium *lib*.2.

Tit. 25. De muliere raptum paſſa.Nou 143.

Vide Nouellam Leonis 35.

Legis interpretationem.

Harmen.*lib*.4.*tit*. 6.§.64. Gayll.*libro* 2.*obſ*.*cap*.18.

Tit. 26. De Samaritanis. Nou.144.

cap.Ac propterea.1.

Nota hic quod hæretici teſtari non poſſunt niſi inter liberos orthodoxos.

cap.Excipimus.2.

Ammianus *lib*.25.

Tit.27. Vt de cętero nullam licentiam habeat Dux aut Brocolytalydię & Lycaoniæ in Phrygiam vtramque & Piſidiam aduenire. Nou.145.

His quæ.

De lectione huius loci, vide hic Gothof.

Titul.28. Vt liceat Hebręis ſecundis traditam legem ſacras ſcripturas Latinè vel Gręcè vel alia lingua legere, & vt de locis ſuis expellantur non credẽtes iudicium vel reſurrectionem, aut dicentes angelos ſubſiſtere creaturam Dei. Nou.146.

Tertull.*lib*.18.*apologet.in fine*.

cap.Sancimus.1.

Epiphanius *libro de menſuris*. Tertull.*libro* 18.*apolog*.Feſtus *in voce centumuiralia iudicia*. Ioſeph.12.*antiq*. Tertull.*cap*.18 *&* 19.*apolog*. Euſeb.8.*de præparat*.1.Euſeb.*lib*.6.*c*.71.

cap.Si quidam.2.

Reſurrectionem quidam ex gentilibus etiam agnouere.Plin.*lib*.7.*cap*.53.

cap.Oramus.3.

Aliud eſt vera de Deo ſcientia,aliud ſecta.

Tit.29. De reliquis publicis non exigendis,& de diſcuſſione diuerſarum actionũ. Nou.147.

cap.Hac vero.2.

Ammian.*lib*.16.

Tit.30. De indulgentia reliquorũ publicorũ. No.148.

Iunge *Nou*.146.*&* 147.*ſupra*.

Tit.31.Vt Dei amantiſs. epiſcopi cum prouinciarũ indigenis & incolis, quos ſibi pręſides eſſe velint eos ſibi à ſacratiſſimo Principe concedi petant, iique gratis pręſides fiant, vt tamen qui in pręſidem petitur idoneè fiſco caueat, ſi verò præſidem petere diſtulerint, vt tum aduerſus eum qui ipſis præſes miſſus fuerit,quodcumque e-

tiam occasione publicorũ tributorum fecerit, querelam instituere nequeant. Nou.149.

Cuiacius notat hanc Nouellam esse Iustini.

cap.Ne igitur.1.

Peregrini remoti ab adipiscendo pręsidatu aliarum gentium.

cap.Ac sanè.2.

Oldendorp.*cap.17.tract.exceptionum.*

Titul.32. De ea quæ raptori suo nubit. Nou.150.

Vide quę dicta sunt in Nouella 143.

Titul.33. Ne decurio vel cohortalis perducatur in ius, sistaturve iudicio citra iussionem principis, quæ insinuetur perfectis. Nouell.151.

Augustinus in Euangel.Ioann.

Suggestio.

Priuilegium probatur consuetudine.

cap.Nos igitur.1.

Huc referri potest Titulus Codicis, vbi de ratiociniis.

Tit.34. Ne sacræ formæ quæ de causis procedunt publicis, aliter robur accipiát quàm si gloriosiss. prætoriorum præfectis insinuatæ sint vel fuerint, illicque habeantur ratæ. Nou.152.

Aliter concipitur hic Titulus vt videre est in Basilic.

cap.Si quid.1.

Facta ad detrimentum Reipublicæ tenere non debent.

Tit.35. De infantibus expositis. Nou.153.

Vide Harmenop.*lib.1.Tit.vlt.*

Crimen à sensu.

Homicidij species est infantem exponere.

cap.Qui itaque.1.

Facit *l.2.C.qui sine manumissione.*

Titul.36. De his qui in Osdroena illicitas contrahũt nuptias. Nou.154.

Huc referenda est Nou.139.de indulgentia illicitè contractarum nuptiarum.

cap.Vnde & peruestigare.1.

An exempla delictum excusent, vide hic D.Goth.

Tit.37. Vt matres etiam tutelæ rationibus obnoxiæ sunt. Nou.155.

Porrexit.

Iunge hic *Nou.22.cap.40.*

cap.Cum igitur.1.

Vide *l.pr.D.de obseq.parent.& pat.præst.*

Titul.38. De prole partienda inter rusticos. Nou.156.

Hęc constitutio confirmat *Nou.162.*

cap.Nam si liberi.1.

Nota hic quod in pari iure partus ventrem sequitur.

Tit.39. De rusticis qui in alienis prædiis nuptias contrahunt. Nou.157.

Ex his quę.

Consuetudo in nuptiis attenditur.

cap.Sancimus igitur.1.

Paul.*lib.5.sent.tit.6.§.vltim.*

Tit.40. Vt de liberandi ius etiam ad impuberes transmittatur. Nou.158.

Oblatę nobis.

Nota hic quod iuris adgnatici & cognatici hodie differentia nulla est in succedendo.

cap.Sancimus igitur.1.

Vide *l.vlt.C.de diuers.rescript.*

Titul.41.

Titul. 41. Vt reſtitutiones fideicommiſſi vſque ad vnũ gradum conſiſtant. No. 159.

De ectione huius Rubricæ, vide Cuiac. *lib.4. obſer.cap.8.*

Tantum nobis.

Optimè hunc locum explicat D. Goth.

cap. Nos igitur. 1.

Interdicta eſt filiis alienatio.

cap. Nos verò. 2.

Pro intellectu huius loci, vide hic Cuiac.

cap. Sancimus igitur. 3.

Facit hic l. 77. §. 27. *D. de legat. 2.*

Titul. 42. Exemplum ſacræ pragmaticæ formæ de vſuris. Nou. 160.

Ariſtocrates.

Vſurę ſupra duplum non debentur.

cap. Vt igitur. 1.

De reditu in pecunia conſtituto, vide Molin. *de vſur. num. 67.*

Tit. 43. De prouinciarum præſidibus. Nou. 161.

Hæc eſt Nouella Tyberij.

Non tantum.

Legum vtilitas in quo conſiſtat, vide hic D. Gothofr.

cap. Nos autem. 1.

Fuga an quem ſuſpectum reddat, vide Bal. *in l. admonendi. ff. de iniur.* Socin. *reg. 163.*

cap. Atque vt hæc. 2.

Pecunia dicitur neruus Reipublicæ.

Titul. 44. Sacra forma tranſmiſſa Dominico glorioſiſſimo pręfecto, de diuerſis capitulis. Nou. 162.

cap. Primum igitur. 1.

Facit hic §. 2. *Inſtit. de donationib.*

§. Et ſancimus. 1.

Abrogatur hic *l. 12. C. de donat. inter virum & vxor.*

§. Et illud. 2.

Vtile per inutile non vitiatur.

cap. Secundum. 2.

Vide Cuiac. *obſ.* 28

cap. Sed neque. 3.

Iunge hic l. *vlt. Cod. comm. de legat.*

Tit. 45. De releuatione tributorum publicorum. Nouell. 163.

Nouella hæc dicitur eſſe Tiberij non Iuſtiniani.

Præſtantiſſimę.

Continetur hic laus iuris iuſtitiæque.

cap. Acceptam. 1.

Euſebius *lib. 4. de vita Conſtantini.*

cap. Remittimus. 2.

An & in quo differat indulgentia à releuatione nota hic D. Gothof.

Tit. 46. De hæredibus. Nouel. 164.

Hæc itidem conſtitutio dicitur eſſe Tyberij.

cap. Propterea. 1.

Vide Nouell. 17. *cap. 15.*

Titul. 46. Generalis forma de proſpectu in mare, ſcripta Dominico glorioſiſſimo prętoriorum præfecto. Nouel. 165.

Harmen. lib. 2.

Finis Nouellarum.

IVSTINIANI Imperatoris Edicta.

Edictum. 1.

Edicta quæ appellentur, vide Ciceron. *lib. 3. de legib.*

Traditæ.

Edictum hoc extat Nou.

Edict. 2. Ne præsides in fiscalibus causis fidem publicam dent.

Papon. 5. *arrest. 7. & 3. notar. 8.*

cap. Posteaquam. 1.

Vide *Tom. 4. ordinationum Galliæ, des inquisiteurs de la foy*, Papo. 19. *arrest. 20.* Clar. 5. *sent.* §. *hæreses. 7.* Pet. Gregor. 33. *syntag. 6. 7.*

Edict. 3. De Armeniorum successione.

Vide *Nouel. 21.*

cap. Et quoniam. 1.

Cuiac. *lib. 7. obser. cap. 14.*

Edict. 4. De magistratu Phœniciæ Libanicæ.

De Phœnicia Libanica vide Plin. *lib. 20.*

cap. Posteaquam. 1.

Vide *l. 6. § 3. ff. de off. procons.*

cap. Verumtamen. 2.

Facit *l. 1. Cod. de off. magist. mil.*

Edict. 5. De tempore actionum quę sacris locis competunt.

Cuiac. *libro. 5. obs. cap. 5. in fine.*

Edict. 6. Edictum pientissimi Domini nostri Iustiniani.

Edictum hoc reperitur in *Nouell. 22.*

Cognouimus.

Vide *Nouell. 122.*

Edict. 7. Forma pragmatica de argentariorum contractibus.

Adde edictum *9. infra eodem.*

Quemadmodum.

Sueton. *in Caligula cap. 31.*

cap. Huic igitur. 1.

Conscientia mille testes. Quintil. *lib. 5. Instit. cap. 11.*

cap. Alterum. 2.

Vide l. *vlt. C. de aliment. pupill. præst.*

cap. Illud sanè. 4.

Loquitur textus hic de argentariis, qua de re *Nouell. 136.*

cap. Porro postquam. 7.

Vide *Nouell. 136. cap. 3.*

cap. Cęterum. 8.

Facit l. 3. §. 5. *D. quod quisque iuris.*

Edict. 8. De Ponti tractus vicario.

Suffecturas.

Abrogatur hic *Nou. 8. cap. 1.*

cap. Reuocare. 1.

Sacerdotes subeunt forum ciuile.

cap. Facultatem. 2.

De desertoribus, vide *l. 3. 4. & 5. D. de re militari.*

cap. Spectabit. 2.

Iunge hic *Nouell. 85. cap. 4.*

§. Obediet vero. 3.

Nota hic obedientiam magistratibus deberi.

§. Vtetur porro. 4.

Lampadiorum meminit *Nou. 41.*

Edict. 9. De argentariorum contractibus.

Vide Edictum *7. supra eod.*

cap. Nos vero. 1.

Cautio argentariis vtilis, sicubi pro alio spondere velint.

cap. Si quis vero. 2.

Nota hic probationes fieri vel scripto vel testibus.

§. Sanè si vel. 1.

De Samaritis extat *Nou. Iustiniani. 129.*

§. Verum si aut. 2.

Erog.

Error calculi veritati non affert præiudicium.

cap. Hoc vero.3.

In vsuris dispendium sustinet qui lege maiores vsuras persoluit.

cap. Quod si qui. 4.

Coniunge *l.1.§.36. D. depositi.*

cap. Huic sane.5.

Vita argentariorum in quibus consistat, notatur hic.

cap. Quandoquidem.6.

Argentariorum vsuræ bessales.

Edict. 10. De Apparitoribus præsidum.

Cuiusmodi.

Iniqui apparitores iudicis non fruuntur iure Asyli.

cap. posteaquam.1.

Facit edictum 2. *supra eodem.*

Edict.11. Vt ponderatores & monetarij apud Ægyptios quicquam pro obriso exigendi nullam de reliquo facultatem habeant, sed quemadmodum in magna hac vrbe, ita illic quoque signatum aurum æstimetur, & illi signa proponere, quod in signatura seruatum est imponant.

Isidor. *lib.16.cap.117.* Sueton. *in Neron.*

cap. Quoniam vero.2.

Plautus *in Querulo.*

cap. ita verò.3.

Obryson. quid vide D.Goth.

Edict. 12. De Hellesponto.

cap. At quoniam. 1.

Facit l.6. *Cod. de episcop. audient.*

Edict. 13. Lex de Alexandrinis & Ægyptiacis prouinciis.

Quum vel minima.

Euseb. *lib.9.* Plin. *lib.5.cap.9.* Cuiac. *ad l.9. Cod. de iure fisci.*

cap. Propterea. 1.

Vnus plurium vicem sustinere non potest.

§. Volumus autem.

Vide Ammianum *lib.22. in fine.*

cap. curare enim.2.

Nicephor. *lib.17.cap 1.*

cap. Omnia verò. 3.

Herodot. *lib.2.* Plin. *lib.19.cap.1.* Lampridius *in Commodo.*

cap. Adsessores.4.

Ad sinceram huius loci interpretationem, vide hic D.Goth.

cap. Sane si. 6.

* Vide l. *iubemus* 10. *C. de sacros. ecclesi.* Cassiod. *lib.22. var. lect. c.16.* Cuiac. *lib. 4. obs. c.18. in fine,* Paul. *2. sentent. 31. §.20.* Cic. *Ver.3.* Harmen. *lib.3. tit.8. & lib.4. Tit.10.*

cap. quandoque.7.

Seneca. *4. de benefic.* Cicero 13. *ad Attic.6.* Varro *4. de lingua Latin.*

cap. quoniam.8.

Tacitus *lib.3. histor.* Calcearij meminit Suetonius in Vespasiano, *cap.8.*

cap. Secundo deinde.9.

Pet.Gregor. 27. *syntagm.2.*

cap. Cæterum.10.

Culpa priuati nocet, interdum ecclesiæ.

cap. Statuimus.11.

Vng Prince peut arrester les gages de ses officiers, & se payer sur iceux de son deu.

cap. Restat ea.13.

Ammianus *lib.22.* Plin. *lib.5.cap.10.*

cap. Quoniam vero.17.

Ammianus *dicto lib.22. in fine.*

cap. Hinc nos.18.

Plin. *lib.5.cap.6.* Ammian. *lib.22.*

cap. Sequitur.22.

De Thebais, Plin. *lib.5.cap.9.*

IVSTINI IMPERATORIS NOUELLÆ CONSTITUTIONES.

Is successor fuit Iustiniani.

De indulgentia tributariorum reliquorum. Const. 1.
Extat Constitutio hæc in Nouella Iustiniani 148.

Vt consensu matrimonium solui possit. Const. 2.
Vide N. *u. 22. cap. 4.*

Nihil in rebus.
Continetur hic laus matrimonij.

De iis qui in Ostoena & Mesopotamia illicitas nuptias contraxerunt. Const. 3.
Coniunge Nouellam Iustiniani 154.

Legum seueritati.
Nota hic seueritati clementiam miscendã, Ammi. *lib.* 17.

cap. Nos igitur. 1.
Indulgentur nuptiæ illicitæ Osdroenis, Ammian. *lib.* 23.

Vt Dei amantiss. episcopi, cum prouinciarum indigenis & quæ sequuntur. Const. 4.
Extat hæc in Nou. Iustinian. 144.

De Samaritanis. Const. 5.
De Samaritanis, vide *Nou.* 129.

Tiberij Imperatoris de diuinis domibus Constitutio.

Tiberius successor fuit Iustini.

cum opera.
Facit l. 2. *Cod. vt nemo priuat.*

cap. Statuimus. 1.
Adde Nou. 17. *cap.* 15.

cap. Quin & si quos. 2.
Vide *Tit. Cod. de priuil. dom. august.*

cap. Porro quia. 3.
Fraus fit de persona ad aliam.

cap. cæterùm 4.
Iunge hic l. vl. *Cod. ne liceat po. antioribus.*

cap. Si verò. 5.
Vnicuique licet renuntiare iis quæ pro se introducta sunt.

cap. De oneribus. 6.
Cassiodor. *u.* 22. *variar.*

De hæredibus. Const. 2.
Vide Nouell. 164.

De prouinciarum præsidibus. Const. 3.
Idem in Nouella 161.

De releuatione Tributorum publicorum. Const. 5.
Prestantissima.
De iustitia & p e ate, Cicero 6. *de r. pub.*

ALIÆ ALIQVOT Constitutiones Iustiniani, Iustini & Tyberij ex libro Iuliani Antecessoris.

Pragmatica sanctio Iustiniani Imperatoris complectens varia capitula.

Pro petitione. 1.
De Amalasiunta, vide Pomponium *de bello Vandalico, & 1. de bello Gothico.*

Si quis à. 2.
Procop. *de bello Gothor.*

Licet enim. 3.
Facit l. 4. & 5. *Cod. de fide instr.*

cognouimus. 7.
Contractus non ideo rescinduntur, quod obsidionis tempore facti.

Res insuper. 8.
Pompon. *de bello Gothorum.*

Iura

Iura insuper.11.

Vide *Nou.36.in fine.*

Prouinciarum.12.

Nota hic à quibus olim eligerentur prouinciarum iudices.

Cum autem.13.

Greges in fœminino genere dixerũt etiam veteres Lucr. 4. vide Nonium *in voce greges.*

Si qui etiam.14.

Facit *e lict.11.suprà eod.*

Illud etiam.15.

Matrimonia tempore tyrannidis contracta cum ancillis dissolui possunt.

Seruos etiam.16.

De partu Seneca *9.controuers.3.*

Cum autem.17.

Matrimonium cum moniali contractum dirimi iubet lex Iustiniani.

Ne verò per.18.

De auraria functione siue de auraria pensione, vide Cassiod. 2. *variar.* Symmac.1. *epistol.46.*

Vt autem nulla.19.

Principis est pondera & mensuras tradere.

Cum autem.20.

Contractus duo authentici interdum esse possunt.

Si quis etiam.21.

Adde *l 23.ff.de falsis.*

Lites etiam.23.

Iudex militaris causarum ciuilium notionem non habet.

Reipublicæ.24.

De lectione huius loci, vide hic D.Goth.

Consuetudines.25.

Locus hic intelligi debet de aquæductu.

Super hæc.26.

De superindicto, vide *Tit. Cod.de superind.*

Viros etiam.27.

Plin.*lib.18.cap.3.*

De adscriptitiis & colonis.

Docuerunt.

Lugdunensium gallorum mentio fit *in l. vlt.l.1.D.de censib.*

Constitutio Iustini Imperatoris de filiis liberarum in Affrica directa.

Diu noctuque.1.

Obserua moris fuisse subscriptionem principis rescriptis & constitutionibus addi.

Sacrum Pragmaticum Tiberij Augusti de confirmatione constitutionum Iustini Imperatoris de filiis colonorum & liberarum.

Tiberius successor fuit Iustini.

Consuetum.

1. Vide hic D.Goth.

Imperatoris Leonis Augusti Nouellæ Constitutiones.

De his Nouellis, optimè D.Goth hîc, Cuiac.*17.obs.31.*

Rerum humanarum.

Leges conditæ sunt ad salutem ciuium, ciuitatisque incolumitatem, vitámque hominum, & quietem, Cicero *2.de legib.*

Quod vnumquemque qui iudicandi prærogatiuam acceperit, quemadmodum legalium capitulorum à nobis habitus delectus statuerit, dirimere controuersias oporteat: quæ verò inter reprobata habita sunt, vti ex illis nulla litis ambiguitas diiudicetur.

Constit.1.

Lites non ex legibus abrogatis dirimẽdę.

Celeberrimi.

Terent.*in Andria act.1.scen.1.*

Vt qui cætera secundum sacros, diuinósque canones

episcopali dignitate dignus esse probatur, si liberi ex legitimo matrimonio illi sint, ob illos in consequendo honore nullum impedimentum sentiat. Const. 2.

Quum sacrosancti.

Leges diuinæ abrogari non possunt.

Vt qui sacerdotes creandi sunt secundum ecclesiæ ritus, ea lege creentur vt omnem deinceps vitam cœlibem agant, aut si matrimonium contrahere velint, prius id faciãt, ac deinde ad creationem procedant. Const. 3.

Quum decenter.

Simile *in can. 2. distinction.* 28. Gregorij *distinct.* 28.

Vt non modò vniuersalis ecclesiæ sacerdotes, verùm etiam qui ad quamcũque sacram ædem pertinent, si in hoc vocentur licitè sacra mysteria exponere, diuinúmque cultum celebrare domi priuatæ possint. Constit. 4.

Abrogatur Nouella Iustiniani 58. *can. clericos, distinct. 1. de consecrat.*

Placuit veteribus.

Theoph. §. 8. *Inst. de rer. diuis.*

---

vt Monachus de acquisitis testari possit. Const. 5.

Extat huius Nouellæ epitome apud Harmenop. *lib. 5. Tit. 1. §. 3.*

Quoniam de.

Iure veteri Monachi testari non poterant.

Vt decennis puer in Monachorum numerum assumatur. Const. 6.

Vide Vigelium 3. *methodi iuris Pontificij* 4. *num* 35.

Quo tempore.

Zozemen. 1. *cap.* 9.

Vt quotiescumque à clericorum habitu ad profanorum trãsire per vecordiam aliquis tentarit in illum is inuitus etiam restituatur. Const. 7.

Quemadmodum.

Vt qui reiicere venerandum monasticæ vitæ habitum in annum induxerit, ac pro illo profanorum habitum susceperit, quotiescumque hoc facere ausus fuerit, etiam inuitus in illum restituatur, & ex quo monasterio improbè aufugerit, eidem reddatur. Const. 8.

Vide *l. 53. §. 1. Cod. de episcop. & cler.*

Cum alioqui.

Prouerb. 26. *vers.* 11. *&* 2. *Pet.* 2.

De seruo qui ignorante domino clericus factus est. Const. 9.

Adde hic *Nou.* 123. *cap.* 17.

De seruo qui inscio domino monachismum suscepit. Const. 10.

Quàm

Quàm præstas.
Facit *Nou.5.cap.2.§.1.vers.triennij.*

De seruo qui ignorante domino episcopus factus est. Const.11.
Iunge hic *Nou.9.supra eodem.*

De officinarum magnæ ecclesiæ vsu. Const.12.
Vide *Nou.45.&* 59.

De perpetuis emphyteusibus. Const.13.
Vide Cuiacium 1.*Feudor.5.*
Rem fraudulentam.
Ad intellectum huius loci, vide hic Cuiac.

De iis qui monasterium imperfectum relinquunt. Const.14.

Qui præcipitanter.
Huius Nouellæ meminit Harmenop.*lib.5. tit.*8.§.108.

Vt salutarem Baptismum in quocumque sacro oratorio peragi liceat. Const.15.

Abrogatur hic Canon 59.*Synodi 6.in Trullo.*

Vt qui viginti annos habet hypodiaconus creari possit. Const.16.
Vetus verbum.
Abrogatur hic *Nou.Iustiniani*, 123.*cap.*13.

De puerperis quando diuinorum mysteriorum participes fiant, & quando infantes baptizentur, post quadraginta videlicet dies extra quam si necessitas vrgeat. Const.17.

Id quod.
Turpe cuique est ignorare ius in quo versatur, Quint.*lib.12.cap.*3. Gell.*lib.3.c.*20.

Vt in sponsalibus constituta pœna exigatur. Const.18.

Extat epitome apud Harmenop. *lib.4.tit.* 1.§.261.
In omnibus.
Gellius *lib.*20 *cap.*1.

De pacto paterno ex æquo hæredem futurum filium. Const.19.
Vide *l.15.C.de pactis.*
Non contemnendi.
Nota hic mendacium veritati postponendum.

Vt ne maritus quemadmodum vxor illa præmoriente præter donationē propter nuptias quidquam capiat. Const.20
Harm.*lib.4.tit.*10.§.10.

Vt dotis promissio ex paternis aut maternis bonis facta præstetur. Const.21.
Extat huius Nouellæ epitome apud Harm. *lib.4.tit.*8.§.34.
Quemadmodum.
Vurms.1.*obs.*37.§.2.

Vt mulier quæ matrimonium iterat vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat similiter & pater. Const.22.
Adde Nouellam Iustiani 127.*cap.*3.

sicut in.

Consuetudini quando cedendum, vide hic Harm. *lib* 4. *tit.* 10. §. 11.

Ne præsides in prouinciis suis domestica sponsalia contrahant. Const. 23.

Dignum laude.

An & quę sit mercaturę vtilitas, vide hic.

Ne filij naturales cum adoptiuis matrimonium contrahant. Const. 24.

Abrogatur hic *l.* 17. *D. de ritu nupt.*

Multi dum.

Cassidor. *lib.* 4. *variar.* & *lib.* 8. Procopius *lib.* 1. *de bello Persico*, Pet. Pythoe. 1. *aduer.* 1.

De emancipatione & dotis restitutione. Const. 25.

Quæ à veteribus.

Iunge hic l. 8. C. *de bonis proscriptorum*, Harmenop. *lib.* 1. *tit.* 17.

Vt eunuchi adoptare possint. Const. 26.

Abrogatur *l.* 3. *C. de emancipat.* Harm. *lib.* 2. *tit.* 8. §. 4.

Magnum.

Hęredem instituere eunuchis non licet.

Vt pariter omnibus adoptare liceat. Const. 27

Harm. *lib.* 2. *tit.* 8. §. 4.

Quum eos qui.

Vlpian. *tit.* 8. §. 9.

Quo tempore & à quibus rerum suarum administratio adultis cōcedi debeat. Const. 28.

Vide *l.* 2. C. *de his qui veniam ætatis.*

Quandoquidem.

Non minus animo quàm corpore inter se homines differunt.

Vt ancillarum partus apud alium editus ipsius dominum sequatur. Const. 29.

Quemadmodum.

Facit *l.* 10. *D. de inst. & iur.*

De muliere quæ viuo marito alios de matrimonio compellit. Const. 30.

Vt quum.

Tertullianus *lib. de velandis virginibus.*

Vt quæ mulier mariti odio abortat repudiari ab illo possit. Const. 31.

Extat apud Harmenopulum *libro* 4. *titul.* 1. §. 6.

Qui hominem.

Tertullianus 5. *aduersus Marcionem*, & *lib. de veland. virgin.*

De adulteris manifesto deprimendis. Const. 32.

Adulterij scelus.

Harm. *lib.* 6. *tit.* 2.

Ne captiuorum vxoribus aliis nubere liceat. Const. 33.

Extat apud Harm. *lib.* 4. *tit.* 12. §. 4.

De tutore qui pupillam suā vitiat. Const. 34.

Clar. 5. *sent.* §. *fornicatio, vers. cum pupillus.*

Nefaria.

Quint. *declamat.* 284. Cuiac. 17. *obs.* 32.

De raptoris virginis, eorúmque

que qui in partu adfuerunt, pœna. Const.35.
Harmen.*lib.6.tit.7*. Clar.5.*sent.*§.*raptus.*

Vt captiui filius hęres sit. Const.36.
Abrogatur hic *l.1*. C.*de postliminio reuersis.*

Vt domini testamento manumissus, si illum decessisse, aditámque eius hæreditatem esse ignoret, testari possit. Const.37.
Præsenti.
Vlpian.*tit.20.*§.11.

Vt Imperatoris serui de rebus suis quomodo velint statuere possint. Const.38.
Hoc quoque.
Plin.*lib.8.epist.16.*Vlpian.*tit.5.*§ 5.

Vt prodigus quæ ex re ipsius sint facere possit. Const.39.

Mortalium.
Prodigus non censetur bonis malè vti.

Vt captiui testaméti factionem habeant. Const.40.
Extant huius Tituli epitome apud Harm. *lib.5.tit.1.*§.30.
¶Paul.*3 sent.tit.4.*§.8.

Qui olim.
Cuiac.*lib.7.obs.cap.32.*

Vt in ciuitatibus quinque, in itineribus verò & agris tres testes, ad testamentorum fidem sufficiant. Const.41.

Vlpian.*tit.20.*§.2.*cap.relatum*.11.C.*de test.* Paul.*lib.3.sent.tit.4.*§.10. Harmen.*lib.5.tit.1.* §.11.& 12.
Quum omnibus.

Mutatur hic numerus testium iure Iustinianeo requisitus.

Vt sufficiens numerus testiũ testamẽtum ratum faciat, tametsi id neque illorum subscriptiones neq; signacula habeant. Const.42.
Harm.*lib.5.tit.1.*§.11.

Vt per scribendi ignaros testamenta etiam confirmẽtur Const.43.
' De lectione huius loci, vide hic D.Goth.

A quibus obsignari testamẽta oporteat. Const.44.
Huius constitutionis meminit Harm.*libr.5.tit.1.*§.12.

Quum omnes.
Facit *l.23.*C.*de testam.*

Vt sententiam iudices in literas referant, suáque manu obsignent. Const.45.
Vide *l.vlt.Cod.de sententijs ex periculo recitandis.*

Abrogatio quarundã de curiis & decurionibus latarum legum. Const.46.
Cuiacius *ad tit.C.de decur.*

Abrogatio legis quę Senatui prætores, decurionib. verò præfectos constituere concedebat. Const.47.

Abrogatur *l.2.*C.*de off.prætor.*

Quod alius.
Leges vsu exigente promulgantur, vsu contrario tolluntur.

Ne mulieres in contractibus teſtimonium præbeant. Conſt.48.

Gell. *lib.6.cap.7.* Harmen. *lib.1.tit.6.*

Haud ſcio.

Harm. *lib.1.tit.13.*

Ne ſerui ad dicendum teſtimonium admittantur. Conſt.49.

Vide *l.7.D. de teſtibus.*

Vt donationes quæ in literas relatæ nō ſunt ad quingentos vſque aureos valeant. Conſt.50.

Harm. *l.6.3.tit.1.* in fine huius conſtitutionis meminit quam laudat.

Quandoquidem.

Cuiac. *lib.17.obſ.cap.32.*

De inuento theſauro cuius eſſe debeat. Conſt.51.

Robert. *1.recept.5* Cuiac. *5.obſeru.5.* Forn. *2. ſelect.26.*

¶Ferrand. *2.explicat.18.*

Vt tam veterum principum quàm recẽtiorum numiſmata, modo iuſti ponderis, probæq; materiæ ſint, valeant. Conſt.52.

ſi pecuniarum.

Plutarch. *in Cleomene*, Cuiac. *libro 6.obſer. cap.19.*

Vt cuique tam intra ciuitates quàm extra, mortuos ſepelire liceat. Conſt. 53.

Paul. *lib.5.ſentent.tit.25.§. 1.* Abrogatur autem hic *l.3.& 7.D.de ſepul. viol.* Paul. *1.ſenten. 21.§.2.*

Vt dominicis diebus omnes ab operibus vacent. Conſt.54.

Huius conſtitutionis mentionem facit Harmen. *lib.1.tit.4.§.7.*

Præſtantiſſimum.

Iuuenalis 14.& *Satyra 6.*

Vt Iudęi ſecundum Chriſtianiſmi ritus viuant. Conſt.55.

Abrogatur titulus C. de Iudæis quo permiſſum erat Hebræis ſuo more viuere.

De oris maritimis. Conſt.56.

Hęc etiam.

Cuiac. *lib.14.obſ.cap.1.*

Quantum in piſcatibus remoræ piſcatorię inter ſe diſtare debeant. Conſt.57.

Adde *Nou.102.103.& 104.inf.eod.*

Quandoquidem.

Cuiac. *d.lib.14.obſ.cap.1.*

Ne ex ſanguine cibus conficiatur. Conſt.58.

Hoc tamen receptum erat temporibus primitiuæ eccleſiæ.

Abrogatio legis quę hominem liberum ſe vendere permittit. Conſt.59.

Optimè hunc locum illuſtrat D. Gothof. hic.

Qua pœna caſtratores affici debeant. Conſt.60.

De caſtratoribus, vide *l.27.§.28 ff.ad legem Aquil.* Paul. *lib.5.ſent.tit.13.§.7.* Huius autem Nouellæ meminit Balſamon, *ad cap. 21.22. 23.apoſt.*

virtutis.

Quintil. *declam. 358.372.* Iſidor. *5. etymol. 27.* Diodor. *13.* Ariſt. *lib.5.ethic.* Gell. *lib.20.c. 1.* Pet. Gregor. *31 ſyntag.20.*

Tributorũ exactores ſi plus, quàm debeant, exegerint qua pœna afficiendi ſint. Conſt.

Conſt.61.

Olim capitali ſupplicio afficiebantur.

De pœna eius qui rem aliquam publicam vendiderit. Conſt.62.

Abrogatur hic l.3.& 4.C.*quæ res vend. poſ.*

De pœna illorũ qui res vetitas ad hoſtes trãſuehunt. Conſt.63.

Hi olim capitaliter puniebantur.

De pœna eorum qui naufragium ſuppreſſerint. Conſt.64.

Vide l.3.*in fine*,D.*de incendio.*

De incantatorum pœna. Conſt.65.

Adde Photiũ 9. Nomoc.25. Deuteron.18. Leuit.20.Reg.*lib.*1.c.28. Platonem 11.*de legib.*Caſſiodor.9.*variar.*18. Dionẽ 52. Herodian.4.Xiphilinum *in Iulian.*Tacit.2. *annal.* Sueton.*in Tyberio*, Colum. *de re ruſt. cap.*8. Pet.Gregor.34.*ſyntag.*14.& 15.

De plagio.Conſt.66.

De pœna plagiarij,adde P.Gregorium 36. *ſyntag.vlt.*

De iis qui ad hoſtes tranſeunt, ſuáque ſponte reuertuntur.67.

Harmen *lib.6.tit.*8.*in fi.*

Simul nimia.

De pœna tranſſugæ, adde l.38.§.1. D.*de pœnis.*

Vt monachi & clerici tutores eſſe poſſint, ſed ab adminiſtratione ac pupillorum rectione arceantur. Conſt.68.

Optimè hic D.Goth.

Cęcos ſecretò teſtamentũ facere poſſe.Conſt.69.

Paul.3. *ſent.tit.* 4.§.4. & *vlt.* Specul. *tit.de teſt.*Harm.*lib.5.tit.*1.

De graſſationibus.Cõſt.70.

Facit hic l.28.§.10.D.*de pœn.*

De iis qui in locis arabilibus aut vineis ædificaturi ſunt. Conſt.71.

Harmen.*lib.*2.*tit.*4.§.151.

Pręſtantiſſimum.

Cuiac.*lib.*17.*obſ.c.*31.

Vt pacta etiã nõ conſtituta pœna valeãt. Conſt.72.

Harm.*lib.*1.*tit.*9.§.12.

Vt nemo cũ mulieribus in eccleſiarũ cœnaculis haberet.conſt.73.

Harm.*lib.*2.*tit* 4.§.27.& 44.46.96.

Ne ante legitimum matrimonij tempus futuris cõiugibus benedicatur. Conſt.74.

Facit *Nou.*89. *ĩ.eod.*Harmen. *lib.5.tit.*1.§.5.

Vt qui viginti annorũ eſt hypodiaconus creari poſſit.Conſt.75.

Phot.1.c.9.

De pœna falſum teſtimoniũ dicentium ſacerdotum. Conſt.76.

Falſum teſtimonium dicentes priuantur dignitate.

De falſariorum pœna. Conſt.77.

Falſi crimen non ſemper eſt capitale.

Cum in plerisque.
Clar.5.*sent.*§.*falsum*,4.*vers.*

Ne amplius senatusconsulta fiant. Const.78.
Abrogatur *l.*9.D.*de legib.& senatuscon.*

De pœna sacerdotis, Diaconi, aut hypodiaconi, si post assumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur. Const.79.
Balsamon. *in cap* 6.*s x a y odi.*

Vt purpuræ segmenta & particulæ in publicis mercimoniis sint. Const.80.
Haud scio.
Dion.49. Cuiac.*lib.*12.*obs.cap.*24.

Ne ex auro & pretiosis lapillis quicquam confieri in vniuersum nefas sit. Cõst.81.
Vide *l.nulli.C.nulli licere in frenis.*

De testamento resignato. Const.82.
Quæ fortuito.
Cuiac.*lib.*17.*obs.cap.*33.

Vt ad trientes vsuras pecunia licitè mutuetur. Const.83.
Si à Spiritus.
Clar.5.*sent.*§.*vsuras.*20. Harmenop. *libr.* 3.*tit.*7.§.27.

Vt negotiari, ædificare, muneraq; accipere, vrbis magistratib. liceat. Const. 84.
Harm.*lib.*3.*tit.*3. Cuiac.17.*obs.*31.

Vt patres qui nuptias non iterant vnius liberorũ portionem capiant. Const.85.
Vide *Nouellam.*20.*eodem.*

De pœna, episcoporum, sacerdotum, qui se aduocationibus, sponsionibus redempturis, aliisque similibus dedunt. Const.86.
Facit *Nou.Iustiniani,*123.*cap.*6.*& l.*17.*Cod. de episcop.*
Quia diuina.
Photius 8.*Nomocan.*13.

De ecclesiasticorum alea ludentium pœna. Const. 87.
Photius 9.*Nomocan.*27.

Celebribus quibusdam in ecclesia viris Festi dies constituuntur. Const.88.
Iunge *l.*3.§.3.C.*de summa trinitate.*

Ne matrimonium citra sacram benedictionem confirmetur. Const.89.
Harm.*lib.*4.*tit.*4.

Vt qui tertium matrimonium contrahunt, sacri canonis pœnæ obnoxij sint. Const.90.
Aug.*serm.*243. Ambrosius *in cap.* 7.1. *ad Corinth.*

Vt concubinam habere nõ liceat. Const. 91.
Abrogatur *tit.D.& C.de concubinis.*
Neque minus.
Clar. *lib.*5.*sent.*§.*fornicatio,vers.& in primo*

De pœ-

De pœna eius qui aliquem dedita opera excæcauit. Const.92.

Extat epitome apud Harm.*lib.6.tit.1.§.6.*

Tametsi.

Valer.*lib.5.c.6*

Vt si spōsa ex alio grauida deprehendatur sponsalia rescindi possint. Const.93.

Harm.*lib.4.tit.1.§.27.*

Legis quæ de consulatu agit abrogatio. Const.94.

Quoniam.

Cuiac.*lib.6.obs.c.9.*

De auulsa terrę crusta. Const.95.

Nouella hæc laudatur ab Harmenopulo, *lib.4.§.152.*

De sepulchro violato. Const.96.

Vide l.8.&9.D.*de sepulchro violat.*

Quæ delicta.

Petr.Gregor..33.*syntag.*14.15.16.

Vt in contestatione litis & magistratuum initio iuretur.Const.97.

Tametsi lex.

Cuiac.*ad Nou.Iustiniani* 49.

De pœna Eunuchorum si vxores ducunt.Const.98.

Legum ortus.

Ambros.*lib.5.epistol.*

Vt qui iusiurandum defert, prior de calumnia iuret. Const.99.

Quæcumque.

Cuiac.*lib.17.obs.cap.32.*

De seruis qui liberis in matrimonium coniunguntur.Const.100.

Leges, quia.

In dubiis causarum sumitur benignior interpretatio.

Vt seruis coniugibus si alter illorum libertate donetur. Const.101.

Iunge hic *Nou.100.supra.*

De prædiis maritimis ad remoras piscatorias constituendas seorsum non sufficientibus, & vt inuitus etiam ad societatem adigatur.Const.102.

Multa cumulatim.

Cuiac. *lib.14. obs.cap.1.*

De iis qui de maritimis prædiis ad constituendas remoras piscatorias societatem ineunt. Const.103.

In societatem.

Interdum qui plus pecuniæ cōtribuit vi pacti non plus percipit ex societate, quàm qui vel minus, vel nihil, operam tamen cōtulit.

De piscatoriis remoris, inter quas legitimum interstitium nō est. Const.104.

Quandoquidem.

Cuiac.*lib.14.obs.cap.1.*

Si magiſtratus aliquis res fiſcales furatus eſſe deprehenſus ſit. Conſt.105.

Abrogatur *l. vnica*, C. *de crimine peculatus*.

Laudabilis.

Nota hic quatenus iuriſperitus antecellat medicum.

De indotatis mulieribus, quãtum, maritis mortuis, ex ipſorum bonis lucrentur. Conſt.106.

Harm. *lib.5.tit.8.§.95.*

Vt actor ante litis conteſtationem porrecto libello iudici fidem ſuam probet. Conſt.107.

Vide *Nou. Iuſtin.49.cap.3.*

De eo qui ad primam denunciationem iudicio ſe non ſiſtit. Conſt.108.

Harm. *lib.1.tit.2.§.6.in fine.*

Ne intra ſeptimũ ætatis annum ſpõſalia ineantur, neque ante decimum quintum maribus, aut decimũ tertium fœminis matrimoniũ cõſecretur. Conſt.109.

Harm. *lib.4.tit.1.§.11.*

Vt mulier ſoluto matrimonio dotem ſuam propterque nuptias donationem, & reliquam omnem mariti ſubſtãtiam in commentariũ conſcribat, ac eo prolato reſarciri ſibi poſtulet, ſi quid damni in rebus ſuis à marito ſe paſſam dicat, citra commentarium autem euidétémque probationem nihil petat, aut petendo accipiat. Conſt.110. Quum præter.

Phot.*9.Nomocan.28.29. & ſeq.*Harmenop. *lib.5.tit.11.*

Vt ſi vxor mente capiatur, ídque neque dolo mariti, neq; ipſo conſcio aliorum maleficio fiat, & vltra tres annos id malum duret matrimonium dirimatur, alterámque vxorem marito ducere liceat. Conſt.111.

Photius 13.*Nomocanon.*30.Harm.*lib.4.tit.1.*

Vt ſi maritus per matrimonij tempus in furorem incidat, intra quinquẽnium matrimonium ſolui nequeat, eo autem elapſo, ſi furor eum adhuc occupet ſolui poſſit. Conſt.112.

Harm.*lib.4.tit.1.*

Vt quemadmodum in aliis ſtructuris lege cautum eſt, ita etiam ſubſidialium ambulacrorum ſtructura quæ ſolaria appellantur decem pedibus à vicinorum ædificiis diſtent. Conſt. 113. & vltima.

Harm.*lib.2.tit.4.*

Finis Conſtit. Imperat.

INDEX

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ CONSTITVTIONVM FEVDORVM INTERPRETATIONIS PETRI BROSSÆI. I.C.

Præfatio auctoris in laudem Feudorum.

* Extant Analysis iur s Feudalis edita in gratiam studiosæ iuuentutis & rationibus tam dubitandi quàm decidendi, qua fieri potuit breuitate illustrata Authore Liborio Haltyserio.

* Controuersiæ iuris feudalis disputationibus xi. enucleatæ in 4°. Marpurgi 1594. Paulus Egenolphius.

MATERIA Feudorum in vsu frequens est & necessaria de rebus arduis agit, hominum præcipuè nobilium negotia tractat, de Feudò Comitatus, Marchiæ, Ducatus, & Imperio loquitur, eúmque conseruat, auget, protegit, honorat, hostem terret, ac exàrmat, ciuitates milite seruat, patritios honore, prærogatiua, Titulis sibi deuincit, populum obsequio fouet, omnium præsidiorum tutissimum sibi refugium parat, extruit, ac in omne æuum duraturum regnum pollicetur. Denique nulla est in toto iure materia, quæ pleniore interpretatione indigeat, quàm ista, ideò in hos Feudorum libros consule Pet. de Ceruo, post glossam Nicolaum de Neapoli, Iacobum de Beluiso, And. de Isernia, Bald. Mart. Landen. Iacob. Aluarot. Patauinum. Math. de Afflict. Pet. Rauen. Eguin. Baro. Franc. Hotom. Iacob. Cuiac. Summam Odof. Iacob. Ardison. Pet. de Bellapertica, Vldar. Zas. & nouissimè Henricum à Rossenthal. Extant cuiusdam Iason. Claud. præludia feudalia, scripsit præterea tractatus Feudales: Paris de Puteo. Adde Tractatus de feudis trium præclarissimorum iurisconsultorum Germanorum Vldarici Zasij, Friderici Schenkij, & Francisci Somsbecij, quibus ea quæ ad hanc materiam spectant, accuratissimè & doctissime tractantur atque explicantur. Claudius Seisellius septies hos libros Feudorum publicè perlegit, Ioannes Drenlerus recognouit, & edidit consilia & paraphrases feudales Sigismundi Loffredi, Harmannus, Eguinar. Baron. Iacob. Aurelian. Math. Vvesembek. Albertus Brunus, Angel. de Horto. Curt. Iun. Francisc. Duarenus, Frider. Schenc. Guillelmus à Perno, Ioan. Bap. Caccialup. Ioan. Bapt. à S. Blasio, Melch. Klingius, Nicolaus Vigelius, Petrus Rebuffus, Petrus Rauen. Guerr. Pison. Iacob. Kleist.

CONSVETVDINES Feudorum.

PRO hac materia sciendum causas Feudales obseruari, & determinari secundum has consuetudines Feudorum, multas secundum ius Lõgobardorum, & multas etiam secundum ius Francorum, vt refert Iul. Ferret *in Addit. ad Bart. in libello Contrarietatũ Iuris ciuilis, & Longobardi in proœmio, in fi. addit.* quòd quando de Iure Longobardorum, non inuenitur aliquid cautum, tunc obseruatur Ius Romanum *in d. Libello in rubr. quando & qua pars purg. se deb. nu. 6.* & addit etiam dictũ Iul. Ferret. *in lib. contra. iur. ciuil & Longobard.* post Bart. *in proœmio ibi tractat, de vi & potestate Iuris Longobardi.*

* Tractatum nouum de Feudis edidit Petrus Nicolaus Mozzius.

Tit. 1. De his qui Feudum, dare possunt & qui non: & qualiter adquiratur & retineatur.

Fœmina repellitur à successione feudi, & *in cap. 1. §. ad filias, de succes. feud. in cap. vnico, an mutus, num 1. de alien. feud.* adde etiãsi expressè dictum fuerit, pro se & descendẽtibus masculis & fœminis, masculi tamen prẽferũtur, Decius vbi infra, quæ procedunt quando concessio est facta in feudum, secus si per viam donationis, quia tunc fœmina admittitur, Dec. *ad reg. fœmina, num. 54. de reg. iur.* vbi in mat. quod in pluribus casibus fœmina in feudo admittitur, & stante iuramento fidelitatis, fœmina semper excluditur, nisi de illa specialiter exprimatur, Alex. vbi per Deciũ *d. loco*, & latè Spec. *in tit. de procur. §. 1.* Ad Glos. *in vers. legibus*, Gloss. *a 1 cap. 1. an mutus*, Bald. Ang. Imol. Paul. & alij *ad l. 4. §. 4 à te, de verb. oblig.* Corset. *in tract. de priuil.* Pac. q 104. *decl.* Ang. *cõs. 89. viso*, Dec *ad d. reg. fœmina, nu. 53. D. de reg. iur.* Fer. *in trac. de feriis, & induciis, n. 171.*

¶ Quid sit de bonis si statutum vult, quod tertia pars bonorum occidentis applicetur hæredibus occisi? Dic vt per Boer. *deci. 121.* Rom. *sing. 456.* statutum, Alciat. *ad d. §. Cato, col. fin.* Doct. *ad cap. in præsentia, extr. de probat.*

¶ Nota hic quòd omnis non recognoscens superiorem, & qui gerit se pro principe, potest dare in feudum, Paris. *cons. 1. num. 67. libr. 1. in §. 1. in vers. quod hodie.* adde quod nec ex dispositione patris posset fieri, quòd vnus ex filiis, puta primogenitus tantùm vel in maiori parte Feudũ acquireret, Paris *con. 10. col. 1. li. 1* Fallit textus iste in Feudo Marchionatus, Comitat⁹, *vt de prohib. feud. alien. per Fed. in §. præterea*, Ducatus. Limita vt ibi add. *in §. fin autẽ vnus.* Hoc nõ seruatur in Regno Neapolitano, vt testatur Afflict. *decis. 293.* Et hoc intellige in feudo nouo, vt per eũ ibi. Vide pro declaratione quæ latè tradit Soc. Iun. *cõs. 103. li. 2. 3.* Et quod in Feudo antiquo frater succedat fratri iure accrescendi, secùs in nouo, & est cõmunis opinio, vt per Paris. *cõs. 6. col. 1. lib. 1.* Et de his, vide quæ add. ad Bart. *in l. si mihi & Titio, col. fi. D. de verb. oblig.*

4 ¶ Limita hunc textũ, vt non habeat locum, quando feudum datur à principe vel alio non recognoscente superiorem, quia tũc habebit locum ius accrescendi, vt est cõmunis opinio, vt per Alex *d. l. si mihi & Titio.* Et per Fran. Cur. *in trac. de Feud. chart. 197. in par tis, 2. part. ver. ter ia principalis, nu. 70. & 71.* licet ipse postea cõtrariũ teneat *in chart. 200. ver. quia tenẽdũ* Add. quod cũ opinione Alex. tenuit Soc. Iun. *cons. 73. nu. 22. li. 1.* Hæc limitatio dupliciter sublimitatur, vt per ipsũ Cur. *202. ver. 2. principaliter.* Add. quod in inuestitura possũt esse talia verba, quod etiã in Feudo nouo transuersales possunt succedere, vt pulchrè per Paris. *cõs. 6. col. 1. lib. 1.* Si dictum fuit, quòd vult tale feudum esse indiuiduũ, nã ex hoc apparet, quòd dominus voluit alterũ alicui succedere. Paris. *de cõs. 6. col 2.* tamẽ ibi dicit, quod tunc superstes soluet æstimationẽ partis feudi quæ erat præmortui ipsi domino. Itẽ alius est casus similis quãdo dominus cõcessit pluribus fratribus Feudũ in solidũ, puta dicendo: Quibuscũque, Nã similia verba distributiua in solidũ, & tũc habet locum ius accrescendi, Paris. *d. con. 6. col. 3.* Idẽ Curt. *in trac. de feu. char. 204.* Limita vbi dicit, quòd si concedens vtitur his verbis. Concedo vobis Petro & Ioanni & cuilibet vestrûm, &c. videtur concessisse in solidum. Ideo habet locum ius accrescendi.

¶ Sublimita tamen hoc vt ibi per eum in præallegato loco. Item quando dictum est: Concedo vobis & cuilibet vel vnicuique, nã hoc casu etiã frater fratri succederet, vt testatur Paris. *d. con. nu. 18. & seq. li. 1.* Sed contrariũ videtur tenere Curt. *in trac. de feud. chart. 204.* Item quando vnus recipit pro se & pro alio absente, non habet locum ius accrescendi, vt not. Paris. *in d. cons. 6. num. 23. lib. 1.*

¶ *In glo. frater, circa mediũ, in ver. fœmina enim nõ, & c.* Add. quartum casum, scilicet, quando pro feudo nullum præstatur seruitium. Item quintum, quãdo princeps nõ expressè dedit in feudum sed dixit. Donamus castrum, quia tunc

tunc cẽsetur, mera donatio, non abscisio feudi, & ideo fœmina succedit, vt latè per Dec. *con.32.per totum.* In glo. *legib.* & circa mediũ, vers. *praterea iure Lombard. filia*, Bal. *in l. Titia, §. Lucius*, D. *leg.* 2. *& l. pro harede. §. fin. D. de adq. har.* dicit hanc Gloss. esse falsam quia loquitur secundum consuetudinem Lombar. secus in aliis locis, & ita refert elegãter, August. *in addit. ad Ang. Aret. in tract. de malef. gl. in verbo comparere.*

¶In gl. *à successione feudi &c.* Ex glos. Iul. Ferret. in addit. à Bart. *in libello cõtra. iur. ciuil. & Longob. in rub. in qua sit potest. iunct. coniu.* Nota, quod de iure Romano iniuria, & in inimicitia contr. remitti, à fœm. secundum Bal. hic secus de iure Longob. nam non potest remittere feudum id est inimicitiam.

Capitanei dicuntur.

A Latinis dici principes aut proceres, tradit Hotoman. sunt tamen qui patricios rectè appellari existiment.

§.1. Et quia.

Vide Beluisan, *vers. quaritur*, Aluarot. *n.* 11.

§.2. Cum vero.

In hunc §. & vers. *licet modernis tempore*, vide Soc. Iun *con* 26. *n.* 72. *& seq.* Sed declara vt ibi per eum, *n.* 9. Limita hunc textum non procedere in feudis illustribus. Comitũ Baronum. Regni, quia in eo succedũt agnati etiã distantes per centum gradus, Dec. *con.* 85. *n.* 3. Soc. Iun. *cons.* 76. *n.* 10. *lib.* 1. Dec. *in l. certum*, C. *vnde legitimi*, *n.* 92. Limita & declara quando immediatè feudum transit, de acquirẽte feudum in collaterales, nam non excedit septimum gradum, secus si cum transiuit ad descendentes, nã tunc agnati succedunt in infinitum, ita Dec. *d. l. certum*, *n.* 9. & pro hac materia vide omnino Paris. *cons.* 3. *n.* 44. *lib.* 1. *& cons.* 5. *nu.* 30. *lib.* 1. vbi dicit quod in feudis, in quibus succeditur ex prouidẽtia paterna, nõ succeditur in infinitũ etiãsi sint feuda ecclesiastica. Item etiam succedunt transuersales.

¶Fœmina repellitur à successione feudi, & *c.* 1. *§. ad filias, de succ. feu. in c. vnico.* An mutus *n.* 1. *de alien feu. pater.* Adde etiã, si expresse dictum fuerit pro se, & descendentibus masculis & fœminis. Masculi tamen præferũtur, Dec. vbi infra, quæ procedunt quando concessio est facta in feudum, secus si per viã donationis, quia tunc fœmina admittitur, Dec. *ad reg. fœminã*, *nu.* 54. *de reg. iur.* vbi in materia quòd in pluribus casibus fœmina in feudo admittitur. Et stante iuramento fidelitatis fœmina semper excluditur, nisi de illa speciali ter exprimatur. Alex. vbi per Dec. d. loco, & latè Spec. *in tit. de proc.* §. 1.

¶Ad gl. *in ver. legib. in fin.* vbi quod filia nõ recipit compo. patris sui occisi, idem gloss. *ad capitulum primum. An mutus.* Bal. Ang. Imol. Paul. & alij *ad l.* 4. §. *Cato, de verb. oblig.* Corset. *in tract. de priuil. pac. q.* 104. declarat Ang. *consil.* 89. *viso*, Dec. *ad d. reg. fœmina*, *n.* 53. *D. de reg. iu.* Ferret. *in tract. de feriis & induciis*, *n.* 171.

¶Quid iuris sit de bonis, si statutum vult quod tertia pars bonorum occidentis applicetur hæredibus occisi? dic. vt per Boer. *decis.* 121. Rom *sing.* 456. *statutum*. Alc. *ad d. §. Cato, col. fi.* Doct. *ad c. in prasentia, extra de probat.*

§.4. Hoc quoque.

Laudens. *tit.* 1. *num.* 75.

§.5. Notandum est.

Facit hic *c. qua in ecclesiarum, extr. de constit.*

Tit. 2. De feudo Guardiæ, & Castaldiæ.

De feudo Guardiæ & Castaldiæ, vide Ias. *in pralud. Feud.* vide etiã quæ notat hic D. Got.

Item illud quod.

Feudorum aliud proprium, aliud improprium, Castaldia est improprium feudum.

§.1. Si verò.

Quis dicatur Castaldus, vide Aluarot. hic

Tit. 3. Qui successores feudum dare teneantur.

si verò Archiepiscopus.

Quæ personæ in feudum dare possint, enumerantur hoc loco.

In vers. Successores eorum.

Limita hunc textum quando prælatus cõcessit feudũ propter benemerita feudatarij, quia tunc tenetur successor confirmare, Soc. Iun. *cons.* 91. *n.* 19. *l. dudum, Co. Theod. de rescrip.*

¶*Breui testatum.* Dominus Aluarot. 5. *tit.* 1. §. 1. dicit breue testatum esse publicum instrumentum.

Tit. 4. si de inuestitura feudi fuerit controuersia.

si autem controuersia.

Qui rectè inuestitus est in possessionem mitti debet deficientibus etiã probationibus. Quot autem testes requirantur ad probandum inuestituram, vide pleniorem *gl. in l.* 2. *tit.* 2. *in princ.* D. *eod.*

§.1.Si verò feudum.

Iusiurandum facilè iuranti non defertur.

§.2.Cum autem quis.

Ei defensio.

Defensionis appellatione in feudis iuramentum intelligitur, vt optimè notat hic D.Gothof.

§.3.Item si vasallus.

An aliud sit feudũ aliud guardia,vide Doc. hic Scribentes.

§.Similiter si aliquis.4.

Nota in hoc §.differẽtiã feudi & pignoris.

§.Si quis de manso.5.

Mansum eodem modo dici quo mansionem existimo,& ita rectè diffinitur à Baldo prædium in quo manent homines.

§.Rursus si aliquis.6.&vlt.

Pro intellectu huius loci,vide Laudensẽ, Beluisanum,& Rauennatem hic,quæ autem sit huius loci species,vide Iul.Pac.hic.

¶Resoluto iure datoris,resoluitur quoque ius accipientis,de quo vide Beluisanũ,Laudensem & Rauennatem hic.

Titul.5.Quibus modis feudum amittatur.

Quia suprà.

Vide in materia multa quæ posui infra in Rubrica: *Quæ fuit prima causa beneficij amittendi*,& limita hunc textum duobus modis, primò quia antequã vasallus priuetur feudo,trina monitio præcedere debet,secundo intellige hunc textum procedere in feudo, quod habet propriam naturam feudi, aliàs secus,nam si ego emi à te feudum,tunc illud feudum cẽsetur eiusdem naturę,ac alia omnia bona mea allodialia, & vendo sicut alia bona,nam nõ possum auferre mihi,licet eis malè vtar,ita nec tale feudum amittitur his modis quibus alia feuda.

¶Adde quod propter ingratitudinẽ commissam feudũ amittitur, si seruiat hostibus domini,Paris.*cons*.1.*n*.10 *lib*.1. Item si insultent statũ vel territoriũ domini, vt per Par. *d.cons*.1. Itẽ si induxit hostes in castro domini,& eorum nauẽ & vexillum erexit, idem Pari.*d.con*.1.*n*.13.Item si vasallus monitus vt prestet fidelitatẽ domino,& id præstare recuset,vt in tit.*quæ fuit prima causa benef.amit*. § *est & alia*,& tradit Paris.*d.cons*.1.*n*.15.Item per rebellionem,vt ibi,*nu*.15.adde etiã valde notabile dictum in materia per Pari.*d.con*.1.*nu*.15.cum seq. scilicet antequam citatatio requiratur in declaratoria vel sentẽtia priuationis vasalli, adde quod vbi notorium est vasallum esse rebellem,potest sine alia declaratione armis expelli.

¶An & quis dicatur esse ad mortem vulneratus,Bald.hic.

§.Præterea si ille.

An qui consentit alienationi rei suæ perdat eam: An & quãdo vasallus feudum alienare possit,declarat hic Bald.

Tit.6.Episcopum, Abbatẽ vel Abbatissam aut dominum plebis feudum dare non posse.

Item si Episcopus.

Adde inscriptionem Tituli *qui & vice dominus,can.volumus,*/*an.dominus.89.distinct*.

§.Quinetiam.1.

De intellectu huius §.vide Dec.*in l.fœmina,D.de reg.iur.n*.54.*ibi* 39.*& cons* 139 vbi secundũ hunc textũ consuluit quod vocatis in inuestitura masculis & fœminis,tamen prius admittãtur masculi. Itẽ nota quod si inuestitura diceret quod succedant filij vtriusq. sexus, eo casu pariter admittitur tã masculus,quàm fœmina,& ita limitat hunc textũ Bal.*in l.quoties,C.de suis & legit*.Dec.latè *cõs*.108.*col*.2.Item quid si dictum sit succedat simul masculus & fœmina vel masculi cũ fœminis,& similibus verbis,vide late per Bal. *in d.l.quoties*,C.*de suis & legit*.

¶Itẽ pro intellectu huius §. vide latè Soc. Iun.*cons*.76.*nu*.112.*lib*.1.*&* 104. *vel* 164.*n*.12. *lib*.2.adde etiam quod per hunc textum cõsuluit,So.Iu.*con*.110.*col*.2.*lib*.2 & quod si facta sit inuestitura vt succedãt masculi & fœminæ,ita tamẽ quod extãtib masculis fœminæ nõ succedãt,sed deficiẽtib.masculis fœminæ succedãt,si extitit masculus qui semel filiã exclusit perpetuò cẽsere esse exclusã, nec admittitur etiã postea, si deficerẽt masculi,quã decisionẽ nota,quia videtur cõtra verba illa, *deficiẽtibus*,licet ipse exponat ibi *deficiẽtibus* ,scilicet à principio quãdo succedit primo inuestito,nõ autẽ postea,intellige etiã hũc textũ procedere in feudo proprio & recto,secus in improprio & cõditionato. Pari.*cõ*.4.*n*.37.*lib*.1.quæ magna est limitatio. Hoc casu si in inuestitura dictũ sit masculis & fœminis,tamẽ dominus derogare potest priuilegio masculorũ & inuestire fœminam, Par.*d*.

Par.*d.con.4.n.*40.cum multis sequentibus,& quod hoc casu, quando in inuestitura sunt vocati masculi & fœminæ intelligantur suc cessiuè,vt scilicet primo masculi,deinde eis deficientibus fœminæ succedant, tradit latissimè in terminis,Par.*con.9.col.fin.lib.*2.

¶In feudo fœmina posita in copula cum masculo,non succedit simul cum eo, sed ita demum si masculus non est. De hoc textu late Dec.*ad reg fœmina,numerò* 55. *D.de regul iur.*Cald.*consil* 3. *de feud.*& latè tribus modis declarat Socinus Iun.*consil.76.volum.*1. Tres not.resp.post cons.Fulg.*cons.23.lib.1.n.45.& seq.&* 56.adde Alexandrum *consil 9. pendi-tatis his,lib.5. & consil.19. quem am abunde, numero* 5. *lib.*1.Decium *consi.139.circa finem, & cons.193 col* 3. Hinc collige in feudis paria esse non extare masculum, vel statim decessisse,statim autem hic intelligunt ante nomen baptismate impositum,adde Gloss. 14.*tit.9. in verbo non ex antibus*, ʒ.*cod.* paria itidē sunt non extare masculum vel esse,& repudiare successionem feudi,vt optimè notat hic Gloss.

§ 2. Mutus.

Quis sit mutus & an succedat in feudum, quique eū acquirere possint,vide hic Bald. An & quare mutus domino seruire non possit, vide Titulum,ʒ. *de forma fidelitatis.*

Tit.7. De natura feudi.

In principio de hac materia. An princeps possit alicui auferre feudum sine causa,vide Abbatem & alios *in ca.quæ in ecclesiam,extr. de const.* communis autem opinio est cum non posse auferre, vt refert Grau.*de antiq. temp.in parte,num.8.vers.*Sed tamen iure est: tradit Soc.Iun.*cons.76.num.15.lib.*1.

¶An Imperator obligetur præcisè ex suo contractu,Bal.hic

Tit.8. De successione feudi.

In principio in vers. *succedunt tantum,&c.* Sed qualiter procedat,vide Dec.*in cons.*389. & per hūc textum d. Paris.*cons.10.col.1 lib* 1. quòd pater non potest primogenito tātum relinquere feudum In ver.*nulla ordinatione.* Adde quod princeps non potest confirmare inuestiturā vasalli factam contra formam inuestituræ & in præiudicium agnatorum, vt per Alex.*cons.130.in fi.*Nota tamen quòd si vasallus instituerit aliquē qui de iure succedebat,valebit eius testamentum & datur possessio hæredi *ex l.fin.C. de edict.D. Had. tollen.*Afflict.*decis.*119 & quòd testator non potuit disponere de feudo, latè tradit So. Iun.*cons.72.col.2 lib.*1.vbi allegat tres rationes huius regulæ, & eam ampliat, vt etiam procedat quoad pias causas. quod etiam sequitur,Paris.*cons.7.numero* 1.*lib.*1. & Socin. Iun.*cons.72.col.*3. Hanc regulam declarantē, vide omninò,& ibi latè tradit, an & quando fideicommissū possit fieri de feudo, & quādo possit prælegari vni ex filiis, nota tamē, quod dicit ibi,*nu.*45 quod non valet dispositio facta inter eos, ad quos de iure veniebat feudum, quia nihil operatur quod est contra id,quod optimè dictū est per Afflict. & nota quod licet alias testator legando rem alienam, videatur velle præstari æstimationem rei, non tamen ita est in feudo, quia nec de eo valet vt debeatur æstimatio, vt per Soc.Iun.*con.72 nu 60.lib* 1.vbi testatur hanc esse communem opinionem,licet Bald.hic in principio teneat contrarium,& idem Soc.Iun.*cons.74.vol.34.nu.12.& 30.cum seq.*vbi ponit quando dicitur hæreditarium, vt de eo possit disponere,vide Soc.Iun.*cons.* 160.*num.*39.

¶Amplia hunc textum primò, vt non valeat dispositio testatori de feudo, etiamsi vellet re inquere vni ex nominatis inuestituram,puta vni ex filiis,Soc.Iun.*d.cons.*160. *num.41.cum seq.*

¶Amplia secundo procedere etiā in feudo nouo,quod pater ex sua prouisione acquisiuit,nam secundū communē nō potest illud vni ex filiis,Soc.Iun.*d. cons.160. n.*44. sed quid si dominus dedit potestatem vasallo de eo disponēte inter filios,prout melius arbitrabatur,an tunc intelligatur data potestas de eo ad sui libitū,ita vt totā possit relinquere alteri ex filiis,vide Socin. latè interpretantem tale priuilegium.*in d.cōs.*160. *numer* 45.*&* 46. & quod vasallus non possit testari de feudo,nec illud relinquere vni ex agnatis, vel remotioribus,tradit Paris.*cōs.*1. *col.1.lib.*1.vbi multos ad hoc allegat.

¶Ampliatur etiam vt quis non possit per viam legati disponere de feudo,imò de eius æstimatione nō debet,Pari.*co.7.col.2.& seq. li.*1.& quod nō valet ordinatio patris relinquētis vni magis quàm alteri ex filiis, vide latè Pari *in cons.1.vol.10 col.1.lib* 1.vbi per So. dicit,quod pater nō potest relinquere filio primogenito feudū, in prejudiciū aliorum.

¶Limita hunc textum in feudo Franco,de quo vasallus potest disponere, Socin.Iun. *cons.115.nu.32.lib.*2.

¶Limita secundò, in feudo concesso vni Francorum,Soc.Iun.*cons.160.num.*39.

¶Limita tertiò, in feudis magnis, puta Marchionatus vel Ducatus,in quibus ex cōsuetudine primogenitus tantùm admittitur,So.*d.cons.160.num.*37.

¶Limita quartò, quantum ad exhęredatio nem, quia poteſt vni ex filiis prælegare, Pariſ. *conſ.* 4 *n.* 29. *lib.* 1. *& conſ.* 1. *nu.* 8. *libro eod.* & quod in feudo hæreditario in præiudicium agnatorum cum conſenſu domini. Imò fortius dicit eſſe permiſſum etiam ſine licentia ſuperioris, vt tenet Dec. *conſ.* 194. per eum ibi allegato.

¶Limita quintò, vbi expreſsè dominus conceſſit, ne poſſit teſtari, Dec. *d. conſ.* 194. *c. l. fin.* & Pariſ. *d. conſ.* 2. *nu.* 33. vbi dicit quòd princeps poteſt concedere hanc licentiam citatis agnatis, *& n.* 48. *in fin.* vbi dicit quod agnatus remotior hęres pręfertur agnato proximiori in feudo hæreditario.

¶ Limita ſextò quoad fructus ex feudo perceptos, quia ſunt proprij ipſius, item quoad melioramenta ex eo facta, ideo de his poteſt teſtari, Pariſ. *d. conſ* 4. *nu.* 40. *lib.* 1

¶Limita ſeptimò, in feudo nouo de quo poteſt vaſallus diſponere & relinquere per fideicommiſſum & prohibitionem alienandi Pariſ. *d. conſ.* 2. *num.* 5.

¶Limita octauo, vbi diſpoſitio facta per ipſum vaſallum, tendit ad ſeruationem feudi, Par. *d. conſ.* 2. *nu.* 10. quæ omnia contenta, vide *conſ* 3. *col. lib.* 1.

¶Limita nono, vbi relictum eſt feudum ei, qui erat ſucceſſurus in ipſo feudo, Par. *d. con.* 3. *nu.* 3. *lib.* 1. vbi per Soc. dicit quod cum nepos ſuccedat cum patruo de iure, ideo potuit inſtituere nepotem vnà cum paruo.

¶In §. *hoc quoque, in fi. in verſ. aly autẽ dicunt vſque ad ſeptimum,* ad quem gradum admittantur collaterales, vide quę ſcripſi ſupra, ſuper Tit. *de his qui feud. dar poſſ.* §. *hoc autem,* ibi *licet moderno tempore.* In §. *fi. in verſ. in alio verò,* vide Dec. *con.* 390. ſed hoc limita in feudo conceſſo à principe, quia in eo ſuccedit frater fratri, Alex. latè *in l. ſi mihi & Titio, nu.* 7. D. *de verb. oblig.* Soc. Iun. *conſ.* 73 *n.* 22. *lib.* 1. *& ibi, nu.* 20. *& ſeq.* rationem ponit deciſionis huius textus.

¶Limita ſecundò hunc textum non procedere, quando princeps conceſſum feudum, quia aliqui pugnauerunt in bello pro eo propriis armis & expenſis. Soc. Iun. *d. con.* 73. *in fi.* not. quod in caſibus in quibus ſuccedunt fratres non ſuccedunt nepotes cum patruis, vt ibi per eum, Mynſing. 2. *obſ.*

Titul. 9. Qui ſucceſſores teneantur.

Aliter hunc Tit. inſcribit Cuiac. *Qualiter ſcilicet hæres inueſtitoris teneatur.*

Si quis inueſtitus.

Feudum ſucceſſionem non habere dicitur, quod morte accipientis finitur.

¶Quare inueſtitura verbalis & non realis tranſeat ad hęredem, vide hic Bald. Nota autem hic quod ſub conditione & in diem quis inueſtiri poteſt.

Tit. 10. De contentione inter dominum & fidelem de inueſtitura feudi.

Vide plenius *in tit quid ſit inueſtit. cap.* 1. §. 1.

Si contentio.

Iuſiurandum poſſidenti, in dubio potius defertur quàm actori.

Tit. 11. De pignori dato feudo quid iuris ſit.

Cuiac. non facit nouum titulum vt nec Aluarotus, nec And. de Iſern debet eſſe potius §. qui cõtineatur ad ſuperiora quod ſatis per ſe dictionem *ſimiliter*, quæ eſt continuatiua ſatis ſupérque conſtat.

Tit. 12. De cõtentione inter me & dominum de portione feudi fratris mei defuncti.

Quidam non faciunt hic Rubricam, & male.

Si contentio.

Nota hic quod partis appellatione dimidia continetur.

Tit. 13. De alienatione feudi Si clientulus.

Libellarius contractus quid ſit, vide infra, *lib.* 2. *Feudorum, tit.* 9.

¶Dec. *conſ.* 185. *col.* 2. *&* 395. *vel* 445. *col.* 4 Idem extendit ad quamlibet materiã in qua præfertur maſculus fœminæ, Soc. Iun. *con.* 1. *n.* 119. *conſ.* 77 *nu.* 4. *lib* 1. & quod verbum *haredibus* in feudo intelligatur tantum de maſculis, tradit Soc. Iun. *conſ.* 111. *vel* 112. *nu.* 8 *lib.* 2. Qui feudum alienat, cadit à iure feudi, & dominus illud alij concedere poteſt, & alij in feudum dare poteſt vt in conſtitutione Lotharij Imperialis.

Tit. 14. De feudo marchię vel ducatus vel comitatus.

Quomodo alias concipiatur hic Titulus, vide hic Accurſium.

¶Concedo

¶Concedo tibi tale castrum ad vsum regni. an tunc erit feudum, Dec. *cons.384.col.3.*

De marchia.

Hodiè vsurpatum est vt feudũ regale iure successionis acquiratur, vt *lib.2. Feudorum tit.5*. §.1.

§.1. Si capitanei.

Vide hic Ia. de Bello. qui super hoc textu, facit tria brocard.

§.2. Si duo fratres.

Nota hic in feudis procedi posse de similibus ad similia, vt optime etiam notat hic Glossa.

Tit. 15. An maritus succedat vxori in beneficio.

Glos.1. in ver. *quamuis in aliis bonis, &c.* ponit Bar. *in lib. contrar. iur. ciuil. & long.* de hæreditatibus & successionibus, vide eum in vers. *nullo modo succedit*, & de iure Longobar. locum, sequuntur, Iul. Ferret. in addit. ad Bart. *in lib. contr. iur. ciuil. long. de success. n.2.* alias hic Titulus sic concipitur, nempe quo ordine succedant filij in beneficium matris, quo nó vtimur in nostro apparatu.

Si fœmina.

Feudum in dotem dari non potest, facit Speculator. *in tit. de loc. §. nunc aliena, vers. 29. & in cap.1. vers. donari*, Bart & Imm. *in l. si fructus, sol. mat. matr.* Alex. *in cap. placuit. 44. ext. locati.*

Tit. 16. De feudis datis minimis Valuasoribus quid iuris sit.

Alias non erat hic Titulus, sed § tantùm.

Si minores.

Bona fides non patitur vt infeudans habeat rem & pretium.

Tit. 17. Quibus modis feudum amittatur.

Titulus hic est de amissione feudi, de quo non vtimur.

Si capitanei.

Vasallus feudo non priuatur, licet manifestauerit credentiam domini, duobus tamen concurrentibus, primo si ita manifestatione nullum damnum illatum domino. Secundo si vasallus id manifestauerit non animo nocendi.

Tit. 18. Apud quem vel quos controuersia feudi finiatur.

Alias non est hic Titulus.

Si contentio.

Vide *cap.1. infra de prohib. feud. alien. per Frid.*

§. Si aliquis.1.

De dictione *debet*, vide hic Glossam.

Tit. 19. Constitutiones Feudales Domini Lotharij Imperatoris quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit, obseruandas.

Vide Cassiod. *lib.9. variar.*

Si quis ex militum.

Otho Frisingensis 1. *cap.3.* vide hic Hot.

Si quis miles.

In glossa *si quis miles, in vers. idem in filiorum successione*, quod pater succedat in rebus feudalibus, sicut in aliis de iure ciuili, ponit esse ius, & est communis opinio per Scribentes hic, si feudum est antiquum, secus si nouum, Iul. Ferr. *in add. ad Bart. in libell. contr. iur. ciu. & Longo. d. success. nu.4.* vbi etiam dicit, quòd si pater acquisierit feudum nouum, quod illud cum regio consensu absque filij scientia & cõsensu poterit alienare, secùs si erit Feudum antiquum, vt ibi per eum in fine, optimè hic Cuiacius.

Tit. 20. De beneficio fratris, & qualiter frater in beneficium fratris succedat.

Aliter concipitur hic Titulus à Cuiacio, quem vide, alias enim non est Titulus.

Si quis acquisierit.

Feudum natura sua, amore & honore acquiri à domino debet, potest tamen etiam pretio comparari vt militiæ venales, *l. omninò, C. de in off.* l. *vlt. C. de pignor.*

Tit. 21. De Feudo sine culpa non amittendo.

Sancimus vt.

In verb. *sancimus in prin.* Amplia hunc tex-

tum etiamsi dominus esset supremus princeps, vt Papa vel Imperator, quia etiam ipsi non possunt sine culpa priuare vasallum Feudo, vt testatur Soc. Iun. *in consilio* 115. *lib.* 2. *numero* 10.

Tit. 22. Quo tempore miles inuestituram petere debeat.

Sancimus vt nemo.

In princ. intellige hoc si fuerit declaratum eum priuatum, secus si non fuerit sequuta sententia declaratoria, & vasallus soluerit césum, quia videtur remittere caducitatem, Decius *consil.* 341. *colum fin.* Adde tamen pro ista pœna propter pœnam inuestituræ non petitæ intra annum solet remitti de facili, Afflictus *decis.* 265. *numer.* 89. Cætera in hac materia, vide quæ scripsi in fine, *ad titul. quæ fuit prima causa benef. amit.* sed pone quod post annum & medium, secundum vsum cōsuetudinarium, vasallus incœperit, nunquid habuit talem quasi ingratitudinem videtur remittere, & certè videtur quod sic, *per l. post diem, D. de leg. commiss. vt per gloss.* hic, & mensem, in fine, & hanc opinionem *d. cons.* Socin Iun. 115. *numer.* 12. *lib* 2.

¶ In vers. *nisi iusta causa,* quæ sit iusta causa, vide latè per Afflict. *decis.* 12. per Soc. Iun. *cons.* 115. *num.* 15. *cum seq. lib.* 2.

In §. *si quis fecerit, &c.* Vide in terminis, Dec. *cons.* 14. *vel* 140. *vel.* 144. *num.* 2. vbi dicit non valere inuestituram factam tertio, qui dixerat vasallum consentire, qui non cōsenserat, & cùm esset mortuus, de eius consensu non apparebat: & late: quod inuestitura facta intelligatur sine præiudicio veri vasalli, & eius qui habet ius in feudo, tradit Soc. Iun. *cons.* 110. *colum. fin. lib.* 2. Dec *cons.* 468 *nume.* 26. Item dominus non potest mutare inuestituram in præiudicium agnatorum, quia præualebit prima, per quam eis est ius acquisitum, Dec. *d. cons.* 468. *nu.* 25. *in fine.* Item de feudo quod domino non est apertum, non potest dominus in præiudicium eius ad quē spectat, de eo facere alteri inuestituram, Soc. *d. cons.* 150. *ante fin lib.* 2. Sed quid si præsente vasallo & patiente alium inuestierit, an prĉsumatur consentire vasallus, vide Soc. Iun. *d. cons.*

Si quis fecerit.

An permutare feudum vasalli, eo ignorante & non consentiente dominus possit, vide hic D. Coth.

Sancimus vt nemo miles.

Vasallus priuari possessione sui feudi non potest, nisi conuictus & sententia damnatus.

Tit. 23. De contentione inter dominum & vasallum, de inuestitura feudi.

Si quis miles.

Iuramentum defertur vasallo possidenti, cui controuersia inuestiturę sit.

Tit. 24. Quemadmodum feudum ad filiam pertineat.

Si quis sine filio.

Nota hic duos casus, in quibus fœmina succedit in feudo, quos refert Bald. *supra de his qui feud. dare possunt, in* §. *& quia vidimus, &c. n.* 9. & tertium casum, scilicet, quando filia fuit nominata in inuestitura, videlicet, quando per feudum nullum prĉstatur seruitium, Dec. *cons.* 32. *column. fin.* adde supra similem quando princeps non dixit: *Concedimus in feudum tale castrum*, sed dixit: *Donamus*: tunc enim est mera donatio, in qua succedit fœmina, Dec. *cons.* 32. ¶ Sed quid si dominus dixerit vt fœmina non possit succedere. Vide Iac. latè *in preludiis feudorum, numero vndecimo, & decimotertio, cum sequent.* Et de supra dictis, vide Dec. *cons.* 185. vbi etiam an succedat fœmina in bonis allodialibus, quę continent iurisdictionem. ¶ Sed inter alia nota, quod si quis prĉscripsit castrum, cuius initij non extat memoria, & tamen nunquam in eo successerant fœminę licet dicantur Liberi, tamen non succedent fœminæ, quia in plus non videtur prĉscriptum, quod fuerit obseruatum, sed cùm tantùm masculi successerint, ergò illi tantum sunt admittendi, quod valdè est notandum, & de hac materia, vide Dec *in l. fœmina, nu.* 54. *vers* 36. *D. de reg. iur.* & quod fœmina succedat in feudo in quo nullum prĉstatur seruitium. Item in feudo Regio. Item in feudo empto pecunia, vide Dec. *cons.* 139. *colum.* 1. vbi de hac materia. Item quod si feudum simplex fuerit alicui & suis descendentib. masculis & fœminis, si fuerint masculi, fœminę excludĕtur, vt supra *Episcop. vel Abb. in* §. *fin.* quod ibi limitat Baldus nisi fuerit feudum conditionatum, id est, datum pro aliquo seruitio prĉstādo, quia tunc simul succedunt tam masculi quàm fœminę, de quo, vide Dec. *cons.* 139. Item quid si statutum sit in loco, quod tā masculi, quàm fœminę succedant, an intelligatur etiam in Feudis. Item nota, quod vbi præstatur Iuramentum

mentum realitatis nunquam succedit fœmina, quia per illud est obligatus ad seruitium, quod non potest præstare fœmina & alia, vide ibi in materia quando fœmina succedat, vel non. Item in materia, vide Alexandrum, *consil. 9. lib. 5.* & de supradictis, vide latissime Decium *consil.* 193. & inter alia ibi, *colum. pen.* addit quod si fuerit concessum sibi & vni dederit, an intelligatur etiam de fœminis, & quando succedat fœmina in feudo, vide latissimè in materia, Dec. *consilio* 208. & latè Bald. *in l. quoties, Cod. de fris & legat.* Itē quod fœminæ succedant in bonis allodialibus, etiam si contineant Iurisdictionem. Item in castro donato, & alia ad hæc materia, vide omninò Decium *consil.* 269. *colum* 1. & 2. vbi refert multos casus, in quibus fœmina succedit in feudo, & latius *in consilio* 399. *numero* 6. & 7. & 14 & ibi etiam, vide *numerum* 10. & 11. Item de materia quando dicitur domino, feudum vt filia succedat, vide Decium *consil.* 403. vbi plenè. An princeps possit habilitare fœminas, ad feudi successionem in præiudicium agnatorum. Item quibus casibus filia suceedat in feudis, & an consuetudine admittatur, vide Decium *consil.* 414. *col.* 3. & nota quòd si princeps concedit castrum, & dicat: damus tibi pleno iure: quod tunc est dominus, quia tunc transtulit dominium directum, nec vllam mētionem de feudo facit, & ideò fœmina succedit, & multa alia in materia vide per Dec. *consilio* 467. Et nota quod si fuerit dictum de hæredibus Feudalibus, intelligitur tantum de masculis, Decius *consilio* 516. *colum.* 3. & adde quod si feudum esset fœmininum, tamen si semel successerint masculi, fœminæ excluduntur, vt per Alex. *consilio* 57. & nota quòd in feudo empto succedāt fœminæ, oportet quod sit emptum isto pretio, Alexand. *consilio* 110. *in fine*, & idem Soz. Iun. *consilio* 65. *numero* 16. *lib.* 1. & quod fœminæ non succedant, neque in feudo fœmineo neque masculino, & quæ sit ratio, vide declarantem hoc Soc. Iun. *d. consilio* 65. *col.* 1. & 2. & quod fœmina non admittatur ad dignitatem, in qua est administratio cum mero & mixto imperio sine priuilegio principis, tradit Sozin. Iun. *d. consilio* 65. *numero* 24. 25. & *seq.* & nota quod potest induci consuetudo in familia, vt fœminæ non succedāt in castris & si non sint feudalia, Dec. *consilio* 85. *col.* 5. Soc. Iun. *consilio* 65. *numero* 31. & *sequenti libro* 1. & quod quando concessio est facta per verbum, *donamus*: succedat filia & aliæ filiæ, tradit latissimè Socinus Iun. *consilio* 76. *num.* 44. *cum mult. seq.* & *num.* 48. *lib.* 1. Adde & quod filiæ, propter merita patris, princeps potest concedere feudum in præiudicium agnatorum, si fuerint negligentes in petendo, Soc Iun. *d. consilio* 76. *numero* 132. *lib.* 1. & nota quod tradit ibi Sozin. *col. pen.* Similiter quod fœmina per maritum seruiet, & quamuis dicitur in textu quod filia non habeat beneficium patris, Intellige non procedere in feudo Regio, in quo fœmina potest succedere, vt per Soc. Iun. *consil.* 79. *vel* 27. *num.* 22. *lib.* 1. & quamuis dicitur in textu. Si autē dominus ei dare voluerit: Intellige hunc textum in feudo nouo, secùs est enim in antiquo, quia in eo non potest dominus præiudicare agnatis, & filiæ. Ita declarat Dec. *consilio* 498. *col. pen.* Adde pro materia Soc. Iun. *consilio* 102. *lib.* 1. vbi latissimè probat, quando successio castri fuerit liberata, & non feudalis, ideo in ea successerant fœminę prout in allodialibus. Item adde quòd si cōcessum fuerit feudum, pro se & hæredibus, intelligitur tantùm de masculis, Soc. Iun *consilio* 109. *col.* 1. Item feudo empto succedit fœmina, nam tunc fœmina non succedit, Soc. Iun *consilio* 109. *num.* 8 *lib* 1. Item quid si feudum est datum fœminæ, an tunc succedunt fœminæ, non stantibus masculis. Soz. Iun. *d. consilio* 109. *num.* 71. Sed quid si in inuestitura dictum sit, quod deficientibus masculis fœminæ succedant, an si masculus successerit, & sic excluserit fœminas: An postea, masculis deficientibus, fœminæ admittantur, an perpetuò sint exclusæ, vide Soc. Iun. *consilio* 110. *in* 1. *dubio, lib.* 2. Adde quòd princeps potest concedere licentiam vasallo disponendi in fœminis, etiam agnatis non citatis, & etiamsi esset facta inuestitura pro masculis, Parif. *consilio* 2. *numero* 34. *lib.* 1. adde Parif. *consilio* 4. *col.* 1. *lib.* 1. vbi dicit quod quando dictum est: *Donamus*, importat dominium & non feudum, & tunc succedunt fœminæ, Parif. *ibi col.* 2. vbi latè. Idem est in feudo conditionato, in quo succedit fœmina, de quo latè per Parif. *d. consilio* 4. *numero* 16. Et quando sunt vocati masculi & fœminæ in inuestitura, an admittantur successiuè, vide Parif. *consilio* 9. *col. fin.* & *infra scripsi super tit. qui sibi vel hæred.* quod seruitia sint talia quæ fœmina possit præstare, tunc fœmina succedit Parif. *d. consilio* 4. *n.* 18. Idem vbi nullum extabat præstandū seruitiū, nam & ibi succedit fœmina. Adde etiam quòd liceat alias vbi venit iuramentum præstandum fidelitatis, nō succedit fœmina, tamen vbi expresse aliqua seruitia, quę fœmina poterat præstare, iuramentum fidelitatis non trahitur vltra ea, ideò poterit succedere quod nota pro limitatione huius dicti. Item vide quod notāter respondet ad illud de Iuramento, quia dicit illud non operari quòd fœminę non succedant quia consuetudo est, quod etiam fœminæ succedant, tamen præstetur iuramentum, quod est valdè notandū.

Sed quid si in loco habilitata erat fœmina ad succedendum in feudis, & masculus erat effectus monachus, quis preferatur, an soror monachi, an ipsum monasterium, vide Affli. *decis.*320. Item adde quod etiamsi prestanda essent etiam seruitia quæ fœmina præstare non posset, tamen erit capax feudi ex persona mariti, qui poterit præstare seruitia pro ea. Paris. *dicto consilio* 4. *nu.*26 *lib.*1.

¶Limita etiam hunc textum non procedere in feudo empto pecunia, nam in eo tunc succedunt, Pari. *d. consf.*4. *lib.*1. *numero* 39.

¶Limita etiam quando princeps vellet derogare priuilegio masculorum & inuestire fœminam, quia hoc posset maximè propter bene merita defuncti, vt per Pari. *d. consil.*4. *nu.*40. *cum seq.* vbi etiam aliqua in materia. Nota etiam vnum omninò, quod vt agnati masculi excludant fœminas, oportet eos esse de descendentibus ipsius inuestiti, non transuersales, puta descendentes ex fratre inuestiti, qui tales non sunt comprehensi in inuestitura, ita Pari. *d. consilio* 4. *numero* 44. & est textus inf. de *successf. Franc.* quod tamen limita. & vide quæ scripsi in d. tit. adde hic Pilæum Bellouisanum, Odofredum, & Baldum, pro quo autem accipiantur hic parentes, vide Pac. hic.

Tit. 26. Si de inuestitura inter dominum & vasal. lis oriatur.

Si inter dominum.

In §. vltimo, *vers. si autem aliquis, circa finem.* Quomodo procedat iste textus, vide Dec. *consf.*144. *col.*3. Bart. *in l. post legatum*, §. *is verò, D. de his quib. vt indig.* Bald. *hic.*

Tit. 27. De feudo dato in vicem Legis commissoriæ reprobando.

Si quis obligauerit.

In §. fin. in *verf. Mediolanenses, & Cremonenses, &c.* ad quod opinio Mediolanensium sequitur Rot. Neap. D. Afflict. *dec* 291. & ibi dicit in fine quod feudum concessum princeps non potest reuocare sine causa, Balbus *tract. de præscript.*5. *par.*4. *q.*2. Bald. Aluarot. Rauennas.

Tit. 28. De vsu Mediolanensium secundùm quosdam.

Harmen. *libro* 3. *tit.*5.

OBERTI DE ORTO de feudis.

Liber Secundus.

De feudi cognitione.

Titulus 1.

VBI quid non est decisum per consuetudinem, recurritur ad ius commune, Soc. Iun. *consf.*23. *col.*1. *libro* 1. Quidam autem non habent de feudi cognitione.

Obertus de Orto.

Hunc fuisse Mediolanensem consulem ex lib. Othon. Frising. Frid. 2. *ca.*12. *constat.*

§. 1. sciendum est.

Cauena seu camera quid optimè explicat hic Iul. Pac. adde hic Bald.

Tit. 2. Quid sit inuestitura.

De inuestituris feudorum, optimè Marinus Frecia.

¶Quid sit inuestitura, vide Synopsim totius iuris feudalis Henrici à Rossonthal. vnde dicta sit, notat hìc Iul. Pac. adde hic D. Goth. malè autem quidam codices non faciunt hic Rubricam.

Inuestitura quidem.

Duplicem esse inuestituram declaratur hoc loco, propriam nempe & abusiuam, & quid sit propria quidque abusiua declara vt hic. Inuestituram autem ab inuestiendo dictam esse, notatio ipsa reique significatio satis indicat.

§. 1. Si verò vasallus.

Inuestitura quemadmodum probetur vassallo possidente, vide Gloss. & quod ibi notaui *in libro* 1. *tit.* 4. *in verbo in possessione.*5. *eod.* Quid autem sit feudum rectum, declarat hic D. Gothof.

§. Præterea si aliquis. 2.

Pactum insolitum feudi inuestiture adiectum est seruandum.

Sub tali conditione.

Hinc conditionale Feudum dicitur, *Tit.* 75. 89.

Tit. 3.

Tit.3. Per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur.

Est Cuiac. Tit. 4. sic conceptus De inuestitura veteris vel noui beneficij. An ecclesia possit infeudare sine consensu domini, vide consilium Petri de Superxuilla.

Inuestiturà.

Beneficium vetus quomodo definiatur optimè Baro hic.

§. Sed etiam res. 1.

Guido Papæ, *decis.* 162. *&* 198. *col.* 1. Afflict. *decis.* 99. De iure ἀεγημένας, vide Harmen. *libro* 3. *Tit.* 3.

Tit.4. Quid præcedere debeat, an inuestitura vel fidelitas.

Fidelitas an & quando præstanda notat hic Glossa.

Vtrum autem.

Nota hic inuestituram præcedere fidelitatē, quid autē sit fidelitas, disce ex hoc loco.

Tit.5. Qualiter iurare debeat vasallus domino fidelitatem.

Adde huic Tit. *Titulum* 6. *&* 7. *& can. tibi* 961. *dist.*

§. Personam.

Vide hic Cuiacium.

§. Sed Vtrum.

Per procuratorem inuestire & inuestiri possumus.

§. Fœminam.

Optimè hic D. Goth.

Qualiter.

In principio, vide latè Alciatū declarantem, *consilio* 11. & quid differat iuramentum fidelitatis à iuramento assecurationis, vide Gramm. *decis.* 105. *num.* 25. *seu* 26. Item de hac forma fidelitatis iuramēti & eius requisitis, vide latissimè declarantem Afflict. *decis.* 307. *in* 1. *dubi.*, nota vnum in hac materia, quod si non valuisset intentatio alicuius castri in aliquem, nec valebit iuramentum fidelitatis super eo præstitum, Socin. Iun. *consil.* 78. *colum. finali, lib.* 2. Item dicit, non valere iuramētum metu extortum, nota duos casus, quibus quis non tenetur præstare fidelitatis iuramentum. Primus quādo pro feudo præstatur annua pensio vel census, quia tūc dicitur impropriè feudum, ita Paris. *consilio* 4. *libro* 1. *numero* 15. Secundus casus est, in feudo conditionato in quo non tenetur vasallus præstare iuramentum fidelitatis, Paris. *d. consilio* 4. *numero* 16 *libro* 1. vbi etiam declarat quid sit feudum conditionatum. An dominus teneatur iurare vasallo fidelitatem, vide Afflict. *decis.* 265 1. *fall.* & quod inuicem dominus teneatur seruare fidelitatem & promissa vasallo, tradit, Socinus Iun. *consilio* 144 *libro* 1. *in vers. se.* 1 *quia isto. De iuramento*, vide Guid. Papæ *decis.* 307.

Tit.6. De forma fidelitatis In epistola.

Intellige hunc textum procedere quādo vasallus simpliciter iurat, secus si in inuestitura exprimantur certa seruitia, quia tunc iuramentum tantum extenditur ad illa seruitia permissa non vltra: ita declarat Paris. *cons.* 4. *num.* 21. *lib.* 1. imo addit quod iuramētum simpliciter præstitum non extenditur ad omnia hic expressa, sed ad illa tantū quæ dominus solet exigere. *can. de forma* 22. *q.* 5.

Tit.7. De noua forma fidelitatis.

Est & alia.

In hunc titulū vide Socinum *consilio* 75. *columna finali, libro* 2. Optimè Rauennas hic.

Tit.8. De inuestitura de re aliena facta.

Cùm de re.

Vide l. 1. C. *de iure dotium.*

Res autem.

Inscribitur Tit. 9. à Cuiacio de iure, nempe quod vasallus habet.

§. 1. E contrario.

Nota hic seruitutem partem esse feudi.

§. 2. Quamuis.

Quantum ad ius Longobardicum, vide quomodo declarat Ferret. *in addit. ad Bart. de donat. propter nup.*

Tit.9. Qualiter olim poterat feudum alienari.

Est autem.

In verf. *quòd & ipsum syncere*, vide Guid. Papæ *decis.* 162.

¶Ad §.donare autem,&c. posset tamen de consuetudine alienari, vt per Dec. *cõsilio* 186. *columna* 2. Nota autem hic refutatione feudum amitti, vt *Tit.*14 *&* 18. *infra eod.* Bald. *in Auth.dos data*, *Cod.de don.ante nupt.*

Titul. 10. Quis dicatur Dux, Marchio, Comes, Capitaneus, vel valuasor.

I De nominibus vassallorum, Cuiacius hic: Marchiones vnde dicti, Cuiac.hic, pag.17.

Tit.11. De successione fratrũ vel gradibus succedentiũ in feudo.

Per successionem.

In verf. eius feudi successio, circa finem post medium. Nota quod feudum non transit ad transuersales primi inuestiti, sed tantũ ad descẽdẽtes, fallit si verba inuestituræ sint ita concepta, vt si etiam de trãsuersalibus nõ intelligerentur, essent superflua, vide Soz. Iunior. *consilio* 103. *libro* 1. vbi dicit, quod si cõcessum fuit feudum pro suis & domo sua, intelligitur etiã de transuersalibus inuestitis, quia aliàs tantùm intelligeretur de descendẽtibus, per illud verbum, suis, quod nota, & secundum hunc textum, tradit Paris. *consilio* 4.*n*.44.*libro* 1. quod in feudo nõ succedit filius fratris, quia non est de descendentibus inuestiti, vide Soz. Iun. *consilio* 33.*nu*.22.*lib*.1. & est communis opinio, vt per Franc Curt. *in tract.de feud.*198.*&* 199.*in paruis*, licet ipse ibi contrariam teneat, & de hoc quando in feudo nouo habeat locum ius accrescendi, & alia de materia huius textus, vide supra quæ notaui in *tit.de his qui feud.dare possunt, in* §.*ij vero*, & dictum Curt. *in tract.d. de feud. chart.* 199 *& seq.* vbi multis modis limitat hanc regulam, quòd in feudo nouo non succedat frater fratri.

Tit.12. De fratribus de nouo beneficio inuestitis.

Si duo fratres.

In *prin. vel in vers. fructus tamẽ, &c.* An verò hoc procedat de iure communi, an de iure speciali feudorum, vide latissimè declarãtem Pet. de Vbald. *in tract de duobus fratribus, in 6 parte. in quæst.* 25.*chart.*78. in paruis, ibi nec obstat §.*si duo fratres.*

¶In verf. *ne fortè.* Adde quòd idem est in Emphyteosi ab vno acquisita, quia alter non potest communicare, licet sit empta ex pecunia communi eorum, Dec. *consilio* 431. *vel* 435. vide *l.cum duobus*, §.*cum duo*, *D.pro socio.*

Tit.13. De inuestitura quam Titius accepit à Sempronio.

An maritus succedat vxori in feudo, vide hic Cuiacium.

Titius à Sempronio.

An vxor viro in feudis possit succedere, doctores hic.

Tit. 14. De vasallo decrepitæ ætatis qui feudum refutauit, vt filij inuestirentur.

Quidam.

Optime hic Francis. Hotoman.

Tit.15. De inuestitura in maritum facta.

Vasallus.

Cuiacius *libro* 1. *Feudor. Tit.*18.

Tit.16. De controuersia feudi apud pares terminanda.

Si inter.

Vide hic D.Goth.

Tit.17. De eo qui sibi vel heredibus suis masculis & fœminis inuestituram accepit.

Qui sibi vel ac.

Sed quid si semel successerit masculus, an perpetuò excludatur fœmina, an verò donec extent masculi, & sit temporaliter, quod videtur præsupponere hic textus *in vers. non enim potest locus fœmina, &c.* sed contrarium in terminis consuluit Soc. Iun. *consil.* 7. *lib.* 7. & ibi respondet ad hunc textum, & quod verba ista

ista deficientibus masculis intelligantur ,id est, deficientibus primi inuestiti tempore, nõ autem si post quandoque defecerit,in similibus terminis consuluit in substitutione hoc modo facta,Socin.Iunior,*consilio* 180.*lib.* 2.*per totum*,vbi dicit idem si dictũ sit masculis non superstitibus,vel non super existentibus,non autem post,semel admissus masculus, semper intelligitur exclusa fœmina, vide *consilio* 180. Bart.*in l. Gallus*,§.1. *D.de liber.& posth.*

¶Nota hic propter dotis causam duriorẽ feudi cõditionem esse non debere,*l.quoties*, 19.*D.sol.matrim.l.in ambiguis*.85.*D.de reg.iur.*

Tit. 18. De duobus fratribus à Capitaneo inuestitis.

Duo Fratres.

Circa finem in versiculo *propter tenorem* Nota quòd tenor inuestiturę est inspiciendus,Dec.*consilio* 390. *&* 395. adeò quòd ante omnia est inspiciendus & insinuandus,etiã si esset cõtra naturam feudi, Dec.*consil.*614. *colum.*1.*&* Afflict.*decis.*161.*vel.*761.*col.pen.&* 293.Tiraq.latè *in l.si vnquã.C.de reuoc.donat. in verb.libertis.nu.*8. *& in* Emphyteosi quod inspiciatur inuestitura,vide Soc.Iun. *consilio* 71.*vel* 41.*col* 1.*lib.*1. Et quod tenor inuestituræ derogat omni Iuri & consuetudini feudorũ,Soc.Iun.*cons.*76.*lib.*1.*num.*18. *& cõs.*77. *num.*13.Idem Soc. Iun.*consilio* 101.*n* 21.*lib.*2. quòd tenor inuestituræ est vna regula in feudis,idem *consilio* 103.*num.*8.*lib.*2. *& d.*Paris.*consilio* 1.*in princ.lib.* 1.quod ad cognoscẽdum,an feudum sit antiquum,vel quid simile,est inspiciendus tenor inuestituræ ,& idẽ ad cognoscendum an sit feudum hæreditarium, Paris.*consilio* 2.*num.*15.*libro* 1.*& d.consilio* 4.*libro* 1.*columna* 1. vbi dicit quòd inuestitura derogat omni naturæ feudorum,*consilio* 5.*lib.*1. *& consilio* 6.*in eod.lib.* quod etiam verba extranea inuestituræ sunt attendẽda, l.9.*D.de probat.l.tale,in fine,D.de pactis*,valet pactum,vt frater fratri in nouo feudo succedat,*ibi tit.*8.§.1. Nota autem hic quod suis quisque beneficiis interpres est optimus, l. *neratius*,151. *D.de reg. iur.l.in cõuentionalibus*, *D.de verborum. obligat.l. hæredes* 57.§.1.*D.ad Trebell.*

Ex facto.

Nota hic quod legitimè factum non retractatur.

Tit.19. An remoueri debeãt testes qui pares esse desierunt.

Inuestituræ testes idonei sunt etiam qui pares esse desierunt , quia testium conditio ex testationis tempore ęstimatur,*l.ad testiũ*, 22.§.1.*D.de testam.* quippe cum iniquum sit testationem propter aduentitium aliquod vitium corrumpi,*l.in ambiguis.* *D.de reg.iur.*

Tit.20.De controuersia inter Episcopũ & vasallum.

Ex eo.

Qui negatur vasallus,is consequentia quadam negatur pares in curia habere.Nota autem hic inuestituram nũquam præcedere iuramentum fidelitatis. Optimè hic Franciscus Hotomanus.

Titul.21. De vasallo milite qui arma bellica deposuit.

Miles qui.

Hunc textũ limita tripliciter, vt per Decium *in cap. præsentia,numero* 74. *extr.de probat.*& de materia vide Alex *cons.*80. vbi ponit,quod in militia Hierosolymitana, &c. vide l.*falsum*,§.1.D.*de conditionibus & demõstrationibus.l.quidam ignauia.C.de decur.*Aug. *epist.*5.*in fin.*notabis autem feudale officium militare & bellicum fuisse.

Titul.22. De milite Vasallo qui contumax est.

Dominus.

In *vers.spatio tertio*,&c.quod præcedere debeat tertia monitio antequam Vasallus priuetur, tradit in terminis Grauett. *cons.*6.*nu.* 18.*&*106.in qualibet priuatione iuris,tradit idem Grauett.*cons.*103.*col.*2. sed vide omninò Gram.*decis.*114.*num.*10. Sed quod ista sit specialis, tradit Felyn.*in ca.ex literis,n.*8.*fall.* 3.*de const.*vbi latè tradit,quando requiratur trina monitio , desumptum autem hoc est tã ex iure Pontificio,*cap.præsenti*,5.*q.*2.quàm ciuili,*vt* l.68.*&* 69.*D.de iudiciis*. Vincen.*in spec.doctr.*l.*qui restituere* , *D.de rei vindic.*l.3. *ff.ne vis fiat ei.*

Tit.23.In quibus causis feudum amittatur.

Liber Tertius hic incipit secũdum omnes

doctores, ideóque an rectè Cuiac.tertium librum hic inchoauerit, vide & lectores.

Tit.24. Quę fuit prima causa beneficij amittendi. Prima autem.

Adde in materia quod in quibus causis feudo quis priuatur, an dominus suus tacuerit, neque priuauerit feudo Vasallum, non potest postea priuare ex ea causa eius successorem, de quo vide Alex. in l. *rei indicata, col.1.sol.matr.* aliquid per Grauett. *cons.59.in fine*. Sed vide Parif. *cons.1. lib.1. num.52.* Adde etiam multas alias causas, quibus Vasallus priuatur feudo, vt per Afflict. *decis.265. maximè col.fi.* Cætera vide quæ scripsi supra ad *tit. Quibus modis feudum amittatur.*

¶An vt seruus domini saluti suã anteponere non debet. Ita vasallus salutem suam patroni saluti postponere debeat. Hotom. hic, Plutar. *in Rom.* Dionys. *lib.11.* De causis reuocandæ donationis, vide l. *vlt. Cod. de reuoc. donat.* De repudiis, vide l. *consensu, C. de repudiis*, Cuneus *in* l. *solemnibus, Cod. de rei vindic.*

¶In vers. *quod si Vasallus*, &c Nota tamen, quod cùm hoc dictum sit odiosum, deberet admitti etiam post annum & diem de benignitate. Grauet. *cons.29. in fin.* maximè si interuenerit iusta ignorantia, deberet in integrum restitui. Grauet. *decis.42. column. fin.* tamen dicit quòd ista pœna de benignitate, debet remitti. Afflict. *decis.265. nu.19.* Item quòd hoc casu Vasallus non petita inuestitura intra annum & diem non cadit ipso iure, sed requiritur sententia, ideò poterit non lata sententia purgari mora. Guid. Pap. *decis.164. quod nota, & 166. &* Dec. *consi.144 col. fin.* Socin. Iun. *consilio 115. numero 22. libro 2.* Item quod iste annus incipit currere Vasallo à die quo cœpit possessionem feudi. Guid. Pap. *decis.155. vel 165.* Dec. *cons. 68. vel 58. col. penult. & 144. num.6.* Adde etiam an, quando petitur inuestitura, sit simul promittenda fidelitas, vide Guid. Pap. *decis.167.* vide etiam quæ addo supra in materia c.1. *quo temp. mil. ref.* &c. Nota etiam quod si dominus non concessit inuestituram, priuabitur feudi proprietate, nisi sit Ecclesia Guid. Pap. *decis.68.* Item si vasallus fuerit impeditus petere inuestituram à domino propter impedimentum. Fely. *in c. ex transmissa, col.3. versi. non omnino, extra de prascr.* Adde quòd ignorans excusatur hoc casu. Soz. Iun. *cons. 70. numer.5. lib.1.* Nota etiam an requiratur sententia vt Vasallus priuetur, quòd non petiit inuestituram, an ipso iure sit priuatus. Item an sola sententia sufficiat facto ostendere, quod dominus vult vasallum esse priuatum, puta alij concedendo, vide Soz. Iun. *cons.76 num.77. lib.1.* adde quod hic textus non procedit in vasallo, qui non possidebat. Bald. in *L. solemnitas, C. de rei vind.* Socin. Iu. *d. cons.76. numero 78.* quod ibi intelligitur, nisi fuisset negligens in petendo possessionem à tertio, adde tamen si dominus post annum multo tempore faceret inuestiturã, videtur remisisse caducitatem, & est communis opinio, vt per Soz. Iun. *cons.115. num. 12. lib.2.* Fallit iste textus. Si vasallus habuerit iustam causam ignorandi esse feudum, & quæ sint iustæ causæ, latissimè tradit Soc. Iun. *cons.115. num.18.* Idem si dominus non gerebat se pro domino sed alius, vt per eum ibi, & de his vide etiam Dec. *cõs.141. vel 144. numero 6.* Item limita quando alicui pars feudi obuenit Iure accrescendi, nam tunc noua inuestitura opus non est. Item si illud non petit, non est priuandus. Dec. *cons.144. numero 6. ver. præterea.* Fallit si semel fuit iuratum prælato, & sic dignitati tantùm vel etiam successoribus, quia tunc non tenetur iurare aliis successoribus, & sic nec petere inuestiturã, c. *veritatis, extra de iureiur.* Bald. hîc, & Soz. Iun. *consilio.115. numero.20. lib.2.* Fallit si ante litem contestatam super caducitate moram Vasallus purgauerit petendo inuestituram. Soc. Iun. *consilio 115. nu.12.* Fallit in minore & vniuersitate, qui in integrũ restitui possunt, si eius administrator non petiit. Soc. Iun. *d. cons.115. nu.13* Fallit si fuit præscriptum contra hanc caducitatem, Soz. ibi *num.27* Adde tamen quòd dominus non potest priuare Vasallum eo non citato. Fely *c. cùm olim, extr. de re iud. col.8. vers. per illũ tex.* Adde quòd non est priuatus ipso iure, sed est priuatus per sententiam, & per hoc dicit vnum notabile Fely. quòd licet Papa rescribat talem priuatum esse, quia non petit inuestituram, non tamen erit priuatus, nisi prius feratur sententia, quia rescriptum Papæ debet intelligi secundum terminos iuris communis, quod valde nota vt per eũ, c. *causam quæ, nu.6. ver.* & dicit Card. *extr. de rescript.* & pro declaratione vide etiam consilia Deci *consi.144.* vbi limitat hunc textum tribus modis.

¶In *vers. prædictis causis*, &c. Adde etiã aliã causam, scilicet, quando Vasallus negãs feudum succumbere conuincitur, nam tunc admittitur, infra, *si de feud. fuer. controuers. inter dominũ & agnatũ, §. Vasallus*, & per Grau. *decis.77. in fine*, adde aliam, si fuerit aduocatus contra dominum. Grauet. *decision.80.* quòd si vasallus admittat crimen falsi, an possit priuari feudo, vide Afflict. *dec. 404. col. final. in vers. illud*

verf. illud enim certum loquitur secundum Pomp. Cassad. *in Tit. de Iureiur.* & in iure consuetudinario singulari, contra regulas Iuris communis, in §. *fi. in verf. vt siquidem vasallus*, vide Decium *conf.* 445. *col. antepen. & fin.* Alex. *conf.* 30. *lib.* 1. Sed quid si amittat, quia alienauit irrequisito domino, an reuertatur ad ipsum an ad agnatos, vide Gram. *dec.* 77. Sed quid si deliquerit Vasallus, ex quo veniat feudum confiscandum, an reuertatur ad fiscum, an ad Baronem, à quo habuit Vasallus. Vide Afflict. *decis.* 172. *in secundo dubio.* Item quid si frater deliquit, ita quòd priuatus est feudo, an vadat ad patrem, an ad fiscum. Vide Afflict. *decis* 385. & Paris. *conf.* 1. *num* 17 *lib.* 1. vbi dicit, quòd si Vasallus deliquerit in personam domini, puta per rebellionem & similes, tunc feudum acquiritur domino, non agnatis.

Titul. 25. Si de feudo Vasallus ab aliquo interpellatus fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

Hic incipit *lib.* 4. *De feudis*, à Cuiac. collectus ex vicariis auctoribus.

¶ Euicti feudi nomine vt aduersus dominum agat vassallus litem denuntiare ipsi domino tenetur.

Negotium tale &c.

Quæ sit huius loci sententia, optimè Frãciscus Hotomanus.

Tit. 26. Si de feudo defuncti contentio sit inter Dominum & agnatos Vasalli.

Si de feudo.

Hoc in terminis tradit Dec. *conf.* 424. *num.* 11. & 467. *col.* 2. Sed hoc procedit vbi à principio petitur possessio, vel vbi de petitorio cognitum est, quia tunc causa proprietatis absorbet causam possessionis. Dec. *conf.* 17. *colum. pen.* Idem si soror instituta à fratre, nam debet conuersari in possessione, & idem erit in hærede ipsius filiæ, vt tradit Decius *consil.* 588. *colum.* 2. nota tamen textum hunc procedere tantùm in possessorio, non in petitorio, nec in executione sententiæ filia posset per hunc textum impedire, vt declarat Soc. Iun. *conf.* 68. *col. pen. vel col.* 1. vbi & aliis modis declarat hũc textum & *conf.* 74. *col.* 1. *in fi. libr.* 1. & quod dicit hic textus de filia, idem dicas in alia fœmina proximiori ipsi defuncto, quia est mittenda in possessionem feudi, vt de nepote filiæ patris tradit. Soc. Iun. *consilio* 75. *n.* 28. *lib.* 1. *cum seq.* Declara vt per Abb. *in c. in præsentia, col.* 23. *n.* 69. *tunc dubitatur, extra de probat.* Præsumitur in dubio feudum antiquum esse potiùs quàm nouum.

§. inter filiam.

Hic apud Cuiac. est tit. 3. sic conceptus nẽpe de possessione apud filiam collocãda: idẽ apertè traditur *lib.* 2. *tit.* 11. & *lib.* 2. *tit.* 51.

§. Moribus.

Ad hunc §. vide omninò Soc. Iun. *conf.* 76. *num.* 119. Vide *lib.* 1. *tit.* 3. *item tit.* 25. §. 2. & *tit.* 27. §. 2. Vide Cuiac. *lib.* 2. *tit.* 21. & *lib* 4. *de feudis tit.* 4.

§. Vasallus.

Intellige vt per Grammat. *decis.* 77. *col. fin.*

§. si quis per triginta.

De præscriptione feudorũ & de tota materia hac, vide Franc. Balb. *de præscrip. n.* 4. *p.* 4. *in pr. in* 12 *quæst. cum seq.* Itẽ vt procedat hæc præscriptio, quot requirantur, vide Dec. 144. *col.* 3. nota tamẽ, quòd si quis teneret per 30. annos licet vt hîc præscribat cõtra dominũ, non tamen præscriberet contra alium agnatum qui esset proximior, qui tamen nondũ natus erat, quia contra eum nõ valentem agere; non potest currere præscriptio. Dec. *conf.* 468. *in fi.* & de ista præscriptione feudi, tã contra dominum quàm contra priuatum, vide Afflict. *decis.* 254. & ista præscriptio feudi procedit etiam vt ecclesia, vt possit 30 annis præstando seruitium præscribere in feudũ. Afflict. *decis.* 324. *colum.* 2. Sed Guid Pap. *decis.* 61. dicit, quòd cõtra ecclesiam non præscribatur feudum per triginta annos cõtra quoscunq. latè tradit Soc. Iun. *conf.* 76. *num.* 61. *libro* 1. & *n.* 63. vbi dicit hoc procedere, etiamsi inuestitura fuerit facta à nõ domino, nam illa præstat iustum titulum præscribendi. Adde quod etiam contra ecclesiam præscribitur feudum per quadraginta annos, tradit Soc. Iun. *consi.* 115. *num.* 35. *libro* 2. Et de hac præscriptione feudi, vide latè Paris. *consilio* 2. *lib.* 1. *numero* 123. Vide etiam hic Hotom. vbi adfert differentiam, seruitium præstandi, vel exhibendi.

verf. Qui clericus.

Hunc versic. limita tripliciter vt per Dec. *in c in præsentia. n.* 74. *de probat.* Sed an pro vita Vasalli saltẽ pertineat ad monasterium. Afflict. *dec.* 260. *n.* 15. *fall.* vide quæ feuda vadunt ad monasteriũ. Afflict. *dec.* 310. *verf. naturales filij.* Fallit vbi inuestitus scribit inuestitũ filios habere, quia inuestitura facta de filiis cẽsetur habilitati spurij. Fel. *c. cum talis. n.* 2. *in fi. extr. de except.* hoc versic. colligi potest distinctio Monachorũ, & clericorũ, quę probatur per *l. generaliter,* 42. C. *de episc. & cler.*

Verſ.Et ſi Vaſallus.

Hoc verſic. pro omni anno, Hotom.legit omnino.

verſ.Adoptiuus.

Ratio huius verſ. perſpicua manet ex *l. quod contra* 141.D.*de regul.iur.* nota hîc tamé vt benè Hotoman. adoptiuos non omninò à feudis, ſed tantùm à paternorum feudorum ſucceſſione remoueri,in hunc vide Baldum Aluar.Laud.*numero* 1.*&* 2.Pet.Rau. Præpoſ. & Afflict.§. *de feudi def.* Curt. *conſil.*10.*nu.*33.

verſic.Mulier habens.

Huius verſic.repugnantiam, & abſurditatem notat Hotom. & eam dilucidè explicat, per l 4.C.*de ſecund .nupt.*per *lib.*2.*tit.*26.§.17. *& tit.*29.

verſ.Naturales filij.

Gloſſam ſequitur Alexand.*conſilio* 2.*libro* 1. *num.*16.Sed hanc Gloſſam reprobat Carol. Molinæus ibi. Sed Parid.*conſilio* 1.*numero* 49. dicit quòd omnes Scribentes ſequũtur hanc gloſſam.Adde quod imò in feudo hæreditario pater poteſt legitimare filiũ ſpurium in præiudicium agnatorũ ipſis non citatis.Pariſ.*conſ.*2.*libro* 1.*num.*41. Ad hũc verſic.pertinet formula legitimationis quæ eſt apud Petrum de Vineis *lib.epiſtol.*6.*cap* 16. Vide *ca.*7. *concluſ* 62.*&* 63. Henric. à Roſent. Synopſ. Feud.

§. Si quis deceſſerit.in verſ. Sempronius proximior.

Nota hîc,quòd facta alienatione in remotiorem gradum poteſt proximior recuperare rem.Sed an ſẽper procedat in omni prohibitione.vide Tiraquellum *in tract.de vtroque retract.*§.2.*vel* 11.*glo.* 6.*numero* 3.*&* 14.*cũ ſequent.*Sed quid ſi fuerit facta alienatio vni ex proximioribus, an poſſint alij pro rata eorum petere. vide *num.*20. facit l.*Iuſiurandum*,13.§.3.D.*de Iureiurando.*& beneficij auctorem non agnoſci, periniquum eſt,l.1.D.*ſi à parent.quis mand.*

verſ.Vel per annum.

Vide Franciſcum Balb *de præſcript. in q.*1. *num.*4.*in prin.*36 *q* 1 *numer* 11. Item per hunc text.tradit Dec.*cõſ*389.*col.pen* vbi dicit,quod ſi primogenitus ſit inueſtitus ſolus,cum tamen pars feudi ſpectaret etiam ad ſecũdum, tamen ſi ſecundus ſteterit per annum, quòd nihil dixit, excluditur, quòd notat Gram. *deci.*103 *num.*38.

¶Item nota hunc textum non procedere in feudo hæreditario, Dec *conſ*390.*col.fi.*Itẽ nota quod hoc tẽpus non currit agnatis,qui tunc nõ erant adhuc nati, quia ſi poſtea naſcuntur poterũt reuocare.Dec.*conſ.*395.*in fi.* Item ſi currat vni agnato, non tamen per hoc præiudicat alteri ſequenti. Dec. *conſilio* 441.*vel* 445.*col.penult.*Item intellige iſta,niſi eſſet conſuetudo, quòd feuda poſſint alienari, quia tunc idem eſſet, ſicut de cæteris bonis allodialibus.Dec.*conſil.*586.Item qualiter procedat ille textus vide Grammat.*deciſ.*103.*numero* 206. & Soc.Iun. *conſilio* 75.*colum.fi.libro* 1.

§.ſi facta.

Huic § contradicit *tit.*7 *libro* 2 De hac materia inter ſe diſſentiunt,Martinus & Bulgarus & Martinum ſunt ſecuti Cynus,Paulus& Fulgoſius.Bulgarum verò, Ioannes,Azo, & complures alij, quorum probabilior ſentẽtia videtur *ex l. empto* 11.*D.de act.empt.*

§.ſi Vaſallus.

De hac materia quando Vaſallus deliquerit,an & quando feudum pertineat ad agnatos,an ad dominum. vide omninò Dec.*conſil.* 252 *col.pen.*

verſ.In generali.

Nota per hunc textum quòd in generali ſermone nunquam intelligitur de feudo, & multa ad hoc tradit Dec.*conſ.*389.*colum.*2. ſed quando hoc procedat vide *ibi col.fi.* Item per hũc text. dicit Grauet *deciſ* 101.*col.*5.quòd in generali renunciatione filiorum,bonorũ patris nõ veniunt feuda, & tradit etiam Socin. Iun.*conſ.*74. *col.*1.*in fin.libro* 1. *& colum.* 2 *nu* 6. dicit, quòd etiamſi vna pars teſtamenti loquatur de feudis,tamen ſi in alia non ſit expreſſum,non venient feuda. Sed tamen pro declaratione ſecus dicit,quòd feuda non veniunt in generali ſermone vel diſpoſitione. vide omninò Decium *conſilio* 76. *per totum. maximè col.*2.*ibi quarto*,&c. vbi notanter declaratur, & an veniat ſub nomine generali beneficij. Item in feudo hæreditario, quod venit in fideicommiſſo vniuerſali, licet de eo non ſit facta mentio, Pariſ.*conſ.*3.*num.*16. *&* 34.*lib.*1. Adde quòd in generali ſermone & appellatione hæreditatis non venit feudum. Pariſ. *conſ.* 7. *colum.*1. Item generalis quietatio non ſe extendit ad feuda.Pariſ.*dicto conſilio* 7.*colum.*1.

§.ſi vaſallus.

Sed quid ſi dominus agat,an ſentẽtia lata contra Vaſallum noceat domino.vide Affli. *deciſ.*396.*colu.*2. Et quod hîc dicũt,quod ſententia lata cõtra Vaſallum noceat domino, an idem ſit in tranſactione & compromiſſo. vide Alexand. *in l.ſæpè,n.*131. *D.de re iud.* ſed an noceat agnatis, ad quos erat peruẽturum feudum. Alex. *dicta l.qui ſæpè,num.*111.quod ſit con-

sit contra Dec. *cons.445. num.30. & 31.* & an compromissum in arbitrũ vel arbitratoré valeat, quod habet vim transactionis, vide per Soc. Iun. *cons.77.n.77. cum seq. lib.1.* vbi latissimè de intellectu huius text. scilicet an sententia lata contra Vasallum noceat domino. Item an noceat proximo agnato. vide Paris. *consil.5.num 38. cum seq. lib.1.* vide Hotom.hic. *& lib.2.tit.8.* §.2. Contra vide *lib.2.ti.44.* facit ad intellectum *l.3.D.de trãsact. &* l.24. *& 25.C.de pactis.*

Tit.27. De pace tenenda & eius violatoribus.

Vers. Si quis hominèm.

In verb. *nisi per duellum*, &c. Hæc lex nostris moribus penitus est abrogata, vt per Alciatum, *de duell.chart.13.in fin.* & est cõtra ius Canonic. De duello optimè Hotom.hic *& tot.cap.45.lib.disput.de feud.* Vide etiam *l. 1.tit.10.Lombard.const.* Imper.Henricus, Gũtherus, *lib.8.*

§.si quis alium.

Vide l.1.§. *diuus*, D.*de sicar.*l *eum qui.5. & & l.is qui.7.C.eod. Lombard.lib.1.tit.6.*

§.si quis rusticus.

In vers. *nemo restia sua.* Guidon.Pap. *decis. 208.* Sic Nouell.85: *de armis.* §.4. *& lib.C.11. titul.47.* Itemque *in Lomb.lib.1. tit.35.* facit l. *1.D.ad* l. *Iul.de vi publ.*

Tit.28. Hîc finitur Lex, deinde cõsuetudines regni incipiunt.

In princip.

Vide Gloss.Beluiso.Iser.Nicol. Land. *nu. 16.* Aluar. *num.4.* Præpos. Afflict Bal Glauc. c.1. *lib.3.num.13.* Vvesemb *cap.6.* Alciat. *lib.3. consil.1?. Quib.modis feud.amitt.cap.1.* Iacob. *in dicto titul.num.18.* Curt. *dicto tit.pag. 4.num. 10.argumen.*l. *tutori*, C.*de negot gest.* & Cuiac. *libro 4. de feud. tit.27.* Vide *libro 2.tit.7. suprà.* Facit ad hunc locum *l.minimè 35.D.de relig.*

§.Ad hoc quantocunque.

In vers. *si vasallus*, &c. An dominus teneatur soluere melioramẽta facta per Vasallũ, vide Guidon.Pap. *decis, 169.* & quod melioramenta sint Vasalli, & ipse ideò possit disponere, vt suus heres, tradit Pari. *cons.2.n.51. lib.1. & con.4.nu.4.lib.1.* Cuiac. *lib.4.tit.28. & lib.1.tit.20.* Idem dicitur *lib.1.tit. 21.§.1. & li. 2.tit.26.§.4. & 13.*

§.Si vasallus.

Facit l. *ad id.7.§.pen.D.de acquir.rer. domin.* l. *Paulus.14. de dol. except.l.1. & 2.C. Gregor.de rei vendic.l.1.de rer.diuis.l.1. D.de dot.praleg.*

§.His consequenter.

Vide Hotom. *hic & libro 2.tit.23.l.vlt.C.ad l.Falcid.* facit Macrobij locus, *lib.1. Satur.c. 12.l.certam,9.C.Th.de exact.* Iason *in l.diuortio,num.6.in p. ff soluto matrim.*

Vers. Cõtra omnes deber.

Vide Gellium *lib.20.c.1. & libro 5 c.13.* Fridericũ *libro 2.tit.55.§.5.* Cuiac. *libro 4.de feud. 31. De auxilio vasalli.*

Tit.29. De filiis natis ex matrimonio ad morganaticã contracto.

Facit *libr.2.tit. 26.§.17.* Vide in hunc titulũ Cuiac. *li.4.de feud.tit.32.* Vdalric.Zas *in vsus feudor.parte quinta,num 90.* De morganatica voce, vid.Hotom. *hic & in suo dictionario Iur.*

Tit.30. De feudo fœminæ.

Huius tit. sententiam exponit Cuiac *lib. 1.de feud.tit.12.*

In verbo, *Deficientibus filiis masculis, &c.* Ita consuluit Soc. Iun. *cons.109. num.7.lib.2.*

vers. quod est fœmineum.

Quid sit feudum fœmineum, vide Soc.Iu. *consil. 5.numero 2.columna 1.libro 1.*

Monachus neque noui feudi capax est, neque hereditarij, *libro 2.tit.21. & tit.36.* Vdalric.Zas. *epit. feud.parte 5.nu.71.* Præpos. *in ca. 1.fol 4.* idẽ dicitur *in c.qui clericus.si de feud.cõtra fuer.inter dom. & agn.*

Tit.31. Si vasallus Feudo priuetur cui deferatur.

Vide *libro 2.tit.24.§.5. & tit.26.§.7.versic.si clericus*, Cuiac. *lib.4.tit.34.*

Tit.32. Qui testes sunt necessarij ad nouam inuestituram probandam.

De duobus generibus testium, Vide *Nou. Leo.48.* vide Vdalric.Zas. *in vsus feud.parte 11.* & de duplici inuestitura, *part.6.nu.2.3. & 4.* Item Cuiac. *lib.4.tit.35. & 5.libro 1.tit.26. & libro 2.tit.2.§.2. & tit.proximo*, Hotom. *libro 3. obs.* contra *tit.25.libro 1.* facit verò *tit.26.eod. & 28. & tit.24.libro 2. & tit.58.§.2.eodem lib.*

Tit. 33. De consuetudine recti feudi.

Cuiac. *libro 4. titul. 36. quot modis feud. acqu.* quam materiam fusissimè tractat Hotom. *hic & libro de feud. disput. c. 17. & sequent.*

§. Item si inter.

Cuiac. *ex hoc §. tit. 37. facit*, vide *libr. 1. tit. 1. §. si autem controuersia, & §. cum autem. & libro 2. tit. 11. §. vlt. &* 15. Vide Cuiac. *libro 4. tit. 2. & 3.* & Hotom. *hic & in capite de forma probat. de feud. disp.*

Tit. 34. De lege Conradi.

Hotomanus hanc Legem Conradi esse negat, quia Lex Conradi nihil de litibus neque inter Capitaneos, neque inter Vasallos statuit. & reponendum esse censet, Lotharij pro Conradi, & hanc Legem partem esse Legis Lotharianæ, pa:et ex *libro 1. tit. 21. & tit. 22. §. 2.* quæ supplenda est ex *libro 1. tit. 18. §. 1.* Lex autem Conradi recensetur *libro 3. tit. 4.*

§. Ex eadem lege. in vers. dominus sine.

Vide de hoc in terminis Alex. l. 2. *vel 11. in fi. prin. ff. solut. matr.* Alex. *cons. 96.* Felyn. *capite auditis extra, de prescr.* Cuiac. *libr. 4. tit. 38. libro 1. feud. tit. 22. §. 2. & tit. 27. §. 2. & libro 2. tit. 26. §. 4. & §. 20.*

§. Similiter.

In verbo, *in feudum*, quomodo & in quibus hoc procedat, quòd Vasallus possit alium infeudare, vide Dec. post Abb. *hic, qua in ecclesiarum. col. pen. ext. de const.* vide, *libro 2. tit. 9.* Contra l. *si pignore, 54. §. 1 ff. de furt.* quod etiã ius sublatum, Const. Frider. *libro 2. tit. 55. §. 2.*

§. Profectò ille

Vide omnino Soc. Iun. *cons. 102. numero 30. vers. non obstat, libro 2.*

§. Si fuerit.

Cuiacius constituit hic *tit. 39. libro 4.* & hãc materiam tractat *libro 4. tit. 5.*

Tit. 35. De clerico qui inuestituram facit.

Vide Laud. Bald. Alex. Ra. Beluis. & idem *in prin. qui feuda dare poss.* Cur. *p. 2. de feud. cler. q. 12.* Facit l. 3. C. *de episcopis & cler.*

§. Si tamen.

Idem dicitur, *libro 1. tit. 4.* vbi copiosè Hotom. *tit. 6.* vide *libro 2. tit. 26. §. vasallus.*

Tit. 36. An mutus vel alias imperfectus feudum retineat.

De muto, Cuiac. *libro 1. tit. 2. §. vlt.* vide Bal. Alex. *numero 6* Laud. *numero 5.* Beluis. & DD. *in prin. per quos fiat inuest.* Hannet. *libro 1. c. 6.* Zas. *pa. 5. &* 10. Sonsbeck. *pag. 7.*

¶De filiofam. Vves. c. 5. Blanc. *libro 1. c. 5.* Alex. *hic in §. personam.* Bart. & Dy *in l. quamuis, §. vlt. de acq. poss.* Infans & furiosus per tutorem DD. *arg. l. furiosi, de reg. iur. & §. pupillus. Instit. de inutil. stip. & §. 1. de auct. tut.* l. *potuit, de iure delib.* l. 1. C. *de cur. fur.* Alexand. *numero 4. dicto §. personam*, Borch. *libro 1. cap. 5.*

Tit. 37. An ille qui interfecit fratrem, feudum domini sui amittat.

¶De hac materia vide Beluis. Laud. hîc *n.* 14. Aluar. & alij *in §. similiter, quibus modis feudum amitt. in* c. 1. ibi hominé tradendo gloss. & ibi Bald. Aluar. *numero 3.* Laud. *numero 1.* Præpos. Isern. Afflict. *numero 21. & sequenti*, Iacobin. *numero 15. & 16.* Curt. *pag. 4. numero 43.* Borcholt. c. 8. *numero 103. & 125.* allegat Giga. *de crimine les. maiest. libro 3. q. 5.* Rayn. §. *fina. numero 27. de prohib. feud. al.* per Feder. Blanc. c. 1. *libro 2. numero 7.* Item Bald. *in Authen. nulla communitas, Cod. de episcopis & cler.* Ioann. Andr. *in c. pro humani, De homicid. in 6.* vt citat Iacobin. Butrig. *in l. 1. C. de malefic. & math.* & Iacob. Butrig. *in l. Athletus, §. calumniator, de his qui notãtur infam.* Vide & Scuhrff *consilio 43. centuria 1.* Imolam *in l. si finita, §. si de vectigal. de damno infecto*, Hotom. *disp. feud.* c. 41. Zas. *in vsib. feud. parte 10.*

§. Cùm autem.

Quando propter delicta Vasalli feudum pertineat ad agnatos, an ad dominum, vide latè Decium *consilio 252. col. pen.* & Afflict. *dec. 385.* vbi loquitur, an priuato fratre propter delictum vadat ad alium fratrem feudum, an ad fiscum.

Tit. 38. De Vasallo qui contra constitutionem Lotharij Regis beneficium alienauit.

§. Si Vasallus.

Idem dicitur *libro 1. tit. 13. & libro 2. tit. 8. & tit. 24. §. 2.*

vers. Si partem.

¶Sed quid si expressum est, vt nō possit alienare, an etiā tunc seruāda sit hęc distinctio. Vide DD. hîc & illa expressio quid operetur, vide Dec. *in cons.* 667. *col.* 2. Idem arg. sumi potest *ex* l. 2. §. *si quis tabulas*. 13. D. *de* SC. *Sylan*. l. *etiamsi* 3. *de legat*. 1.

vers. Etsi voluerit vnius.

Adde quod etiam feudum ecclesiasticū cōcessum ab Episcopo potest renūciari in manibus ipsius Episcopi. Zas. *cons.* 50. *vel* 5. *num.* 13. *lib.* 1. Limita hoc vel declara vt licet ipse renuncians omittat etiam ius, tamen nō potest præiudicare agnatis venientibus post ipsum. Pari. *consilio* 5. *n.* 14 limita hoc nisi feudum esset nouum, quia tūnc Vasallus potest in pręiudicium agnatorum refutare feudum in manibus domini, Rip. *in* l. *in quartam*, *nu.* 179 D. *ad* L. *Falcid.*

Tit. 39. De alienatione paterni feudi.

Alienatio feudi, &c. Sed quanto tēpore pręscribatur illi iuri reuocandi quod habēt illi agnati, vide latè Franc. Bald. *de prascript. in* 4. *p. prin. in* 7. *q.* 12. *q.* 1. Limita primò hūc textū procedere in paterno siue profectitio secùs in nouo. Limita secūdò procedere in inferiore domino, secus in principe Dec. *cons.* 390. *col. fi.* Limita tertio nō procedere in feudo hæreditario, vt ibi per eū, & quod dictum est non procedere in principe. Dec. 208. *vel* 308. c. 3. & latè de materia Dec. *cons.* 445. *col.* 3. Item adde per hunc textū quòd Vasallus nō potest vsu agnito renūciare, vel donare feudum in præiudicium promixorum, Dec. *vbi n.* 22. nec etiam de consensu domini *num.* 23. Item adde quòd quemadmodū Vasallus nō potest alienare in pręiudiciū alterius agnati, ita etiam non potest rem in iudicium deducere per quod per sentētiam posset illud auferri, & ideò sententia cōtra illum lata nō præiudicabit aliis agnatis, Dec. *ibi late*, *n.* 24. *cum seq.* Adde similiter quòd agnatus nō potest pręscribere feudum in præiudicium alterius, quemadmodū nō potest alienare. vide ibi *numer.* 56. *vers.* 6. *videtur obstare* 1. Itē si Vasallus tenuerit vltra annum, quo casu sibi præiudicat sequenti anno, quin possit petere inter annū. Dec. *dicto cōs.* 455. Adde similiter quòd Vasallus nō potest mutare formā solitam inuestituræ in præiudicium aliorū agnatorum, & facere quod ipsi non succedant, si per primam inuestituram succedebant. Decius *consilio* 468. *columna* 4. Item Vasallus non potest cognoscere in aliquē modum à domino in præiudicium agnatorum, vt per Dec. *dicto consilio* 468. *numero* 26 Nota tamen quod licet Vasallus non possit alienare in præiudicium aliorum agnatorū, tamen si alienauerit, vt proximior agnatus ei sit hæres, nō poterit contraueniri alienationi. Alex. *consilio* 18. *columna* 2 *libro* 1. Grauett. *consilio* 135. *numero* 8. Nota etiam Vasallum feudum sine domini cōsensu, & permissione nullo modo alienare posse, *vt libro* 2. *tit.* 52. §. 1. *&* *tit.* 55. §. 1. *&* 2.

¶Item hunc textum limita in superiore, qui haberet potestatē plenam, nō posset cōtrauenire inuestituræ & præiudicare descendētibus vel agnatis, vt ex multis probat Gr. *consil.* 1, 5. *in secundo dubio.* Item an filia, quòd Vasallus non potest etiā transigere, nec deducere rem in iudicium in præiudicium agnatorum, sed benè tamen secundum Grau. *consilio* 197. *columna secunda*, Item non potest permittere præscribi, & sic præscriptio quæ currit contra eum, non nocet agnatis, Alex. *consilio* 84. *columna fi.* sed vide Soc Iun. *consilio* 76 *numero* 13. *&* 101. *libro* 1. Adde quod nec in fructibus spectantibus ad agnatos post eius mortem potest præiudicare eis Alex. *consilio* 160. *in fi.* An autem alienatio feudi facta per patrem assentiēte domino noceat domino, vide Afflict. *dec.* 112. & an renunciatio patris noceat filio, vide Bald. *in* l. *qui si patris*, *numero* 11. C. *vnde liber.* Adde tamen an sententia, cō promissum, & transactio facta per Vasallum noceat agnatis, Alex. *in* l. *sape*, *num.* 110. D. *de re iud.* sed Dec. *cons.* 445. *nu.* 3. *cum seq.* videtur reprobare hoc verius, vide tamen Afflict. *dec.* 396. & de compromisso, vide So. Iun. *cons.* 77. *nu* 77 *lib.* 1. vbi plenè declarat.

¶Limita tamen hunc textum, vbi esset cōsuetudo quòd Vasallus posset alienare cum cōsensu domini in pręiudicium aliorum agnatorum, tradit Soc. Iun. *cons* 72. *nu.* 44. *li.* 1. quia tunc possent non obstāte aliqua dispositione & fideicommisso, vt ibi Et quod dicitur quòd agnatus non potest pati præscribi in præiudicium aliorum, vide Soc. Iun. *cons.* 76. *&* 27. *libro* 1. *&* *n.* 84. *&* 101. vbi dicit hoc non procedere in pręscriptione tanti tēporis, cuius initij memoria non extaret. Adde quòd dic. Soc. Iun. *cons.* 76. *numero* 123. *libro* 1.

¶Limita quod si fœmina fuerit relicta ex defuncto, poterit princeps, si eā petierit inuestituram, & alij agnati fuerunt negligentes, ei in præiudicium eorum concedere feudum potest, vide ibi *n.* 18. aliàs Imperator nō potest concedere feudum fœminæ in pręiudicium agnatorum. Sed quia iste textus non procedit in feudis nouis, vide quādo dicitur in proposito: nouū & antiquum per Afflict. *decis.* 248.

¶ In huius tit. materiam, Ardizon. *sub Rub. Si vasallus refut. feud. domin.* Bald. *in c. 1. hoc tit.* Aluar. *hic, nu. 6.* Isern. Laud. *num.* 1. Præpos. & Afflict. & Petr. Rauenn. *post gloss. ibidem*, Iacob. *nu. 9.* Clarus *ad fin. quæst. 34.* & in hoc omnes concordare dicit post Cuman. *cons.* 167. *nu. 2* adde *c. 7 quæst.* 103. Curt. *part. 4. nu.* 147. Dec. *consil 395. in causa magnifici, vol. 3.* Hoto. *cons. 31. nu.* 19. Beluiso. *hic.* Alciat. *lib. 3. cons.* 3. Thom. de Marin. *tit. 2.*

Tit. 40. De capitulis Conradi.

Vide in hanc materiã gloss. Beluis. Laud. *nu. 1. & 2.* Aluar *nu. 1. 3. &* 4. Bald. Iser. Petr. Rau. Præpos. *in §. Insuper, de prohib. feud. al.* Affl. Neapol. *c. 1. §. est & alia, Quæ fuit pr. causa benef. amitt.* Curt. *p. 4. n. 56.* Vves. *ca. 8. in pr.* Syluan. *q. 6 & 7. nu.* 12. Borch. *d. loco n. 29* & facit quod cui damus actionem multo magis exceptionem, *l. 1. de superf. l. inuitus*, 156. §. 1. *de reg. iur. l. si is, vt in poss. legat.* Host. Iacob. *in verb. dictique vasalli, promiss. numer.* 57. idem textus *in c. Imperialem, §. præterea*, & ibi DD. *de prohib. feud. al. per fed. & c. 1. Quo temp. mil.* Rolan à Valle, *cons. 68. n. 24. vol 2.* Curt. *tract. suo, p. 4. nu. 45.* Ardizon. *c. 45.* Clar. 49. q. Hart. *tit. de feud in suis obs. c. 9. &* 12. Hannet. *lib. 3. c. 1.* Zas. *part. 7. n. 1 & seq.* Duar. *c.* 14. Bl. *c. 1. lib. 2. n. 47.* Borcholt. *c. 7. n. 4.* Iacob. *in verb. Qui quidem inuestitur*, fuit tamen glossa quæ saltem annum dari putauit *all.* à Cald. *cons. feudalis, 7.*

§. Præterea.

An iste §. excludat omnem præscriptionem, vide Fran. Balb. *de præscript. in 4. parte princ. in 12. q p. in 4. q.* & certè videtur quod iste textus excludat etiam præscriptionem 30. annorum contra gloss. hic, nam cùm speciale sit in feudo, vt nulla præscriptio currat nisi 30 annorum, secundum Panor. *in c. ad audientiam, col. fi. extr. de præscr.* certè licet tus sic dicat, nulla obstante præscriptione quæ aliàs erat illicita, quæ erat 30. annorum, aliàs superflua essent illa verba, quod alia præscriptio quàm triginta annorum in feudis non procedat, vide omninò Tiraq. *de retract. conuentionum*, §. 1 *glos. 2. n* 12. vbi etiam dicit, an dictio semper & simil. excludant præscriptionem 30. annorum.

§. Fin. item si clericus.

Qua ratione procedat iste textus, & an procedat etiamsi Episcopus cum consensu capituli commiserit feloniam, vide Rip. *in c. sæpe, numero 95. extr. de rest. spol.*

Tit. 41. De controuersia inter masculum & fœminam de beneficio.

Vide Beluis. *& textum in §. & similiter & ibi DD. de Capitan. qui Cur. vend.* Duar. *c. 21.* Bald. & alij *in §. inter filiam, Si d. feudo def. & ibi* Aluar. *n. 1. & 4.* & Laudens. *n. 1.* & facit *c. 7. q.* 114. Iac. *de S. G. dictique vasalli prom. recognoscere, n. 6. in fi.* tradunt multi, *c. 8. supra q. 59.* Affl. *dec.* 267. Curt. *tract feud p. 2* Clar. *§. feudum, q. 18.* post Bellon. *cons. 10. n. 9. & seqq.* Viuius *lib. 2. op. comm. in l. 11. f. vers. feudalis res*, Fichardus *in add. ad ep.* Ioan. Bapt. à Villalob. *in lit. V, n. 3. §. è contra vasallus*, Cur. Iu. *cons.* 108. *& cons. 158. & 184. numer* 1. Gabr. Rom. *li. 3. de feud. concl. 3. n. 1. & 2.* Iacob. *Verb. de Castr. rubeimont, n. 16.* Laicot. *num.* 40. Ardizon *sub Rub. de contēt. feudi*, 130. Blãc. *c. 1. lib. 4. nu. 149.*

Tit. 42. De controuersia inter dominũ & emptorẽ feudi.

Vide Nicol. Beluis. Schenk. Blanc. *hic. c. 1. li. 2. n. 69.* Iacobin. *in verb. & cum pact. de non alien. in f.* Curt. *d. c. 1. p. 4. n.* 114. & monet Iacobi. de loco idcirco liberandum, quod vasallus sciens alienarit. Hannet. *lib. 3. ca. 7.* Duar. *c. 14. distinct.* 16. Vide Synopsim Iur. feudal. Henr. à Rosent. *c. 6. concl. 81. & c. 9. conclus. 94.*

§. Obertus dicit.

Vide omnia per Guid. Pap. *in termin. in decis. 305.*

Vers. Eo quod ignorans.

Sed si ignorantia præsumatur hoc casu an probetur per iuramentum vasalli, & similia. Dec. *cons. 667.*

Tit. 43. De controuersia inter Vasallum & alium de beneficio.

Idem dictum *lib. 2. tit. 9. & 26. §* 24. Exemplum præbet Papo. *arrest.* 13. & limita per Const. Neapol. 3. *tit.* 5. Vide Cuiac. *lib. 2. tit. 9. & lib. 4. tit 23. & 52.* Bald. *in c. 1. huius tit. n. 16.* & Aluar. *n. 2.* Præpos. Rauennat. & Laudens. *n. 3.* & facit textus *in §. si Vasallus, si fr feud. def.* Iacobin. *numero 7. &* 8. Curt. *d. l. p. 4. numero* 96. Clar. *q. 38.* Alex. *cons. 3. vol. 3. & cons. 41. viso themate libr. 6.* Rom. *cons.* 166. Parisius *cons. 1. numero 134. lib. 1.* Chassan. *tit. des fiefs, §. 8. in verbo en alienation & transport, vers. nunquid autē*, Borcholt. *d. c. 8. numero 44. lib. si pro fundo, Co. de transact.* Tiraquell. *lib. de retraict lignagier, §. 1. gloss. 14. numero 66* Alciat. *cons. 69. libro 9.*

Vers. Ipse enim solus.

Nota sententiam latam contra vasallum præiudicare domino, de quo vide latè supra ad §. si Vasallus, &c. in tit *si de feudo controuersia inter dominum & agnatum, &c.*

Tit. 44.

Tit. 44. Quid iuris sit si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit.

Vide Curt. *parte* 4. *nu.* 81. *&* 103. *&* §. *habito de prohib. feudi alien.* per Lothar. *c.* 1. *Qualiter olim* Blanc. *li.* 2. *c.* 1. *nu.* 69. *&* *Io.* Iacob. *verb. & cum pacto de nõ alienando*, Borcholten. *c.* 8. *n.* 28 *cũ seqq.* Zas. *par.* 9. *nu* 26. *& par.* 10. *nu.* 2. Vvesemb. *c.* 11. Clar. *q.* 31 *n.* 6. Aluarott. *in c.* 1. §. *callidis, de probib. feud.* Al. per Feder. *tit. ante, n.* 1. *glos. in* §. *si. quæ fuit prima causa per c.* 1. *de vas. qui cõtra cõst. Lothar*ij, *& iunge d. c.* Imperialem. Phil. Corn. *cõs.* 67. *in* 2. *part.* Frãc. Aret. *cons.* 14. Duar. *c.* 14. *n.* 15 *&* 18 Ioh Andr post Roffr in Spec. *Rubr. de feud.* Canonistę *extr. de feud. c.* 2. Faber. §. *si verò, Inst. de leg.* Mol. *in consu.* Par. §. 13 *gl.* 5. *n.* 7. Tir. *t. de retr. lignag.* §. 23. *gl.* 2. *n.* 25. *& lib.* 2. *t. eod.* §. 1. *gl.* 7. *n.* 19 *c.* 1. Rayn. *in* §. *habito, de probib. feud al.* per Fed. *li.* 2. Bar. *in l. sequitur.* §. *idem labeo, in fi. de vsuc.* Alex. *in l. si à me, n.* 3. *ad l. Falc.* Bertr. *cõs* 2. *n.* 6. *vol.* 2. Camerar. *in c. imperialem, de prob. f. al* per Fed. *part.* 1. *pag.* 53. *& seq.* Viuius *lib.* 1. *op. verb.* Emphyteuta alienans, Kirch. *cen.* 8 *concl.* 67.

Tit. 45. An agnatus vel filius defuncti possit retinere feudum, repudiata hęreditate.

Si contigerit.

Quando possit repudiari feudũ & retineri, declara vt per Dec. *cons.* 395. *col. pe. nu.* 7. *& cõs.* 445. *n.* 5. vbi dicit hũc textũ nõ procedere in feudo non hæreditario. Item nec in nepote, vbi Alex. *cõs* 19 *col.* 1. *n.* 1. vbi videtur contra. Adde quod licet faciat Inuentarium, tamẽ tenetur creditoribus paternis quoad fructus feudi satisfecerit Alex. *cõs.* 59. Sed quod hic dicitur de filio, nõ procedere in nepote, secund. Alex. *cõs.* 54 *col fi.* & quando procedat iste textus, vide omninò Soz. Iun. *cons.* 77. *nu.* 137. *li.* 1. vbi dicit non habere locum in feudo antiquo, & *n.* 141. vbi & alio modo declarat. Item secundum Pari *cons.* 2. *nu.* 3. *li.* 1. quando feudum est hæreditarium, non potest agnatus velle feudum & repudiare hęreditatem. Et sic limita hunc textum.

vers. Nec de debito hæreditario.

Vide omninò Grau. *cons.* 97. *col.* 1. vbi declarat quando procedat iste textus.

Vers. Sed aut vtrumque.

Etiamsi fecerit inuentarium. Iul. Forret. *in Addit. ad Bar. in Libello contrar. iur ciuil.* & Longo. *in Rub. de prob. alien. min.* Idem in Emphyteusi hæreditaria, tradit Sozin. *cons.* 68. *in fi. libro* 2. sed declara hunc textum procedere, vt per Alex. *cons.* 26. *c.* 3. *lib.* 5. Idem declara procedere nisi filius sit exclusus ab hæreditate patris per eius repuntiationem vel quis sit à patre priuatus, nam tunc licet non sit heres, poterit habere feudum. Ita Sozin. Iun. *consilio* 114. *nu.* 11. *lib.* 2.

Vers. Quo facto.

Vide Soz. Iun. *consilio* 77. *nu.* 141. *libro* 1.

Tit. 46. An apud iudicem vel curiam domini quæstio feudi debeat terminari.

Facit §. *pe. de prob. alien. per fed. iunct. c.* 1. *de inuest. in mar. fact. & c.* 1. apud quem *vel quos & hu loc.* DD. VVesemb. *c.* 17. Cur. *p.* 4. *nu.* 98. *c.* 1 *de leg. Corr.* §. *si inter. de alien. feu. pat. c.* 1. *de contr. feu. & c.* 1. *de contr. int. vass.*

Titul. 47. Qualiter Dominus proprietate feudi priuetur.

Accedit ad hunc loc. *c. committente domino, si de feud. def.* & ibi DD. Laud. *num.* 12. Pet. Rauenn. Bellouis Iser, Bald. Præpos. Aluar. *n.* 9. *& n.* 11. *c.* Si verò, *t. de mil. vass. qui cont. est.* & ibi Iacob. *n.* 21. Gloss. *in* §. *illud tamen, non lateat, seu item qui Domino*, Laur. Syl. *de feud. recog. qu.* 30. *num.* 4. Zas. *p.* 10. *In vsus* feud. Epit. Clar. §. *feud. q.* 68. Vves. *c.* 10. Guid. Pap. *decis.* 168. Thom. *c.* 2. *n.* 78. & seq.

Vers. Ita dominus.

Sed an eo casu vadat ad Vasallum, vel ad quem, vide Afflict. *decis.* 265. *num.* 31. *in* 8. *fall.*

Vers. Sed prior sententia.

Lim. vt Afflict. *dec.* 265. *n.* 3 *fal.* 4. *&* 8.

Titul. 48. De feudo non habente propriam feudi naturam.

Circa hanc materiam, quæ sint feuda non habẽtia propriam naturam feudi, & quid requiratur, vt dicantur habere propriã naturã feudi, & ideò tũc poterit fœmina succedere, vt per Pari. *ibi col.* 2. & ibi loquitur de casu vnius certi 10 libras. Adde quod feudũ emptum est impropriè feudum, & ideò in eo succedunt fœminæ, Pari. *d. con.* 4. *n.* 34. *lib.* 1.

Vers. Licet propriam feudi.

Nota ex hoc textu quòd quotiens in feudo apponitur aliquid, quod sit contra natu-

ram feudi, in exteris omnibus debet seruari natura feudi, vt in notabili casu declarat Decius *cons.* 193. *num.* 5. *&* 6.

Vers. & cui, in fin.

Per ista verba, An videatur concessũ quod feudum transeat in fœminas, vide Dec. *consil.* 193. *col. pen.* & Paris. *cons.* 3. *num.* 29. *lib.* 1. & Dec. *cons.* 390. *n.* 8. nota tamen quod licet talem potestatem dominus dederit Vasallo, intelligitur cum consensu domini, vt intelligitur ex Dec. *cons.* 614. *col.* 1. Itẽ quod per illa verba habeat potestatem alienandi tradit. Grau. *cons.* 84. *col.* 2. *&* 92. *vel* 192. *col.* 2. *n.* 6. vbi idem dicit Tibi concedo & eis qui habebunt causam à te: nam eo casu poterit alienare. Item quid si dixerit, quod possit de eo disponere ad voluntatem suam, vide Alex. *cons.* 113. & multas formas inuestiturarum, per quas videatur immutata natura feudi, vt possit Vasallus cui velit relinquere & alienare feudũ, tradit notanter Grauett. *decis.* 103. *n.* 129. *cum seq.* & vide quod feudum, quod non habet naturam feudi, quãdo fuit concessum per verba, Donamus, quia amittit naturam feudi, & habet vim vel causam allodialium, & ideò succedit fœmina, Soz. Iun. *cons.* 76. *n.* 49. *lib.* 1. & quando concessum est feudum pro hæredibus, quibus nunquam dicitur contra naturam feudi, ideò potest alienari sine consensu domini, *cons.* 3. *lib.* 1.

Tit. 49. De eo qui fidem fecit agnato de feudo paterno.

Coniunge *lib.* 2. *t.* 26. §. *vlt.* Hot. & DD. hic distingunt inter pactum reale, & personale, vt primò vbi se solùm ad rem referret, non facta mentione agnati, aut ipsius hæredum, nullo modo posset habere regressum ad rẽ & postquam fit in manibus agnati præsumi personale. Alex. *cons.* 113. *vol.* 5. Bald. & Aluar. *c.* 1. *n.* 3. Iacob. *Verb. & vnus ex dict. vass. nu.* 5. Ardizon. *Rubr.* 108. Clar. *q.* 77. *n. f.*

Tit. 50. De natura successionis feudi.

Vide §. 5. *tit. de success. frat.* Hart. *libr.* 2. *pract. obs. t. de feud. obs.* 47. Curt. 2. *memb.* 3. *part. n.* 46. Vvesemb. *c.* 6. *n.* 8. Bell. pertic. *c.* 12. Borc. *dicto loco, num.* 9 Bald. *in Auth. defuncto, C. ad Tertull.* Aluar. *num.* 1. *&* 7. Zas. *de success. feud. p.* 1. Minsynger. *cent.* 3. *c.* 39. Iacobin. *verb. & vnus ex dictis vass. numer.* 10. Schurff. *cent.* 1. *cons.* 27. Blanc. *lib.* 3. *c.* 1. *num.* 3. Iser. *h. t.*

In verb. verbi gratia.

Vide Alex. *cons.* 110.

in verb. & non filia.

Idẽ *lib* 1. *t.* 1. §. 3. *& t.* 8. §. 3 *& t.* 24. *& lib.* 2 *t.* 11.

in fine cap. in vers. omnes aliæ lineæ.

Intellige tamen ordine successiuo, vt proximiores admittantur, & quòd dicit æqualiter, intellige i. in càpita, non in stirpes. Ita declarat Tiraq. *in tract. de vtroque retract.* §. 1. *gloss.* 6. *num.* 1.

Titul. 51. De capitaneo qui curiam vendidit, an intelligatur beneficium vendidisse.

Hæc facti species eadem proponitur, *libro* 2. *t.* 26. §. *in generali, & t.* 34.

Vers. Respondetur.

Sed istud in quibus terminis procedat, vide omninò Dec. *cons.* 61. *col.* 1 vbi id declarat non procedere, quando dominus vẽdit sub vniuersitate, quia tunc trãseunt feuda, quod notat in §. *fin. in vers. ad certum seruitiu.* Adde quod tunc dicitur feudum conditionatum, quãdo Vasallus est obligatus ad certũ, quod puta ad certum 10. librarum, nec tunc tenetur ad fidelitatem curandam, Paris. *consi.* 4 *n.* 16 *lib.* 1 Adde quod licet in inuestitura dicatur: Concedimus in feudum rectum, tamen si apponantur conditiones & certa seruitia, censetur potiùs conditionatum, licèt appellauerit rectum. Paris. *cons.* 161.

Titul. 52. De prohibita feudi alienatione per Lotharium.

Vide *lib.* 1. *t.* 21. §. 2. *& lib.* 2. *t.* 9. §. *vlt. & libro* 1. *t* 5. §. 2. *&* 13. *item lib.* 2. *t* 44. *& t.* 55. §. 1. Gunther. Ligur. *Auth. habita, C. ne fil. pro patre.*

Tit. 53. De pace tenenda inter subditos, & iuramento firmanda, & vindicanda, & de pœna iudicibus apposita, qui eam vindicare, & iustitiam facere neglexerunt.

Vers. vnde ex hac L. potest.

Rom. *in sing.* 121. dicit esse gloss. sing. ad hoc quod si per regem fiat præceptum quod de qualibet familia vadat vnus ad præliũ de ætate 23. annorum cẽsetur idoneus ad pugnã.

Rade-

Radeuic.*lib.*2.*c.*7.*& lib.*3.*c.*41.Gunther.*lib.*8 *de Gest.Frid.*

§.Conuenticula.

Facit l.15.C.*de Epis.*l.5.*C.de his qui ad Eccles. confug.*l.1.D. *quod cuiusque vniuers.* l.1.D.*de collegiis.*

vers.Receptatoribus.

Vide *t* 27.§.1.*sup.eod.* l.1.D.*de recept.*l.1.C. *de his qui latr. occult.*l.*eos qui*.14.C.*de furt.*l.3. §.3.D.*de incend.ruin. nauf.*l.*pen.*C. *ad* l.*Iul.de vi publ.*

Tit. 54. De allodiis.

Vide *li.*1.*t.*22.§ 2. *& t.*27.§ 2. *& lib.*2.*t.*26.§. *moribus,& infra lib.*3.*t.*1. Guid.Pap.*in suis sin. n.*380. *& quæstionibus curiæ* Parlamenti, *q.*551. *& q.*560.tractat materiam huius T.

Tit. 55. De prohibita feudi alienatione,per Fridericum.

Hæc constitutio relata est à Radeuico *lib.* 2. c. 7. & à Gunthero poëta versibus latinis scripta facit l. *final.* C *de reb.alien.non alien.*§. *finali, de inuestitura de re alien.facta.*Alexand. *cons.*41.*vol.*6. *&* 124.*vol.*4.Zas.*de feud.alien.n.* 3.*&* 6.Aluar.*n.*2. Pet.Rau.Præpos.Raynaud. *n.*29.*&* 30.*h.*l Camer.*pag.*102.*in med.* §.*primo h.t.*Bald.*in* §.*aut si libellario, nu.*1 Frider.Shenek.*Quib.mod.feud.amitt.*§.*eod.* Vvrmserus *in pract.obs.t.de feud.al* c.21 Clar. *q.* 35.Hart *d.t. de feud.alien. obser.*21.Cur.*d.t.p.*4.*n* 95.Borch. *d.t.*c.8 *n.*60.

Vers. vel quocunque modo.

Sed quid si pignorauit hæredem sine consensu domini,an poterit sibi ius remittere sine consensu domini, vide Afflict. *decis.* 232. Nota etiam quòd licet expressè non possit feudum obligari, § 1. *h.t.& arg.*l *fin.C.de reb. al.non.alien.&* §.*fin.de re al.facta*, vide Alex. *cons.*41.*vol.*6.*& cons.*124.*vol.*4.Zas.*de feud. al. n.*3. *&* 6. tamē potest quis se & hæredē suum obligare ad aliquid, ex quo postea fieri potuit executio in fructibus feudi. Ita Afflict. *decis.*240.*in fin.*Vide Bar.& Alexand. & cæteros DD.*in* l.*si finita*,§.*si de vectig.de damno infecto*,Blanc.*lib.*2.*c.*1.*n* 84 Ardizon.*sub Rub.vtrum pignus iudiciale* 117.Ioh.Ray.*in* §.*habito, n.*32.& Alu.*n.*3.*&* 17.*ib.*c.1.Petr.Rau.& Camer.*in* §.1.*h.t.*,Bald.*in* l.*etiam de execut.rei iu.* Angel.& alij *in* l.*eorum,t.de damn inf.*Shenck. Iser.3.Laud. *n.*12. *h.t.* Sed pone,maritus pro dote obligauit feuda, saluo consensu regis, antequam Rex assentiat,hæres mariti reuocat obligationes generaliter factas super feuda ex cōstitutione regni,an possit vel intelligatur reuocasse obligationem pro dote factam, si postea rex assentiat, vide Afflict. *decis.*211.*in* 1.*dubio.*

¶Sed an alienatio necessaria sit prohibita, puta per sententiam,vide omnino Dec.*cons.* 445.*cum seq.* vbi dicit quod Vasallus sicut nō potest alienare,ita non potest,res in iudiciū deducere,nec sententia cōtra eum lata præiudicat aliis, item nec patitur præscribi, *ibi, num.*47.

¶Item si Vasallus alienauerit partem, an amittat totam, vel partem illam solam,vide omninò Dec.*cons.*667.*col.*2.Item quid si Vasallus ignorans rem feudalem alienet, & an præsumatur alienasse ignoranter & probetur per Iuramentum,vide ibi & Gloss.& Ber. Rau.Laud. *n.*2. Præpos Affli. Iser Nicol.de Neapoli,Belu.& Aluar *n* 6.c 1.*h.t.*Cōtrà Bal. allegat l.*fin.C. de iur.& fact.ign.*& DD.*in not. ad* l.*f.C.de iur.delib.* facit l.*si ex causa*,§.*in cōmissum, D.de minorib.* Adde quod feudum nō potest dari pro dote, nec obligari in specie, neque in genere,secus in fructibus,vt per Alex.*cons.*59. Adde quod si fuit facta alienatio sine assensu & postea dominus præstat assensum de nō alienando nihil operatur,Afflict. *decis.*355. Ardizon. *Rubr.*101.Kirchou.*cent.*3. c 5.*arg.*l.*fin.*C.*ad* S.C.*Macedon. & c.ratihabitionem de reg.iur.in* 6.Iser.Laud.*n.*25.Aluar.*n.* 15.Bald.Rau.Præpos.*infr.h.t.*Camerār.*p.*714. *h t.*Rol.à Valle, *con,* 97. *& cons.*2.*vol.*1.Vvesemb.c.1.. Zas. *parte* 6.*n.*31. Hannet.c.7.*lib.*2. Menoch.*cons.*38.Minsyng.*cent.*4.c.87.Iacob.*in verb. & cum pacto, de non alienand n.*19.Bart. *in* l 1.§ *si filius,de legat.per* l.*filio præterito,de iniust.rupt.* Adde quod si vasallus in testamento prohibuit alienationem feubi, nihil operatur, Soz. Iun *cons.*72.*lib.*1.*n.* 43.quia hoc est dispositum per Ius, *arg.*l.*Lucius* 88.§.*insulam, de leg.*2. *Nou.* 159. *&* §.*sed etiam, per quos fiat inuest.*

¶Amplia hunc textum quamuis textus ibi dicit sine permissione,&c. vt etiam procedat, si à principio dominus dederit potestatē Vasallo alienandi,non intelligitur cum cōsensu domini,Dec.*cons.*614 *col* 1.*contra*,Dec.*in* c. *quæ in ecclesiarū,extr.de const.col.fi* Sed an talis consensus probari possit per testes,& alia in hac materia,vide per Afflict.*decis.*243.Itē an assensus requiratur in alienatione, an in ratificatione alienationis,vide Afflict.*decis.*285. *n.*12. sed quid si dominus consensit, cùm defunctus fecerat fideicommissum, in feudo, an valeat talis alienatio contra fideicommissum,vide latè per Soc. Iun.*consilio* 72.*lib.*1. & nota quòd ibi dicit *n.*44.

Verſ. Nullius temporis.

Vide Afflict. *deciſ.* 254.*n.*4.*in gloſſ. ex empto actio.* Ad iſtam gl. vide omnino Afflict. *deciſ.* 278.

Verſ. Et ad dominum liberè reuertatur.

An feudum alienatum, irrequiſito domino ad ipſum reuertatur vel ad agnatos, Gr. *deciſ.* 77.

§. Præterea ſi quis infeudatus.

Idem dicendum ſi eſſet filius defuncti, Dec. *conſ.* 144. *col.* 3.

¶Limita niſi iuſtam haberet cauſam nō petendi inueſtituram nam excuſatur Dec. *ibi.*

¶Limita 2. niſi portio feudi accreſceret alteri, quia tunc non eſt opus petere nouā inueſtituram. Item licet amittat feudū hoc tamen intelligitur, ſi dominus vult, & oportet quòd hic ſententia feratur declaratoria, Dec. *ibi col. fi.* cætera vide quæ ſcripſi ſupr. *ad tit. qua fuit prima cauſa, in princ.*

Præterea in ducatus.

Sed ſpectat ad primogenitum, Grauet. *con.* 135.*n.*7. ſed an de aliis inferiorib⁹ poſſit princeps ſeu ſuperior ſtatuere, quod ſuccedat tātùm primogenitus, vide ibi per eum, & circa hanc materiam quando diuidatur vel ne, & quid de commoditate ipſorum fructuum, latiſſimè hanc materiam explicat Alex. *conſilio* 133. quem omnino vide, & per Dec. *conſ.* 389 vbi latè de materia, & Pariſ. *conſ.* 10 *col.* 2. *lib.* 1. vbi plnè declarat, &c.

¶Limita hunc tex. vbi expreſsè Ducatus vel Comitatus fuerit conceſſus, vt Comitatus, ſecus ſi ſimpliciter.

¶Limita 2 quando in contrarium eſſet cōſuetudo in loco quòd talia feuda diuiderentur, vt latè per Pariſ. *conſ.* 16. *col.* 2. *lib.* 1. Fallit etiam quando diuiſio fieret ex conſenſu domini quia valeret, Pariſ. ibi, *n.*17. *& ſeq.* vbi tribus aliis modis limitat hunc text. *In verſ. ſi conſortes,* Doctores *hic,* eliciunt quòd in feudo diuiſibili non ſufficit vnum prouocare diuiſionē, ſiue ſit maior, ſed omnes ſimul concordare debent, ſecundum Iul. Ferret. *in addit. ad* Bar. *in libello contr. Iur. ciu. & Longo.* vbi dicit diuerſum obſeruari de iure Lōgo. quod etiam minòr prouocare poſſit. Vide Cur. §. 5. *de vaſſ. qui contra conſtit. Loth. p.*4.*n.*146. Adde ſecundum Ferr. quod ſi priuilegio cōceſſionis ipſius feudi ſit appoſita clauſula, quod ſit diuiſibile & quod vnus poſſit prouocare alios, & dicto pacto poterit etiam aliis inuitis feudum alienare, licet ex conſuetudine formam accipiat, vt ibi per eum, cùm ſicuti & cæteri contractus, §. *fin.* ſed an poſſit fieri cōpromiſſum in arbitrium vel arbitratorem ſine cōſenſu domini ſuper feudo, Ardizon. Rubr. *Si contentio eſt inter vaſallos,* Bald. *in c.* 1. *de inueſt. in mar. fact. & per text. in* §. *ſi autem inter, de leg. Corr.* & ibi Aluar. *n.*3. *&* 4. *ibidem* Iacobin. *n.*9 *& per c.* 1. *apud quem vel quos contron.* Etiam Curt. *d. lo. n.* 89. Speculator *tit. de arbitrio,* §. *reſtat. verſ. Sed nūquid vaſallus,* quē ſequitur Roman. *in* l. 1. §. *& poſt oper. D. de op. nou. nunc.* An verò ſemper debeat agnoſcere dominum vel pares, latiſſimè declarat Soc. Iun. *conſ* 77. *lib.* 1. *vbi vide.*

§. illud quoque.

Duar. c. 19. Baroc. 7. *lib.* 4. *de beneſ. arb.* l. *ſi de fundo, de vi & vi arm.* Blanc. c. 1. *lib.*4.*n.*68. *&* 69. Hannei on. *lib.*4. c. 2. Et Rayn. *hoc* §. vt etiam Alc. & Abbas.

§. Præterea ſi inter duos vaſallos.

Vide Laud. *h. t. n.* 1. Ioh Rayn. *n.*7 *ibi, Quarta concubinatio, h. t.* Aluar. & Pet. *in c.* 1. *apud quem vel quos,* Belu. *in* §. 1. *& fin. de inueſt. in mar. t. fac.* Iacobin. *verb. & dict. vaſalli, pro d. rebus, n.* 1. Blanc. *d. loc. n* 4. Ardizon. *d. Rub.* 138. Curt. *p.*7.*n.*1. Vveſ. c. 17. Duar. c. 20. *n.*2. Hann. *lib.*4. *feu* l. c. 1. Borcholt. c. 10. *n.*1. Zaſ. *part.* 11. *facit c. ex tranſmiſſa, extr. de foro compet.*

Verſic. ſi verò inter.

Vide Aluarott. hic *num.*2. facit textus *in c.* 1. *de feudo ſine culpa non amitt. & c.* 1. *apud quem vel quos. & c.* 1. *contr. feud. apud par. Curia. & c.* 1. *Quo temp. mil* Bald. *ibidem.* & Laud *num.* 6. Præpoſ. *hoc* §. *præterea ſi inter. & in d. c* 1. *apud quem vel quos vt ibidem.* Petr. Rau. Blanc *d. lib.* 4. c. 1. *n.*3. *&* 4 Ferrarienſ. *in form. libell. ad reinuoc. feud. verb. nec ſuperſtitibus. n* 28. Duen. *reg. ur.*234 Curt. *part.*7 *n.*34 Borch. c. 10. *n.*5. Zaſ. *part.* 11 *n.* 11. Hart. *tit. de feud. obſ.* 22. Mynſ. *cent.* 1. *obſ.* 99. *& cent.* 5. *obſ.* 75.

Tit. 56. Quæ ſint Regalia.

*Extat tractatus de regalibus ſiue explicatio huius tituli Authore Frid. Pruckm.

¶Armandiæ, diuerſam ſignificationem adferūt DD. *h. t.* vide *t. de Fabricenſib. lib.* 11. No. *de armis* 85. c. 1. 2. *&* 3. Item Burc. Hotom.

¶Viæ publicæ inter regalia ſecundo numerantur hic, vide l. 2. §. *viam, Nequid in loc. publ.* Bart. *in* l. 1. §. 1. *d. t. Nequid in loc.* Alc. *conſ.* 2. *vol.* 7 *facit.* l. 3. *de loc. & itinerib. publ.* Quare aliæ ſolum publicæ, inter regalia numerentur ratio ſumi poteſt arg. l. *littera, Nequid in loc. pub. &* l. 2. §. *Idem ait, eod. tit.* l. *ſi publico, in fi. de aqua quot. & æſtiu.* DD. *in* l. *continuus,* §. *cū quis, D. de verb. obligat.* Cepolla *in tract. ſeruit. tit. de via, q.* 10. Alc. *conſ.* 1. *lib.* 7. *n.* 13.

¶ Ad

¶Ad quem autem pertineat cognitio delictorum in via commissorũ, vide Zoachin. Beust. *in l. admonendi, f.* 483. *de Iuretur.* Berch. *hoc tit. numero* 25. Alciat. *numero* 14. *vol.* 7. *resp.* 1. Cæpola, *d. tit. q.* 18. Guid. Pap. *in decis.* Delph. 577. Petr. Iacobin. *in tit. de Iurisd. in pract. sua,* Rebuffus *in d. l. portus, de verbor. signif.*

¶Flumina nauigabilia. Vide Bald. & DD. alios in l. 2. *de rer. diuis.* Iacobin. *in verb. & cum piscatorib. numero* 1. Roland. à Valle, *cons.* 97. *vol.* 3. *l. quominus, D. de fluminib. publ. & l. si autem, de aqua pl.* Borchol. *hoc tit. numero* 31. *per l.* 3. *§. planè, quod vi aut clam.*

¶Portus Vide l. *portus, & ibi DD. de verb. signif. & §. flumina, Inst. de rer. diuis.* Cæpol. *de seruit. rust. præd. tit. de Portu,* 28. Facit *l. omnes, C. de operibus publ. & l. ad Instructiones, C. de Sac sanct. eccl.* vide Cuiac. & Hoto. *in sua disp. de feud. hoc tit.*

¶Ripatica. vide DD. iam allegatos. Item Iser. Affl. Bal. Aluar. *n.* 2. Per. Rauen. Præpos. Borch. Facit *§. ripariũ, cum gloss. Inst. de rer. diuis.*

¶Vectigalia, vide *tit. D. de publ. & vect. & tit. C. de vect. & comm.* Alc. *cons* 136. *vol.* 5. Sali. *in l. vectigalia, C. noua vectigalia,* Cyn. *in l.* 1. *C. eo.* facit *l. ex præstatione, l. vniuersi* 15. *& l.* 6. *C. de vect. & comm. l.* 7. 10. *&* 11. *D. tit. eo. l.* 5. *de loc. publ. fr. l. iniuriarum* 13 *§ si quis me, de iniur.* Bertac. *in tra. de Gabell. in pr.* vide l. 17. *de verb. sign. & ibi DD.*

¶Monetæ. facit *l.* 1 *de contrah. empt. l.* 1 *&* 2. *C. de fals mon.* vbi videndi DD.

¶Mulctarum. Vide Bal. Iser. Præp. Aluar. *& l. si qua pœna est, de verb. sign.* Borcholt hic. *numero* 65. facit *l.* 2. *§.* 1. *de re milit. & l.* 4. *C. de modo mulct.*

¶Pœnarumque vide *l. aliud fraus est* 31. *§.* 1. *& seq.* & ibi Rebuff. & Alc. *ff. de verb. sign. & l.* 6. 7. *&* 8. *de publ. delict.*

¶Bona vacantia, vide *tit. C. de bon. vac. libro* 10. *l.* 1. *de iure fisci,* vide & Iacobin. *in verb. cum mero. numero* 17. post Bart. & Angelum *in l.* 1. *C. de bon. vacant. facit* Nou. 1. *§ si verò.*

¶ Et quæ vt ab indignis legibus auferuntur. Vide DD. hîc. *& in l.* 1. *de iure fisci. l. edicto* 13. *cum seq. l. cum mortem vxoris,* L. *fiscus* 38. *l. ita fidei heredis* 40. *cum seq. l.* Statius Florus, *l. aufertur ei, de iure fisci, & tit. ff. & C. de his qua vt ind. & C. de his qui se defer. libro* 10. *& tit. ff. ad SC. Syll. & l Papin. §. meminisse, de inoff. test.*

¶Et bona contrahentium incestas nuptias facit l. *qui contra, l. si quis incesti, & Auth. incestas, C. de incest. nupt. & Nou.* 12. *c.* 1. facit etiam l. 39. *de nupt. l. fin. de condict. sin. causs. l. fin. de ritu nupt. & l. si adulterium, ad l. Iul. de adul.* & ibi Bart.

¶Bona damnatorum & proscriptorum. Vide DD feudistas *in tit. de pace tenenda, & tit. ff. & C. de bonis damn. & proscr. Auth. bona dãnatorũ, d. tit. C. & d. l. si quis incesti. C. de incest. nup.* Clarus *lib.* 4. *recept. sent. q.* 78. *Nou.* 134. *c. fin.*

¶Angariarum, &c. Aluar. *n.* 5. Borch. *n.* 48. Archidiac. *in c. quia* 20. *q.* 3. Gl. *in c. non minus, ext. de immun. eccl.* dicuntur angaria minus patrimoniale, *vt l. munerum, §. patrimoniorum, de mun. & hon. & l.* 11. *& l. maximarum, C. de vacat. & exc. mun.* vide *tit. C. de curs. publ. & ang. & perang. lib.* 12. *l. fi. de Fabric. libro* 11. *C. l. neminem, de sacros. eccl.* hic Aug. *ad Modest.* Cuiac. *in d. tit. C. de curs. pub. & in d. l. fi. de Fab.* & Borch. *h. t. num.* 84.

¶Potestas constituendorum, &c. facit l. 1. *&* 5 *C. ad l. Iul. de amb. & tit. de pace Constan. §. iudices, & l.* 2. *§. quod magistratus, de Orig. iur. & l.* 1. *C. de const. princ. §. sed & quod principi, Inst. de iur. nat. gent. & ciuil.*

Verb. Argentariæ.

Sed an hoc intelligatur de argentariis inuentis in loco regis tantùm, an etiam in loco priuati. Eadem quæstio etiam procedit in venis aluminis vel aliorum metallorum, & sic illud capitulum venit ad correctionem iuris communis, *vt l.* 3. *§. fin. ff. de rebus eorum, &c.* vbi dicitur, quòd priuati possunt habere argentarias, latè per Afflict. *decis.* 321. facit. l. *Basilic. & l.* 12. *C. de oper. pub.* Heming. Geod. *cons.* 1. 2. *&* 3. Iacobus de S. Georg. *verbo, cum argentifodinis, n.* 2. Vves c. 12. *n.* 5. *tract. feud.*

verb. Piscationum.

Sed quomodo piscatores dicantur de regalibus, si de iure gentium vnusquisque piscari possit, *vt l.* 1 *ff de acq rer. dom.* vide Dec. *cons.* 297. *col. pen. & in d. cons. & l.* 3. an ius venandi sit de regalibus. Item an possit præscribi, cùm sit de regalibus, vide Soz. *cons.* 70. & de Salinis. Adde Dec. *cons.* 293. *col.* 1. de confiscatione bonorum, de regalibus, vide de Crau. *cons.* 128. *col.* 2. vbi etiam an feudatarius possit vti tale iure in suo feudo, sed quando istæ piscationes & Gabellæ & similia dicantur propriè regalia, notanter declarat Crau. *dec.* 105. *n.* 23.

verb. Et bona committentiũ

Vide *tit.* 4. *D. &c. ad l. Iul. maiest.* & DD. *in extrauag. Quomodo in læsa maiest. crim. proced.*

Tit. 57. Quot testes sunt necessarij ad probandam feudi ingratitudinem.

In hanc materiam, vide Nicol. de Neap. *in cap. si voluerit, de lapid. qui cur. vend.* Duar. *cap.* 21. *nu.* 7. Guid. Pap. *decis.* 518 Blanc. *lib.* 4. *n.* 140. *cap.* 1. Ardizon. *in d. rubr. nu.* 138. Vves. *cap.* 17. *n.*

12.Zas.*part.*10.*nu.*108.Iacobin.*num* 55.Bertr. *con.*115.*lib.*2.Clar.*q* 60.§.*feudum*,Aluar.Frid. Schenck. Petr. Rau. *hoc tit. & tit.de feud.sine culp.non amitt.* vide l. *testium*,*C.de test.*Franc. Viuius *lib.2.opin.com.verb.testes quinque*,Molin.*in consuet.Paris.* contrà Papo. & Duar.*d. loc.*

In fin. Tit. in vers. nisi quinq.

Et hoc seruatur, vide Guid.Pap.*decis.*180.

Tit. 58. De notis Feudorum.

Notandum est hũc tit. bene intitulari, quia notæ sunt potiùs in feuda, quàm consuetudinum. De feudis textus dici possit.

¶ Quod de caneua, seu camera. Feudum hoc de Caneua, aut de camera. Etsi solo non cohæreant hæ res, inter immobilia tamen cõnumerantur. De hac autem voce caneua, vt legit Ardizon, vel Cauena, vt Aluarot.& alij legũt, quam sic definiunt. Cauenam esse locum in quo frumentum, vinum, oleum,& huiusmodi cætera seruantur. Caneuam autem pro cella accipi, patet *ex lib. 2.tit.*1.§.2. & *tit.*2.§ 2.& *tit.*1 9.*eod.*

Vers. Non enim.

Feudi annonarij & pecuniarij ius est, vt dominus de eo quatenus facere possit obligetur, *arg.*l.*Diuus Pius* 18.*de reg.iur.*

In coniugem.

Inter dominum & fidelem, fides est reciproca, ideoque dominus vasallo coniux,& amicus dicitur, vt hic, & *tit.*26.§.7.*versic.domino*,& *tit.*47.*sup.eod.*Coniugem eiusdem militiæ socium, Hotom.interpretatur & consortem, vt *Constit.*2.Hér.2.hic alleg.*l.Imperator*, 50.*in fi.D.ad Trebell.* l.*vlt. D.de agnos.lib.* & l. 1.*C.de oper.libert.*facit hic vulgatũ illud. Cõmilitium charitatem auget.l.*de hæreditate*,19. *D.de Castr.pecul.*

§.1. Quod autem pares.

Vide Bald.*in* §.1.*tit.Quid sit inuestit. arg.*l.*Si legatario*,§.1.*de fideicomm.libert.*Aluar.*ibi*,*n.*8. Petr.Rauen.& Præp.*tit.eod.*& Curt.Contrarium tenet Laud. *in d.*§.1.*nu.*16.Vide Cuiac. *tit.*1.*tit.*28.§.*si quis fe.*& *tit.vlt.lib.*1.

§. 2. item sciendum est.

Feudum eiusque inuestitura in re communi rectè constituitur.l *falso*,*Cod.de com.rer.alien.*l.14. *C. de rei vindicat.*l.3.*C.de reb.alien.*l. *ex qua persona*, *D.de reg.iur.*l.*officium*, & l.*vlt. Cod.comm.diuid.*

Vers. idcirco pares.

Facit §.1.*Qui testes sunt necess.ad prob.nou.inu.* ibi Gloss.& DD.Bald. Aluarott.*n.*4.Duar.*ca.* 21.*nu.*5.Hanneton.*lib.*4.*Iur.feud. cap.* 4.Vvesemb.*cap.*57. Borcholt.*cap.*10.*nu.*42. Curt.*p.* 2.*de feud.Laic.in pr.memb.*2.*n.*17.& *n.*16.Gail. *lib.*2.*obs.cap.*50 Ferrariens.*in form.libell.ad reuocat.verb.inuestiuit.nu.*4.Iacob.*verb.*& *dicti vass.pro dict.nu.*29.Ardizon Rub.138.*de contr. feudi*, l.11.Laud. *num.*1.*tit.nostr.*, item Beluis. Præpos.Pet.Rau.*in* §.1.*tit.Quid sit inuest.*Iser. §.*eod.*& §.1.*Quib.mod feud.constit.pot.*

§. Vlt. Cum datur.

Cum legibus in textu legatis, vide l.*fi.C.de fideicomm.*& §.1.*Quid sit inuestit.*& d.§.1.*Qui test.sunt nec.*& ibi Præp. Afflict. Belu & Laud. *nu.*11.*in* §.*pen.tit.Si de inuestit.contr.Iu.int.dom.* & *vass.*Ardizon.*d.r.de cont.feu.*§.*vbi vero quis possidet.* Vide Cuiac.*lib.*1.*tit.*28.*lib.*2.*tit.*3.& *li.* 4.*tit.*36.& 72.

Quamuis secundum vulgatam editionem hic constituatur horum feudorum finis, tamen sequuntur doctissimi viri Iacobi Cuiacij exemplar, adiiciam fragmenta quædam siue extraordinaria capitula ab eodem, restituta ex Ardizone & Aluaroto, vsque ad finem libri quarti. Ac præterea lib. 5. ab eodem Cuiacio confectum ex variis Imperatorum diuersorum feudalibus constitutionibus.

Tit.73. De alienatione feudi.

Hac de re dixi *in tit.*9.§.1.*supra eodem.*

Titul. 74. De feudis scutiferorum.

Vide *tit.*81.*j.eodem*, & *lib.* 1.*feudor.tit.*1.§.5.

Tit. 75. De conditione feudi non impleta.

Vt inter.

De feudis conditionalibus, Aluar.*diuis.*12. Laud.2.Iacob.*in verb. in feud. tit.nu.*15.Ra.*in d.pra.*Vves.*in d.c.*2 Zas. *p.*1.*c.*3. Rebuff.*nu.*13. Ias.Bald. aliique *in prælud.* passim Borch.*in sexta diuis. dicto capite* 4.Camer.*dicto cap. Imperialem.*

Tit.76. De fidelitate.

Quo-

Quoniam de.

Beneficium esse potest sine fidelitate, id est fidelitatis iuramento, vt *tit 3. in fi. prin. & tit. 24. §. 1.* at non sine fide. Meminit autem hic præcepti Lotharij, quia de re *in tit. 105. infra*, vbi is qui dolo caret, feudum non amittit ob nõ datam fidelitatem intra annum, quod tamen intelligẽdum est, cùm per dominum stat quominus ea detur.

Tit. 77. Si plures sint domini vel vasalli, an plures fidelitates vel seruitia debeantur.

Vide l. 1 §. 1. *supra eod.*

Cum plures fratres.

Nota hic feudum diuidi posse, non omne tamen, vt regale quod galli vocãt *fief de hauber*, vt optimè declarat Cuia. *pag.* 155. Quę autem feuda sint indiuidua, vide Cuiac. *pag* 193 Feudum Iurisdictionis diuiditur, & not. Spec. *in tit. de feud. §. quoniam, vers. 34. arg. l. comm. diuidun. §. cum duo, & §. cum de vsufructu*, D. *comm. diuid.* Bald. *in c. prœterea ducatus, 2. col de prohib. feud. alien. per Frider.* contra Io. And. *in addit. ad spec. Rubr. de feud. col. pen.* Oldr. *consf.* 237 Alex. *cons.* 18. *vol* 2. & *consi* 18. *vol.* 5. Dec. *cons.* 339. *numero* 3. & *in consilio* 7. denique feudum inter heredes diuidi potest, nisi sit feudum Francum vel regni, vt notat Bald. *in l. si plures, 2. col. C. de cond. insert.* vt & inter fratres nolentes stare in communione, Bald. *in capit. 1. col. 4. de proh. feu. alien. per Frid* nisi sit feudum principatus & ducatus, vt notat Bald. *in c prœterea ducatus, in 1. col. de proh. feud. alien. per Frider.* non potest tamen diuidi per patrem inter filios pupillos, & diuisum assignari eis, Bald. *in ca. item sacramenta, 6. col. vers. sed hic vertũtur duo, de pat. iur. fir. hic.*

Tit. 78. Culpam vnius ex cohæredibus cęteris non pręiudicare.

Vide *tit. 93. infra eod. & tit. 52. supra.*

Titul. 79. Vt ratio vasalli priùs quàm domini discutiatur.

Pertinet hic titulus ad iudiciorum ordinem, vt & *tit. 82. infra eod.*

Si contentio.

Quoniam maior est parium iurisdictio in parem, quàm in dominum, ideo ait petitionem vasalli discutiendam esse priùs quàm domini.

Tit. 80. De euictione.

Agitur hic de euictione feudi, qua de re vide *tit. 8. 25. 46. suprà eod. & tit. 87. & 56. infra eod.*

Generaliter.

Euictio Feudi quomodo detur, vide Cuia. hic *pag. 186.* Feudi venditor, an & quando emptori teneatur, de euictione tradit Chassan. *in consuetudines Burgundiæ, tit. des fiefs, §. 13.* An euictio in feudo locum habeat, Bald. *in l pen. C. de condit. inser. 2. col.* contra *in cap. 1. vers. demum, de prohib. feud. alien. per Fed.*

Tit. 81. De feudis impropriis quæ auferuntur datis arbitrio.

Dixi *in tit. 48. supra eod.*

Vnum quidem.

Decania quidam hic legunt *Dicania*. Cæterum Decanus legibus Longobardorum & Gallorum qui in militia decuriæ imperat, sed & qui domi iudicandi munere fungitur, vt aduocatus, centenarius, millenarius, quingentenarius, dicitur etiam qui præest decem clericis, Arch. 50. *distinct. in capite post electionem, de concess. præb. & capite inter vniuersas, de electione, l. vn. Cod. de decan.* Felin. *in capite ex parte, decani, de rescript.*

Tit. 82. Prius possessionem restituẽdam esse quàm de principali causa agatur.

Facit *tit. 20. & 39. §. 1. supra eod.*

Si qua contentio.

Pro intellectu huius loci, vide Cuiac. *libro 2. tit. 4 & 20.*

Titul. 83. Si vnus ex fratribus dederit suam partem fratri vel domino vel extraneo.

Si alter ex.

De feudo à patre refutato, vide *tit. 13. supra eod.* Nota autẽ paternum feudũ hic dici hęreditariũ, cum tamen interpretibus hæredita-

rium feudū sit, quod quis habere nō potest, nisi sit hæres. Quid autem sit paternū feudū optimè Cuiac.hic *pag.66.& 243.* An & quomodo reguletur, Bal. *in l.2.C.de suis, & legit.* Paul.de Cast. *cons.154.* Oldrad. *cons.178.* Bal. *in c.decedenti,2.col.qui feu.dar.poss.* De feudo hæreditario, Dec. *rēs.78.col.pen.* Ioa.Camp. *in er cons. Alber.* Bru *cons.2.col.3.& col.fi.* Soc. *cons.10.col.3.* Dec. *cons.185.*

Tit. 84. Patrem in feudo filij non succedere.

Quoddam.

Pater contracta fiducia, filium de feudo inuestiri faciens, filio succedit, alias non succedit, vt hoc titulo videre est.

Titul. 85. De inuestitura facta marito vel vtrique coniugi.

Si maritus.

Inuestitura accipi potest per gestorem & per nuntium, vt *tit.58.§.2.s.eod.* & per procuratorem, vt *tit.3.§.1.vers.sed vtrum, sup.eod.*

Titul. 86. De fructibus feudi.

Adde *tit.28.§.3.& tit.45.supra eod.*

Titul. 87. An præscriptione Feudorum adquiratur.

Nota hic feudum adquiri præscriptione tricennali.

In beneficiis.

Hac de re, vide Cuiac. *lib.1.tit.vlt.supra.*

Tit. 88. De probatione inuestituræ.

n]hunc titulum, vide Cuiac.

Tit. 89. Conditionem tacitè feudum sequi.

Beneficia coditionalia.

Quæ dicantur beneficia conditionalia, declarat hic Cuiac. obiter autē notabis beneficium in vsibus Feudorum idem esse quod feudum, ita vt feudum dicatur beneficij species.

Tit. 90. Fratrem fratri in feudo nouo succedere.

Frater succedit fratri in feudo paterno, *1. feud.8.in fine, tit 14.§.2.tit.20.*

Tit. 91. De inuestitura veteris & noui beneficij.

Beneficium.

Prælatus res ecclesiæ infeudare potest, at non dissipare.

Tit. 92. Iusto errore excusari vasallum qui fidelitatem non fecit.

Vide *tit.26.§.7.vers.vasallus.*

Quicumque.

An vasallus qui fidelitatem non fecit intra annum & diem, feudum amitat, vide Cuiac. hic.

Tit. 93. Factum fratris fratri in feudo paterno non nocere.

Vide *tit.78.supra eod.*

Quoddam satis.

Ligiùs vasallus quis dicatur, vide hic Cuia. & Francisc. Hotomanum, *in commentariis, de Feudalibus verbis.*

Tit. 94. De Feudo Guardiæ & Castaldiæ.

De feudo Guardiæ & Castàldiæ, vide *lib. 1.tit.2.& 4.*

Quod nomine.

Hac de re, vide Cuiac. hic, *pag.16.& 12.* Cuius generis sit *ibi.pag.21.* quo tēpore finiatur, *ibid.pag.27.* Bal. Laud. Alua Ra. & communiter Feudist. sicut & allegati Doctores & Alu.in

uar. *in* 10. *diuis.* Rebuff. 20. Ias. *in prælud.* Feud. Feudum Guardiæ an constituatur in castro per eius custodiam concessam alicui, Bald. *in ca.* 1. *col.* 2. *de feud. guar. & cast. in vsib. feudo.* Quis autem dicatur Gastaldus Spec. *de his qui al. non iud. inter verb. Castaldus.*

Tit. 95. De successione feudi

Vide *tit.* 59. *supra hic libro.*

Tit. 96. De inuestitura alieni beneficij.

Hac de re, vide Cuiac. *lib.* 1. *tit.* 1. § *si verò archiepiscopus.*

Si quis.

Euictionis non agit, qui sciens alieni beneficij inuestituram non accepit.

Tit. 97. Non amittere feudum eum, qui sine dolo cessauit per annum in petenda inuestitura.

Dolus interdictus est inter dominum & vasallum.

Inter dominum.

Dolum excusat iusta causa impediens.

Tit. 98. Ex delicto vasalli feudum ad dominum redire.

Vasallus habens.

De lectione huius loci, vide hic Cuiacium, *pag.* 170.

Tit. 99. De feudo Ligio.

Feudi Ligij proprium hoc est, vt qui feudum Ligium à domino acceperit contra omnes ei fidelitatem debeat, *cap. pastoralis, de sent. & re iud.*

Si quis inuestitus.

Cuiacius hic, *pag.* 132.

¶ Duorũ homologus nemo esse potest, nõ homologus potest. Homologus autẽ idẽ est quod Ligius, hinc colonus homologus, l. *vlt. Cod. Th. de pat. vic.* verum hæc vox ex Latina voce Homo composita videtur, obiter tamẽ notabis, hoc esse homologi Galliæ moribus proprium vt feudum domino committat, si id alienauerit sine domini voluntate, & vt plus inferat feudi redimendi causa quam nõ homologus.

Titul. 100. Imperatorem feudum amittere vel alium pro se fidelem dare.

Vasallus feudum amittit si eligatur Imperator, nisi domino per substitutũ seruiat, & fidelitatem exhibeat, quam ipse præstare salua imperij maiestate non potest.

Ex facto.

Vide *tit.* 31. § . 1. *& tit.* 99. *supra eod.*

Tit. 101. Ecclesiam fidelitatem non facere.

Ecclesiam fidelitatis iuramento solutam esse hinc constat contra regulam generaliter conceptam *tit.* 3. *in fine* 2. *eod.*

De negotio.

Nota hic maiorem ecclesiæ quam imperatoris esse authoritatem.

Tit. 102. Non cogi vasallum pro vno feudo duas fidelitates facere.

Si plures feudum acquisierint, omnes fidelitatem præstare debent, vt *tit.* 26. § . 4. *vers. omnes.*

Tit. 103. Filios tantum secundi matrimonij matri in feudum succedere.

Vide *tit.* 26. § . 4. *vers. mulier.*

Tit. 104. Casus quibus fœmina in feudo succedit.

Vide Cuiac. *lib.* 1. *tit.* 2. § . *penult.*

Tit. 105. De feudi habitationum.

Nota hic Feuda habitationũ morte finiri.

Tit. 106. Seruos post delatam successionem manumissos in feudum non succedere.

An seruus inuestiri possit, vide *titul.* 3. §. 1. *vers personam.*

Quæsitum scio.

In feudis spectatur tempus delatæ successionis, facit *tit.* 30 *supra eod.*

Titul. 107. Vt vasalli sumptibus domini seruitia præstent.

1. Conuentio format contractum.

Antiquitatum.

Seruitium sumptu dominico præstatur à vasallo, vide Curt. 4. *par.* 1. *cau. vers tertia cadit.*

Titul. 108. Vasallum feudum posse alium arctiori lege transferre.

Vide *tit.* 34. §. 2. *tit.* 48. *&* 89. *in fine.*

Titul. 109. Et vlt. Clericatu feudum amitti.

Facit *tit.* 21. *&* 26. §. 4. *vers. qui clericus,* *s. eod.*

DE FEVDIS
Liber quintus.

Quo varia constitutiones Imperatorum ad hanc partem Iuris pertinentes continentur.

Constitutio Conradi.

De beneficiis.

Titulus primus.

AD primam partem huius constitutionis, facit *textus,* §. 1. *de feud. sine culp. non admittend.* & ibi DD. dicentes textum §. 1. *in fin. de his qui feud. dar.* hodie esse correctum sicut *&* §. 1. *de feud. dat. minimis valuas. per* §. 1. *de Natur. feud.* vt ibi omnes tū veteres, tū Neoterici interpretes, & glossatores, vide præcipuè Hart. *in pract. obs. tit. de feud. obs.* 24. Alciat. *cons.* 46. *vol.* 3. Curt. *part* 2. *de feud. Cleric. q.* 11. Roland, à Vall. *cons.* 1. *num.* 43. *vol.* 2.

Constitutio Henrici de causis amittendi feudi.

Enumerantur hic causæ amittendi feudi, qua de re *lib.* 1. *tit.* 5. *sup. & lib.* 2. *tit.* 38 *&* 53.

Alia constitutio Henrici de vasallo qui vnum ex dominis refutauit.

Vide Cuiacium *lib.* 2. *tit.* 14.

Alia constitutio Henrici eiusdem vt ingratitudo vasalli probetur testibus quinque.

Vide *lib.* 2. *de feudorum, tit.* 57.

Constitutio Lotharij de feudis non alienandis.

Optimè hic Cuiac.

Alia eiusdem Lotharij constitutio de inuestitura non petita inter annum.

Vide *tit.* 52. §. 3. *sup. lib.* 2.

Constitutio Friderici de feudis non alienandis, & aliis capitulis.

Vide hic Cuiacium.

Alia de iure fisci.

De iuribus fiscalibus, vide hic Iacobum Cuiacium.

Alia constitutio eiusdem Friderici de pace tenenda.

Pro intellectu huius tituli, optimè hic Cuiacius.

Alia constitutio Friderici de incendiariis & pacis violatoribus.

Coercet hæc constitutio eos qui vites exciderunt, vt incendiarios & latrones, l. 2. D. *de arbor. fur. cas.*

§. item si reisa.

Reisa est militaris excursio hinc Raisogneldum.

gneldum apud Auentinum muta non respondentis ad delectum.

§. Item qui nuncium.

Filij sacerdotum remoti sunt à singulo militari, Harm. *lib.6.tit.7.*

Alia constitutio eiusdem de pace componenda, & retinenda inter subiectos, & aliis capitulis.

Hac edictali.

Vide *lib.2. Feudor. tit 53.*

Alia constitutio eiusdē Friderici de pace constantiæ.

De cōcordia, pace, & treuga, & eorū priuilegiis, vide Iacobū de Nouello Venetum.

Alia constitutio Friderici de iure προτιμήσεως.

Hac de re optimè D.Goth. hic.

Sancimus.

In rebus mobilibus ius retractus locum non habet.

Alia eiusdem de iure προτιμήσεως.

Vide l.10.§.2. *D.de iustitia & iure.*

Feudorum Finis.

CONSTITVTIONES Friderici secundi Imperatoris incipiunt.

De statutis, & cōsuetudinibus contra libertatem Ecclesiæ editis, & immunitate locorum religiosiorum vbique morantium, & fori priuilegio, & Gazaris, & Patarenis, & aliis hæreticis, corúmque successoribus & naufragiis, peregrinis, & aduenis quocumque locorum hospitantibus, eorúmque successoribus, & de agricolarum securitatibus.

Tit.1. vel Tit.17.

QVIS fuerit hic Fridericus 2. vide Hotoma. hic *in suis commentarijs, in pr. sub verbo* Summi Pontificis, *& c. ad Apostolicæ. de sent. & re iud. in 6.* Item Petrum de Vineis, Iur. *cap. varius, in epist.* & Pādolphum Collenucium.

§.1. Nos Fridericus.

Vide *Authent. cassa & irrita. Cod. de sacros. eccl.* quæ ex hac lege sumpta est, facit hic. *cap. accedens, ext. vt lite non cōtestat. & l. priuilegia,* 12. *Cod. de sac. eccl. &* l. *omnia,* 33. *C. de episc. & cler. & Nou.131. de Canon. Eccles.*

§.2. item nulla.

Hinc sūpta est Auth. *Item nulla, C. de epis. & cler.* in cuius fine Hotom. delendū verbā Bona censet, qua Auth. puto abrogari, l. *neminem,* 11. *C. de sacros. eccl.* facit *Nou* 27.

§.3. item quæcunque.

Vide *gloss. sub verbo condemnatione, l. si venerabilis, C. de episc. op. & cler. cum ll. ibi allegatis, & Auth. Item quacunque finis.*

§.4. item statuimus.

Hic §. relatus est *sub l. omnes, 31. §. statuimus, C. de sacros. eccl.* vide Nou. 79. *& Nou* 83. Itē *Nou* 122. Ecclesiasticis personis Ecclesiastici iudices attribuuntur quod etiā lege Caroli Magni factū est in Lōbar. *li.3. l. volumus, t.1.*

§.5. Gazaros.

Ex hoc §. sumpta *Auth. Gazaros, 12. Cod. de Haretic. & Manich.* Idem legitur *in cap. Excommunicamus, 13. extr. de Haret.* Extat etiam hęc constitut. *in epistol.* Petri de Vineis *lib.1. epist.27.*

§.6. Statuimus.

Refertur hic §. sub l. *Iubemus, 37. Auth. Statuimus, C. de episc. aud.* & vsurpatur ab Innocentio, 3. totidem ferè verbis, *in d. ca. excommunicamus, 13. ext. de Haret.* Itē legitur *in vol. epistolarum* Petri de Vineis *hoc etiam loc.*

§.7. Si verò.

Hinc sumpta est *Auth. Si verò dominus, relata sub l. Manichaeos, 4. C. de Haret. & Manich.* vide ibi Gloss. & Hotoman. hic. *in suis comm.* & Innocent. 3. *d. cap.13.*

§.8.Credentes.

Hic §.relatus est *sub.d.l.manichaos*, *Auth. credentes*, *Cod.de haret.& d.c.13.*

¶Intestabilis.Idem legitur *in l.penult.*C.*de Haret.& Nou.*45.

§.9.Nauigia.

Ex hoc §.sumpta est *Auth.Nauigia,sub l.in eum*,18.*C.de furt.& serv.corr.lib.6.* Vide *l.vlt. ff.de incend.ruin.naufr.*l.1.2.& *vlt. C.de naufrag.lib.*11. & *Instit.de rer.diuis.§.vlt.*& l.*qui leuande.ff.ad* l.*Rhod.de iact.*facit etiam l.*Diuus,ff.de offic.prasid.*

§.10.Omnes peregrini.

Relatus est hic §.*sub l. Nutritoribus*,10. *Auth.Omnes*, C.*commun.de succes.*facit l.*si quando,C.de inoff. test.* & l.*si quando,de leg.*1. & *d.Auth.cassa,sup.§.*1.; & *Auth.vt nulli iudices,§.*1.*coll.* 9.Lex autem Saxonica cum hoc §.discrepat, vt videre est *in Specul.Saxon.lib.* 3.*Artic.*80.

§.11.Agricultores.

Hinc sūpta Auth. Agricultores relata *sub l.pignorum*,8.*C.Qua res pig.obli.poss.vel nō,lib.* 8.huc pertinent *amba ll.tit. Vt Rustici ani,ad null.obsequium deuocentur,C.lib.*11 *tit.*54. faciunt etiam ad hanc materiā leges in gloss. ibi allegatæ,quas consule,& vide.

IN EXTRAVAGANTES QUAS NONNULLI COLLATIONEM APPELLANT.

Quomodo in læsæ maiestatis crimine procedatur.

Titulus primus.

De hoc Henrico,vide Merul.*in libro de vicecomitibus*,7.& 8.

Ad reprimendum.

Inquisitionem pragmatici vocāt secretā informationē, qua de re vide Clar.5. *sent.§. vlt.q* 5.6.7.8.9.10.11.20.21.l.3.& *l.sicubi.ff.de accus.l.*4.*C.de his qui accus.l.penult.& l.vlt.C.de accus.l.absentem,C.de accus.l.inter* 10.*D.de pub.iud.l.*1.*D.& C.de requir.reis.*

Tit.2.vel 20.Qui sint rebelles.

Rebelles sunt qui vel publicè vel occultè rebellionis opera faciunt (vt hic textus loquitur)hoc est,aduers.principis honorē&fidelitatē, imperij prosperitatē aut officiales principis in cōmisso sibi officio occupatos, Barbara autē vox est,vide l.*vl.D.ad l.Iuliam maiest.*

Quoniam nuper.

Vide *l.*5.*C.ad l.Iul.maiest* & Clarum *lib.*5. *sent.§.læsa maiestat.in vers.quaro etiam.*

Liber De pace Constantiæ cōposita inter Imperatorem Fridericum, & filium eius Henricū & quosdam nobiles Alemaniæ ex vna parte, & ciuitates Lombardiæ, Marchiæ & Romandiolę ex altera.

Constitutio hæc promulgata fuit Constātij in cōuētu principū. Extat alterius pacis siue fœderis,cū iisdē aliquot ante annis facti formula apud Radeuicū *lib.Frider.*1.*c.*41.

in nomine.

Vide hic Radeuicum & Abbat.Vrsperg.

§.imperialis.

In gratiæ plenitudinē is recipitur,cui nō modo crimen ipsū remittitur, sed & qui ad honores admittitur, hæc enim plena gratia est, deinde præsumitur princeps ea mēte esse vt gratiā subdito cōferēs,ab eo vicissim gratiā referat, vt minimè mirū sit ingratos, gratia sua,suisq.beneficiis decidere.Notatur autem hic Sigillo instrumētū probari,etiāsi deficiat tabellio,*vt in c.de foro cōpet.*Sigillum enim vim consensus &cōfirmationis habet, dūmodo scripturā adiunctā habeat,alias sola sigilli exhibitione, mādatum hoc quidē speciale nō probatur,*vt c.quāuis,de pa.3.*

§.Nos Romanorum.

Formula superioris fœderis plenius interpretatur apud Radeuicū *lib.Fred.*1.*c.*41.

§.Volumus vt regalia.

Quod facit princeps ex certa sciētia retractare id nemo debet,l.*vlt.C.de leg.l.*2.*Co.de nomine sacr.legij.*

§.Hoc quod nos.

Notatur hic Regē Romanorū viuo ac superstite Imperatore priuilegiū cōcedere posse.

§.Commoditates.

Pace inita hostes in sua bona restituuntur.

§.Priuilegia.

De voce *Cassentur*,hic cōtēta,vide hic Got.

§.In causis.

Notāt hic quidam in causis appellationū iurisdictionis prorogatione locū non esse.

§.Vasalli.

§. Vasalli nostri.

Periurus quod forum sortiatur, vide c. *licet, extra de iureiurando.*

§. Vasalli.

Nota hic Bellum excusare à non petita inuestitura.

§. Libellariæ.

An & quomodo iniuria fiat principi mediate & immediatè, vide l. *ossa*, D. *de religios.*

§. Moram superfluam.

De mora superflua, vide l. *continuus*, §. *cum ita*, D. *de verb. oblig.*

§. Item societatem.

An & quare renouari fœdera expressè debeant, declarat hic D. Gothof.

§. Pactiones.

Negotia metu inita rescinduntur, & pro infectis habentur.

§. Sententiæ.

Sententiæ aduersus rebelles latæ tempore rebellionis, facta pace rescinduntur.

§. Amplius eam.

An & quomodo probetur iurisdictio, vide hic D. Goth.

§. Nobis autem.

Ibi *Fodrum* quid sit, vide *tit. 1. supra eodem, & 2. Feudor. 56.* Annon. 5. *c.* 3 Lucius 3. *in c. preterea, de iur. patron.* adde 2. Otho. 12. 23. 4. *Hæc quæ sequuntur etsi desunt in editione Cuiac. nihilominus tamen hic adiicienda esse duxi.*

Hanc igitur.

Nota hic contractus ex bona fide interpretationem capere.

In Canones Sanctorum & venerandorum Apostolorum per clementem à Petro Apostolo Romæ ordinatum episcopum in vnum congesti Gregorio Haloádro Interprete.

Canones hos in vsu nō esse in Gallia declarat Imbertus *li. 3. Inst. tit. 1.* vide tamen aliam horum canonum editionem apud Photium & Balsamonem, Canon quid, vide *can. canon. 3. dist. 11. ibi Prapos.*

can. Episcopus. 1.

Agitur hic de electione episcopi quæ fiebat à populo per manuum eleuationem, qua de re glossa *in c. quanquam de elect. in 6. c. cum ecclesia de caus. poss.* Laud. *in clem. in plerisque 8. q. de elect specular. in tit. de election.* §. 1. Glossa *in c. cum in ecclesiis, de preben. in 6.* Ioan. And. *in addit. ad specul. eod. tit.* §. 1. Bal. & Paul. de Cast. *in l. fin. C. de testam. mil.* Ang. *in Auth. de alien. emphyt.* §. *hic autem*, *c. ex eo, de elect. in 6.* Fed. *cons.* 107. Doctor. *in c. cum olim, de arbit.* Spec. *de Syndic.* §. 1. *vers. quid si conuersis*, Innoc. *in ca. cum M. de const.* Bart. *in l. in filiis, C. de decur. lib. 10. & in l. si ubi*, §. *vnus, D. de option. leg. & in l. in venditione*, §. *fi. D. de bon. auth. iud. poss.* Ioan. And. *in c. inter dilectos, de excess. prælat.* Phil. *in c. vt nostrum, de appell.* Bart. Cepol. *caut.* 139. Tancre. *in summa vlt. part. qu.* 15. Oldrad. *cons.* 122. Bald. *in l. 2. Co. de seruit. pen. col.* Innoc. *in c. quare am, de elect.* Bart. *in l. illud, D. quod cuiusque vniuers. & in l. 2. D. quod falso tutore*, Paris. *cons. 9. nu. 19. vol. 4.* Bart. *in l. apud Aufidiū, D. de op. leg. & in l. serui elect. in princ. D. de leg.* Bald. *in l. humanum, in fin. C. de legib.*

can. Presbyter. 2.

De ordinatione presbyteri, & clerici, & quomodo probari possit, vide c. *inter quatuor, & c seq. cum glossa de cler. pereg.* Abb. *in c. bona de elect.* Innocent. *in c. ad dissoluendam de despons. impub.*

can. Si quis Episcopus. 3.

Oblationes quarum rerum fiant, & quid oblationum appellatione contineatur, vide Innocent. *in c. cum inter, de verb. sig.*

¶ *Siceram.* Sicera est quidquid sine vino inebriat. De oblationibus, vide Duarenum 7. *de benefic. 3.* Vigelium *3. meth. iur. pontif. 1.*

can. Omnium aliorum. 4.

De primitiis, vide Duarenum 7. *de beneficiis 2.* Rebuff. *in tract. de decim. qu. 1.* Vigelium *3. method. pont. 13.* Gloss. *in l. stipulatio ista*, §. *inter cætera, de verb. oblig.* Innoc. *in c. 1. de decimis.*

can. Episcopus. 5.

Vide *can. si quis, dist. 28.*

can. Episcopus. 6.

Vide *can. 8. infra hic.*

can. Si quis episcopus. 7.

Iubet hic canon Pascha celebrari post 14. lunæ primi mensis, hoc est Marcij, vide *can. 76. concil. Carthagin.*

can. Si quis episcopus. 8.

Huc facit *can. 2. Synodi Antioch.*

can. Quicumque. 9.

Balsamon *ad dict. can. 2.*

can. Si quis cum. 10.

Colloqui excommunicato nemo prohibetur, vt notat hic Balsamon.

can. Si quis cum. 11.

Ex eo quod quis cum aliquo excommunicato precatus fuerit non affertur depositio, sed excommunicatio.

can. Si quis clericus. 12.

De literis commendatitiis, vide hic D. Gothof. & Zabar. *in c fraternitati, vers. quaero quis potest, de cleric. non resident.* hæ autem non habent vim mandati & ideo nō obligant. Bart. Blad. & Fulg. *in l. domines, Co. quod cum eo.* Bal. *in l si literas, C. mand.* Specul. *tit. de cler. peregr.* Gloss. *in clem. 1. de iure patron.*

can. Episcopo. 13.

Vide hic Balsamonem.

can. Si quis presbyter. 14.

Vide *canon. 3. Synod. Antioch.*

can. Quod si episcopus. 15.

Faciunt quæ notat hic Balsamon.

can. Qui post 16.

Nota hic quod omnia peccata per baptismum eluuntur, l. 3. & 4. C. *de sum. trin. & fid. cathol.*

can. Qui duas. 17.

Can. *si quis viduam, 34. distinct.*

can. Qui duas. 18.

De eo qui duas sorores duxit in matrimonium, vide epistolam Basilij ad Diodorum, & quæ notaui *ad* l. 8. Co. *de incest. nupt.* adde l. 19. C. *de nupt.*

can. Clericus qui. 19.

Laudatur hoc caput ab Harm. *lib. 4. tit. 6.* §. 8. vide *Nou. Iust. 123. cap. 6. & Nou. Leon. 76.*

can. Si quis humana. 20.

Vide Photium 1. Nomocan. 14. *Nou. Leon. 60.*

can. Qui sibi. 21.

Halicarn. *lib 2.* Ægesipp. 1. *de excidio Hierosol.* Ioseph. 14. *antiq* Senec. 4. *controu.* 2. Dion. *lib.* 54. Procop. 1. *persicon.* Valer. *lib. 6. c.* 3. Ammian. *lib.* 15. Plin. *lib. 6.* c. 18.

can. Si quis supra. 22.

Pro intellectu huius, vide authores citatos iam supra.

can. Laicus qui se ipsum. 23.

Vide *can. 21. supra.*

can. Episcopus aut. 24.

Facit *Nou. Leon.* 76. l. 17. *D. de reg. iur. & ca. 83. de reg. iur. in 6.*

can. Ex his qui. 25.

Innuit locus hic solis lectoribus & cantoribus concedi post ordinationem vxorem ducere.

can. Episcopum. 26.

Vide titulum *extra de cler. percuss.*

can. Si quis episcopus. 27.

Vide *can. 12. 4. 15. Synod. Antioch.*

can. Si quis episcopus. 28.

Iunge hic Nouellam Iustiniani 123. *ca. 16. & Nou. 137. c. 2. in fine.*

can. Si quis episcopus. 29.

Vide supradictam iam Nouellam.

can. Si quis presbyter. 30.

Pro intellectu huius loci, vide quę notaui *ad* l. 15. C. *de episc. & cler.*

can. Si quis presbyter. 31.

Vide *can. 12. supra eod.*

can. Nemo peregrinorū. 32.

Hac de re dixi *ad d.* c. 12.

can. cuiuscunque. 33.

De gradibus episcopi, vide *Nou. Iustinian.* 137. c. 2. 3. 4.

can. Episcopus extra. 34.

Adde hic *can. nullum, & can. episcopum, 9. quæst. 2.*

can. Si quis ordinatus. 35.

De episcopis qui à suis parochiis non suscipiuntur, vide c. 18. *Synod. Ancyranæ.*

can. Bis in anno. 36.

Vide *Nou.* 123 c. 10.

can. Omnium rerum. 37.

Vide *tit. de episcopali audientia, & Nou. Iustiniani* 120.

can. Presbyter. 38.

Diaconi subsunt episcopo, vt optimè notatur hic.

can. Manifestę 39.

Facit l. 20. & l. 34. *Co. de episcop.* vide Phot. 10. *Nomoc.*

can. Præcipimus. 40.

Can. præcipimus. 12. quæst.

can. Episcopus. 41.

Vide *Nou. Leon.* 87. *Phot. 9. Nomocan.* 27.

can. Episcopus. 43.

Episcopis non licet vsuras petere ex pacto, sed ex mora aut tanquam interesse.

can. Episcopus. 44.

Vide *can. 10. supra eod.* adde Ioan. 2. *epist. tit.* 3. *Rom. 16. Galat. 1.*

can. Episcopus. 45.

Beliali cum Christo nulla communio.

can.Episcopus.46.

Vide *tit.Cod.ne sanctum baptisma.*

can.Si quis laicus.47.

Can.si quis presbyter.de consecrat.dist.4.

can.si quis episcopus.48.

Agitur hic de formula baptismi.

can.Si quis episcopus. 49.

Vna tantum immersione in domini morte non esse baptismum.

can.si quis episcopus.50.

De promiscuo ciborum vsu,vide *Lucam* 19.1.*Corinth.*10.*&* *Coloss.*2.

can.si quis episcopus.51.

Nota hic quod pœnitenti parcitur, qua de re est *Nou.* 1*c.c.* 2. *l.vlt.in fi.C.de sum.trin. Nou.*109.*cap.*2.

can.si quis episcop us.52.

De Bogomilorum ieiunio, vide *cap.*14. *Ancyr.Synod.*

can. si quis clericus.53.

Facit hic *can.clerici,distinct.*43.

can.Si quis clericus.54.

Vide Exod. *cap.* 22.*vers.*28. Act.Apost.*cap.* 23.*vers.*5.

can.Si quis mancum.56.

Esdras 2.*vers.*21.adde *can.*76.*infra.*

can.Episcopus aut.57.

Canes mutos intelligit ventres pigros,de quibus,vide epist.*ad Ti.*2.*vers.*12.

can.Si quis episcopus.58.

Episcopus dicitur dispensator pauperum.

can.Si quis falso.59.

De libris impiorum non legendis,vide Photium 12.*Nomocan.*3.

can.Si accusatio.60.

Criminis alicuius conuictus clericus esse non potest *l.*42.*C.de episc.*

can.Si quis clericus.61.

Loquitur hic de pœna eius qui per metũ negauit nomen Christi vel clerici.

can.Si quis episcopus.62.

De interdicto esu sanguinis, vide *Nouell. Leonis* 58.

can.si quis clericus.63.

Adde hic *can nullus*,28.*q.*1.

can. si quis clericus.64.

Vide Photium 9.*Nomocan.*26.

can. si quis dominicum.65.

Dominico die ieiunari prohibet Synodus, Gangrensis *can.*18. Sabbatho etiam non ieiunatur.

can.si quis virginem.66.

De raptu spõsę alterius,vide *can.*11.*&* 25. *Synod.Ancyr.*adde *epistol.Gregorij Thaumaturgi,in princip.*

can.si quis episcopus.67.

Adde *can.*46.*supra.*

can.si quis episcopus.68.

De quadragesimali ieiunio, vide l.6.C.*de ferijs*,Photium 7.*Nomocan.*1.

can: Si quis episcopus.69.

More iudaico aut cum Iudæis non ieiunandum.

can. quis Christianus.70.

Oleo vtebantur gentiles in templis,*l.*5.§. 12.D.*de donat.inter vir.& vxor.*

can.Vas aureum.72.

Veli nomine quidquid textile significat.

can.Episcopum.73.

Vide Photium 9.*Nomocan.*1.

can.Indictionem.74.

Quot & qui aduersus episcopos testificẽtur,vide Photium 9.*Nomocan.*2.*can.*21.*Synod. Chalced.can.*31.*Synod. Charth.* Hæreticus autem in episcopum testis esse non potest.

can.item non oportet.75.

De lectione huius loci,vide Balsamonem.

can.si quis oculo.76.

Claudus episcopus esse potest.

can. Qui verò mutus.77.

Mutus aut surdus non potest in episcopatum eligi.

can. si quis dęmonem.78.

Qui dæmonem habet non priuatur à communione,*cap.*3.*epist.Timo.*

can.Qui ex vita.79.

Vide *Nou.*137.*c.*1.& quæ ibi notaui.

can.Dicimus.80.

Vide Photium 8. *Nomocan.*13.*Nou.Leon.*86. *l.*52.*C.de episc.*

can.serui si in clerum.81.

De seruis qui fiunt clerici,vide l.37.*&* *l.* 38.C.*de episc. Nou.*123.*c.* 17.*&* *Nou.Leon.*9.10. 11.vide Photium 1.*Nomocan.*36.

can.Quisquis.83.

Vide Titulum,*Si quis Imperatori maledixerit*,Phot.9.*Nomocan.*36.

can.sunto.84.

Hinc colligere possumus Clementem horum canonum authorem fuisse.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ INSTITVTIONVM INTERPRETATIONIS PETRI BROSSÆI. I.C.

Præfatio ad Institutiones.

NON ita accuratè notas conscripsimus in Institutiones, quemadmodum fecimus in Pandectas & Codicem, quoniam ex iis libris iuris ciuilis, quibus solis Iustinianus nos uti voluit in respondendo, litigando, iudicando (vt ipse testatur in constitutione sua) libello Institutionum neque comptior, neque facilior vllus est, quive interpretem desideres minus, vt indicio doctissimi Cuiacij planè illorum videatur esse otium ignobile, qui eum libellum longissimis onerant commentariis, quod positum est in vna cognitione, in infinita dispartientes, ideo in his sum futurus breuior. Quapropter quod ad Institutiones attinet, vide Methodicam earum analysim Bernardi Copij I.V.D. & professoris Academiæ Marpugensis, Nicolai Euerardi Corpus Institutionum Iustiniani in nouem primum, deinde certa pronuntiata distinctum. Rodolphum de Auricuria, Antonium Bauerium, extant Christophori Phrislebii in Institutiones Iustiniani Erotemata. In libros tres priores harum Institutionum extat Claudij Catiunculæ paraphrasis. Edidit præterea Eguinarius Baro commentaria in Institutiones, vt & Ioannes Schneideuinus, & Antonius Contius notas. Syluester Aldobrandinus scripsit commentaria in librum primum harum Institutionum Iustiniani, Ang. Aret. Stephanus Bodeus, Aemilius Ferretus, Alex. Picenard. Andreas de Pisa, Anselmus Christoporcius, Franeisc. Balduin. Francisc. Connan. Francisc. Hotom. Hieron. Magins, Hippol. Riminald. Ioachin. Mynsing. Ioach. Hopperus, Ioann. Ferr. Mont. Ioan. Francis. Ozer. Ioann. de Platea, Nicol. Bello. Pet. de Bellapert. Pet. Ligneus, Ioan. de Platea, Nicol. de Voerda. Iacob. Cuiac. Matth. Vvesemb. Vide Institutiones carmine redditas per L. Honoratum. Draconem exegesim summariam omnium Titulorum Institutionum, Ioan. Fichardi, Tabulas Institutionum per Thomam Murner. & Claud. Moron. Georg. Vinien. earum analysim per Ioann. Haloand. diuisiones Georgij Bernardi, Epitome Henrici Chanstini, Isagoge Ioannis Apelli, Quæstiones Ioannis Thomæ Freigij, Erotemata Ludouici Bebionis, Summæ Placentini & Azonis. Stephanus Bodæus commentaria scripsit in hos quatuor Institutionum libros.*

INSTITVTIONVM Iustin. Libri quatuor.

Præter supra dictos, adde Anselmum, & Georgij Bernardi diuisiones in hos quatuor institutionum libros. Scripsit etiam Melchior Lincx iuris professor Vvitébergæ Gotardus Alemanus Ioach. Mynsingerus. Extat Ioachimi Hopperi in quatuor libros institutionum dispositio, Marcus Antonius, Petrus Ligneus.

¶Harum auté institutionũ finis est, vt sint prima legum cunabula & elementa quibus iuuenes instructi, ad penetralia iuris accedere faciliùs possint, in his enim nucleus legũ cõprehenditur & exponitur, sic Græci, vt ait Harmen. *lib.1. tit.1.§.6.* Latini non modo iurisconsulti: sed & Theologi institutiones dixerunt Lactant. 1. *cap.1.*

§. Imperatoriam.

Pro intellectu totius proœmij, vide Cuiac. *lib.4. obser. cap.24.* Constant. Land. *enarrat. in tit.* [illegible] ex professo Ioannes Rod. Hispanus *ad eum §. scripsit.*

Princeps Romanus.

Quasi diceret Imperatorem non ex armis tantum, sed ex legibus gloriosam sibi victoriam comparare. Nota autem hic Imperatores Romanos olim dictos fuisse principes, qua de re scribit Tac. *lib.1. annal.* Arist. *lib.7. polit. cap.9. & lib.2. cap.5 lib.1 cap 3. lib.7. ca.14* Plato *in lib. de Repub* Cicero *lib.1. officior.* Plato. *lib.5. de Repub. & lib.2. de legibus.*

§. Quorum vtramque. 1.

Vide Forcatulum *Necyom. dial.37.* Contiũ *lib.1. lection subsec. cap.7.*

Barbaricæ gentes.

Hi sunt pagani, non autem Christiani quas autem barbaras gentes intelligat hic Iustinianus, pulchre declarat hic Hotomanus.

Post tanta temporum spatia.

Quot annos Vãdali Africam obtinuerint, declarat Procopius, vide l. 1. *in princip. D. de off. præf. prætor.*

§. Omnes verò. 2.

Quantum Iustinianus Imperator legibus præstiterit, declaratur hoc .

Ad imméſa veteris prudẽtiæ.

Vide Duarenum *lib.2. disput. cap.6.*

Per medium profundum.

Sic Liuius 31. *Prouideo animo in vastiorem me altitudinem ac profundum inuehi.*

§. Cúmque hoc.

Crinitus *lib.10. de honest. discipl. c.12* Alcia. *lib.4. disput. c.3.*

Ex quæstore sacri palatij.

Plin. *7. & 8. epist.* Isidorus & Crinit. quos Accursius sequitur, scribunt exconsules & exquæstores dici, qui cõsules & quæstores fuerũt, qui Ciceronis tẽpore appellabãtur Cõsulares, & quæstores quorũ sentẽtiæ obstat, l.2. *C. de vet. iur. enuc.* ibi enim in principio legis Tribonianum appellat exquæstoré, qué inferius simpliciter quæstoré nominauerat. Hac ratione quidã inducti existimarũt nihil interesse inter exquæstoré & quæstoré, qua de re vide Alciat. *lib 4. disp. cap.3.* Accurs. *in l. fi. C. de diuers. rescript.* Budæus hic.

Ab antiquis fabulis.

Fabulas appellat leges quæ non sunt in vsu, Amm. Marcel. *lib.30.*

Virũ excelsum Tribonianũ.

De fide Triboniani in iure constituendo, vide Harmen. *tit.1. tit.1. §.10 & Suidam.*

Caij nostri.

Caium nostrum appellat, quoniam eo authore præcipuè vsus est, sicut de Scæuola quo frequenter vtuntur solét Paulus & Tryphoninus dicere, Scæuola noster. Hic auté Caius fuit Adriani Imperatoris temporib. l. *vtrum, ff de reb. dubiis,* l. *nuper, ff de donatio. inter vir. & vxor.* Anton. Aug. *lib.3. c.7.*

§. Summa itaque. 6.

Ad hunc §. vide Rainald. Cors. *indagat. lib. 2. cap.3.*

Inst. Iust. Liber primus.

In hunc librum primum scripsit Syluester Aldobrandinus.

Tit. 1. De iustitia & iure.

Ad hunc titulum scripsere Ferdin. Zoares. Rainaldus Corsus *lib.1 indag. ca.11, & lib.2. c. 14.* definitur autem iustitia hic *constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi.* l. *iustitia, 10. h. t.* vel animi affectio suum cuiqs tribuens ac societaté cõiunctionis humanæ mirificè & æqué tués, Cicero *5. de finib.* Arist. *lib.5. Ethic. c.1.*

§. iurisprudentia. 1.

De hoc Alciat. *lib.2. dispu. c. 8.* Hius autem

versiculi sensus verus ac germanus mihi esse videtur vt iurisprudentia nos doceat quomodo ius & leges cognoscamus, per diuinas res intelligimus quęstiones de religione, ceremoniis, de fide. & per humanas quęstiones intelligimus de Repub. de legib. de bello, de pace, de vectigalibus, & de iure ciuili, Cicero *lib.3. de orat. & libr. 2 de legib. in Topicis, &* 1. *de Orator.* Arist. *lib.5. Ethic.*

§.His igitur.2.

Iustinianus expositurus iura populi Romani pollicetur se accommodaturum suas perceptiones ad capacitatem discentium, qua in re imitatur statuarios, qui primum rude aliquod opus effingunt, deinde paulo diligentius exponunt, & ad extremum, supremam manum imponunt, Fab. *in procem. lib.8.* Inst. *orat. lib.1.c.2. & 3.* Cicero *Tuscul.5.* Aristot. *libro 5. Ethic.*

§.Iuris pręcepta.3.

Vide Ræuardum *lib.1. var.c.1.* Mercerium *lib.2. opinion.c.2.* Vvaltherum *lib.2. miscel.c.7.* Declaratur autem hic Iurisconsulti triplex officium, qua de re Tull. *lib.3. officior. & libro 3. de finibus,* Arist. *lib.5. Ethic.c.1. & c.3.*

§.Huius studij.4.

Hoc desumptũ est ex Vlpia. *in l.1.§.1. h. tit.* Fab. *lib.2.c.4.* sacrum publicum & priuatum ponit, sed publico continetur sacrum, vt notat Bud. hic. Alciat. *in l. pupillus, §. munus, D. de verb. sig.* Aus. *idyl.15.* Cicero *in partitionib. & de legibus,* l.5 §. *vlt. & leg. seq. D. de cap. min.*

Tit.2. De iure naturali gentium & ciuili.

Iuris priuati quod partim ex naturę præceptis, partim ex institutis gentiũ & partim ex ciuitatum statutis compositum, tres traduntur hic species, naturale nempe, gentiũ, & ciuile. de quibus speciebus ordine nunc disseremus, quæ enumerantur quoq. ab Vlpia. *in l.1.§.1. & § ius naturale, D. de iust. & iur.*

§.ius naturale est.

Rainaldus Corsus *lib.1. indagat.c.10. & 13.* vide Bart. *in tract. de testam. char.* 151. qui ponderat hunc textũ ibi, & vide in simili Bald. *in l.1. col. fi. vers.6. principaliter quaro, circa fin. de reb. dub.* Vide declarationem ad illũ textum per Hostiens. *in summa, extr. de spons. sub Rub. illa de matrimonius in 2 col. in fi.* vide multa cõferentia ad materiã iuris *in extrauaganti. bonis, incip. rem non nouã. in Gloss. quã dã magna.* Laurentius Valla *lib.4. elegant.* hanc iuris naturalis definitionẽ improbat, aliámque adfert quam itidem reprobat Budęus *in l.1. D. de iust. & iur.* Cicero *lib.1. offic.* Gell. *libr.1.c.6.*

¶An mater teneatur alere filium vsque ad triennium, vide l. *nec filium,* & ibi gloss. *Cod. de pat. potest.*

¶An liberi cogantur alere parentes, vide l. 1. & 2. C. *de alend. lib.*

¶An frater diues teneatur alere fratres & sorores inopes, vide l. *qui filium,* D. *vbi pup. educ. &* l.1.§. *sed nonnullos,* D. *de tutel.*

¶An & in quo differat ius gentium à iure naturali, vide l.1.§ *finali, cum quatuor sequentibus,* D. *de iust. & iur.*

§. ius autem ciuile.1.

In hunc §. Forcatulus Auiarij *cap.2.* Quot & quibus modis ius ciuile accipiatur, declarat hoc loco Imperator. coniunge autem cum hoc §. l.9. D. *de iust. & iure.*

Partim suo proprio.

Cicero hac de re 1. *de legibus, & in oratione pro Balbo.* Arist. *lib.5. Ethic. cap.6. & 7.* Cicero *lib.3. officior.*

Vocatúrque ius ciuile.

Sic Cicero *in Topicis,* idem ius sic definit, vt sit æquitas constituta iis qui eiusdem ciuitatis sunt ad res suas obtinendas.

§. Sed ius quidem.2.

Magius *lib.1. miscell. cap.16.* Zoannetus *rerum quotid. cap.60.*

Vel Draconis leges.

Perperam hic Draconem facit legislatorẽ Lacedæmoniorum, cũ fuerit ἀθηναίων νομοθέτης, Draconis meminit Aristoteles *lib.2. polit. cap. vlt.* Plutarchus & Laërtius in Solone Agel. *lib.11. cap.18.*

Quirites à Quirino.

Varro *lib.4. de ling. Latin.* Cicero 1. *de legib.* Ouid. *2. fastor.* Dionys. *lib.2.*

§.Constat autem.3.

Vide Platonem *octauo de repub.* Ræuard. *de auth. prud. cap.14.* hoc desumptum est ex Vlp. *in l.6. & 7. D. de iust. & iur.* Cic. *in Topicis.*

§. ius autem gentium.

Ad Glo. in verb. *pone, in fine,* vide Bart. eum reprobantem *in l. ex hoc iure, in 6. col. in 3. nu. D. de iust. & iure, &c.* Et de hoc, vide aliquid in vltima quæstione, *super §. quod fere, eod. tit.*

*Cuiac. *ad l. iuris gentium. ff. de pact.*

§.Lex autem.4.

De lege Hortensia, vide Gellium *lib.2. cap.25.* Verùm nota hic nomen legis varias apud auctores nostros significationes habere, primum enim legis appellatione omnes iuris Romani scripti partes, immò etiam aliorum populorum iura scripta comprehenduntur, vt in

vt in l.*omnes*, D.*de iuſt.& iure,in* §.*ius autem ſit.l.de quibus*, D.*de legib l.legitima*, D.*de pact.* eâque ratione plebiſcita nonnunquã leges appellantur.nam & Aquiliam & Falcidiam leges appellamus,cum plebiſcita eſſe conſtet,vide Dion.*lib*.48.

¶Legis nomen peculiariter tribuitur eis quæ à populo Romano, vti digniſſimo legiſlatore cõſtituta ſunt.Hæc autem legis definitio ſumpta eſt à cauſa efficiente.Quãobrem toto cœlo aberrat Accurſius,putans iſtã definitionem in ſententia conuenire cũ ea quæ eſt *in l.*1.*D.de legib*.cũ qua nihil prorſus cõmune habeť,hodie autem abutimur nomine legis,capita legum leges appellantes, quod & Bud.optime notauit, vide apud eum de modo ferendarum legum.

§.Senatuſconſultum.5.

Cùm populus Romanus multum excreuiſſet vt difficile conuocarentur gratia ferẽdarũ legũ,ad Senatũ deuoluta fuit iſta ſumma poteſtas,ideoque quicquid Senatus decreuiſſet pro lege ſeruabatur. ſed hodiè apud nos ſupremi Senatus legũ authoritatẽ nõ habẽt ,quoniam exemplis iudicãdũ non eſt,ſed legibus, cõſtitutionibus & moribus.

§.ſed & quod.6.

Duarenus *lib*.1.*diſput.ca*.19.Contius *lib*.2. *lect.c*.8 Charondas. Longollius poſt tractatum de ſeruitutum vſucapione.Hic autẽ locus deſcriptus eſt *ex l*.1.D.*de conſtit. princip.* obiter tamẽhic notabis:omnia quę principi placent legis vim non habere:quid enim ſi princeps paciſcatur aut contrahat cũ aliquo ad hanc cõuentionẽ ius facere dicemus,pari modo nec quælibet interlocutio quã protulit in aliquo negotio princeps ius facit, quia nõ voluit princeps eã pro lege haberi: veruntamẽ addendum eſt ita demum quod principi placuit legem eſſe,ſi non aduerſetur rectæ rationi,Gloſſ.*in can.lex* 1.*diſt*.2.

§.Prætorum quoque.7.

Cuiacius *lib*.8.*obſer.cap*.38. coniunge cum hoc §. l.2.§.5. D.*de orig.iur.* pertinet etiã hic quod Tullius ait,edictum prætoris legẽ eſſe annuam.

§.Reſponſa.8.

Gomeſius *lib*.2.*variar.lect.cap*.30.Cuiacius *lib*.7.*obſ.c*.25. vide libellum Ræuardi *de authoritate prudentum*.Iuriſcõſultorum authoritas quę &quãta fuerit,declarat hic Cicero *in oratione pro Cacinna*.Eutropius *li*.8.De reſponſis prudentum, & à quo ius reſpondẽdi de iure peteretur,vide l.2.§.47.D.*de orig.iur.*

§.ſine ſcripto.9.

Ius non perſcriptum eſt quod vſus nõ cõprobauit,vſus inquam non repugnans iuri naturali & rectæ rationi,item vſus frequẽs & inueteratus,hoc eſt plurimorum annorũ vſus, nam vt id quod moribus conſtitutum eſſe dicitur,vim iuris obtineat,in primis requiritur,vt ne iuri naturæ aduerſetur, quod tam non ſcripti quàm ſcripti iuris vnica eſt norma,quod ſi cum eo pugnet,nullius momenti erit *l.quod non ratione*, D.*de legib.l*.2.C. *quæ ſit long.conſ.*

§.Et non.10.

Rainald.Corſus *lib*.1.*indag.ca*.12. redditur autem hic ratio, cur ciues Romani partim iure ſcripto,partim nõ ſcripto vtãtur,quoniam origo iuris fluxit ab inſtitutis, vt ait Pomponius *in l*.2.§.1 D.*de orig.iur.* qua de re Liuius *lib*.3.Halicar.*lib*.10.

§.Sed naturalia.11.

Ponitur hic differentia inter ius naturale & ius ciuile ,naturale etenim de quo ſupra dictum eſt mutari non poteſt vlla ciuili ratione, ſed ius ciuile mutatur pro morũ & temporum varietate.

§.Omne autem.12.

Quidam hic faciũt initium tit. *de iure perſonar.* vt Cuiacius.Hæc autem diuiſio maximè notanda eſt,quoniam continet argumẽtum librorum inſtitutionũm,& ordinem ac methodum horum librorum, de argumento proponit quia quicquid in ſequentibus titulis ſcriptum eſt agit.vel de rebus,vel de perſonis,vel de actionibus.ad ordinẽ quod attinet is talis eſt,vt primum agat de perſonis vt *libro*.1. *ſecundo de rebus,vt lib*.2.*&* 3.*& princ.li*.4.*Tertio de actionibus,vt in t.de action.*

Tit.3.De iure perſonarum.

Huic titulo reſpondet apud. Harmenopulum *tit.de libertatibus, lib*.1.*tit*.18. adde titulum Pandectarum de iure perſonarum, Caius 1.*Inſt.cap*.13.

§.ſumma itaque.

Omnes homines aut liberi ſunt,aut ſerui. Hominum quiſquam neque eſt, neque fuit vnquam,qui ad alterum horum non pertineat,etſi enim quidã ſint de quorũ ſtatu probabiliter dubitetur, quales ſunt ſtatuliberi & addicti,qui tamẽ rẽ paulo propius inſpiciet,facilè animaduertet eos horũ generum alterutro cõtineri,cõiunge l.*manumiſſiones*, *ff.de iuſt.& iur.l.ſi id quod ſeruus,ff.de cõd.indeb.*

§. Et libertas. 1.

Quid sit libertas, declaratur hoc §. vide apud Harmenop. 1. *tit.* 2. l. 4. *D. de statu hominũ, de libertate*, vide Bart. *in tract.* Schis. 8. *col.* vide Glo. vt per Ang. I*nst. de iure personar.* & Bald. *in* l. *libertas*, D. *de statu hominum*, plura de libertate & maxime patriæ, vide per Ioan. Niuera *inter conf. Alb. Brum. conf.* 12. *col.* 1. Speculator *de treuga & pace ad finem.*

§. Seruitus autem 2.

Proponitur hic seruitutis definitio, quæ maximé notãda est: aliter eam definit Ciceto *in paradoxis*. Quint *lib.* 2. *cap.* 3. An seruitus naturæ contraria sit, vide Aristot. *lib.* 1. *polit. cap.* 3. & 4. Seneca *declam.* 7. Bart. *in* l. *in* 1. *col. in vers. quæro, D. de seruit.* de diuisione seruitutis, vide *can. cum redemptor.* 12. *q.* 2.

§. Serui autem. 3.

Antonius Augustinus *ad leg. sed si mulieres, §. plane ignominia, D. de excusat. tutor.*

¶ Quod Imperatores captiuos venderent, vide Gellium *lib.* 7. *cap.* 4. Plaut. *in Pers.* & Halyc. *lib.* 4. Cicero *in oratione pro Flacco.*

¶ De mancipiis, vide Varronem *de ling. Latina*, Macrobium *Saturnaliorum*, *lib.* 3. *cap.* 7.

§. Serui autem, &c. 4.

De seruis qui ex ancillis nostris nascũtur, vide Festum *lib.* 19. & Nonium, hos prudẽtes vernal. vocabant, confer hunc §. cum l. 5. D. *de statu hom.* quæ ad hunc locum explicandum mirè confert, tametsi verba diuersa sint.

Ad pretium participandum.

Alij vt Cuiac. habent *Partiendum*. Sed perinde est. nam qui pretium quo venditur nõ participat, is licet maior 20. annis fuerit cũ distraheretur, ad libertatem nihilominus proclamarę potest, *vt* l. 1. *D. quib. ad liber. proclam. licet.*

§. in seruorum. 7.

Nihil interest vtrum quis natus an factus sit seruus. at verò multum refert, vtrum quis natus an factus sit liber. quamuis quantum ad ministeria attinet & officia seruorum, inter se differant, serui enim alij sunt actores, alij Attrienses, alij Mediastini, alij ordinarij, alij vicarij.

Tit. 4. De ingenuis.

Vide Caium 1. *Inst.* §. 1. & Harmenopulum *lib.* 1. *tit.* 18. §. 5. Hic autem totus titulus ex Mart. petitus est, l. 5. *ff. de stat. hom.* Vlp. *in frag.* Paul. *lib.* 2. *sent. cap.* 25.

ingenuus est is.

Igenuus est omninò liber, quoniam in eo nec seruitus, nec vllum seruitutis vestigium est, porro ingenuus est qui nascitur liber, vt definitur hoc titulo, vel qui natalibus à principe est restitutus, qua de re agitur *libro* 40. *Pandect. tit.* 2. & *lib.* 6. *Col. tit.* 8. *Nou. const.* 78. Cicero *lib.* 3. *de natura deorum*, Liuius *lib.* 10.

¶ *Vulgò conceptus.* Vulgò concepti dicuntur, qui patrẽ demonstrare non possunt, vel qui possunt quidem sed eum habent quẽ habere non licet, qui & spurij appellẽtur, vide quæ notaui *in l. vulgo. ff. de sta. hom.* proinde demõstrare non posse nihil aliud est quàm incertum habere.

¶ An delictum parentis noceat liberis, vide l *sancimus*, *Cod. de pœnis*, quod tamen limitatur in crimine læsæ maiestatis & hæreseos, in quibus quidem casibus filij innoxij eatenus puniũtur, vt priuentur patrimonio, nullique vnquam possint succedere, aut vlla dignitate ornari, vt declarat l. *quisquis*, §. *filij*, *C. ad l. Iul. maiest.* & *Auth.* Gasaros. *Co. de heret.*

§. Cum autem. 1.

Mecerius *libro primo opinionum*, *cap.* 10. Cõiunge *l.* 2. *Cod. de ingenuis manumiss.* & l. 21. *de captiu.* An & quæ differentia sit inter seruum esse & in seruitute esse, vide Fab. *lib.* 7. *cap.* 3. Paul. 5. *sentent. tit.* 1. *vide gloss. mag. supra, titul.* 1 *in* 2. *parte.*

Tit. 5. De libertinis.

Augustinus *ad leg.* 1. §. 1. *D. de excusat. tutor.* & *lib.* 3. *emend cap.* 7. *in fine.* Ne homines perpetuo ista balluina & misera seruitute tenerentur, veteres eius tollẽdæ causæ varios inuenerunt modos, qui hic enumerantur, interest enim Reipublicæ, ciuitates repleri liberis hominibus, & libertas res est inæstimabilis.

Libertini sunt.

Obseruandum hic est antiquitus libertinos dictos fuisse, non qui manumissi fuissent, sed qui ex iis essent procreati: id est liberos eorum qui manumissi essent, qua de re Suetonius *in Claud. c.* 24. postea verò libertinos appellatos, qui cùm serui fuissent, libertatem consecuti essent: & hoc sensu passim in hoc titulo, & in libris nostris verbum hoc vsurpatur.

§. Multis autem. 1.

Ræuardus *lib.* 4. *varior. cap* 9. vide Cornelium Tacitum *lib.* 13. Politian. *miscell.* 193. vide L. 1. C. *de Latin. libert. tollenda.*

Vindicta.

Vindicta virgula erat quam lictor serui manu-

manumittendi capiti imponens, eundem in libertaté vindicabat, qua de re Vlp. *in Frag. tit.*1. Boër. *in Topicis Cicer.* Theophil. *in* §. *vlt. h. t.* meminit etiã huius virgulæ Plutarchus *in libello de iis qui tardius à Deo puniuntur.* sic Persius *Satyra* 5.

Vindicta postquam meus à Pratore recessi
Cur mihi nõ liceat iussit quodcumque voluntas.

§. Serui verò. 2.

Rainaldus Corsus *lib.* 1. *indag. cap.* 15. monet autem hic manumissionem quouis tempore & loco fieri posse, quo quomodo intelligendum sit, optimè declarat hic Hotom.

§. Libertinorum. 3.

Ad intellectum huius §. vide Alciatum *lib.* 1. *parerg. c.* 16. Ferrandum *lib.* 2. *explicationum, cap.* 18. Marcum Vertranium *de iur. lib.* 1. *cap.* 29. Politianum *miscellaneor.* 84. Turneb. *lib.* 7. *aduers. cap* 22.

Titulus 6. Quibus ex causis manum.

Hoc titulo explicatur lex Ælia Sentia, quę lata fuit Augusti temporibus, Sexto Ælio & L. Caninio. consſ. eius capita quot & quæ notat Iul. Pac. *in lib.* 1. *Instit.* huc etiam pertinet titulus *fforum, qui & à quibus manum. & tit. qua in fraud. cred.*

Non tamen cuicumque.

Nota hic, quod contra leges facta alteri non præiudicant, sed sibi.

Lex Ælia Sentia.

De lege Ælia Sentia, Connan. *lib.* 1. *cap.* 5. Vpl. *in frag. tit.* 1.

§. Licet autem. 1.

Contius legit *licet tamen*, sicut & Theoph. & in aliis exemplaribus legitur.

Qui soluendo non est.

Is dicitur non esse soluendo, qui non potest soluere solitum quod debet, siue nihil, siue partem tantum soluere possit, l. *soluendo* 114. D. *de verb. sig.*

§. Idémque iuris. 2.

Quibus modis in fraudem alienasse quis præsumatur, vide hic Doctores.

§. in fraudem. 3.

Ad materiam istius §. vide Iason. *Instit. de action.* §. *item si quis in fraudem, col.* 9.

§. Eadem lege. 4.

Consilium exercere quid sit, vide Alciatum *lib.* 1. *parerg. cap* 41. Anton. Aug. *c.* 2. *lib.* 1. *emend* Theophilus autem scribit consiliũ esse consensum clarorum virorum, qui certo anni tempore tam Romæ, quàm in prouinciis conuenire solebant consilij mentio frequẽs est toto Titulo, D. *de man. vind.*

§. Iustæ autem. 5.

De iustis manumissionis causis, vide Modestinum, *in l. matrimonij, D. qui & à quibus.*

§. Semel autem. 6.

Manumissionis causa semel approbata retractanda non est.

§. Cum ergo. 7.

An aduocatus obligetur clientulo, cuius causam per imperitiam perdidit, vide l. 1. C. *de aduocat. diuers. iud. & c. aliquo, extr. de iniur.*

Tit. 7. de lege Fusia Caninia tollenda.

De varia huius tituli inscriptione, vide D. Goth. Iul. Paccium & alios, Caium *lib.* 1. *Instit. c.* 2. quare lata fuerit, declarat hic Klinc.

Lege Fusia.

Iason *in* l. *pactum, inter haredes, C. de pactis, iuncta glossa.*

Tit. 8. De his qui sunt sui vel alieni iuris.

Nota hic potestatem domini in seruum esse iurisgentium.

Sequitur de iure.

Hic locus descriptus est *ex lib.* 1. *Institutionum Caij titul.* 3. & ex l. 1. D. *de his qui sunt sui.*

§. In potestate. 1.

In hoc §. duo tractantur, primum ostenditur quę sit origo potestatis, quam domini habent in seruos: secundo referuntur effectus herilis imperij, seu potestatis dominicę.

§. Sed hoc tempore. 2.

De constitutione diui Antonini, vide Senecam *libro* 3. *de beneficiis.*

¶ De dominorum asperitate, vide Macrob. *libro* 1. *Saturn. c.* 7.

§. Sed & maior.

Corrasius *libro* 1. *miscellan. c.* 23. De Asylo siue de ęde sacra, vide Cicer. *Verr.* 3 & 4. Liu. *lib.* 23. Senecam *lib.* 1 *declam.* Tacitum *libro* 3. Quod ab ecclesia inuitus nemo abstrahi nõ possit, non semper est verum, etenim qui delictum commisit, qui corporalem pœnam commeruit, in ecclesia tutus non est, templorum enim tutela non nocentibus, sed læsis

datur à lege, iure tamen Canonico nemo templo extrahitur, quamuis grauiter deliquerit.

Tit. 9. De patria potestate.

Ræuardus *ad leges duodecim tabularum*, c. 3. ad illam materiam, vide l. *patre, de his qui sunt sui vel alieni iuris*.

¶Et ad Gloss. in verb. *ius autem*, vide textum *in* l. *cùm oportet*, §. *non autem ibi patria potestas*, C. *de bon poss. contra tab*.

in potestate nostra.

Locus hic desumptus est ex l. 3. *D. de his qui sunt sui vel alieni iur*.

§. Nuptiæ autem. 1.

De nuptiis siue de matrimonio, vide Gell. *lib*. 4. *ca*. 3. *lib*. 18 c. Rainald. Corf. *lib*. 1. *indagat. cap*. 16. *&* 29. l 10. *&* 11. D. *de ritu nupt*. nota autem hic differre nuptias à matrimonio: nuptiæ etenim sine matrimonio esse nō possunt, & matrimonium sine nuptiis esse potest. Papinianus 15. *Resp*.

§. ius autem. 2.

Forcatul. *Necyom. dial*. 15. Vacon. *lib*. 1. *declar. cap*. 8. Hilicar. *lib*. 2.

¶De iure potestatis & quibus proprium sit, vide Alciat. 2. *disput, cap*. 22. Valerium Maxim. *lib*. 5. *capite* 8. Huius etiam iuris meminit Liuius *libro* 1. vide Alciatum *in* l. *potestatis*, D. *de verborum significatione*, §. *in potestate*. Ad Gloss. in verbo *ius autem*, adde textum *in* l. *cùm oportet*, §. *non autem ibi propria potest. &c*. per quem textum videtur addi vnus effectus patriæ potestatis.

§. Qui igitur ex te. 3.

Coniunge l. 4. *&* 5. *D. de his qui sunt sui*, cōfer hunc locum cum l. 2. §. *nam qui*, D. *de his qui sunt sui*.

Tit. 10. De nuptiis.

Antonius Guibertus *libro* 5. *quæstionū iuris capite* 12 Contius *libro* 1. *lect. capite* 4. Declarātur autem hoc titulo quæ sint iustæ nuptiæ, ita vt quidam existiment, *de iustis nuptiis* legendum esse, continet itaque hic titulus rudimenta tituli Pandectarum *de ritu nuptiarum*, & tituli Codicis *de nuptiis*.

iustas autem.

Vt legitimæ sint nuptiæ in primis requiritur, vt hi qui coëunt ciues sint Romani, hac de re vide Strab. Halicar. & Sigon. *de iure antiq. ciui Rom. libro* 1. *cap*. 9. Papinianum 15. *Respons*.

Masculi quidam puberes.

Quod impuberes iustas inter se nuptias contrahere non possint, declarat Plato *lib*. 11. *de leg* 16. Macrob. *libro* 1. *in somn. Scip. cap*. 6. congruit l. 4. D. *de ritu nuptiarum*, Nouel 100. & Leonis 78.

§. Ergo non omnes 1.

Coniunge cum hoc §. l. 50. *&* l. *vltimam*, D. *de ritu nuptiarum*, nota autem hic nuptias contrahi non posse, inter eas personas quæ parentum liberorúmve locum inter se obtinent. quod optime declarat Xenophon *in libro* Xenophon & Plato, *libro* 8. *de legibus*, *& octauo de repub*. ratio autem huius rei adfertur ab Aristotele, *libro* 2. *politicorum*, hac de re præclare Philo *in decalog. libro* 1.

§. inter eas quoque. 2.

Ad huius § faciliorem intellectum, vide l. 18. D. *de ritu nuptiarum*, loquitur enim ibi Iurisconsultus de nuptiis prohibitis inter cognatos ex transuerso gradu. Summa autem prohibitionis nuptiarum quæ hac iuris ciuilis parte continetur hæc est, nempe nuptiæ prohibentur inter eos qui coniuncti sunt, vel in secundo vel in tertio, & in quarto gradu in linea inęquali.

§. Fratris verò. 3.

Congruit cum hoc § l. 17. *Cod. hoc titulo*, *&* l. 12. D. *de ritu nuptiarum*

Sororis filiam.

Ambrosius *epist*. 66. 12. scribit ex quarto gradu vxorem ducere licere.

§. Duorum. 4.

Contius *libro* 2. *capite* 1. Tacitus *libro* 4 *capit*. 12. dicitur autem consobrinorum nuptias lege esse permissas, vt videre est in lege Mosaica Genes. *capite* 29. & iure ciuili hîc, & l 78 §. *filiam*, D. *ad Trebellianum*, l. 19. *Cod. hoc tit*.

§. item Amitam.

Amitam ne adoptiuam quidem vxorem ducere permittitur, l. *per adoptionem*, 17. §. 1. D. *eod*.

§. Adfinitatis quoque. 6.

Ad huius §. intellectum sciendum est affinitatem esse personarum coniunctionem, sine vlla cognatione ex nuptiis procedentem, vt rectè deffinit hîc Theophilus , priuigna vnde dicta, Festus in hac voce.

Qui duas vxores.

De duobus vxoribus ducendis legem tulit Valentiniana, *Histor. tripert. libro* 8. *ca*. 11. l. 1. §. *vltimo*, *&* l. 13. §. 2. D. *de his qui not. inf*.

§. Socrum quoque. 7.

Socrum aut nouercam ducere non possumus,

mus, quoniam parentum liberorúmve loco habentur, *l*.4.§.7.D.*de gradibus affinit*.vide epist.1.ad Corinth.*cap*.5.

§.Mariti tamen.8.

Nuptiæ inter compriuignos iure contrahuntur *l.generali* 34. §.2 *ff. de ritu nuptiarum*, quoniam neque cognati inter se neque affines sunt *l*.T*itia*,D.*de verb.oblig*.

§.Si vxor tua.9.

Prohibitæ sunt nuptiæ inter quosdam ob publicam honestatem.

§.Illud certum est.10.

Nuptiis impedimento sunt seruiles etiam cognationes, *vt l*.14.§.1.*ff.de ritu nuptiarum*, omisit autem hic tractationem nuptiarum in affinitate collaterali.

§.Sunt & aliæ.11.

Personas alias quæ nuptias contrahere non possunt, vide quæ notaui *in tit.ff.de ritu nupt.*

§.si aduersus ea.12.

Contius *lib.2.disputationum,c*.11.Hoc loco abrogatur sententia quæ apud Paulum extat *lib.2.sent.Tit*.19.§.2.

§.Aliquando.13.& vlt.

Cuius matrimonium, vide Alciatum *libro* 3. *parad.c*.16. Explicantur autem in hoc §.duo modi legitimandi,vnus si filius naturalis offeratur Curiæ alter si mater eius ex concubina fiat vxor,qua de re est *l*. 10. *Codice de naturalibus liberis*,vide Nou.89. *capite* 2. *Nou*. 12.*cap*.4.

Tit.11. De adoptionibus.

Quæret hic aliquis quare de adoptionibus potius quàm de adoptione dixerit, sed (vt opinor)multitudinis numero vtitur,respiciens ad duas species adoptionis, quarum vna retinet nomen generis, vocatúrq. simpliciter adoptio: altera dicitur arrogatio, magna tamen est differentia,adoptamus etenim coram magistratu alienum filiumfamilias,arrogamus authoritate principis patremfamilias, vt dicemus *in* §.1.*l*.3. *&* vide Harmenop.*lib*.2.*tit* 8 Caium 1.*Inst.cap*.5.Vlpian.*in frag.tit*.8.

Non solum autem.

Totum hoc ex Vlpiano desumptum esse videtur cùm ait, *non tantum naturales liberi in potestate parentum sunt,sed etiam adoptiui,l*. 2.D. *de adoption*. adde hic *l*. 13. *&* 14. *Cod. de probat*.

§.Adoptio autem.1.

Quod adoptio tribus non duobus modis fiat,vide Valerium *lib.7.cap*.9.&Dion.55.40. *&* 46. Cicero *lib*.11.*de legibus,& in orat. pro domo sua*,de Adrogatione, vide Gellium *lib*. 5.*c* 19. neque miretur quispiam nomen generis speciei tribui,nam hoc & alias frequẽter fit.

§.Sed hodie.2.

An & apud quem legis actio dicatur,vide hic Lin.

§.Cùm autem.3.

Forcat. *Necyomant.dial*.g 98.Goueanus *libro* 2.*var.lect.c*.10. Gell.*lib*.5.*c*.19.Forn.1.*Select*.19.*l.sancimus*,C.*de verb.sign*.

§.Minorem natu.4.

Rainaldus Corsus *lib*.1.*indagat.c*.18. Adoptionem naturæ imaginem vocat Sucton.*in Tyber.c*.2.Cicer.*pro domo sua*.

§.Licet autem.5.

Contius *lib*. 1. *lect.subsec.c*.6.facit hic *l.mela* 14.*ff.de aliment.legatis*.

§.Et tam filium.6.

Filium etiam alienũ adoptare possumus.

§.sed si quis.7.

Suus hæres quis dicatur notat Hotomanus *in comment.verb.iur*.

§.In plurimis.8.

Continetur hic comparatio legitimorum & adoptiuorum.

§.sed & illud.9.

Turnebus *lib*. 29. *aduers.c*.5.Forcatulus *Auiarij c*.8.Ferandus *lib.2.explicat.c*.19.Magius *lib* 2.*Miscellan.c*.5. De Spadonibus vide Ant. August.*emend.lib*.3.*c*.5.Alciat.*in l.Spadonum, ff.de verb.sign*.

§.Fœminæ.10.

An & quo casu fœminæ adoptent, vide hunc textum.

§.illud proprium est. 11.

An Tiberius ante Augustum adoptauerit, vide Suetonium *in August. c*. 19. & Tacitum *lib*.12 *annalium*, An autem mulieri liceat adoptare Theoph.hic.

§.Apud Catonem.12.

Contius *dicto capite* 6. vide Gellium *lib*.13. *c*.18. *&* *libo*. 5.*c*.19.iunge *l.fin*.§.*similique modo*,C.*de Latina libertate tollenda folio* 179.*nu*. 58.*repetitione* 6. De Catone, vide *l*. 4.§.*Cato*, *ff.de verb.oblig.l.vnica*,§.*similique*,C.*de Latina libertate tollenda*.

Titul. 12. Quibus modis ius, &c.

Patriæ potestatis soluẽdæ hoc titulo enu-

merantur modi, videlicet mors parentis, deportatio patris vel filij, seruitus pœnæ, patriciatus, filij captiuitas emancipat. & adoptio vide Harmenopulum *lib.1.tit.17.* Vlpianus *tit.10.* Qui in potestate mancipióve sunt, an & quemadmodum ex iure liberentur, vide Paul.*2.sentent.tit.25.*

Patriæ.

Existimant quidam hoc verbum *Patria* expungendum esse, quod hîc non solùm de patria, sed etiam de herili potestate loquatur, Caius 1.*Institut.Tit.6.* Vlpianus *d.loco.*

Videamus nunc.

Ad intellectum huius §.vide *l.5.D.de his qui sunt sui.*

¶An sacerdotium liberet filium à patria potestate, declarat hic Bart. Morte patris an & quemadmodum patria potestas soluatur, vide Harmenopulum *lib.1.tit.17.§.2.* iunge hic *l.15.ff.quando dies legati cedat.*

§.Cùm autem.1.

In hunc §.Alciatus *lib.1.parerg.* De deportatione loquitur hîc Imperator quæ quasi mors dicitur, qua de re est *l.verũ,§.Societas. ff.pro socio*, cui adde *librum 9.& vltimum, C.de sentent.pass.* qui loci hunc pulchrè illustrant.

¶An & quibus relegare concessum sit. An pater deportatus ciuitatem amittat. An captiuitas patris vel filij dissoluat patriam potestatem, vide Bart. & Bald. hic. Nota autem hic quæ de toto eadem & de parte intelligenda esse.

§.Relegati.2.

Vide Apostill. Bart. qui reprobat glossam *in l. vt vim, sub litera D.iust.& iur.* Et circa istud dictum, vide Iason. *Institutis de actionib.* super definitione in gloss. in verbo *quamuis*, vide Bart. *in l.amissione,§.qui deficiunt de capite diminutionis.*

¶ An relegatio patris & filij ius patriæ potestatis adimat. An bannitus æquiparandus, sit deportato: vide hîc Baldum. An & quæ differentia sit inter relegatum & deportatum, Theophilus hîc. Relegati autem hodie banniti dicuntur olim aqua & igni interdicti.

§.Pœnæ seruus.3.

Pœnæ seruus effectus filios in potestate habere desinit. Serui autem quomodo pœnæ efficiantur declarat hoc loco Imperator. Grauitatem autem huius supplicij describit Diodor. Sicul. *lib.6.l.sunt quidam,17. ff.de pœnis* Nemo autem hodie fit seruus pœnæ, *Nou.22.cap.8.*

§.Filiusfamiliàs.4.

Turnebus *lib.15.cap.16.* Quæ autem dignitas filium à patria potestate liberet, declarat hîc Iust. qua in re consule *l. vlt.C.de consul.l.si maritus 7.Cod.de patria potestate*, vide Halicar. *lib.2.* Budæum *in Pandectas, & l.3.Cod.de adopt.* & *Nou. Const.81.*

Imperialibus codicillis.

Quid sibi velint hæ duæ voces optimè explicat Sueton. *in Claud.c.29.Nou.81.*

¶Vide Gloss. *in c.inde eorum, de ætate & qualitate*, Cassiodor *de formulis patriciatus, lib.6.*

§.si ab hostibus.5.

Vide ad quid a legec hunc textum *in l.si is qui pro emptore, col.pen.de vsucap.* præterea ad intellectum huius §. vide *l.12.§.1.ff.de captiu.*

¶An & quare captus ab hostibus fingatur seruus, vide hîc Bart obiter autem notabis patriam potestatem captiuitate patris suspendi, non autem solui, vt notatur in fragmentis, Vlpian. *Tit.10.§.4.* Vnde dictum sit postliminium, vide Ciceronem in Topicis in loco ex notatu.

§.Præterea.6.

Ferandus *lib.2.explicat.cap.20.* Nannius *libro 10.miscel.c.4.* De emancipationis veteri ritu, vide Caium 1.*Inst.Tit.6.*

§.Admonendi.

Coniunge hic *l.28 ff.de adoptionibus.*

§.Sed & si pater.8.

In adoptione adoptantis & adoptati spectatur voluntas.

§.illud autem.9.

Socin. *in reg. 286.* Vide Harmenopulum *lib.1.tit.17.*

§.Et quidem.10.& vlt.

Vide Bartolum *in l. quidam, columna 2.versiculo verto, aduersus sed videamus, de verbor. obligation. Penè.* Hoc ideò addidit quia quibusdam casibus filium emancipare cogitur pater.

Tit.13. De tutelis.

Scripsit ad hanc materiam Damhouderius in tractatu patrocinio pupillorum, extat etiam in tutelæ materia liber Ioannis Rami. Cai.1.*Instit.Tit.7.* Vlpian. *Tit.11.* Sigon. *libro*

lib.1.cap.13. De iure anti.ciu.Rom.

Transeamus.

De hac personarum diuisione, vide Connanum *lib.2.cap.1.*

§.Est autem.1.

De capite libero, vide Gellium *lib.5.c.19.* Vlpian.*in frag. Tit.11.l.4.ff.rem ratam haberi.*

§.Tutores autem.2.

De æditluis, vide Plinium *lib.14. cap.7.&* Gellium *lib.12.cap.10.*

§.Permissum est.5.

De testamentaria tutela, vide Platonem *11.de legib.* Liu facit l.1.*ff de testamen. tutela.*

§.Cùm autem.4.

Coniunge hic l.133.*ff.de verb.signif.*

§.sed etsi.5.& vlt.

Formam inquisitionis, vide l.7.*in fine ff. hoc Tit.*

Tit.14. Qui testamento tutores dari possunt.

Harmen.*lib.5.Tit.11.*

Dari autem.

Facit l.67.§.2.*ff.de ritu nupt.*

§.sed & seruus.1.

Connanus *lib.2 cap.2.* Gellius *lib.11.ca.10.* Charondas *lib.1.verisim.c.fin.*Straitman.*harmonia iur.pag.267.l.9.C.de fideicom. libert.l.5. Cod.de necess.seruis*,Paul.*lib.4 sentent.*

§.Furiosus vel.2.

Facit hic l.10.§.1.*ff.de testam.tut.& l.furiosus.ff.de reg.iur.*

§.Ad certum.3.

Bart.*in l.si is qui ducenta,in §.vtrum, de reb. dub.col.2. vers.nec obstat,§.1. l.1.de attil. tutor. l.16.ff.de in diem addict.*

§.Certæ autem rei.4.

Hoc sumptũ est ex Vlpiano,l.12.*de testament.tut.*

§.si quis filiabus.5.& vlt.

Gellius *lib.2.c.13.*adde hic l.120. *ff.de verborum sign.*

Tit.15. De legitima adgnatorum tutela.

Ad intellectum huius tituli, adde quæ dicuntur in titulo de legitima patronorum tutela, de hoc est titulus ff.& C.de legit.tutor.

Quibus autem.

De legitima agnatorum tutela vide Platonem *11.de legibus.* ad hunc locum vide *l.1.& 7.Cod.de legit. tutor.*l.1. C.*de legitim.tutela* vide Vlpianum *in fragm.tit.11.* Hodie etiam proxime cognati tutelam obtinent.

§.sunt autem.1.

Qui dicantur agnati declarat hoc loco Imperator. quod etiam optimè demonstrat Bar.hic,& plura vide apud Modestinũ *in l.4. §.1.& Vlp.in l.1. D.de grad.affin.* Harmen.*libro 4.tituli.6.*§.1.Agnatus vt quis sit quid necesse sit, dic vt notatur in margine corpore iuris. Accurs.iunge hic l.196.*in fi.ff.de ver.sign.*

§.Quod autem.2.

Coniunge cum hoc §. l.6.*ff.de legit.tutor.* Hîc autem §.vlt. Tituli sequẽtis cõmodissimè inseri potest.

§.Sed agnationis.3.

Singularis est hic §.& optimè explicatur à Bar.& Bald hic quos vide.

Plerumque perimitur.

Hanc vocem *plerumque* adiecit quasi diceret vt sępius agnatio perimitur omni capitis diminutione, vide de his plura quæ notãtur *in Inst.Theoph.* & vt intelligamus, non semper ius familiæ perimi minima capitis diminutione.

Adgnatio iuris nomine est.

Nec in vet.nec in Theod.additur ciuilis. vide l 8 *ff.de capite minut.*

Titul.16.De capitis diminutione.

In hunc titulum vide Fornerium *lib.1.select.cap.26.*Goueanum *libro 1.variar. lect.cap. 26.*Vlpian.in frag.*tit.5.§.10.& tit.11.*Cæterũ explicatur quid sit capitis diminutio.

Est autem.

Continetur hîc capitis deminutionis definitio & eiusdem tripartita diuisio ex l.1.*& vlt.ff.de cap.min.* Quidam autem existimant hanc vocem *prioris* abundare.

Tribus modis.

Duobus tantum modis accidere dicet aliquis, nam aut magna est aut minor, magna enim comprehendit maximam & mediam, *vt l.1.§.si filius,ff.de suis & legit.hæred.*

§.Maxima capitis.1.

Proposita triplici diuisione, ostendit iam quid sit maxima capitis deminutio. Maxi-

mam autem capitis deminutionem patiuntur serui pœnæ, reuocati in seruitutem ob ingratitudinem, qui seipsos vendiderunt, vt hic, qui in insulam deportati ob delictum. Cicero *pro Cecinna*, Liuius *libro* 1. Halicarn. *libro* 4. Sublata autem fuit hæc pœna per Nou.22.§.*illud*.

§.Minor siue.2.

De hac postrema capitis deminutione, vi vide Boetium *in Topicis*. Cicero. *in oratione pro Cecinna*. Duaren. 1.*disputat. cap.*6.l.1.*ff. ad Turpillian*.l.5.*ff. de extraord.*

Vel qui in insulam deportatus.

Deportatio hic species mediæ capitis diminutionis constituitur.

Aqua & igni interdictum.

De aquæ & ignis interdictione. vide Budæum *in* l. *pen. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Boetium *in Top. Ciceron.* Ciceronem *libro ad Attic. epist.*3.

§.Minima.3.

De hac minima capitis diminutione vide Ciceronem *in Topicis loco ab adiunctis.*

§.Seruus autem.4.

Hic §. desumptus est ex Modest. *in* l.3.*ff de senator.*

§.Quibus autem.5.

Remotus à dignitate, statum non perdit, vnde si remotus propter turpitudinem fuerit, nec iudicare, nec testimonium dicere potest, *vt* l.2 *ff de senator.* Capite minuti Romæ non morantur, Senatu moti Romæ morantur, *ob* l.3.*de Senato.*

§.Quod autem.6.

An minima capitis diminutio cognationem tollat quoad effectus ciuiles, an iura sanguinis aliqua capitis deminutione tollantur. An & quæ perdat damnatus in metallum. vide hic Bald. Facit autem hic l.7.*ff. vnde cognati.*

§.Quum autem.7.& vlt.

Totus hic §. desumptus est ex Caio *in* l.4. *ff. de legit. tutor.* Nou.118.*cap.*5.

Tit. 17. De legitima patronorum tutela.

Patroni & eorum liberi consequuntur suorum liberorum tutelam.

Ex eadem lege.

Patronorum tutela vnde introducta fuerit declaratur hoc titulo. vide l.3.*ff. de legitim. tutor. &* Nouell.118.*cap.*5.

Tit. 18. De legitima parentum tutela.

Quam rationem habent patroni ad libertos quos manumiserunt, eandem habent parentes ad filios à se emancipatos. Parentes cur ad tutelam liberorum emancipatorum vocentur, vide hic Liu.

Exemplo.

Quod ait, patrem & auum liberum emancipatorum tutorem esse hoc Vlp. *in* l. 3. *ff. de legitimatione tutorum*, dixerat vicem legitimi tutoris sustinere, vide Vlp. *in fragm.*

¶An & ad quem spectet onus tutelę declarat hoc loco Baldus.

Tit. 19. De fiduciaria tutela.

Iacobus Ræuardus, *de auctorit. prud. capite* 5. quæ fiduciaria tutela appellari debeat declarat hic Hotom. hinc fiduciarij tutores appellantur.

Est & alia.

Ad intellectum huius loci, vide Vlpianum *tit.*9.

¶An minor 25. annis tutor esse possit, vide hic Baldum. An frater sit legitimus tutor fratris, Bartol. hic. Perfecta autem ætas exigitur in hærede tutoris, vt inchoata per tutorem explicet, l.1 *ff. de fidei. tut.*

Tit.20. De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabatur.

De hoc dixi titulo *ff. de tutoribus & curator. datis ab his*, vide Vlpian. *in frag. tit.*11.§.14. Gaium 1. I*nst. tit.*7.

si cui nullus.

Conscribunt edicta communiter prætores apud Ciceronem 3.*offic.*

Tribunorum plebis.

Tribuni plebis totidem id est decem fuerunt creati L.Minuto & M.Horatio Puluillo conss. qui edicta communiter conscribere solent, vide Cicero 3.*off.* De lege Attilia, vide Vlpianum *in fragment. Tit.*11.

§.sed & si in testamento.1.

Tutor esse desinebat deserto testamento & deficiente conditione.

§.Ab hostibus.2.

Ad intellectum huius loci, Vlpianus *in* l. 1. *& 2. ff. de legitim. tutor.*

§.Sed

§. Sed ex his legibus.3.

Claud.in primis pupillis tutores esse dandos introduxit,qua de re Suetonius *in Clau. capite* 23.facit l.*penult.ff.rem pup.salu.fore*,vide Capitolinum *in Antonino.*

§. Sed hoc iure. 4.

Ang.*ad tit.de excus.tutorum*, l.*Athena*,§.2. Corras.*lib.5.misc.cap.24*.Tutoris dandi potestas quibus competebat tempore Iustiniani. An iudex maleficiorum cognoscere possit de re pecuniaria. Tutoris datio au sit meri, vel mixti imperij siue iurisdictionis, Bartol.hîc.Facit *lex penultima,ff.rem pup.sal.fore.*

§. Nos autem per.5.

Hic §.optimè explicatur à Balbo.

¶*Solidos*,Solidus hic a quibusdam accipitur pro aureo.

§. impuberes.6.

Tutela iure naturali introducta est, vt declarat Cicero *in officiis.*

§.Quum ergo pupillorum. 7.& vlt.

Plato *9.de leg.16.*

Tit.21.De authoritate tutorum.

Authoritas vnde dicta, vide *hic Iul. Pac. Inst.*Vlp *in fragm.titulus* 11.§.25.26.& 27.est Tit.*ff.de Cod.de Auth.prast.*

¶An & quomodo authoritas præbeatur, declaratur hîc à Cuiacio.

¶An & quomodo adultus obligetur, vide hîc Baldum.

§. Neque tamen.1.

Ferand.*libro* 1. *explicationum,cap.21*.Anto. Aug.*libro 3.emend. capite* 7.Facit l.13.§.*si quis, ff.de action.empti.* *Cuiac.*ad l.iurisg.ff de pact.*

§.Tutor autem.2.

Continetur hîc ratio quare solus pupillus nequit adire hæreditatem, quoniam scilicet discretionem non habet, nec cognoscit causas acquirendæ hæreditatis, quod requiritur,*vt in* l.*pupillus,ff.de acquirenda hæreditate*, optimè autem hic §. explicatur à Baldo hîc Anton.Aug. *emend.pag.*56. Hic autem locus desumptus est ex Caio *in* l. *oblig.ff.eodem.*

§. Si inter. 3. & vlt.

Iudicium vtrum inter tutorem & pupillū esse possit,declarat hic Glossa. Vlpianus *infr.tit.*11. *Nouella* 72. & *Nouella* 44.

Tit.22. Quibus modis tutela finitur.

Vide Tit.C.*quando tutores esse desinunt*, hoc autem Tit.nouem modi explicantur,quibus quidem finitur tutela, nempe libertate, capitis deminutione,Conditionis euētu,morte pupilli,morte tutoris,Deportatione,Seruitute,Captiuitate pupilli.Cont.*lib.2.subsec. capite* 13.Ræuardus *lib.1.variar.cap.10.*

¶Tutela legitima an finiatur ipso iure vel vtrum dureut reliquæ primæ tutelæ, vide hic Bartol.

Pupilli pupillæque.

Impubertas est causa tutelæ & cessante causa cessat effectus.

§.item finitur.1.

Menoch. *de arbit.iud.lib.2.cap.58*.Pubertati autem proximi doli sunt capaces, l.*pupillum, ff.de regulis iuris.*

§. Sed etsi vsque. 2.

Vide l.8.§.2.l.11.*ff. de testam.tut.*l.6.§.1.l.14. *in fine*, D. *de tutelis.* Coniunge autem cum hoc §.§.*preterea.sequenti.*

§. Simili modo. 3.

Natura delatorum hæc est, vt posito vno ponatur & aliud.

§.sed & capitis.4.

Rainald.Corsus *lib.1.indagat.cap.17*.Tutela est potestas in capite libero,§.1.*sup.de tutelis.*

§. Præterea.5.

Agnatus ad agnati tutelam vocatur ex verbis legis duodecim tabularum.

§. Desinunt.6.& vlt.

Constituitur hîc differentia inter constituere & finiri, vt Paulus cum de vsufructu agit in sententiis inter amittere & finiri. Qui ad tempus se excusat non desinit esse tutor quamuis administratio interpelletur.

Tit. 23. De curatoribus.

Caius 1.I*nst.tit.vlt.*Vlp.*Tit.12.* quidam libri addūt,*dādis vel cōfirmandis*, alij de curatoribus, qua de re Cuiac.hîc.An & quæ sit inter tutorē & curatorē differētia, vide Doct.hic.

¶Curatores dantur puberibus minoribus.

Masculi quidem.

Fœmina citius quàm mas tutela liberatur.

§. Dantur.1.

De curatoribus testamento datis, vide l.3. D.*de tutorib. & curatorib.*

§.Item inuiti.2.

Pro intellectu huius §. vide Ræuard. *libro* 1.*cap*.17. Vide etiam l 3.§.*pen*.D.*de tutel.*

§.Furiosi quoque.3.

Vide l.1.D.*&* *Codice de curatoribus*, Forcat. *Necyomant.dialog*.33. hîc §. optimè etiam explicatur à Baldo hîc.

§.Sed & mente capitis. 4.

Quid differat mente captus à furioso declarat hîc Theop. De perpetuo morbo, vide Gell.*lib*.16.*noct.attic.cap*.4.

§.Interdum autem.5.

Regula hic contenta est *in* l. 27. D. *de testamentaria tutela.*

§.Quod si tutor.6.& vlt.

Vide hic Cuiacium.

Tit.24. De satisdatione tutorum vel curatorum.

Continetur hîc cautionis seu stipulationis rem pupilli saluam fore formula. Quinam tutores satisdare non cogantur, vide hîc Theophilum, vide etiam *lib*.5.*Cod.Tit*.42.

§.Sed si ex testamento.1.

Facit hic l.17.*in principio*, *D.de testamentis.*

§.Sciendum autem.2.

An & quando detur actio subsidiaria, vide hic DD.

§.Quibus cõstitutionib. 3.

Iunge hic l.9.*in fine*, D.*ad legem Iuliam peculatus.*

§.Neque autem.4.

An & qui fuerint præfecti vrbis, vide Gell. *libro* 13 *cap*.14.*&* l 23.*D.rem pupilli saluam fore*.*&* l.*vlt.Cod.de magistrat.conuen.*

Titul.25. De excusationibus tutorum vel curatorum.

In hunc Titulum Zoannetus *resp. cap*. 19. Feran.*libro* 2.*explicat*.22.*cap*. Quænam sint communia tutorum & curatorum declarat hîc Iul.Pac.*in sua synopsi.*

¶An liberorum numerus excuset à tutela & de liberorum numero, vide l.1.*Cod.de numero lib.* Plin.*libro* 10.*epistol.epist*.1. Duaren. 1.*disp.capite* 40.

§.Item Diuus Marcus.1.

Marcus Vertranius *de iur.lib. cap*.17.*&* 18. *&* 20.

¶Semestrij mentio sæpissimè fit in iure nostro, vt in l.46.D.*de pactis*, Suet.*in Aug.cap*. 35.*& in Claud.cap*.14. Theoph hic, l.10.*Cod. hoc eodem Titulo.*

§.Item siui Reip.2.

Antonius Augustinus, libro singulari ad Modestinum.

§.Et qui potestatem.3.

Facit hic *Nou*.72.*&* l.21.*ff.hoc Titulo.*

§.Item propter litem.4.

Coniunge l 16.*Cod hoc Titulo.*

§.Item tria.5.

Vide l.3.§.4.5 6.*ff.hoc ipso Titulo.*

§.Sed & propter.6.

Hic continetur septima excusatio.

§.Item propter aduersam.7.

Menoch.*de arbit.iud.cas*.60.l.2.§.*Corporis*, *ff.de vacat.muner.*

§.Similiter eos.8.

Facit hic l.6.§.*vlt.supra eod*.Suet.*in Claud. capite* 10.

§.Item si propter.9.

Hæc est decima excusatio.

§.Non esse autem.10.

An ignotus possit esse testis, vide Nouel. 90.capite 1.

§.Inimicitię.11.

Ræuardus *libro* 5.*var.capite* 15. Facit hic l. 6.§.*dat*,*inst.hoc eodem Titulo.*

§.Item is qui.12.

Hic est duodecima excusatio.

§.Item maior.13.

Cuiac.*libro* 17.*obs.cap*.28. Menoch.*de arbitr. iud.lib*.2.*cas*.59. Crinitus *lib*.8.*de honest.discip. cap*.28. Vlpianus *in* l.3.*ff.de iure immunit.*

§.Idem & in.14.

Marcus Vertranius *de iure liber. capite* 19. vide l.8.C.*de legibus.*

§.Item Romę.15.

Hoc explicat Vlpianus *in* l.8.§.*pe.ff.de mun. & hon.*

§.Qui autem.16.

Facit hic l.1.§.*medicorum.ff.de var.& extraor.cog.*

§.Datus.17.

Hic §. videtur esse mutilatus, repete ex l. 21.§.*penultimo hic.*

§.Qui tutelam.18.

Rescriptum hoc hodie non extat.

§.Idem

§. Idem rescripseram. 19.
Facit l.1.§.*fin.ff.eod.Tit.*

§. Si quis. 20. & vlt.
Gellius *lib.17.cap.6.*

Tit. 26. De suspectis tutoribus & curatoribus.
Anton.Aug.*lib.11.emend.cap.vlt.*

§. Sciendum est.
Cicero *libro 3.officiorum.*

§. Ostendimus. 1.
Facit l.4.*Cod.hoc eodem Titulo*

§. Consequens. 2.
Coniunge *l.fœminis.ff.de procurator.*

§. Suspectus autem. 3.
An & quis dicatur suspectus tutor, vide hunc textum.

§. Si quis tutor. 4.
Vide l.7.§.1 *ff.eodem hoc Titulo.*

INSTITVTIONVM
Liber secundus.

Tit. 1. De rerum diuisione & adquirendo ipsarum dominio.

IN hunc titulum scripsit Contius *libro disput.capite* 12. Rayn.Corsus *libro 2.indagat.capit.9.* qua de re in ff. est *Titulus de adquirend. rer. domin.* his adiungendus Vlpia. *tit.de dominiis & adquisitionibus rerum*, Cuiac.*lib.2.tit.de rebus.*

Superiore libro.
Continetur hîc epitome prioris *libri Institutionum.*

Patrimonio nostro.
Patrimonium bona paterna significat, & matrimonium bona materna. Sene.*libro 1.de benef.capite 3.* qui tamen locus ab Basmo deprauatus est.

§. Et quidem naturali iure. 1.
In hunc §. Cuiac.*lib.10.obs.7.* Quænam autem communia & publica sint declarat hoc loco Imperator.

Aer, aqua profluens.
Aëris & aquæ fluentis an vsus communis sit declarat hîc Cuiac. qua de re vide Ouid. 6. *Metamorph.* & Plaut. *in Rud.* Quid autẽ differat aqua profluens à flumine, pluribus ostendit hîc Hotom.

§. Flumina. 2.
Separat hoc loco Imperator publica à communibus, qua de re vide hîc Cuiac.

§. Est autem. 3.
Quid sit littus, Harmen. *libro 2. titul.1.§.77. & ex* 112 *ff. de verb.sig.* Tullius etiam in Topicis. Quid autem differat littus à Ripa, cõsule hîc Cuiac. Harm.*lib.2.tit.2.*

§. Riparum quoque. 4.
In hunc §. vide Forcat. *Necyomant.dialog.* 86. Quid autem sit Ripa declarat Vlp. *in* l.1. *ff.de flum.* cæterùm dicitur hîc Riparũ vsum publicum esse, cùm proprietas sit eorum qui propriè ripas prædia possidẽt, quib. potissimum & earum muniendarum onus incumbit. vide l. *vnicam*, §.1 *ff. vt in flumine.*

§. Littorum quoque. 5.
Hæc de littorum vsu superuacanea esse existimat Hotomanus hîc, quem vide. verùm de eius intellectu, vide Forcat. *Necyom. dialog* 84. An & quæ sit differentia inter publica & communia. An portus maris sit publicus, an verò communis. An etiam viæ sint publicæ, vide hîc Bart. facit hîc l. 17. *ff. de verborum significat.*

§. Vniuersitatis. 6.
Quæ loca vniuersitatis dicantur declarat hoc loco Iustinianus. qua de re vide l.1.*ff.h.t.* De Theatro Cicero *lib.3.de finibus.*

¶ An & quæ nullius esse dicantur. An testimonium quilibet dicere possit in causa vniuersitatis qui sit de vniuersitate, declarat hic Bald.

§. Nullius autem. 7.
Res nullius esse dicuntur quæ sacræ, religiosæ, vel sanctæ sunt, vt in l.6. §.2. *h.t.* qua de re supra satis superque diximus. Harmenop. *libro* 1. *tit.*§.73. vide Glossam *in cap. quanto 3.extra de præscript.*

§. Sacræ res. 8.
De ritu veteris ædis sacrandæ. Alexand. Neap. *libro 6.cap.14. & libro 2.cap.8.* Macrob. *libro 3.Sat.c.3.* Fest. *libro* 17. & Macrob. *d.libro 3.cap.7.* Liuius *libro 2.* Virgil. *Georg.lib.3.* Facit l. *sancimus*, C. *de sacrosf.eccl.*

§. Religiosum locum. 9.
In hunc §. Ferand. *lib.explicat.cap.23.* Anton.Aug.*lib.1.emend.cap.2.*

Item si alienus.

Vlpianum huius loci interpretem habes, *in l.2. §. si vsusfructus.ff. de relig. & sumpt.fun.* De mortuorũ illatione per quã religiosa loca fiunt, vide Cicer.*lib.2.de legib.* Macrob. *lib.3.Satur.c.3.* Agel.*lib.4.cap.9.*Plut.*in Rom. quæst.& in Romulo.*

§.Sanctæ.10.

Gilbert.Reg *libro 2.enantioph.cap.4.* Ferand. *libro 2.explic.c.24.*De loco Sacro,prophano, sancto.Macrob.*d.loco.*

Muri & portæ ciuitatis.

Portas sanctas esse ait,vt in *l.2.ff.ne quid in loco sacro.* Quod tamen Plutarchus negat *in quæstionibus Romanis & Romulo.*muri itidem dicuntur sancti, vt in l.8.9. & l.*vlt.ff. de rerũ diuis.* Festus in voce *Sanctum,*Cicero *libro 3. de natura deorum.*

§.singulorum autem.11.

Vaconius *libro 1.declar.cap.11.*Corras. *li.6. miscell.cap.25.fol.32.num.34.38.& 54.repetitionum.*1.de iure naturali, vide *can.humanum genus.dist.*1.Theoph.*hoc loco.*

§.Feræ bestiæ.12.

In hunc §.Forcatul.*auiarij,cap.4.* Contius *libro 1.disputat. cap.12 fol. 217.numero 36.repetitionum 5.*Facit hic l.1.§.*vlt.ff.de acquiren.rerum domin.*

§.Illud quęsitum est.13.

Ad intellectum huius §.vide l.5.*de acquir. rer.domin.*

§.Apium quoque.14.

Pro faciliori huius §.sensu,vide Forcatul. *d.loco,cap.6.7.9.& 11.*Ferand.*lib.2.explic.cap.15.*Magiuni *lib.1. miscell.c.3.* Pileum *quæst.73.* In hunc §. vide declamationem elegantem. Quintilian.*de apibus pauperis:*Plin.*libro 11.c.5.*De alueo, Plin.*libro 21.c.14.*Harmen. *lib.2. tit.1.§.23.* Varro *libro 3.cap.16.* Columellam *lib.9.*vide Vvesembechium hîc.

§.Pauonum.15.

Pauones,columbæ,cerui,& animalia quę ex consuetudine abire & redire solẽt, si reuertendi consuetudinem deseruerint, fiunt occupantium.vide l.37.*si pauonem.ff.de furtis.* De ceruis mãsuetis insigne exemplum extat illius ceruæ Sertorianæ & apud Virgiliũ *7.Æneid.*An pauones feri & agresti sint natura.vide Varro.*3.de rust.cap.6.*Colum.*lib.8. cap.11.*Varro *dicto loco,cap.7.*

§.Gallinarum.16.

Qui gallinas & anseres lucrandi animo detinet, furtum committit. ad intellectum autem huius loci meminerimus eorũ quæ narrat Plin. *lib.8.c.53.l.5. & 6 ff.de acquir.rer. domin.*Gallinarum quot & quæ genera,vide Varro.*lib 3.c.9.* Columel.*libro 8.cap.2.*Varro *libro 3.cap.10.*Vide *Nou.69.§.1. & Nouell.73. cap.8.in fine.*

§.Item ea.17.

Pro intellectu huius §.vide l.5.& l.7 *ff.de adquir.rer.dom.*Harmen.*lib.2.tit.1. §.32.*

§.item lapilli.18.

Quę in littore inueniuntur statim iure naturali inuentoris fiunt, vt gemmę,lapilli &c.Gell. *libro 11.cap.vlt.l.3 ff.de rer.diuis.& l. 6.ff.de adq.rer.domin.*

¶An Thesaurus fiat occupãtis: An & quãdo inuenta in littore maris fiãt inuentoris: An inuentor lapilli plus grauetur quàm inuentor Thesauri:declarat hîc copiose Bart.

§.item ea.19.

Ea quæ ex animalibus dominio nostro subiectis nata sunt,nobis acquiruntur.

§.Pręterea quod.20.

Pro intellectu huius loci vide Cuiac.*libr. 10.obs.cap.4.* Quid autem sit alluuio declarat hîc Hotom. Cicero *pro Sexto Roscio.* De agrorum diuisione,vide hic Iul.Pacc.

§.Quod si vis.21.

Loquitur hic §.de acquisitione per alluuionem.

§.Insula.22.

Primi occupantis erit insula in mari nata, fluuialis verò si in medio fuerit confinium cõmunis pro rata erit, si citra, proximorum erit,nisi flumẽ agrum ipsum insulã effecerit, hac de re Menoch. *de arbit.iud. cas. 245.* Quod autẽ & quibus modis insula in mari efficiatur scribit Pomponius *in l.30.§. tribus facit l.29. & seq 56.ff.d. adquir.rer.dom.* Plin.*lib.2.cap.8.l.7. §.3.ff.de acq.rer.dom.*Cęsar.*lib.6.de bello Gall.* Liuius *libro.2.* Dionys. *lib.5.*

§.Quod si aliqua.23.

Idem ius est in alueo fluminis exsiccato quod in insula diximus. Ripæ autẽ sunt domini qui prope ripam prædia possident.

§.Alia sanè causa.24.

Ager alicuius à flumine in alueum mutatus publicus est, recessu fluminis confinium, meus tamen manebit ager, qui tantum erit inundatus.

§.Cùm ex aliena.25.

Ferand.*lib.2.explicat.cap.26.* Plin.*lib.14.ca. 6.7.& 8.*Cæl.*libro 5,capite 17.*

§.Si tamen.

§.si tamen.26.

Vide Ant.Aug.*lib.3.emend.cap.* 7.vide l.7.§.*voluntas,ff.eodem titulo.*

§.si duorum.27.

An materiarum confusio speciei communionem inducat,Bald.hîc.

§.Quod si frumentum.28.

Vide l.20.*in fi ff.de vsucapionib.*

§.Cum in suo solo.29.

Nota hîc ædificium cedere solo. Cuiacius 8.*ad Afr.i.an.* & *initio* 10. *obseruat.l.25.D.de vsur.*

§.Ex diuerso.30.

Vide *leg.7.§.penult ff. de adquiren.rerum domin.*

*Fachineus *controuers. iuris* lib.1.c.55.

§.Si Titius.31.

Coniunge *l.6.in fine*, D. *arborum furtim cæsarum.*

§.Qua ratione.32.

Pro intellectu huius loci, vide *l.* 7.§.10.*D. de adquirend.rer.domin.facit hic l.* 3.§.*penult.ff. ad exhibend.*

§.Litteræ.33.

Facit l.23.§.*sed & id,ff. de rei vindicat.*

§.si quis in aliena.34.

Ferand. *libro* 2.*explic.cap.* 27.Rainal.Corf. *lib.2.indag.cap* 8. Iustinianus autem hic Caij sententiam amplectetur, reiecta Pauli opinione.

Appelle vel Parrhasij.

Huius meminit Plinius *lib.35.cap.9.*& 10. Horat.*lib* 4.*Odar. od.*8.Caius 2.*Inst.tit.*1.*l.*23. §.3.*ff.de rei vindic.*

§.si quis à non domino.35.

Forcat.*in penu iuris c.* 18.Vitalis *lib.1.variar. lect.c.*19.Præterea vide Cuiac.hîc.

*Fachineum *controuers.iuris lib.1.c.58.*

§.is verò ad quem.36.

Fructus an & quemadmodum fiant vsusfructuarij,declarat hîc Theoph. vide l.13. *quib.mod.vsusfr.*& l.8.*D. de annuis*.l.61.§ 8.*in fi ff de furtis.*Cicero 1.*de fato.*

§.in pecudum.37.

Ad intellectum huius loci,vide l.28.*ff.de vsur.*& l.68.*de vsusfr.*

§.Sed si gregis.38.

Quot homines constituant populũ, turbam,collegium, congregationem, vide *c.1. ext.de electio* l.*prætor.*§.1.*ff.vi bonor. raptor.*

§.Thesauros.39.

Hunc §.explicat Ferand.*lib.2.explic.cap.*28. Charondas *lib.1.verisim.c.*21.Forner.*lib.2.select.c.*26.Cuiac.*lib.9 obs. c.37.** & *ad* l.1.D.*de pact.*Brisson. *lib.* 4.*select.cap.*1.Zoannet.*restit. cap.*27.Forcat.*iurisper.fol.*21.Alc.*libro* 7. *par.*1. *cap.*Thesaurum si quis inuenerit,an & quando sit inuentoris.vide hîc Bart.Quid Adrianus de Thesauris cauerit , vide Spartianum *in eius vita.*

§.Per traditionem.40.

Cuiac.*lib.* 10.*obs.c.*21.* & *ad l.*1 *ff.de pact.*§. Vitalis *lib.1.variar.lect.cap.*15. Quid sit traditio vide l.9. §.8 *ff. de acquirend.rer. domin.* facit hic l. *traditionibus*.C.*de pactis.*

§.Venditæ.41.

Ræuard. *ad leg.12.tab.cap* 17. Forner.*lib.2. select.c.*8. Ad hunc §.vide Alex.*in* l.*traditionib.num* 2.*C.de pact.*

*Cuiac.*ad* l.6 D.*de pact.*

§.Nihil autem.42.

Iunge hîc *n.singularium,supra hoc tit.*

§.Qua ratione.43.

Facit quod notat Modestinus in l.67.*D.de procuratoribus.*

§.interdum.44.

Cuiac.*lib.4.obser.c.*3.Mercer.*lib. 2.opin.c.*11. Dominium transferri dicitur non pactis sed traditione.

§.item si quis merces.45.

Vide l.*clauibus*.D.*de contrah.emptione.*

§.Hoc amplius.46.

Res missiles vocat Suet. *in Aug.c.*98.inCalig.*capite* 18 & Ner. *cap.*11. quarum immensam liberalitatem prohibuit Leno,l.2. *Cod. de cons.*

§.Qua ratione.47.

Facit quod ait l.2.D.*de his qua prodit.*

§.Alia sane.48. & vlt.

Hunc locum interpretatur Vlpianus *in* l. 43 §.*si iactum*,D.*de furt.*

Titul. 2. De rebus corporalibus & incorporalibus.

Hic Titulus totus est descriptus ex l.1.D. *de rer.diuis.*

Quædam preterea.

Nota hic rerum diuisionem.

§.Corporales.1.

Cicero *in Topic.*Gellius *lib.5.c.15.*

§.incorporales.2.

Oldendorp.*clas.3.actio.6.in princip.*

§.Eodem modo.3. & vlt.

Facit hic *l. inter stipulantem, §.sacram,ff. de verb.oblig.*

TIT. 3. De seruitutibus rusticorum & vrbanorũ prædiorum.

Hoc Titulo & sequentibus duobus, declarantur species quædam rerum incorporalium, id est seruitutes reales & personales, quomodo autem seruitus hoc loco accipiatur declarat Iul.Pacc.

Rusticorum prædiorum.

Seruitutum quatuor genera hic enumerantur.

¶Zonnan.*libr.4. not.c.*11.legendum ait *vehendi:* alioquin hic superuacue iterum paulo post subiici *ambulandi.*

¶De actu vide Varr.*lib.4.de ling.Latin.*Festum *in verbo Actus*, Isidor.Orig.*lib.15.capite* 15.Varro *lib.1 de re rust.cap.2.* Quomodo autem ab vrbano rusticum differat, vide *l.16.C. de prædijs.*

§.Prædiorum vrbanorũ.1.

Hunc §.optimè explicat Bald.hic,Robert. *lib.2.recept.lect.cap.23.*

§.inter rusticorum.2.

Facit *l.4 ff.hoc eodem tit.*

§.ideo autem.3.

Hoc desumptum est ex Vlpiano *in l.1. D. commun.prædior.* Seruitutis vsum ex necessitate prædij dominantis metimur.

§.Si quis velit.4.

Parladorius *rer. quot. lib.1.c.1.§.8.*Doct.*in l. 1.§.penultim.D.de aqua pluu. arcend.* Dyn. *in cap.2.extra de reg.iur.in 6.* Bart. *in l.1.Cod. de seruitut.*

TIT.4.De vsufructu.

Vsusfructus quid adde *§.1.sup.de rer.diuis.* vnde dictus Valla *lib.5.elegant.c.5.*Alciat.*in l. rectè dicimus, D.de verb.sig.*

§.Vsusfructus.1.

Vsusfructuarius ita debet vti & frui vt virum bonum decet.

§.Constituitur.2.

Satisdatio an sit de substantia quasi vsusfructus, Lin.hic.

§.Cum autem.3.

Sarment.*lib.3.select.cap.9.* Vsusfructus pro parte finitus non totus redit ad proprietatem, verum pro parte quæ non vtendo, vel alia ex causa amissa est.

TIT.5.De vsu & habitatione.

Quid sit vsus declarat Accurs. *in l.1.D. hoc titulo.*

Iisdem illis.

Hic locus desumptus est ex Caio *in l.1.hic*, Alciat.1.*parad. c.17.* An & in quo vsus ab vsufructu differat, Linius hic.

§.Minus autem.1.

Sarmientus *cap.9.*De stramentis vide Varron.*lib.1.de re rust.*

§.item is.2.

Hic §. ex variis iurisconsultorum responsis constitutus est.

§.item is.3.

Hic §.desumptus est *ex l.12.§.si vsus,ff.hoc titulo.*

§.sed etsi.4.

Pecorum appellatione oues continentur.

§.Sed si cui.5.

De lectione huius loci, vide Cuiac hic.

§.Hæc de.6.

Continetur hic epilogus huius Tituli.

TIT.6. De vsucapionibus & longi temporis præscriptionibus.

Ræuard. pro tribun. *cap.*10.Corras.*libr.6. miscell.cap.*20. Nouissimè iuris interpretes, possessionem vulgò præscriptionem appellabant.

iure ciuili.

Bonæ fidei emptor quis sit, docet Modest. *in l.bona fidei,ff.de verb.sig.*

§.Sed aliquando.1.

Quòd hic dicitur tempore Ciceronis nominatim iure ciuili definitum, forte quod alioqui satis esset notum. nam Cicero in oratione de Aruspicum responsis: ait si minus iure ciuili præscriptum est, lege tamen naturæ, communi gentium iure sancitum, vt nihil mortales à Diis immortalibus vsucapere possint. Facit *l.vlt.Cod.de long.temp.præs. & l.1.C.de seruis fugit.*

§.Furtiuæ.2.

Gellius *libro 17. cap. 7.* Cicero *Orat.3. in Verrem.*

§.Quod

§.Quod autem.3.

In vsucapionibus primum inspicimus fidem possidentis, bona an mala sit, deinde vt bona sit res de qua agitur, vitium aliquod intercedat nec ne inspicimus.

§.Sed tamen.4.

Hic §.ex Caio desumptus est, l.36.*ff.eod.*

§.Item si.5.

Superiori loco Iustinianus deficiens veterum prudentum controuersiam, apertè docuit partum ancillæ non esse in fructu.

§.Aliis quoque.6.

Iuris ignorantia an excuset à furto. Linius hîc.

§.Quod autem.7.

Correcta est dispositio huius §. per Auth. *vt spons.larg.*

§.Aliquando.8.

Hoc desumptum est *ex* l 4.§. *quod autem.ff. hoc tit.*

§.Res fisci.9.

Res fiscales non censentur quę in patrimonium fisci nondum versę sunt. Facit l.2. *Cod.communia de successionibus.*

§.Nouissimè.10.

Vitium clandestini precarij & litigiosi non est reale.

§.Error autem.11.

Facit *lex* 27.*ff.hoc tit.* 12. cui adde Affricani responsum *in* l.*quod vulgo.ff.pro empt.* Est autem error iniustus, si quis erret in iure aut facto proprio.

§.Diutina.12.

Iure ciuili mala fides superueniens post semel captam vsucapionem, nocet possessori.

§.Inter venditorem.13.

Quæ ad declarationem huius §. pertinent fusissimè tractantur *in* l. *Pomponius.* §. *cum quis.ff.de acquir.poss.*

§.Edicto.14.

In hoc §.duo proponuntur fisci priuilegia.

Tit.7.De donationibus.

Ad Rubricam scripsit copiosissimè Hippol.Riminaldus, Antonius Contius *libro* 1. *disput.cap.* Harmenop. *libro* 3.*tit.* 1. *vide* l.*donari.ff.de regul.iur.*

Est & aliud.

Vide Vlpian.*in fragm.tit.*19.& sentent.Paul. *libro* 2.*cap.*4.

§.Mortis causa.1.

Donatio causa mortis est quæ fit propter mortis suspicionem, nec nisi mors donatoris contingat confirmatur, fit itaque periculo mortis ita vt si liberatus fuerit, donata recipiat. Legatum an à donatione causa mortis differat, Linius hic.

§.Aliæ autem.2.

Fab.*lib.*7.*cap.*5.Seneca *libro* 3.*de beneficiis.*

§.Est & aliud.3.

Ant.Aug.*libro* 3.*emend.cap.*8.

§.Erat olim.4.

Paul.*libro* 4 *sentent.tit.*12.§.1.

Tit.8. Quibus alienare licet vel non.

Ad hunc & sequentes titulos exstant eiusdem Riminaldi commentaria. Ponuntur autem hic exceptiones illius regulę, vnumquemque moderatorem esse rei suæ.

Accidit.

Dotale prædium quod intelligatur, Linius hic.

§.Contra autem.

Tractat hic §.de pignoribus, qua de re in ff.& C.satis abunde dixi.

§.Nunc admonendi.

Facit hic totus Titulus de authoritate autorum.

Tit.9.Per quas personas cuique acquiritur.

Hoc Titulo enumerantur personæ per quas nobis rerum dominia acquiruntur.

Acquiritur.

Quod seruus acquirat domino, vide principium decretalium, glossa secunda.

§.Igitur.1.

Menoch.*de arbit.iud.cas.*116. An & quotuplex sit peculiũ, optimè declarat hîc Linius.

§.Hoc quoque.2.

Emancipatio æstimari non potest, l.6.§.3. *Cod.de bonis qua lib.*

§.Item vobis.3.

Qui in aliena potestate est, non potest inuitum, hęreditati obligare eum in cuius est potestate.

§.De iis.4.

Facit hic l.19.*ff.de adquir.rer domin.*

§. Ex his. 5.

Vide l. 1. C. *per quas personas nobis acquiritur.*

§. Hactenus. 6. & vlt.

Quot & quibus modis res vniuersæ acquirantur, Hotom hic.

Tit. 10. De testamentis ordinandis.

In hunc titulum & aliquot sequentes, optimè scripsit illustrissimus præses Viglius Zuichemus, scripsit etiam Henrisonus.

Testamentum.

Theophilus mauult etymologiam esse quàm definitionem, Connanus *lib. 9. cap. 1.* Vlpianus *in fragm. tit. 20.* Argumentum ab etymologia an & quomodo ducatur, vide Linium hic.

¶ Cotta in voce *Testamentũ*, Ferandus *lib. 2. explic. cap. 29.* Forcat. *Necyom. dial. 14. & 73.* Coras. *lib. 5. mi cell. ca. 12.* Valtherus *lib. 2. misc. cap. 30.* Vaconius *lib. 1. declar. 16* Loriottus *de testamentis, axiom. 2.* Brisson. *lib. 1. select. cap. 7.* Gellius *lib. 6. cap. 12.* Valla *lib. 6. elegantiar. c. 36.* Alciatus *lib. 4. de verborum signif.*

§. Sed vt nihil 1.

Vlpianus 20. §. 2. Gell. *lib. 15. cap. 27.* Plinius *libro tertio.*

§. Sed prędicta. 2.

Testamentorum origo ad ius gentium pertinet Doct. *in Rub. ff. de acquir. hæred.*

§. Sed cùm paulatim. 3.

Pro intellectu huius §. vide cap. cum omnes & cap. relatum *extra h. t.*

§. Sed his omnibus. 4.

Facit l. *iubemus, Cod. de testam.* Nou. 119. §. *quia verò.*

§. Possunt autem. 5.

Specul. §. *videndum, 1. de probationibus.*

§. Testes autem. 6.

In hunc §. vide Azon. *in summa c. de test. col. 13. vers. si dicas*, vbi quærit, an ille seruus possit in iudicium produci, & valeat eius testamentum, & determinat posse, deinde subiungit, ad quid igitur producitur ille testis? & respondet & per eum hæc quæstio mihi subtilis videtur, quia de hoc dicendum est vt de cæteris testibus, qui postea adhibiti fuêre: quique & facto perfecto testamento decesserunt, aut effecti sunt serui, nam pro testamento præsumendum est, vide Azon. supra in loco præallegato. Hoc autem repete ex l. 7. & seq ff. *qui testamenta facere*, l. 22. *in princ. ff. de testam.*

§. In testibus. 9.

Vide Paul. 3. *sententiarum, cap.* 4. Cicero pro *Roscio Amer.*

§. Sed neque 10.

Vide Azon. *in summa, Cod. eod. col. 3 circa fi.* vide Aret. Institut. *de rer. diuis. 3. vniuersitatis.*

Adde omnino Abb. *in cap. insuper. col. ante pen. & seq. de testam.* sed melius cæteris, Aret. *in l. qui testamento, de testamento.* An emancipatus filius vel frater hæredis possit esse testis in testamento, vide hic Viglium.

§. Legatariis. 11.

Contra huius § dispositionem facere videtur, l. *omnibus, Co. de testib.*

§. Nihil autem. 12.

Forner. *libro 2. select. cap 9.* vide Nouellam. 107. *cap. 1. & seq.*

§. Sed & vnum. 13.

Transcripta exemplaria non probant.

§. Sed hæc quidẽ. 14. & vlt.

Voluntas nuncupata est quæ non scriptis sed verbo est comprehensa.

Tit. 11. De militari testamento.

Supradicta.

Arma potius quàm iura miles nouit, l. 22. *Cod. de iur. delib.*

§. Planè. 1.

An & quot testes requirantur in militari testamento, vide hic Linium.

§. Quinimo. 2.

Miles surdus, nutu atque signis testamentum facere potest.

§. Sed hactenus. 3.

Glossa rectè sentit hunc esse nouum §. nec coniungendum esse cum præcedenti.

§. Sed etsi quis. 4.

Testamenta ante militiam non rite facta subsequente militia minime ipso iure conferantur.

§. Denique. 5.

Facit hic l. 22. *ff. hoc tit.*

§. Sciendum. 6. & vlt.

Priuilegia militum ad quos pertineant, de hic Linium.

Tit. 12. Quibus non est permissum facere testamentum.

Raina[...]

Rainaldus Corsus *lib.3.indagation.capit.12.* Caius *libro 2.* I*nst.Tit.2.*

Non tamen.

Filiusfamilias iure ciuili, nulla de re testari potest, sed constitutionis.

Vers.item furiosi.

Ad notata in penultima glossa *ibi in verbo pecun.* adde glossam *in cap. licet de sepult. in 6.*

¶Ad Gloss. *in verbo furiosi* dum allegat textum in l. *actio. de verb.oblig.* non facit illa lex melius l. *furiosi, Cod.de nupt.* & textus *in l.consilio, de curat. fur.* ibi *dum loquitur de mente,* nam dementes & mente capti æquiparantur, vt probatur *in d.l.furiosi,* veruntamen in quo differant furiosus & mente captus, vide Bart. *in d.l.furiosi.*

¶Et ad istum textum ibi fundum autem, vide textum *in l.quod meo.ff.de acqui.poss.* §.1. vide videtur velle quod habens dilucida, interualla non sit sanæ mentis.

§.Præterea.1.

Testamentum facere non possunt impuberes.

§.idem prodigus.2.

Paul. *3.sententiarum tit.3.* §.5.

§.item surdus.3.

Mutus non semper testamentum facere potest.

§. Cæcus 4.

Paulus *lib.3.sentent.Tit.4.* §.4.

§. Eius qui.5.

Paulus *lib.3.sent.Tit.6.* §.8.

Tit.13.De exheredatione liberorum.

Vide *lib.2.* I*nst.tit.2.*

Non tamen.

Caius 2. *Inst. tit.3.* hunc locum interpretatur, & Vlp. *in frag. tit.22.* Paul. *Sent.lib.3.cap.de testam.*

§. Posthumi.1.

Materia huius §. tractatur *in l. Gallus, ff.de liber. & posthum.*

§.Posthumorum.2.

Duar. *2.disput.cap.38.* De lege Iulia Velleia, vide Linium hic.

§. Emancipatos.3.

In nepotibus exhæredandis, alia sunt iura ciuilia, alia prætoria.

§. Adoptiui.4.

Loquitur hic §. de iis tantum qui per adoptionem transeunt in familiam adoptantis.

§.Sed hæc quidem.5.

An & quæ sit differentia emancipationis & patriæ potestatis, Glossa hîc,

§. sed si in. 6.

Dispositio huis §. correcta est per Auth: *vt cùm de appellat.* §. *aliud.*

§. Mater.7.

Facit.hîc l.27.§. *vlt.* & l.28. *ff. de inofficioso testamento.*

Tit.14. De heredibus instituendis.

Vlpianus *in Fragm.* Tit.21. & 22. Harmen. *lib.5.tit.8.*

Heredes.

Institutus an fiat dominus rerum hæreditariarum, vide hîc Glossam.

§.seruus autem.1.

Colligitur hic quod alienatio proprij serui instituti non vitiet institutionem Gloss.

§.seruus etiam.2.

Quos dominos heredes instituere possumus, horum possumus & seruos

§.seruus autem.3.

Cum seruus instituitur, quæritur an dominus hæreditatis capax sit.

§.Et vnum.4.

Nullus est hæredum instituendorum præfinitus numerus.

§.Hereditas.5.

Ant.Aug. *lib.2.emend.cap.8.* Duar. *2.disputat. cap.36.* Tull. *pro Cæcinna,* Sueton. *in Iulio Cæsar.cap.83.* Theophilus *hoc Titulo.*

§.si plures.6.

Facit hic l.9.§. *heredes, ff.hoc Titulo.*

§.Videamus.7.

Vide l.13.§.1. *ff.hoc eodem Titulo.*

§.si plures.8.

Dupondium. 24. *vncia efficiunt,* Vlpianus *in* l.17. *ff.hoc Titulo.*

§. Heres.9.

Institutio manet vitio temporis sublato, l.34. *ff.hoc Titulo.*

§. impossibilis.10.

De impossibili conditione Paul. *lib.3.sent. tit.4.* §.19.

§.Si plures. 11.

De natura conditionis, vide hic Linium.

§.Ij quos.12.

Extraneum etiam penitus ignotum hæredem quis instituere potest l. 11. *Co. hoc titulo*, vnde hic locus petitus est.

Titul.15. De vulgari substitutione.

* In hunc Titulum extant prælectiones Aurelianæ Antonij Focquelini Par. in 8. apud Andream Vechellium 15 9.

Vacon. *lib.2 disput. cap.7.* Caius 2 *Inst. tit.4.* Duar. 2. *disput. cap.7.* Substitutio & institutio quid Linius hic.

Potest autem.

An & quomodo quis hæres non fiat vide hic Glossam.

§.Et plures. 1.

Optimè in hunc §. *scripsit Zasius*, loquitur autem hic textus de breuiloqua substitutione.

§.Etsi ex. 2.

Facit l. 1. *Cod. de impub. & aliis substitut.*

§.Sed si instituto. 3.

Ius accrescendi transmittitur ad hæredes non etiam ius substitutionis.

§.Si seruum. 4.

Vacon. *lib. 6. declar. cap. 85.* Cuiac. *lib.17. obs. cap.21.* An & quomodo seruus domino partem hereditatis acquirat, vide hic Doctores.

Tit. 16. De pupillari substitutione.

Ad hunc Titulum scripsit Antonius Focquelinus. Vide Vvesembechium hic.

Liberis.

Caius *lib.2. Inst. tit.4* §.3. l. 162. *ff. de verbor. significat.*

§.Qua ratione. 1.

Forcat. *Necyom. dial.32.* facit l. 9. *Cod. de impub. & aliis subst. fol.555. nu.184. & 186. & 187. repet.5.* hunc locum explicat Paulus. l. 43. *hoc titulo.*

§.Igitur. 2.

Sumptus est hic §. *ex l. patris & filij ff. hoc eodem tit.*

§.Sin autem. 3.

Bossius *lib.3. select. cap.11.* Sueton. *in Iul. ca.* 15. Caius *lib.2. Inst. tit.4.* §.3. Paul. *lib.5. sent. tit.* 23. §.5.

§.Non solum. 4.

Huic §. repugnat l. *miles ita*, §. *exheredato, ff. de re milit.*

§.Liberis. 5.

Vide Fortun. *in l. 1. de pact. 11. coll. in prin. vers. non obstat*, facit l 2. §. *generis. ff. hoc tit.*

§.Vel singulis. 6.

Vide l. 37. *ff. hoc eodem tit.*

§.Substituitur. 7.

Sumptus est hic §. ex l. *qui liberis*, §. *hac verba, ff h. t.*

§.Masculo. 8.

Coniunge hic l. *in pupillari, ff. h. t.*

§.Extraneo. 9.

Vide l. 2. *ff. de vulg. & pupill.*

Tit. 17. Quibus modis testamenta infirmantur.

Quot & quibus modis testamenta infirmentur, vide Linium hic.

Testamentum.

Hoc desumptum est ex Vlpiano *in frag. titul.23.*

§.Rumpitur. 1.

Testamentum eius qui religionem profitetur non rumpitur.

§.Posteriore. 2.

Testamentum prius rumpitur posteriore.

§.Sed & si quis. 3.

Vide Bart. *in l. quoties, C. de hared. institut.*

§.Alio autem. 4.

Capitis sola dimunitio testamentum irritum facit.

§.Hoc autem. 5.

Vide l. 1. §. 5. *ff. de bonor. poss. secund. tab.*

§.Non tamen. 6.

Prætorium inuentum est vt testamentis septem testes sua signa apponant.

§.Ex eo. 7.

Bart. *in l. si iure, ff. de legatis tertio.*

§.Eadem. 8.

Vide l. *vlt. ff. qui testamenta facere.*

Tit. 18. De inofficioso testamento.

Multum

Multum refert an testamentum sit nullum an vero inofficiosum.

Quia plerumque.

Antonius Contius *subcesiu.lib.1.cap.3* Indicat autem hic Imperator huius Tituli frequentem vsum esse.

§.Non autem.1.

Militum libera est testandi potestas.
*Antonius Faber *lib.10 coniectur.cap.29.*

§.Tam autem.2.

Remedium subsidiarium ei dandum non est qui communi auxilio vti potest.

§.Posthumi.3.

Vide l.P*apinianus.§.si ex causa.ff.eod.*

§.si tutor.4.

Tutor legitimam petens à quærela cur non repellatur.

§.sed si è contrario.5.

Vide l.12 *ff.de his quibus vt indignis.*

§.Igitur quartam.6.

Plin.*lib.5.epistolar.epistol.1.*

Tit.19. De hæreditatum qualitate & differentia.

Respondet huic Titulus, *D.de acquiren.hæredit.*

Hæredes.

Continetur hîc hæredum diuisio.

§.Necessarius.1.

Quot & quæ requirantur vt quis suus hæres,dicatur Gloss.

§.Sui autem.2.

Hunc repetiit Guterius. vide Coras.*libro 3.miscell.cap.16.& epist.4.cap.1.*Facit Vlpian. *in* l.6.§.*interdum.D.de acq.hæred.*

§.Cæteri.3.

Coniunge l.4. §. 2 *ff. de bonorum possess.contra tab.*

§.In extraneis.4.

Testamenti factio an & quotuplex,D.Gothofr.hîc.

§.Extraneis.5.

Adire hæreditatem extranei dicuntur.

§.sciendum est.6.

Vide legem finalem Codicis *de iure deliberandi.*

§.Item extraneus.7. & vlt.

Goueanus *libro 1.variarum lect.cap.25.*Forner. *libro 1.select.capite* 16.Vvaltherus *libro 7. miscell.cap.*31 Quot & quibus modis adeatur hæreditas,Linius hîc.

Tit.20.De legatis.

Caius 1.*Inst.tit.*5.Vlpian.*in frag.tit.*28.

Post hæc.

Res vniuersæ per institutionem, singulæ per legatum acquiruntur,l.10.*ff.de hæred.instit.*l.32 *ff.de acquirend.hæred.*

§.Legatum.1.

Vvaltherus *lib.1. miscell. cap.7.* Diuersa est Florentini definitio *in* l.119 *ff.de leg.1.*

§.sed olim.2.

Straitmanus *harmonia iur.pag.* 281. vendicationis eiusmodi verba refert Theoph.hîc.

§.sed non vsque.3.

Anton.August.*libro 3.emendation.cap.9.*Viglius hic.

§.Non solum.4.

Beroius *q.* 56. Totus autem hic locus descriptus est ex Inst.Martiani cuius verba extant in l 2. *D.de prob.*

§.sed etsi rem.5.

Vide Bart.*in* l.*si res,de leg.3.*Facit l *idem Iulianus.§.hæres.ff.eod.*

§.Ea quoque.7.

Facit hîc l.1.*in fine.ff.de conditionibus & demonstrat.*

§.si eadem.8.

Huius §. materia difficillima tractatur *in* l.*re coniuncti.ff hoc tit.*

§.si cui fundus.9.

Vsusfructus an sit pars dominij, vide hic Linium.

§.sed si rem.10.

Inutiliter res mea,mihi sub conditione legatur.

§.Si quis debitori.

Vide Iason.*in* l.*si arrogator.in 19.coll.ff.de adoption.*

¶ Ad illud quod dicit ibi gl.in verbo,*amplius.* vide Bartol reprobantem,*in* l.*creditori. de legat.1.*

Ad finem huius §.eo quod dicitur in gloss. vide quod habetur per Doct. maxime per Castrens.*in* l.*sed etsi.de condit. de hæred. instit.* Huic §.*respondet. titulus ff. de liberation.legat.*

§.Ex contrario.14.

Straitmannus *d.oper. pag.*279. Suetonius *in Aug.cap.*101.

§.Sed si vxori.15.

Potest vel minimis nummis dos esse.

§.Si res legata.16.

Menoch.*de arbit.iud.caſ.*106.Facit hic l.35. *ff.de legat.*1.

§.Si quis ancilla.17.

Straitmãnus *d.oper.pag.*279.Forcat. *Necyo. dial.*48.l.*quæſitum,ff.de fundo instructo legato.*

§.Si grex.18.

Vide Pomponium *in* l.21.*ff.de legat.*1.

§.Ædibus.19.

Marmora quid his verbis ſignificent veteres,Pacc.hîc.

§.Si peculium.20.

Videtur hic abrogari l.23.§.1.*ff. de peculio legato.*

§.Tam autem.21.

Ad illum textum cum gloſſ.in verb.*exegerit.*Vide Aret.Inſt.*eod.tit.in* §.*ſi rem ſuam legauerit.*Paul.*lib.*3.*ſent.tit.*9.§.11.

§.ſi generaliter.22.

Facit hic l.*cætera*, 41.*ff.de legat.*1.

§.Optionis.23.

Vide Vlpianum *in fragment.tit.*24.

§.Legari autem.24.

Certum eſſe debet teſtantis conſilium, Paul.*libro* 3.*ſent.*

§.incertis.25.

Vlpianus *titul.*4.§.*incerta.*Paul. *libro* 3.*ſent. titul.*6.*numero* 3.*ff. de liber. & poſthum.* Ruin. *ad* l.*Gallus, in prin.*

§.Poſthumo.26.

Forcat.*Necyom.dial.*8.Robert.*recep.lect.li.* 1.*cap.*3.Alciatus *libro* 9. *parerg. cap.*1.*& libro* 3.*parad.*c.2.

§.Sed nec.27.

An tutor incertus dari poſſit,vide Gloſſ.*in cap.ad hæc,extra,de reſcript.*

§.Poſthumus.28.

Alciat.1.*parerg.c.* 9.reprehenſus à Roberto 1,*recept.cap.*3.

§.ſi quidem.29.

Ferrand,*libro* 2.*explic.cap.*30.Aug.*emend.c.* 8.*lib.*3.vide l.4.*C.de teſtament.*

§.Huic proxima.30.

Martialis *libro* 1.*epigrammat.* Vide Sextum Pomponium.

§.Longè.31.

Facit hic *lex ſecunda.C.de falſa cauſa adiecta.*

§.An ſeruo.32.

Vacon.*lib* 4.*declar.*50.Nemo ſimul hæres & legatarius eſſe poteſt,l.12.18.116.*ff.de legatis primo.*

§.Ex diuerſo.33.

Paul.*lib.*3.*ſent.tit.*6.§ 12.

§.Ante hæredis.34.

Vlpian.*Inſtit.*1.§.2.*&* 20.

§.Poſt mortem.35.

Paulus *libro* 3.*ſentent. titul.* 6. §. 6.*poſt mortem.*

§.Pœnæ.36.

De legato pœnæ extat exemplum apud Horat.2.*ſermon.*3.

Titul.21. De ademptione legatorum & tranſlatione.

Vide Titulum *ff.de adimendis vel transferendi, legatis.*

Ademptio.

Legata & fideicommiſſa adimuntur ſine vlla ſcriptura & nuda voluntate.

§.Transferri.1.

Paul.*lib.*3.*ſent.tit.*8.§.2.Caius *tit.*6.

Tit.22. De lege Falcidia.

Caius 2.*Inſt.tit.*6.Vlpian.*in fragment.tit.*24. Harmen.*lib.*5.*tit.*9.

ſupereſt.

Vlpianus *in fragmentis.titulus* 1.*&*28.vbi de lege Furia.

§.Et quum.1.

Facit l.*in ſingulis* 77.*ff.hoc titulo.*

§.Quantitas.2.

Hic §.deſumptus eſt ex Caio *in* l. *in quantitas.*73.*ff.hoc titulo.*

§.Cùm autem.3.

Funeris appellatione intelligitur quicquid corporis cauſa antequam ſepeliatur cõſumptum eſt.

Tit.23. De fideicommiſſariis hæreditatibus, & ad ſenatuſconſultum Trebellianum.

Bellon.*lib.*3.*ſupp.cap.*19.

Nunc tranſeamus.

De vniuerſalibus prius diſſerit,de ſingularibus aget Titulo proximo.

§.ſciendum.1.

Vlpian.*in frag.tit.*25.Fab.*lib.*9.*c.*11. Paulus *lib.*4.*ſent.tit.*1.

§.In pri-

§.in primis.2.

Hæredis inſtitutio eſt caput teſtamenti, §. *ante hæredis, ſupra de leg.*

§.Reſtitura.3.

Qui ſemel hæres fuit non deſinit eſſe hęres l. *et qui, D. de hæred. inſt.*

§.Et Neronis. 4.

Vide Onuphrium *in faſt. Imperatorum Romanorum.*

§.ſed quia heredes.5.

Vide Bart. *in* l. 4. *in 3 colum. in princ. ad leg. Falc.* limita, vt per Socin. *reg.* 437. Repet. 7. *f.* 383. *num.* 48 adde Paulum *lib.* 4. *ſent. tit.* 23.

§.Ergo.6.

Paul. *libr.* 4 *ſentent. tit.* 1. l. *ſi quis omiſſa*, D. *ſi quis omiſſa.*

§.Sed quia.7.

Senatuſconſultum Trebellianum factum eſt ſub Auguſto.

§.Nihil autem.8.

Vide Vlpianum *tit.* 25. §. 11.

§.ſi quis vna.9.

Vide latè Ruin. *in* l. *in quartam, in chart.* 101. *cum ſequent. ad leg. Falcid.* l 13. §. *idem erit, ff. de petitione hæreditatis.*

§.Præterea.10.

Fideicommiſſa relinqui poſſunt etiam ab inteſtato, l. 78 *ff. hoc tit.*

§.Eum quoque.11.

Hic locus deſumptus eſt ex Vlpian *in* l. 1. §. *de illo, ff. ad Trebellian.*

§.Et quia.12.& vlt.

Iurare de calumnia, eſt non animo calumniandi iuſiurandum deferre.

Tit.24. De ſingulis rebus per fideicommiſſum relictis.

Fideicommiſſa ſingularia ſunt, vt rogo te hæres vt fundum Seianum Titio reſtituas.

Poteſt.

Caius 2. *Inſt. tit.* 7. Vlpian. *in frag. t. de legatis.*

§.Poteſt autem.

Fideicommiſſum etiam ab inteſtato relinqui poteſt.

§.Libertas.2.

Hic locus videtur eſſe deſcriptus ex l. *libertates, D. de fideicomm. liber.*

§.Verba autem.3.

Caius 2. *Inſt. tit.* 5. Vlpian. *in frag. tit.* 24 Paulus *lib.* 4 *ſent. tit.* 1.

Tit.25. De codicillis.

Ræuard. *de auctor. prud. cap.* 14.

Ante Auguſti.

Duaren. 2. *diſputat. cap. vlt.* Tacit. *lib.* 3. *annal. in fine.*

§.Non tantum.1.

Plin. *in epiſt. lib.* 2. *ad Ammianum.*
*Explicatur ab Ant. Fabr. *lib.* 15 *coniect. c.* 15.

§.Codicillis.2.

Hæreditas militis codicillis dari poteſt.

§.Codicillos.3.

In quo differant codicilli à teſtamentis, vide hic D. Goth.

INSTITVTIONVM Liber tertius.

De hæreditatibus quę ab inteſtato deferuntur. Titulus primus.

Plerique qui de hac materia ſcripſerunt vno volumine editi ſunt à Colonienſibus, à quibus elegãtem Contij libellum prętermiſſum miror. ſcripſit ad hunc titulum Reſtaurus Caſtaldus, Caius 2. *Inſtit.* 8. Vlpian. *tit.* 26. Paul. *lib.* 4. *ſentent. tit* 8.

inteſtatus.

Inteſtatus an & quis dicatur decedere, vide hic Vveſembeckium.

§. Inteſtatorum.1.

Adoptiuos in ſuorum hæredum numero computare oportet.

§.Sui autem.2.

Chaſſan. latiſſimè in conſuetudines Burgundiæ titulo octauo.

§.Sui autem.3.

Vide Doctores, pręſertim Baldum & Alex. *in l. in ſuis, D. de liber. & poſth.*

§.Interdum autem.4.

Cicero *in offic.* Plaut. *in Amph.* & *l. quod nos, D. de verb. ſignif.*

§.Per contrarium.5.

Iacob. Ræuard. *ad l.* 12. *tab. c.* 19. Ioan. Auripachus *lib.* 3. *epiſt. cap.* 1.

Cum filius.

Nepos ex filio præmortuo ſuccedit ſimul

cum alio viuente, quia assumit locum patri sui, & ideo succedit cum patruo & filiis patrui in stirpes, & non in capita, quod quomodo procedat vide Bart. *in l.item prator, de suis & legit.* Ruin. *in l.Gallus, §.1.in fin. de liber. & posthum.* per Socin. *in l.cum auus, in 7.colum. de condit. & demonst.* & vide Bar. *in l.1.§.si filius, de coniungen. cum emancipat. lib.* Et vide Dec. *in consil.1. colum.3.* & Crot. *in repet. capite Rainutius, de testam. col* 10 in quibus postremis locis dicit, quod d.§. dispositio non vēdicat locum in successione ex dispositione testatoris, vide Dec. *in consil.* 404 *per totum*, Dec. *cons.*1. *& ad l.2.C.de liber.* Ias. *ad l.fin.n.*4.*& seq. Cod. de success. edict.* Rip. *ad l in quartam, num.*199.*ff. ad leg. Falcid.* Paris. *consil.*40. *num.*27.*vol.*1. In fideicommissis an & quādo filius succedat in locum patris, nouissime & plenè per Port. *lib* 5. *conclus.*35. vide ibi.

§.Cum autem.7.

Alex *cons.*4.*lib.*4.*& cons.*20.*lib.*1.

§.Et licet.8.

Bart. *in l.1 ff ad S.C.Orphitianum.*

§.Emancipati.9.

Marc.Mant. *sing.*560.*num.*2.*fol.*927. facit hic *Nou. de hared. qua ab intest.*

§.At hi.10.

Huc facit *l.*70 *ff. de haredibus instit.*

§.Minus ergo.11.

Hic locus desumptus est ex Paulo, *in l.*4.*ff. si tab. testam. nul. exst.*

§.Eadem hæc.12.

Castrensis *in l.si filius qui in potestate. D. de lib. & posthum.*

§.Admonendi.13.

Ciuilis adoptionis ratio, iura sanguinis tollere nullo modo potest.

§.sed ea omnia.14.

Ræuard. *de author. prud. cap.*6. *l.penult. in princ. Cod. de adoptionibus*, huic multum lucis adfert.

§.Item vetustas.15.

Bart. *in l.1.ff. de suis & legitim.* Ang. *in §.cum filius, hoc tit.*

§.sed nos.16.

Vide hic *Nou.* 18 *&* 118. *& l.vlt.C. de suis & legitim.*

Titul.2. De legitima agnatorum successione.

Cognati ab agnatis an & quomodo differant, vide hic D.Goth.

si nemo suus.

Vlpian. *in frag. tit.*26. *l* 12 *ff. de suis & legit.*

§.Sunt autem.1.

Agnatis cognati continentur, Paul. *libro* 4. *sent. tit.*8.§.1.

§.Per adoptionem.2.

Facit hic *l.*2.§.8.*ff. hoc eodem titulo.*

§.Cæterum.3.

Chassan. *in consuet. Burg. tit* 7.§.12. *in prin.*

§.Hoc etiam.4.

*Fol.*255.*num.*50.*repet.*3.

¶In materia ad hunc textum Gloss.1. vers. *superstites*, adde Alex. *consi.*55. *volum.*4 eleganter, Zas. *lib.*1.*resp.c.*7. Boer. *consil.*2. Afflict. *decis* 309. Guid Papæ *decis.*134. Fortun. Garz. *ad l.Gallus, §. idem credendum, n.*50.*ff. de lib. & posth.* Optimè Balduinus hic, Zas. *in suis sing. intell.* Loriottus latissimè *in tit. ff. de gradib. affin.* Tiraquell. *de vtroque retractu.*

§.si plures.5.

Vide *l.proximus*, & ibi Alciat. D. *de verbor. signif.*

§.Proximus.6.

Defuncto proximus quis censetur ab intestato.

§.Placebat.7.

In hæreditate legitima olim non erat successio.

§.Ad legitimam.8.

Corras. *lib.* 6. *miscell. cap* 9. Ræuard. *de auctor. prud. cap.*5. Alciat. *lib.*3. *parerg. cap. vltim.* Viglius *Inst. hoc ipso titulo.*

Titul.3. De senatusconsulto Tertylliano.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c.*27. Vlpian. *tit.*26.§.*vlt.* Paul. *lib.*4 *sent. tit.*9.

Lex duodecim.

Vlpian. *in fragm. tit.* 16 *vide l.*2.*ff. vnde cog.*

§.sed hę.1.

Corras. *epist quæst. c.*19. Suetonius *in Claudio, cap.*19.

§.Postea autem.2.

De iure trium liberorum, Duaren. *libro* 1. *disput c.*40 Paul. *sent. lib.*4.*tit.*8.

§.Præferuntur.3.

Huius loci interpretem habes Iust. *Nouell.* 22. *in fine.*

§.Sed

§.Sed nos.4.

Vide Plin.*natur.histor.lib 7.cap.6.*

§.Sed cum.5.

Harmen.*lib.5.tit.*8.adde *Nou.*118.

§.Sed quemadmodum.6.

Vide Ang.hic & Porc.

§.Licet autem.7.

Vide *Nou.quib.mod.nat.efficiantur sui.*

Tit. 4. De senatusconsulto Orphiciano.

Rainaldus Corsus *lib.2.indagat.cap.*11. Iacob. Ræuardus *de auctor.prud.cap.*12. Paulus *lib.4.sent.tit.*10.

Per contrarium.

Optime Balduinus hic.

§.Sed cum.1.

Vide *Nou.de hered.qui ab intest.ven.*

§.Sciendum 2.

Minima capitis deminutione iura cognatorum non pereunt.

§.Nouissimè.3.

Sicut mater spurio succedit,ita spurius matri.

§.Si ex pluribus.4.& vlt.

Facit hic l 3.4.5.*ff.de bonor.poss.*

Tit.5. De successione cognatorum.

Hodie cognati & agnati æquo iure succedunt.

Post suos.

Paul.*lib. 4 sent.tit.*11.*& sequent.*

§.Qua parte.1.

Prætor non omnibus cognatis consuluit.

§.Eos etiam.2.

Proximitas nomine cognatio naturalis significatur,nam in ea sola proximitas spectatur in suorum & agnatorum ordine non quis sit proximus: sed quis sit suus, quis agnatus spactatur.

§.Liberi.3.

Vide §. *vlt.infra tit.prox.*

§.Vulgò quæsitos.4.

Quis huius §.sensus sit,optimè declarat hic Cuiac.

§.Hoc loco.5.& vlt.

Ant.Aug.*lib.2.emend.cap.*5. Cont.hic.

Tit.6. De gradibus cognationum.

Ræuardus *lib.1. varior.*1. In hunc titulum scripsit Oliuerius Textor,gradus autē accipiuntur hic pro ordinibus,vt Ouid.13.Metamorp. *Tondémque gradus distamus ab illo.* Paul.*lib.4. sent.tit.*11.DD.*in lege finali Codic. de indict.viduit.*

Hoc loco.

Hic totus titulus descriptus est ex Caio, *in* l *ff hoc tit.*

§.Primo.1.

Bartolus *in* l. *liberorum,in fine,ff.de verborum significatione.*

§.Secundo.2.

Alciat.*in l.1.ff.de ver.sign.& l.si ita scriptum, in princ.ff.de leg* 1.

§.Tertio.3.

Fornet.*lib.1.select.cap.*14.vide *Nou.*118.

§.Quarto.4.

Loriottus *in l.iurisconsultus,* §.4 *ff.hoc.tit.*

§.Quinto.5.

Vide Eguinar.Baronem hic.

§.sexto.6.

Augustinus *lib.2.emend.cap.*5.Paulus autē notat in septimo gradu contineri 1024.personas quæ omnes simul coniunctæ efficiunt 1784.personas vltra septimum gradum cognatorum non reperiuntur, & vix vltra septimum gradum cognatorum vita subsistit.

§.Hactenus.7.

Vide hic Eguinariū Baronem post alios.

§.Adgnationis.8.

Ferrand.*lib.2.explic.capite* 31.

§.sed cum magis.9.& vlt.

Vehementius mouemur animi spectaculo quam auditu.

Tit.7. De seruili cognatione.

Balduinus hanc esse appendicem Tituli de gradibus cognationum docet.

Illud certum.

Cognatio seruilis impedimento nuptiis esse dicitur.

§.Repetitis.1.

Hic §.continet epilogum omnium quæ de successione intestatorum supra exposita sunt.

DD

Tit. 8. De successione libertorum.

Vlpian. *in fragmentis, tit.* 27. 28. *&* 20. Alex. ab Alexand. *genial. dier. lib.* 3. *cap.* 20.

Nunc de.

Vide optime Baldum hic.

§. Qua de causa. 1.

Marcus Vertranius *de iure liber. cap.* 14. *&* 21. Roffredus *in libell. par.* 6. *tit. de bon. poss. cont. tab. in fine.*

§. Postea verò. 2.

August. *lib.* 2. *cap.* 7. Cuiac. *lib.* 3. *obseruation. ca.* 13. *&* 17. Robert. *lib.* 2. *recept. lect. c.* 24. Mar. Vertran. *d. cap.* vide Alciat. *lib.* 3. *dispunct. cap.* 9. Budæum *lib.* 1. *&* 2. *de asse, fol.* 26. Plin. *lib.* 7. *cap.* 14. Gell. *lib.* 14. *cap.* 19.

§. Sed nostra. 3.

Vide Alciat. *lib.* 3. *dispunct. cap.* 9. & Bud. *lib.* 2. *de asse.*

§. Sed hæc. 4. & vlt.

Cuiac. *lib.* 4. *obs. cap.* 5. Hotoman. *lib.* 1. *obseru. cap.* 2. Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 16. *Nou.* 78.

Tit. 9. De assignatione libertorum.

De voce *Assignare*, vide l. *adsignare* 107. *D. de verbor. signification.*

In summa.

Facit hic l. 1. *in fin. D. hoc eodem titulo*

§. Nec tantum. 1.

An filio nepotiuo adsignare permittatur, vide Bald. hic.

§. Datur. 2.

Accursius *in* l. *vtrum*, *D. hoc titulo*, Bald. hic.

§. Nec interest. 3.

Plin. *lib.* 7. *c.* 5. Tacit. *lib.* 16. Anton. Aug. *lib.* 3. *emend. cap.* 7.

Tit. 10. De bonorum possessionibus.

Scripsit in hunc titulum Ioannes Ronchegallus Groldus. Vlpianus *in fragm. tit.* 28. Alciat. *lib.* 4. *parad. cap.* 1.

Ius bonorum.

Bellon. *lib.* 1. *supput. cap.* 10. Rossius *lib.* 1. *memor. cap.* 10. *&* 11. Reinald. Corsus *lib.* 3. *cap.* 4. Part. *in* l. *ventre, num.* 23. D. *de acquir. hære. &* 2. D. *de compensat. in fine.*

§. Sunt autem. 1.

Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 12. Azo in summa huius tituli, Ant. Aug. *lib.* 3. *emend. cap.* 3.

§. Sed eas qui. 2.

Vlpian. *in fragm. tit.* 1. *&* 28. Duar. *de iure accrescend. capite* 20.

§. septima. 3.

Bellon. *lib.* 1. *supput. cap.* 18. Cuiac. *lib* 11. *obser. cap.* 14.

Prætor non potest facere aliquem ipso iure hæredẽ. Quomodo hoc intelligatur post Port. hic, *col.* 2. *num.* 3. vide per Pau. de Cast. *ad Rub. Cod. qui admitt.* vbi alij, & Dec. *in* 3. *lect. post prin.* affert nouum intellectum Sed contra eum, quod iste textus generaliter intelligatur.

¶Dico quòd intelligitur iste §. respectu eorum quę suprà proximè dixerat in fine principij, videlicet quòd quando Prætor vna cũ iure ciuili, vocat etiam remota bon. poss. ad eos pertinet hæreditas de iure ciuili, hic sequitur quòd quando solus non concurrens cum iure ciuili, Prætor vocat hæreditatẽ, nõ fiunt ipso iure heredes, quia Prætor non potest, Alciat. *lib.* 3. *parerg. capite* 3. Vacon. *declar.* 104. Bellon. *lib.* 1. *supput. capite* 10. *& lib.* 4. *cap.* 19. Fortun. Garzi. *ad* l. *iurisgentium*, §. *Prætor ait, numero* 8. *D. de pact.* Ias. *ad* l. 1. §. *bonorum, n.* 6. *titul. ad Trebellian.* facit l. *vlt. Cod. qui admitti ad bonorum possessionem possunt.*

§. Quum igitur. 4.

In hoc §. describitur tempus præfinitum ad petendam bonorum possessionem.

§. Etsi intra. 5.

Vide in hunc §. optimè Vvesembeckium.

§. In petenda. 6.

Dies vtiles sunt quibus sciuerit sibi delatam esse possessionem bonorum quibusque eam à Prætore petere poterit, his opponuntur dies continui, quibus aut nec sciuerit, aut petere non potuerit, vt illi non cedunt, vt notat l. *vtile quis ord. in bon. poss. ser. &* l. 1. *D. de diuers. & tempor. præs.*

¶Bellon. *lib.* 3. *supput. c.* 20 vide l. 1. *de ventre in possessionem mittendo, &* l. 1. *de success. edict.*

§. sed bene. 7. & vlt.

Vide Vigliumin §. *fin. I. de hæredit. qual. & differ.* Alciat. *lib* 2. *parad. cap.* 13. *& lib.* 4. *cap.* 1. *& capite* 6. hinc colligi potest neminem hodie adstringi ad petendam bonorum possessionem ab ipso prætore, ex priscis formulis, cogi tamen quisque videtur suam amplectẽdæ hæreditatis voluntatem apud aliquem iudicem contestare, Cuiac. *lib.* 17. *obs. cap.* 19.

Titul.

Titul. 11. De adquisitione per arrogationem.

Tractat hic Titulus de modo per quem rerum dominia consequimur.

Est & alterius.

Vigl. *sup. in tit. de pupill. subst. nu.* 12. Zas. *in intellect. sing. lib. 1. cap. 3.*

§. Ecce enim. 1.

Arrogatio an & quando fiat, vide hic Vvesembeckium.

§. Non autem. 1.

Dominium & proprietas rerum aduentitiarum penes filiosfamilias remanet, vide hic Angelum.

§. sed ex diuerso. 3. & vlt.

Facit l. *in arrogatorem, D. de peculio.*

Tit. 12. De eo cui libertatis causa bona addicuntur.

Bud. *tit. de in diem addict.* Macrob. *lib. 1. Satur.* & Ioan. Mont. hic.

Accessit.

Zas. *in sing. intell. lib. 1. cap. 1. n. 3.* Placent. hic, Baro itidem.

§. Et ita. 1.

Verbo *Cautionis*, venit tantum nuda, simpléxque promissio.

§. Hoc rescripto. 2.

Ignominiosum olim fuit bona sub hasta vænire.

§. In primis. 3

Is cui bona addicuntur, an sit ex testamento, vel ab intestato hæres.

§. Si is qui. 5.

Libertas semel competens non reuocatur, l. 4. §. *si is qui, D. de fideicomm.*

§. Hæc constitutio. 6.

Loquitur hic §. de constitutione Imperatoris D. Marci.

§. Sed cum. 7. & vlt.

Vide l. *vlt. C. de testam. manumissis.*

Tit. 13. De successionibus sublatis, quæ fiebant per bonorũ venditiones, & ex senatusconsulto Claudiano.

Erant ante.

Ferrand. *lib. 2. explic. cap.* 32. Vvaltherus *lib. misc.* c. 8. iunge hic Baronem.

§. Erat & ex. 1.

Cicero *lib. 4. ad Att.* Sueton. *in Vespas.*

Tit. 14. De obligationibus.

In hunc titulum & sequentes vsque ad titulum *quibus mod. tollitur obligatio.* scripsit Andreas Seruetus, Auignon. *in hunc titulum*, vsque ad titulum de stipulatione seruorum, Iuuenalis à Costa.

Nunc transeamus.

Rainald. Corsus *lib. 2. indag. cap.* 16. canonistę *in c. quintauallis, extr. de iureiurand.* Dec. *in l. pactum quod contra, C. de pactis.*

§. Omnium. 1.

Aristot. *lib. 5. Ethicor.*

§. Sequens. 21. & vlt.

Vide Caium *in Inst.*

Tit. 15. Quibus modis re contrahitur obligatio.

Vide Gloss. *in cap. quast, extra de vsuris.*

Re contrahitur.

Augustinus *lib 3. emendat. cap.* 7 Forcat. *Auiar. cap.* 5. Vaconius *lib. 2. declarat. ca.* 46. Zas. *in* l. 2. §. *creditum, D. si cert. pet.* & Alexan. & Ias. *in* l. *certi condictio, D. de reb. credit.*

§. Is quoque. 1.

Bal. *in* l. *vlt. Cod. de condict. indeb.* Theophilus *in* §. *sic itaque, Inst. de act.*

§. item is cui. 2.

Ad gloss. ibi positam vide textum *in* §. *nunc admonendi, Instit. quib. alien. licet vel non*, Fab. *in* §. *scimus*, *ī. de societ.*

§. Præterea. 3.

Ad Glossam *in verb. debet*, vide Alexand. *in* l. *si modo de leg.* 1. ad gloss. ibi posit *in verb. dolo*, vide Dec. *in* l. *contractus, D. de reg. iur. nu.* 2. *in fi. vers. ac etiam, in princip.* 3. & de hac materia ponit ibi multa Dec. quę vide, & ad glo. *in verb. debet*, vide Salic. eam reprobantem *in* l. *si nulla, C. de pign. act. col. 4. vers. 4. prin. quaro*, & Bart. *in* l. *quod nemo, D. de poss. adq. nu.* 3. vide Ias. qui dicit illum esse singularẽ *in* l. *sed etsi*, §. *quæsitũ, num.* 41. *si quis caut.* Barb. *cons.* 51. *in 4. volum.* optimè Angelus hic.

§. Creditor. 4. & vlt.

Loquitur hic §. de pignoribus qua de re, vide quæ notaui tam in Pandectis, quàm in Codice.

Tit. 16. De verborum obligationibus.

Gouean *lib.1. var.lect.34* Cotta *in voce stipulum*, Corras. *lib.1 miscell.cap.29*. Forcat. *Necyoman.dialog.72*. Ræuard. *lib.2. varior. cap.6.* Quæsada *lib.1.quæst.iur.cap.12.*

Verbis obligatio.

Aret. *in l. sciendum*, *D. de verb.oblig.* Bart. *in l.2. ad finem*, *D. de cond.ob caus.* Salicet. *in l. sed & si me.* §.1. *D. de condict.indeb.*

§. In hac re.1.

Stipulatio non vitiatur sola idiomatum diuersitate.

§. Omnis stipulatio.2.

Doctores *in l. cum qui Calendis, D. de verbor. obligat.*

§. si ita. 3.

Char. *lib.1.verisi.cap.28.* Cuiac. *lib 14.obs.c 22.* ad gloss. hic positam, vide Castrens. *in l. si ex toto*, §. *fi.num.3.* D. *de leg.1.* Ias. *in l. si Stichum*, §. *stipulatio, col.4.* D. *de verb. oblig.*

§. Sub conditione.4.

Quid differat stipulatio in diem à contionali, vide Linium.

§. Loca etiam. 5.

Agitur hic de stipulatione pura, quæ habet tacitum diem.

§. Conditiones. 6.

Verba conditionem exprimentia nō semper faciunt conditionalem stipulationem.

§. Non solum. 7. & vlt.

Nota hic stipulationum diuisionem vnam.

Tit. 17. De duobus reis stipulandi vel promittendi.

Vnde & qui appellentur rei, Cicero *lib.2. de Oratore.*

Et stipulandi.

An & quomodo duo rei constituantur, vide hic Linium.

§. Et huiusmodi.1.

Bart. *in Auth. hoc ita, Cod. hoc titulo.*

§. Ex duobus. 2.

Concordat hic textus *in l. ex duo. vnde hic, & ad verbum desumptus est, D. hoc titulo.*

Titul. 18. De stipulatione seruorum.

Innoc. *in cap. cum olim, extra de priuil.* Bart. *in l. D. eodem.*

seruus ex.

Nota hic paria nō esse surripere & furtum committere.

§. siue autem. 1.

An & quomodo impersonaliter stipulemur, declarat hic Linius.

§. sed quum. 2.

Bart. *in l.2.* §.1. *D. de verb.oblig.*

§. seruus communis. 3.

Seruus communis acquirit pro parte dominica.

Tit. 19. De diuisione stipulationum.

Pro intellectu huius tituli distingue stipulationes iudiciales à prætoriis.

Stipulationum.

Hic titulus complectitur quadruplicem stipulationum diuisionem.

§. Iudiciales sunt.1.

Stipulationes iudiciales adinuentæ sunt à legibus Iurisconsultorum vel ab Imperatorum sanctionibus.

§. Prætoriæ.2.

Contius *lib.2. subseciu.cap.18.* hæ non vt superiores sed à mero iure prætorio introductæ sunt.

§. Conuentionales.3.

Menoch. *de arbit.iudic.cap.260.* Hæ sunt quę ex partium conuentione percipiuntur, quarum tot sunt genera quot sunt contractus.

§. Communes. 4. & vlt.

Quare sic appellentur hæ stipulationes, vide Vvesemb. hic.

Tit. 20. De inutilibus stipulationibus.

Hæc materia in Cod. respondentem habet titulum, sed in D. passim tractatur sub titul. *de verb.oblig.*

Omnis res.

Corrasius *lib.5.miscellan. cap.2.* Magius *lib.1. miscell.cap.20.* Couar. *lib.4. var.resol.cap.1.* An & quomodo stipulationes sint inutiles, vide hic Linium.

At si quis.1.

De Hippocentauro, vide Alciat. *lib.9. parer. cap.13.* Cicero *lib.2. de natur.deor.* & Lucret. *lib.5. de natura deor.*

§. idem iuris. 2.

Ad textum & gloss. *in verbo sacrum*, vide textum *in l. siue rei, de contrah. empt.* Huc autem pertinet *l. inter stipulantem*, §. *sacram*, D. *de ver-*

de verborum obligationibus, vbi notatur nemi nem sibi posse rem suam stipulari, vt ait l. *nemo*, D. *de verborum obligationibus*, Bartol. *in* l. *pluribus*, §. *sed etsi placeat eodem*, Ias. *in d.* l. *inter stipulantem*, *dictóque* §. *sacram*.

§. Si quis alium. 3.

Factum alienum promittere nemo potest. l. *si rem*, D. *de fideiuss.*

§. Si quis alij. 4.

Menoch. *de arbit. iud. libro 2. ca.* 57. iunge hic l. *stipulatio ista*, §. *alteri*, D. *de verborum oblig.*

Vers. planè.

Vide Socinum *in reg.* 326. & Bartol. *column.* 2. l. 1. *de pact.* quæ declarant mentem huius §. licet non allegetur, Doctor. *in* l. *si mihi & Titi*, D. *de verborum oblig.*

§. Præterea. 5.

Molinęus *ad* l. 1. §. *si quis simpliciter. n.* 28. D. *de verb. oblig.* Vacon. *decl.* 71. *lib.* 7. scripsit in hunc locum copiosè, Alexander Rosęus, Repetitionum 6. *fol.* 86. *num.* 6. & *fol.* 189. *num.* 2.

§. item inutilis. 6.

Dominus & seruus censentur fictione iuris vna eadémque persona.

§. Mutum. 7.

Stipulatio sine verborum solemnitate concipi nequit.

§. Furiosus. 8.

Furiosus nullum negotium contrahere potest, quia non intelligit quod agit. Adde Decium *ad reg. in negotiis*, D. *de reg. iur.* Mars. *sing.* 380. Corn. *consi.* 73. *lib.* 1. Ias. *ad* l. *Patrem furiosi, nu.* 5. *De his qui sunt sui, vel alien. iur. & in consi.* 141. *lib.* Lud. Gomes. *in reg. Cancell. de infir. resignan. q.* 10. Alexand. *consi.* 147. *lib.* 7. Bertra. *consi.* 48. *libro* 1. *ex processu*, & Alciat. *tract. præsump. reg.* 2. *præsum.* 18. Furiosus & prodigus promittendo non obligantur.

§. Pupillus. 9.

Ad Gloss. ibi in verbo *infantiæ proximus*, vide limitationem per Bald. *in* l. *excipiuntur*, D. *ad Syllan.* refert Ias. *in Authen. sacramenta pub. numero* 15. *Cod. si aduersus vend.* Adde late Ias. *in* l. *properandum, in* §. 1. *C. de iudic.*

¶ De intellectu huius textus, vide Doct. *ad* l. 1. *ad princip.* D. *de verb. oblig.* Ias. *n.* 22 & Rip. *nu.* 67. *ad finem*, & Ruin. *num.* 20. Botrig. *num.* 61. Iac. Nig. *numero* 15. Huius autem §. materia tractatur *in* l. *in negotiis*, D. *de re iudicata*.

§. Sed quod diximus. 10.

Vide Ruin *in* l. 1. *in princ. numero* 18 *chart. de verb. oblig.* Quando autem pupillus possit stipulari, vide hic Linium.

§. item verborom. 11.

Baldus *in* l. *optimā*, *C. de committenda stipul.*

§. Post mortem. 12.

Pileus *q.* 3. Bald. *in* l. 1. *Cod. vbi actio ab her.* vide Iason. & Fab. hic.

§. item si quis. 13.

Franciscus de Aret. *in* l. *ambiguitates*, *Cod. de testibus*.

§. item autem. 14.

Cuiac. *lib.* 3. *obs. cap.* 34. Gellius *lib* 6. *noct. atticarum, cap.* 13. facit l. *vnica*, *Cod. vt actio ab harede*.

§. item post. 15.

Hæreditarium æs alienum quomodo intelligatur, Gloss. hic.

§. si scriptum. 16.

Ad hunc textum de verbo *Promitto*, an importet stipulationem, vide Bart. *ad* l. *lecta, n.* 12. D. *si cert. pe.*, ibidem Ias. & Dec. *nu.* 9. latissime per Fortun Garzia. *ad* l. 1. *numer.* 32. *ff. de pact.* per Aret. *ad* l. *Titia*, § 2. *de verb. oblig. & ad* l. *his verbis ff. de duobus reis*, vbi de notario, qui scripsit aliquem promisisse, an excusetur à falso, si probetur promissionē esse factam per epistolam absent. in materia ad hūc textum. Viuian. *lib.* 1. *com. opin. in ver. verbum, Promitto*, Ias. *ad Rub. de verb. oblig.* vbi Rip. *nu.* 17. *cum seq.* Soc. Iun. *numero* 48. *cum seq.* vbi defendit communem opinionem fundamentis, Fort. Garz. *ad d.* l. 1. Caccialup. *in tract. de pact. q* 4. Bart. *in* l. *legem*, *Cod. de pact.*

§. Quotiens. 17.

Vide Gloss. *in* l. *quoties*, §. *fin. ff. de vsufruct.*

¶ Et de ratione vera, cur secus sit in teste, vide per Salyc. licet non clarè explicet, *ad* l. 1. *Cod. de vsur.* Claud. de Seisel. *ad* l. *sciendum ff. de verbor. obligat.*

¶ Quid in scriptura priuata, an verbū *Promitto*, importet stipulationem, Caccialup. *in tract. de pact.* 4. *q. de commun.* in contrarium Socin. Iun. *consil.* 131. *numer.* 11. *lib.* 3.

§. Alteri. 18.

Pro intellectu huius §. vide quæ notaui in l. *stipulatio ista*, §. *alteri*, *ff. de verb. oblig.*

§. sed & si quis. 19.

Tutor an & quomodo stipuletur pupillo Vvesemb. hic.

§. Versa vice. 20.

Optimè hunc §. explicat Linius hic.

§. item nemo rem. 21.

Ioan. Andr. *in ca. cum persona, de priuil. lib.* 6.

§. si de alia. 2.

Vide Ruin. *in* §. *si quis simpliciter*, l. 1. *de verb. oblig. char.* 35. *in fi. cum seq.* Paul de Cast. *in* l. *inter stipulantem.* §. *si Stichum*, *ff. de verb. oblig.*

§.Quod turpi.23.

Bart.*in* l.*generaliter.ff.de verb.oblig.*

§.Cum quis.24.

Ad §.fin. vide Gloss.I*nstit.de inutilib.stipular.in* §.*si quis alij*,in Gloss.fin. Gloss.*in l.vero procuratori*, §.*interdum,de solut*.quæ videntur contrariæ circa intellectũ istius §.vide Alciat.*in l. mulieris opposita,in* 3. *Gloss.de verborum significatione in fin.*

Tit.21. De fideiussoribus.

Extat in hunc titulum commentarius,Iuuenalis à Costa, vide Bellonum hic, Bart. Bald.*ff.hoc tit.*

Pro eo.

Vide Ias.*in Rub.D.de verb.oblig.*

§.In omnibus.1.

Ang.*in summa*. Porc.*in* l.1. D.*hoc.eod.tit.* Bart.*in l.ex hoc iure. num.* 12.*D.de iust.& iur.* Dec.*in l.cum amplius.*§. *is natura debet,D.de reg.iur.*

§.Fideiussor.2.

Obligatio fideiussorio transit ad hęredes.

§.Fideiussor.3.

Christoph.Porc.I*nstit.hoc tit.*

§.Si plures.4.

Hunc.§.declara,vt per Ias.hic.

§.Fideiussores.5.

Paul.de Cast *in l.Græce*,§.*illud*,D.*hoc tit.*

§.Si quid.6.

Cast.*in* l.*soluendo*, D.*de negot.gest.* Dec. *in leg. inuito*,D.*de reg.iur.*

§.Gręcè.7.

Fideiuss.Græcis verbis intercedere potest.

§.In stipulationibus.8.

Bart.*in* l.1.*in princ.col.*3.*ff.de edendo.*

Titul.22.De literarum obligationibus.

Olim.

Ræuard.*lib.*3.*variar.cap.*1. Forcat.*Necyom.capite* 75.

§.olim scriptura.

Ad dicta per Doctor.*in verb.obligatio*,vide Ruin.*in Rub.de verb.oblig.in* 10. *chart.in prin.* post Alex.quem allegat.*in cons.**40.*in* 1.*vol. in fi.in* 3.*col.*Et ad textum ibi,*sed ex ea nascitur conditio cessante.*Et vide Ias.*in l.*1.*in* * 5.*col. in princ.ff.de condi.indeb.* Et ad materiam huius tituli,vide omnino Bald *in pen.l.C.de non nu.*pecun.Et ibi Modernos & Azon.*in Rubr.* C.*de num.pecun.*Et an Gloss.quæ dicit quod hic datur actio ex lege. Et ad Gloss.*in verb. oblig.*vide Bart.*in l.cum vltra*,C.*eod.*

¶Forcat.*in Necyom.iur.dial.*75.*per tot.& dial.* 98.*post prin.* Alc.*lib.*12.*parerg.n.*8 Petr.de Bel. Petr textũ *ad* l.*generaliter, C.de non nu. pecu.*

¶Et ad textum ibi *ex ea nascitur*,vide Ias.*ad l.*1.*col.*5.*ad princ.de cond.indeb.* Et ad materiã huius tituli, vide omninò Bald.*ad* l.*cùm vltra,de non nume pecun.*& ibi Modern.

¶Adde hunc textum non habere locum in tutore, qui ex sola scriptura absq. lapsu biennij effectualiter obligatur,l.*quoties*, §.*non tantum ff.de admitt.tutor.* not. Ias.*ad l.singularia,nu.*21 *ff.si cert.pet.*& ibidem Dec.*num.* 8.Et adde hunc textum non habere locum de iure canonico,quo etiam post biennium obstãt exceptio,si ille offerat separatum ad probationem non solutionis, vt per Afflict. *decis.*402 *num.*14.

¶Et ad Gloss quæ dicit,quòd hic datur actio ex lege,vide Bart.*ad* l.*unicam,de cond.ex* l.*col.*4.*vers.aliud exemplum.*

¶Et ad Gloss.in verbo *obligatio*,vide Bar. *ad* l.*cum vltra,Codice de non num.pecu.*

Titul.23. De obligationibus ex consensu.

Consensu.

Vide Accursium *ad* l.1 *ff.de contr.empt.*

Tit.24. De emptione & venditione.

Extat in hunc titulum commentarius Iacobi Geraldi Emptionis & venditionis formam primus constituit liber pater.Si Plinio credimus natur.histor.*lib.*7.*cap.*56.

Emptio.

Cuiac. *lib.* 11.*obs.cap.* 17. Corn. *tom.*2.*var. resol.cap.*2.*num* 19.

§.sed & certum.1.

Cuiac.*d.*l.11.*cap.*29.vide l.*empti,C.eod.*

§.Item precium.2.

Ferrand.*lib.*2. *explic.cap.*3. vide l.*precij*, C. *de rescind.vendit.*

§.Cùm autem.3.

Ad declarationem huius §. facit titulus *ff.* & *C.de pericul.& comm.rei vendit.*

§.Emptio.4.

*L.necessario,& l.si in vendit.ff.de per.& cõm.rei vend.*Vide Castr.hic.

§.Loca.5.

§.Loca.5.

Vide Thom Linium *ad* §.1.*sup.de inutil.stip.* vide Ang.*ad* l *si fundum.ff.de euictionib.* Quomodo autem loca publica venundari possint à communitatibus, siue ciuitatibus, vide Bart.*in l.continuus*,§.*cum quis*,*ff.de verb.signif.*

Tit.25. De locatione & conductione.

Cuiac.*lib.2 obs.cap.*28.

Locatio.

Cuiac.*lib.4.obs.cap.*26.Corras.*lib.2.miscell.cap.*11.vide l.*legem*, C.*hoc tit.& l.Item quaeritur*,C.*eod.*vide ibi Bar.

§.Et quę.1.

Vide l.*licet*,*Cod.hoc tit.* & *l. ex conducto*,l.*si merces*,§.*vis mai.* ff *locati.*

§.Praeterea.2.

Vide §.*actionum*,*inf. de actionib.*& ibi Mynsinger.

§.Adeò autem.3.

Ad intellectum, vide Petr.de Bell.Pert.*suprà de iur.nat.col.*8. *ad fin.versic.dico pro tanto.* Corras *lib.2.miscell.c.*21. Forcatul.*in Necyom.iur.dial.*74.*num.*2.

¶ Ad Gloss. *in verbo ad locationem*,vide ad quid alleget Ias.*in addit.ad Port.Instit.de vsucap.ad princip.*

¶Corras.*lib.5.miscell.c.*16.Sarmientus *libro 3.select.c.*2 Molinaeus *ad consuet.tit.2.in princ. à num* 23.

¶Glossa ibi *in verbo Ad locationem*,vide *ad hanc allegat.*Iason.*in addit. ad port.Inst. de vsucap.in princ.in antepen.addit* & ad intellectum istius textus, vide Petr.de Bella Pertica,*Instit.de iure nat.gent.& ciuil.col.*8.*ad finem*,*vers. dico pro tanto.*Vide Bart.*ad l.2.C.hoc tit.*

§.item quaeritur.4.

Vide *l.conuenit*,*D.de contrah.empt.* & *l.Sabinus*,*D.eod.*

§.Conductor.5.

In hunc §.vide enarrationes Kling.

§.Mortuo.6.

Vide l.*prases.Cod.eod.* Et Aret.hic.

Tit.26.De societate.

Vide *l.3.de iustit.& iure*,de publica societate,quae est naturalis omnium hominum cognatio.In hunc optimè Hotom.

Societatem.

Vide gloss.*ad l.societatem coire*,& *l.vt sit*,& *ad l.nam cum*,D.*hoc tit.*

§.Et quidem.1.

Vide *l.1.2.3.* D *pro socio*, & *l.fratres*,§.*vlt.& ad l.nam cum*,D.*hoc tit.*

§.De illa.2.

Couar.*lib. 3. resolut.c.2.*vide *l.5.& ad l.eum duobus*, *hoc tit.* Vide Angelum hic & Ægidium Perr.

§ illud expeditum.3

Nota secundum gloss. eandem esse rationem contrariorum *vt l.si.D.de legat. 3. l.si filia*,§.*Papinianus*,*D.fam.ercisc.*

§.Manet autem.4.

Vide Angel.vide *l.Actione*,§.*Labeo*,*ff.eodem* Quid captare,vide notas ad Accurs.

§.Soluitur.5.

Cur industria personae requiratur, in societate quaere ex Ægid.Perr.

§.item si alicuius.6.

Actiones pro socio transire in haeredem, per *l.verum*,§.*in haeredem*,*ff.eod.*

§.Publicatione.7.

Societas soluitur rebus intereuntibus,vide 3.Harmenop.11.§.4.& *l.63.l.65.*§ *publicatione*,D.*eodem*,*l.1. in principio*,*ff.de bonis damnatorum.*

§.Item si quis.8.

Vide *l.61.*§.*1.ff.eod.*

§.Socius.9.

Vide *l.31.34.& 72 ff eod.*

Tit.27.De mandato.

Vide *titul.ff.17 l.1.*& 4.& *Cod.tit.35.* Paul. *sent.15.*

Mandatum.

Quibus modis contrahatur mandatum, vnde dicatur, per quae verba contrahatur, vide in hunc tit.enarrat.Melchior.Kling.

§.Mandantis 1.

Cuiac. *lib.11 obser.c.37.*An fideiussor possit conueniri ante principalem hic, & *l.non rectè*,*Cod.de fideiussoribus*, & *Authent.praesente*, *Cod.eod.* Iure veteri cogebatur creditor istiusmodi mandatum suscipere, vide Bartolum,*in l.vnde quaeritur*,*ff.commod.*& *l.3.*§.*1.ff. de duobus reis.*

§.Tua gratia.2.

An quis ex consilio obligetur,latius apud Decium *in l.consilij*, *D.de reg.iur.*& Dynum *in c.nullus*,*de reg.iur.in 6.* vide Fabrum hic.

§.Aliena.3.

Vide *l.6.*§.*4.D.eod.tit.*

§.sua & aliena.4.

Consule Hotom.hic,& Mynsinger.

§.Tua & aliena.5.

Hic traditur exemplum vbi mandatum sit tua & aliena gratia,vide Linium.

§.Tua tantum.6.

Quid consilium à mandato differat, consule Hotom hic, & Caium, *Instit.lib.2.tit.9.* §.19.ibi dummodo honestum.

§.illud quoque.7.

Vide l.6.§.*rei turpis*, l.22.§.*qui adem*, *ff.eod.* *l.35.ff.de contr.empt.*

§.is qui exequitur.8.

Vide *l. diligenter* , *ff.eod.* & *l.vlt.C. de nego. gest.* & *l.praterea,ff.mandat.*

§.Rectè quoque.9.

Petrus Faber *pag.178.ad* l.1 *ff.de iustitia & iure.* Vide l.22.§.*si mandauero* , l.15 *ff. eodem.* Res multis modis integra dicitur,vt patet ex l.*nulla,C.de procurat.* vide Doct.*ad l.ante litē,*& l.*si defunctus,*& *l.post litem*,& ibi Glo. *ff.de procurat.* Item Bart. cum Gloss.*in l.si pecuniā.ff.de cōdit. ob cauf.* & *l.Et quod.ff.de iurisdict.omniū iud.* & *c.gratū, ext.de off.iudic deleg.*

§.item si.10.

Vide *l.26.in princ.ff eodem.* Quando mandatum morte alterutrius non soluatur,quęre ex Thom. Linio, & ex Hotomano hic,*in marg.* l.9.§.1.*ff.de iure dot.* & *l.finali,*§.1 *ff.de acquirēda possess.l. illam,* C.*de donat.*l.*si verò nō remunerandi,*§.*si.ff.eodem.* Vide Hippolyt.de Mars.*singulari* 44.Item Bald. *in l.mandatū,C. mandat.*§. *quoniam Abbas* , *extr.de off.* & *pot. iud.deli.* Vide Francisc. Cremēs.*singulari* 243.

§.Mandatum.11.

Facit ad hunc §.*l.sicut,C.de act.* & *oblig.*

§.Mandatum.12.

In summa,*Instit.mandati,ad Gloss.ibi in verbo mercede,* vide textum qui videtur contradicere *in l.fideicommiss. ff.mand.de quo dicitur, vt in l.dicta fideiussio ff.mand.*

§.in summa.13.

Gratuitum debet esse mandatum , originem enim habet ab officio,& amicitia, vide l.1.*hoc tit.*

Tit.28. De obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur.

Definitionem huius contractus quære ex Melch. Kling. diuisionem ex Ioan. A. Haloandri Analysi. Sex oriri actiones ex hac obligatione refert ibidem Kling.

Post genera.

Quasi contractus vnde sic appellentur, patet ex l.*ex maleficiis,ff.de act.* & *oblig.*

§.igitur cùm quis.1.

Quando plures actiones ex vno negotij gestu dentur,vide Mynsing hic,*num.*7.

§.Tutores.2.

Vide l.5.§.*tutela*, *ff.de act.* & *oblig.* Vide in hanc Hotoman.

§.item si inter.3.

Actionem communi diuidundo duplicem esse tradit Mynsing. pro quibus rebus competat hic,de cuius explicatione eundem vide *ad* §.*quadam,infra de act.*

§.idem iuris.4.

Cum coherede non contrahimus , sed in eum incidimus,vide l.25.§.16.*ff.fam.ercisc.*

§.Hæres.5.

Vide *d.l.5.*§.*heres*, & §.2.*ff.de oblig.* & *act.* Vide notas Gothof.hic.

§.item is cui.6.

Cuiac.*lib.5. cap.36.* Rainaldus Cors.*lib.1. indagat.c.31.* Vide *gloss.fin.illius* §.vide Port.& ibi Ias.*in addit.instit.quib.mod.re contrah.oblig.* §.*is quoque, col.* 2.*circa medium,* & Dec.*in leg. in totum omnia,de reg.iur.*

§.Ex quibusdam 7.

Quænam sint illæ actiones quæ in confitentem dantur in simplum,& in negantem, in duplum,hic enarrat Mynsing.

Titul.29. Per quas personas nobis obligatio adquiritur.

Adfert hic Mynsing. differentiam huius tituli *cum tit.eiusdem inscriptionis lib.*2.

Expositis.

De quadrupli peculio filiifam. Vide Mynsing.hic,& § *igitur.5.per quas pers.*& enarrat. Melchioris Kling.*in hunc tit.*

§.item.1.

Vide l.*vlt. Co.de bon.qua lib.* & *l.1.C.de rei vindicat.* & §.*de his autem,supra per quas pers. nobis acq.*

§.Per eum.2.

Vide l.*per seruū.ff.de vsu* & *habit.*& Theophil.hic,& Baron.

§.Communem.3.

Qualiter seruus communis acquirat,vide Mynsing.hic.& *l.pen.* & *vlt.*§.*de stip.seru.*

Tit.30.

Tit. 30. Quibus modis tollitur obligatio.

Vide Hotoman. hic, & l. 3. ff. *de exceptionibus*, l. *Labeo ait. ff. de pactis*, facit etiam §. *at ex contrario, cum* §. *seq.* iuncta gloss. *in verbo soluerit, supra quib. alien. lic. vel non* Item l. *nihil tã naturale. ff. de reg. iur.* l. *debitor*, C. *de pact.* & ibi glos. l. *si ex legati, ff. de verbor. oblig.* l. *si debitori, in pr ff. de solut.* Vide glos. *fin. hic tit. nostro.*

§. Item. 1.

De vocis acceptilatione, & eius origine latè per Mynsing. hic, & latius apud Budæum *in* l. *si prior. ff qui pot. in pign. hab.* & Ferra hic.

§. Est autem. 2.

De Aquilianæ stipulationis authoris laude Cicer. in oratione pro Aul. Cecinn. vide l. *Gallus. ff. de lib. & posthum.* Item Cic. *lib. 3. offic. & de Orator.*

§. Præterea 3.

Vide gl. *in* l. 1. D. *de nouat.*

§. Hoc amplius. 4.

Vide de hoc Neratij Iurisc. explicationem, *in* l *ab emptione*, D. *de pact.*

INSTITVTIONVM Liber quartus.

De obligationibus quæ ex delicto nascuntur. Titulus primus.

Cùm sit.

ET *quasi ex contractu.* His verbis comprehenduntur quasi contractus, & quasi maleficia *vt* §. 1. *Inst. de actionib.* copiose Melch. Klin. hanc materiam tractat.

¶An pœna dupli & quadrupli possit exigi in foro consciẽtiæ. Vide Gomes. Hispan. *Instit. de actionib.* §. *ex maleficiis, nu.* 14. vbi allegat diuersates opinionum, loquitur autem hic de obligationibus ex quasi maleficio.

§. Furtum. 1.

Augustinus *lib. 4. emendat. libro* 4. Gellius *libro* 11. *cap. vlt.* facit hic l. 1. D. *de furtis* & l. 3 *eodem.*

§. Furtum. 2.

Furtum à furuo, hoc est, nigro dictum Labeo ait.

§. Furtorum. 3.

August. *d cap.* 4. Cuia. *lib.* 11. *obseruat. cap.* 38. Aul Gell. *lib* 11. *cap.* 18. & *lib.* 16. *ca.* 10. Ræuar. *ad leg.* 12. *tab. ca.* 16. & copiosè Marcus Tatius Alpinus *in epistol ad Volphangum Hungarum*, de furto per lancem & licium, facit hic l. 3. *cum sequentibus*, D. *hoc titulo*. Quis sit manifestus fur, vide Goth.

§. Conceptum. 4.

Concipere quid, Paul. *lib.* 2 *sent. tit. de furtis.* Per lancem & licium fiebat rei furtiuæ requisitio, vt copiosè hic Goth.

§. Pœna. 5.

Notatur hic pœna furti manifesti.

§. Furtum. 6.

Gell *lib.* 7. *cap.* 15. Valer. *lib.* 8. *tit.* 2.

§. Placuit tamen. 7.

Huc pertinet l. *qui res*, 77. D. *hoc tit.*

§. Sed etsi. 8.

Forcat. Necyoman. *dial.* 29. Vide l. 29. *C. eod.* Vide Mynsing.

§. Interdum. 9.

Nec enim mater filij subrepti actionem habet, sed pater, vide l. 37. & 38. *D. eod.* & l. 14. §. 13. *D. de furt.*

§. Aliquando. 10.

Vide l. 66. *in princ.* D. *eod.* Paul. 2. *sent.* 31. §. 16. vide Melch Klinh.

§. interdum. 11.

Interpretationem huius §. pete *ex* l. *in furtis*, 50. *D. hoc tit.*

§. Hi qui. 12.

Vide l. 84. & 16. *D. eod. etiam* l. 4. *D. de iudi.*

§. Furti autem. 13.

Nota hi tantum competere furti actionẽ, cuius interest saluam rem esse, quæ regula suffragatur *per* l. *fin. C. eod.* vide ibi Salic.

§. Vnde constat. 14.

Vide l. 12. §. *sed si res*, *D. eod.*

§. item si fullo 15.

Vide l. 48. §. *si ego*, *D. eod.*

§. Quæ de full one. 16.

Differentiam fullonis & commodatarij, vide apud Melch. Kling.

§. Sed is. 17.

Vide l. *itaque*, & l. *eum qui emit*, §. *non autem*, *D. eod. cont.* Bart. ad hanc legem.

§. in summa. 18.

Pubertati proximi qui dicantur. Vide Decium hic, & Viglium.

§. Furti autem 19. & vlt.

Vide l. *si pro fure*, §. *furti*, *D. de condict. furt.* & Raphal. & Salicet. & Bald. in Authent. *Sed nouo iure, C. de ser. fugit.*

Titul. 2. De vi bonorum raptorum.

Vide l. 1. & 2. *D. hoc titulo.*

Qui res alienas.

Ferrand. *lib. 2. explic. cap.* 34. Rainald. Corsus *lib. 1. indag. iur. cap.* 5. & 25.

§. itaque tamen. 1.

Vide §. *Item si is, sup. de vsucapionib.* Error iuris non excusat pœna legis, vide l. *si quis in tantam, C. vnde vi*, & in hanc legem, vide Doctor. Accurs. Plateam, Angelum, vide etiam l. *Regula, D. de iur. & fact. ignor.*

§. sanè in hac. 2. & vlt.

Vide l. *rem in bonis, D. de acquir. rer. dom.*

Tit. 3. De lege Aquilia.

Quando locum habet l. Aquilia, & à quo, vide Lin.

Damni.

Continetur hic summa huius legis Aquiliæ, vide l. 1. D. *eod.*

§. Quod autem. 1

Vide l. 2. *D. hoc titulo.*

§. Iniuria. 2.

Eadem interpretatio dictionis iniuria est, in l. 5. & 49. *supra quod dicitur, D. eod.*

§. Ac ne is. 3.

Vide l. *quæ fortuitis, D. de pig. act.* vide Liniū.

§. Itaque. 4.

Vide l. 9. §. *vlt. D. eod.*

§. Item si. 5.

Vide l. 31. *D. eod.* & l. 7. *D. ad l. Corn. de sic.*

§. Preterea. 6.

Rainald. Corsus *lib. 1. indag. cap.* 24.

§. Imperitiæ. 7.

Vide l. *si quis fundum*, §. *Celsus, D. locati.*

§. Impetu. 8.

Vide l. *si ex plagis*, §. *in cliuo, D. eodem*, vide Coct. hic. & §. 1. *infra si quadrupes pauper. fec.* facit ad hunc §. *cap. dilectus, & cap. significasti, extra de homicidio.*

§. His autem. 9.

Vide l. *ait lex*, & l. *hinc*, §. *hoc ita, D. eod.* l. *vnica, C. ne ex delicto defunct.* vide in hanc Pet. de Bella Pert.

§. Illud non. 10.

Suffragatur huic §. l. *ait lex*, §. *fi. iunctis duabus ll. sequent. D. eo.*

§. Liberum 11.

Vide l. 23. §. *si dolo D. eo l.* & l. 3. *C. eo.*

§. Caput. 12.

Vide l. 27. §. *huius legis, D. eodem*, fuisse autem non videtur de damno rei nostræ, sed de quouis alio damno, vt si intercepta nobis fuisset vtilitas quædam, Plin. *9. cap.* 54.

§. Capite. 13.

Rupti appellatione quid veniat, item vinum spurcatum quid, vide Mynsing.

§. Illud palam. 14.

In hunc §. copiose Hotom.

§. At nec. 15.

Vide l. *quemadmodum, hoc titulo.*

§. Cæterum. 16.

Brissonius *lib. 2. select. cap.* 9.

Tit. 4. De iniuriis.

Quid sit iniuria, quot eius species, quot modis fiat, quotuplex sit eius actio, quære ex Haloandro *Schematismis, ex hoc tit.*

§. Generaliter. 1.

Vide l. *iniuriarum, C. eo.*

§. Iniuria. 1.

Vide l. *item apud*, §. *adiicitur, D. eodem*, l. *sed & si*, §. *si magister, D. ad l. Aquiliam*, l. 3. §. 1. *D. eodem*, vide Bartolum *ad* l. *eum qui, D. eod.* & Panor. *in c. fi. extra de iniuriis.*

§. Patitur. 2.

Vide l. 1. §. *item*, & §. *vsque*, & l *si quis seruum*, & l. *si vnius*, §. *ait Prætor ff. eod.*

§. seruis autem. 3.

Huius §. sententiam sequitur Angelus hic. Sed Azo & Accursius aliter sentiunt per l. *item apud*, §. *si quis iure.*

§. Si communi. 4.

Vide l. 1. & *per totum tit. ff. de stipul. ser* vide etiam l. *sed non ff hoc tit.* cuius explicationem hic tradit Mynsinger.

§. Quod si vsusfructus. 5.

Proprietario iniuria fieri dicitur, l. 15. §. *antepenult. ff. eod.*

§. Sed si libero. 6.

Vide l. *item apud* §. *pen. ff. eod.* Vide Bart. *ad* l. 1. §. *fi. ff. hoc tit.* & l. 5. *eod.*

§. Pœna autem. 7.

Forn. *l. 2. select. c.* 19. Aul. Gell. *lib.* 10. *c.* 1. Ræuard. *ad l. 12. tab. c.* 25 Pet. Plaza *lib. 1. miscellan. crim. c.* 2. de cōditione seruorū, & de Mediastino, vide Bud. *ad* l. 1 *ff. Nautæ, caupo stabular.*

§. Sed & lex. 8.

Actio iniuriarū ciuilis est, in aliis dicitur prȩto-

prætoria, quod Prætor eius pœnam immutauerit, non autem inuenerit, nam ad leg. 12. tab. refertur, vide l. *lege Cornelia. ff. eodem.* Vide Salicetum *in l. si non conuitiy, Co. eo.* Differentiam verborum. Verberare, & pulsare inuenies, *in d. l. Cornelia, §. inter, ff. eo.* quam frustra carpit Vall. *libro 6. elegant.* Vide Alciatum aduersus Vall. *libro 4. de verbor. signif.*

§. Atrox. 9.

Paul. 5. *sentent.* 4. §. 10. Quid sit atrox iniuria, & quibus modis fiat, l. *prætor edixit, §. posse, ff. hoc tit.* Quintil. *libro 6. Orat. Institut. capit.* 1.

§. In summa. 10.

Charondas *lib. 5. verisi. cap.* 18. l. *iniuriarum, & l. vlt. C. eo.* Petrus de Ancha. *cap. peccatum,* 15. *de fama autem infa, de reg. iur. in 6.*

§. In summa. 11.

Gloss. *ibi in verb. extraordinaria,* vide Alex. *in cons.* 220. *in* 2 *vol.* Adde Dec. *in cap. ex literis, de constit.* Ad illum textum *in verbo prosequi,* vide Gomes. *instit. de action. in prin. in verb. prosequendi,* facit *c. quidam maligni, 5. q. 1. & c. deteriores, & c. summa iniquitas,* ibi Archidia. 6. *quæst.* 1.

§. Hæc actio. 12.

Petrus Plaza *lib.* 1. *miscell. crim. cap.* 6. *numero* 42. l. *non solum, §.* 1. *hoc tit. & l. si tibi, de Pact.* l. *vlt. ff. eo. & l.* 1. *C. eod.*

Titul. 5. De obligationibus quæ ex quasi delicto nascuntur.

Si iudex.

Rainaldus Corsus *libro* 2. *indagat. c.* 24. Vide l. *vlt. D. de va iis & extraor. cognit.*

§. item is ex. 1.

Facit l. 5. §. *is quoque, D. de oblig. & act. & tot. tit. D. de his qui deiecerunt.* vide Melch. Klin.

§. Si filiusfamilias. 2.

Vide Bart. *in l. si filiusfamilias, D. de iudic.* & in hunc §. Mynsing.

§. item exercitor. 3.

Vide l. 1. §. *exercitorem*, D. *de exerc. & l.* 1. *naut. caup. stabul.*

Tit. 6. de actionibus.

Extant duo volumina Lugduni excusa, quę continent ferè omnes qui ad hunc titulum ex professo scripserunt.

¶ Actionem definit Cicero *libr.* 1. *Offic. & l. nihil aliud, D. de act. & oblig.* In hunc copiose Melch. Kling. & Thom. Linius.

Superest.

Gloss. ibi *in verb. iud.* vide Socin *in reg.* 78. & ad Gloss. *in verb. actio,* dum exponit pro exactio. vide Bart. *in l.* 1. *in* 3. *oppo. de except.*

¶ Et ad gloss. *in verb. habetur. in prin.* Vide Gloss. concordantem, *in l. sed, §. non solum, de procurat.*

¶ Rainald Corsus *libro* 2. *indag. capite* 1.

¶ Naturam actionum, quære ex Zasio hic, *& ex l.* 2. §. *ex his legibus, D. de orig. iur.* & eundem *libro* 2. *sing. respons. capite* 2. Item Bart. *in l. frater à fratre, de condit. indeb.* Ias hic post Angel. Paul. Castr. & omnes Doctores *in l. ex hoc iure, D. de iust. & iure.* Romanos autem habuisse actiones à Romulo institutas refert Dyonis. Halicarnass.

§. Omnium. 1.

Vvaltherus *libro* 2. *miscell. c.* 32. Forcat. *Necyom. dial.* 99. Corras. *lib.* 1. *miscell. c.* 22. *& libr.* 8. *cap.* 5. Vitalis *lib.* 2. *variar. lect. cap.* 12. Contius *lib.* 1. *disput. c.* 10. Copiose in hunc §. Mynsing. scripsit varias quæstiones, vt in sequẽti

§. Æquè. 2.

Corrasius *li.* 3. *miscell cap.* 23. *&* 24. Forcat. *Necyom. dial.* 10. Vvaltherus *libr.* 1. *miscell ca.* 4. *&* 5. adde ad hunc textum vltra scribentes hic, Pręposi. senen. *in suis qq.* 7. *cas. q. pr.* Bell. *li.* 1. *supput. c.* 19. Forcat. *Necyom. iur. dial.* 16. *n.* 9.

Vers. sanè.

Charondas *lib.* 3. *verisi. c.* 1. Vitalis *d. c.* 12. Gouean. *lib.* 1. *variar. lect. cap.* 41. Iohan. Robert. *lib.* 1. *recept. lect. cap.* 18. Ant. Contius *lib.* 1. *subsecinar. cap.* 1. Vide Thom. Linium hic.

§. sed istæ. 3.

Cuiac. *lib.* 6. *obs. cap* 2. *& lib.* 10. *cap.* 6. Vitalis *lib.* 1. *variar. lect. c.* 25. vide Dynum, qui Accursium ad verba legitimarum actionum ex contractu, &c. calumniat, quod à Doctoribus improbatur, Fab. hic.

§. Namque. 4.

Vide Bart. *in l. si minor, §. fin. C. de euict.* vide Oldend. *in explic. Actionum.* vide Iason. hic, & Vvoloph. Hungerum *in suis obs. ad tit. de act.*

§. Rursus. 5.

Charond. *lib.* 3. *vers. cap.* 6. Gouean *lib.* 1. *variar. lect. cap.* 10. vide Ioannem de Plata hic, & Zasium, facit etiam l. *fin. Cod. de tem. in integr. restit.*

§. item. 6.

Ad materiam istius §. vide Bartol. *in proœm. D. in §.* 3 qui ponit differentiam inter hypothecam & pignus.

¶ Edictum fraudatorium quando locum habeat, quare ex Mynsing. hic *n.* 9.

§. item Seruiana. 7.

Hunc §. reperiit Bellonus, vide Forcat. Ne-

*cyom.dial.*18. Seruiana impropriè hypothecaria dicitur, vt ait Bartol. *in l.1. ad fin. de Saluian.interd.*

§.in personam.8.

Confer cum hoc §. Theophili locum hic, & Bart.l.1. *D.de fals.*

§.De constituta.9.

Vvaltherus *d.lib.1.c.11.* Forcat. *Necyom.dial.* 70. vltra tradita latissimè hic per scribentes *fol 396.nu.48. & seq. repetitionum* 1.ad intellectum huius §.vide Fort. Garz. *in repetitione ad* l.1.§. *conuentionis, ff. de pactis, & ad* l *legitima, num.* 48. *& seq.* D. *eod. & seq.*

§.Actiones.10.

Fol.384.n.9.repetitionum, 1.Forca. *in Necyom. iur. dialog.72.nu.2.* Doctor. *ad rubr.* D. *de verb. oblig.* vbi Ias. *n.11. &* 14. Alcia & Rip. *n.*34.

§.item si quis.11.

Ad intellectum illius text. dum dicit, Iure ciuili, tenetur in finalib. verbis, vide Ruin. *in Rub. de verb. oblig. chart.6. cum seq. & gloss. in verb. consensum ibi.* Sed Alber.l.1.§. *conuentionis, de pact.* & ibi Forc. *col.pen. vers. venio ad gl.* Et ad illũ text. vide Salyc. *in* l *si tibi,* C *locat., in prima oppos.* Vide etiam Petrum de Bella Pert. *colum.3. inst. de iustit. & iure,* Dec. *ad leg.* C. *de pact.* Non. *ad §. omnes, n,10.* §. *de verb. oblig.* Rim. *ad princ.* §. *de donat.n.* 169. *& gloss.*1.

§.Pœnales.12.

Rainald. Corsus *lib.3. indag.c.14.* Peckius *de reparat. eccles. cap. 27 num.*1 facit l. *si pro fure,* D. *de condict. furt. &* l.1. *in princip.* D. *de vi & vi armat.*

§.Præiudiciales.13.

Ræuardus *lib.1. var. cap.18. & lib.1. de præiud.c.12.* Præiudicium definit bene Asconius, ad hoc etiam facit locus Fabij Quintiliani *lib.5.cap.2.*

§.sic itaque.14.

Fol 87 num.11. tract 5 facit ad intellectum huius §. quod scribit Alc. *in* l.2.

§.Appellamus.15.

Corrasius *lib.4 miscell.cap.7.* vide l.25. D. *de obligat. & act.* Condicere quid, Festus *in verbo Condicere.*

§.Sequens illa.16.

Hanc diuisionẽ contentã in hoc §. ad ciuiles actiones tantùm putauit pertinere Aretin. & illum §. pœnales, suprà eodem ad prætorias tantùm.

§.Rei persequendæ. 17.

Vide Zas. hic, & Linium qui discrepant cũ Fabro qui per *c. odio, de reg. iur. in 6 &* l. *interpretatione, ff de pœnis.* Dicit in pœnalibus extensionem non fieri, sed melius per text. *in c.1. Porro, vers. sed quod, tit. Quæ fuerit prima causa beneficij amittendi, coll.*10.

§.Ex maleficiis.18.

Facit l 54 §. *cum furti, ff. de furtis* Vide Doct. *ad Auth. nouo iure,* C *de seru. fugit.*

§.Vi autem.19.

Cõtentio hic oritur inter Placẽtinũ & Accurs. vtrũ raptor teneatur furti manifesti, limita secundũ Accurs. *per* l. *si quis, ff. de furt* & ita intellige l.S *ven i lero,* §. *cũ raptor. ff. de furt.*

§.Quædam actiones.20.

Zasius *lib.2 respons. sing. c.23.* facit l 37.§.1. *ff. de oblig.* vide Linium in hunc §. facit locus Zasij *lib.2. sing. respons. c.33.*

§.Omnes autem.21.

Menoch. *de arbitr. iud. cas* 260. Ias. hic Oldend. *in 9. actionum diuisione.* In quadruplum etiam Exo.22. in Octuplum quoque, Nizol. *in suis obser. in dictione pœna*, ex Cicerone in Verrem, meminit.

§.in simplum.22.

Vide Ioann. de Plat. hic & Zas.

§.in duplum.23.

Adde l *hodie, in* §.1 *ad* l. *Corn. de fals.* & text. *in Auth. contra qui pr. pitã, C. de non numerata pecun.* vide l.1.§ *sed vtrum ff. de seruo corrup. & §. persuadere,* vide Melch Kling. *comm. ad hunc tit. in tit. de actione serui corrupti, pag.*162.

§.Tripli.24.

Cuiac. *libr. 12. obs c.21.* vide Alciat. *lib.3. dispun.cap.17* Quid sportula, vide Hotoman. *in comm. verb. iur.* item Briss. Cuius etiam meminit Budæus & Plinius *lib.4.* vide *tit.C. de sport. & sumpt. in* [illegible] *iud.*

§.Quadrupli.25.

Lege Mosis furtum bouis quintuplo puniebatur, *Exod.22.*

§.Sed furti.26.

Vide Bart. *ad* l. 1.§. *qui onerandæ. ff. quarum rer. act. non dat. &* l *medicus. ff. de varijs, & extraord. cog.*

§.item actio.27.

Vide l *arbitrio,* §. *ideo, ff. de dolo, &* l.3.4.5. *& 6 ff. quod met. caus.* facit etiam l *fin.* C. *eod.*

§.Actionum autem.28.

Corras. *lib.2. miscell.c.8.* Forcat. *Necyoman. dial.99.* Hotom. hic, *& lib.1 obseru. in fin. c.18.* Zas. *in Rubr. supra de action.* vide Budæum *libro 1. de iust. & iure.*

§.Fuerat.29.

Vide Bartol. *in* l *si constante in 6, quæst.2.* & ibi Ias. *solut. matr.* vide l.1. *Cod. de rei vxor. act.* & Cic. *lib.3. Offic.*

§ In

§.In bonæ fidei.30.

Reuard.*lib.1.var cap.11.& de auctor. prud. cap.3.* An compensatio alieni debiti admittatur, vide Mynsing.hic, *numero* 4.

§.Preterea.31.

Corras *lib.4.misc ell.cap.12.* Menoch.*de arbi r.iud.lib.2.q.3.4.5.* Vide Not.Cuiac.

§.Curare.32.

Iudex debet ferre certam sententiam etiam super libello incerto, si possibile est, vi de Bart. *ad l stipulationes non diuiduntur in ult.que.& ibi Ruin.in ult. verb.ff de verb.oblig.* Cagnol.*ad l.quatenus, numero 21. de reg.iur.*

§.Si quis agens.33.

Ræuard.*libr 3.var.cap.14.* Cuiac.*libro 7. obs.ca.27.*Brisson.*libro 3.select ca.10.*Turneb. *libro 23.aduer.cap 33.*Forner.*libro 2.select.c.8.*

§.Sin minus.34.

Cuiacius *libro 12.obs.ruat.cap.21.fol.95.numer 101 repetitionum 7.*

¶ Facit l.*actorum ff.de re iudic* Vide Alciatum *in l.edita. Cod.de edend.* & ibidem Bart. Bald.vero notauit *in l.1.§.fin. ff.de fideicomm.*

§.si quis aliud.35.

Vide Mynsing. qui non distinguit hic §. nec sup.§.sin minus. *sed vers tantum.* Vide Hotoman.*hic.*

§.sunt præterea.36.

Vide Ias.*hic & l. quoties. §. si semel* & ibi Gloss.*in verb.vniuersam.D. de petit.* Facit §. *preterea. instit.quod cum eo qui in al.pot. & §. actiones.supra hoc tit.*

§.Item si.37.

In hunc §. optimè Mynsing. Faciunt ad hunc §.dicta Bart.*in l.vtilium ff de impens.& l.1 ff.de rei uxor.act.*

§.sed etsi.38.

Facit l *uerum.ff.pro soc.& ibi gloss.*

§.Compensationes.39.

Exceptio compensationis minuit debitum.Vide Mynsing.*hic numero* 2.& Cuiac.

§.Cum eo.40.

Limita vt per Socin.reg.47.Vide Gloss.ad l.*nepos,in fi.ff.de verb.sig.*& Bart.Bald.& Cyn. ad l.*vnic.C.qui bon.ced.poss.*

Titul. 7. Quod cum eo qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicitur.

Quia tamen.

Vide Baron.hic,*& ad l.3.ff.de pecul.*

§.Si igitur.1.

Vide l.1.*in princ.& §.si ratum.ff. quod iussu. & §.si pupillus.d.l.1.*

§ Eadem ratione.2.

Vide Antonium August.*libro 3.cap.6.*&Budæum *in l. qui effici.ff. de action. empt.* Vide Plateam hic.

§.Introduxit.3.

Tributoria actio qua ratione introducta declarat hic Mynsing.

§.Præterea.4.

Vide Notas Gothof.ad hunc §.Vide Mynsinger.*ad §. actiones supra de actionib.* & Oldendorp.*in Class 4.act.*

§.Cæterùm.5.

Vide latè *in §.eadem.hoc tit.*

§.Quæ diximus.6.

Dicta de dominis & seruis intelliguntur de liberis & parentibus.

§.Illud propriè.7.

Vide l.*nam hoc natura.ff.de cond.indeb.*

§.illud in summa.8.

Gloss.ibi *in verbo directo.*vide Ias.*Instit.de action.in §.omnium.& Gloss.in verb.nullo iure, vers. fin.*

Titul. 8. De noxalibus actionibus.

Ex maleficiis.

Forcatul. *Autarij cap.10* In hunc optimè Hotom.breuiter Melch. Kling. Vide *Tit.ff. eod.& §.præterea.Instit.de act.* Paul.2.*sentent.* 31.§ 7.

§.Noxa autem.1.

Noxa,& noxia quid differant. Vide Vall. *libro 4.*Elegant.& Alciat. *libro 4. de verb.sign.* Item l.*pleb s.§.vl ff.eod.tit.* Harum vocum exempla possunt adferri, vt ex Ouid.*libro 15. Metamorphos.* & Plaut. *in Casi.* & Terent.*in Eunuch.*Liuio *libr. 3.& 5.*

§.summa.2.

Vide *leg.7.§.prim ff. de damn. & l.1.§.11.ff. de vi & vi armat.*

§.Dominus.3.

Vide Zasium *ad l.miles.§.1.ff.de re iudicat. per l.si quis stipulatus.ff.de solut.*Balduin.hic.

§.sunt autem.4.

August.*libro 4.emend. capite 4.* Cuiac. *libro 11.obser.capite 38.& libro 13.capite 9.* Ferand. *libro 2.explic.capite 35.* Contius *libro 1.subsec. capite 2* Vide Gothof.*notas ad versic. legibus,* & Fab.hic.

§.Omnis autem.5.

Noxalis actio est personalis, in rem scripta.Mynsing.*hic numero* 2.

§.Si seruus.6.

Vide *l.lis nulla.ff.de iudic.&* l.*lis certis.ff.eod.*

§.Sed veteres.7.

Hoc est lege 12.tabular. Ad sensum vers. quis enim. Exempla quære ex Officin.Ioh. Rauisij Text.

Tit.9. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

Vide Tit.*ff.eod.*

Animalium.

Cuiac.*libro* 4.*obser.capite* 11. Hotom.*hic &* *libro* 1.*obser. capite* 1. Cyn.*in* l.1.*Cod.ad* l. *Aquil.*Vide Baron *hic*.& Hotoman.

§.Cæterum.1.

L.Si enim,& l.*seq.& vulgo D.de adilit. edict.* l.*& generaliter,D.eo.*l.*nunquam,de reg.* Iur.& ibi Dec.*c.de his de accus.*Dec.*consil.*227.*in prin.*

Tit.10.De iis per quos agere possumus.

Facit l.1.D.*de procur.& tit.D.& C,de negot. gest.*Vide *c.qui ad agendum,extra de proc.in* 6.

Nunc admonendi.

Vide l.1.§.2.*de publ.iud.*Fallit hoc in casib. relatis *in gloss.capite si quando* 2.*q.*6.

§.Procurator.1.

Ferrâ.hîc.Alciat.*libro* 1.*parerg.capite* 5.gl.l. multum,C *si quis alt.vel si sub alt.no.*

§.Tutores.2.

Scilicet *tit.sup.qui test.tut.dar.poss.& de leg. pa.tut.cum tit.seq.sup.*

Tit.11.De satisdationibus.

Vide *tit* D.*qui satisd.cog.*

Satisdationum.

Bart.*ad* l.2.D.*qui satisd.cog.*Possidens immobilia an teneatur iudicio satisdare.Vide Melchior.Kling.

§.Si verò in.1.

Vide l.5.*&* 46.§.2.*ff. de procur.*

§.Sed hodie.2.

*L.*2.3.*&* 4.D.*in ius voc.vt eant.*

§.Sin autem.3.

Facit l.*si defunctus*,D.*de procur.&* l.*cum apud*,D.*iudic.solui.*

§.si verò.4.

Confer.l.*qui proprio* , §.*qui alium* , D.*de procur.*Bald.hîc *&* l.*filiusfam.qui satisd.cog.*

§.si verò reus.5.

In Actione Reali quid cauere defensor debeat Mynsing.& Bald.hîc.

§.Quæ omnia.6.

Hac ratione motus Cęsar dicebat Vsum omnium rerum magistrum esse.

§.Quam formam.7.

De Constantinopoli & à Turcis occupata. & quando.Vide Mynsinger.*nume.*1.*&* 2.*hic.*

Tit 12.De perpetuis & temporalibus actionibus & quæ ad heredes & in hęredes transeunt.

Hoc loco.

Contius *libr* 1.*subseciu.capite* 2.Cuiac hîc ¶Conductio ex lege quando detur,eamq. ciuilem esse tradit hîc Mynsing.*num.*2.*&*3.

Vers.Eas verò.

Aliter intelligitur iste vers.à Doct.*in Rub. C.qui admitti,*in illa quæst.An prætor potuerit legem condere.D.M Laur.per istum tex. probat oppos.per illa verba , in perpetuum extenduntur vt in lectura per eum.

§.Non autem.1.

Vide l 1.D.*de priu.delict.&* l.111.D. *de reg. iur.*Paul 5 *Sent.*31.§ 6.

§.superest.2.

*Fol.*434.*numero* 190.192.194 200.*&* 201.*repetitionum* 6. Vide Eguid.hîc & Bart. *ad* l.*si reus paratus.*D.*de procurat.*

Tit 13. De exceptionibus.

Sequitur vt.

Exstat in hunc Titulum commentarius Conradi Mauserij. Vide Hotom. doctè hic. ¶Exceptio & prescriptio quomodo differant tradit hic Mynsf.*numer. de quibus.*Vide *Tit.ff.de except.&* l.*quinque pedum*, C. *finium regund.*& ibi Alciat. copiosè. Oldendorp.*in tract.de prascrip.*Gell.*libro* 20. *capite* 9. & Alciat.*in* l.*pecunia,verb de verb sig.*

§.Verbi gratia.1.

Vide gloss.*in* l.2.§.*docere* , *&* §.*item quaritur,ff.de doli excep.*

*Cuiac.*ad* l.*iurigentium ff.de pact.*

§.Idem iuris.2.

Vide Ozer.*instit.de lit.obl.in prin.* post Ioā Fab.

Fab. *in 2. q.* Facit l. *in cōtract. C. de non num. pec.*

§. Præterea. 3.

Glos. *in* l. *qui aeta e, ff. de dol. ma. except.* & Lagus post Bart. *in method. Iur. ciuil.* & Bald. Ias. & Salic. *in* l. *si vnus*, §. *pactum de pact.* Vide Corras. *lib. 2. Miscell. cap. 16.*

§. Æquè. 4.

Gloss. *in* §. *item si quis postulante, sup. de actiton.* Zas. *in* l. 3. §. *quacunque, ff. de iuretur.*

§. item si in. 5.

Hotom. *lib. 1. obser. inff. cap. 17.* Vide l. 7. §. *& generaliter. ff. de exc. rei iud.* Bart. *in* l. *& eleganter*, §. *si dolo. ff. de dolo.* Vide Kling. *ad* l. *Iulianus, de cond. indeb.*

§. Hæc exempli. 6.

Qua in re actiones in rem ab actionib. in personam differant. Paulus tradit *in* l. *& an eandem*. §. *actiones ff de except. rei iud.* & ibi Zasius & Balduin. Vide Ioh. de Plat.

§. Quarum. 7.

Ciuilium exceptionum exempla hîc adfert Mynsing.

§. Appellantur. 8.

Vide Paul. de Castro hîc & Bart. *ad* l. *exceptiones, D e. d.*

§. Temporales. 10.

Vide Alexandrum *in* l. *qui ita*, §. *qui ita, col. 3. D. de verb. sign. &* Bart. *in* l. *ita stipulatus, nu. 38. D. de verb. oblig.*

§. Prętcrea. 11. & vlt.

Vide Symmach *lib. 1 epist* epist. 18.

Tit. 14. De replicationibus.

Facit l. 2. §. *replicationis, D. de exception. &* l. *non exception. C. de except. &* Ioh. And. & Bar. *in c. extra de except.*

Interdum.

Exceptio ipso iure actionem non perimit sed dedit.

§. Rursus interdum. 1.

Vide l. 3. §. *perpetua de except.* l. 2. §. *si vnus, ff. de pact.*

§. Etsi rursus. 2.

Bart. & Gloss. *in* l. 2. *ff de except.*

§. Quarum omnium. 3.

Vide Hotom. comment. in hanc materiã.

§. Exceptiones. 4.

Exceptiones quæ gratia personæ competunt, non competunt fideiussori, vide Kling. hîc, & gloss *in verbo fideiuss.*

Tit. 15. De interdictis.

Cuiac. *lib. 15. obser. cap. 17.* Menoch. *de adipisc. poss. in prin.* Hotom *lib. 1. Obser. inff. cap. 10.* De hac voce vide Alciat *in* l. *pecunia*, §. *vlt. ff. de verbor sign. & lib. 2. Pareg. cap. 15.* Corras. *in* l. 3. §. *nihil, de acquir. poss.* Oldend. *in locis com. act. usus* 4.

Sequens.

De etymologia interdicti, Isidor. *lib. 5. etymol. cap. 15.*

§. Summa. 1.

Gloss *in* l. 2. *in pr. & ibi* Zas. *de verb. oblig.*

§. Sequens 2.

Vide l. 2. §. *hæc autem*, & ibi Ioh. de Plat. & Bart *in* l. *incerti iuris, coll. 6. C. de interdict.*

§. Adipiscendæ. 3.

De interdicto adipiscendæ consule Myns.

§. Retinendæ. 4.

Duaren. *in lib. 1. dispunct. c. 10.* facit l. 1. §. *hoc interdictum, vti possid.*

§. Possidere. 5.

Vide Zas ad l. 1. *de acq. poss.* & Alc. l. *consortia, de verb sign. & in* l. *quæstio, D. ead. &* l. *quinque pedum, & de quinque ped. præsc.*

§. Recuperandæ. 6.

Facit l. 3. *de acq poss.* l. *qui possidetis, de vi & vi arm.*

¶ Bart. *in* §. *summa, sup.*

§. Tertia diuisio. 7.

Facit l. 7. *de his qui not. inf.*

§. De ordine. 8.

Vandus *lib. 1. quæst iur cap. 10.* Vide l. 2. *C. de in ius voc.*

Tit. 16. De pœna temerè litigantium.

Rainaldus Corsus *lib. 2. indag. cap. 12.*

Nunc admonendi.

Vide l. *properandum, C. de iudic.*

§. Ecce enim. 1.

Gloss *in* l 2. & Bart. ibid. C. *de iuram. propt. calum.* adde Can. *in c. vlt. de iur. cal.*

Forner. *lib. 2. select. c. 4.* Vvaltherus *lib. 1. miscell. c. 18.* Cuiac. *lib. 7. Obs. cap. 5.*

§. Ex quibusdam. 2.

Confiteri crimen intelligitur, qui pasciscitur l. 5 D. *de ijs qui not. inf.* & ibi Gloss. *& in* l. *transigere, C. de trans.* vbi Bart.

§. Omnium autem. 3. & vlt.

Petrus Plaza *lib. 1. Miscell. crimin. cap. 2. num. 13* Bart. *in* l. *filiusfam. de donat.* facit §. *pœnales*, *sup. de act.*

Tit. 17. De officio iudicis.

In hũc titulum scripsit Pardulfus Prateius vide Augustinum *lib. 2. emend.c.9.* Vide Ias. & alios Doct.ad *l.1.de iurisdict.*

superest vt.

Aditus. De hac voce vide Varron.*lib.5. de ling.Latin.*

§. ideóque.1.

Noxale iudicium quid,quære ex Mynsing. hîc.

§.Etsi.2.

Facit *l.certam, C.de rei vend.l.sed etsi,§.quos autem,de pet.hæred.*& ibi Gloss.& Bart.

§.si ad exhibendum.3.

Gloss.*in l.3.§.sciendum, D.ad exhib.*

§.si familiæ.4.

Ferra.hic, *& l.Mutua,§.arbiter, D.fam.Erc.l.in communi Comm.diuid.*

§.Eadem in.5.

Facit *l.si quis putans, §.siue autem, & l.in summa,*Comm.*diuid.*

§.si finium.6.

Adiudicatio Hæc inter sex adquirẽdi modos adnumeratur ab Vlpiano. Gloss. *l 4.§ si quis.D.finium regund.* Bart.*l 1.de milit.iur.*

§. Quod autem.7.& vlt.

Bart.*in l.si per errorem, de vsucap.* Salic *l.1. com.vtriusque iud.*Vide Goth hic.

Tit.18. De publicis iudiciis.

Publica iudicia.

Goueán *lib.1.var.lect.c.27.*Glo.Bart.& Decius *in Rubr. de pop. act. & in l.1.de publ.iudic.* Gellius *lib.6.c.16. & lib 14.Noct. Attic.c.4.*

§.Publica autem.1.

Hæc est generalis huius verbi notatio, quam etiam attigit,I.C.I*n l.palam,§.Senatus censuit,ff.de ritu nuptiarum.*

§.Publicorum.2.

Deportatio successit in locum interdictionis ignis & aquæ,*l.2.ff.de pœn.*

§.Publica autem.3.

Animæ amissio sumitur hic pro gladij pœna,*l.quisquis,C.ad leg.Iul.ma.*

§.Item lex Iulia.4.

Cotta in voce *Pædicones,*Menoch.*de arb.iudicum,cas.288. cum seq.* Ad intellectũ huius §. vide quæ notaui *in l.cum vir nubit,C.de adult.*

§.Item lex Cornelia.5.

August.*emend.lib.4.* . . Brisson.*lib.2.selec.c.11.*Vide Gloss. *in can. ius con tra 32.cap.24.q.1.* Vide quid sit Seca ,apud Ioseph.20 *antiq.* 1. Suid.& Theophilus apud Isidorum 18 c.16.

§.Alia deinde lex.6.

Cotta in voce *Culeus,*Forcat.*Necyom.dialog.34* Petrus Plaza *lib.1. Miscell.crim.cap.22.* Cic.pro Rosc. Amer. Item Val. Max.refert parricidas culeo insutos præcipitatos esse in mare ante Pompeij tempora. Vide *l.2.de Orig.iur.*

§.Item lex Cornelia.7.

Scriptor falsi punitur *l.5.§.9.ff.de iniur.*

§.Item lex Iulia.8.

Vide C.*tit.de vi pub.* Cyn.*l.1.de natura lib.6.*de Hypp.de Marf.*cons.99. caus.crimin.*

§.Item lex Iulia.9.

Vide *tit.ff.& C ad leg. Iul.pecul l.hoc pecuniam, te fact.*& Alciat.*lib.1.disput.c.3.*

§.Est &.10.

Hæc lex Flauia vel Fabia.(si Theop.&Cic. pro Rabir.credamus) S.C.est *l.1.de publ.iud.*

§.sunt prætereà.11.

Vide *tit.ff.ad leg.Iul.de ambitu.*De voce Ambitus Laur Vall.*lib.4.eleg.c.19.* Vide *tit.ff.Ad leg. Iul.de rep.*Gel.*lib.20.Noct. Att.c.1.*De Annona *Pompon.* Latum *in libell. de Rom leg.* Vide *tit ff.ad leg. Iul. de annon.*& Fenest.*libro de magist.*& Halicarn.*lib.7. antiquit.* & Hotom. *libell.de legib.*Rom. & Macrob.*Saturn.libr.4.c.9.*& Rosin.*Antiquit. Rom.tot.lib.8.*tractat *de legib.Rom.*

§.sed de publicis.12.

Cuiac. *lib.5.obser.cap.25.* Victor.*lib.12.var.lect.cap.11.*

Finis libri quarti Instit. Iustiniani.